

CONCILIVM VNIVERSALE EPHESENVN

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

VOLVMEN PRIMVM

ACTA GRAECA

PARS SEXTA

COLLECTIO VATICANA 165—172

MDCCCCXXVIII

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-
BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

PRAEFATIO

Continet hæc sexta primi uoluminis pars varias scriptiones appendicis instar a satis recenti tempore, certe post a. 811 [14 p. x] Collectioni Vaticanæ adnexas, quarum maxima pars cum concilio Epheseno hac uel illa ratione cohæret; neque Gregorii personati capitula ab eis rebus de quibus illic disputabatur, prorsus aliena sunt. hac de causa et quia tres ex istis scriptionibus, Cyrilli capitulorum defensio contra Theodoretum et commonitoria ad Successum etiam in Collectione Atheniensi locum habent, non ineptum uisum est hanc quoque appendicem quamuis recens compositam in editionem Gestorum Ephesenorum recipere, Collectionis Vaticanæ ordine, sicut decet, conseruato.

I

Qui primum obtinent locum, quinque Cyrilli librorum contra Nestorium unicus testis est Collectio Vaticana. magna eos apud Seuerum Seuerianosque, fidelissimos doctrinæ Cyrillianæ asseclas, floruisse auctoritate proditur multis inde locis in codicibus Syriacis Musei Britannici excerptis, quorum haud paucos Pusey in apparatu attulit; hanc materiem iis reliqui qui quandocumque Seueri libros edituri sunt. at in ecclesia orthodoxorum etiam prius neglecti esse uidentur quam Scholia; quæ enim ex his non pauca adfert Doctrina patrum, ex libris in Nestorium unum tantummodo exhibet locum breuissimum [23, 3 = p. 45, 33]; quem præterea, et ne accurate quidem, laudat p. 32, 10 [= p. 42, 30], ex Anastasii scholio desumptus est. aliter tamen quam in Scholiis, quorum periit forma plenaria, accidit ut librorum contra Nestorium pauca manerent Constantinopoli exemplaria; Photius enim uidit et codicem eorum singularem [bibl. 49] et collectionem Cyrillianam ab illis incipientem [bibl. 169].

Præcedit in Collectione Vaticana sicut in Photiana, quam modo commemorauimus [bibl. 169], ipsis libris Cyrilli capitulatio Nestorii eclogarum, qua ipsas quæ Cyrillo præsto fuerint, exhiberi noli putare; esse enim eas ex illius libris a capitulatore desumptas apparet ex formulis Cyrilli introductoriiis hic illic conseruatis, cf. e. g. p. 3, 25. 4, 4 = p. 21, 19. 24; p. 4, 22 = p. 23, 31; p. 5, 10—12 = p. 27, 14—16; p. 5, 14 = p. 28, 31; p. 5, 23 = p. 31, 5; p. 10, 10 = p. 76, 39; p. 12, 5 = p. 97, 40. 41. ceterum non bene fecerunt editores Romani et Pusey quod istam capitulationem præter codicem omiserunt; nam haud raro inde eclogarum textus qualis in ipsis libris exhibetur, corrigi potest.

Primum editi sunt libri una cum Cyrilli commonitoriis ad Successum et Procli tomo ad Armenios in appendice tomi primi Conciliorum generalium Pauli pontificis v auctoritate Romæ 1608 editorum. seuera qua in ceteris partibus huius editionis auctores tacentur, obseruantia neglecta in prooemio appendicis notatur *Cyrilli aduersus Nestorium opusculum quinque libris distinctum* ab Antonio Agellio episcopo Acerrensi in Latinam linguam esse conuersum *collatis pluribus Graecis exemplaribus ac multis*

etiam locis, ubi ea deprauata uidebantur, ex coniectura adnotatis ad marginem. ne quis eo quod plures codices Græci a docto episcopo adhibiti esse dicuntur, in uanam spem abducatur, isdem usus est atque ceteri editores in Gestis, codice scilicet Vaticano 1177 eiusque exemplari codice Ottoboniano 49 et ipso, unde hic descriptus est, codice Vaticano 830 [cf. I 1 p. XVIII], qui nomine tres sunt, re unus. at plurimi faciendæ sunt coniecturæ margini appositæ quibus episcopi illius peritia sermonis Græci et ingeniosa sagacitas multos locos felicissime emendauit.

II

Longe aliter quam in Cyrilli libris contra Nestorium, res critica se habet in apologia XII capitulorum contra Theodoretum conscripta: hic enim non unus, sed plures præsto sunt non codices tantum, sed etiam recensiones. ut a codicibus incipiam, Collectioni Vaticanæ [V], codicibus Z [= Paris. 1308, cf. I 1 p. X], W [cf. ibid. p. VI nr. 75], R [cf. *Abhndlg d. Bayer. Akad. d. Wiss. xxxii* 6 p. 5 nr. 7], A, quem ultima huius uoluminis parte proponam, accedit primo

Y Codex Mosquensis bibliothecæ synodalis 394 [in catalogo Vladimiriano, ubi accurate descriptus est, 231], secundum ipsius Arethæ subscriptionem, de qua præter Vladimirum cf. Maass in *Mélanges Graux* p. 757 et Kugeam in libro *Graeco de Aretha* p. 101, a Styliano diacono illi conscriptus et m. Aprilis a. 6420 [= 932 p Chr.] confectus, quo tempore doctissimus Caesaris Cappadociæ archiepiscopus ad finem fere uitæ peruenerat. olim qua solebat diligentia Pusey codicem contulit, sed operæ ipse graue damnum attulit apparatu ita male instituto, ut de codicibus sæpe molesta existat dubitatio quam ut aliqua ratione leuarem, primo codicem Parisinum 837 olim Iac Aug Thuani chartaceum s. XV Henrici Omont liberalitate huc missum contuli quippe quem ex Mosquensi deriuatum esse facile ex eis quæ ex illo enotauit Pusey, cognouerim. sed cum de Mosquensis ipsius collatione siue photographia adipiscenda, qualia a. 1921 tempora erant, me desperare Wladimiro Beneševič ipsi in summis angustis, ne dicam periculis uersanti litteris conquestus essem, præter spem uir ille optimus neque ulla aduersitate a studiis deterritus mihi haud multo post collationem codicis a se ipso Mosquæ confectam misit, adiecit Arethæ scholia a se transscripta quæ dum textui subicio, nescio quomodo prima me fugerunt; ne ipse iis quæ amicus mihi præstitit, damnum inferam, ea hoc loco suppleo:

ad p 108, 24 περιεργότερον ἔΞειληφως τὸ 'γεγέννηκεν σαρκικῶς σαρκα' ἐπὶ τὸ ἡλωιῶσθαι τον του θεοῦ υἱον ἐν τῇ γεννησει ἐπηρέασεν, παρ' ὅσον οὐ κατησφαλισται το σαρκικῶς σαρκα τον ἀναλωιῶτον τοῦ θεοῦ λόγον και υἱόν

ad p 109, 5 το ὁ λόγος σαρε ἐγένετο το ἔΞ ἀρχῆς συλλήψεως την τοῦ θεοῦ λόγου ἔνωσιν γενέσθαι δηλοῦν βουλεται τῇ ἀνθρωπινῇ οὐσίᾳ, εἰς [εἰ Y] σαρκα πρῶτον τοῦ ἐμβρυου διαπλαττεσθαι ἀρχομένου

ad p 109, 6 καὶ μην το ευαγγέλιόν φησι καὶ ὁ λογος σαρξ ἐγένετο, εἰ μή που ἵνα μη τοῦτο λεγόμενον τινας ἐπὶ ἀτόπους ἔΞαγι υποληψεις ὡς εἰς σάρκα μεταβεβλημένου τοῦ ἀναλλοιῶτου λόγου, ἐγγυτάτα παρέθετο τὴν διορθωσιν τῆς ἀτοπου υποληψεως τὸ ἐσκηνωσεν ἐν ἡμῖν (ἕτερον γαρ τοῦ σκηνοῦς τὸ σκηνουν), ὅλως δια τουτο εἰρηκως ὁ ευαγγελιστης τὸ σαρε ὁ λόγος ἐγένετο, ἵνα τὴν ἔΞ ἀρχῆς συλλήψεως ἔνωσιν προς την ἀνθρωπιαν φυσιν τοῦ θεοῦ λόγου παραστησι και Νεστοριον καταισχυνη σου φυσει γαρ ἀνθρωπινῇ, ἀλλ' ὠρισμένῳ ἀτόμῳ [οὐ, δελεῖ] τὴν ἔνωσιν του θεανθρωπου ἀναιδῶς γεγενῆσθαι ἐληρωδει, ἀφ' οὗ καὶ δυο υποστασεις ἐπὶ Χριστου φλυαρῆσαι ἐφρυσατο

ad p 109, 9 εἰ κακουργεῖν τις ἐθέλοι και ἀθέως ἐπιβαλλειν τοις φρικωδεστατοις και κατα μονην ψιλην ἐπιβολην τὸ ἐκένωσεν [ἐν]ἐπιβουλευτότερον εἰς ὑπόνοιαν το ἐν τῇ γεννησει ἀλλοιωθῆναι τὸν του θεοῦ υἱόν καὶ θεόν, ἀλλ' οὐκ ἂν τις σωφρονων τα συγκαταβατικωτερον τοις θεολογοις εἰρημένα τῇ τῶν ἀκροατων οικονομηθέντα ἀσθενεῖαι ἤδη καὶ εἰς δόγμα ἀκριβές ἀφώρισται

ad p. 109, 27: ὁλέθριος ὁ λόγος μετὰ τὴν ὑπὲρ λόγον ἔνωσιν καὶ ἥς οὐδ' ἐπινοοῖαι λαβεῖν ἔστι τὴν ἀνὰ μέρος ἔκφανσιν, οὐ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ τοῦ θεοῦ λόγου τῆς κατὰ τὸν θεάνθρωπον τῶν φύσεων συνδρομῆς, αὐτὸν τινα ἀποτετολμημένως καὶ τότε ἀπὸ τοῦ χείρονος τὴν ὑπουργήσασαν τῇ σωτηρίῳ τοῦ κόσμου γεννήσει ἀνθρωποτόκον κατονομάζειν, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οὐδὲ θεὸν τὸν σταυρωθέντα, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐρεῖς.

ad p. 111, 14: οὐκ εὐαγῶς ταῦτα· οὐδὲ κατὰ σοφὸν ἐπίσκοπον οὐδ' ἀπαθῶς τὰ εἰκότα τοῖς πράγμασι μεμαρ(τυρῆ)σθαι βουλόμενον.

ad p. 111, 24: ἐάλως καὶ σύ, πάτερ, τὸ μέγα ὄφελος τῶν ἐπισκόπων, οἷς καὶ Θεοδώρητος, περιεργότερον χρησάμενος, μᾶλλον δὲ συκοφαντικῶς· ποῦ γὰρ κατείληφας Θεοδώρητον ἀρνούμενον τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιδημίαν τοῦ θεοῦ λόγου ὅτι ταῦ(τα) προφορεῖς νῦν;

Ceterum Benešević uiri Arethæ scripturæ peritissimi testimonio omnia scholia ab ipso illo perscripta esse sciri uelim.

b Altero loco inferatur codex Basileensis A III 4 bombycinus s. XIII, quem a. 1921 huc beneuole missum commode conferre potui. continet magnam scriptionum multitudinem Athanasii nomine aut uero aut falso insignium [cf. codicis descriptionem quam F. Wallis ephemeridis *Theological Studies* uol. 3 p. 245 sq. inseruit], quarum finem faciunt quæstiones quæ feruntur ad Antiochum usque ad f. 467^{u1}), cuius pars uacua relictæ est. deinde pauca folia exciderunt; f. 468^r incipit a uerbis ἀκριβῆ τῶν πραγμάτων ποιούμενοι τὴν κατάσκεψιν, quæ ad Cyrilli Glaphyron librum I [PG 69, 409^c] pertinent. f. 470^r sequitur caput Περὶ τῶν διὰ Μωσέως τριῶν σημείων λόγος [l. c. p. 465^c—485^a], subscribitur τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου. inde a f. 475^r exhibetur βιβλίον δεύτερον [capp. 1—4, l. c. p. 417—465]; inde a f. 489^u [ἐν τῷ παρόντι τρίτῳ βιβλίῳ ἔνεστι τάδε] liber III, inde a f. 505^r [ἐν δὲ τῷ λευιτικῷ τάδε ἔνεστι] Glaphyra in Leuiticum, inde a f. 519^u [τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἀριθμῶν] in Numeros, inde a f. 534^u [τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτερονομῳ] ad Deuteronomium. quorum post finem quæ restant folii 545^r totumque f. 545^u uacua relictæ sunt; secuntur f. 546^r—554^u τοῦ ἁγίου ἰω τοῦ δαμασκηνοῦ ἔπος ἀκριβέστατον κατὰ τῆς θεοστυγοῦς αἰρέσεως τῶν νεστοριανῶν [PG 95, 183—224] et f. 554—559 Theodoretæ ep. 151 ad monachos in Euphratesia et Osroene et Syria et Phœnicia et Cilicia, quæ lecta est in synodo Ephesena altera [cf. *Abhndlg. d. Gött. Ges. d. Wiss.* xv 1 p. 90, 20 sq.]; adnexa est f. 559^u—561^b expositio ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν εἰς υἱὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός [t. III p. 1307—1313 ed. Schulz], quam Theodoretus a. 448 ad episcopos Eusebium [cf. ep. 109 p. 1178] et Timotheum [ep. 130 p. 1219] destinavit. denique f. 562^r—588^u exhibetur Cyrilli apologia XII capitum contra Theodoretum cum Solutionibus eorundem capitum coniuncta; cf. quæ infra exponam. finem facit [f. 588^u—595^b] τοῦ θεσπεσίου κυρίλλου πρὸς καλασόριον [sic] ἐπίσκοπον τὸν ἀρσενοίτην κατὰ ἀνθρωπομορφιτῶν [PG 76, 1065 sq.]; codex desinit in uerbis τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, quibus clauditur c. 17 [l. c. p. 1108^b].

Codex Basileam peruenisse uidetur per Sichardum, qui in Antidoto contra omnes hæreses f. 166^r [ad Theodoretæ reprehensionem capituli XII uol. v p. 284, 14] adnotat: *Graecus codex qui est penes nos ex Spanheimensi cænobio aliquanto plura hic habet*; scilicet in b ipsius Theodoretæ reprehensionem sequitur altera ex apologia contra Orientales desumpta, cf. infra p. v. cum Basileam peruenisset, codici per aliquantum temporis a. 1580 Tubingam misso operam dedit Martinus Crusius, qui f. 571^u hanc notam appinxit:

¹) Sequor numerationem foliorum recentissimam.

μαρτῖνος ὁ κρούσιος

Ἀρξάμενος ἀναγνῶναι τὸ τίμιον τεῦχος τόδε, τῇ Ζ' ἰανουαρίου, ἐτέλεσα τῇ ιγ' Μαρτίου, ἔτους α.φ.π [1580] χϛ, οὐκ ἄνευ μεγάλου πόνου, καὶ τῶν ὁμμάτων λήμης, διδάσκων τὲ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ: ἐκ τῆς περιφανοῦς βασιλείας πόλεως φιλανθρωπότατά μοι εἰς τύβιγγαν χρησθῆν, παρὰ τῶν ἐκεῖ φωστήρων καὶ κυρίων ἐντίμων οὐλρίχου τοῦ κοκκίου καὶ ιωῖ ἱακώβου γρυναίου οὓς ἐπὶ μήκιον εὐθηνούντας φίλε χριστὲ σῶζοις.

- 1 Tertio loco inducendus est codex Laurentianus VI 12 bombyc. s. XIII, qui fol. 105^r—128^r continet Cyrilli apologiam XII capitulorum contra Theodoretum una cum Solutionibus.

Λ^pΛ^sΣ Denique accedunt tres uersiones, duæ Latinæ, altera in Collectione Palatina 40 [uol. V p. 142—165], altera in Sichardiana 4 [uol. V p. 249—287], et Syriaca codicis Musei Britannici Add. 12156 [cf. *Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss.* XXXII 6 p. 117—127] f. 107^b—122^a, cuius ut utar phototypis, debeo Pii pontificis XI munificentiae.

Facile codicum uersionumque duo distinguuntur genera: altero, ad quod pertinent codices YVZ [= Φ] et uersiones Λ^pΣ, sola Cyrilli apologia exhibetur additis Theodoreti impugnationibus, altero, cui attribuuntur codices AWR [= Ψ] et uersio Λ^s, cum apologia coniunctæ sunt Solutiones siue Interpretationes [= V 148] et ita quidem, ut anathematismo praeposito sequantur Cyrilli interpretatio [= V 148], tum Theodoreti impugnatio, denique Cyrilli responsio. praeterea capituli X fini sine interuallo adnexa est ultima pars Cyrilli apologiae eiusdem capituli aduersus Orientales [A 24, 89], capitulorum XI et XII pro impugnatione Theodoreti Cyrillique responsione positae sunt Orientalium impugnatio Cyrillique ad illos responsio. hic est ordo codicum AWR¹⁾; Λ^s in eo discrepat quod Theodoreti impugnationes ante Cyrilli intropretationes collocat et capituli XII impugnationem non Orientalium, sed Theodoreti exhibet. stirpem Φ et Ψ inter se miscent codices l et b, sed non uno eodemque modo. usque ad finem quidem capituli X ordinem uterque sequitur stirpis Ψ neque additamento illi carent ex defensione capituli X contra Orientales desumpto, discrepant uero in lectionibus: l in iis quoque proxime ad Ψ accedit, b alteri stirpi adeo affinis est, ut siglo Φ subordinari debeat²⁾; praeterea plurimas habet interpolationes, propter quas eum in Interpretationibus prorsus reieci. quæ ad ultima duo capitula pertinent, ea in l ita ordinata sunt, ut Orientalium reprehensionem sequatur Theodoreti, Cyrilli ad istos responsionem ea quæ est contra Theodoretum, utroque supplemento per καὶ ἄλλως introducto. ceterum horum supplementorum lectiones maximam partem adeo sunt eaedem atque codicis Y, ut etiam Arethæ falsa coniectura p. 143, 9 in textu codicis l redeat; neque tamen l totum ex Arethæ codice deriuari posse, sed etiam memoriae codicum VZ quosdam riuulos ei immissos esse apparet ex locis quales e. g. sunt p. 142, 21. 144, 9/10. in codice Basileensi capituli XI interpretationem primo sequitur reprehensio Orientalium sub titulo μέμψις θεοδώριτου ἥτοι ἀνατροπή, nota β μέμψις in margine adscripta, tum Theodoreti cum inscriptione εὔρηται ἐν ἄλλω ἀντιγράφῳ καὶ αὕτη ἡ ἀνατροπή τοῦ θεοδώρ(ή)τ(ου) et nota marginali α μέμψις, deinde Cyrilli responsio contra Theodoretum sub titulo ἀπολογία τοῦ ἁγίου κυρίλλου, post eam responsio contra Orientales sub titulo ἑτέρα ἀπολογία τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πρὸς τὴν δευτέραν μέμψιν τοῦ θεοδώριτου. similiter post capituli XII interpretationem exhibetur

¹⁾ Quartus eiusdem stirpis extat codex Coislinianus 292 s. XII, quem cum ceteris non meliorem esse ex Puseyi notis perspicere, adhibere nolui.

²⁾ Typothetae incuria factum est ut p. 109 in apparatus critici inscriptione b non modo, sicut debuit, codicibus Φ, sed etiam Ψ apponeretur.

Theodoreti impugnatio sub titulo ἀντίρρησις θεοδώριτου, deinde Orientalium sub inscriptione τοῦ αὐτοῦ θεοδώριτου ἑτέρα ἀντίρρησις, postea Cyrilli ad Theodoretum responsio, cui inscriptum est ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου πρὸς ταῦτα, denique eiusdem ad Orientales sub titulo ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ ἀπολογία.

Apparet recensionem codicum Ψ et uersionis Λ^s ab uno homine esse confectam; incidisse illum probabile est in exemplar cuius ultima pars aut periit aut pessime habita est, atque ut plenus euaderet numerus capitulorum, quæ deficiebant, ex altera Cyrilli apologia suppleuisse. hanc editionem, quam multis placuisse apparet ex testium numero haud paruo, ne quis ætati ab ipso Cyrillo longe remotæ ascribat, obstat quod in Collectionem R recepta est sæculi quinti ultimo decennio non posteriorem [cf. *Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss.* XXXII 6 p. 136]. sæculo sexto istam recensionem iterum et paulo mutatam editam esse testatur uersio Λ^s, cuius codex principalis Veronensis LIX ipso illo sæculo scriptus est. plures recensiones latere in stirpe Φ et in uersionibus Λ^p et Σ ex uario initii ordine concluditur. antiquissimam et quæ quantum ad ordinem spectat, proxime ad ipsum Cyrillum recedit, formam exhibent uersiones illæ, in quibus initium facit Cyrilli epistula ad Euoptium, secuntur capitulum primum et Theodoreti impugnatio, cui præmissa est ultima Theodoreti ad Iohannem Antiochenum epistolæ pars [p. 107, 18—108, 2], qua opus erat ut Cyrilli obrectationes in eius epistolæ fine intellegerentur. hanc editionem studiosis Cyrilli sectatoribus deberi testantur inscriptiones μέμψις τοῦ αἵρετικοῦ et ἀπολογία τοῦ ὀρθοδόξου. huius editionis exemplar erat illud quo usus est qui recensionem Ψ confecit; nam præter insertas Solutiones codices Ψ eundem tenent ordinem atque uersiones Λ^pΣ; paulo plus processit exemplar Graecum uersionis Λ^s Theodoreti epistolam integram præbendo. ibi Cyrilli epistula a loco primo non amota est; at in Collectione Vaticana præposita est Theodoreti epistula integra, secuntur cetera sicut in Λ^pΣ, ne parte quidem illa Theodoreti epistolæ p. 107, 18—108, 2 omitta. neque a V discrepat b, nisi quod Solutionum proœmium et prima inserta sunt. tempore ultimus, re commodissimus est ordo codicis Y quem in editione secutus sum; eundem fere exhibet Z, nisi quod capitulum I non repetitur. neque huic recensionum seriei secundum tempora dispositæ contradicunt lectiones; fere nulla enim codicis Y uel VZ uel recensionis Ψ, quando singulares lectiones habent, auctoritas est.

III

Non inepte inter Cyrilli scriptiones ab eo qui Collectioni Vaticanæ hanc ultimam partem adnexuit, posita sunt capitula falsa Gregorii episcopi Neocæsariæ auctoritate insignia. quod nomine illo abusus est, secutus est Apollinaristarum ecclesiæ orthodoxorum callide se intrudentium exemplum, capitulorum formam desumpsit a Cyrillo, doctrinam protulit Cyrillianam non minus sectæ Apollinarianæ suspicionem euitantem quam contra Nestorium uel potius Theodorum pugnantem; carnis Christi post resurrectionem incorruptibilitatem, quæ scrupulum fecit et librario codicis Vaticani et cardinali Pitrae inepte de Aphartodocetis cogitantibus, docuit ipse Cyrillus, cf. ep. ad Succ. I p. 156, 3. aut paulo ante aut paulo post Cyrilli mortem hunc fetum in lucem productum esse testis est Timotheus Aelurus eo in libros contra synodum Chalcedonensem recepto. miro quodam, ne dicam obscuro modo neque, sicut mihi quidem uidetur, ab ipso capitulorum auctore adnexæ sunt explicationes ita ut ab ultimo capitulo inciperent et ordine inuerso usque ad primum procederent. hunc enim ordinem primarium esse testes sunt Collectio Vaticani 1431 [R] et Timotheus Aelurus; quod VB

singulas singulis capitulis explicationes subiungunt, V capitulorum ordinem inuertit, librariorum inuentioni debetur. primo explicationem capitulo ultimo esse annexam, tum ceteras et ne eas quidem semel eodemque tempore accreuisse crediderim.

Præter V codices præsto sunt B et R, de quibus aliis locis egi [I 1 p. XI et *Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. xxxii* 6 p. 8 nr. 68].

IIII

Cyrilli duo commonitoria ad Successum et ab illius sectatoribus et a fidei Chalcodonensis propugnatoribus, cum locos unde doctrinas suas confirmarent, quærent, studiose expilatos esse testatur testimoniorum multitudo, quæ minime omnia me attulisse ipse non nescio. non mirum igitur illorum haud paruum codicum extare numerum, quorum ut lectiones haud raro magnopere inter se discrepent, inde factum esse uidetur, quod siue Alexandriae siue alibi iterum iterumque noua apographa conficiebantur propagabanturque. similiter atque in Collectionis Vaticanæ in fine posita sunt Collectionis Atheniensis [135. 146] ante appendicis initium [I 4 p. V] et inter scriptiones Cyrilli et Procli, quæ quasi Gestorum Ephesenorum appendix habetur, in W [I 1 p. VI nr. 79], altero tamen commonitorio omissio. ad AW in lectionibus ita prope accedit R [cf. *Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. xxxii* 6 p. 7 nr. 32. 33], ut unam recensionem et minime quidem bonam repræsentent. ex ceteris collectionibus quas descripsi I 1 p. VIII sq., habent commonitorium utrumque codices ZBF; de codicibus E et U parte VII huius uoluminis agam; in L singularia ea post Leontium extare dixi I 1 p. XI.

Versiones Latinæ extant duæ, altera Dionysii exigui, quam edidi in Collectione Sichardiana 8. 9 [uol. V p. 295—302], altera Rustici in collectione Casinensi 305. 306 [uol. III p. 232—239]. in uersione Dionysiana alterius commonitorii ultimis uerbis sine interuallo altera Cyrilli ad Acacium Melitinensem epistolæ pars [I 4 p. 25, 22—31, 3] adnectitur, quod casu quodam factum esse testimonio communi omnium codicum Græcorum et uersionis Rustici probatur. ceterum non accurate dixi uol. V p. 303 hanc contaminationem ab Auberto in editionem suam receptam esse; secutus est editores Romanos Conciliorum, quos Dionysii uersione, quam ex Sichardi Antidoto aduersus omnes hæreses nouerant, deceptos esse apparet ex nota marginali loco illi quo initium est contaminationis, apposita [p. 119 appendicis tomi I Conciliorum]: *Quae sequuntur, reperiuntur apud Dionys. Exiguum in hac epistola, eademque sunt in epist. ad Acacium Melitinen.*

Monachii, mense Augusto a. h. s. XXVIII

E. Schwartz

COLLECTIO VATICANA

165—172

θεὶς τὸ υἱός, καλεῖ τοῦτον ἀσφαλῶς καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ θετὸν κληρονόμον, κληρονόμον μὲν κατὰ τὴν σάρκα θετὸν, ἀπαύγασμα <δὲ> τῆς τοῦ πατρὸς δόξης κατὰ <τὴν> θεότητα· οὐ γὰρ ἀπέστη τῆς πρὸς τὸν πατέρα σαρκωθεὶς ὁμοιότητος.

2 Loofs
p. 269, 5-13
Act 17, 30 31 Καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ πάλιν οὕτω φησί· Τοὺς γὰρ χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν πᾶσιν ἀνθρώποις παραγγέλλει μετανοεῖν, καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣι μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν ἀνδρὶ ὡς ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. <πρότερον εἰπὼν ἐν ἀνδρὶ, προστίθησι τότε τὸ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,> ἵνα μηδεὶς τὴν ἐνανθρωπήσασαν ὑποπτεύει τεθνηκέναι θεότητα.

4 Loofs p. δ
327, 21-328, 2 Μέγα τοῦ δώρου τὸ μυστήριον. τοῦτο γὰρ τὸ βλεπόμενον βρέφος, τοῦτο τὸ κατὰ τὸ φαινόμενον πρόσφατον, τοῦτο τὸ σπαργάνων σωματικῶν δεηθέν, τοῦτο τὸ κατὰ τὴν ὀρωμένην οὐσίαν ἀρτίτοκον· υἱὸς κατὰ τὸ κεκρυμμένον αἰώνιος, υἱὸς τῶν ὅλων δημιουργός, υἱὸς τοῖς τῆς ἰδίας βοηθείας σπαργάνοις τὸ τῆς κτίσεως εὐδιάλυτον σφίγγων.

2 Loofs
p. 328, 3 4 Καὶ ἐν ἐτέροις δὲ πάλιν· Καὶ τὸ βρέφος γὰρ θεὸς αὐτεξούσιος· τοσοῦτον ὁ θεὸς λόγος τοῦ θεοῦ ὑπεξούσιος εἶναι διέστηκεν, Ἄρειε, δι' ὃν καὶ τὸ συνημμένον σῶμα θεὸν ἱσχυροποιήσας.

3 Loofs
p. 328, 5-8 Καὶ πάλιν· Γνωρίζομεν τοίνυν τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ βρέφους καὶ τὴν θεότητα· τὸ τῆς υἰότητος τηροῦμεν μοναδικὸν ἐν ἀνθρωπότητος καὶ θεότητος φύσει.

4 Loofs
p. 352, 2-6 Εἰ θεός, φησὶν, ὁ Χριστός, ἐτέχθη δὲ <ὁ Χριστός> ἐκ τῆς Μαρίας τῆς μακαρίας, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ παρθένος θεοτόκος; οὐδὲν κρύπτω τῶν παρ' αὐτῶν ἀντιθέσεων· ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας ἐραστὴς πάντα τὰ παρὰ τοῦ ψεύδους ἐαυτῷ προσλαβὼν ἀντιτίθησιν.

5 Loofs
p. 352, 6-14 Εἴτα τὴν λύσιν ἐπιφέρει πειράται, τοιαύταις τισὶν ἐννοίαις χρώμενος· Πλάττεται μὲν γάρ, φησὶν, ἐν μήτραι τὸ βρέφος· ἀλλ' ἕως μὲν οὕτω μεμόρφωται, ψυχὴν οὐκ ἔχει, εἰδοποιηθέν δὲ ἤδη ψυχούται παρὰ θεοῦ. ὥσπερ οὖν ἡ γυνὴ τίκει μὲν τὸ σῶμα, ψυχοῖ δὲ θεὸς καὶ οὐκ ἂν λέγοιτο γυνὴ ψυχοτόκος, ὅτι ἔμψυχον ἐγέννησεν, ἀνθρωποτόκος δὲ μᾶλλον, οὕτω, φησί, καὶ ἡ μακαρία παρθένος, καὶ εἰ τέτοκεν ἀνθρώπον συμπαρελθόντος αὐτῇ τοῦ θεοῦ λόγου (ταύτῃ γὰρ ἐχρήσατο τῇ φωνῇ), οὐ διὰ τοῦτο θεοτόκος· οὐ γὰρ παρὰ τῆς παρθένου Μαρίας τὸ ἀξίωμα τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἦν φύσει θεός.

5 Loofs
p. 352, 15-21
Lc 1, 15 Ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς προκηρύττεται παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὅτι πλησθῆσεται τὸ βρέφος πνεύματος ἁγίου ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἔχων, οὕτως ὁ <μακάριος> βαπτιστὴς ἀπετίκτετο. τί οὖν; καλεῖς τὴν Ἑλισάβετ πνευματοτόκον; ἐνταῦθα τὸν νοῦν συναγάγε, κἄν τινες ὥσιν ἐν ὑμῖν ξενίζόμενοι πρὸς τὰ λεγόμενα, σύγγνωτε τῆς ἀπειρίας αὐτοῖς.

6 Loofs
p. 352, 22-25 Χαίρω γάρ, ἔφη, τὸν ὑμέτερον θεασάμενος Ζῆλον. αὐτόθεν ἐστὶ σαφὴς τῆς τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ δειλαίου μιαιρίας <ὁ> ἔλεγχος. ὧν γὰρ δύο γεννήσεις, τούτων δύο υἱοί· ἡ δὲ ἐκκλησία ἓνα οἶδεν υἱόν, τὸν <δεσπότην> Χριστόν.

7 1 Loofs
p. 295, 1-12 Δεῖ δὲ ἡμᾶς (νῦν γὰρ ἦλθον εἰς ἐννοιαν) καὶ τὴν κατὰ Νίκαιαν σύνοδον μαθεῖν οὐδαμοῦ τολμῶσαν εἰπεῖν ὅτι θεὸς λόγος ἐγεννήθη ἐκ Μαρίας· ἔφη γὰρ ὅτι πιστεύομεν εἰς

10—13 τοῦτο γὰρ — δημιουργός adfert Timoth arm p 85 syr. f. 45b
exc I [uol V p 55] 7, 1 Timoth arm p. 116 152

7 = Mar Merc

VVt

2 δὲ Vt om V 3 τὴν om V 4 Καὶ — φησί sunt uerba Cyrilli τοῦτο VVt
7/8 πρότερον — νεκρῶν Vt om. V 10/11 καταφαινόμενον Vt 11 τὸ σπαργάνων V τῶν σπαργάνων Vt
12 κεκρυμμένον V Tim. syr. γεγρυμμένον (sic) Vt κεκηρυγμένον Tim arm 15 ὃν V ὧν Vt 18 ἀν-
θρωπότητι V 19 ὁ ἡσ Vt om. V τῆς μακαρίας μαρίας Vt 22 τισὶν Vt φησὶν V 28 τῆς παρ-
θένου μαρίας V τῆς μακαρίας παρθένου Vt τῷ λόγῳ V, Vt p 24, 35 τοῦ λόγου Vt 31 οὗτος Vt
μακάριος Vt om V 32 συνεισάγαγε V 32/33 πρὸς τὰ λεγόμενα ξενίζόμενοι Vt 33 σύγγνω V
35 ὁ om. V 36 δεσπότην Vt om V 38 θεὸς λόγος V ὁ θς Vt

ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν προσέχετε ὅτι πρότερον τεθεικότες τὸ Χριστός, ὃ ἐστὶ μήνυμα τῶν δύο φύσεων, οὐκ εἶπον εἰς ἓνα θεὸν λόγον, ἀλλ' ἔλαβον <τὸ ὄνομα> τὸ σημαίνον ἀμφοτέρα, ἵνα ὅταν ὑποκαταβαίνων ἀκούσης θάνατον, μὴ ξενίζῃ, ὅταν τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα, μὴ πλήττῃ τὴν ἀκοὴν ὡς θεότης ταῦτα παθούσης.

5

Εἶτα τούτοις ἐπιφέρει· Πιστεύομεν εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν υἱὸν τὸν ² Loofs μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρί, τὸν κατελθόντα δι' ^P 296, 1-6 ἡμᾶς καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου. <οὐκ εἶπον ὅτι καὶ γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου>

Διερμηνεύοντας δὲ τοὺς ἁγίους πατέρας τί δὴ ἄρα τὸ σαρκωθέντα ἐστί, φησὶν εἰπεῖν ¹⁰ 2 τὸ ἐνανθρωπήσαντα. τί δὲ τὸ ἐνανθρωπήσαντα κατασημήνειεν ἄν, διατρανῶν αὐτὸς ἔφη πάλιν· Οὐ τροπὴν τῆς ἰδίας φύσεως ὑπομεινάσης εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ τὴν ἐνοί- ^{Loofs p 296, 7-9} κησιν τὴν εἰς ἄνθρωπον.

ἦ Ἐν ἐξηγήσει δὲ πάλιν ἑτέροι τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας καὶ δὴ καὶ οὕτω φησί ⁸ Ἐκλούθησαν τῷ εὐαγγελιστῇ· καὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐλθὼν εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν ^{Loofs p 287, 5-18} ἔφυγε γέννησιν εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τέθεικε σάρκωσιν ^{Ioh 1, 14} ποῦ; ἄκουσον· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. οὐκ εἶπε· διὰ σαρκὸς ἐγεννήθη· ὅπου γὰρ μνημονεύουσιν οἱ ἀπόστολοι ἢ οἱ εὐαγγελισταὶ τοῦ υἱοῦ, τιθέασιν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. πρόσεχε τῷ λεγομένῳ, παρακαλῶ· ὅπου λέγουσι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ καὶ ὅτι ἐτέχθη ἐκ γυναικός, τιθέασιν τὸ ἐγεννήθη· ὅπου δὲ μνημονεύουσιν τοῦ λόγου, οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμησεν εἰπεῖν γέννησιν ²⁰ διὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ὁ γὰρ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐλθὼν εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ, ἄκουσον οἶά φησιν· ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ^{Ioh 1, 14}

θ (Πεποιήται δὲ πρὸς Ἀρειανούς ὁ λόγος αὐτῷ) Ὁμως δὲ καὶ θεότητος μείζονος τὸν ⁹ Loofs θεὸν λόγον ληροῦσι νεώτερον· οὗτοι δὲ αὐτὸν τῆς μακαρίας Μαρίας ἐργάζονται δεύτερον ^P 245, 15-27 καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργίᾳ τῶν χρόνων ἐφιστῶσι θεότητι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μητέρα ²⁵ τοῦ Χριστοῦ τὴν Χριστοτόκον ἐῷσιν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνθρώπου φύσις, ἀλλὰ θεὸς λόγος ἦν, ὥσπερ ἐκείνοί φασιν, ὁ παρ' ἐκείνης, ἡ τεκούσα τοῦ τεχθέντος οὐ μήτηρ· πῶς γὰρ ἂν εἴη τις μήτηρ τοῦ τῆς φύσεως [τῆς] αὐτῆς ἀλλοτρίου; εἰ δὲ μήτηρ παρ' αὐτῶν ὀνομά- ζοιτο, ἀνθρωπότης τὸ τεχθέν, οὐ θεότης· πάσης γὰρ ἴδιον μητρὸς ὁμοούσια τίκτειν. ἢ τοίνυν οὐκ ἔσται μήτηρ ὁμοούσιον ἑαυτῇ μὴ τεκούσα ἢ μήτηρ παρ' αὐτῶν καλουμένη τὸν ³⁰ ἑαυτῇ κατ' οὐσίαν ἐγέννησεν ὅμοιον.

ι Εἶπον δὲ ἤδη πλειστάκις ὅτι εἴ τις ἢ ἐν ὑμῖν ἀφελέστερος εἴτε ἐν ἄλλοις τισὶ χαίρει ¹⁰ Loofs τῇ τοῦ θεοτόκος φωνῇ, ἐμοὶ πρὸς τὴν φωνὴν φθόνος οὐκ ἔστι· μόνον μὴ ποιείτω τὴν ^P 353, 17-20 παρθένον θεάν.

8 cf Exc Eph IIII 9 cf Exc Mar Merc VII [uol V p 56] 9, 28—31 adferuntur a Timotheo Patrol or 13, 233 10 adferuntur ibidem p. 234

VVt

2 εἶπαν Vt 3 τὸ ὄνομα Vt Tim. om V 4 ὅταν scripsi ἵνα VVt Tim cum Mar Merc 6 εἶτα — ἐπιφέρει VVt *deinde uideamus quod illi subiungant, ait* Mar Merc 7 κατελθόντα V Mar Merc. κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν Vt 8/9 οὐκ — ἁγίου Vt om V 10—13 cf p. 28, 28—30 11 τὸ¹ Vt τὸν V κατασημαίνειεν V διατρανῶν Vt διαπεραίνων V 14 θ V cf Photium 15 ἑτέρα V om Vt 16 τοῦ λόγου Exc Eph 17 ὁ λόγος δια Exc Eph. μέν γὰρ Exc Eph 17/18 ἢ οἱ ἀπόστολοι Exc Eph 18 ἢ Vt καὶ V 19 ὅπου V ὅπου γὰρ Vt ἐγεννήθη Exc Eph 21 ἄκουε ὁ Exc Eph. γὰρ om Exc Eph 22 εἰς om Exc Eph 23 ι V cf Photium 24 ληρώσιν ἐλάττονα, ὅμως οὐχ ὁμολογοῦσι Mar Merc 26 θεὸς ὁ λόγος Vt 27 ἐκεῖνο Vt 28 αὐτῆς Vt τῆς αὐτῆς VVt *con genetricis* Mar Merc 29 ἴδια V 30 τοίνυν V οὖν Vt 31 ὅμοιον Vt Tim. ἄνῳν V 32 ια V cf Photium 33 ὅτι εἴ τις ἢ Vt ὅστις V ἡμῖν Vt ἀσφαλέστερος Vt

Κεφάλαια ἀντιλεγόμενα ἐν τῷ β βιβλίῳ

- 1 Loofs <ā> Εἰ μετὰ πίστεως ἀπλῆς τὸ θεοτόκος προέφερες, οὐκ ἂν σοι τῆς λέξεως ἐφθόνησα, τὸν νοῦν ἐξετάζων τοῦ ῥήματος· ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁρῶ σε προφάσει τῆς περὶ τὴν μακαρίαν Μαρίαν τιμῆς τῶν αἵρετικῶν βεβαιοῦντα τὴν βλασφημίαν, διὰ τοῦτο τὴν τῆς λέξεως προφορὰν ἀσφαλίζομαι, τὸν ἐν τῇ λέξει κρυπτόμενον κίνδυνον ὑφορώμενος. ἵνα δὲ αὐτὸ σαφέστερον καὶ πᾶσιν εὐληπτότερον εἴπω, τοῖς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου καὶ Ἀπολιναρίου καὶ πάντων τοῖς χοροῖς τῶν τῆς τοιαύτης φρατρίας σπουδῇ θεοτόκον εἰσάγειν, ὡς κράσεως γινομένης καὶ τῶν δύο φύσεων μὴ διαιρουμένων μηδὲν τῶν εὐτελῶν εἰς <τὴν> ἀνθρωπότητα λαμβάνεσθαι καὶ χώραν αὐτοῖς λοιπὸν κατὰ τῆς θεότητος ἔχειν, ὡς πάντων λεγομένων παρ' ἐνός, οὐ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς συναφείας ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν. εἰς μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ εἰς κύριος· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς λέγω υἱοῦ, καὶ τὸ Χριστὸς καὶ τὸ υἱός, ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς θεότητος, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, <ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος> καὶ θεότητος.
- 2 Loofs p. β Ὅταν οὖν ἡ θεία γραφὴ μέλλῃ λέγειν ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου ἢ θάνατον, οὐδαμοῦ φαίνεται τιθεῖσα τὸ θεός, ἀλλ' ἢ Χριστὸς ἢ υἱός ἢ κύριος, ἐπειδὴ ταῦτα τὰ τρία τῶν δύο φύσεων ἐστὶ σημαντικά, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης, <ποτὲ δὲ ταύτης κακείνης>. οἷόν τι λέγω, ὅταν τὴν ἐξ ἀνθρώπου γέννησιν ἡμῖν ἡ γραφὴ διηγῆται, τί λέγει; ἔξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν· ἔξαπέστειλεν ὁ θεὸς <τὸν θεόν> λόγον, ἀλλὰ λαμβάνει τὸ ὄνομα τὸ μηνῦον τὰς φύσεις τὰς δύο. ἐπειδὴ γὰρ ὁ υἱὸς ἀνθρωπὸς ἐστὶ καὶ θεός, λέγει ἔξαπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, ἵνα ὅταν ἀκούσῃς τὸ γενόμενον ἐκ γυναικός, εἴτα ἴδῃς τὸ ὄνομα προκείμενον τὸ μηνῦον τὰς φύσεις τὰς δύο, [ἵνα] τὴν γέννησιν τὴν ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου υἱοῦ μὲν καλῇς· υἱὸν γὰρ ἐγέννησε θεοῦ καὶ ἡ Χριστοτόκος παρθένος, ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ διπλοῦς ἐστὶ τὰς φύσεις, οὐκ ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐστὶν υἱὸς διὰ τὸν συνημένον υἱόν.
- 3 Gal. 4, 4 Ἐξαπέστειλε γὰρ φησιν, ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον. ἐνταῦθα μηνύει μὲν τὰς δύο φύσεις, τὸ δὲ συμβάν περὶ τὴν ἀνθρωπότητα λέγει, ἐπεὶ ἀπαίτησον τὸν φιλόνηκον· τίς ἐγένετο ὑπὸ νόμον; ὁ θεὸς λόγος;
- 4 Loofs Ὅσον ὡς περ λέγομεν θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ θεὸν τὸν Μωσέα (θεὸν γὰρ φησι, τέθεικά σε τοῦ Φαραώ) καὶ υἱὸν τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ (υἱὸς γὰρ φησι, πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ) καὶ ὡς περ λέγομεν Χριστὸν τὸν Σαοῦλ (οὐ μὴ γὰρ φησιν, ἐπιβάλω τὴν χειρὰ μου ἐπ' αὐτόν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστίν) καὶ τὸν Κύρον ὡσαύτως (τάδε λέγει κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρῳ) καὶ τὸν Βαβυλώνιον ἅγιον (ἐγὼ γὰρ φησι, συντάσσω αὐτοῖς, ἡγιασμένοι εἰσὶ καὶ γὰρ αὐτοὺς), οὕτως

1, 2—10 adferuntur in Apol. adu. Orient. 39; 5—12 ἀνθρωπότητος a Timoth. arm. p. 93
2 = Exc. Eph. I 3 = Exc. Mar. Merc. III; — 28 λέγει adfert Timoth. syr. f. 45^b 4 = Exc. Eph. VI, de Cyrilli fraudibus cf. Nestorium in Coll. Casin. 81

VVt

2 ā om. V 5 αὐτὸ Vt Apol. Tim. τὸ αὐτὸ V 7 φατρία Vt φατρεία V σπουδὴν V
8 τὴν om. V 12/13 ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος add. Loofs 15 παρθένου Vt Exc. Eph. μαρίας V
τὸ om. Vt 16 τῶν φύσεων ἐστὶ σημαντικά τῶν δύο Exc. Eph. ἐστὶ Vt εἰσὶ V 17 ποτὲ
— κακείνη Vt om. V 17 ἐξ ἀνθρώπου VVt ἐκ παρθένου Exc. Eph. 18 διηγῆται Vt 19 τὸν
θῶ λόγον Vt Exc. Eph. λόγον V 20/21 γενόμενον Vt Exc. Eph. γεννώμενον V 21 γενόμενον Vt
Exc. Eph. γεννόμενον [sic] V 22 ἵνα VVt uaria lectio in Exc. Eph. 24 κατὰ τὰς φύσεις Exc. Eph.
οὐκ V om. Vt [= Coll. Pal. 38, 58] 27 δὲ συμβάν V συμβάν δὲ Vt 29 ἐλέγομεν Exc. Eph.
30 υἱόν — θεοῦ Vt τὸν Ἰσραὴλ υἱὸν θεοῦ V 31 ἐλέγομεν Exc. Eph. 32 τὸν V om. Vt
33 λέγει φησιν Exc. Eph. 34 συντάξω Exc. Eph. ἡγιασμένοι — αὐτοῦ V om. Vt

λέγομεν καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν καὶ θεὸν καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον. ἄλλ' ἡ μὲν κοινωνία τῶν ὀνομάτων ὁμοία, οὐχ ἡ αὐτὴ δ' ἀξία.

Εἰπὲ τὸν ἀναλαβόντα ὅτι θεός· πρόσθετος τὸν ἀναληφθέντα ὅτι δούλου μορφὴ· ἐπάγαγε 5 Loofs μετὰ ταῦτα τὸ τῆς συναφείας ἀξίωμα, ὅτι τῶν δύο ἡ αὐθεντία κοινή· ὅτι τῶν δύο ταῦτόν P 354, 7-11 τὸ ἀξίωμα, τῶν φύσεων μενουσῶν, ὁμολόγει τὴν τῆς ἀξίας ἐνότητα. 5

Ξ Διὰ τοῦτο βούλομαι ὑμᾶς μετὰ ἀσφαλείας κροτεῖν· διαίρεσις οὐκ ἔστι τῆς συναφείας, 6 Loofs, p. τοῦ ἀξιώματος, τῆς δυναστείας, τῆς υἰότητος. αὐτοῦ τοῦ εἶναι Χριστὸς οὐκ ἔστι διαί- 280, 17-281, 9 ρεσις, τῆς δὲ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ἔστι διαίρεσις. ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ Χριστὸς ἀδιαίρετος· * * οὐ γὰρ ἔχομεν δύο Χριστοὺς οὐδὲ δύο υἱούς. οὐ γὰρ ἔστι παρ' ἡμῖν πρῶτος Χριστὸς καὶ δεύτερος οὐδὲ ἄλλος καὶ ἄλλος οὐδὲ πάλιν ἄλλος υἱὸς καὶ ἄλλος 10 πάλιν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς ἔστι, διπλοῦς οὐ τῇ ἀξίᾳ, ἀλλὰ τῇ φύσει.

Ζ Ἡ γοῦν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξία ποτὲ μὲν τῷ πατρὶ περιήπται (ἔστι γὰρ φησιν, 7 Loofs ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με), ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι (τὸ γὰρ πνεῦμα, φησί, τῆς P 225, 14-21 ἀληθείας ἐμὲ δοξάσει), ποτὲ δὲ τῇ Χριστοῦ δυναστείᾳ· ἐξελθόντες γὰρ φησι, 16, 13. 14 διεκήρυσσον τὸν λόγον πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν Mc. 16, 20 λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων σημείων. 16

Η Ἦν μὲν γὰρ ὁ θεὸς λόγος καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως υἱὸς καὶ θεὸς καὶ συνὼν τῷ 8 Loofs πατρὶ· ἀνέλαβε <δὲ> ἐν ὑστέροις καιροῖς τὴν τοῦ δούλου μορφὴν. ἄλλ' ὧν πρὸ τούτου P 275, 1-14 υἱὸς καὶ καλούμενος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν οὐ δύναται καλεῖσθαι κεχωρισμένος <υἱός>, ἵνα μὴ δύο υἱούς δογματίσωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἐκείνῳ συνήπται τῷ ἐν ἀρχῇ ὄντι υἱῷ τῷ 20 πρὸς αὐτὸν συναφθέντι, οὐ δύναται κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰότητος διαίρεσιν δέξασθαι, κατὰ τὸ ἀξίωμα φημί τῆς υἰότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς ὁ θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπεὶ περ ἔχει τὴν συνάφειαν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν διηνεκῇ, καὶ οὐκ ἔστι τὸν θεὸν λόγον ἄνευ τῆς ἀνθρωπότητος πράξαι τι. ἀπηκρίβωται γὰρ εἰς ἄκραν συνά- φειαν, οὐκ εἰς ἀποθέωσιν κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν δογματιστῶν τῶν νεωτέρων. 25

Θ Ἴνα τοίνυν δειχθῇ καὶ τοῖς μάγοις τίς ἐστίν <οὗτος> ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος 9 Loofs καὶ ἐπὶ τίνα ἤγαγεν αὐτοὺς τοῦ πνεύματος τοῦ παναγίου ἢ χάρις, ὅτι οὐκ ἐπὶ ψιλὸν ἀπλῶς P 354, 22-24 θεωρούμενον βρέφος, ἀλλ' ἐπὶ τι σῶμα συνημμένον ἀρρήτως θεῷ.

Ι Ἄλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, συκοφάντα, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοῦ καὶ θεός. 10 Loofs p εἰ δὲ μόνον ὑπῆρχε θεός, ἐχρὴν εἰπεῖν, Ἀπολινάριε· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, θεὸν ὃς τὴν 259, 16-260 7 ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; νῦν δὲ λέγει· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον Ioh 8, 40 ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; οὗτος ὁ τὸν ἀκάνθινον περιθέμενος στέφανον· 32 οὗτος ὁ λέγων θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τε- Mt 27, 46 λευτὴν ὑπομείνας· προσκυνῶ δὲ σὺν τῇ θεότητι τοῦτον ὡς τῆς θείας συνήγορον αὐθεντίας.

5 = Apol adu Orient 25, Tim arm p 70, 4 τῶν δύο¹ — 5 p 65 6 = Exc Mar Merc XVII cf Concilio quinti coll VI L V 548 = M VIII 344, 10 οὐδὲ πάλιν — 11 adfert Tim arm p 65 7 = Exc Mar Merc. IIII cf Exc. Eph XIII Apol. adu Or 57 8 [— 23 διηνεκῇ] = Exc Eph VIII, 22 διὰ τοῦτο — 23 διηνεκῇ adferuntur in ep 128, 11 9 adfert Timoth. arm. p 85 syr f 45^b 10 cf Exc Eph XIII Exc Mar Merc X [= Mar Merc 21 p 34, 25—31], adfert Timoth arm p 121 162, 30—34 ὑπομείνας p 79

VV:

1 ἅγιον καὶ Χριστὸν Exc Eph 6 κροτεῖν V Mar Merc κρατεῖν Vt 7 τῆς δυναστείας V om. Vt 9 lacunam statuit Loofs, suppleo ὁ υἱὸς κατὰ τὸ υἱὸς ἀδιαίρετος cf Mar Merc 10 χσ V Mar Merc om. Vt 10/11 ἄλλος πάλιν Vt Tim πάλιν ἕτερος V 11 υἱὸς V Mar Merc εἰς Vt 13/14 τῆς ἀληθείας φησὶν Vt 14 χυ Vt τοῦ χυ V 16 τῶν ἐπακολουθοῦντων V ἐπακολουθησάντων Vt 17 ὁ θς λόγος Vt Exc Eph θς ὁ λόγος V συνὼν V Exc Eph συναινὼν Vt 18 δὲ Vt Exc Eph om V 19 υἱὸς Vt om V 20 ἐκείνο Vt 22 φησὶ V 26 οὗτος Vt Tim. om V 27 παναγίου V ἁγίου Vt 30 εἰπεῖν V om. Vt 31/32 νῦν — λελάληκα V Mar Merc Tim om Vt Tim. p. 79 34 συνήγορον VVt Tim sicut legit Cyrillus, συνεργὸν Exc Eph Mar Merc cf Cyrillum p 125, 6 P συνήγορον ἦτοι συνεργὸν

- 11 Loofs $\bar{\alpha}$ Σέβω αὐτὸν ὡς τῆς παντοκράτορος εἰκόνα θεότητος. ὑπερύψωσε γὰρ αὐτὸν
 P. 261, 17 καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ
 Phil. 2, 9-11 Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ
 πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός.
- 12 Loofs $\bar{\alpha}\beta$ Διὰ τὸν φοροῦντα τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸν φαι- 5
 P. 262, 3. 4 νόμενον.
- 13 Loofs $\langle\bar{\alpha}\gamma\rangle$ Οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ πλασθὲν ἐπὶ μήτρας· οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ κτισθὲν ἐκ τοῦ
 P. 262, 7-12 πνεύματος· οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ ταφέν ἐπὶ μνήματος. οὕτω γὰρ ἂν ἦμεν ἀνθρωπο-
 λάτραι καὶ νεκrolάτραι σαφεῖς. ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἐν τῷ ληφθέντι θεός, ἐκ τοῦ λαβόντος
 ὁ ληφθεὶς, ὡς τῷ λαβόντι συναφθεὶς, συγχρηματίζει θεός. 10
- 14 1 Loofs $\bar{\alpha}\delta$ Ἀλλ' οὗτος ὁ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰσραὴλ συγγενής, ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνθρωπος,
 P. 248, 7-10 ὁ κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν ἐκ σπέρματος γεγεννημένος Δαυὶδ παντοκράτωρ τῇ συνα-
 Rom. 1, 3 φρεῖαι θεός.
- 2 Loofs p. Εἶτα τούτοις ἐπάγει· Ἀκουσον ἀμφοτέρωθεν τοῦ Παύλου κηρύττοντος· ὁμολογεῖ τὸν
 248, 12. 13. 19 ἄνθρωπον πρότερον καὶ τότε τῇ τοῦ θεοῦ συναφρεῖαι θεολογεῖ τὸ φαινόμενον, ἵνα μηδεὶς 15
 -249, 4 ἄνθρωπολάτρην τὸν Χριστιανισμόν ὑποπτεύῃ. ἀσύγχυτον τοῖνυν τὴν τῶν φύσεων τη-
 ρῶμεν συνάφειαν· ὁμολογῶμεν τὸν ἐν ἀνθρώπῳ θεόν· σέβωμεν τὸν τῇ θεῖαι συναφρεῖαι
 τῷ παντοκράτορι θεῷ συμπροσκυνούμενον ἄνθρωπον.

Κεφάλαια ἀντιλεγόμενα ἐν τρίτῳ βιβλίῳ

- 1 1 Loofs $\bar{\alpha}$ Ἀποστόλου γὰρ ἀκούοντες ὄνομα, τὸν θεὸν λόγον νοοῦσιν ἀπόστολον· ἀρχιερέως 20
 P. 232, 8-17 ἀναγινώσκοντες κλήσιν, θεότητα τὸν ἀρχιερέα φαντάζονται παραδόξου φρενοβλαβείας ἰδέαι.
 Hebr. 3, 1 τίς γὰρ ἀποστόλου λειτουργίαν μαθὼν οὐκ εὐθὺς ἄνθρωπον μηνυόμενον ἔγνω; τίς
 ἀρχιερέως ὀνομασίαν ἀκούων θεότητος $\langle\bar{\alpha}\nu\rangle$ οὐσίαν τὸν ἀρχιερέα νομίσειεν; εἰ γὰρ ἀρχιε-
 ρεὺς ἢ θεότης, τίς ὁ τῇ παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης λειτουργίαι θεραπευόμενος; εἰ θεὸς ὁ
 προσφέρων, οὐδεὶς ὧ προσφέρεται. τί γὰρ θεότητος ἄξιον ἵνα ὡς ἐλάττων προσφέρῃ 25
 τῷ μείζονι;
- 2 Loofs Προσεπάγει δὲ τούτοις· Πόθεν οὖν αὐτοῖς ὁ θεὸς κεκλησθαι νῦν ἀρχιερεὺς ἐνομίσθη,
 P. 233, 4-7 ὁ θυσίας εἰς προκοπὴν ἰδίαν κατὰ τοὺς ἀρχιερέας μὴ χρήζων; ὁ θεότητος κτήτωρ ἐξ ἀν-
 Hebr. 5, 1 θρώπων ληφθεὶς ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν.
- 2 Loofs p. $\bar{\beta}$ Οὐκ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται. 30
 234, 5-235, 1 μὴ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἢ θεότης; ἄκουσον καὶ τὴν ἐπομένην φωνὴν· ὅθεν ὧφειλε,
 Hebr. 2, 16-18 φησὶν, κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι. μὴ τῇ θεότητί τινας ὁ θεὸς
 λόγος ἔσχεν ἀδελφούς $\langle\bar{\epsilon}\sigma\iota\kappa\acute{o}\tau\alpha\varsigma\rangle$; σκόπει καὶ τὸ τούτοις εὐθὺς συναπτόμενον· ἵνα

11 cf. Exc. Eph. VIII Exc. Mar. Merc. XI [Mar. Merc. 21 p. 35, 13—16]. Apol. adu. Or. 23
 12 cf. Exc. Eph. VIII. XV Exc. Mar. Merc. XI Apol. adu. Or. 23; adfertur a Timoth. syr. f. 45^b
 13 cf. Exc. Eph. XV Exc. Mar. Merc. XI [Mar. Merc. 21 p. 35, 18—22] 14, 1 adfertur a Ti-
 motheo Patr. or. 13, 234 14, 2 cf. Exc. Eph. V. X; 16 ἀσύγχυτον — 18 adferuntur in ep. 128, 11
 3, 1, 1. 2 = Exc. Mar. Merc. V; 20. 21 adfert Timoth. arm. p. 100 2 = Exc. Mar. Merc. VI
 cf. Exc. Eph. XI Apol. adu. Theodor. 51

VVt

3 $\chi\upsilon$ VVt Exc. Mar. Merc. om. Exc. Eph. 5 τὸν⁸ et τὸν⁴] τὸ Mar. Merc. 7 $\bar{\alpha}\gamma$ om. V κτι-
 σθὲν V Exc. Eph. πλασθὲν Vt 11 $\bar{\alpha}\gamma$ V 14 κηρύττοντος Vt Exc. Eph. κηρύσσοντος V 15 θεολογεῖ
 Vt θεωρεῖ V 16 χριστιανόν Vt 16/17 τηροῦμεν V 17 ὁμολογοῦμεν V ἐν ἀνῶ V ἕνα Vt
 σέβομεν V 23 ἀν Chrysostomi cod. Dresd. ap. Loofs 232, 13 om. VVt 24 τῇ παρὰ cod. Dresd.
 παρὰ τῇ VVt 25 ἐλάττων V 27 αὐτοῖς ὁ θῶ Vt αὐτοῖς ὁ θῶ λόγος cod. Dresd. ὁ θῶ αὐτοῖς
 V, Vt p. 240, 29 P. 28 χρίζων V 30 ἀγγέλων φησὶν cod. Dresd. Mar. Merc. 33 εἰσκότας
 Vt om. V

- ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν. ἐν ᾧ γὰρ πέ-
πονθεν αὐτὸς πειρασθεῖς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. οὐκοῦν
ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεήμων· παθητὸς δὲ ὁ ναός, οὐχ ὁ ζωποιοὺς τοῦ πεπονθότος θεός·
σπέρμα Ἀβραὰμ ὁ χθὲς καὶ σήμερον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐχ ὁ λέγων πρὶν Hebr. 13, 8
Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί· ὅμοιος τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης Ioh. 8, 58
καὶ σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. Ioh. 14, 9
γ Ἀπεστάλη <ὁ> ἡμῖν ὁμοούσιος καὶ κέχρισται κηρύττων αἰχμαλώτοις ἄφρεσιν καὶ τυφλοῖς 8 Loofs
ἀνάβλεψιν· πνεῦμα γὰρ κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν ἔχρισέ με. P. 235, 1-4
δ Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ θεῷ γεγεννημένος ἀρχιερεὺς (ἐγένετο γάρ, οὐκ αἰδίως ἦν)· οὗτος Lc. 4, 18
ὁ κατὰ μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἰρετικέ, προκόψας ἀζίωμα. ἄκουε σαφεστέρας σοι δια- 4 Loofs p.
βοώσης φωνῆς· ὅς ἐν τοῖς ἡμέραις, φησί, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ 235, 6-236, 14
ἰκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς
ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεῖς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας,
καίπερ ὦν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὴν ὑπακοὴν καὶ τελειωθείς ἐγέ-
νετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἷτιος σωτηρίας ἀκαταλύτου. τελειοῦται 15
δὲ τὸ κατὰ μικρὸν προκόπτον, αἰρετικέ, περὶ οὗ καὶ Ἰωάννης ἐν <τοῖς> εὐαγγελίοις βοᾷ· Ἰη- Lc. 2, 52
σοὺς δὲ προέκοπτεν ἡλικίαι καὶ σοφαί καὶ χάριτι, οἷς σύμφωνα καὶ Παῦλος
φθειγόμενος τελειωθείς, φησὶν, ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἷτιος Hebr. 5, 9. 10
σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν
τάξιν Μελχισεδέκ. οὗτος ὁ Μωυσεῖ κατὰ τὸν τῆς στρατηγίας συγκρινόμενος τύπον, 20 Hebr. 3, 3
ὁ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ κεκλημένος, ὁ κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς παραπλήσιος, ὁ χρόνῳ Hebr. 2, 16 17
γενόμενος ἀρχιερεὺς, ὁ διὰ παθημάτων τελειωθείς, ὁ ἐν ᾧ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεῖς, Hebr. 5, 5. 8. 9
δυνάμενος τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι, ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς κεκλημένος. Hebr. 2, 18.
τί οὖν ἀνθερμηνεύεις τῷ Παύλῳ, τὸν ἀπαθῆ θεὸν λόγον ἐπιγεῖν καταμιγνὺς σώματι καὶ 5, 10
παθητὸν ἀρχιερέα ποιῶν;
ε Ὅντος οὖν ἡμῖν τούτου μόνου ἀρχιερέως συμπαθοῦς καὶ συγγενοῦς καὶ βεβαίου, 5 Loofs
τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παρατρέπεσθε πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας P. 240, 4-9
ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπεστάλη ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γένους τὴν τοῦ σώματος θυσίαν
συνεπαγόμενος. 29
ς Μέννησθε δέ που πάντως καὶ τὰ πολλάκις μοι πρὸς ὑμᾶς εἰρημένα τὰς διπλᾶς πρὸς 6 Loofs
τὸν δεσπότην Χριστὸν διακρίνοντι φύσεις. διπλαῖ μὲν γὰρ τῇ φύσει, τῇ δὲ ἀξίᾳ P. 354, 12-18
μοναδικαί· ἡ γὰρ τῶν φύσεων αὐθεντία διὰ τὴν συνάφειαν μία, τῶν μὲν φύσεων ἐν τῇ

3 παθητός — θεός adfert Timoth. syr. f. 48^a 3 cf. Exc. Eph. XVII Apol. adu. Orient. 85.
adfertur usque ad 8 ἀνάβλεψιν a Timotheo Patrol. or. 13, 233 4 cf. Exc. Eph. XVII. XVIII;
apol. adu. Orient. 85. adu. Theodoret. 77; 24/25 adfert Timoth. arm. p. 152. Patrol. or. 13, 234
5 = Exc. Eph. XX, cf. Apol. adu. Theodoret. l. c. 6 adferuntur a Timotheo Patrol. or. 13, 234,
inde a 27 f. 44^a; inde a 30 τὰς διπλᾶς arm. p. 65

VVt

1 ἐλεήμων φησὶ cod. Dresd. Exc. Eph. Mar. Merc. 6 οὐχ VVt locis ceteris [151. 154.
163. 169 P.] καὶ οὐχ Vt loco priore [p. 143 P.] 7 ὁ Vt p. 156, 19. 169, 12 δὲ ὁ Vt p. 151, 13, om. V
9 γεγεννημένος Vt πεποιημένος Exc. Eph. γὰρ οὗτος Exc. Eph. προὐκ Exc. Eph. 10 εἰς
ἀρχιερέως αἰρετικέ V Exc. Eph. cod. Dresd. αἰρετικέ εἰς ἀρχιερέως Vt καὶ ἄκουε Exc. Eph. 11 ὅς
om. Exc. Eph. 15 αὐτῷ πᾶσιν Exc. Eph. αἷτιος σωτηρίας Vt Exc. Eph. σωτηρίας αἷτιος V
ἀκαταλύτου VVt αἰωνίου Exc. Eph. 16 Ἰωάννης cf. Exc. Eph. τοῖς Vt om. V βοᾷ Vt
Exc. Eph. ἐβόα V 17 δὲ VVt p. 127, 13 Pus. om. Vt p. 162, 20 Exc. Eph. 20 μωυσῇ V
21 σπέρματος V 24 σώματι VVt Cyrillus p. 168, 10 ὁμοιώματι Exc. Eph. 26 συγγενοῦς Vt
Exc. Eph. εὐγενοῦς V 27 εὐλογίας VVt Exc. Eph. ἀρχιερέως εὐλογίας cod. Dresd. 30 που
VVt μου Tim. 31 διακρίνοντι V Tim. διακροῦντι Vt

οἰκεία τάξει διὰ παντὸς μενουσῶν, τῆς δὲ ἀξίας συνημμένης εἰς αὐθεντίαν, ὡς προεῖ-
πον, μίαν.

Κεφάλαια ζ̄ ἀντιλεγόμενα ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ

- 1 1 Loofs α Ὁ θεὸς λόγος ἐγένετο σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν συνεκάθισεν ἑαυτῷ
p 226, 20 τὴν ἀναληφθεῖσαν ὁ πατὴρ ἀνθρωπότητα· εἶπε γάρ φησιν, ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου 5
-227, 5 κάθου ἐκ δεξιῶν μου. τὴν τοῦ ἀναληφθέντος τὸ πνεῦμα κατελθὼν συνεκρότησε
Ioh 1, 14 δόξαν ὅταν γάρ φησιν, ἔλθῃ το πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει
Ps 109, 1 βούλει καὶ ἄλλην ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς τῆς τριάδος ἐνέργειαν, ἐνώκησεν ὁ υἱὸς ἐν τῷ
Ioh 16, 13 14 σώματι, συνέστησεν ὁ πατὴρ βαπτιζόμενον, διέπλασεν ἐν παρθένῳ τὸ πνεῦμα
2 Loofs
p 227, 6—8 Εἶτα πάλιν φησὶ περὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὁ υἱὸς ἐξελέξατο (ἐγὼ γάρ φησιν, ὑμᾶς 10
Ioh 15, 16 ἐξελεξάμην) ὁ πατὴρ ἡγίασεν (πάτερ γάρ φησιν, ἡγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλη-
17, 17 θείᾳ σου) τὸ πνεῦμα κατεσκεύασε ῥήτορας
Mt 10, 20
2 Loofs β Καὶ τῆς συνεργίας ἡ ἀπόδειξις πρόδηλος ὁ υἱὸς ἐνηθρώπησεν, ὁ πατὴρ συνέστησε,
p 355, 8 9 τὸ πνεῦμα σημείοις ἐσέμνυνε
8 Loofs p γ Πλείονα, φησὶ, τὴν εἰς αὐτὸν κατασκευάζοντες ὕβριν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θείας ἀπο- 15
293, 11—294, 6 τέμνοντες φύσεως τὸ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ διαπλάσαν (το γὰρ ἐν τῇ Μαρίᾳ, φησὶ, γεν-
Mt 1, 20 νηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου), <τὸ> κατὰ δικαιοσύνην τὸ πλασθὲν ἀναπλάσαν
1 Tim 3, 16 (ἐφανερώθη γάρ φησιν, ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι), το δαίμοσι φοβερὸν
Mt 12, 28 αὐτὸν ἐργασάμενον (ἐγὼ γάρ φησιν, ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια),
Ioh 1, 32 τὸ τὴν αὐτοῦ σάρκα πεποιημένον ναόν (τεθέαμαι γάρ φησι, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον 20
ὡσεὶ περιστῆραν καὶ μεμένηκεν ἐπ' αὐτόν), το τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ χαρισάμενον
Act 1, 2 (ἐντειλάμενος γάρ φησι, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις οὓς ἐξελέξατο, διὰ πνεύ-
ματος ἁγίου ἀνελήφθη), τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν Χριστοῦ
κατασκευάζουσι δοῦλον
4 Loofs δ Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει κάγω 25
p. 228, 4—16 ἐν αὐτῷ. μνημόνευσον ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον καθὼς ἀπέστειλε
Ioh 6, 56 με ὁ ζῶν πατήρ, ἐμὲ τὸν φαινόμενον. ἀλλ' ἐνίστε παρερμηνεύω ἀκούσωμεν ἐκ τῶν
Ioh 6, 57 ἐξῆς καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ· ἐκεῖνος λέγει τὴν θεότητα, ἐγὼ τὴν
ἀνθρωπότητα· ἴδωμεν τίς ὁ παρερμηνεύων. λέγει ὁ αἰρετικὸς ἐνταῦθα τὴν θεότητα
ἀπέστειλεν ἐμὲ, τὸν θεὸν λόγον. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, κατ' ἐκείνον 30
Ioh 6, 57 κάγω ζῶ, ὁ θεὸς λόγος, διὰ τὸν πατέρα. εἶτα μετὰ τοῦτο· καὶ ὁ τρώγων με
κάκεῖνος ζήσεται. τίνα ἐσθίομεν, τὴν θεότητα ἢ τὴν σάρκα;
5 Loofs ε Ἐρῶ δὲ καὶ τοῦ σκανδάλου τὰ ῥήματα. περὶ τῆς οἰκείας σαρκὸς ὁ δεσπότης
p 355, 13—18 Χριστὸς πρὸς αὐτοὺς διελέγετο· ἐὰν μὴ φάγητε, <φησί>, τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
Ioh 6, 53 θρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. οὐκ ἤνεγκαν 35
τὸ τῶν λεγομένων ὑψηλὸν οἱ ἀκούσαντες· ἐνόμιζον γὰρ ὑπὸ ἀμαθίας ἀνθρωποφαγίαν εἰσάγειν.

1, 1 cf Exc. Eph XVI 3 = Exc Mar Merc XXII, cf pars I p 101, 19 *Concilstud* p. 10
Apolog adu. Theodoret. 63 4 = Exc Mar Merc XIII cf Exc Eph XXII Apolog adu Orient 98

VV:

1 παντὸς V πασῶν Vt 1/2 εἰς — μίαν V ὡς προεῖπον, εἰς αὐθεντίαν μοναδικὴν Vt 7 ἐλ-
θοι Vt 13 συνεργίας Vt συνέστησε V cf p 184, 18 Pns ἐνηθρόνησε Vt 17 τὸ κατα
— ἀναπλάσαν Agellius cf Mar Merc. κατὰ — ἀνέπλασεν VVt 19 αὐτόν V om Vt 20 τεθέαται V
21 ὡς V 23 ὡς Vt Mar Merc αὐτῷ V 26 μνημονεύετε Exc Eph 27 παρερμηνεύω Vt
παρερμηνευόμενον V 28 ἐγὼ δὲ Vt 29 θεότητα λέγει Exc Eph 30 ἐμὲ Vt με V με
φησὶ Exc Eph. ἐκείνους Exc Eph 31 εἶτα τὸ Exc Eph. 32 τὴν — σάρκα Vt Exc. Eph
Mar Merc. τὴν σάρκα ἢ τὴν θεότητα V 34 φησὶ Vt om. V 36 γὰρ om Vt

⟨ε̄⟩ Ἄκουσον καὶ τὸ κύριος ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ, ποτὲ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων κείμενον. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον <τοῦτο> πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε. ἄκουσον ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν ἀμαθίαν τῶν ἀντιτιθέντων, ὡς ἰσχυρὰν ἀναγινώσκουσι τοῦ μυστηρίου τὴν ὠφέλειαν καὶ τίνος τοῖς ἀνθρώποις παρέχεται τὴν ἀνάμνησιν, καὶ ἄκουσον μὴ ἐμοῦ ταῦτα λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον· οὐκ εἶπεν· ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὴν θεότητα ταύτην. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον· βλέπε περὶ τοῦ σώματος αὐτῷ τοῦ δεσποτικοῦ τὸ προκείμενον <ὄν>. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, οὐ ἔστι τὸ σῶμα ἀντίτυπον. ἴδωμεν ἀπὸ τούτου τίνος ὁ θάνατος· ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε. ἄκουσον καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς φανερώτερον· ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. τίς δὲ ἔστιν ὁ ἐρχόμενος; ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δόξης πολλῆς. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, πρὸ τῶν ἀποστόλων ὁ προφήτης σαφέστερον τὸν ἐρχόμενον δείκνυσι καὶ κέκραγε περὶ Ἰουδαίων βοῶν· ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. τίς οὖν ἔστιν ὁ κεντηθεὶς; ἡ πλευρά· πλευρά <δὲ> σώματος ἡ θεότητός ἐστι;

⟨ζ̄⟩ Διὰ τί δὲ καί, ὡς ἀρτίως ἠκούομεν, ἀμφοτέρων κατὰ σὲ κεκραμένων, ὁ κύριος τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν τοῖς μαθηταῖς παραδίδους οὕτω φησίν; λαβὼν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· λάβετε φάγετε πάντες· τοῦτο γὰρ μοῦ ἔστι τὸ σῶμα. διὰ τί μὴ εἶπε· τοῦτο ἔστιν ἡ θεότης μου ἢ ὑπὲρ ὑμῶν κλωμένη; καὶ πάλιν τὸ ποτήριον τῶν μυστηρίων διδούς, οὐκ εἶπε· τοῦτο ἔστιν ἡ θεότης μου ἢ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχεομένη, ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχεόμενον εἰς ἁφροσιν ἁμαρτιῶν.

Κεφάλαια ζ̄ ἀντιλεγόμενα ἐν τῷ ε̄ βιβλίῳ

25

⟨ᾱ⟩ Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου τίθησι τὸ υἱός ἢ θεῖα γραφή, δεδηλώκαμεν· ἄκουσον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου, εἰ ἔστι ποτὲ κείμενος ὁ θεός, ἵνα παθητὸν τὸν θεὸν εἰσαγάγωμεν. ἐχθροί, φησίν, ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. οὐκ εἶπε διὰ τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ λόγου.

⟨β̄⟩ Ἄκουσον καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν μαρτυρίαν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἰδοὺ κύριον τῆς δόξης λέγει· οὐ καλεῖ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ τὴν θεότητα. τοῦτο δὲ ἔστι καὶ διασπώντων τὴν συνάφειαν τὴν ἀκριβή. ὅταν <γὰρ> λέγῃς ὅτι οὗτος μὲν οὐκ ἔστι κύριος, ἐκεῖνος δὲ κύριος, οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον ποιεῖς τὸν Χριστόν; τί οὖν λέγεις ἐν ἐκκλησιαστικῷ προσωπείῳ, αἰρετικέ; κύριος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἢ οὐ; εἰ μὲν οὖν κύριος, κοινωνεῖ τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ οὐ κύριος, μὴ σύ, ψιλὸν ἄνθρωπον ποιῶν τὸν Χριστόν, ἐμοὶ πρόστριβε τὸν ὀνειδισμόν.

1 2 adfert Timoth. arm. p. 122. 152; 15 ὄψονται — 17 p 137 7 cf Exc. Mar. Merc. XV
34 τί — p. 12. 4 adfert Timoth arm. p. 108; p. 12. 1—4 p. 127. 171

VVt

1 ζ̄ om. V 3 τοῦτον V om. Vt τοῦτο Vt om. V, Vt p 201, 30 P 4 ἰσχυρὰν V, Vt
p. 201, 32 P. ἰσχυρόν Vt 5 παρέχετε V 6 ἂν om. Vt 9 ὄν addidi 10 ἀπὸ τού-
του V, Vt p. 203, 32 P οὖν ἀπὸ τούτου Vt p. 202, 31 P οὖν Vt 12 ἂν om. Vt ἔστιν V, Vt
p 204, 1 P, om Vt, etiam p. 203, 3 P. cf 205, 4 P 16 δὲ Vt Tim om. V ἡ Vt οὐ V 18 ζ̄
om. V κρέμαμένων V 20 ἔκλασε καὶ V Mar. Merc om. Vt 22 ἡμῶν Vt 23 μου¹ V
Mar. Merc. om. Vt 24 ἐκχυνόμενον Vt 26 ᾱ om. V ἐπὶ Vt ἐκ V 31 τὸν κν V
33 γὰρ om. V λέγεις VVt οὐ V σύ Vt 33/34 ποιεῖς ἀνὸν V 34 ἐκκλησιαστικῷ Vt
ἐκκλησιαστικοῦ V 35 κοινωνεῖ VVt συνάιδει Vt p. 220, 17 P. 36 τὸν κν ποιῶν Vt

- 2 Loofs
p. 357, 22-26
2 Cor. 13, 4 Εἰτά φησιν· Ἀκούσωμεν τοῦ μακαρίου Παύλου φανερῶς κεκραγότες τίς ἐστὶν ὁ σταυρωθεὶς. ἀκουσον τοίνυν φανερωτάτης φωνῆς· καὶ γὰρ ἐσταυρώθη, φησὶν, ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ Ζῆν ἐκ δυνάμεως θεοῦ. εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, τίς ἡσθένησεν, αἰρετικέ; ὁ θεὸς λόγος;
- 8 Loofs <γ>
p. 358, 1-5 Ὡς ἐκ προσώπου τοῦ μονογενοῦς· Ὅτι μορφὴ θεοῦ ὑπάρχων μορφήν περιβέβληται 5 δούλου· ὅτι θεὸς λόγος ὢν ἐν σαρκὶ καθορῶμαι· ὅτι δεσπόζων τοῦ παντός, πτωχεύοντος δι' ὑμᾶς περιβέβληται πρόσωπον· ὅτι πεινῶν ὁρατῶς, χορηγῶ τοῖς πεινῶσι τροφήν.
- 4 Loofs <δ>
p. 229, 4-16 Ἡδέως ἂν ἐνταῦθα τῶν αἰρετικῶν ἐπυθόμην τῶν τὴν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν εἰς μίαν κατακινῶντων οὐσίαν, τίς ἐστὶν ἐνταῦθα ὁ παρὰ τοῦ προδότου τοῖς Ἰουδαίοις παραδιδόμενος; εἰ γὰρ κρᾶσις ἀμφοτέρων γεγένηται, ἀμφοτέρα παρὰ τῶν 10 Ἰουδαίων συγκατεσχέθη, καὶ ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις. τίς δέ ἐστιν ὁ καὶ τὴν σφαγὴν ὑπομείνας; ἀναγκάζομαι χρήσασθαι κατωτέροις λόγοις, ὡς πᾶσι γενέσθαι τὸ λεγόμενον δῆλον· περὶ τίνα τὰ τῆς πράξεως, εἶπέ μοι, συμβέβηκεν; εἰ μὲν γὰρ περὶ τὴν τῆς θεότητος φύσιν, πῶς ἀμφοτέρα συγκινῶν κατατολμαῖς; καὶ <εἰ> μεμνήνηκεν ὁ θεὸς λόγος τοῖς Ἰουδαίοις ἀκατάσχετος καὶ τῆς σφαγῆς οὐ κεκοινώνηκε τῇ 15 σαρκί, πόθεν, εἶπέ μοι, παρeisάγεις τὴν κρᾶσιν;
- 5 Loofs <ε>
p. 260, 2-5
Mt. 27, 46 Οὗτος ὁ τὸν ἀκάνθινον περιθέμενος στέφανον· οὗτος ὁ λέγων θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τελευτὴν ὑπομείνας.
- 6 Loofs <ζ>
p. 267, 11
-268, 3
Act. 2, 32 Διὰ τοῦτο περὶ τῆς ἡμετέρας ὁ μακάριος Πέτρος ἀπαρχῆς καταγγέλλων <καὶ τὴν ἐκ 2 τῆς θεότητος τῆς φαινομένης φύσεως διηγούμενος ὑψωσιν> τοῦτον, φησί, τὸν Ἰησοῦν 20 ἀνέστησεν ὁ θεός. οὐκ ἀπέθανε θεός, ἀλλ' ἀνέστησεν. ἄκουε τῶν τοῦ Πέτρου ῥημάτων, Ἀπολινάριε, ἄκουε σὺν Ἀπολινάριω καὶ Ἀρειε· τοῦτον, φησί, τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός τὸν φαινόμενον, τοῦτον τὸν ὀρώμενον ὄμμασι, τὸν ζύλῳ προσηλωθέντα, τὸν ταῖς <τοῦ> Θωμᾶ ψηλαφηθέντα χερσὶ, τὸν πρὸς αὐτὸν κεκραγότα· ψηλάφησον 25 ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ 25 ταύταις πεισθεὶς ὁ μαθητὴς ταῖς φωναῖς καὶ τῇ ψηλαφήσει τοῦ σταυρωθέντος σώματος 28 πεισθεὶς <περὶ> ἀναστάσεως, τὸν παραδοξοποιὸν ἐδοξολόγει θεόν· ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου, οὐ τὸ ψηλαφηθὲν προσαγορεύων θεόν· οὐδὲ γὰρ ψηλαφήσει θεότης εὐρίσκεται.
- 2
Act. 2, 32-33 Καὶ μεθ' ἕτερα· Περὶ τοῦ ψηλαφητοῦ τούτου καὶ ὁ Πέτρος ἐβόα· τοῦτον τὸν 30 Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς· δεξιᾷ δὲ 30 βοηθούσης ὁ θεὸς λόγος οὐκ ἐχρηζεν, Ἀρειε.
- 7 1 Loofs <ζ>
p. 358, 9-12 Ἐπειδὴ γὰρ εἰ εἰρήκασιν· ὅτι πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν λόγον, ἔμελλεν ὁ θάνατος τῇ 35 θεΐᾳ λογίζεσθαι φύσει, ὄνομα δέχονται κοινὸν τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἵνα καὶ τὸν ἀποθανόντα σημάνωσι καὶ τὸν μὴ ἀποθανόντα.
- 2 Loofs
p. 358, 12-18 Προσεπάγει δὲ τούτοις· Ὅστε εἴ τις λέγοι· ὁ δεῖνα ἄνθρωπος ἀπέθανε, καίτοι ἡ ψυχὴ 35 ἀθάνατός ἐστιν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄνομα εἶπε τὸ σημαίνον τὰς δύο φύσεις καὶ τὸ σῶμα τὸ

4 cf. Exc. Mar. Merc. XV 5 cf. 2, 10 Exc. Eph. XIII Exc. Mar. Merc. X 6, 1. 2 cf. Mar. Merc. p. 31, 37-32, 12 6, 1 cf. Exc. Mar. Merc. VIII 22 τοῦτον — 28 adfert Timoth. arm. p. 79; 22 τοῦτον — 24 χερσὶ p. 136 29 περὶ τοῦ — 31 adfert Timoth. arm. p. 128

VVt

2 φανερώτατα τῆς Vt 5. 7. 17. 19. 32 numeros om. V 7 ὑμᾶς Loofs ἡμᾶς VVt
9 κατακινῶντων Vt 14 εἰ add. Agellius 15 λόγος om. Vt 19 ἀπαρχῆς ὁ μακάριος πέ-
τρος Vt 19/20 καὶ τὴν — ὑψωσιν Vt om. V 24 τοῦ Vt om. V ψηλάφησον VVt
palpate et uidete Mar. Merc. p. 31, 42 palpa et uide p. 57, 3 25 θεωρεῖται Vt 26 τῇ ψηλα-
φήσει Vt ψηλαφήσαι V τοῦ Vt τῆς τοῦ V 27 περὶ Tim. om. VVt μου V μου δόξα
σοι Vt 28 ψηλαφήσει Vt ψηλαφήσα V 32 εἰ V om. Vt 34 τὸν μὴ V μὴ Vt 35 λέγοι Vt
λέγει V

ἀποθνήσκον καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, οὐκ ἔχει κίνδυνον ἢ φωνή· ἄνθρωπος γὰρ κα-
λεῖται ἀμφοτέρω, καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ· οὕτω τοίνυν καὶ ὁ μέγας ἐκείνος χορὸς ἔφη
περὶ Χριστοῦ.

166 Κυρίλλου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν
πεντάβιβλος ἀντίρρησις ἡγουν οἱ πέντε τόμοι τοῦ ἀγίου Κυρίλλου

5

Τοῖς μὲν τὴν ἀγίαν γραφὴν πολυπραγμονεῖν ἐθέλουσι καὶ ἀποδιώκουσι μὲν τὸ ράι- PG 76, 9
θυμον ἐν τούτῳ, δεδιψηκόσι δὲ μᾶλλον τοῦ πράγματος τὴν κατόρθωσιν ἐγκειμένους τε νεα- Pusey 54
νικῶς καὶ ὀκνου δίχα παντὸς περιέσται δὴ πάντως τὸ ἐν παντὶ γενέσθαι καλῶι. φωτὸς
γὰρ τοῦ θεοῦ τὸν οἰκεῖον ἀναμιμπλάσι νοῦν, εἴτα τοῖς τῆς ἐκκλησίας αὐτὸν ἐνιέντες
δόγμασιν ἅπαν μὲν ὅσον ἐστὶν ὀρθῶς τε καὶ ἀκιβδήλως ἔχον, προσίενται καὶ λίαν ἀσμένως 10 P 55
καὶ τοῖς ἐσωτάτῳ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἐναποκλείουσι θησαυροῖς, ἐπιγάνυνται δὲ οὕτω τοῖς PG 12
ἐξ εὐμαθείας συνειλεγμένοις ὡς ἂν εἰ καὶ τινες ἐτέροις τῶν κατὰ τὸν βίον ἢ λίθους τινὰς
Ἰνδικὰς ἢ χρυσὸν ἀπλήστως συναγηρευκότες, μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι μεζόνως· κρεῖσσον γὰρ Prou. 8, 11
σοφία λίθων πολυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς, καθὰ γέγραπται.
χρῆναι δὲ φημί τοὺς οἵπερ ἂν <ῶσι> σοφοὶ καὶ ἀγχινοὶ καὶ τῶν θείων δογμάτων ἐπιστή- 15
μονες, διαμεμνήσθαι χρησίμως γεγραφότος τινὸς τῶν ἁγίων μαθητῶν· ἀδελφοί, δοκι- 1 Ioh. 4, 1
μάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ θεοῦ εἰσι, δεδορησθαι δὲ τοῖς ἁγίοις φησὶ καὶ ὁ θεσπέ-
σιος Παῦλος διακρίσεις πνευμάτων. οἱ μὲν γὰρ λέγοντες ὅτι κύριος Ἰησοῦς, φαῖεν ἂν 1 Cor. 12, 10-3
οὐχ ἐτέρως αὐτὸ πλὴν ὅτι διὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος· οἱ γε μὴν ἐξ ἀμαθίας παλίμνημον
ἐπ' αὐτοῖς γλῶσσαν ἀνέντες καὶ δι' ὧν ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνώκασιν, μόνον οὐχὶ λέγοντες ἀνά- 20
θεμα Ἰησοῦν, τοῦτο δρῶιεν ἂν ὡς ἀπὸ γε τοῦ Βεελζεβούλ. δεῖ δὴ οὖν ἄρα λεπτῶς τε
καὶ διεσμιλευμένως δοκιμάζειν ἅπαντα μεμελετηκότας καὶ νῶι διεγερμένῳι χρωμένους περι-
τυγχάνειν ἡμᾶς τοῖς τινων συγγράμμασι καὶ βασανίζειν εὐτεχνῶς οὕσπερ ἂν ποιοῖντο λό-
γους περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ἀπομιμῆσθαι τε καὶ μάλα ὀρθῶς τοὺς ὅτι
δὴ μάλιστα δοκίμους καὶ ἐμπειροτάτους τῶν ἀργυροπρατῶν, οἱ προσίενται μὲν τῶν νομι- 25
σμάτων τὸ εὐδοκιμοῦν, ἀπόβλητον δὲ ποιεῖσθαι σπουδάζουσι τὸ παράσημον καὶ μεμνη-
μένον. καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμᾶς ὁ μακάριος Παῦλος παραθήγει, λέγων· γίνεσθε δό- Preuschen,
κιμοὶ τραπεζῖται· πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἵδους Antileg. XIII
πονηροῦ ἀπέχεσθε. ἔστι δὲ δὴ καὶ ἐτέρως πάναισχρόν τε καὶ ἀκαλλῆς ἐπὶ μὲν τοῖς 11 1 Thess.
κατὰ τόνδε τὸν βίον πράγμασι κατ' οὐδένα τρόπον ἡμᾶς ἡφειδηκότας ὁρᾶσθαι τοῦ τελούντος P 56
εἰς ὄνησιν, πειράσθαι δὲ μᾶλλον περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι φιλεῖν τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο βιώναι 31
λαμπρῶς, ἀλογῆσαι δὲ τῶν οὕτω σεπτῶν καὶ ποιεῖσθαι παρ' οὐδὲν τὴν τῆς ψυχῆς σωτη-
ρίαν βόθοις τε αὐτὴν ἐγκαθίναι καὶ τέλμασι, πρὸς τὸ δοκοῦν ἀπλῶς τοῖς ἐθέλουσι λαλεῖν
ἃ μὴ προσήκεν, ἔσθ' ὅτε παραρριπτοῦντας τὸν νοῦν, οὐκ ἀναμύοντα πρὸς τὸ ἀληθές οὔτε
μὴν ἐθέλοντα πολυπραγμονεῖν τί μὲν ἐστὶ τῶν ἀνεγνωσμένων ὀρθὸν καὶ ὀνησιφόρον, τί δὲ 35
δὴ τὸ διάστροφον καὶ δογματικῆς ἀκριβείας ἐκβεβηκὸς καὶ ζημίαν ἐμποιοῦν τὴν εἰς αὐτὴν
ὀρώσαν ψυχὴν, ἥς ἀντάξιον οὐδὲν παρά γε τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα. δοκιμαστέον οὖν
ἄρα καὶ λίαν ἰσχνῶς τὰς περὶ τῶν θείων δογμάτων συγγραφάς, καὶ μὲν τις ἴοι κατ'
εὐθύ τοῦ σκοποῦ τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἐν γε τουτοισὶ σαφῇ καὶ ἀπλανεστάτην PG 13
διαίτητι τρίβον, κατακροτείσθω καὶ πρὸς ἡμῶν ταῖς εἰς ὀρθότητα ψήφοις· εἰ δὲ ψυχρὸν 40
καὶ ἐξίτηλον καὶ μεμνημένον, μᾶλλον δὲ καὶ ὀλέθρου πρόξενον τοῖς ἐντευξομένοις ἐξυφαίνοι
τὸν λόγον, ἀκουέτω παρὰ πάντων· ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν Ies. 30, 10

V

6 ρῆς V

11 ἐπιγάννυνται V

12 ἐτέροις scripsi ἕτεροι V

15 ῶσι add. Agellius

27/28 δόκιμοι Agellius τρόφιμοι V

40 πρό V

- Mt. 12, 33 ἐτέραν πλάνησιν. οὐκοῦν ἢ ποιείτωσαν τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλὸν ἢ ποιείτωσαν τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν. ὁ μὲν γὰρ
- Mt 12, 35 ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ ἀγαθὰ, ὁ δὲ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ πονηρὰ κατὰ γε τὴν ἀψευδῆ τοῦ σωτῆρος φωνήν. ἐσκότισε 5
- 2 Cor. 4, 4 μὲν γὰρ ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων αἰρετικῶν εἰς τὸ μὴ αὐγάζειν τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, πεπλάνηται δὲ πολυτρόπως. οἱ μὲν γὰρ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς φύντα λόγον ἐν μέοις
- P 57 τοῦ γεγεννηκότος εἶναι [τέ] φασιν οἱ δειλαιοὶ καὶ τὸ ἔκφυλόν τε καὶ δουλοπρεπὲς αὐτῷ προσνέμοντες μέτρον οὐ καταπεφρίκασιν, οἱ δὲ τῷ ἀγίῳ πνεύματι τὸ ἀνόσιόν τε καὶ 10
- Ies. 57, 3, 4 ἀκρατὲς ἐπιθήγοντες στόμα δικαίως ἀκούουσι τοῦ προφήτου λέγοντος· ὑμεῖς δὲ προσ- γάγετε ὧδε, υἱοὶ ἄνομοι, σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνῃς· ἐν τίνι ἐνετρυφή- σατε καὶ ἐπὶ τίνι ἠνοίζατε τὸ στόμα ὑμῶν καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν; οὐχ ὑμεῖς ἐστὲ τέκνα ἀπωλείας, σπέρμα ἄνομον; ἀλλ' ἐκεῖνοι
- Ies. 50, 11 μὲν πορεύονται τῷ ἐαυτῶν φωτὶ καὶ φλόγας εὐρήσουσιν, ἃς ἐξέκαυσαν αὐτοί· ἡμᾶς δὲ 15 ἀκόλουθον, οἷς ὀρθότητος μέλει, σοφὸν τε καὶ ἀκριβῆ τὸν ἐφ' ἐκάστωι τῶν θείων δογμάτων ποιεῖσθαι λόγον καὶ τῆς ἐκείνων ἀθυροστομίας παραιτεῖσθαι τὰ ἐγκλήματα, ἵνα μὴ τι πταί-
- 1 Cor. 8, 12 οντες καὶ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς πληττοντές τε αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν
- Ps. 54, 13-15 εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνωμεν. ἀκουσόμεθα γὰρ λέγοντος εὐθὺς ὅτι εἰ ὁ ἐχθρὸς ὠνεΐ- δισέ με, ὑπήνεγκα ἄν, καὶ εἰ ὁ μισῶν με ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, 20 ἐκρύβην ἄν ἀπ' αὐτοῦ. σὺ δέ, ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμὼν μου καὶ γνωστὴ μου, ὃς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανάς μοι ἐδέσματα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐπο- ρεύθημεν ἐν ὁμονοίᾳ. ἀλλ' ἴοι μὲν εἰς ἐχθρῶν ταυτὶ κεφαλὰς, οἱ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καταστρατεῦνται δόξης καὶ τρυφῇ ἡγούνται τὰς εἰς αὐτὸν βλασφημίας, ἡμᾶς δέ, ὡς ἔφην, ἀκόλουθόν τε καὶ ἀναγκαῖον τοὺς τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν σπουδάζοντας μὴ 25
- * * τῆς ἀληθείας ἐκκεκομισμένον ἢ γοῦν ἐτέρωσέ ποι διαίπτοντα καὶ νενευκότα πρὸς τὸ ἐξίτηλον, τὸν πρὸς γε φημί τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ ταῖς εἰς ὀρθότητα ψήφοις ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας στεφανούμενον. καὶ ταῦτα φημί τινὶ τῶν βιβλίων περιτυχῶν ὑπὸ του συντε- θειμένῳ καὶ πολλὴν μὲν ἔχοντι τῶν ὁμιλιῶν τὴν ἄθροισιν, στοιχηδὸν δὲ καὶ ὡς ἐν τάξει
- P 58 κειμένων, ἡμοιρηκότι δὲ κατ' οὐδένα τρόπον τοῦ κατελέγχεσθαι δεῖν. καὶ εἰ μὲν εἴρητό 30
- τι παρὰ τοῦ συγγεγραφότος, ὃ ταῖς εἰς λήθην ἀποδημίαις ἠφανίζετο, κὰν ωιήθην δεῖν σιγῇ
- PG 16 τε ἔχειν αὐτὸς καὶ ἐτέροις συμβουλευσάι τοῦτο δρᾶν, ὡς ἂν μὴ πολλοῖς ἐτέροις καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς εἴη γνώριμα τὰ οὕτως ἐκτόπως καὶ ἀτημελῶς εἰρημένα· ἐπειδὴ δὲ δυσφημιῶν ὄχλος ἐνσεσώρευται τῷ βιβλίῳ καὶ πολλή τις γέγονεν ἡ κατάρρησις τῶν τῆς ἀληθείας καθυλακτοῦσα δογμάτων, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς μόνον οὐχὶ καὶ ἀνταποδύσασθαι καὶ 35
- ὑπεραθλῆσαι τῶν ἐντευξομένων, ὡς ἂν μὴ τι πάθοιεν ἐντεῦθεν τὸ βλάβος, εἰδεῖν δὲ μᾶλλον ἀποκρούεσθαι γεννικῶς τὴν ἀπὸ γε τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων ζημίαν; ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος
- Mc. 3, 17 Ἰωάννης υἱὸς ὠνόμασται βροντῆς παρὰ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ μάλα εἰκότως, διὰ γε τὸ μόνον οὐχὶ κατακυτῆσαι τῆς ὑπ' οὐρανὸν καὶ καταβροντῆσαι τῆς γῆς, ὡς μέγα τι καὶ ἐξαίσιον εἰρηκῶς. διατρανοῖ γὰρ εὖ μάλα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονο- 40
- Ioh. 1, 1, 3 γενοῦς τὸ σεπτὸν ἀληθῶς καὶ μέγα μυστήριον. ἔφη μὲν γὰρ· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος

V

1. 2 ποιήτωσαν V 9 τε deleui 15 εὐρήσουσιν Agellius εὐρήσκουσιν V 16 μέλλει V
 19 ἀκουσόμεθα Agellius ἀκουσώμεθα V 23 εἰς scripsi ὡς V 26 lacunam signavi e. g. sup-
 plendo περιδεῖν τινα διδάσκειν 28 στεφανούμενον] conicio e. g. στεφανουμένους ἀδίκως προσφερό-
 μενον 30 κατελέγχεσθαι scripsi κατέχεσθαι V εἴρητό scripsi εἴρηται V 37 γενικῶς V
 39 γε scripsi τε V

καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν. ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῆ καὶ τετορνευμένην ἐποίησατο τὴν μυσταγωγίαν καὶ θεὸν ὑπάρχοντα καὶ ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν ἀπορρήτως γεγεννημένον ἀπέφηνε τὸν μονογενῆ <καὶ> κτίστην καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων, τότε δὴ τότε καὶ λίαν ἐπὶ καιροῦ τῆς πανσόφου λοιπὸν δι' ἡμᾶς τε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πεπραγμένης οἰκονομίας 5 ἄρχεται καὶ φησι· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεα- Ioh. 1, 14 σάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. σάρκα μὲν γὰρ ἔφη τὸν λόγον, τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως, δηλὸν δὲ ὅτι τῆς καθ' ὑπόστασιν νοουμένης, ἐμφανίζων τὴν δύναμιν· διὰ δὲ τοῦ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτὸν σκηνῶσαι λέγειν οὐκ ἐφήσι νοεῖν εἰς σάρκα τὴν ἀπὸ γῆς τὸν ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν 10 μεταχωρῆσαι λόγον. ὠήθη μὲν <γὰρ> ἂν οἶμαί τις τῶν οὐ λίαν ἡκριβωκότων ὃ τί ποτέ P 59 ἐστὶν ἡ θεία τε καὶ γεννητοῦ παντὸς ἐπέκεινα φύσις, τάχα που καὶ τροπῆς εἶναι δεκτικὴν αὐτὴν καὶ καταραιθυμῆσαι μὲν δύνασθαι τῶν ἰδίων καὶ οὐσιωδῶς αὐτῇ προσπεφυκότων ἀγαθῶν, μεταφῦναι δὲ ὥσπερ εἰς ἕτερόν τι παρ' ὅπερ ἐστί, καὶ τοῖς τῆς κτίσεως ἐγκαθικέσθαι μέτροις, ἀλλοιώσεσι καὶ μεταβολαῖς ἀδοκῆτως ὑπεννηγεμένην· ἀλλ' ὅτι τὸ χρῆμά 15 ἐστὶν ἀμήχανον παντελῶς (ἐρήρεισται γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ φύσις καὶ ἀκράδαντον ἔχει τὴν ἐφ' οἷς ἐστι διαμονήν), μεμαρτύρηκεν εἰπὼν τὸ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καίτοι σὰρξ γεγονώς ὁ λόγος, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας σοφὸν εὐτεχνῶς ἐξηγούμενος καὶ τό γε μὴ δεῖν τὴν τοῦ λόγου φύσιν συκοφαντεῖσθαι πρὸς τινος ὡς σάρκα γεγεννημένην ἐξ ἀλλοιώσεως καὶ παρατροπῆς εὖ μάλα τετηρηκώς. φαμέν οὖν ἄρα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὸν τῶν θεηγόρων ἰχνηλα- 20 τοῦντες σκοπὸν καὶ τὸν τῆς πίστεως ὅρον κατ' οὐδένα τρόπον ἐκβαίνοντες τὸν ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν τὸν μονογενῆ τὸν ἐν κόλποις ὄντα τοῦ πατρός, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν Ioh. 1, 18 ὧι τὰ πάντα, καίτοι τὴν πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνων ἰδικὴν ὑπαρξίν ἔχοντα καὶ αἰεὶ συνυφεστηκότα τῷ γεγεννηκότῳ, καθικέσθαι μὲν εἰς ἐκούσιον κένωσιν ἐν ἐσχάτοις τοῦ PG 17 αἰῶνος καιροῖς καὶ μορφήν δούλου λαβεῖν, τουτέστιν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἄν- Phil. 2, 6. 7 θρωπον οἰκονομικῶς ὁμοιωθῆναι τε τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα διὰ τοῦ μεταλαχεῖν ὁμοίως Hebr. 2, 17. 14 αἵματος καὶ σαρκὸς οὕτω τε μεθ' ἡμῶν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπομεῖναι γέννησιν καὶ τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν [καί], οὐ δευτέρας ἀρχῆς τῆς εἰς τὸ εἶναι δεδεημένον (ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος), ἀλλ' ἵνα τὸ ἀνθρώπινον ἀνα- Ioh. 1, 1 κεφαλαιώσῃται γένος, <ὡς> ἀπαρχὴ πάντων δευτέρα μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην τικτόμενος 30 Gal. 4, 4 κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς κατὰ τὰς γραφάς. οὕτω γὰρ ἐπτῶχευσε πλούσιος ὢν, ἡμᾶς εἰς τὸν 2 Cor. 8, 9 ἴδιον ἀνακομίζων πλοῦτον καὶ διὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς πάντας ἔχων ἐν ἑαυτῷ· P 60 οὕτω γὰρ οὕτω συντεθάμμεθα μὲν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, συνεγηγέρμεθα Col. 2, 12 δὲ καὶ συνεκαθίσταμεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. γέγραφε γὰρ οὕτως ὁ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων Eph. 2, 6 ταμίης, ὁ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἱεουργός, ὁ σοφώτατος 1 Tim. 2, 7 Παῦλος. ἀναγκαῖον τοιγαροῦν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου πίστιν τε ὁμοῦ καὶ παράδειξιν 38 ἀκριβῆ τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως χρῆμα, τῆς καθ' ὑπόστασιν λέγω, ἵνα καὶ ὁ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τρόπος τοῦ μονογενοῦς τὸ ἀνεπίπληκτον ἔχη, οὐ πρὸς ὑπαρξίν, ὡς ἔφην, κεκλημένου δευτέραν (αὐτὸς γὰρ ἐστὶ τῶν αἰώνων ὁ ποιητής), ἑαυτὸν δὲ μᾶλλον καθέντος οἰκονομικῶς εἰς ἀνθρωπότητα δι' ἡμᾶς καὶ τοὺς τῆς ἀνθρωπότητος οὐκ ἀτιμάσαντος νόμους, 40 ἐλομένου δὲ μᾶλλον μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ τὴν τῆς σαρκὸς γέννησιν ὡς ἰδίαν ἔχειν. ταύτῃ τοι φαμέν γεγεννησθαι κατὰ σάρκα τὸν αἰεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρί. κατέκρινε γὰρ Rom. 8, 3 οὕτω τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ καὶ κατήργηκεν ἐν ἡμῖν τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καθ' ἡμᾶς γεγονώς ὁ μὴ εἰδώς ἁμαρτίαν, ὁ ἐν ὧι ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. ἀλλ' 2 Cor. 5, 21 Act. 17, 28

V

4 καὶ¹ addidi
30 ὡς addidi11 ὠήθηεν V
38 ἔχοι V

γὰρ addidi

26 τε] malim δέ

28 καὶ deleui

οὐκ οἶδ' ὅπως ἀδικοῦσί τινες τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τὸ ἱερώτατον κάλλος καὶ τὴν ἀγίαν τε καὶ πάναγνον ῥυτιδοῦσι παρθένον, εἰς ἀκαλλῇ σαθρότητα τῶν ἰδίων αὐτὴν κατακομίζοντες ἐννοιῶν καὶ ζένων ἡμῖν εὐρημάτων ἐπιτειχίζοντες ὄχλον. γράφονται μὲν γὰρ ὡς νόθην τινὰ καὶ οὐκ εὐφυᾶ, μᾶλλον δὲ ὡς πέρα παντὸς ἰοῦσαν τοῦ καθήκοντος λόγου τὴν θεοτόκος φωνήν, ἣν ἐπὶ τῇ ἀγίαι παρθένῳ συντεθείκασιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἄγιοι πατέρες, 5 διιστάσι δὲ ἀνὰ μέρος τέμνοντες εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἀποφέρουσι δὲ καὶ τοῦ θεοῦ λόγου τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, καίτοι παθεῖν αὐτὸν εἰς ἰδίαν φύσιν, καθὼ

P 61 νοεῖται θεός, οὐδὲ ἡμῶν εἰρηκότων, ἀνατιθέντων δὲ μᾶλλον αὐτῷ μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ τὰ

Ies. 53, 5 τῇ σαρκὶ συμβεβηκότα πάθη, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁμολογῇται σωτὴρ. τῷ γὰρ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ μεμαλάκισται μὲν αὐτὸς διὰ τὰς 10 ἁμαρτίας ἡμῶν, καίτοι τοῦ παθεῖν τὸν μαλακισμὸν ἀνεπίδεκτος ὢν, σεσώσμεθα δὲ ἡμεῖς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναλαβόντος θάνατον διὰ τοῦ ἰδίου σώματος. πειράσομαι δὲ ἄπερ

PG 20 ἔφην, ἐπιδείξαι σαφῶς. ἀναγνώσομαι γὰρ ἤδη τὰς τοῦ τὸ βιβλίον συγγεγραφότος φωνὰς καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων ἐκείνας αἱ γεγόνασιν αὐτῷ τῆς θεοτόκος φωνῆς οὐ μετρίως κατειρηκότι. ἐπειδὴ δὲ πλειστάκις διὰ τῶν αὐτῶν ἔρχεται λόγων, ἀντανισταμένους δὲ καὶ 15 ἡμᾶς διὰ τῶν αὐτῶν ἰέναι πλειστάκις ἐννοιῶν ἀναγκαῖον, δότε δὴ δότε συγγνώμην οὐ ταυτοεπεῖν ἡρημένοις, ἀλλ' ἥπερ ἂν ἴοι τῶν ἐκείνου λόγων ὁ σκοπός, ταύτηι καὶ ἡμῖν ἀντιφέρεσθαι δεῖν εὖ μάλα διεγνώκωσιν. ἔφη τοίνυν ὡδὶ τὴν ἐπὶ γε τῇ ἀγίαι παρθένῳ κατακιβδηλεύων φωνήν, φημὶ δὲ τὴν θεοτόκος

Loofs 1 Ἠρώτησα, φησί, πολλάκις αὐτοῦς, δῆλον δὲ ὅτι τοὺς ἀντιλέγοντας αὐτῷ τὴν θεό- 20
P. 353, 1-12 τητα λέγετε γεγεννησθαι ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου; ἀποπηδῶσιν εὐθὺς πρὸς τὸ ῥῆμα· καὶ τίς, φησί, τοσαύτην βλασφημίαν νοσεῖ, ὥστε ἐκείνην τὴν γεννήσασαν τὸν ναόν, λέγειν παρὰ τοῦ πνεύματος τὸν θεὸν ἐν ἐκείνῃ ἐκτίσθαι; εἶτα ὅταν ἐπαγάγω πρὸς ταῦτα· τί οὖν ἄτυπον ἡμεῖς λέγομεν συμβουλευόντες φεύγειν τὴν φωνήν καὶ ἔρχεσθαι ἐπὶ τὸ κοινὸν ση- 25 μαινόμενον τῶν δύο φύσεων; τότε νομίζεται αὐτοῖς εἶναι βλάσφημον τὸ λεγόμενον. ἢ ὁμολόγησον σαφῶς θεότητα γεγεννησθαι ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας ἢ φεύγων ὡς βλάσφημον τὴν φωνήν, τί τὰ αὐτά μοι λέγων ὑποκρίνηι μὴ λέγειν;

Οὐκοῦν οἷς ἔφης αὐτὸς καὶ μὴν καὶ φρονεῖν οὐκ οἶδ' ὅπως ἀξιοῖς, οἱ τὰ ἐναντία δοξάζοντες μεμαρτύρηται σαφῶς καὶ διὰ τῆς σῆς φωνῆς ὀρθὴν καὶ ἀπλανεστάτην τὴν ἐπὶ γε

P 62 τῷ πάντων ἡμῶν σωτῇρι Χριστῷ ποιούμενοι δόξαν καὶ πίστιν ἔχοντες εἰς νοῦν, ἦν ταῖς 30

Lc. 1, 2 ἐκκλησίαις παραδεδώκασιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου καὶ τῶν θείων ἡμῶν μυστηρίων ἱεουργοὶ καὶ ταμίαι γνήσιοι. ἀποσεύονται μὲν γὰρ καὶ μάλα ὀρθῶς ὡς ἀμαθίας τε ὁμοῦ καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἡκούσης δυσσεβείας ἀπόδειξιν ἐναρτῇ τὸ κἄν γοῦν οἰηθῆναι μόνον τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον εἰς ἀρχὴν τοῦ εἶναι κεκλησθαι δευ- 35 τέραν ἢ γοῦν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ρίζαν ὥσπερ τινὰ τῆς ἀγίας παρθένου τὴν σάρκα λαβεῖν, πλὴν ὀνομάζουσι θεοτόκον αὐτὴν ὡς ἀποτεκοῦσαν δηλονότι θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν Ἑμμανουήλ· γέγονε γὰρ μεθ' ἡμῶν θεὸς ὢν φύσει καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὁ λόγος. ἄρ' οὖν οἷς δοξάζειν ἐγνώκασι, τάναντία φασίν; ἐρεῖ γὰρ οἰμαί τις τῶν τὰ αὐτά σοι φρονεῖν ἡρη- 40 μένων· εἰ μὴ τὴν τοῦ λόγου φύσιν γέννημα σαρκὸς εἶναι φῆς καὶ τῶν εἰς τοῦτο σαυτὸν ἀπαλλάττεις αἰτιαμάτων, πῶς δὴ ἄρα θεὸν ἀποκυῆσαι διαβεβαιοῦ τὴν ἀγίαν παρθένον; ἀν-

Ioh. 1, 14 τακούσεται δὲ πρὸς ἡμῶν· σάρκα γενέσθαι φησὶν ἢ θεόπνευστος γραφὴ τὸν ἐκ θεοῦ πα- τρός λόγον, τουτέστιν ἀσυγχύτως τε καὶ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθῆναι σαρκί. οὐ γὰρ ἦν ἀλλότριον αὐτοῦ τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ σῶμα, καίτοι γεγεννημένον ἐκ γυναικός, ἀλλ' ὥσπερ

1 = apolog. adu. Orient. 8

1—19. 28—43 V 20—27 V, Va [= lectiones argumentorum]
2 αὐτὴν Agellius αὐτῇ V 25 νομίζετε VVa 36 τὸ V 38 δοξάζειν V 40 δια-
βεβαιοὶ V 43 καίτοι scripsi καὶ V

ἴδιον τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκάστωι τὸ αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τουτονὶ τρόπον καὶ τοῦ μονογενοῦς ἴδιον ἦν καὶ οὐχ ἑτέρου τὸ σῶμα· οὕτω γὰρ καὶ γεγέννηται κατὰ σάρκα. εἴτα πῶς ἂν, εἶπέ μοι, γέγονε σὰρξ οὐ παρειλημμένης γεννήσεως τῆς ἐκ γυναικός, τῶν τῆς ἀνθρωπότητος νόμων εἰς τοῦτο καλούντων καὶ τῆς σαρκικῆς ὑπάρξεως <εἰς> τὴν ἀρχὴν οὐχ ἑτέραν ἔχειν δυναμένης τὴν ὁδόν; οὐ γὰρ που ταῖς Ἑλλήνων τερθρείαις προσεσχηκότες ἐκ 5 PG 21 δρυὸς ἢ πέτρας τὰ ἀνθρώπων τίκτεσθαι σώματα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ῥαψωιδήσομεν, νόμους δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς ἢ φύσις ὠρίσατο, μᾶλλον δὲ τῆς φύσεως ὁ δημιουργός. τίκεται γὰρ ὥσπερ ἀφ' ἐκάστου τῶν ὄντων τὸ συγγενές, οὕτω καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἂν ἑτέρως ἔχοι τὸ χρῆμα, πόθεν; ἀνέφικτον μὲν γὰρ παντελῶς οὐδὲν ὧν ἂν ἔλοιτο κατορθοῦν, P 63 τῇ θείᾳ τε καὶ ἀπορρήτῳ δυνάμει, ἔρχεται δὲ διὰ τῶν εἰκότων τῇ τῶν ὄντων φύσει, 10 τοὺς παρ' αὐτῆς τεθειμένους οὐκ ἀτιμάζουσα νόμους. καὶ ἦν οὐκ ἀνέφικτον τῷ πάντα ἰσχύοντι λόγῳ, κεκρικότι μὲν δι' ἡμᾶς γενέσθαι καθ' ἡμᾶς, παραιτουμένῳ γε μὴν γέννησιν τὴν ἐκ γυναικός, ἔξωθεν ἑαυτῷ καὶ ἰδίᾳ δυνάμει πλαστουργῆσαι τὸ σῶμα, καθάπερ ἀμέλει γενέσθαι φαμέν καὶ ἐπὶ τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ (ἔλαβε γάρ, φησὶν, ὁ θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς Gen. 2, 7 γῆς καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον)· ἐπειδὴ δὲ πρόφασις αὕτη τοῖς ἀπίστοις ἦν συκοφαντεῖν 15 ἐθέλουσι τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῖς ἀνοσίοις Μανιχαίοις, οὓς ἄνω τε καὶ κάτω δεδιέναι φῆς μὴ ἄρα που τοῖς θεοτόκον λέγουσι τὴν ἁγίαν παρθένον ἐπιπηδήσειαν ὥς ἐν μόναϊς φαντασίαις διαβεβαιουμένοις γενέσθαι τοῦ λόγου τὴν σάρκωσιν, κεχώρηκεν ἀναγκαίως διὰ τῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νόμων καὶ ἐπέπερ ἦν ὁ σκοπὸς αὐτῷ πληροφορῆσαι σύμπαντας ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ἀληθῶς, ἐπελάβετο σπέρ- 20 ματος Ἀβραὰμ καὶ μεσιτευούσης πρὸς τοῦτο αὐτὸ τῆς μακαρίας παρθένου παραπλησίως Hebr. 2, 16 ἡμῖν μετέσχευ αἵματος καὶ σαρκός. ἦν γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως μεθ' ἡμῶν γενέσθαι Hebr. 2, 14 θεόν. χρεωδεστάτῃ δὲ καὶ ἑτέρως τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τοῦ λόγου σάρκωσις ἢ γοῦν ἐνανθρωπήσις ἦν. εἰ μὴ γὰρ γεγέννηται καθ' ἡμᾶς κατὰ σάρκα <καὶ> εἰ μὴ τῶν αὐτῶν ἡμῖν μετέσχε παραπλησίως, οὐκ ἂν τὴν ἀνθρώπου φύσιν τῶν ἐν Ἀδὰμ ἀπῆλλαξεν ἐγκλη- 25 μάτων οὐδ' ἂν τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἀπεσόβησε τὴν φθορὰν οὐδ' ἂν κατέληξε τῆς ἀρᾶς ἢ δύναμις, ἦν ἐπὶ τῇ πρώτῃ γυναικὶ γενέσθαι φαμέν· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτήν· ἐν λυ- Gen. 3, 16 παις τέξῃ τέκνα. ἀλλὰ νενόσηκε μὲν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸ ἀπειθὲς ἐν Ἀδὰμ, γέγονε <δὲ> νῦν εὐδόκιμος ἐν Χριστῷ διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑπακοῆς· γέγραπται γὰρ ὅτι ὥσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν 30 P 64 οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς ἐνὸς ἀνθρώπου δίκαιοι κατασταθή- Rom. 5, 19 σονται οἱ πολλοί. πέπονθεν ἐν Ἀδὰμ τὸ γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει· πεπλού- Gen. 3, 19 τηκεν ἐν Χριστῷ τὸ κατ<ευμεγεθῆσαι> δύνασθαι τῶν τοῦ θανάτου βρόχων καὶ οἶονεὶ κατορχεῖσθαι φθορᾶς, ἐκείνο λέγουσα τὸ προφητικόν· ποῦ ἡ νίκη σου, θάνατε; ποῦ τὸ κέν- Os. 13, 14 cf. 1 Cor. 15, 55 τρον σου, αἰδῆ; γέγονεν ἐπάρατος, ὡς ἔφην, ἀλλ' ἠρῆσεν ἐν Χριστῷ καὶ τοῦτο. καὶ γοῦν εἴρηται που πρὸς τὴν ἁγίαν παρθένον, προφητευούσης ἐν πνεύματι τῆς Ἑλισάβετ· 38 εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Lc. 1, 42 βεβασίλευκεν ἡμῶν ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ τῆς ἁμαρτίας εὐρετής καὶ πατὴρ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν PG 24 ὑπ' οὐρανὸν κατεσοβαρεύετο, τῶν θείων νόμων τὴν παράβασιν ἐγκαλῶν· ἀλλ' ἐν Χριστῷ τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὡς ἐν ἀπαρχῇ τοῦ γένους δευτέραι παρρησίαν ἔχουσιν ὁρῶμεν πρὸς 40 θεόν. ἔφη γὰρ ἐναργῶς· ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ Ioh. 14, 30 εὐρήσει οὐδέν. ἀλλ' ὦ βέλτιστε, φαῖν ἂν εἰκότως, εἰ μὴ γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ μονογενής, γέγονε δὲ καθ' ἡμᾶς οὐχ ἑτέρως πλὴν ὅτι διὰ γεννήσεως σαρκικῆς τῆς ἐκ γυναικός, οὐκ ἂν ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ πεπλουτήκαμεν. ὡς γὰρ ὁ σοφώτατος γράφει Παῦλος, δεύτερος 1 Cor. 15, 17

V

4 εἰς addidi 6 ῥαψωιδῶμεν V
29 δὲ addidi 31/32 καταθῆσονται V
Acta conciliorum oecumenicorum. 1 1, 6.

7 ὠρίσατο V 24 καὶ addidi 26 ἐπεσόβησε V
33 κατευμεγεθῆσαι scripsi κατ spatium X fere litt. V

ἡμῖν Ἀδὰμ οὐκ ἀπὸ γε τῆς γῆς κατὰ τὸν πρῶτον, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ πέφηνεν ὁ Ἐμμανουήλ. ὁ γὰρ ἄνωθεν τε καὶ ἐκ πατρὸς λόγος οὐκ εἰς τὴν τοῦδέ τινος οὔτε μὴν εἰς ἄλλοτρίαν καταπεφοίτηκε σάρκα, καθάπερ ἤδη προεῖπον, οὐδ' αὖ ἐφ' ἓνα τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς καταβέβηκεν, ὡς ἐνοικήσων αὐτῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν προφήταις ἦν· ἀλλ' ἴδιον ποιησάμενος σῶμα τὸ ἐκ γυναικὸς καὶ γεννηθεὶς ἐξ αὐτῆς κατὰ σάρκα τὴν ἀνθρώπου γέννησιν ἀνεκεφα- 5
P 65 λαιοῦτο δι' ἑαυτοῦ, μεθ' ἡμῶν κατὰ σάρκα γενόμενος ὁ πρὸ παντὸς αἰῶνος ἐκ πατρὸς. ταύτην ἡμῖν τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν αἱ θεῖαι παρέδωσαν γραφαί, σὺ δὲ δεδιέναι μὲν προσποιῆι μὴ ἄρα τις τῶν καθ' ἡμᾶς ὑποπτεύσειε τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν ἀπὸ γήινης σαρκὸς ἐσχηκέναι τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον, ἀναιρεῖς δὲ εἰς ἅπαν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον, μὴ χρῆναι λέγων ὀνομάζεσθαι πρὸς ἡμῶν θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρ- 10
θένον, περιτρέπεις δὲ ὥσπερ εἰς ἄφυκτόν τε καὶ ἀναγκαίαν ὁμολογίαν τοὺς θεοτόκον λέγοντας αὐτὴν τοῦ δεῖν οἶεσθαι σαρκὸς γενέσθαι καρπὸν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον. ἀλλ' οὐχ ὥδε τοῦτ' ἔχει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ὁ γὰρ ἐκ θεοῦ πατρὸς τὴν ὑπαρξιν ἔχων τὴν παντὸς ἐπέκεινα χρόνου (καὶ γὰρ ἐστὶ τῶν αἰώνων δημιουργός) ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, ἐπεὶ τοι γέγονε σάρξ, γεγεννησθαι λέγεται κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ ἴδιον αὐτοῦ τὸ σῶμα 15
νοεῖται, πῶς οὐ πάντῃ τε καὶ πάντως τὴν τοῦ ἰδίου σώματος γέννησιν οἰκειώσεται; ἀλλ' ἐπήνεσας ἂν καὶ αὐτὸς τὴν τῶν οὕτω δοξαζόντων ὀρθὴν καὶ ἀβέβηλον πίστιν, εἰ [δὲ] σαυτὸν ἀναπέθειν ἤθελες διαλογίζεσθαι καὶ ὁμολογεῖν ὅτι θεὸς ἀληθῶς ἐστὶν ὁ Χριστός, εἰς τε καὶ μόνος ὢν <υἱὸς> τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, οὐ διηρημένος εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς καὶ ὁμοίως εἰς θεόν, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ὑπάρχων καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος καὶ ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπος 20
καθ' ἡμᾶς μετὰ τοῦ μεῖναι θεός. ὅτι δὲ συκοφαντεῖς τοῦ λόγου τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν, δύο πρεσβεύων υἱοὺς πανταχῇ καὶ διατέμνων τὸν ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, οὐ διὰ τῶν ἐμῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν σῶν δειχθήσεται λόγων.

- Loofs p. 2 1 Τοῦ Νεστορίου. Βλέπε τὸ συμβαῖνον, αἰρετικέ. οὐ φθονῶ τῆς φωνῆς τῇ
277,19-278,2 Χριστοτόκῳ παρθένῳ, ἀλλ' οἶδα σεβασμίαν τὴν δεξαμένην θεόν, δι' ἧς παρήλθεν ὁ τῶν 25
Mal. 4, 2 ὄλων δεσπότης, δι' ἧς ἀνέλαμψεν τῆς δικαιοσύνης ὁ ἥλιος. πάλιν ὑποπτεύω τὸν κρότον·
P 66 PG 25 πῶς τὸ παρήλθεν ἐνόησατε; οὐκ εἴρηται μοι τὸ παρήλθεν ἀντὶ τοῦ ἐγεννήθη· οὐ γὰρ οὕτω
ταχέως ἐπιλανθάνομαι τῶν ἰδίων. τὸ παρελθεῖν τὸν θεόν ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου
παρὰ τῆς θείας ἐδιδάχθην γραφῆς, τὸ δὲ γεννηθῆναι θεὸν ἐξ αὐτῆς οὐδαμοῦ ἐδιδάχθην.
Loofs 2 Καὶ μεθ' ἕτερα· Οὐδαμοῦ τοίνυν ἡ θεία γραφὴ θεὸν ἐκ τῆς Χριστοτόκου λέγει γεγεν- 30
p. 278, 5-7 νῆσθαι, ἀλλὰ Ἰησοῦν, Χριστόν, υἱόν, κύριον.
8 Προσεπάγει δὲ τούτοις ὅτι μὴ θεὸς ἀληθῶς, θεοφόρος δὲ μᾶλλον ἄνθρωπος ἦν ὁ
Χριστός, ὡς γοῦν οἶται καταδεικνύς τὴν τοῦ ἀγγέλου φωνὴν τῷ μακαρίῳ λέγοντος Ἰω-
Mt. 2, 13 σήφ' ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον. εἰδέναι δὲ φησι καὶ τοὺς ἀγγέλους, καίτοι
σοφωτέρους ὄντας ἡμῶν, ὅτι παιδίον ἦν. 35

Αἰρετικὸν μὲν οὖν ἐν τούτοις ἀποκαλεῖ τὸν ὀρθὴν ἔχοντα καὶ τεθαυμασμένην ἐπὶ Χριστῷ τὴν πίστιν καὶ ἐπεὶπερ ἐστὶ θεὸς ἀληθῶς, θεοτόκον ὀνομάζοντα τὴν τεκοῦσαν αὐτόν· γένοιτο δ' ἂν οὐδενὶ τῶν εὐ φρονούντων ἀμφίλογον ὅτι τοῖς ὀρθῶς φρονεῖν ἡιρημένοις τὸν τῶν αἱρέσεων μῶμον ἀνάπτων αὐτὸς τῶν ἰδίων καθοριεῖ λόγων τὸ ἀκαλλές, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ διωμολόγηκεν ἐναργῶς ὡς ἔξω που τῆς εἰς εὐθὺ φέρεται τρίβου καὶ τροχιάς ποι- 40

24—29 = Exc. Eph. II ep. 128, 9

30—35 cf. Exc. Eph. III ep. 128, 9

1—23. 36—40 V

24—35 VVa

17 δὲ deleui δὴ Agellius

19 υἱὸς addidi

34 καίτοι suspectum

35 σοφωτέρους V

40 τροχιάς Agellius τροπὰς V

εἶται τὰς διεστραμμένας. εἶτα πῶς οὐ φθονεῖς, εἶπέ μοι, τῆς τοιαύδε φωνῆς τῇ ἀγίαι παρθένωι, καίτοι τῆς θείας γεννήσεως ἀναιρῶν τὸ ἀξίωμα καὶ θεοτόκον οὐκ εἶναι λέγων αὐτήν; κατακιβδηλεύων δὲ τὴν λέξιν καὶ βλασφημίας ἐπίμεστον εἶναι διαβεβαιούμενος, τίνα τρόπον ἐφίης τοῖς ἐθέλουσιν ἀπονέμειν αὐτὴν τῇ ἀγίαι παρθένωι; καίτοι σεβασμίαν ἀκούω λέγοντος αὐτήν. εἶτα τὴν βλάσφημον οὕτω φωνὴν κατὰ γε τὸ αὐτῷ σοι καὶ μόνωι 5 δοκοῦν πρέπειν οἰηθεῖς τῇ σεβασμιωτάτῃ κοσμεῖν καὶ στεφανοῦν ὑποπλάττῃ, γέρας ὥσπερ ἐξαίρετον ἀνατιθεῖς αὐτῇ τὴν κατὰ τοῦ θεοῦ λόγου συκοφαντίαν; εἰ γὰρ ἔστιν ὅλως τῶν ἀπηχθημένων τῷ ἐκ θεοῦ φύντι λόγῳ τὸ γέννησιν ὑπομεῖναι σαρκικὴν, εἶτα θεοτόκον P 67 ὀνομάζεσθαι συγχωρεῖς τὴν οὐ τεκοῦσαν θεόν, ἄρ' οὐκ ἀληθὲς εἶπεν ὡς καταπεφρόνηκας ἐναργῶς τῶν δεσποτικῶν θελημάτων; οὐκ ἂν ἀλοίης περιυβρίζων μᾶλλον τὴν σεβασμίαν 10 ἢ γοῦν, ὡς αὐτὸς οἶει τε καὶ λέγεις, τιμᾶν ἡρημένος, τὴν τῷ θεῷ κατεστυγημένην φωνὴν ἀπονέμειν αὐτῇ; εἰ γὰρ οὓς τιμᾶν ἐγνώκαμεν, τούτοις ὀνόματα χαριούμεθα τὰ δι' ὧν <ἂν> ἢ τῆς ἀνωτάτῃ φύσεως ἀδικοῖτο δόξα, πρῶτον μὲν σφᾶς αὐτοὺς τοιαύτης δυσφημίας ἐγκλήμασιν ἐνιέντες ἀγνοήσομεν, εἶτα πρὸς τούτοις οὐ μετρίως ἀδικήσομεν, ὡς ἐν ὑπολήψει 15 τιμῆς τοὺς ἐπαινουμένους τοῖς οὐκ ἐπαινοῦσι κατασεμνύνοντες καὶ θεομισῆς αὐτοῖς ἐξυφαίνοντες τὸ ἐγκώμιον. θαυμάσειε δ' ἂν τις πρὸς τούτῳ κάκεῖνο. ἄνω τε γὰρ καὶ κάτω ταῖς τῶν ἀνοσίων αἰρετικῶν ἐπιπλήττων φωναῖς καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἐφίεις PG 28 ἰσχύειν αὐτάς, ὅτι τῶν θείων δογμάτων παραιροῦνται τὸ ἀληθές, εἶτα τὴν θεοτόκος φωνὴν οὐκ ἐν ὀλίγαις τιθεῖς αἰτίαις καὶ ὁμοῦ ταῖς ἄλλαις γραφόμενος ὡς οὐκ ἀληθῶς καὶ δύσφημον, συγχωρεῖν φῆς καὶ οὐ φθονεῖν τῇ παρθένωι, κἂν εἰ ἔλοιτό τις εἶπεν θεοτόκον αὐτήν. 20 ἐφίης οὖν ἄρα καὶ τοῖς τὴν Ἀρείου νοσοῦσι μανίαν ἐν μείοσιν εἶναι λέγειν τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἢ γοῦν τοῖς ἄλλοις, οἱ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κατακομίζουσι φύσιν τῆς θεο-πρεποῦς ὑπεροχῆς; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔλοιτο τοῦτο δρᾶν, κἂν εἰ τις ἐθέλοι τὴν αἰτίαν ἀναμαθεῖν, ἐρεῖς δὴ που πάντως ὅτι φωνῆς οὐκ ἀνέχομαι δυσσεβοῦς. οὐκοῦν εἰ μὴ ἔστι θεοτόκος, εἶτα τοῦτο λέγεσθαι συγχωρεῖς, ἴσθι λελοιπῶς τὴν ἀλήθειαν καὶ σμικρὰ φροντίζων ἔτι τοῦ 25 δοκεῖν εἶναι σοφός. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ τὴν Ἑλισάβετ ἢ γοῦν ἐτέραν τῶν ἁγίων γυναικῶν αἰδοῦς ἀπάσης ἀξίαν εἶναι φῆς; ἄρ' οὖν οὐ φθονήσεις, εἰ δὴ τις ἔλοιτο θεοτόκους καὶ αὐτάς εἶπεν; ἀλλ', οἶμαι, πάντῃ τε καὶ πάντως ἀνταναστήσει λέγων· οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει· τετόκασι γὰρ ἀνθρώπους ἡγιασμένους καὶ ἦν ἐν ἐκείνοις θεὸς κατὰ φύσιν οὐδεὶς. P 68 οὐκοῦν ἢ γυναικὸς ἀπάσης ἀποσώβει τὸ χρῆμα ἢ γοῦν ἔχειν ἐφίεις μόνῃ παρὰ πάσας τῇ 30 ἀγίαι παρθένωι, ποίοις ἄρα κεχρήσῃ λόγοις εἰς ἀπολογία; εἰ μὲν γὰρ ἀληθὲς ἐπ' αὐτῇ τὸ ῥῆμα καὶ θεὸν τέτοκεν ἀληθῶς, ὡς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ὁμολόγει σὺν ἡμῖν, καὶ ἀπαλλάξεις σεαυτὸν τῶν εἰς δυσσέβειαν ἐγκλημάτων· εἰ δὲ θεὸν οὐ τέτοκε, τὸ ἐφεῖναι λέγειν τισὶ θεοτόκον αὐτὴν κοινωνεῖν ἔστι τῆς δυσσεβείας αὐτοῖς. ἀλλ' ἔστι θεοτόκος, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς ὁ μονογενής, σαρκὶ κατὰ ἀλήθειαν ἡνωμένος 35 καὶ σωματικὴν ὑπομείνας γέννησιν καὶ τοὺς τῆς ἡμετέρας φύσεως οὐκ ἀτιμάσας νόμους, καθάπερ ἥδη προεῖπον.

Ἐπειδὴ δὲ φησιν εἰδέναι σεβασμίαν αὐτήν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν ἁγίαν παρθένον, φέρε δὴ φέρε καταθρήσωμεν καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ γενομένης αἰδοῦς <τὰς> αἰτίας. οἶδα γὰρ φησι σεβασμίαν αὐτήν, δι' ἧς παρῆλθεν ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, δι' ἧς ἀνέλαμψεν ὁ τῆς 40 δικαιοσύνης ἥλιος. πῶς δὴ ἄρα φῆς ὑποδέχεσθαι θεὸν αὐτήν; ἢ τίνα παρῆλθε τρόπον δι' αὐτῆς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης; ἢ καὶ ὅπως ἀνέλαμψεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος; εἰ μὲν γὰρ οὐ τέτοκε θεόν, τὸ κατὰ σάρκα φημί, πῶς ἐδέξατο θεόν; πῶς παρῆλθε δι' αὐτῆς;

V

6 οἰηθείς scripsi οἰήσῃ V	σεβασμιωτάτῃ V	κοσμεῖν scripsi κοσμοῦν V	12 εἰ
Agellius οὐ V	ἂν addidi	15 ἐπαινοῦσι ed. Rom. ἐπινουοῦσι V	20 φῆς scripsi ἔφησ V
30 ἀποσώβῃ V	31 καὶ χρῆσῃ V	39 τὰς addidi	

ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς τὸ σὸν δὴ τοῦτο καὶ σοφόν, ὡς γοῦν οἶει τε καὶ λέγειν ἀποστολαῖς·
θεὸς γὰρ ἦν ὁ λόγος ἀνθρώπῳ τε συνημμένος καὶ ἐνοικῶν αὐτῷ. ἀλλ' ἢ γε τῆς πί-
στεως παράδοσις τοῖς εἰς τοῦτο σοῖς ἀνταποδύεται λόγοις· οὐ γὰρ θεοφόρον ἄνθρωπον,
ἀλλ' ἐνανθρωπήσαντα θεὸν προσκυνεῖν δεδιδάγμεθα, σὺ δὲ οὐχ οὕτως φῆς. εἶτα πῶς
οὐκ αἰσθάνηι ληρῶν καὶ τὴν ἐν τοῖς θείοις δόγμασι παραχαράττων ἀλήθειαν; γέγονε γὰρ 5
PG 29 σὰρξ ὁ λόγος. ἀνθ' ὅτου δὲ δὴ καὶ θεὸν ὑποδέχεσθαι φῆς αὐτὴν, εἰ μὴ πεπίστευκας
ὅτι θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν ἐκτέτοκε τὸν Ἑμμανουήλ; πῶς δι' αὐτῆς παρῆλθεν ὁ τῶν ὄλων
P 69 δεσπότης καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνέλαμψεν ἥλιος καὶ τίνα τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι κατα-
καλλύνειν ἀξιοῖς; ἄρα κοινὸν μὲν ἄνθρωπον ὡς ἓνα τῶν καθ' ἡμᾶς, πλὴν ἡγιασμένον ὡς
ἐνοικον ἔχοντα τὸν τοῦ θεοῦ λόγον; εἶτα πῶς ὁ τοιοῦτος τῶν ὄλων ἔσται δεσπότης καὶ 10
ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος; τὸ γὰρ δεσπόζειν τε καὶ κρατεῖν τῶν ὄλων δύνασθαι καὶ φωτί-
ζειν τὰ νοητὰ πρέποι ἂν οὐ μέτροις τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἀνακείσεται δὲ μόνηι τῇ ὑπερτάτῳ
καὶ ἀνωτάτῳ φύσει.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ διήλθεν ὅλως οὐκ οἶδ' ὅθεν λαβὼν τέθεικας ἐπὶ θεοῦ, διασάφει τὴν
λέξιν. τί τὸ χρῆμα τῆς ἐνθάδε λεγομένης διόδου; τῆς σῆς εἴη ἂν φρενὸς ἡγνοηκόσιν 15
εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ οὕτω διήλθεν αὐτὴν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὡς ἐκ τόπου πρὸς ἕτερον
μεταχωρῆσαι τόπον, αὐτόθεν καταβαλεῖ σε· ἀκούσῃ γὰρ λέγοντος αὐτοῦ διὰ φωνῆς τῶν

Ier. 23, 24 ἀγίων· μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει κύριος. οὐ
γὰρ ἐν τόπῳ τὸ θεῖον καὶ μεταστάσεις οὐκ οἶδε σωματικές, πληροὶ γὰρ τὰ πάντα. εἰ
δὲ ἐπέπερ τὸν τῷ τόκῳ πρέποντα περιμείνας καιρὸν σχετικὴν ἐν ἀνθρώπῳ τὴν ἐνοίκησιν 20
ἐποίησατο, διελάσαι φῆς τὸν θεὸν τῆς ἀγίας παρθένου ἢ γοῦν παρελθεῖν <δι> αὐτῆς (κεκρή-
σομαι γὰρ πανταχῇ ταῖς ἱεραῖς σου φωναῖς), οὐδὲν ἄρα τὸ περιττὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ παρ-
θένῳ παρὰ τὰς ἄλλας ὀρῶμεν. ἐκτέτοκε γὰρ ἡ Ἑλισάβετ τὸν μακάριον βαπτιστὴν
ἡγιασμένον διὰ τοῦ πνεύματος, δι' οὗ πνεύματος καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἐν ἡμῖν αὐλίζεται.

I Joh. 4, 13 καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἔστιν, 25
ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἡμῖν. διήλθεν οὖν ἄρα καὶ αὐτὴν
τὴν Ἑλισάβετ ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως ἐνωικηκῶς τῷ βρέφει διὰ τοῦ
πνεύματος.

Ἀλλ' ὑποπτεύεις τὸν κρότον, ὡς ὀρθά σοι λαλεῖν ἡρημένῳ λοιπὸν γεγονότα παρὰ
λαῶν. ἥλιον γὰρ δικαιοσύνης ὠνόμασας καὶ τῶν ὄλων δεσπότην τὸν ἐκ τῆς ἀγίας 30
P 70 παρθένου γεγεννημένον. εἶτα πάλιν ἀκριβολογεῖσθαι προσποιῇ καὶ τὸν κρότον αἰτιά-
ται καὶ χαίροντας ἐπὶ σοὶ γράφει πάλιν ὡς οὐ νενοηκότας. ὦ πολλῆς ἰσχύος, ἢ τοῖς σοῖς
ἐνεστι λόγοις. οὐ γέγονας μελλητής εἰς γε τὸ χρῆναι καταλυπεῖν αὐτούς, ἔστρεψας
εὐθύς εἰς πένθος τὴν χαράν, διέρρηξας τὴν εὐφροσύνην καὶ διέζωσας σάκκον, ἐπαπαγῶν
εὐθύς [εἶτα]

85

Loofs p. 277, 22-278, 2 Πάλιν ὑποπτεύω τὸν κρότον· πῶς τὸ παρῆλθεν ἐνόησατε; οὐκ εἴρηταί μοι τὸ παρῆλ-
θεν ἀντὶ τοῦ ἐγεννήθη· οὐ γὰρ οὕτω ταχέως ἐπιλανθάνομαι τῶν ἰδίων. τὸ παρελθεῖν
τὸν θεὸν ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου παρὰ τῆς θείας ἐδιδάχθην γραφῆς, τὸ δὲ γεννη-
θῆναι θεὸν ἐξ αὐτῆς οὐδαμοῦ ἐδιδάχθην.

Οὐκοῦν σὰ μὲν ἦν ἐκεῖνα τὰ διεστραμμένα, τῷ γε μὴν ἐν ὑποψίαις ὀρθότητος 49
τον σὸν γεγενῆσθαι νοῦν ὁ ἐξ ἀγάπης <ἐγένετο> κρότος. ἐνστήσομαι δὲ καὶ νῦν

V

2 θεός — αὐτῷ generaliter dicta sunt neque ex hac ipsa Nestorii ecloga desumpta 12 πρέ-
πει V 17 καταβαλεῖ σε scripsi καταβαλλεῖς V 21 δι' αὐτῆς scripsi αὐτὴν V 32 γράφει
scripsi γράφῃς V 33 μελληστής V 35 εἶτα deleui 36 ἐποπτεύω V 40 ἦν scripsi
εἶναι V 41 ἐγένετο addidi

οὐδὲν ἦττον, ἐκείνο λέγων· τί τὸ παρῆλθεν ἐστὶν εἰ μὴ δηλοῖ τὴν γέννησιν; ἄρα γὰρ PG 32
 ἐρεῖς ὡς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ δίχα σαρκὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος διήλασε τῆς παρθένου; καίτοι
 πῶς οὐ τῆς ἀπασῶν * ἀβελτηρίας ἔμπλεως εἶη ἂν ὁ λόγος * * αὐτῷ; ἢ γὰρ πεποσῶσθαι
 τὸ θεῖον ἀνάγκη νοεῖν καὶ ποιεῖσθαι κίνησιν τὴν ἐκ τόπου πρὸς τόπον ἕτερον μεταστατι-
 κήν, ἢ εἴπερ ἐστὶ τὸ θεῖον ἀσώματον, εὐρὺ δὲ καὶ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν τόπῳ καὶ περι- 5
 γραφῇ, πῶς ἂν δι' ἐνὸς παρέλθοι σώματος; ἀλλ' ὁ τί ποτέ ἐστὶν ὃ φῆς, πῶς οὐκ
 ἔδει διατρανοῦν καὶ ἐναργέστερον εἰπεῖν, εἰ ταῖς σαυτοῦ περὶ τούτου δόξαις τεθαρσηκῶς
 μαρτυρεῖν ἔχεις αὐταῖς τὸ ἀμώμητον; ποῦ δὲ δὴ καὶ ἀκήκοας τῆς θεοπνεύστου λεγούσης
 γραφῆς ὅτι παρῆλθεν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος διὰ τῆς ἀγίας παρθένου; ὅτι μὲν γὰρ βραχὺς καὶ 9
 συνεσταλμένος τῶν ἐπὶ γῆς ὁ βίος, ἐδίδαξε λέγων ὁ μακάριος Δαυὶδ· ἄνθρωπος ὡσεὶ Ps.102, 15.16
 χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει, ὅτι P 71
 πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ καὶ οὐχ ὑπάρξει· περὶ δὲ τῆς ἀγίας παρθένου τί τοιοῦ-
 τον ἔχεις γεγραμμένον εἰπεῖν; ὅτι δὲ γεγέννηται θεὸς ἐξ αὐτῆς, τὸ κατὰ σάρκα φημί, δια-
 μεμήνυκεν ἐναργῶς ἢ θεόπνευστος γραφῇ.

Εἶμι δὲ δὴ πάλιν ἐπὶ γε τοὺς σοῦς, ὦ πανάριστε, λόγους. διωμολόγηκας γὰρ καὶ 15
 αὐτός, καὶ τοῦτο πλειστάκις, ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ οὐκ ἀπόβλητον ἐποίησω τὴν
 φωνὴν καὶ πρὸς γε τούτῳ κἀκείνο· τὴν γάρτοι τοῦ μονογενοῦς θεότητα σαφῶς καὶ ἀνα-
 φανδὸν ἐνανθρωπήσαι φῆς. γέγραφας δὲ τουτονὶ τὸν τρόπον

- 3 1 Οὕτω καὶ ἐν ἑτέροις φησὶν· ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθετο κληρονόμον ^{Loofs p. 268,}
 πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν· ὃς ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης ^{21-269, 5}
 θεὸς τὸ υἱός, καλεῖ τοῦτον ἀσφαλῶς καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ θετὸν κληρονό- ^{Hebr. 1, 1-3}
 μον, κληρονόμον μὲν κατὰ τὴν σάρκα θετὸν, ἀπαύγασμα δὲ τῆς τοῦ πατρὸς δόξης κατὰ
 τὴν θεότητα· οὐ γὰρ ἀπέστη τῆς πρὸς τὸν πατέρα σαρκωθεὶς ὁμοιότητος. 21
- 2 Καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ πάλιν οὕτω φησί· Τοὺς γὰρ χρόνους τῆς ἀγνοίας ^{Loofs p. 269,}
 ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν πᾶσιν ἀνθρώποις παραγγέλλει μετανοεῖν, καθότι ⁵⁻¹³
 ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣι μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν ἀνδρὶ ὡι ὤρισε, ^{Act. 17, 30.31} 28
 πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. πρότερον εἰπὼν
 ἐν ἀνδρὶ, προστίθῃσι τότε τὸ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ἵνα μηδεὶς τὴν ἐναν-
 θρωπήσασαν ὑποπτεῦοι τεθνηκέναι θεότητα.

Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ σεσαρκωμένος ἢ τίνα σεσάρκωται τρόπον; ποία δὲ θεότης <ῆ> 30
 ἐνανθρωπήσασα; φράσαις ἄν, ὦ βέλτιστε, τοῖς ἐθέλουσι μαθεῖν. ἄρα σεσαρκῶσθαι
 δώσωμεν τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον καὶ ἐνανθρωπήσαι φαμέν αὐτὸν ὡς καθ' ἡμᾶς γεγονότα
 καὶ γεγεννημένον σαρκί; ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς, ἄνθρωπον δὲ νομιοῦμεν πρὸς τοῦτο ἐλθεῖν
 θεῷ συνημμένον κατὰ σέ; ἀλλ' οἶμαι, φαίης ἂν ὡς ἄμεινον δὴ πού καὶ σοφὸν τὸ ἐναν- ^{P 72}
 θρωπήσαι φρονεῖν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον καὶ σάρκα γενέσθαι κατὰ τὰς γραφάς. οὐ γὰρ ^{Ioh. 1, 14}
 πού τὸ ἐν ὡι τις ἐστὶν, ὀρώιτο ἄν, οἶμαι, προσλαβὼν· εἰ δὲ δὴ γένοιτό πως ἐν οἷς οὐκ ^{PG 33} 36
 ἦν ἐν ἀρχαῖς, κεκαινουργῆσθαι τι περὶ αὐτὸν ἐκδείξειεν ἂν ὁ λόγος εὐθύς. οὐκοῦν
 ἀμαθὲς τὸ ἐνανθρωπήσαι λέγειν καὶ σάρκα γενέσθαι τινὰ τῶν τελούντων ἐν ἡμῖν καὶ τοὺς
 τῆς ἀνθρωπότητος ὅρους ἐκβεβηκότα, πρέποι δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως ἢ ἐνανθρώπησις ἢ
 γοῦν ἢ σάρκωσις τῇ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπέκεινα φύσει. εἰ δὲ ἐνηνθρώπησεν ἀληθῶς 40
 καὶ γέγονε σὰρξ, ἄνθρωπος δὴ πού νοεῖσθαι πεπίστευται καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ τινὶ συνημ-

1—18. 30—41 V 19—29 VV^a

3 lacunam signavi, e. g. supplendo ἐσχάτης lacunam signavi, e. g. supplendo καὶ εἰς ἀπαν
 ἐναντίος 4/5 μεταστικὴν V 19 νεστορίου V in mg. 24 τοῦτο VV^a 28 προστίθεισι V
 30 κυρίλλου in mg. V ἢ addidi 32 δώσωμεν V 37 κεκαινουργεῖσθαι V

στοεπεῖν εἰωθόσιν ἐπιτιμᾶν εἴη ἂν οὐκ ἀζήμιον, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἀπόδειξις ἐναργῆς τοῦ προσκεκλίσθαι τῷ ψεύδει καὶ τοῦ ἐλέσθαι τιμᾶν ἃ καὶ μισεῖν ἄμεινον ὡς λογισμοῦ τοῦ εἰκότος ἡμαρτηκότα. ἀλλὰ τῶν οὕτως αἰσχυρῶν ἐννοήσας οὐδὲν ἑαυτὸν μὲν ἔφη τῆς ἀληθείας γενέσθαι τὸν ἐραστήν, ἡμᾶς δὲ τεκταίνεσθαι τὸ ψεῦδος αὐτῷ, καίτοι τὸ χρῆμα ἔστιν ἐξ ἀντιστρόφου μᾶλλον ἰδεῖν ὅτι τε ὀρθῶς ἔχει καὶ ἔστιν ἀληθές. ὁ γάρτοι τοῦ 5
 ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης συνήγορος τοῖς τῆς ἀληθείας συνασπισταῖς ἀνάπτειν πειράται τῆς ψευδομυθίας τὸν μῶμον, τάχα που καὶ εἰς λήθην ἐληλακῶς τοῦ προφήτου λέγοντος
Ies. 5, 20 οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος εἰς φῶς καὶ τὸ φῶς εἰς σκότος· πλὴν ἐκ τοῦ παροισθέντος αὐτῷ παραδείγματος μὴδὲ εἰδότα σαφῶς ὃ λέγει, διελέγξαι πειράσονται. 10

Τίκεται μὲν γὰρ ἀπὸ σαρκὸς ἡ σὰρξ ὁμολογουμένως, ὃ δέ γε τῶν ὄλων δημιουργὸς καθ' ὃν οἶδε τρόπον τε καὶ λόγον, ποιεῖται τὴν ψύχωσιν. ἀλλ' ἡ τεκοῦσα γυνή, καίτοι μόνης οὔσα πηγὴ τῆς σαρκός, ἄνθρωπον ὅλον ἀποτεκεῖν πιστεύεται, τὸν ἐκ ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, καίτοι πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ὑπαρξιν τῶν παρ' ἑαυτῆς συνεισενεγκούσα μὴδὲν, ὃ δέ γε ἄνθρωπον εἰπὼν συνεσήμηνέ που πάντως τῷ σώματι τὴν ἐνωθεῖσαν αὐτῷ ψυχήν. 15

PG 40 λέγεται, διαλυμανεῖται δὲ τοῦτο τοῖς τῆς ψυχῆς λόγοις οὐδὲν ὡς σάρκα τὴν τῆς ἰδίας **P 77** ὑπάρξεως λαμβανούσης ἀρχήν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μακαρίας παρθένου. εἰ γὰρ καὶ μήτηρ ἔστι τῆς ἁγίας σαρκός, ἀλλ' οὖν ἐκτέτοκεν ἐνωθέντα αὐτῇ κατὰ ἀλήθειαν τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον, κἂν εἴ τις λέγει θεοτόκον αὐτήν, οὐχὶ δὴ που πάντως καθοριεῖ τοῦ θεοῦ λόγου τὸ 20
 νεώτερον οὔτε μὴν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν πεποιτῆσθαι τὴν σάρκα, συνήσει δὲ

Hab. 3, 1 μᾶλλον τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον καὶ δὴ καὶ θαυμάσας τὸ χρῆμα ἐρεῖ· κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην· κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην. ἀλλ' ὁ πάνσοφος ἡμῖν καὶ ἀγχίνους ἐξηγητὴς τὴν τοῦ παραδείγματος δύναμιν <μὴ> νενοηκῶς

Loofs Οὕτω, φησί, καὶ ἡ ἁγία παρθένος, καὶ εἰ τέτοκεν ἄνθρωπον συμπαρελθόντος αὐτῷ 25
P. 352, II-14 τοῦ θεοῦ λόγου, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο θεοτόκος. οὐ γὰρ παρὰ τῆς μακαρίας παρθένου τὸ ἀξίωμα τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἦν φύσει θεός.

Τὸ μὲν οὖν συμπαρελθεῖν τῇ σαρκὶ τὸν λόγον ὃ τί ποτέ ἐστιν, αὐτὸς ἂν εἰδείη καὶ μόνος, ἄγαμαι δὲ σφόδρα τῆς οὕτω λεπτῆς ἀκριβείας αὐτοῦ. ἠνῶσθαι μὲν γὰρ τῇ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ὃ τῆς ἀληθείας πρεσβεύει λόγος, τὸ δὲ συμπα- 30
 ρελθεῖν οὐκ οἶδ' ὃ τι λέγων διαβεβαιούται συχνῶς. εἴτα περὶ φύσεως ἡμῖν καὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τοῦ παντὸς προκειμένου λόγου καὶ διερευνᾶν σπουδάζοντος, οὐχ ὃ τί ποτέ ἐστι κατὰ τὴν ἀξίαν ὃ ἐκ θεοῦ λόγος, ἀλλ' εἰ γέγονεν οἰκονομικῶς ἄνθρωπος ἰδίαν ποιησάμενος σάρκα τὴν ἐκ γυναικός, εἰς ἕτερα μεθιστὰς ἀλλοκότως τὸ ζητούμενον

Loofs Οὐ παρὰ τῆς ἁγίας παρθένου, φησί, τὸ ἀξίωμα τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἦν φύσει θεός. 35
P. 352, 13. 14

Καίτοι πῶς οὐχ ἕτερόν τι καὶ ἕτερον ἐναργῶς ἀξίωμά τε καὶ φύσις; ἀλλ' οὐ πολὺς ἄγαν τῆς ἔν γε τούτοις ἡμῖν ἰσχυομυθίας ὁ λόγος· τὸ δ' οὖν ἐφεξῆς ἀναγκαῖον ἰδεῖν. **P 78** ἐπιτειχίζει γάρ τι καὶ ἕτερον τοῖς πρὸς ἡμῶν λεγομένοις, ὡς γοῦν οἶεταί που, καὶ δυσδιά-

1—24. 28—34. 36—38 25—27. 35 VVa
 3 οὐδὲν Agellius οὐδεῖς V 5 ἔχει V 6 ἀληθείαις V 16 οὖν ed. Rom. γοῦν V
 17 τὴν V^{corr} τὴν ἀπὸ V 24 μὴ addidi 27 τῷ λόγῳ V^a τοῦ λόγου V 29 αὐτοῦ scripsi
 αὐτῷ V 37 τοῖς V γε Agellius τε V 38 ἐπιτυχίζει V πρὸς Agellius πρὸ V
 39/p. 25, 1 δυσδιάφικτον V

φυκτον κομιδῇ καὶ ἀποχρώντως ἔχον εἷς γε τὸ δύνασθαι καὶ μάλα νεανικῶς ὕθλον εἰκαῖον
 ἡμῖν τὴν ἐκ γυναικὸς ἀποφῆναι γέννησιν τοῦ Ἐμμανουήλ, ἔφη δὲ οὕτω πάλιν

δ Ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς προκηρύττεται παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὅτι ^{Loofs}
 πλησθήσεται τὸ βρέφος πνεύματος ἁγίου ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ^{P. 352, 15-21}
 καὶ πνεῦμα ἅγιον ἔχων, οὕτως ὁ μακάριος βαπτιστὴς ἀπετίκτετο. τί οὖν; καλεῖς τὴν ^{Lc. 1, 15} δ
 Ἐλισάβετ πνευματοτόκον; ἐνταῦθα τὸν νοῦν συνάγαγε, κἂν τινες ὥσιν ἐν ὑμῖν πρὸς τὰ
 λεγόμενα ξενιζόμενοι, σύγγνωτε τῆς ἀπειρίας αὐτοῖς.

Καὶ τίς τῶν τοιούτων ἐπακούσας λόγων οὐκ εὐθὺς ἐρεῖ τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου
 φωνῆς· ὁ γὰρ μωρὸς μωρὰ λαλήσει καὶ ἡ καρδιά αὐτοῦ μάταια νοήσει τοῦ ^{Ies. 32, 6}
 συντελεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς κύριον πλάνησιν; πλάνησις γὰρ ὁμολο- ¹⁰
 γουμένως καὶ ἕτερον οὐδὲν τὸ ψυχραῖς οὕτω καὶ μειρακιώδεσιν ἐννοίαις ὡς ἀληθέσιν ἐπι- ^{PG 41}
 θαρσεῖν. τῆς μὲν οὖν ἡμερότητος κατατεθήποι τις ἂν αὐτόν· καὶ συγγνώμης γὰρ καὶ
 φιλανθρωπίας ἀξιούσθαι δεῖν ἔφη τοὺς τῶν παρ' αὐτοῦ λόγων τὴν ἐμπειρίαν οὐχ ἔχοντας.
 ἀλλ' ἦν τοῦτο καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τριπόθητον, εἰ συνέβη, μᾶλλον δὲ καὶ ἅπασιν τοῖς τελούσιν
 ἐν Χριστιανοῖς· μοχθηρῶν γὰρ οὕτω καὶ διεστραμμένων ἀπαλλάττεσθαι λόγων πῶς οὐχ ¹⁵
 ἅπασιν δι' εὐχῆς; πλὴν ἐκείνο φαμέν· τέτοκε μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἡ Ἐλισάβετ τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι κεχρισμένον ἐν μήτραι τὸν μακάριον βαπτιστὴν, ἀλλ' εἰ μὲν εἴρηται πού παρὰ τῆς
 θεοπνεύστου γραφῆς ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα γέγονε σάρξ, ὁρθῶς ἂν ἔφης ὀνομάζεσθαι δεῖν
 πρὸς ἡμῶν πνευματοτόκον αὐτήν· εἰ δὲ ψιλῇ καὶ μόνῃ λέγεται τὸ τεχθὲν τετιμηῆσθαι χρίσει,
 τί τὸ τῆς σαρκώσεως χρῆμα παρισούν ἀξιοῖς τῇ κατὰ μέθεξιν χάριτι; οὐ γάρ ἐστι ταυτὸν ²⁰
 σάρκα τε εἰπεῖν γενέσθαι τὸν λόγον καὶ ὅτι κέχρισται τις διὰ τοῦ πνεύματος πνεύματι ^{P 79}
 προφητικῶι. περὶ μὲν γὰρ τῆς ἁγίας παρθένου γέγραπται· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν ^{Ies. 7, 14}
 γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ τόκος ὠνόμασται καὶ μὴν καὶ Ἐμμανουήλ ὁ τεχθείς,
 ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός· περὶ δὲ γε τῆς Ἐλισάβετ ὅτι γεννήσει ^{Mt. 1, 23}
 υἱὸν ὃς προελεύσεται μὲν ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου, προπορεύσεται δὲ πρὸ ^{Lc. 1, 17. 76}
 προσώπου κυρίου ἐτοιμάζων τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. οὐκοῦν ἤκιστα μὲν εἴη ἂν πνευ- ²⁸
 ματοτόκος ἡ Ἐλισάβετ, ἐκτέτοκε γὰρ προφήτην ὑψίστου· θεοτόκος γε μὴν ἀληθῶς ἡ ἁγία παρ- ^{Lc. 1, 76}
 θένος, ὅτι θεὸν ἐνωθέντα σαρκὶ τέτοκε σαρκικῶς, τουτέστι κατὰ σάρκα. ἐπειδὴ γὰρ ἄνθρωπος
 ἡ τεκοῦσά ἐστι, ταύτῃ τοι καὶ μάλα ἐμφρόνως τὸν τῆς γεννήσεως τρόπον ἀνθρωπίνως
 πεπράχθαι φαμέν. ἦν γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως δύνασθαι καθ' ἡμᾶς γενέσθαι τὸν ³⁰
 ὑπὲρ πάσαν φύσιν, οὐ τοῦ εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, ὀλιγωρήσαντα, πόθεν; μεμενηκότα δὲ
 μᾶλλον ὅπερ ἦν τε καὶ ἔστι καὶ ἔσται· τροπῆς γὰρ ἀμείνων ἡ θεία τέ ἐστι καὶ ὑπερτάτη
 φύσις. ὁρθὰ μὲν οὖν ὅτι φρονεῖν εἰθίσμεθα θεὸν γεγενῆσθαι κατὰ σάρκα ἐπὶ σωτηρίαι
 τῶν ὅλων διαβεβαιούμενοι, μεμαρτύρηκεν ἡ θεόπνευστος γραφή· ἐπειδὴ δὲ τοῖς νεωτάτοις
 αὐτοῦ δόγμασι τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως ἀντεξάγει τὸ σύμβολον ³⁵
 ὃ διὰ τῆς τοῦ πνεύματος φωταγωγίας οἱ κατὰ καιροὺς ἐν τῇ Νικαέων συναγηγερμένοι
 πατέρες ὠρίσαντο, δεδιὼς μὴ ἄρα πως ὑγιᾶ τὴν πίστιν διασώσαιντό τινες ταῖς ἐκείνων
 φωναῖς παιδαγωγούμενοι πρὸς ἀλήθειαν, πειράται συκοφαντεῖν καὶ τῶν λέξεων ἐναλλάττει
 τὴν ἀπόδοσιν, καὶ αὐτὴν δὲ τῶν ἐννοιῶν <τὴν> δύναμιν παρασημαίνειν ἀποτολμᾷ.
 ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ μέσης ἐκκλησίας βεβήλοις ἐχρήτο καινοφωνίαις, ἀνὴρ τις τῶν ἄγαν ⁴⁰

35—38 cf. Loofs p. 288, 3
 incorruptic. ap. Mai spicil. 10, 89

40—p. 26, 10 cf. Coll. Auell. 99, 4. Euagr. 1, 9. Leont. adu.

1/2. 8—40 V 3—7 VVa

5 οὕτως Va οὕτως V μακάριος om. Va 6/7 ξενιζόμενοι πρὸς τὰ λεγόμενα Va 21 κέχη-
 σταί V 39 τὴν add. ed. Rom. 40 κenoφωνίαις V

Acta conciliorum oecumenicorum. 1 1, 6.

P 80 ἐπεικῶν καὶ τελῶν μὲν ἐν λαικοῖς ἔτι, πλὴν οὐκ ἀθαύμαστον συναγροχῶς ἐν ἑαυτῷ τὴν
παίδευσιν, θερμῷ τε καὶ φιλοθέῳ κεκίνηται ζήλῳ καὶ τορὸν τι κεκραγῶς αὐτὸν ἔφη τὸν
PG 44 προαιώνιον λόγον καὶ δευτέραν ὑπομείναι γέννησιν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν κατὰ σάρκα καὶ ἐκ
γυναικός. θορυβησάντων δὲ πρὸς ταῦτα τῶν δήμων καὶ τῶν μὲν πλείστων καὶ συνετῶν
οὐ μετρίοις αὐτὸν ἐπαίνοις τιμηκόντων ὡς εὐσεβῆ τε καὶ συνετώτατον καὶ τῆς τῶν δογμάτων
ὀρθότητος οὐκ ἡμοιρηκότα, λευιττικόν γε μὴν κατ' αὐτοῦ τῶν ἄλλων, διαλαβὼν αὐτὸς
ἀποδέχεται μὲν εὐθὺς ἐκείνους οὕς τὰ ἑαυτοῦ διδάσκων ἀπολώλεκεν, ἐπιθήγει δὲ τὴν γλῶτταν
αὐτῷ τε τῷ μὴ ἀνασχομένῳ τὰ αὐτοῦ καὶ μὴ καὶ τοῖς ἀγίοις πατράσιν οἱ τὸν εὐσεβῆ
Hebr. 6, 19 τῆς πίστεως ὄρον ἡμῖν τεθεσμοθετήκασιν, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ
τε καὶ βεβαίαν κατὰ τὸ γεγραμμένον. 10

Loofs 6 Χαίρω γὰρ ἔφη, τὸν ὑμέτερον θεασάμενος ζῆλον. αὐτόθεν ἐστὶ σαφὴς τῆς τῶν
P. 352, 22-25 λεχθέντων ὑπὸ τοῦ δειλαίου μιαρίας ὁ ἔλεγχος. ὧν γὰρ δύο γεννήσεις, τούτων δύο υἱοί·
ἡ δὲ ἐκκλησία ἓνα οἶδεν υἱόν, τὸν δεσπότην Χριστόν.

Ἀνοητότατα μὲν οὖν τὸν τῶν ἐπὶ τούτοις ἐννοιῶν ὄρον ἐξηνέγκατο λέγων· ὧν γὰρ
δύο γεννήσεις, τούτων καὶ δύο υἱοί· ἰσχυρομυθίας γε μὴν τῆς ἐν γε τούτοις ἀφήμενοι, τέως 15
πρὸς τὸν τοῦ λόγου σκοπὸν τὰ ἐξ ἀκριβοῦς ἐρεύνης φέρε δὴ φέρε συλλέγωμεν. οὐκοῦν
* * ἀπαράδεκτον ἐποίησατο, χρῆναι δὲ φησι μίαν ὁμολογεῖσθαι πρὸς ἡμῶν, ἵνα μὴ δύο
νοῶμεν υἱούς, ὡς ὃν ἐπάναγκες, εἰ δύο πάντως αἱ ἀποτεῖξεις εἶεν, δύο καὶ υἱοὺς εἰσφέ-
ρεσθαι, διδασκῶν παρελθὼν ποῖαν ἄρα τῶν γεννήσεων παραδέξεται, τὴν προαιώνιον τε
καὶ ἐκ πατρός, καθ' ἣν οὕτω σεσαρκωμένος θεὸς ἦν ὁ λόγος, ἢ γοῦν ταυτηνὴν τὴν πρόσφατον 20
καὶ ἐκ γυναικός; εἰ μὲν οὖν ἐκείνην ἐρεῖ καὶ μόνην, τὴν προαιώνιον λέγω καὶ ἐκ πατρός,
P 81 ἐκεῖνος ἂν εἴη καὶ μόνος υἱὸς ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν, οὕτω σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινω-
νηκώς, εἰκῇ δέ, ὡς ἔοικε, τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως λαλεῖται μυστήριον καὶ κεκένωκε μὲν
ἑαυτὸν κατ' οὐδένα τρόπον οὔτε μὴν ἐν τῇ τοῦ δούλου γέγονε μορφῇ, μεμένηκε δὲ οὕτω,
τὴν πρὸς σάρκα σύνοδον ἀληθῆ καὶ εἰς δεῦρο παραιτούμενος· ἀλλ' <εἰ> ὁ ἐν ἐσχάτοις και- 25
ροῖς ἐκ γυναικός αὐτὸς [ἂν] λέγοιτο καὶ μόνος υἱὸς καὶ δὴ καὶ μίαν ταυτηνὴν τὴν ἐκ γυναικός
παραδεξόμεθα γέννησιν, ἀπώλισθεν ἀναγκαίως τοῦ εἶναι κατὰ φύσιν υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρός
λόγος. ἀλλ' ὁρᾷ που πάντως ὁ θεοφιλὴς τὴν τῶν ἐννοιῶν ἀτοπίαν καὶ τὸ λίαν ἀπο-
νευκὸς εἰς ἀσέβειαν. ἵνα τοίνυν ὁδὸν ἐρχώμεθα τὴν βασιλικήν, δύο φαμέν γενέσθαι
τὰς ἀποτεῖξεις, ἓνα δὲ τὸν δι' ἀμφοῖν υἱόν, οὕτω μὲν ἐν σαρκὶ γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, 30
τὸν αὐτὸν δὲ μετὰ τοῦτο καὶ σεσαρκωμένον καὶ δι' ἡμᾶς τὴν ἐκ γυναικός ἀνατλάντα γέν-
νησιν κατὰ σάρκα. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων ἔφασκε τὸ χρῆναι δὴ πάντως δύο νοεῖ-
σθαι τοὺς υἱούς, εἰ [δὲ] δύο γεννήσεις ὀνομάζομεν, ὀρθῶς ἂν ἔφη καὶ ἦν ἀληθές· ἐπειδὴ
PG 45 δὲ τὸ Χριστοῦ μυστήριον καὶ ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἑτέραν ἔχει τὴν ὁδὸν καὶ οὐκ
ἐν γε τοῖς καθ' ἡμᾶς ἰσοτρόπως ὁράται, τί ταῖς καθ' ἡμᾶς συνηθείαις ἐνορῶν, εἴτα τοῖς 35
παραδόξοις καὶ ὑπὲρ λόγον τὸν νοῦν ἐνιείς, εἰς ἀδρανεστάτην καὶ ἀμαθῆ τὴν ὀλιγοπιστίαν
καταφωρᾶται πεσών;

Ὁ δὲ μοι θαυμάζειν ἔπεισιν, ἐκεῖνό ἐστιν· ἓνα γὰρ ἐν τούτοις ὁμολογῶν υἱὸν εἶδέναι
τὴν ἐκκλησίαν, προστεθεικώς δὲ ὅτι τὸν δεσπότην Χριστόν, οὐκέτι τετήρηκεν ἓνα. διίστησι
γὰρ ἀλλήλων τὰ ἡνωμένα καὶ ἀνὰ μέρος ἐκάτερον τίθησιν, οὐ τί μὲν ἐστὶ κατὰ φύσιν ὁ 40
λόγος, διερευνώμενος, τί δὲ καὶ ἡ σὰρξ, ἄνθρωπον δὲ μᾶλλον καὶ θεὸν ὡς ἐν ἰσότητι μόνῃ

I—10. 14—41 V

11—13 VVa

9 τεθεσμοθετήκασιν V

13 δεσπότην om. Va

17 lacunam signavit Agellius supplendo

εἰ δύο εἶναι γεννήσεις, malim εἰ τὸ τῶν γεννήσεων διπλοῦν

25 εἰ add. Agellius

26 ἂν deleui

31 ἡμᾶς Agellius ἡμῶν V

33 δὲ del. Agellius

τῆς δόξης, καθάπερ γοῦν οἶεται, συλλέγων εἰς ἓν, ὅπερ ἐστὶ παντελῶς ἀπίθανον, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνέφικτον καὶ τὸν τοῦ μυστηρίου λόγον κατασείει πρὸς τὸ ἀκαλλές. ἔφη δὲ οὕτως

- 7 1 Δεῖ δὲ ἡμᾶς (νῦν γὰρ ἦλθον εἰς ἔννοιαν) καὶ τὴν κατὰ Νίκαιαν σύνοδον μαθεῖν οὐ- P 82 Loofs
δαμοῦ τολμῶσαν εἰπεῖν ὅτι θεὸς <λόγος> ἐγεννήθη ἐκ Μαρίας· ἔφη γὰρ ὅτι πιστεύομεν εἰς P. 295, 1-12
ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. προσέχετε ὅτι πρότερον 5
τεθεικότες τὸ Χριστός, ὃ ἐστὶ μῆνυμα τῶν δύο φύσεων, οὐκ εἶπαν εἰς ἓνα θεὸν λόγον,
ἀλλ' ἔλαβον τὸ ὄνομα τὸ σημαῖνον ἀμφοτέρα, ἵνα ὅταν ὑποκαταβαίνων ἀκουσῆς θάνατον,
μὴ ξενίζῃ, ὅταν τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα, μὴ πλήττῃ τὴν ἀκοὴν ὡς θεότητος ταῦτα
παθούσης. 9
- 2 Εἶτα τούτοις ἐπιφέρει· Πιστεύομεν εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν υἱὸν τὸν Loofs
μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρί, τὸν κατελθόντα [ἐκ P. 296, 1-6
τῶν οὐρανῶν] δι' ἡμᾶς καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου. οὐκ εἶπον ὅτι καὶ γεννη-
θέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου.
- 8 Διερμηνεύοντας δὲ τοὺς ἁγίους πατέρας τί δὴ ἄρα τὸ σαρκωθέντα ἐστί, φησὶν
εἰπεῖν τὸ ἐνανθρωπήσαντα. τί δὲ τὸ ἐνανθρωπήσαντα κατασημήνειεν ἄν, διατρανῶν 15
αὐτὸς ἔφη πάλιν· Οὐ τροπὴν τῆς ἰδίας φύσεως ὑπομεινάσης εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ τὴν Loofs
ἐνοίκησιν τὴν εἰς ἄνθρωπον. P. 296, 7-9

Ἄρα ἂν ἀνάσχοιτό τις τῶν τελούντων ἐν Χριστιανοῖς ἢ τῆς ἐνούσης τοῖς λόγοις
ἀβελτηρίας ἢ τῆς τῶν ἐννοιῶν δυσσεβείας; ἄρ' οὐκ ἐναργὴς εἴη ἂν τοῖς ἀληθῶς ἀρτίφροσι
βωμολοχία ταυτὶ καὶ τρόπος οὐκ ἀγεννῆς τῆς κατὰ Χριστοῦ γλωσσαλγίας; συκοφαντεῖ γὰρ 20
τὴν ἀλήθειαν. οὐκ εἶναί φησιν υἱὸν ἀληθῶς αὐτόν, ἐτέρῳι τοῦτο προσνέμων· προσέχετε
γὰρ φησιν ὅτι πρότερον τεθεικότες τὸ Χριστός, ὃ ἐστὶ μῆνυμα τῶν δύο φύσεων, οὐκ
εἶπαν· πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν λόγον. καὶ περὶ μὲν τοῦ ὀνόματος, φημί δὲ δὴ τοῦ
Χριστός, μετὰ βραχὺ διερευνήσομαι πότερον ποτε τῶν δύο φύσεων σημαντικόν ἐστίν ἢ μή·
τὸ δὲ ἐν χερσίν, ὡς ἔνι, διαγυμνάζωμεν. οἷστ' αὖ μὲν οὖν εἶεν ἂν κατ' οὐδένα τρόπον 25 P 83
τὰ οὕτως ἐκτόπως καὶ ἀτημελῶς αὐτῷ πεφλυαρημένα, φαίη δ' ἂν οἰμαί τις, τοὺς ὑπὲρ γε
τῶν ἁγίων πατέρων ποιούμενος λόγους· τί δρᾷς οὕτως, ὦ γενναῖε, γλῶσσαν τὴν ἄγροικον
ἐφίεις ἀνδράσιν ἁγίοις, οἷς ἂν πρέποι τὸ λέγεσθαι παρ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος
Χριστοῦ· οὐχ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν Mt. 10, 20
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν; τί γὰρ οὐ νενόηται τῶν λίαν ἀπεξεσμένων εἰς ἰσχύνητα τὴν PG 48
τεθουμασμένην; τί γὼν ἀναγκαίων παρῶπται δογμάτων ἢ ποῖος αὐτοῖς ἀσφαλείας ἡμέλη- 31
ται τρόπος;

Οὐ τετολμήκασι, φησί, τοῖς περὶ τῆς πίστεως ἐνθεῖναι λόγοις ὅτι θεὸς λόγος ἐκ
Μαρίας ἐγεννήθη.

Οὐκοῦν εἰ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας τοὺς πρὸ ἡμῶν γεγονότας αἰτιάι καὶ λελυπῆσθαι 35
φῆς ὅτι μὴ ἀπαράλλάκτως ταῖς σαῖς εὐρηγνται κεχρημένοι φωναῖς, ὥρα τάχα που συναι-
τιάσθαι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστάς. συγγεγράφασι μὲν γὰρ
τῆς ἐπὶ Χριστῷ μυσταγωγίας τὰς βίβλους, αὐτολεξεῖ δὲ ταῖς σαῖς οὐκ ἂν ἐπιδείξει τις

3—17 Marc. Merc. exc. I [vol. V p. 55]

3—9 Tim. arm. p. 116. 152

1/2. 18—38 V

3—17 VVa

4 θς λόγος V^a Mar. Tim. ὁ θς V 6 εἶπον V^a 8 ὅταν scripsi ἓνα VV^a Tim. cum Mar.
Merc. 10 εἶτα — ἐπιφέρει VV^a *deinde uideamus quid illi subiungant, ait* Mar. Merc. 11/12 ἐκ
τῶν οὐρανῶν V om. V^a Mar. Merc. 19 δυσφημία V γράφεται δυσσεβείας V^{ms} 22 ὅς V 25 δια-
γυμνάζομεν V, corr. ed. Rom. 28 ἐφίεις scripsi ἐνείει V

φησι καὶ κατ' οὐδένα τρόπον αὐτῇ συμβαίνουσιν (καὶ μάλα ὀρθῶς· ἐπαινέσομεν γὰρ ἐν τούτοις ἀριστοεπεῖν ἡρημένον, φημί γὰρ ἀκράδαντον ὑπάρχειν αὐτὴν καὶ ὡς οὐκ ἂν μεταθεῖτο πρὸς ἕτερόν τι παρ' ὅπερ εἶναι πεπίστευται)· δημάρτηκε δὲ ὅτι τοῦ πρέποντός τε
 PG 53 καὶ ἀληθοῦς ὁ λόγος αὐτῷ τὴν ἐνανθρώπησιν εἶναι διαβεβαιουμένῳ τὴν εἰς ἄνθρωπον ἐνοίκησιν, καταδείξαι πειράσομαι. εἰ μὲν γὰρ ἐφ' ἐνός τε καὶ μόνου τοῦ Ἐμμανουὴλ 5 ἀληθὲς εἶναι τὸ χρῆμά φησι, διδασκέτω τὴν αἰτίαν (μαθεῖν γὰρ οὐκ ἔχω), ἢ γοῦν ὀριστὴν αὐτὸν καὶ νομοθέτην ὧν ἂν βούλοιο λέγειν ἀκατασκέπτως, ἀνάσχοιτο ἂν οὐδεὶς· ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἐνός μὲν ἴσως ἢ τῶν ὀρισθέντων διήκει δύναμις οὐ διαβεβλήσεται μὲν κἂν εἰ κατὰ πάντων εἴη τυχόν. οὐκοῦν οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ πλειστάκις ἐνηνθρωπηκότα θεὸν εὐρήσομεν καὶ οὐ τί που μόνον τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον, προσθεῖν δ' ἂν ἔγωγε καὶ αὐτὸν τὸν 10 πατέρα καὶ προσέτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔφη μὲν γὰρ δι' ἐνός τῶν ἁγίων προφητῶν
 2 Cor. 6, 16 περὶ τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω
 cf. Ioh. 14, 23 καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. ἔφη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός· καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ, ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ
 Hebr. 3, 5. 6 ποιησόμεθα καὶ ἐν αὐτῷ καταλύσομεν. γέγραφε δὲ που καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος· καὶ 15
 P 88 Μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκος
 1 Cor. 3, 16 ἐσμὲν ἡμεῖς, καὶ μὴν καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; οὐκοῦν εἰ τὸ ἐνοικῆσαί τισι λέγεσθαι καὶ τὸν τῶν ὅλων θεὸν τοῦτ' ἐστὶν ἢ ἐνανθρώπησις ἢ γοῦν ἢ σάρκωσις, λεγέσθω 20 καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν τῆς θείας φύσεως γεγονότων κοινωνῶν καὶ μὴν καὶ ἔνοικον ἐσχηκότων αὐτὸν ὅτι [τε] καὶ ἐνηνθρώπησε καὶ πρὸς γε τούτῳ τὸ ἐσαρκώθη. οὐ δὴ γεγονότος καὶ παραδεχθέντος ὡς ἀληθοῦς, πλειστάκις κἂν λέγοιτο γεγενῆσθαι σὰρξ ὁ ἐκ θεοῦ πατρός λόγος, ἐνοικεῖ δὲ καὶ εἰς δεῦρο πολλοῖς τῶν σεβομένων αὐτόν. ἀλλὰ ναί, φησί,
 Ioh. 1, 14 γέγραπται περὶ τοῦ θεοῦ λόγου ὅτι ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἔφη δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος 25
 Col. 2, 9 Παῦλος περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ὅτι ἐν αὐτῷ κατώικηκε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. ἐσκήνωσε μὲν ἐν ἡμῖν ὁμολογουμένως· γέγραπται γὰρ ὡδί· καὶ μὴν καὶ ὅτι κατώικηκεν, οὐκ ἀντιτάξομαι λέγοντί σοι· βούλομαι δὲ μᾶλλον τὰς τῶν θεηγόρων βασανίζειν φωνάς. ὁ μὲν γὰρ μακάριος εὐαγγελιστὴς προ-
 Ioh. 1, 14 εἰρηκῶς ὅτι καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, προσεπήνεγκε χρειωδῶς καὶ τὸ ἐσκήνωσεν 30 ἐν ἡμῖν, ἵνα δι' ἀμφοῖν ἀδιαλύβητον ἡμῖν ἐνεργάσῃ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν γνῶσιν. ὅτι μὲν γὰρ ἠνιώθη σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁ ἐκ θεοῦ πατρός λόγος, διαμεμήνυκεν ἐναργῶς διὰ γε τοῦ σάρκα γενέσθαι λέγειν αὐτόν· ὅτι δὲ σὰρξ γεγονῶς οὐκ εἰς τὴν
 PG 56 τῆς σαρκὸς μετακεχώρηκε φύσιν, τροπὴν ὑπομείνας τὴν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς μεμένηκεν ὅπερ ἦν, διατρανοῖ πάλιν τὸ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν τῷ 35
 P 89 πρώτῳ προστεθεικῶς. κατοικῆσαι δὲ φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐν τῷ Χριστῷ πᾶν
 Col. 2, 9 τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, ἵνα μὴ ἀπλὴν ἢ γοῦν σχετικὴν τὴν κατοίκησιν ὑπο-
 τοπήσῃ τις, ἀλλ' ὥσπερ ἔφην ἀρτίως, ἀληθινήν τε καὶ καθ' ὑπόστασιν. ὅτι μὲν γὰρ ἀσώματός τέ ἐστι καὶ ἀναφῆς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, οὐκ ἠγγόνηκεν ὁ πνευματοφόρος· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀναγκαῖον τὴν τοῦ μυστηρίου δῆλωσιν κατ' οὐδένα τρόπον ὁρᾶσθαι μεμνημένην, 40 ἀκριβῆ δὲ οὕτω γενέσθαι καὶ διηρθρωμένην εἰς τὸ εὐθύ τε καὶ ἀληθές, ὡς ἐπέκεινα παντός ἵεναι θαύματος, καταβιάζεται τὸ εἶκος καὶ μόνον οὐχὶ τὸ πρέπον ὑπερορᾶ τῇ ἀσωμάτῳ τε καὶ ὑπερτάτῳ φύσει. προστέθηκε γὰρ τὸ σωματικῶς, οὐχ ἑτέρως ἔχων εἰπεῖν

V

7 οὐκ] conicio οὐκ <εἰ> 8 οὐ διαβεβλήσεται μὲν] conicio <ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων> οὐ, διαβεβλή-
 σεται μόνον, <ἀλλὰ> 20 καὶ deleuerim 22 τε deleui 32/33 διαμεμήνυκεν Nicetas in
 catena in Ioh. διαμεμένηκεν V

ἢ ὡς ἂν γένοιτο καὶ νῶι καὶ γλῶττι τῇ καθ' ἡμᾶς ἐφικτόν. μὴ τοίνυν ἀπλὴν ἡμῖν ὀνομάζοντα ἐνοίκησιν οἴου τι λέγειν αὐτὸν τῶν οὐ σφόδρα διαβεβλημένων· ἀνατρέπων γάρ, καθάπερ οὖν οἶεται, καὶ μάλα νεανικῶς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ υἱοῦ, συντίθησι λογισμὸν γρασπρεπῇ καὶ ἡλίθιον καὶ ὑποβάθραν οὐκ ἔχοντα τὴν ἐξ ἀληθείας. γράφει γὰρ καὶ ὧδε πάλιν, πεποιήται δὲ πρὸς Ἀρειανούς ὁ λόγος αὐτῷ·

5

- 9 “Ὅμως δὲ κἂν θεότητος μείζονος τὸν θεὸν λόγον ληροῦσι νεώτερον· οὗτοι δὲ αὐτὸν Loofs p. 245, τῆς μακαρίας Μαρίας ἐργάζονται δευτέρον καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργίᾳ τῶν χρόνων 15-27 ἐφιστῶσι θεότητι, μάλλον δὲ οὐδὲ μητέρα τοῦ Χριστοῦ τὴν Χριστοτόκον ἐῶσιν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνθρώπου φύσις, ἀλλὰ θεὸς [ὁ] λόγος ἦν, ὥσπερ ἐκεῖνοί φασιν, ὁ παρ' ἐκείνης, ἡ τεκοῦσα τοῦ τεχθέντος οὐ μήτηρ· πῶς γὰρ ἂν εἴη τις μήτηρ τοῦ τῆς φύσεως αὐτῆς 10 ἄλλοτρίου; εἰ δὲ μήτηρ παρ' αὐτῶν ὀνομάζοιτο, ἀνθρωπότης τὸ τεχθέν, οὐ θεότης· πάσης γὰρ ἴδιον μητρὸς ὁμοούσια τίκτειν. ἢ οὖν οὐκ ἔσται μήτηρ ὁμοούσιον ἑαυτῇ μὴ τεκοῦσα ἢ μήτηρ παρ' αὐτῶν καλουμένη τὸν ἑαυτῇ κατ' οὐσίαν ἐγέννησεν ὅμοιον.

Ὡς βαθὺ τὸ χρῆμα τῶν ἐννοιῶν, δεινὴ δὲ καὶ δυσδιάφυκτος τοῦ τὰ τοιάδε συγγεγρα- P 90 φότος ἡμῖν ἢ ἐκ τῶν συλλογισμῶν ἀνάγκη φαίνεται. πόθεν ἡμῖν τὰ τοιάδε συναγερ- 15 κῶς εἰς μέσον ἔρχηι μυθάρια; ἢ τίς ὅλως ἀμαθίας εἰς τοῦτο κατώλισθεν ἐννοιῶν, ὡς οἶεσθαί τε καὶ λέγειν τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς οὐ προαιώνιον ἔχειν τὴν ὑπαρξιν ἐκ πατρός, ἀρχὴν δὲ μάλλον τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδου σάρκα τε καὶ αἷμα λαβεῖν; τίς οὕτως ἐμβρόντητος καὶ ὀλιγογνώμων ἐστὶ καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀνήκοος παντελῶς; τίς οὐ διαμένηται διακεκραγότες μὲν Ἡσαίου περὶ αὐτοῦ τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῇ- 20 Ies. 53, 8 σεται; γεγραφότες δὲ καὶ Ἰωάννου σαφῶς ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν Ioh. 1, 1. 3 πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν. καὶ εἰ πάντα δι' αὐτοῦ, πῶς τῶν δι' αὐτοῦ γεγονότων PG 57 ὀψιγενέστερος εἴη ἂν ὁ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνων; τί τοίνυν τὸ πᾶσιν ἀπόβλητον ὡς εἰρημένον εἰσφέρεις; παῦσαι συκοφαντῶν τοὺς τὰ σὰ δικαίως ἐπαιτιωμένους καὶ τῆς ἐν 25 αὐτοῖς ἀμαθίας διαγελώντας τὸ μέγεθος.

“Ὅτε τοίνυν οὐδεὶς ὁ λέγων ἐστὶν ὡς ἐκτέτοκεν ἡ παρθένος ἐκ τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν τῆς θεότητος φύσιν, μὴ διατείνου μάτην λογισμοὺς ἡμῖν ἀναπλέκων οὐκ ἐξ ἀληθῶν καὶ ἅπασιν ὁμολογουμένων γεγονότας λημμάτων. τί δέ σε τὸ πεπεικὸς ἀκρατῇ καὶ ἀπύλ- 30 τον οὕτω χαλάσαι τὴν γλῶτταν κατὰ τῶν ὀρθὰ φρονεῖν διεσπουδακότων καὶ παντὸς τοῦ 30 σεβομένου θεὸν ἐγκλημα καταχέαι δεινὸν καὶ παγχάλεπον; ἔφης γὰρ πάλιν ἐπ' ἐκκλησίας

- 10 Εἶπον δὲ ἥδη πλειστάκις ὅτι εἴ τις ἢ ἐν ὑμῖν ἀφελέστερος εἴτε ἐν ἄλλοις τισὶ χαίρει Loofs p. 353, τῇ τοῦ θεοτόκος φωνῇ, ἐμοὶ πρὸς τὴν φωνὴν φθόνος οὐκ ἔστι· μόνον μὴ ποιείτω τὴν 17-20 παρθένον θεάν.

Πάλιν ἡμῖν διαλοιδορῇ καὶ πικρὸν οὕτως ἐπιθήγεις στόμα, ὀνειδίζεις δὲ τὴν συνα- 35 cf. 1 Reg. γωγὴν κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' ἡμεῖς γε, ὦ τᾶν, οἱ θεοτόκον λέγοντες αὐ- 17, 45 P 91

6—13 cf. Exc. Mar. Merc. VII

11—13 Timoth. Patr. or. 13, 233

32—34 ibid. p. 234

1—5. 14—31. 35. 36 V

6—13. 32—34 VVa

5 ἀρειανούς V^a ἀδριανούς V 6 ληροῦσι VVa ληρώσιν ἐλάττονα, ὅμως οὐχ ὁμολογοῦσι
Mar. Merc. 9 λόγος V^a ὁ λόγος V ἐκεῖνοι V^a ἐκεῖνο V 10 αὐτῆς V τῆς αὐτῆς V^{opp} V^a
12 οὖν V τοίνυν V^a 32 εἴ τις ἢ V ὅστις V^a ὑμῖν V^a ἡμῖν V ἀφελέστερος V^a ἀσφαλέ-
στερος V 33 ποιήτω V 35 ἐπιθήγεις Agellius ἐπιθήση V

τὴν· τεθεοποιήκαμεν δὲ οὐδένα πώποτε τῶν τελούντων ἐν κτίσμασι, κατειθίσμεθα δὲ θεὸν εἰδέναι τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς, ἴσμεν δὲ ἄνθρωπον οὖσαν καθ' ἡμᾶς τὴν μακαρίαν παρθένον. ἀλώσει δὲ καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἄνθρωπον ἡμῖν θεοφόρον ἀποφαίνων αὐτὸς τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ τῶν σῶν ἐπιχειρημάτων τὴν κατάρρησιν ἐπιτιθεῖς ἐτέρωι.

P 92

Τόμος δεύτερος

5

- Iac. 3, 6. 8 Ἡ γλῶσσα μὲν πῦρ καὶ ἀκατάσχετόν ἐστι κακόν, καθὰ γέγραπται· τὰ δὲ
 Ps. 140, 3. 4 ἐντεῦθεν βλάβη διωθόμενος ὁ θεσπέσιος ψάλλει Δαυὶδ· θεοῦ, κύριε, φυλακὴν τῷ
 στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου· μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρ-
 δίαν μου εἰς λόγους πονηρίας. τὸ μὲν γὰρ εὐστομεῖν δύνασθαι καὶ ἀκριβῆ τὴν
 ἐπιτήρησιν ἐπὶ γλώττης ἔχειν ὧν ἂν δεῇσι λέγειν ἢ μὴ, θεόδοτον ἀληθῶς εἶη ἂν καὶ τὸ 10
 χρῆμά ἐστιν οὐκ ἐν μικρῷ λόγῳ παρά γε τοῖς οὐκ ἀθαύμαστον ἐπιτηδεύουσι πολιτείαν·
 τό γε μὴν προαλὲς εἰς λόγους καὶ τὸ ἀχάλινον εἰς τερθρείας κινδύνου μεστὸν καὶ εἰς πέ-
 Prou. 9, 18 ταυρον ἄδου κατακομίζει τοὺς κεκρημένους. γέγραπται δὲ ὅτι θάνατος καὶ ζωὴ ἐν
 Prou. 18, 21 χειρὶ γλώσσης, οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς ἔδονται τοὺς καρπούς αὐτῆς.
 Sir. 5, 12 προσπεφώνηκε δὲ καὶ ἕτερός τις ἡμῖν τῶν σοφῶν· εἰ μὲν ἔστι σοὶ λόγος συνέσεως, 15
 ἀποκρίθητι· εἰ δὲ μὴ, χεὶρ ἔστω ἐπὶ τῷ στόματί σου. ἀμαθοὺς γὰρ λόγου
 PG 60 πῶς οὐκ ἀμείνων ἡ σιωπὴ; ἐπάρατον δὲ καὶ ἐτέρως τὸ πικροὺς ἐρεύγεσθαι λόγους καὶ
 τῆς ἀπορρήτου δόξης καταχέαι φωνὰς τὰς ἀλιτηρίους, καίτοι δέον ἀκαταλήκτοις αὐτὴν
 I Cor. 8, 12 εὐφημίαις καταγεραίρεσθαι πρὸς ἡμῶν. ἁμαρτάνοντες δὲ εἰς τοὺς ἀδελφούς
 καὶ τύπτοντες ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνομεν· γέγραφε 20
 γὰρ οὕτως ὁ θεσπέσιος Παῦλος. καὶ ταῦτα φημί τοῖς Νεστορίου λόγοις ἐντετυχηκώς
 P 93 καὶ οὐ μόνον αὐτὸν ἀποφάσκοντα βλέπων τὸ χρῆναι λέγειν ἡμᾶς ὡς ἔστι μὲν θεοτόκος ἡ
 ἁγία παρθένος, ἐκτέτοκε δὲ θεὸν ὄντα τὸν Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ γὰρ ἔτι πρὸς τούτῳ καὶ καθ'
 ἑτέρους τρόπους τῇ Χριστοῦ δόξῃ πολεμεῖν ἐγνωκότα· θεοφόρον γὰρ ἡμῖν αὐτὸν πειράται
 δεικνύειν καὶ οὐχὶ θεὸν ἀληθῶς, ἄνθρωπον δὲ θεῷ συνημμένον ὡς ἐν ἰσότητι τῆς ἀξίας. 25
 οὕτω γὰρ αὐτῷ καὶ μόνῳ παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους δοκεῖ φρονεῖν τε καὶ λέγειν, καίτοι
 Eph. 5, 27 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἣν αὐτὸς ἑαυτῷ παρέστησεν ὁ Χριστός, τὰς τοῦ τὰ τοιαύδε συγ-
 γεγραφότος οὐκ ἐχούσης ρυτίδας, οὔσης δὲ μᾶλλον ἀμώμου καὶ ἀνεπίπληκτον παντελῶς
 τὴν ἐπ' αὐτῷ γνῶσιν ἐχούσης καὶ τῆς πίστεως τὴν παράδοσιν εὖ μάλα πεποιημένης.
 πιστεύομεν γὰρ εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιη- 30
 τὴν καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπόμενοι δὲ ταῖς
 τούτοις ἐπενηγεμέναις τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίαις αὐτὸν τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός
 οὐσιωδῶς φύντα λόγον καθ' ἡμᾶς γενέσθαι φάμεν σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπήσαι,
 τουτέστιν ἑαυτῷ σῶμα λαβεῖν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ ἴδιον αὐτὸ ποιήσασθαι. οὕτω
 γὰρ ἔσται καὶ ἀληθῶς εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, οὕτως αὐτὸν ὡς ἕνα προσκυνήσομεν, 35
 οὐκ ἀνὰ μέρος τιθέντες ἄνθρωπον καὶ θεόν, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι πιστεύοντες ὡς ἐν
 θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, τουτέστι θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον. ὁ δὲ γε τῆς νεωτάτης
 ἡμῖν ἀσεβείας εὐρετής, καίτοι Χριστὸν ἕνα λέγειν προσποιούμενος, διαιρεῖ μὲν πανταχοῦ
 τὰς φύσεις καὶ ἀνὰ μέρος ἴστησιν ἑκατέραν, οὐκ ἀληθῶς ἀλλήλαις συμβῆναι λέγων αὐτάς,
 Ps. 140, 4 προφασιζόμενος δὲ προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπινόει τινα συναφείας 40
 τρόπον, τὸν κατὰ μόνον, ὡς ἔφην, τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐκ τῶν
 P 94 αὐτοῦ δειχθήσεται λόγων. καὶ ἐνοικίζει μὲν μεθεκτῶς ὡς ἀνθρώπῳ κοινῷ τὸν ἐκ θεοῦ

I—4 VVa 5—42 V

4 κατάρρυσιν V
ἀληθὲς V

19 εὐφημοῖσι V

35 προσκυνήσωμεν V

39 ἀληθῶς Agellius

λόγον, μερίζει δὲ τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φωνάς, ὡς ποτὲ μὲν τάσδε τινὰς μόνωι τε καὶ ἰδικῶς ἀνατιθέναι τῷ λόγῳ, ποτὲ δὲ ἰδίαί τῳ ἐκ γυναικός. καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν εἴη ἂν οὐκ ἀναμφιλόγως ἔχον ὅτι θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενής, οὐ κατὰ συνάφειαν ἀπλῶς, ὡς τοῦν ἐκείνός φησι, τὴν θύραθεν ἐπινοουμένην ἦτοι σχετικὴν, ἀλλὰ καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ, ἀπορρήτως τε καὶ ὑπὲρ νοῦν, οὕτω τε εἰς νοεῖται καὶ μόνος ἅπας τε 5 αὐτῷ πρέπει λόγος καὶ ὡς ἕξ ἑνὸς προσώπου τὰ πάντα λελέξεται; μία γὰρ ἤδη νοεῖται φύσις μετὰ τὴν ἑνωσιν ἢ αὐτοῦ τοῦ λόγου σεσαρκωμένη, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν PG 61 νοοῖτ' ἂν εἰκότως. ἄνθρωπος γὰρ εἰς ἀληθῶς συγκείμενος ἕξ ἀνομοίων πραγμάτων, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος. ἐπισημήνασθαι δὲ καὶ νῦν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ ἐνωθὲν τῷ θεῷ λόγῳ σῶμα φαμέν ἐψυχῶσθαι ψυχῇ λογικῇ, προσθήσομεν δὲ κάκεῖνο χρησίμως· 10 ἑτέρα μὲν γὰρ παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἢ σὰρξ κατὰ γε τὸν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον, ἑτέρα δὲ πάλιν οὐσιωδῶς ἢ αὐτοῦ τοῦ λόγου φύσις. πλὴν εἰ καὶ νοεῖται διάφορα καὶ εἰς ἑτερότητα φυσικὴν διεσχοινισμένα τὰ ὠνομασμένα, ἀλλ' εἰς ἕξ ἀμφοῖν νοεῖται Χριστὸς καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ ἀλλήλοις συμβεβηκότων, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος. ἐμπεδοῖ δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἡ θεόπνευστος γραφὴ διὰ μυρίων μὲν ὅσων πραγμάτων τε καὶ λόγων, 15 παραδείγμασι δὲ χρωμένη, δι' ὧν ἂν τις καὶ λίαν ἀκονιτὶ πρὸς γε τὸ δύνασθαι κατιδεῖν τὸ Χριστοῦ μυστήριον διελάσειε σαφῶς. ἔφη τοίνυν ὁ μακάριος προφήτης 'Ἡσαίας' καὶ ἀπεστάλη πρὸς με ἐν τῶν σεραφίμ καὶ τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ Ies. 6, 6. 7 λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤψατο τοῦ στόματός μου καὶ P 95 εἶπεν· ἰδοὺ ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου 20 καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ. πολυπραγμονοῦντες δέ, ὡς ἐνι, τὸ τῆς ὁράσεως βάθος, οὐχ ἕτερον εἶναι φαμέν πλὴν ὅτι τὸν κύριον ἡμῶν 'Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ κείμενον ἄνθρακα νοητόν, ἐφ' ὧι παρ' ἡμῶν εὐωδιάζει θυμίαμα τῷ θεῷ καὶ πατρί· δι' αὐτοῦ γὰρ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν δεκτοί τε ἐσμέν τὰς πνευματι- Eph. 2, 18 κὰς τελοῦντες λατρείας. οὗτος τοίνυν ὁ ἄνθραξ ὁ θεῖος ὅταν ἄψῃται τῶν χειλέων 25 τοῦ προσιόντος αὐτῷ, διεσμηγμένον εὐθὺς ἀποφανεῖ καὶ ἀπάσης ἁμαρτίας ἡμοιωκότα παντελῶς, ἅπτεται δὲ τίνα τρόπον τῶν ἐν ἡμῖν χειλέων, διδάζει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι Rom. 10, 8-10 ἐὰν εἴπηις ἐν τῷ στόματί σου ὅτι κύριος 'Ἰησοῦς, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἡγείρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· καρδίαι γὰρ 30 πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. ἄνθρακι δὲ παρεικάζεται διὰ τοι τὸ ἐκ δυοῖν νοεῖσθαι καὶ ἀνομοίων πραγμάτων, συνόδῳ γε μὴν τῇ κατὰ ἀλήθειαν μόνον οὐχὶ συνδεῖσθαι πρὸς ἑνωσιν· εἰσδεδυκὸς γὰρ τῷ ξύλῳ τὸ πῦρ εἰς οἰκείαν αὐτὸ μεταστοιχειοῖ τρόπον τινὰ δόξαν τε καὶ δύναμιν, καίτοι τεττηρηκὸς ὅπερ ἦν. μαργαρίτη δὲ πάλιν ἑαυτὸν ἀφομοιοῖ λέγων ὁ κύριος ἡμῶν 'Ἰησοῦς Χριστός' 35 ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς Mt. 13, 45-46 μαργαρίτας, εὐρῶν δὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν ὅσα εἶχε, καὶ ἡγόρασεν αὐτόν. ἀκούω δὲ καὶ ἑτέρως ἑαυτὸν ἡμῖν καταδεικνύντος καὶ λέγοντος· ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων. ἔχει μὲν γὰρ ἐν Cant. 2, 1 ἰδίαί φύσει τὴν θεοπρεπῆ λαμπρότητα τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, εὐωδιάζει δὲ πάλιν αὐτό, κατὰ 40 γε φημί τὴν νοητὴν εὐοσμίαν. ὥσπερ τοίνυν ἐπὶ γε τοῦ μαργαρίτου καὶ μὴν καὶ τοῦ P 96 κρίνου νοεῖται μὲν τὸ σῶμα τὸ ὑποκείμενον, ἢ δὲ γε ἐν αὐτῷ λαμπρότης ἢ τοῦν εὐωδία κατ' PG 64 ἴδιον λόγον ὡς ἕτερα μὲν παρὰ τὰ ἐν οἷς εἰσιν, ἴδια δὲ πάλιν αὐτῶν καὶ οὐκ ἀλλότρια τῶν

6. 7 ὡς ἕξ ἑνός — σεσαρκωμένη Timoth. arm. p. 197

V

17 διελάσειε scripsi διελάσει V 26 τοῦ Agellius σου V ἀποφανῇ V 29 πιστεύ-
σεις V 33 εἰσδεδυκῶς V 34 μεταστοιχειοῖ Patrologia μεταστοιχειεῖ V 35 μαργαρίτην V
40 αὐτό scripsi αὐτόν V 41 γε scripsi τε V 42 μὲν τὸ scripsi μέντοι V

Acta conciliorum oecumenicorum. 1 i, 6.

ἐχόντων ἐστὶ τὰ ἀχωρίστως ἐμπεφυκότα, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον λογιούμεθά τε καὶ
 <νοήσομεν καὶ> φρονήσομεν καὶ ἐπὶ γε τοῦ Ἑμμανουήλ. ἑτεροῖα μὲν γὰρ κατὰ τὴν
 φύσιν θεότης τε καὶ σὰρξ, ἀλλ' ἴδιον ἦν τοῦ λόγου τὸ σῶμα, τοῦ δὲ σώματος οὐ κεχω-
 ρισμένος ὁ ἐνωθεὶς αὐτῷ λόγος. νοοῖτο γὰρ <ἄν> ὡδέ τε καὶ οὐχ ἑτέρως ὁ Ἑμμανουήλ,

Mt. 1, 23 τουτέστι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. τοιγάρτοι ποτὲ μὲν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐκ τῶν τῆς κενώ- 5
 Ioh. 10, 18 σεως μέτρων ἑαυτὸν ἡμῖν ἐμφανῆ καθιστὰς ἔφασκεν οὐδεὶς αἶρει τὴν ψυχὴν μου ἀπ'
 ἐμοῦ· ποτὲ δὲ πάλιν ὡς θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ ἐξ οὐρανοῦ νοούμενος καὶ εἰς μετὰ τῆς ἰδίας
 Ioh. 3, 13 σαρκὸς οὐδεὶς ἀναβέβηκε, φησὶν, εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
 καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Πανταχόθεν τοίνυν εἰς ἐνωσιν ἀδιάτμητόν τε καὶ ἀληθῆ συνδέοντος ἡμῖν τοῦ ἱεροῦ 10
 γράμματος τὸν υἱὸν καὶ εἰς πρόσωπον ἐν ἀποφέροντος ἐν πίστει, διίστησι πολλαχῶς ὁ
 περιττὸς οὗτος καὶ <κατα>πεφλυάρηκεν εἰκῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, θεὸν ὀνομάζων
 <μόνον> τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καθάπερ ἀμέλει προιῶν ὁ λόγος ἐκδείξει σαφῶς [ὡς]
 ἐν οἰκείῳ καιρῷ καὶ τόπῳ. ὑποπλάττεται μὲν γὰρ δεδιέναι μὴ ἄρα τις αἰδοῖ τῇ περὶ
 τὴν ἁγίαν παρθένον ἡττώμενος, εἴτα θεοτόκον αὐτὴν ὀνομάσας φυρμὸν καὶ ἀνάκρασιν, τὴν 15
 εἰς ἀλλήλας φημί, τῶν ὑποστάσεων γενέσθαι νομίσας τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων καταχέρι
 τὸ ἀκαλλές, καίτοι τοῦτο φρονούντος οὐδενός, ἐπανορθῶν δέ, ὡς οἶεται, τὸ δεινόν, ἄνω
 τε καὶ κάτω τὰ πάντα συγχέῃ, τῶν εἰς ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν ἀφειδήσας ἐννοιῶν. ἔφη
 γὰρ οὕτως

Loofs p. 1 Εἰ μετὰ πίστεως ἀπλῆς τὸ θεοτόκος προέφερες, οὐκ ἂν σοι τῆς λέξεως ἐφθόνησα, 20
 272, 13-273, 17 P 97 τὸν νοῦν ἐξετάζων τοῦ ῥήματος· ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁρῶ σε προφάσει τῆς περὶ τὴν μακαρίαν
 Μαρίαν τιμῆς τῶν αἰρετικῶν βεβαιοῦντα τὴν βλασφημίαν, διὰ τοῦτο τὴν τῆς λέξεως προ-
 φορὰν ἀσφαλίζομαι, τὸν ἐν τῇ λέξει κρυπτόμενον κίνδυνον ὑφορώμενος. ἵνα δὲ αὐτὸ
 σαφέστερον καὶ πᾶσιν εὐληπτότερον εἴπω, τοῖς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου καὶ Ἀπολιναρίου καὶ
 πάντων τοῖς χοροῖς τῶν τῆς τοιαύτης φατρίας σπουδῇ θεοτόκον εἰσάγειν, ὡς κράσεως 25
 γινομένης καὶ τῶν δύο φύσεων μὴ διαιρουμένων μηδὲν τῶν εὐτελῶν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα
 λαμβάνεσθαι καὶ χώραν αὐτοῦς λοιπὸν κατὰ τῆς θεότητος ἔχειν, ὡς πάντων λεγομένων
 παρ' ἐνός, οὐ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς συναφείας ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν. εἰς μὲν γὰρ
 ὁ Χριστὸς καὶ εἰς κύριος· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς λέγω υἱοῦ, καὶ τὸ
 Χριστός καὶ τὸ υἱός ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς θεότητος, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, <ποτὲ δὲ 30
 ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος> καὶ θεότητος.

Ὅρῳ δὲ ὅπως πολυτρόποις ἐννοιῶν εὐρήμασιν ἀνοσίως καταποικίλλεται καὶ τὴν κατὰ
 PG 65 σάρκα γέννησιν τοῦ μονογενοῦς ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως ἐσομένην πειράται δεικνύειν, εἰ μὴ τις
 γένοιτο τῶν ὑποστάσεων εἰς ἀλλήλας ἀνάχυσις ἢ γοῦν σύγκρασις; καίτοι τῶν τῆς ἐκκλη-
 σίας διδασκάλων οὐ τοῦτον ἡμᾶς μυσταγωγούντων τὸν τρόπον. σύνοδον γὰρ ἀληθῆ 35
 γενέσθαι φαμέν, ἐνώσαντος μὲν ἑαυτῷ τοῦ λόγου τὸ σῶμα, μεμενηκότος δὲ ὅπερ ἦν· ὃ
 δὲ τῶν τοιούτων εἰς νοῦν ἔχων οὐδὲν δεδυσσέβηκεν οὐ μετρίως, διστὰς εἰς δύο πρόσωπά
 τε καὶ ὑποστάσεις ὁλοτρόπως ἀλλήλων διηρημένας ἑκατέραι τε λόγους τοὺς αὐτῇ πρέ-
 ποντας ἀνατιθεὶς ἰδικῶς. καὶ πάλιν ἓνα φησὶ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ὡς ἀνθρώπου

23 ἵνα — 28 ἐνός adferuntur in Apol. adu. Orient. 39

1—19. 32—39 V

20—31 Va

2 νοήσομεν καὶ suppleui, spatium fere VIII litterarum V 4 ἄν addidi 7 δὲ Agellius
 δὴ V 12 καταπεφλυάρηκεν scripsi φλυάρηκεν V πεφλυάρηκεν Vcorr 13 μόνον addidi ὡς
 deleui 23 αὐτό V Apol. τὸ αὐτό Va 30/31 ποτὲ — ἀνθρωπότητος add. Agellius

θεῶι συνημμένου κατὰ μόνην τὴν ἀξίαν, οὐ καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ, τουτέστι τὴν κατὰ φύσιν. πῶς οὖν <εἷς> ἐστὶ Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος, εἶπερ ἀμφοῖν ἀνὰ μέρος ἀρμόσειεν [ἄν], ὡς P 98 ἔφης, τὸ ὡδέ τε κατονομάζεσθαι καὶ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν διὰ τοι τὸ συμβῆναι καθ' ἑνωσιν ἥκιστα μὲν ἀλλήλων τὰς ὑποστάσεις, ἐνοῦσθαι δὲ κατὰ μόνην τὴν ἀξίαν ἥτοι τὴν αὐθεντίαν ἢ γοῦν ἐξουσίαν; καίτοι τὰς τῶν πραγμάτων πολυπραγμονοῦντες φύσεις τὰ ἐν ἰσότητι τῆς 5 ἀξίας οὐ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας ἀποβεβληκότα καταθρήσαιμεν ἂν τὸ ὑπάρχειν ἰδιοσυστάτως οὔτε μὴν τὸ ἰσομοιεῖν εἰς δόξαν ἀρκέσει πρὸς ἑνωσιν. οἶόν τι φημί, Πέτρος τε καὶ Ἰωάννης ἄμφω μὲν ἦσθιν ἀπόστολοί τε καὶ ἅγιοι καὶ ταῖς ἰσομέτροις τιμαῖς καὶ δυνάμεσι ταῖς διὰ τοῦ πνεύματος κατηγλαισμένοι παρὰ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ἤκουον γὰρ ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις· ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου, καὶ πάλιν 10 Mt. 5, 14 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. Mt. 10, 8 ἄρα οὖν ἐξ ἰσομοιούσης ἀξίας ἢ γοῦν αὐθεντίας αὐτοῖς ὑπάρξει φανέν τὸ εἰς ἄνθρωπον ἕνα καταλογίζεσθαι τοὺς δύο καὶ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς ἑνωσιν, τὴν ὡς ἐν γε ταῖς ὑποστάσεσι λέγω; εἶτα πῶς οὐκ ἡλίθιον κομιδῇ τὸ ὡδε φρονεῖν νοοῖτ' ἂν εἰκότως; τί τοιγαροῦν ὑποπλάττη μὲν εἶναι τὴν πίστιν ὀρθὸς ἕνα λέγων Χριστὸν 15 Ἰησοῦν κύριον, εἶτα διατέμνων εἰς δύο πρόσωπά τε καὶ ὑποστάσεις τὸν ἕνα [καὶ] τὸν μὲν τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως ἀτιμάζεις τρόπον, δι' ἧς ἀληθῶς εἰς τε καὶ μόνος ἂν εἴη ὁ Χριστός, συνάφειαν δὲ ἀμαθῶς ὀνομάζεις τὴν ἰσοτιμίαν; ποῖος γὰρ οὗτός ἐστι συναφείας τρόπος; ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι φίλον πῶς αἰετὶ τοῖς κατὰ τόνδε τὸν βίον τὸ ἐν εὐκλείαις εἶναι κοσμικαῖς, οἱ τὰς παρὰ τῶν κρατούντων πλουτοῦσι τιμάς, ἀλλ' ἐν ἴσοις ὄντες ἀξιώμασιν ἔσθ' ὅτε 20 διεστῆκασιν ἀλλήλων, ὑπάρξει τε τῇ καθ' ἕνα φημί καὶ μέντοι τῷ <μὴ> βούλεσθαι τὰ αὐτὰ φρονεῖν τε καὶ δρᾶν; ἀλλ' εἶπερ ἦν τις δεσμός ἀναγκαῖος εἰς ἐνότητα συλλέγων αὐτοὺς P 99 τῆς ἀξίας ὁ τρόπος καθάπερ ἀμέλει καὶ σύμβασις φυσικὴ, οὐκ ἂν ἐν ἰσότητι γερῶν ἥτοι τῆς ἀξίας ὑπάρχοντες ὑποστάσεσιν τε καὶ γνώμας εἰς τὸ ἕτερος εἶναι καὶ ἕτερος ἰδικῶς ἀλλήλων ἀπενοσφίζοντο. ποῦ τοιγαροῦν τὴν σὴν συνάφειαν θήσομεν, τί δὲ καὶ δρᾶσαι λογισόμεθα; 25 ὁμογνωμονεῖν ἄρα πέπεικεν αὐτοὺς ἢ συμβῆναι παρεσκεύασεν εἰς ἐνότητα μυστικὴν; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. ἐκδέδειχε γὰρ ὁ λόγος πρὸς ἄμφω ταυτὶ πολὺ νοσοῦσαν τὸ PG 68 ἀδρανές. φράζε δέ μοι κάκεῖνο· προσερήσομαι γὰρ ἀναγκαίως τί τὸ τῆς ἀξίας ὤνησε χρῆμα τόν, ὥσπερ ἔφης αὐτός, τῷ θεῷ λόγῳ συνημμένον ἄνθρωπον καὶ ἐκ γυναικός; ἄρα γὰρ ἴσον ἀπέφηνεν ἐν δόξῃ καὶ ὑπεροχῇ καὶ τοσοῦτον εἶναι παρεσκεύασεν ὅσος ἂν 30 εἶναι πιστεύοιτο καὶ αὐτός; εἶτα πῶς οὐ διαφεύσεται λέγων· τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ Ies. 42, 8 οὐ δώσω; πεφλυάρηκε δὲ μάτην καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ θεσπέσιος μελωιδὸς ὡδί που λέγων ὅτι τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ ἢ τίς ὁμοιωθήσεται τῷ κυ- Ps. 88, 7 ρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ; ἢ οὐχ ἕτερος παρὰ τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον ὁ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνότητος ἀληθῶς διεσχοινισμένος; εἶτα πῶς 35 οὐχ ἅπασιν ἐναργές; ἀλλ' οὐκ ἴσον μὲν τῷ θεῷ λόγῳ πεποίηκεν ἢ ἀξία τὸν συνημμένον, ὁράται γε μὴν καὶ ἔστιν ἐν μέιοσι. πῶς οὖν ἕνα φῆς Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, καίτοι προύχοντος ἐνὸς κατὰ γε τῶν ἐννοιῶν τὴν δύναμιν καὶ ὑψιζηκότος ἐτέρου τῆς πρὸς αὐτὸν ἰσότητός τε καὶ δόξης; ἄλλως τε (προσεποιῶ γὰρ οἷς ἔφην, καὶ τότε) δεδῶρηται κατ' αὐτὸν ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος τὴν ἰδίαν ἀξίαν τῷ ἐκ γυναικός· κατὰ τίνα δὲ τρόπον 40 αὐτὸ δὴ τουτὶ πεπράχθαι φησι, βασανίζειν ἄξιον. ἄρα γέγονε καὶ αὐτὸς φῶς ἀληθινόν; ἄρα φύσει θεὸς καὶ ζωὴ καὶ σοφία καὶ δημιουργὸς καὶ δύναμις, εἰκὼν καὶ ἀπαύγασμα τῆς ὑποστά- Hebr. 1, 3 σεως τοῦ πατρὸς, καὶ τὰ τῆς ἄνω δόξης πλεονεκτήματα κεχώρηκε φυσικῶς εἰς ἕνα τινὰ τῶν P 100

V

2 εἷς add. Pusey ex florilegio syriaco	ἀρμόσειεν scripsi ἀρμόσοιεν ἂν V	16 καὶ deleui
18 ἀμαθῶς Pusey ex florilegio syriaco ἀληθῶς V	21 τῷ μὴ scripsi τὸ V	25 malim κἂν
δρᾶσαι λογισαίμεθα	26 μυστικὴν V φυσικὴν Agellius	36 τὸν scripsi τὸ V
		41 δὴ] δι V

πεπονημένων; τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐξαίρετον ἐν τῷ κατὰ φύσιν θεῷ; τί τὸ μέγα καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, εἰ ἐνδέχεται τὴν κτίσιν καταπλουτεῖν δύνασθαι καὶ τοῦτο οὐσιωδῶς τὰ ἐν οἷς ἐστίν, ἀγαθὰ; ἀλλ' ὡς ἐν μεθέξει τῆς θείας τυχὸν ὑπεροχῆς πεφόρηκε τὴν ἀξίαν; δύο δὲ πάλιν ἀναμφιλόγως υἱοί, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς ἑτερόν τι καὶ ἑλαττον κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ τὴν μέθεξιν ἐμποιοῦντος αὐτῷ τὸ σχέσει τῇ πρὸς αὐτὸν τιμώμενον. ἀλώσει δὲ οὖν οὐδὲ 5 εἰδῶς ἃ λέγεις. αἰτιᾶι δὲ ἀνθ' ὅτου τοὺς ἐνὶ προσώπῳ προσνέμοντας τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φωνάς; ἄρ' οὐχὶ δύο καινοτομῶν υἱοὺς; πῶς γὰρ ἔτι κύριος εἷς καὶ Χριστὸς καὶ υἱός, εἰ πρόσωπον ἰδικὸν ἐκατέρῳ καὶ λόγος καὶ μὴν καὶ ὑπόστασις ἀναχωροῦσα πρὸς ἑτερότητα καὶ τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως χρήμα παραιτουμένη καὶ τὸ ἀσύμβατον ὁλοτρόπως ἔχουσα πρὸς τὴν ἑτέραν; καὶ τό γε παράδοξον καὶ τῶν αὐτοῦ δυσφημιῶν ἀποφαίνον τὴν 10 βδελυρίαν, κοινὰ φησιν εἶναι τὰ ὀνόματα, τό τε υἱὸς φημί καὶ Χριστὸς καὶ κύριος. καὶ εἰ μὲν εἶναι κοινὰ φησιν ὡς ἐνὶ τῷ Χριστῷ καὶ τισι παρ' αὐτὸν ἑτέροις, ἔχοι ἂν εἰκὸς ὁ λόγος αὐτῷ· εἰ δὲ διίστησιν ἀμαθῶς οἶεται τε πρέπειν αὐτὰ καὶ ἰδικῶς τῷ λόγῳ καὶ μὴν τῷ ἐκ γυναικός, δύο που πάντως πάλιν καὶ ἀναμφιλόγως Χριστοὶ καὶ υἱοὶ καὶ κύριοι. ἔφη γὰρ ὅτι τὸ Χριστὸς ὄνομα ποτὲ μὲν θετέον ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτῆς, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ 15 τῆς ἀνθρωπότητος ἢ καὶ ἐπ' ἀμφοῖν, ὀνήσειεν δ' ἂν ἡ ὁμωνυμία τὸ σύμπαν οὐδὲν εἷς γε τὸ δεῖν ἓνα νοεῖσθαι Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, τέμνοντα δίχα <μετὰ> τοῦ καὶ αὐτὰς ἀλλήλων τὰς ὑποστάσεις ἀποφοιτᾶν καὶ εἰς ἰδικὴν ἑτερότητα τῶν προσώπων διεσταλμένων. ἐμφανῆ γὰρ ὥσπερ ἡμῖν καθιστὰς τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυσμαθίας τὴν δύναμιν, προσεπάγει καὶ φησιν

20

Loofs p. 2 "Όταν οὖν ἡ θεία γραφή μέλλει λέγειν ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ τῆς μακαρίας 273, 18-274, παρθένου ἢ θάνατον, οὐδαμοῦ φαίνεται τιθεῖσα <τὸ> θεός, ἀλλ' ἢ Χριστός ἢ υἱός ἢ κύριος, 17 P 101 ἐπειδὴ ταῦτα τὰ τρία τῶν δύο φύσεων ἐστὶ σημαντικά, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης, ποτὲ δὲ ταύτης κἀκείνης. οἶόν τι λέγω, ὅταν τὴν ἐξ ἀνθρώπου γέννησιν ἡμῖν ἢ γραφῇ Gal. 4, 4 διηγήται, τί λέγει; ἔξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν· ἔξαπέστειλεν 25 ὁ θεὸς τὸν θεὸν λόγον, ἀλλὰ λαμβάνει τὸ ὄνομα τὸ μηνῦον τὰς φύσεις τὰς δύο. ἐπειδὴ Gal. 4, 4 γὰρ ὁ υἱὸς ἀνθρωπός ἐστι καὶ θεός, λέγει· ἔξαπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, ἵνα ὅταν ἀκούσῃς τὸ γενόμενον ἐκ γυναικός, εἴτα ἴδῃς τὸ ὄνομα προκείμενον τὸ μηνῦον τὰς φύσεις τὰς δύο, [ἵνα] τὴν γέννησιν τὴν ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου υἱοῦ μὲν καλῆς· υἱὸν γὰρ ἐγέννησε θεοῦ καὶ ἡ Χριστοτόκος παρθένος, ἀλλ' ἐπει- 30 δὴπερ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ διπλοῦς ἐστὶ τὰς φύσεις, οὐκ ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐστὶν υἱὸς διὰ τὸν συνημμένον υἱόν.

Ἄλλ' ἡμεῖς γε, ὦ τᾶν, οἱ τῶν σὺν τερετισμάτων τὰ ἀμείνω φρονεῖν ἐγνωκότες καὶ 1 Cor. 8, 6 τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἰχνηλατοῦντες τὸν σκοπὸν ἓνα λεγούσης τὸν πατέρα καὶ θεόν, ἔξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, δι' οὗ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένεσιν, 35 ὅταν ἀκούσωμεν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου γεγενῆσθαι Χριστόν, τότε δὴ τότε καὶ μάλα ἐμφρόνως καὶ κατ' εὐθὺ τῆς ἀληθείας ἵνα σπουδάζοντες τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς φύντα λόγον ἐνανθρωπήσῃ τε φαμέν καὶ ἐνωθῇναι σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν γεννηθῆναι τε κατὰ σάρκα καὶ τῆς σῆς εἰς τοῦτο τερθρείας οὐκ ἀνεξόμεθα, ἐνὶ δὲ καὶ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν υἱῷ τὸ Χριστὸς ὄνομα προσνεμούμεν εἰκότως, γεννήσεως ὀνομαζομένης τῆς διὰ τῆς ἀγίας παρθένου. 40

2 = Exc. Eph. I

1—20. 33—40 V	21—32 VVa			
5 αὐτόν] αὐτό V	6 λέγεις ed. Rom. λέγει V	17 μετὰ addidi	21 μέλλει V	22 τὸ V ^a
om. V	25 διηγείται V	29 ἵνα VV ^a uaria lectio in Exc. Eph.	31 οὐκ V ^a Exc. Eph. om. V	
[= Coll. Pal. 38, 58]	34 σκοπὸν Agellius κόσμον V	36 γεγενῆσθαι V	38 ἐνωθῆναι V	

κοινὰ μὲν γάρ, ὡς ἔφην, αὐτῷ καὶ ἑτέροις εἶεν ἂν τὰ τοιάδε τῶν ὀνομάτων ὁμολογου- P 102
 μένως, πολλοὶ γὰρ υἱοὶ κατὰ χάριν καὶ θεοὶ καὶ κύριοι ἔν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, 1 Cor. 8, 5
 καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμῖν γράφει Παῦλος, πλὴν ὡς ἐν μεθέξει τοῦ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ
 μίμησιν· τὸ δέ γε Χριστὸς ὄνομά τε καὶ χρῆμα πρόποι ἂν κατ' οὐδένα τρόπον τῷ ἐκ
 πατρὸς ὄντι λόγῳ γυμνῷ καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἔξω σαρκὸς πρὸς ἡμῶν νοουμένῳ. εἰ 5
 δὲ δὴ λέγοιτο κενῶσαί τε ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου καθικέσθαι μορφῇ καὶ καθ' ἡμᾶς Phil. 2, 7
 γενέσθαι διὰ τὴν σάρκα, κεκλήσεται καὶ αὐτὸς διὰ τοι τὸ κεχρίσθαι Χριστὸς. οὐ γὰρ
 κέχρισται κατ' ἰδίαν φύσιν θεὸς ὧν ὁ λόγος, γέγονε δὲ μᾶλλον ἢ χρίσις αὐτῷ περὶ τὸ
 ἀνθρώπινον. οὕτω τοιγαροῦν προεισβεβηκότος ἐκείνου [περὶ] οὗ γέγονεν ἡ χρίσις (αὐτοῦ PG 72
 γὰρ ἡ ἐνανθρώπησις, περὶ ἣν ἡ χρίσις), ὅταν ἡμῖν ὀνομάζεται Χριστὸς, οὐ κατὰ γε τὴν 10
 σὴν ἀθυροστομίαν ἀνθρωπον ἀπλῶς ὑποτοπήσομεν διηρημένον τοῦ λόγου καὶ ἀνὰ μέρος
 κείμενον ἐκ τῆς ἀγίας τετέχθαι παρθένου, ἀλλ' αὐτόν, ὡς ἔφην, τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον
 ἐνωθέντα σαρκὶ καὶ τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως κεχρισμένον ἀνθρωπίνως παρὰ τοῦ θεοῦ
 καὶ πατρὸς. ὅτι δὲ γέγονε τῷ θεῷ λόγῳ περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡ χρίσις, ὅτε πέφηνε 14
 καθ' ἡμᾶς, <τὸ> ἱερὸν ἡμᾶς πιστῶσεται γράμμα. ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος Ἰακώβ τῆς τοῦ Gen. 28, 7.
 πατρὸς ἀπαίρων ἐστίας εἰς τὴν τῶν ποταμῶν ἡπείγετο μέσσην καὶ πρὸς Λάβαν ἦι τὸν 29, 1. 28, 11-
 τοῦ Βαθουήλ, ἐνὶ δὲ τῶν διὰ μέσου χωρίων ἐμβεβληκῶς κατηυλίζετο. καὶ δὴ καὶ λίθῳ 13. 18
 τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνας τὸν ὕπνον εἰσδέχεται κλίμακά τε τεθεαμένος τὴν ἐκ γῆς ἄνω διή-
 κουσαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνοντάς τε καὶ καταβαίνοντας δι' αὐτῆς τοὺς ἀγγέλους,
 ἐπεστηριγμένον δὲ τὸν κύριον ἐπ' αὐτῆς, θαῦμα μὲν τῶν ὁράσεων ἐποιεῖτο πολὺ, λαβὼν 20
 δὲ τὸν λίθον, ἔστησεν αὐτὸν στήλην καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς. ἄθρει δὴ
 ἐν τούτοις τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἕνα καὶ μόνον καὶ ἀληθῶς υἱὸν ὡς λίθον P 103
 ἀναστηλούμενον· καὶ γὰρ ἐστὶ λίθος ἐκλεκτὸς ἀκρογωνιαίος ἔντιμος, εἰς κεφαλὴν γωνίας Ies. 28, 16
 καὶ εἰς τὰ θεμέλια Σιών τεθειμένος παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς. ἄθρει δέ μοι πρὸς Ps. 117, 22
 τούτῳ καὶ τίνα κέχρισται τρόπον· οὐ γὰρ ὅλον δι' ὅλου τῷ ἐλαίῳ κατέδευσε τὸν λίθον 25
 ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ, ἐπέχεε δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτοῦ. οὐκοῦν, ἵν' οὕτως εἴπωμεν,
 οὐχ ἅπας οὔτε μὴν ἦι λόγος ἐστὶν ὁ μονογενής, εἰς ἰδίαν αὐτὸς κέχρισται φύσιν (πῶς
 γὰρ ἂν νοοῖτο μετεσχηκῶς τοῦ ἰδίου πνεύματος;), χρίεται δὲ μᾶλλον, ὡς ἔφην, ἐπὶ τὸ
 ἄκρον, τουτέστιν ἔξωφανῶς καὶ οἷον ἐν μέρει καὶ ἄκρῳ τῷ καθ' ἐνωσιν τὴν ἀληθινὴν
 ἰδίῳ σώματι καὶ ὥσπερ λέγεται παθεῖν σαρκὶ ἀνθρωπίνως, καίτοι τὴν φύσιν ὑπάρχων 30 1 Petr. 4, 1
 ἀπαθής ὡς θεός, οὕτω νοεῖται κεχρισμένος κατὰ γε τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι χρίων αὐτὸς
 τῷ ἰδίῳ πνεύματι τοὺς οἷς ἂν πρόποι μεταλαχεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν
 ὠδὲ τε φρονεῖν ἐγνώκαμεν καὶ ὀρθοποδεῖν εἰθίσμεθα τὴν βασιλικὴν τε καὶ ἀδιάστροφον
 ἐρχόμενοι τρίβον, σημαντικὰ δὲ λέγων οὗτος τῶν δύο φύσεων τὰ τοιάδε τῶν ὀνομάτων,
 ἑκατέραι τὸ δοκοῦν ἀπονέμει μετ' ἐξουσίας καὶ τὸ μέτριον εἰς λόγους τῆς μετὰ σαρκὸς 35
 οἰκονομίας αἰσχύνεται κἂν ἀκούσῃ λέγοντος τοῦ μακαρίου Παύλου ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς Gal. 4, 4
 τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἅπαγε, φησί,
 μὴ τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον ἀπεστάλθαι νομίσηις· οὐ γὰρ γέγονεν ἐκ γυναικός, οὐ γέγονεν
 ὑπὸ νόμον.

Ὅτι δὲ οὐ φενακισμὸς εἰκαῖος τὰ παρ' ἡμῶν, κεχρήμεθα δὲ μᾶλλον ταῖς αὐτοῦ φω- 40
 ναῖς, αὐτὰ δὴ πάλιν εἰς μέσον οἷσω τὰ εἰρημένα

3 Ἐξαπέστειλε γὰρ φησιν, ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, Loofs
 γενόμενον ὑπὸ νόμον. ἐνταῦθα μηνύει μὲν τὰς δύο φύσεις, τὸ συμβάν δὲ περὶ P. 297, 4-8
 PG 73
 Gal. 4, 4

3 Exc. Mar. Merc. III; — p. 38, 1 λέγει adfert Tim. syr. f. 45b

1—41 V 42. 43 Va

8 αὐτῷ ed. Rom. αὐτό V

9 περὶ deleui

15 τὸ addidi

34 οὗτος scripsi αὐτό V

43 δὲ συμβάν Va

P 104 τὴν ἀνθρωπότητα λέγει, ἐπεὶ ἀπαίτησον τὸν φιλόνεικον· τίς ἐγένετο ὑπὸ νόμον; ὁ θεὸς λόγος;

Εἶτα πῶς οὐκ ἐμβρόντητος ἀληθῶς εἶη ἂν τὰ οὕτω σαφῆ καὶ ἅπασιν ἐγνωσμένα καὶ ἀναμφιλόγως ἔχοντα, τό γε ἦκον εἰς αὐτόν, ἀνατρέπουν πειρώμενος; τίνα πέπομφεν ἡμῖν ἐξ οὐρανῶν ὁ πατήρ σωτήρα καὶ λυτρωτήν; οὐ τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ φύντα λόγον; 5 Eph. 4, 10 τίς ἐστὶν ὁ καταβάς καὶ ἀναβάς ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα; ἄρα τὸ πάντα δύνασθαι πληροῦν τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως ἔργον εἶναι φῆς καὶ τοῖς Ioh. 3, 31 τῆς ἀνθρωπότητος ἀνάψεις μέτροις; περὶ τίνος γέγραπεν ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν; ἡ τάχα που καὶ αὐτὸς ψευδομυθήσειεν ἂν τοῖς Ioh. 8, 23 Ἰουδαίων δήμοις ἐπιτιμῶν τε καὶ λέγων ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω 10 εἰμί, καὶ πάλιν ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; εἰ γὰρ ἦν ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς καθ' ἓνα τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον σεσαρκωμένος καὶ ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνῶς ὁ ἄνωθεν τε καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, πῶς ἂν νοοῖτο καὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ; πῶς ἐπάνω πάντων καὶ οὐκ ἀπὸ γε τοῦ κόσμου, καίτοι κόσμου μέρος ὑπάρχων διὰ τὴν σάρκα καὶ ὅσον ἦκεν εἰπεῖν κατὰ γε τὸ πρόπον τῇ ἀνθρωπότητι μέτρον, γεγονῶς μετὰ 15 πάντων ὑπὸ θεοῦ; ταύτηι τοι καὶ θεὸν ἑαυτοῦ κατωνόμαζε τὸν πατέρα, καίτοι φύσει καὶ αὐτὸς ὑπάρχων θεὸς καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ πεφηνῶς υἱὸς μονογενῆς. περὶ τίνος ἄρα Ps. 106, 20 φησὶν ὁ μακάριος Δαυὶδ· ἐξαπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἰάσατο αὐτούς; Ies. 63, 9 σέσωκε γὰρ ἡμᾶς οὐ πρέσβις οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος κατὰ τὰς γραφάς. ἀλλὰ ναί, φησὶν, ὁ πάντα πληροῦν δυνάμενος θεὸς λόγος ἀπέσταλται· τίνα τρόπον; ποῦ γὰρ 20 οὐκ εἶναι φαμέν αὐτόν; ἢ καὶ ὅποι πεμφθήσεται; καταγορεύσεις οὖν ἄρα καὶ τοῦ πανσόφου Exod. 19, 18 Μωσέως ὡς τὴν ἀπόρρητον τοῦ θεοῦ δόξαν οὐ μετρίως ἡδίκηκός; ἔφη γὰρ ὅτι καταβέ- P 105 βηκεν ὁ θεὸς εἶδει πυρὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ. καὶ ἀκούσης λέγοντος τοῦ μακαρίου Ps. 103, 30 Δαυὶδ πρὸς τὸν τῶν ὅλων κρατοῦντα θεόν· ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἀπιστήσεις τάχα που καὶ 25 ψευδηγορεῖν οἰήσῃ τὸν πνευματοφόρον; οὐ γάρτοι κίνησιν μεταβατικὴν ποιεῖται τὸ θεῖον οὐδ' ἂν ἐκ τόπου πρὸς τόπον μεταχωρήσειεν ἄν, ὡς οὐκ ἐνὸν αὐτῷ τὸ ἐν πᾶσιν εἶναι καὶ τὰ πάντα πληροῦν. ταῦτά που * * καὶ σαυτόν, λογιῇ δὲ πάλιν καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπα- ναστήσῃ δογμάτων σαυτῷ τε καὶ μόνῳ κατακολουθεῖν ἡρημένος. ἀλλ' ἦσθά που πάντως ἐν ἀμείνοσιν ἐννοίαις, ἐκεῖνο διενθυμούμενος ὡς ἅπας ἡμῖν περὶ θεοῦ λόγος πε- 30 Gal. 4, 4 ποιῆται μὲν ἀνθρωπίνως, νοεῖται γε μὴν ὡς ἂν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρόποι· τεθορύβηκε δὲ οὐ PG 76 μετρίως αὐτόν τὸ ὑπὸ νόμον λέγεσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς γεγενῆσθαι λόγον. ἀλλ' οὐδὲν ἐν τούτῳ τὸ δεῖμα· μεμένηκε γὰρ ὁ ἦν, νομοθέτης δηλονότι καὶ θεός. καὶ εἰ μὲν οὐ γέγονεν ἄνθρωπος, οὐ γέγονεν ὑπὸ νόμον· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι τεταπείνωκεν ἑαυτὸν ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν ἄνω που καὶ ὑψηλός, εἶτα γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν 35 2 Cor. 8, 9 κτίσιν καὶ πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε διὰ τοῦ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς, πῶς οὐκ ἂν λέγοιτο μετ' ἡμῶν γενέσθαι καὶ ὑπὸ νόμον; ἢ γὰρ οὐ λογιούμεθα φρονούντες ὀρθῶς τὸ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ὀρίζεσθαι μέτρον ὡς ἐν γε τῷ δεῖν καὶ ὑποκεῖσθαι νόμῳ; τὸ γὰρ ἄφετόν τε καὶ ὑπὲρ νόμον φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερον εἶη ἂν ἕτερον οὐδὲν πλὴν ὅτι τὸ θεῖον. Mt. 17, 27 οὐκοῦν ὅτε γέγονε σὰρξ, τότε γέγονε καὶ ὑπὸ νόμον· συνετέλεσε γὰρ τοῖς δασμολογοῦσι 40 τὸ δίδραχμον, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος ὢν ὡς θεὸς καὶ υἱός, καὶ ὅτε γέγονε σὰρξ. εἰ δέ σοι δοκεῖ τὸν ἓνα τέμνειν εἰς δύο καὶ ἰδικῶς ἡμῖν ἄνθρωπον ἀποφαίνειν τὸν ἐκ γυναικός, πῶς ἂν λέγοιτο γενέσθαι καὶ ὑπὸ νόμον ὁ τῆς ὑπὸ νόμον φύσεως ὢν; οὐ

I. 2 VVa 3—43 V

21 περιφράσεται V 22 ἡδίκηκός scripti ἡδίκηκός V
σεισ V 28 lacunam significavi, e. g. supplendo νοεῖν πείσεις

25 ἀπιστήσεις Agellius ἀποστή-

γάρτοι τὸ ἔχον τὸ δεῖν ὑποκεῖσθαι νόμῳ γένοιτ' ἂν ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ τὸ φύσιν ἔχον τὴν P 106
 ὑπὲρ νόμον καὶ ἔξω νόμου. μόνη γάρ, ὡς ἔφην, ἐστὶν ἡ θεία τε καὶ ὑπερτάτη φύσις
 καὶ νόμων ἐπέκεινα καὶ μέντοι καὶ ἐλευθέρα καὶ τὸν ἐπιστάτην ἔχουσα παντελῶς οὐδένα,
 κατάρχουσα δὲ μᾶλλον αὐτῇ τῶν ὅλων καὶ πᾶσι τὸν ἑαυτῆς ἐπιτιθεῖσα Ζυγόν ὁ δὲ
 λογισμοῦ τοῦ πρέποντος διημαρτηκῶς δυσσεβείας εἰς τοῦτο κατώλισθεν ἐννοιῶν καὶ εἰς 5
 ἄκρον ἡκεῖ σκαιότητος ἀπὸ γε τοῦ διαιρεῖν εἰς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς
 ἀνυποστόλως εἰπεῖν μήτε θεὸν ἀληθῶς μήτε μὴν υἱὸν εἶναι κατὰ φύσιν τὸν Ἐμμανουήλ,
 ὠνομάσθαι δὲ οὕτω Χριστόν καὶ ἅγιον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἕτεροὶ τινες τῶν καθ' ἡμᾶς ἡ
 γοῦν τῶν λελατρευκότων τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν· ἔφη γὰρ οὕτω πάλιν 9

4 Ἄλλ' ὥσπερ λέγομεν θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ θεὸν τὸν Μωσέα (θεὸν γάρ φησι, Loofts
 τέθεικά σε τοῦ Φαραῶ) καὶ υἱὸν τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ (υἱὸς γάρ φησι, πρωτότο- p 289, 6-15
 κός μου Ἰσραὴλ) καὶ ὥσπερ λέγομεν Χριστόν τὸν Σαοὺλ (οὐ μὴ γάρ φησιν, ἐπιβάλω Exod 7, 1.
 τὴν χειρὰ μου ἐπ' αὐτόν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστὶ) καὶ <τὸν> Κύρον ὡσαύτως 4, 22
 (τάδε λέγει κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρῳ) καὶ τὸν Βαβυλώνιον ἅγιον (ἐγὼ γάρ Ies 45, 1
 φησι, συντάσσω αὐτοῖς, <ἡγιασμένοι εἰσὶ καὶ γὰρ ἄγω αὐτούς>), οὕτω λέγομεν Ies 13, 3
 καὶ τὸν δεσπότην Χριστόν καὶ θεὸν καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον. ἀλλ' ἡ μὲν κοινωνία τῶν ὀνο- 16
 μάτων ὁμοία, οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ ἀξία.

Τί φῆς; ποῖον ἐρεύγη λόγον ἀπὸ καρδίας τῆς σῆς καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου Ier. 23, 16
 κατὰ τὸ γεγραμμένον; οὐδεὶς λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ. ὡς ἂν νοοῖτο PG 77
 τυχόν ἢ λέγοιτο πρὸς ἡμῶν θεὸς ὁ Μωσῆς, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, καθ' ὁμοιότητα δὲ τὴν cf. I Cor 12, 3
 πρὸς γε τὸν Ἰσραὴλ εἶη ἂν καὶ υἱός; εἶπέ μοι. ὦ τῆς δυσσεβείας· ὦ λόγων ἡφειδη- 20
 κότων τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν κατεπαίρεσθαι δόξης· ὦ δυσμαθείας ἀκράτου καὶ πάντα
 νικώσης ὄκνον, τὸν ἐπὶ τῷ χρῆναι φημι τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ἀνοσίως καταθρα- P 107
 σίνεσθαι. ψαλλέτω καὶ νῦν ὁ μακάριος Δαυὶδ· οἱ ἐχθροὶ κυρίου ἐψεύσαντο Ps 80, 16
 αὐτῷ. Μωσῆς μὲν γάρ ὁ θεσπέσιος ἄνθρωπος ἦν καθ' ἡμᾶς τὴν φύσιν καὶ ἕτερον 25
 οὐδέν· ἐπειδὴ δὲ θεοῦ λέγοντος δεῦρο, ἀποστείλω σε πρὸς Φαραῶ βασιλέα Exod 3, 10
 Αἰγύπτου καὶ ἐξάξεις τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, παραιτήσεως
 ἀφορμὰς ἐποιεῖτο τὴν ἰσχυρομυθίαν καὶ τὸ μὴ εὐλαὸς εἶναι πρὸ τῆς χθῆς καὶ προ τῆς Exod 4, 10
 τρίτης, ἤκουσε θεοῦ λέγοντος· ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραῶ καὶ Ἀαρῶν ὁ ἀδελ- Exod 7, 1
 φός σου ἔσται σοι ὑποφήτης. ἀδρανῆς μὲν γάρ ὁ νόμος εἰς τὸ ἀπαλλάττειν 30
 δύνασθαι τινὰς τῆς ὑπὸ τῷ διαβόλῳ δουλείας, μεσιτεύοντος δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦτο
 κατῴρθωται, καθάπερ ἀμέλει συνόντος τὸ τηνικάδε τοῦ Ἀαρῶν τῷ θεσπεσίῳ Μωσεῖ τῆς
 ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας ὁ Ἰσραὴλ ἀπηλλάττετο, ἐπειδὴ δὲ κατὰ καιροὺς ἔμελλεν ὁ Χριστὸς
 γενέσθαι καὶ ὑπὸ νόμον ὡς καθ' ἡμᾶς τε καὶ ἄνθρωπος, τέθειταί πως ἐν δευτέροις τοῦ
 Μωσέως ὁ Ἀαρῶν. καὶ ὁ μὲν τοῦ μυστηρίου λόγος οὕτως· πλὴν εἰ ἔλοιτό τις κάκεῖνο 35
 εἰπεῖν ὡς τῇ τοῦ θεοῦ κλήσει καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος τετίμηται Μωσῆς κατὰ τὸ κοινὸν δὴ
 τοῦτο καὶ ὡς ἐν χάριτι καὶ φιλοτιμίᾳ τῇ παρὰ θεοῦ [τὸ] πρὸς ἡμᾶς εἰρημένον· ἐγὼ εἶπα· Ps 81, 6
 θεοὶ ἐστὲ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες, ἄρα καὶ οὕτω θεὸς ὁ Χριστὸς; καίτοι πῶς οὐ

4 = Exc Eph VI, de Cyrilli fraudibus cf Nestorium in Coll Casin 81

1—9 18—38 V 10—17 VVa

4 ἐπιτιθεῖσα scripsi ὑποτιθεῖσα V 10 12 λέγομεν VVa ἐλέγομεν Exc Eph 13 τὸν Va
 Exc Eph om V ὡσαύτω V 15 συντάξω Exc. Eph ἡγιασμένοι — αὐτοῦς Va Exc. Eph.
 om V 16 ἅγιον καὶ Χριστόν Exc Eph 18 φῆς ed. Rom. φησι V 19 βεελβούλ V
 31 τινὰς scripsi τινος V 37 τὸ deleui

μανία τοῦτό γε καὶ φρενὸς ἀμαθοῦς ἀπόβρασμα κενόν; ὃ μὲν γάρ, ὡς ἔφην, ψιλῇ καὶ
μόνηι τετίμηται κλήσει τὴν φύσιν ἄνθρωπος ὢν, ὃ δὲ ἐστὶ θεὸς ἀληθῶς· θεὸς γὰρ ἦν ὁ
λόγος ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ τῆς ἰδίας φύσεως τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν ἀδιαλύβητον
ἔχων. οὐ γὰρ ἂν ἐν παρατροπαῖς ταῖς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ θεία γένοιτο φύσις διὰ γε τοῦ
καθικέσθαι πρὸς κοινωνίαν αἵματος καὶ σαρκός. καὶ γοῦν ὡς θεὸς ἐπιγινώσκεται καὶ 5
ἄνθρωπος πεφηνῶς καὶ τούτου σαφῆς ἀπόδειξις τὰ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις περὶ αὐτοῦ γεγραμ-
Ioh. 2, 23-25 μένα. ἔφη γὰρ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης· ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῇ
P 108 ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ
σημεῖα ἃ ἐποίει· αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ
αὐτὸν γινώσκειν πάντα καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ 10
τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. καίτοι τὸ
καθορᾶν δύνασθαι καρδίαν ἀνδρὸς εἰδέναι τε τὰ κεκρυμμένα πρόποι ἂν οὐκ ἀνθρώπῳ,
πόθεν; τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνί, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐτέρῳ τῷ τῶν πεποιημένων, μόνῳ δὲ μᾶλλον
Ps. 32, 15 ἐκείνῳ ὃς καὶ πλάσαι λέγεται κατὰ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν. εἶτα πῶς ψιλῇ καὶ μόνῃ
PG 80 τετίμηται κλήσει κατὰ Μωσέα χρηματίζων θεὸς ὁ Ἑμμανουὴλ καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπάρχων 15
τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν ὅπερ εἶναι καὶ λέγεται, γράφει δὲ οὕτω πάλιν ὁ Ἰωάννης περὶ
Ich. 3, 34 αὐτοῦ· ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ καὶ οὐκ ἐκ
μέτρου δίδωσι τὸ πνεῦμα. συνιείς οὖν ὅπως καίτοι καθ' ἡμᾶς ὀρώμενος ἄνθρωπος,
τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ; θεῷ γὰρ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς πρόποι ἂν ὡς
ἐξαίρετον καὶ ὑπὲρ τὴν κτίσιν τὸ καὶ ῥήματι δύνασθαι κατορθοῦν τὸ κατὰ γνώμην αὐτῷ 20
καὶ μετόχους ἀποτελεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους, ἴδοι δ' ἂν τις
Mt. 8, 3 ἐν τούτοις ὄντα Χριστόν. ἔφη μὲν γὰρ τῷ λεπρῷ· θέλω, καθαρίσθητι, τῷ δὲ
Lc. 7, 14 τῆς χήρας υἱῷ· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· μετόχους δὲ τοῦ ἁγίου πνεύματος
Ioh. 20, 22 τοὺς ἰδίους ἀπέφηνε μαθητάς, ἐνεφύσησε γὰρ αὐτοῖς λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον.
εἶτα τίνα τρόπον ὁ εἰς τοῦτο διεληλακῶς καὶ θεοπρεπέσιν εὐκλείαις κατεστεμμένος οὕτω 25
θεὸς ἂν εἴη καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ Μωσῆς; τὴν τίνος <ἐκεῖνος> ἔγνω καρδίαν; τίς πεπί-
στευκεν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; τίνα δεδικαίωκε διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς ἑαυτόν; ποῦ λελά-
P 109 ληκεν ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα; καίτοι γε κεκραγῶς ὁράται τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· τάδε λέγει
Hebr. 3, 5 κύριος, καὶ μέτρον ἔχων οἰκετικόν· γέγονε γὰρ πιστὸς ὡς θεράπων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ.
εἰ δὲ δὴ καὶ οὕτως υἱὸς ὁ Ἑμμανουὴλ καθὰ καὶ ὁ κατὰ σάρκα γεγωνὺς Ἰσραὴλ, κατεκό- 30
μισας ἐν δούλοις τὸν κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερον, κἂν εἰ γέγονεν <ἐν> δούλου μορφῇ διὰ
τοὶ τὴν σάρκα καὶ τὰ αὐτῆς· ἐν ἴσῳ τέθεικας μέτρῳ τοῖς κατὰ χάριν υἱοῖς τὸν δι'
ὃν ἐκεῖνοι τὴν τῆς υιοθεσίας πεπλουτήκασιν χάριν. κεχηρμάτικε μὲν γὰρ πρωτότοκος
ἡμῶν διὰ τὸ ἀνθρώπινον, πλὴν καὶ οὕτω μεμένηκε μονογενὴς ὡς θεός. ταύτηι τοι καθὰ
Hebr. 1, 6 φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, εἰσενεχθέντα παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκου- 35
μένην προστάττονται προσκυνεῖν αἱ ἄνω δυνάμεις καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μαθοῦσαι μυστήριον
Ioh. 1, 12 ἀκαταλήκτοις δοξολογίαις γεραίρουσι τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς υἱόν. εἰ γὰρ δίδωσιν
ἐξουσίαν τοῖς λαβοῦσιν αὐτὸν τέκνα θεοῦ γενέσθαι κατὰ γε τὴν Ἰωάννου φωνὴν καὶ εἶπερ
Gal. 4, 6 ἐστὶν ἀληθὲς ὡς υἱοποιεῖ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦς (ἐξαπέστειλε γὰρ ὁ θεός
τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κρᾶζον ἁββᾶ ὁ πατήρ), 40
ἀνάσχοιτο ἂν οὐδεὶς τῶν εὐ φρονεῖν εἰσθότων τούτου λέγοντος οὕτως εἶναι καὶ αὐτὸν υἱὸν
ὡς τὸν Ἰσραὴλ. πῶς δὲ καὶ οὕτω Χριστὸς καὶ ἅγιος ὡς ἂν εἶναι λέγοιτο Χριστὸς Κύριος
τε ὁ τῶν Περσῶν βασιλευκῶς καὶ μὴν καὶ αὐτοὶ Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι; ὥρα γὰρ εἰπεῖν
PG 81 μὴδὲ ἡγιάσθαι Χριστὸν ἀνθρωπίνως, καίτοι καταπτάντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν

V

24 ἀπέφηνε scripsi ἐνέφηνε V
Romi. χώραν V 33 κεχηρμάτικε V

26 ἐκεῖνος addidi

31 ἐν addidi

32 χάριν ed.

εἶδει περιστερᾶς. Κύρος μὲν γὰρ ὁ Καμβύσου κατεστράτευσε τῆς Βαβυλωνίων κατὰ καιρούς, πεπλάνητο δὲ καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν ἀνέτιθαι τὸ σέβας· ἐπειδὴ δὲ θεοῦ παραθήγοντος καὶ διανιστάντος αὐτὸν εἰς ὄργας εἶλε τὴν Βαβυλωνίων, ὀνόματι κοινῶι, καίτοι πνεύματι τῷ ἁγίῳ μὴ κεχρισμένος, εἴρηται Χριστός, ἅγιοι δὲ οὕτω Πέρσαι τε καὶ 4 Μῆδοι οἱ συνασπίζοντες αὐτῷ· λελατρεύκασι γὰρ κἀκεῖνοι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα Rom. 1, 25 P 110 θεὸν καὶ προσκεκυνήκασι τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἅπαξ κατὰ γε γὰς ἐν τῷ Μωσαιοῦ νόμῳ φωνᾶς τὸ ἀφορισθὲν τῷ θεῷ θύμα, κἂν εἴτε μόσχος εἴη τυχὸν ἢ οἶς, ἅγιον ὠνομάζετο, ταύτῃ τοι καὶ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς ἅγιοι κέκληνται καὶ αὐτοὶ διὰ τοι τὸ ἀφωρίσθαι τοῖς θείοις νεύμασι πρὸς <τὸ> ἀλῶναι τὴν Βαβυλωνίων. εἴπερ οὖν ἐστὶν οὕτω Χριστὸς ὁ Ἐμμανουὴλ καθὰ καὶ ὁ Κύρος, καὶ οὕτως 10 ἅγιος καθὰ καὶ Μῆδοι καὶ Πέρσαι, φαίη τις ἂν εἰκότως ὡς ἀπὸ γε τῆς τῶν ἐννοιῶν ἀτοπίας μήτε κεχρίσθαι τῷ ἁγίῳ πνεύματι μήτε μὴν ἅγιον ὑπάρχειν αὐτόν. ψευδοεπῆσει δὴ οὖν ὁ θεῖος ἡμῶν Δαυὶδ πρὸς αὐτόν που λέγων· ἡγάπησας δικαιοσύνην καὶ Ps. 44, 8 ἐμίσησας ἀδικίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καταφλυαρήσας δὲ οὕτω τῆς τοῦ σωτῆρος 15 ἡμῶν ὑπεροχῆς τε καὶ δόξης, ἀποκρούεσθαι δοκεῖ τὰ ἐκ τῶν δυσφημιῶν ἐγκλήματα, μειρακιῶδές τι καὶ ἀσύνετον λέγων· ἡ μὲν γὰρ κοινωνία, φησί, τῶν ὀνομάτων ὁμοία, οὐχ ἡ Loofts αὕτη δὲ ἀξία. πῶς; εἶπέ μοι· νοεῖν γὰρ οὐκ ἔχω. εἰ γὰρ ἐστὶν οὕτω θεὸς ὡς ἂν P. 289, 14. 15 εἴη καὶ ὁ Μωσῆς, καὶ οὕτως υἱὸς ὡς Ἰσραὴλ, οὕτω τε Χριστὸς ὡς Κύρος, καὶ μὴν καὶ οὕτως ἅγιος ὡς Μῆδοι, πῶς ἂν διαφύγοι τὸ καὶ ἐν ἰσότητι κείσθαι δεῖν πρὸς αὐτοὺς 20 τῆς ἀξίας; ἀλώσει δὴ οὖν καὶ εἰς αὐτὴν δεδυσσεβηκῶς τὴν τοῦ λόγου φύσιν· ἔφησεν γὰρ πάλιν

5 Εἶπε τὸν ἀναλαβόντα ὅτι θεός· πρόσθε τὸν ἀναληφθέντα ὅτι δούλου μορφή· ἐπάγαγε Loofts μετὰ ταῦτα τὸ τῆς συναφείας ἀξίωμα, ὅτι τῶν δύο ἡ αὐθεντία κοινή· ὅτι τῶν δύο ταύτων P. 354, 7-11 τὸ ἀξίωμα, τῶν φύσεων μενουσῶν, ὁμολογεῖ τὴν τῆς ἀξίας ἐνότητα. 25

Διατέμνει μὲν οὖν εἰς δύο δὴ πάλιν, ἀσυνέτως δὲ σφόδρα τὴν τῆς ἐνώσεως δύναμιν τῇ ἀξίᾳ χαρίζεται, τάχα που μὴ συνιείς ὃ τί ποτέ ἐστὶν ἡ ἐνωσις καὶ τί τῆς ἀξίας τὸ χρῆμα. πλὴν ἐκεῖνο φαμέν· μίαν ἔφη τῶν δύο φύσεων τὴν αὐθεντίαν καὶ ἐν τῷ ἀξίῳ. P 111 ὅτε τοίνυν ὁ ἐν ἰσότητι δόξης τῇ πρὸς θεὸν λόγον οὐχ ὑπερκεῖσεται τὸν Μωσέα κατὰ γε τὸ εἶναι θεός, δηλὸν ἂν εἴη δήπουθεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος ἰσοστατήσκειν ἂν τῇ 30 τοῦ Μωσέως τάχα που φύσει καὶ δόξει. εἰ γὰρ ἐστὶν ἐοικὸς καὶ ἀπαραλλάκτως ἔχον πᾶν ὁτιοῦν τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ τὸ διὰ μέσου, εἴη ἂν οὐχ ἑτεροῖος αὐτοῖς ὁ τῆς φύσεως λόγος. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τῆς ἀξίας τὸν τρόπον οὐκ εἶναι καὶ φύσιν. οὐκοῦν ἀνθ' ὅτου τὰ τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας καὶ μὴν καὶ ἰσότητος οὐσιωδῶς τοσοῦτον ἀφροσύνη PG 84 συλλέγειν εἰς μίαν, καθὰ φῆς αὐτός, αὐθεντίαν καὶ τιμαῖς ταῖς ἴσαις στεφανοῦν ἀξιοῖς; 35 ὅπου γὰρ ὅλως μειονεκτεῖται φύσις ἑτέρας ὑπερκειμένης, πῶς ἂν αὕτη προσγένετο καὶ γερῶν ἰσότης καὶ ἰσομοιροῦν ἀξίωμα καὶ ὁ τῆς εὐκλείας οὐχ ἕτερος τρόπος;

“Ὅτι δὲ συνάφειαν ὀνομάζων τάχα που τὴν κατ' ἐγγύτητα μόνην καὶ κατὰ παράθεσιν ἢ γοῦν σχετικὴν νοουμένην αὐτὸς τοῖς ἰδίῳις ἀντανίσταται λόγοις, ἃ κατέλυσεν, οἰκοδομῶν καὶ ἀνιστὰς τὸ καθηρημένον, σαφές ἂν γένοιτο καὶ διὰ τοῦδε δὴ πάλιν· ἔφη γὰρ οὕτως 40

5 = Apol. adu. Orient. 25, Tim. arm. p. 70; 24 τῶν δύο¹ — 25 p. 65

1—22. 26—40 V	23—25 VVa		
1 καμβύσου V	6 προσκεκυνήκασι V	9 τὸ addidi	13 αὐτόν Agellius αὐτό V
14 ἀνομίαν superscr. ἀδικίαν V	20 διαφύγη V	20/21 πρὸς αὐτοὺς τῆς scripsi τῆς πρὸς αὐ-	
τοῦσ V	29 τῇ scripsi τῆσ V	30 δήποθεν V	

Acta conciliorum oecumenicorum 1 1, 6

Loofs p. 6 Διὰ τοῦτο βούλομαι ὑμᾶς μετὰ ἀσφαλείας κροτεῖν· διαίρεσις οὐκ ἔστι τῆς συναφείας, 280,17-281,9 τοῦ ἀξιώματος, τῆς υἰότητος. αὐτοῦ τοῦ εἶναι Χριστὸς οὐκ ἔστι διαίρεσις, τῆς δὲ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ἔστι διαίρεσις. ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ Χριστὸς ἀδιαίρετος * * οὐ γὰρ ἔχομεν δύο Χριστοὺς οὐδὲ δύο υἱούς. οὐ γὰρ ἔστι παρ' ἡμῖν πρῶτος <Χριστὸς> καὶ δεύτερος οὐδὲ ἄλλος καὶ ἄλλος οὐδὲ πάλιν ἄλλος υἱὸς καὶ ἄλλος πάλιν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς ἔστι διπλοῦς οὐ τῇ ἀξίᾳ, ἀλλὰ τῇ φύσει.

Φράζε δὴ μοι πάλιν τί δὴ ἄρα τὴν ἀδιαίρετον συνάφειαν εἶναι φῆς; ἄρα τὴν ἔνωσιν, P 112 δῆλον δὲ ὅτι τὴν καθ' ὑπόστασιν, ἣν ἡμεῖς πρεσβεύομεν τοῖς τῆς ἀληθείας συναθλοῦντες δόγμασιν, ἢ ταυτηνὴ τὴν κατὰ παράθεσιν καὶ τὴν πρὸς τόδε τι τοῦ δεῖνος ἐγγύτητα νοομένην; δέχεται γὰρ οὕτω τὴν λέξιν ἢ θεόπνευστος γραφή. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Μωσέα 10 Exod. 26, 6 τὸν ἱερώτατον περὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σκηνῆς συντιθεὶς τοὺς λόγους· καὶ ποιήσεις κρίκους πεντήκοντα χρυσοῦς καὶ συνάψεις τὰς αὐλαίας ἐτέραν τῇ ἐτέραι Exod. 26, 3 τοῖς κρίκοις. πέντε γὰρ οὔσαι καὶ ἰδικῶς ἐκάστη πρὸς τὸ ἐτέρα τις εἶναι παρὰ τὰς ἄλλας ἔχουσα, συνήπτο τοῖς κρίκοις. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτω φαμέν πεπραῆχθαι ἐπὶ Χριστοῦ τὴν ἔνωσιν· οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ὁ δεῖνα τυχὸν τῷ δεῖνι συνάπτοιο ἂν ἢ κατὰ τὸν τῆς 15 ὁμοφυχίας τρόπον ἢ γοῦν κατὰ τὸ ἐγγὺς ἐν σώματι, οὕτω καὶ αὐτός, ἀλλὰ γάρ, ὡς ἤδη πλειστάκις ἔφην, ἴδιον ἐποίησατο σῶμα τὸ ληφθὲν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, καὶ ἀληθῶς ἠνώσθαι φαμέν οὐκ ἀψύχῳ σαρκὶ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον. οὐκοῦν τῆς παρ' αὐτοῦ λεγομένης συναφείας ἡ δύναμις εἰ τὴν καθ' ἡμᾶς νοομένην ἐνότητα δηλοῖ, φημὶ δὴ τὴν καθ' ὑπόστασιν, ἔφη ἂν εἰκότως μηδεμίαν εἶναι Χριστοῦ τὴν διαίρεσιν κατὰ τὸ εἶναι Χριστόν· 20 οὐ γὰρ ἔστιν ἕτερος καὶ ἕτερος οὔτε μὴν υἱὸς καὶ υἱός, ἄλλος καὶ ἄλλος, πρῶτος καὶ δεύτερος, ἀλλ' εἰς δηλονότι καὶ πρὸ σαρκὸς καὶ μετὰ σαρκός. ἔσται γὰρ οὕτω κατὰ γε τὴν ἀξίαν, ὡς σὺ φῆς, καὶ μέντοι τὴν δυναστείαν ἀδιαίρετος, μᾶλλον δὲ ὁ αὐτός. εἴτα πῶς τὸν ἕνα καὶ ἀδιαίρετον διπλοῦν εἶναι φῆς καὶ οὐχὶ τῇ ἀξίᾳ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ φύσει; οὐ γὰρ ἐπέιτο σάρκα λαβὼν ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος προῆλθεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, ταύτης ἕνεκα τῆς 25 PG 85 αἰτίας ὀνομάζοιτο ἂν καὶ διπλοῦς· εἰς γὰρ ἔστι καὶ οὐ δίχα σαρκὸς ὁ κατὰ φύσιν ἴδιαν P 113 ἔξω σαρκὸς καὶ αἵματος. ὥσπερ γὰρ εἴ τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων ἀποκτανῶν οὐχ ὡς δύο που μᾶλλον ἡδικῶς ἀνθρώπους κατηγοροῖτ' ἂν εἰκότως, ἀλλ' ἕνα καὶ μόνον, κἂν ἐννοοῖτο τυχὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ τῶν ἀλλήλοις συμβεβηκότων, ἢ φύσις εἴη ἂν οὐχ ἢ αὐτὴ μᾶλλον, ἀλλὰ διάφορος, οὕτω πάλιν ἐπὶ Χριστοῦ νοητέον. οὐ γάρτοι διπλοῦς 30 ἔστιν, ἀλλ' εἰς τε καὶ μόνος κύριος καὶ υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος οὐ δίχα σαρκός. ἀνθρωπότητος μὲν γὰρ καὶ θεότητος δοῖν ἂν καὶ αὐτὸς ἐγὼ πλείστην εἶναι τὴν διαφορὰν ἦτοι διάστασιν, ἕτερα γὰρ κατὰ γε τὸν τοῦ πως εἶναι λόγον καὶ οὐδὲν ἀλλήλοις ἐοικότα φαίνεται τὰ ὀνομασμένα· παρενηνεγμένου γε μὴν εἰς μέσον ἡμῖν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν, ὁ τῆς ἐνώσεως λόγος οὐκ ἀγνοεῖ μὲν τὴν διαφορὰν, ἐξίστησι δὲ τὴν διαίρεσιν, 35 οὐ συγχέων [τὰς φύσεις] ἢ ἀνακρινῶν τὰς φύσεις, ἀλλ' ὅτι σαρκὸς καὶ αἵματος μετεσχηκῶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος εἰς δὴ πάλιν καὶ οὕτως υἱὸς νοεῖται καὶ ὀνομάζεται. σὺ δὲ μὴ χρῆναι λέγων Χριστοὺς ὀνομάζεσθαι δύο μήτε μὴν υἱοὺς ὁμολογεῖν εἶναι δύο καὶ τῆς εἰς τοῦτο δογματικῆς ὀρθότητος ὑποκλέπτων τὴν δόκησιν, δύο δὴ λέγων ἀλίσκη Χριστοὺς καὶ

6 = Exc. Mar. Merc. XVII; 5 οὐδὲ — 6 Tim. arm. p. 65 24—26 διπλοῦς Timoth. arm. p. 68

1—6 VVa 7—39 V

1 κροτεῖν V^a Mar. Merc. κρατεῖν V 3 lacunam signavit Loofs, suppleo ex Mar. Merc. ὁ υἱὸς κατὰ τὸ υἱὸς ἀδιαίρετος 4 χριστός V^a Mar. Merc. om. V 5 ἄλλος πάλιν V πάλιν ἕτερος V^a 6 υἱός V^a Mar. Merc. Tim. εἰς V 12 ταῖς αὐλαίαις V 24 διπλοῦν ed. Rom. διπλὴν V 27 ἀποκτενῶν V 36 τὰς φύσεις omitttere Seuerum testatur Pusey 37 σὺ δὲ Agellius οὐδὲ V

εἰς ἰδικὴν ἑτερότητα διιστᾶς ἄνθρωπον καὶ θεόν, καὶ τὸν μὲν ἐνεργούμενον, τὸν δὲ καὶ ἐνηρηκότεν καταδείξαι πειρᾶσαι. ἔχει δὲ οὕτω τὰ παρὰ σοῦ

7 Ἡ γοῦν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξία ποτὲ μὲν τῷ πατρὶ περιῆπται (ἔστι γάρ φησιν, ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με), ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι (τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, φησίν, ἐμὲ δοξάσει), ποτὲ δὲ τῇ Χριστοῦ δυναστείᾳ· ἐξεληθόντες γάρ φησι, διεκέρυσσον τὸν λόγον πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ <τῶν> ἐπακολουθούντων σημείων. Loofs p. 225, 14-21 Ioh. 8, 54 Ioh. 16, 13-14 Mc. 16, 20

Εἰ μὲν ὡς δόξης ἐπιδεᾶ τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ λόγον, καθὼς ἔστι καὶ νοεῖται λόγος P 114 καὶ οὕτω σεσαρκωμένος, δεδοξάσθαι φησὶ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅτι καὶ παραπταίει καὶ διημάρτηκε τάληθους, παρήσω λέγειν εἰς τὸ παρόν, ἄγει γὰρ ἡμᾶς ἐφ' 10 ἕτερον ὁ καιρὸς· ἐπιλελήσθαι δέ μοι δοκεῖ τῶν ἀρτίως αὐτῷ τεθεωρημένων τε καὶ εἰρημένων. ἔφη γάρ· οὐχ ἕτερος καὶ ἕτερος ὁ Χριστός, οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος υἱός· οὐδὲ γὰρ ἔχομεν Χριστοὺς δύο καὶ υἱοὺς δύο. ἀλλ', ὦ συνετώτατε, φαίην ἄν, εἰ τῇ Χριστοῦ δυναστείᾳ περιῆφθαι διαβεβαιοῦ τὴν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξίαν, πῶς οὐχ ἕτερος καὶ ἕτερος εἶεν ἄν ἢ πῶς οὐ δύο πάντῃ τε καὶ πάντως, εἴπερ ἔστιν οὐχ ὁ αὐτὸς ὁ διδούς καὶ δεχόμενος ἢ γοῦν 15 περιάπτων ὡς ἐτέρῳ παρ' ἑαυτὸν τὰ φύσει προσόντα αὐτῷ. ἐνήργηκε γοῦν ἐνεργούμενος, ὡς ἕτερός τις ὑπάρχων Χριστὸς παρὰ τὸν μονογενῆ. εἰ γὰρ περιῆπται μὲν αὐτῷ, καθὰ φῆς, ἡ τοῦ μονογενοῦς εὐδοξία, τῇ δὲ παρ' αὐτοῦ δυναστείᾳ χρώμενοι διεκέρυττον τὸν <λόγον> καὶ ἡργάζοντο τὰς θεοσημείας οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, πῶς οὐκ ἀληθὲς ὅπερ PG 88 ἔφη; ἐνήργηκε γὰρ ἁλλοτρίαι δυνάμει χρώμενος, ἵν' ὁ ἐνεργήσας καὶ οὐκ αὐτῷ που μᾶλλον 20 παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ δοξάζεται. τί οὖν, εἰπέ μοι, τὸ πλεον ἐν τε αὐτῷ φαίνεται καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις; ἀποτετελέκασι γὰρ οὐκ ἰδία δυνάμει τὰς θαυματουργίας καὶ τοῦτο αὐτοὶ ὡμολόγησαν ἐναργῶς, ἀξιάγαστοι δὲ καὶ τοῦτο εἰδότες καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐνεργούντα δοξάζοντες. εἶτα πῶς οὐκ ἔδει τὸν ἐνεργούμενον παρ' ἐτέρου κατὰ σὲ Χριστὸν καὶ θύραθεν ἔχοντα τὴν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξίαν τοῖς προσιοῦσιν ὡς θεῷ καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ 25 δεδημένους ἐπικουρίας ἐπιφωνεῖν· ἐν ὀνόματι τοῦ μονογενοῦς ἢ γοῦν ἐν δυνάμει τότε τί σοι γένοιτο τῶν ἀγαθῶν; τοῦτο γὰρ ἔδρων οἱ πάνσοφοι μαθηταί Ἰησοῦν τὸν ἐκ Ναζαρέτ ὀνομάζοντες πανταχοῦ. ἀλλ' οὐδενὶ μὲν τοῦτο προσπεφώνηκε παντελῶς, ἀντιτίθει δὲ μᾶλλον P 115 ἰδία δυνάμει τὰ κατορθούμενα, ποτὲ μὲν λέγων τοῖς τυφλοῖς πιστεῦετε ὅτι δύναμαι Mt. 9, 28 τοῦτο ποιῆσαι καὶ τὴν συναίνεσιν ἀπαιτῶν, ποτὲ δὲ μετ' ἐξουσίας [ἀπαιτῶν] λέγων 30 θέλω, καθαρίσθητι. τί μὴ παρεῖς τὰ σαυτῷ τε καὶ μόνῳ ἐξηρημένα γραοπρεπῇ Mt. 8, 3 μυθάρια σοφῇ διανοίᾳ τὸ τοῦ μυστηρίου περιεργάζῃ βάθος; ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν ὅτι τῶν μὲν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν ὀλίγος αὐτῷ παντελῶς ὁ λόγος, δέδιε δὲ ὥσπερ μὴ ἄρα τι καὶ τῶν ἀληθῶς <ἐχόντων> παραφθέγγεται καὶ τι τῶν ἐπαινουμένων ἀλοΐη πεφρονηκώς, οἶεται δὲ πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀπηχεστάτων καὶ ἀκατάσκεπτον κομιδῇ τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ποι- 35 εῖται τὴν κατάρρησιν, καίτοι μεμνήσθαι δέον αὐτὸν θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Ἰεζεκιὴλ τοῖς τῶν λογικῶν ποιμνίων προεστηκόσιν ὅτι τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμεσθε καὶ τὸ καθε- Ezech 34, 18. 19 στηκὸς ὕδωρ ἐπίνετε καὶ τὸ κατάλοιπον ἐταράττετε τοῖς ποσὶν ὑμῶν καὶ τὰ πρόβατά μου τὰ πατήματα τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐνέμοντο καὶ τὸ τετα-

7 = Exc. Mar. Merc. IIII cf. Exc. Eph. XIII Apol. adu. Orient. 57

1/2. 8—39 V 3—7 VVa

4/5 φησὶ τῆς ἀληθείας Va 5 τοῦ χυ Va 7 τῶν Va om. V ἐπακολουθούντων Va ἐπακολουθησάντων V 14 διαβεβαιοῖ V 18/19 διεκέρυττον τὸν λόγον scripsi διεκέρυττόντο V 20 αὐτῷ που μᾶλλον V coniecimus αὐτό που μᾶλλον <τὸ ἐνεργούμενον> 30 ἀπαιτῶν del. Agellius 34 ἐχόντων addidi καὶ τι Agellius καίτοι V 35/36 ποιῆται V

ραγμένον ὕδωρ ὑπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἔπινον. ταῖς μὲν γὰρ θεοπνεύστοις
 γραφαῖς τὸν νοῦν ἐνιέντες ἡμεῖς τὴν καλὴν νομὴν νεμόμεθα κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ μὴν
 καὶ τὸ ὕδωρ πίνομεν τὸ καθεστηκός, τουτέστι τὸν ἀμιγῆ τῷ ψεύδει διειδῆ τε καὶ καθα-
 ρώτατον τοῦ πνεύματος λόγον, ἐμφύροντες δὲ καὶ ἀναμίσγοντες θολὸν ὥσπερ τινὰ τῶν
 ἰδίων ἐνθυμημάτων τὸ ἀτερπὲς αὐτῷ ταῖς τοῦ σωτῆρος ἀγέλαις ἐπιβουλεύομεν. ἐκδείξειε 5
 δ' ἂν καὶ τοῦτο ἡμῖν ὥς ἐστὶν ἀληθές, τὰ περὶ Χριστοῦ πάλιν αὐτῷ τεθεωρημένα τε καὶ
 ἀτημελῶς εἰρημένα, ἔχει δὲ οὕτως

Loofs 8 Ἦν μὲν γὰρ ὁ θεὸς λόγος καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως υἱὸς καὶ θεὸς καὶ συνὼν τῷ
 P. 275, 1-14 πατρί, ἀνέλαβε δὲ ἐν ὑστέροις καιροῖς τὴν τοῦ δούλου μορφήν. ἀλλ' ὦν πρὸ τούτου
 P 116 υἱὸς καὶ καλούμενος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν οὐ δύναται καλεῖσθαι κεχωρισμένος υἱός, ἵνα μὴ 10
 δύο υἱοὺς δογματίσωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἐκείνῳ συνῆπται τῷ ἐν ἀρχῇ ὄντι υἱῷ τῷ πρὸς
 αὐτὸν συναφέντι, οὐ δύναται κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰότητος διαίρεσιν δέξασθαι, κατὰ τὸ
 ἀξίωμα φημί τῆς υἰότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς ὁ θεὸς λόγος
 PG 89 ὀνομάζεται, ἐπεὶ περ ἔχει τὴν συνάφειαν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν διηνεκὴ καὶ οὐκ ἔστι τὸν
 θεὸν λόγον ἄνευ τῆς ἀνθρωπότητος πράξαι τι. ἀπηκρίβωται γὰρ εἰς ἄκραν συνάφειαν, 15
 οὐκ εἰς ἀποθέωσιν κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν δογματιστῶν τῶν νεωτέρων.

Ὁ φάναι τολμήσας τὴν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξίαν τῇ Χριστοῦ περιῆφθαι δυναστείαι
 καὶ τὸν τῆς ἐνότητος σύνδεσμον διασπάσας συνάγει πάλιν εἰς ἑνωσιν διαλύει τε αὐ καὶ
 ἐξίστησιν ἀλλήλων τὰς φύσεις πλεῖστά τε ὅσα περὶ τούτων ἡμῖν κενολογεῖ καὶ τερατεύεται,
 ἵνα κἂν εἴ τι φαίνοιτο λέγων τῶν εἰς ὀρθότητα νενευκότων, ἐξελέγχεται σαφῶς μὴ εἰδῶς 20
 ὃ λέγει. εἶναι μὲν γὰρ ἐνθάδε φησὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ υἱὸν καὶ θεὸν καὶ πρὸ τῆς
 ἐνανθρωπήσεως καὶ μὴν ὅτι καὶ ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀνέλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφήν.
 φράζε δὴ οὖν, εἰ μὴ σοι δοκῶ τὰ εἰκότα λέγειν, τίς δὴ ἄρα ἐστὶν ὁ ἐνανθρωπήσαι λεγό-
 μενος καὶ τί τὸ ἐνανθρωπήσαι φῆς; τίς ὁ τὴν τοῦ δούλου μορφήν ἀναλαβών; ἀνελήφθη
 δὲ παρ' αὐτοῦ τίνα τρόπον; ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπον ἐνανθρωπήσαι λέγων γέλωτος 25
 ἀξίαν ἀποφανεῖ τὴν ἑαυτοῦ φρένα, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; ὁ γὰρ ὦν ἄνθρωπος κατὰ
 φύσιν πῶς ἂν ὃ ἦν, γένοιτο πάλιν καὶ ὡς ἐφ' ἑτερόν τι μετακεχωρηκῶς εἴη ἂν κατὰ γε
 φημί τὸν τῆς φύσεως λόγον, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἰδίαν οὐκ ἐλεύθερον τίνα τρόπον ἂν λέ-
 γοιτο γεγενῆσθαι δούλον, ὡς τοῦτο οὐκ ὄν ἐν ἀρχαῖς; οὐκοῦν οὐκ ἀνθρώπῳι πρέποι
 ἂν τὸ ἐνανθρωπήσαι, πολλοῦ γε δεῖ, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφήν λαβεῖν οὐχὶ τῷ καὶ ἐν 30
 ἀρχαῖς τὸ τῆς δουλείας ἔχοντι μέτρον, ἀλλ' ἐκείνῳ μᾶλλον, ὅς οὐκ ὦν ἄνθρωπος κατὰ
 P 117 φύσιν τοῦτο γενέσθαι πιστεύεται καὶ τῶν ὄλων ὑπάρχων δεσπότης ὡς θεὸς καθῆκεν
 ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἐνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν τὸ ἀνθρώπινον καὶ τὴν τοῦ
 δούλου μορφήν ἀναλαβών. οὕτω γὰρ ἔσται καὶ ἀληθὲς ὅπερ ἔφη, ὅτι μετὰ τὴν ἀνά-
 ληψιν οὐ δύναται καλεῖσθαι κεχωρισμένος υἱός, ἵνα μὴ δύο υἱοὺς δογματίσωμεν. καὶ 35
 ἡ μὲν τῶν δογμάτων ὀρθή τε καὶ ἀδιάστροφος καὶ εἰς εὐθὺ διάιττουσα τρίβος ἦδε τέ ἐστι
 καὶ οὐχ ἑτέρα· αὐτὸς δὲ δὴ πάλιν ὁ τὴν ἐνανθρώπησιν ἡμῖν ὀνομάσας τοῦ ἐκ πατρὸς
 ὄντος λόγου μόνον οὐχὶ καὶ εἰς λήθην εὐθύς ὦν ἔφη, παρενεχθεῖς, διίστησι πάλιν εἰς δύο
 τὸν ἕνα καὶ ταῖς τῶν νοημάτων ἐξιτηλίαις ἀσυφίλως ἐπινηχόμενος καὶ φωναῖς ἀβασανί-
 στοις αἰεὶ κεκρημένος. ἔφη γάρ

40

8 [— 14 διηνεκῇ] = Exc. Eph. VIIII; 13 διὰ τοῦτο — 14 διηνεκῇ adferuntur in ep. 128, 11

1—7. 17—40 V

8—16 VVa

1 ἐνέπινον V

5/6 ἐκδείξειε δ' scripsi ἐκδείξειεν V

8 συνὼν V^a Exc. Eph. συναινῶν V

11 ἐκείνῳ V^a Exc. Eph. ἐκείνῳ V

26 ἐνδοιάσει V

Ἄλλ' ἐπειδήπερ ἐκείνῳι συνήπται τῷ ἐν ἀρχῇ ὄντι υἱῷ τῷ πρὸς αὐτὸν συναφθέντι, **Loofs**
οὐ δύναται κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰότητος διαίρεσιν δέξασθαι, κατὰ τὸ ἀξίωμα, φησί, τῆς **P. 275, 5-9**
υἰότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις.

Ὅρθως γε, ὦ τάν, τὸ ἀνασφαλὲς εἶναι δοκοῦν <ὡς> ἀχρεῖον παραιτῆι, <τὸ δ'> ἀεὶ
διεγερμένῳι κεχρησθαι τῷ λόγῳ διὰ σπουδῆς τέθειταί σοι. ἰδοὺ γὰρ ἰδοὺ διαιρῶν 5
τὰς φύσεις συλλέγεις εἰς ἔνωσιν κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰότητος. ἄρ' οὖν ἀπόχρη πρὸς
ἔνωσιν ἀληθῇ τοῖς κατὰ φύσιν ἀλλήλων διεστηκόσιν ἢ τῶν ὀνομάτων ταυτότης ἢ γοῦν
ὁμωνυμία καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ἀξίωμα; σοὶ γὰρ καὶ οὕτω φάναι δοκεῖ. οὐκοῦν ἐπειδήπερ
τό τε Χριστὸς ὄνομα καὶ μὴν τὸ υἱὸς καὶ κύριος κοινὰ τέθινται καὶ ἑτέροις (πλείστοι γὰρ **PG 9a**
ὅσοι γεγόνασι Χριστοὶ, κέκληνται δὲ καὶ υἱοὶ καὶ κύριοι), εἶεν ἂν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ἀξίωμα 10
τῆς υἰότητος ἀδιαίρετοί τε ἀλλήλων καὶ ἐν οἷ πάντες καθ' ἔνωσιν, ἣν δὴ πεπραχθαι νομί-
ζεις αὐτὸς καὶ ἐπὶ Χριστοῦ. διεστήξει δὴ ὅλως πρὸς τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἄνθρωπος καθ'
ἡμᾶς. εἶτα πῶς οὐ διήρηνται πάλιν, πῶς δὲ καὶ υἱὸς εἷς, οὐκ ἔχω νοεῖν, εἰ μὴ καθ' **P 118**
ἔνωσιν ἀληθῇ συμβεβηκέναι φαμέν τῷ λόγῳ τὸ ἀνθρώπινον. ἐπειδὴ δὲ χρὴ διὰ γε
τὰς τούτου φωνὰς καὶ εἰς ἐκτόπους ἐννοίας περιενεγκεῖν τὸν λόγον, ἵνα πανταχόθεν ἐλέγχι- 15
ται πεφρονηκῶς οὐκ ὀρθά, φέρε δὴ φέρε κάκεῖνο λέγωμεν. εἰ γὰρ ἀρκεῖ πρὸς ἔνωσιν
τῆς υἰότητος τὸ ἀξίωμα, ἐπειδὴ καλεῖται τε καὶ ἔστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὁ ἐξ αὐτοῦ
λόγος, κοινὸν δὲ πολλοῖς ἄλλοις τοῦνομα, τί τὸ λυποῦν, εἰπέ μοι, καὶ αὐτοὺς ἠνώσθαι
λέγειν αὐτῷ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ἵνα μηδὲν ἔχη παρ' αὐτοὺς τὸ πλεῖον ὁ Ἐμ-
νουήλ; φιλονεικήσει γὰρ κατὰ τὸ εἶκος αὐτῷ καὶ περὶ τῶν ἴσων ἀμιλλήσεται τὸ τῶν αὐ- 20
τῶν ὀνομάτων ἡξιωμένον καὶ τῆς συναφείας ἡμῖν ὁ τρόπος κατὰ ψιλὴν καὶ μόνην ἔσται
τὴν κλήσιν ἢ γοῦν τὴν ὁμωνυμίαν. εἶτα τί τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως νοεῖται χρῆμα; τί
δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἐν τῇ τοῦ δούλου καθικέσθαι μορφῇ; εἰ γὰρ ἔστι κατ' αὐτὸν ὁ τῆς
ἐνανθρωπήσεως τρόπος συνάφειά τις ψιλὴ καὶ κατὰ μόνον τῆς υἰότητος τὸ ἀξίωμα, τί τὸ
κωλύον ἔτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πεπραχθαι λέγειν αὐτῇ; ἀλλ' ὁραὶ που πάντως ὁ 25
φιλομαθὴς τοῦ λόγου τὸ ἀκαλλές. ποῖ δὴ οὖν ἀποφέρεται, πρὸς ἃ μὴ θέμις, ἔξεστη-
κῶς; εἰρήσεται δὲ πρὸς ἡμῶν αὐτῷ τὸ διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς· ταῖς πολυοδίαις σου **Ies. 57, 10**
ἐκοπίασας· κλυδωνίζεται γὰρ ἀνέμῳι παντὶ περιφερόμενος, καθά φησιν ὁ σοφώτατος **Eph. 4, 10**
Παῦλος. οὐκοῦν δέχου τὴν ἄγκυραν τῆς ψυχῆς τὴν ἀσφαλὴ καὶ βεβαίαν, στήσον ἐπὶ **Hebr 6, 19**
πέτραν τοὺς ἑαυτοῦ πόδας· εἰ ἐνανθρωπήσαι φῆς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἀρκέσει τοῦτο πρὸς 30
δήλωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς γενέσθαι τὸν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν· ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορ-
φήν, καίτοι τὴν ἐλευθερίαν ἔχων ὡς θεός. ἦν γὰρ ἐν ἰσότητι τοῦ πατρὸς τοῦ κατὰ
πάντων ἔχοντος κράτος. παῦσαι διαιρῶν τὰς φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν. ὅτι μὲν
γὰρ ἕτερόν τι καὶ ἕτερόν ἐστιν ἢ τε θεία καὶ ἡ ἀνθρώπου φύσις, πρόποι ἂν εἰδέναι καὶ **P 119**
ἀναγκαῖον εἶναι φημί τοῖς ἀρτίφροσι, διεστήκασιν γὰρ ἀλλήλων καὶ ἀσυγκρίτοις διαφοραῖς· 35
ἐπὶ δὲ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ συνεισενεγκῶν εἰς ἔνωσιν τὴν ἀληθῇ τε καὶ
καθ' ὑπόστασιν, παραιτοῦ τὴν διαίρεσιν. ἓνα γὰρ οὕτως ὁμολογήσεις Χριστὸν καὶ υἱὸν
καὶ κύριον. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ τῶν ἐξιτήλων ἡμῖν δογμάτων εὔρετῆς ἐν σμικρῷ
μὲν κομιδῇ πεποιήται λόγῳ τὸ τῆς ἐνώσεως χρῆμα, διωσάμενος δὲ καὶ αὐτὸ κατὰ τὸ εἶκος **PG 93**
καὶ τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν κεχώρηκε πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ φησι 40

Διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς ὁ θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπεὶπερ ἔχει τὴν συνάφειαν τὴν **Loofs**
πρὸς τὸν Χριστὸν διηγετῇ καὶ οὐκ ἔστι τὸν θεὸν λόγον ἄνευ τῆς ἀνθρωπότητος πρᾶξαι τι. **P. 275, 9-14**
ἀπηκρίβωται γὰρ εἰς ἄκραν συνάφειαν, οὐκ εἰς ἀποθέωσιν κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν δογμα-
τιστῶν τῶν νεωτέρων.

V

4 δοκοῦν ὡς scripsi δοκεῖν δοκεῖν, δοκεῖν alterum erasum, V τὸ δ' addidi 13 διήρειν-
ται V 19 ἔχει in ἔχοι corr. V 27 πολυωδίασ V 34 πρόπει V

“Οτε τοίνυν Χριστὸν ὠνομάσθαι φησὶν ἰδικῶς τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ὡς ἔχοντα τὴν συνάφειαν πρὸς Χριστόν, ὡς πρὸς ἕτερόν που δηλονότι, πῶς οὐ πεφλυάρηκε που μά- την εἰρηκῶς ὅτι μετὰ τὴν ἀνάληψιν οὐ δύναται καλεῖσθαι κεχωρισμένος <υἱός>, εἴπερ οὐχ ἓν τι νοεῖται πρὸς ἡμῶν τὸ ἐτέρωτι τινὶ σχετικῶς συνῆφθαι λεγόμενον; δύο γὰρ πάντως τὰ ἀλλήλοις συμβαίνοντα καὶ οὐχ ἓν αὐτό τι τὸ ἐαυτῷ συναπτόμενον νοοῖτ’ ἂν εἰκότως. 5 ψευδομυθία δὴ οὖν τὰ ἐκείνου καὶ λῆρος ἐτέρως· ἡμεῖς δὲ μετὰ τὴν ἔνωσησιν, κἂν εἰ θεὸν λόγον ὀνομάσειέ τις, οὐ δίχα νοοῦμεν αὐτὸν τῆς ἰδίας σαρκός, κἂν εἴπηι Χριστόν, σαρ- κωθέντα τὸν λόγον ἐπιγινώσκωμεν. τίς δὲ δὴ ἄρα καὶ ὁ τῆς παρὰ σοῦ λεγομένης συνα- φείας νοεῖται τρόπος; εἰ μὲν γὰρ ἠγνώσθαι φῆς καθ’ ὑπόστασιν τῷ ἐκ θεοῦ φύντι λόγῳ τὸ ἀνθρώπινον, τί τὴν θείαν, εἶπέ μοι, περιυβρίζεις σάρκα, καίτοι προσκυνεῖν αὐτῇ μὴ 10 παραιτούμενος, πρέποντος μόνῃ τῇ θείᾳ τε καὶ ἀπορρήτῳ φύσει τοῦ προσκυνεῖσθαι δεῖν; P 120 εἰ δὲ ἀληθῇ μὲν οὐκ οἶει γενέσθαι τὴν ἔνωσησιν, συνάφειαν δὲ μᾶλλον ἡμῖν ὀνομάζεις τὴν κατὰ γε τὴν ὁμωθυμίαν καὶ τὴν ἐν ψιλαῖς καὶ μόναις ταῖς ἴσαις κλήσεσιν ἀξίαν, τί σεμ- νοληρεῖς ἀπηκριβῶσθαι λέγων τὸν ἐκ γυναικὸς πρὸς ἄκραν συνάφειαν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν πρὸς τὸν λόγον; ὁμῶνυμον μὲν γὰρ ἀλλήλοις εἶεν ἂν τό τε υἱὸς υἱῷ καὶ κύριος κυρίῳ, 15 ἀλλ’ οὐδὲν ἀλλήλων μειονεκτοῖτο ἂν τὰ ὀνόματα καὶ τὸ περιττὸν ἐν τούτοις πολυπραγμο- νεῖν εἰκαῖον οἶμαί που· υἱὸς γὰρ υἱοῦ κατὰ τὸ υἱὸς οὔτε τὸ μείζον οὔτε τὸ ἔλαττον ἔχει. περισσοεπεῖς οὖν ἄρα καὶ μάλα σαφῶς, ἀπηκριβῶσθαι λέγων αὐτὸν πρὸς ἄκραν συνάφειαν. πρέποι δ’ ἂν κατὰ γε τὸ αὐτῷ μοι δοκοῦν οὐχὶ ταῖς ὁμωθυμίας τὸ ἀπηκριβῶσθαι λέγειν αὐτὰς ἀλλήλαις, ἐκείνοις δὲ μᾶλλον, ἃ τὴν εἰς πᾶν ὁτιοῦν ἰσότητά τε καὶ ὁμοιότητα τῶν 20 ἐν εἶναι πεπιστευμένων διαλαχόντα φαίνεται, οἷον φέρε εἰπεῖν ἀπηκριβῶσθαι φαμέν πρὸς ἄκραν ἐμφέρειαν τῆς τοῦ δεινὸς μορφῆς ἢ τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγονότα υἱὸν ἢ φέρε εἰπεῖν εἰ- κόνα, κατὰ δὲ γε τὸν τῆς συναφείας τρόπον πῶς ἂν ἀπηκριβῶσθαι λέγοιντο καὶ νοοῖντό τινα; ἀλλ’ αὐτὸς μὲν ἡμῖν ἡρμήνευσε τῆς συναφείας τὴν δύναμιν· οὐ γὰρ ἔστι, φησί, τὸν θεὸν λόγον ἄνευ τῆς ἀνθρωπότητος πράττειν τι. ὁμόφρονες οὖν ἀλλήλοις καὶ ὁμογνώ- 25 μονες κατὰ σέ, καὶ ἀπὸ κοινῶν σκεμμάτων ἐφ’ ἕκαστα τῶν πρακτέων ἰέναι πιστεύσομεν τὴν τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων υἱῶν ἔνωσιν· εἶτα πῶς οὐ δύο Χριστοὶ καὶ υἱοὶ καὶ κύριοι; ἀλλ’ ὡς ὀργάνῳ τῷ σώματι κεχρησθαι τὸν λόγον δισχυρίζη κατὰ τὸ εἶκος. ἀλλ’ εἰ μὲν ἓνα φῆς υἱὸν καὶ μίαν ὑπόστασιν τὴν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην, οὐκ αὐτὸς ἔστι θεό- PG 96 τητος ὄργανον, κεχρήσεται δὲ μᾶλλον οἷάπερ ὀργάνῳ τῷ ἰδίῳ σώματι καθάπερ ἀμέλει καὶ 30 P 121 ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ. οὐκοῦν ὁμολόγησον ἓνα, μὴ διαιρῶν τὰς φύσεις, μετὰ τοῦ εἰδέναί καὶ φρονεῖν ὅτι σαρκὸς μὲν ἕτερος ὁ λόγος, θεότητος δὲ πάλιν ὁ αὐτῇ καὶ μόνῃ πρέπων. ἥκιστα μὲν γὰρ θεότητα γενέσθαι φαμέν τοῦ λόγου τὴν σάρκα, θείαν δὲ μᾶ- λον ὡς ἰδίαν αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἀνθρώπου σὰρξ ἢ ἀνθρωπίνη λέγεται, τί τὸ κωλύον ἔτι καὶ θείαν εἰπεῖν τὴν τοῦ θεοῦ λόγου; τί τοίνυν διαγελᾷς τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος, ἀπο- 35 θέωσιν ἡμῖν ὀνομάζων τῆς ἀγίας σαρκός, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ κατονειδίζων τοῖς ὀρθὰ φρο- νεῖν ἡρημένοις τὴν θεοποίησιν; καίτοι λέγων αὐτός

Loofs 9 “Ἰνα τοίνυν δειχθῇ καὶ τοῖς μάγοις τίς ἐστὶν οὗτος ὁ παρ’ αὐτῶν προσκυνούμενος P. 354, 22-25 καὶ ἐπὶ τίνα ἤγαγεν αὐτοὺς τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἢ χάρις, ὅτι οὐκ ἐπὶ ψιλὸν ἀπλῶς θεωρούμενον βρέφος, ἀλλ’ ἐπὶ τι σῶμα συνημμένον ἀρρήτως θεῷ. 40

“Οτε τοίνυν ἀρρήτως συνῆφθαι θεῷ τὸ σῶμά φησι, τὸ δὲ ἀπόρρητον ἀληθῶς ὑπὲρ νοῦν ἐστὶ καὶ λόγον, ἀληθῆς που πάντως ἡ ἔνωσις ἢ τοῦν ἢ συνάφεια κατ’ αὐτόν.

31 ὁμολόγησον — 33 πρέπων Leont. Hierosol. [Mai scriptt. uet. 7, 130] 38—40 Tim. arm. p. 85. syr. f. 45^b

1—37. 41. 42 V 38—40 VVa

3 κεχωρισμένος υἱός scripsi κεχωρισμένοσ, ο ex ω corr., V 12 οἶει ed. Rom. εἴη V 17 κατὰ scripsi καὶ V 19 πρέπει V 30 κεχρίσεται V 39 παναγίου Va 41 τὸ¹ ed. Rom. τῷ V

ἀπόρρητα γὰρ τὰ τοιάδε καὶ τῶν οὕτως ἀλλήλοις συμβεβηκότων οὐκ ἂν οἶμαί τις εἰδεῖν τὸν τρόπον. εἰ δὲ οἴσθα λέγειν οἷε τε δύνασθαι διατρανοῦν τῆς συναφείας τὴν δύναμιν, πῶς ἀπόρρητον ἔτι τὸ χρῆμά ἐστι; θαυμάζω δὲ ὅτι καίτοι σῶμα λέγων συνῆφθαι θεῷ καὶ τοῦτο ἀπορρήτως, οὐκ αὐτοῦ δὴ τοῦτο καὶ ἴδιον εἶναί φησιν, ἵν' ὥς ἐν νοοῖτο μετ' αὐτοῦ, μερίζει δὲ πάλιν εἰς ἄνθρωπον καὶ θεὸν ἀνὰ μέρος τε καὶ ἰδικῶς τὸν ἓνα Χριστὸν καὶ 5 κύριον Ἰησοῦν καὶ ὀρθὰ φρονεῖν ὑποπλάττεται λέγων

10 Ἄλλ' οὐ φιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, συκοφάντα, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοῦ καὶ θεός. εἰ Loofs p. 259, 16-260, 7
δὲ μόνον ὑπῆρχε θεός, ἐχρῆν εἰπεῖν, Ἀπολινάριε· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, θεὸν ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; <νῦν δὲ λέγει· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς Ioh. 8, 40 τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα;> οὗτος ὁ τὸν ἀκάνθινον περιθέμενος στέφανον· οὗτος 10 ὁ λέγων θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τελευτὴν Mt 27, 46 ὑπομείνας· προσκυνῶ δὲ σὺν τῇ θεότητι τοῦτον ὡς τῆς θείας συνήγορον αὐθεντίας. P 122

Ἄθρει δὴ μοι πάλιν συναρπάζοντα μὲν καὶ τῆς ἀληθείας τὴν μόρφωσιν τοῖς ἑαυτοῦ περιθέντα λόγοις (οὐ γὰρ φιλὸς ἄνθρωπος, φησὶν, ὁ Χριστός, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοῦ καὶ θεός), διστάντα δὲ πάλιν καὶ οὐχ ἓνα λέγοντα καὶ ἀνυπόθετόν τι δεχόμενον ἀμαθῶς καὶ 15 κατασκευάζοντα τὸ δοκοῦν. ὥς γὰρ λέγοντός τινος γυμνὸν ἐπὶ γῆς καὶ δίχα σαρκὸς ὤφθαί τε ἡμῖν τὸν λόγον καὶ τοὺς πρὸς ἡμᾶς ποιήσασθαι λόγους ἢ γοῦν ἐνεργῆσαι τὰς θεοσημείας, ἢ γοῦν ὅτι κοινὸς ἦν ἄνθρωπος καὶ οὐκ αὐτὸς ὁ λόγος γέγονε σὰρξ, οὐ φιλὸς, PG 97 φησὶν, ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ θεός. ἡμεῖς δέ, ὦ βέλτιστε, φαίην ἂν ἔγωγε, καὶ λέγωμεν αὐτὸν ἄνθρωπον τε ὁμοῦ καὶ θεόν, οὐκ ἀνὰ μέρος τιθέντες τὰ τοιάδε φαμέν, 20 τὸν αὐτὸν δὲ μᾶλλον εἰδότες καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως υἱὸν καὶ θεὸν καὶ λόγον τοῦ πατρός, ἄνθρωπον δὲ μετὰ τοῦτο καθ' ἡμᾶς γεγονότα καὶ σεσαρκωμένον. ὁ δὲ δισχυρίζομενος μὴ δεῖν αὐτὸν ἄνθρωπον νοεῖσθαι φιλόν, ἀλλὰ θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ἀπονέμει μὲν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὰ ἕτερα τῶν παθῶν ἰδικῶς ἀνθρώπῳ καὶ ἀνὰ μέρος, προσκυνεῖν δὲ ὁμολογεῖ σὺν τῇ θεότητι τοῦτον καί, τὸ ἔτι δυσσεβέστερον, ὡς οὐκ ὄντα μὲν 25 κατὰ τὸ εἶκος θεὸν ἀληθῶς καὶ υἱόν, συνήγορον δὲ γεγονότα τῆς αὐθεντίας τοῦ λόγου. ὅτι γὰρ διίστησιν ἐναργῶς, σαφηνιεῖ πάλιν τὸ σὺν τῇ θεότητι προσκυνεῖσθαι δεῖν αὐτὸν ὁμολογεῖν. τὸ γὰρ ἐτέρῳ συμπροσκυνούμενον ἕτερόν που πάντως ἐστὶ παρ' ἐκεῖνο μεθ' οὗ προσκυνεῖσθαι λέγεται. ἡμεῖς δὲ μιᾷ προσκυνήσει τιμᾶν εἰθίσμεθα τὸν Ἑμμανουήλ, οὐ διστάντες τοῦ λόγου τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν σῶμα. τί δ' ἂν νοοῖτο 30 τὸ τῆς θείας συνήγορον αὐθεντίας, βασανίζειν ἄξιον. ἄρα γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καθ' ἓνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν ἕτερον τῷ κόσμῳ διεκήρυξε Χριστὸν ἢ γοῦν υἱὸν καὶ κύριον ὡς θείαν ἔχοντα τὴν ἐφ' ἅπασιν αὐθεντίαν ἢ P 123 γοῦν ἐξουσίαν, συνηγόρευσε δὲ καὶ αὐτὸς τῇ ἐτέρου δόξῃ; καίτοι τῶν θεηγόρων ὁ χορὸς Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα τῷ κόσμῳ διακηρύττουσι καὶ τῆς 35 πίστεως ἡμῶν ὁ τρόπος διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας ἔρχεται, δικαιούμεθα δὲ πιστεύοντες οὐχ ὡς <εἰς> ἓνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἀπλῶς, ἀλλ' εἰς τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα θεόν. καὶ γοῦν ἄθεα μὲν τὰ ἔθνη διετέλουν κατὰ τὸν κόσμον, Χριστὸν οὐκ εἰδότα ποτέ, Eph. 2, 12. 13 καθὰ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος· ἐπειδὴ δὲ ἐγνώκασιν, οὐ μεμενήκασιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος θεοῦ. οὐκοῦν διδασκέτω τῇ τίνος δόξῃ καὶ αὐθεντίᾳ συνηγόρευσε δὲ 40

10 cf. Exc. Eph. XIII Exc. Mar. Merc. X [= Mar. Merc. 21 p. 34, 25—31]; adfert Tim. arm. p. 121. 162; 8—12 ὑπομείνας p. 79

1—6 13—41 V 7—12 VVa
8 εἰπεῖν Va om. V 9/10 νῦν δὲ — λελάληκα Va Mar. Merc. Tim. om. V Tim. p 79 12 συνήγορον VVa Tim. συνεργόν Exc. Eph. Mar. Merc. cf. p. 48, 39 συνήγορον ἦτοι συνεργόν 37 εἰς addidi

Χριστός, καίτοι τῶν προσιόντων αὐτῷ τὴν πίστιν ἐφ' ἑαυτῷ μὲν αἰτῶν, ἀνατιθεὶς δὲ ταύ-
 Ioh. 14, 1 τὴν [ἐν] αὐτῷ τῷ πατρί. καὶ γοῦν ἔλεγε· πιστεύετε εἰς ἐμέ, καὶ εἰς τὸν θεὸν
 Ioh. 12,44 45 πιστεύετε, καὶ πάλιν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν
 πέμψαντά με καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἀλλ' ἴσως τὸ
 συνηγορεῖν κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τάχα που ὑπεμφήνειεν ἂν τὸ ἰσηγορεῖν· ἐφήμι γάρ, 5
 καίτοι τῆς λέξεως ἐτέραν ἐχούσης τὴν δήλωσιν. εἴτα πῶς ἰσηγορήσειεν ἂν ἄνθρωπος
 θεῷ, κατὰ σὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν Ἰουδαίων παροιτίας διενεγκῶν; φέρε γὰρ τὸν ἐκατέρωι πρέ-
 ποντα καταθρήσωμεν λόγον. πρέποι δ' ἂν εἰπεῖν τῷ γε ὄντι θεῷ κατὰ φύσιν· εἰμι
 μὲν ἀόρατος ἀναφής καὶ τοῦ παθεῖν ἀνώτερος καὶ μὴν καὶ ἀσώματος, Ζωὴ καὶ Ζωοποιὸς
 καὶ ἐπάνω πάντων ὡς θεός· ὁ δὲ τὴν ἰδίαν ἡμῖν, ὅπως ἂν ἔχοι, φύσιν ἐξηγούμενος ἔφη ἂν 10
 PG 100 εἰκότως· ὁρατός εἰμι καὶ ἀπτός, παθητός καὶ ὑπὸ φθορὰν καὶ ὑπὸ θεῷ. ἄρ' οὖν ὁ τὰ
 τοιαῦδε λέγων ἰσηγορήσειεν ἂν τῷ προύχοντι καὶ ὑπερκειμένῳ κατὰ γε τοὺς τῆς ἰδίας φύ-
 σεως λόγους; εἴτα πῶς τοῦτο οὐκ ἀμαθὲς εἰπεῖν; διαφεύσεται γὰρ πάντως ἢ ἐκείνος ἢ
 P 124 οὗτος. συνηγορίαν δὲ λέγων ἢ γοῦν συνηγόρευσιν, οὐχ ἕτερόν τι πάλιν ἐτέρῳι συνηγορεῖν
 καὶ οὐχ ἐκὼν ὁμολογεῖς ὁ συνάφειαν ἡμῖν ὀνομάζων καὶ ἓνα Χριστὸν καὶ κύριον [καὶ] 15
 τέμνων εἰς δύο προσκυνεῖς, μᾶλλον δὲ συμπροσκυνεῖς καὶ ἀπαλλάττειν οἷει τὴν ἐκκλησίαν
 τοῦ τῆς θεοποιίας ἐγκλήματος, θεοποιῶν αὐτὸς ἄνθρωπον καὶ οὐχ ἓνα λέγων υἱόν, κἂν εἰ
 μὴ δίχα νοοῖτο τῆς ἰδίας σαρκός; προσκυνήσεις γὰρ τότε καὶ ἀνεγκλήτως καὶ γνώσῃ ποῦ
 ? ἦσθα κατὰ τὸ γεγραμμένον, τῶν τῆς ἀληθείας ἀποφοιτῶν δογμάτων. ἀλλὰ ναί, φησὶν,
 Mt. 8, 3 εἶρηκε τῷ λεπρῷ θέλω, καθάρισθητι, καὶ τῇ τοῦ ἀρχισυναγῶγου θυγατρὶ ἢ παῖς, 20
 Lc. 8, 54 ἔχειραι, καὶ τῇ θαλάσσει σιώπα, πεφίμωσο· συνήγορος δὲ κατὰ τοῦτο· τοὺς γάρτοι
 Mc. 4, 39 θείους ἐφθέγγετο λόγους, δι' ὧν ἦν πάντα δύνασθαι κατορθοῦν εὐκόλως. δύο δὲ οὖν
 οἱ προστάττοντες καὶ ἀμφοτέρων εἶναι δώσομεν τοὺς ἐφ' ἅπασιν λόγους. ὅταν οὖν λέγῃ·
 Ioh. 8, 40 τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; τίνος,
 εἰπέ μοι, τοὺς τοιούσδε λόγους εἶναι φῆς; ἢ ἐκείνους μὲν ἀπονέμεις τῷ λόγῳ, τούτους 25
 γε μὴν ὡς ἀνθρώπῳ παρ' αὐτὸν ἐτέρῳι τῷ ἐκ γυναικός; εἴτα ὅποι ποτὲ θήσεις τὸν ἱερῶ-
 1 Cor. 8, 6 τaton Παῦλον λέγοντα σαφῶς· ἡμῖν δὲ εἰς θεὸς ὁ πατήρ, ἔξ οὗ τὰ πάντα καὶ
 ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς
 δι' αὐτοῦ; ὁ δὲ ἄνω τε καὶ κάτω λέγων· εἰς υἱὸς καὶ οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος οὔτε μὴν
 Χριστός καὶ δεύτερος Χριστός, τοῖς ἑαυτοῦ διαμαχεῖται λόγοις, δυσὶ προσώποις καὶ ὑποστά- 30
 σεσιν ἰδικαῖς τὰς τε τῶν θεηγόρων καὶ τὰς αὐτοῦ διανέμων φωνάς.

Ἀλλὰ γὰρ τῶν ἰδίων οὐκ ἀμελήσας ἐννοιῶν, ἐπιφέρει πάλιν

Loofs p. 11 Σέβω αὐτὸν ὡς τῆς παντοκράτορος εἰκόνα θεότητος. ὑπερύψωσε γὰρ αὐτὸν
 261,17-262,2 καὶ ἔχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ
 Phil. 2, 9-11 Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ 35
 P 125 πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Καὶ τίς ἂν νοοῖτο πάλιν ὄν, ὡς γε οἶεται, σέβειν ὁμολογεῖ καὶ τῇ πρὸς θεὸν ὁμοιώσει
 τιμᾶν ὑποκρίνεται, ἢ ἐκείνός που πάντως ὄν ἀρτίως ἡμῖν ὠνόμαζεν, οὐκ οἶδ' ὅτι λέγων,
 τῆς θείας συνήγορον ἦτοι συνεργὸν αὐθεντίας, ὄν τῇ θεότητι συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν ἀνοή-
 τως ἔφασκεν ὡς ἕτερον ὄντα καὶ ἰδικῶς υἱὸν παρὰ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον; αὐτὸν καὶ ὑψώ- 40
 σθαι λέγει παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός καὶ μὴν καὶ τὸ ὄνομα λαβεῖν τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα,

11 cf Exc Eph VIII Exc Mar. Merc. XI [Mar Merc. 21 p. 35, 13—16]. Apol adu. Or 23

1—32 37—41 V 33—36 VVa
 2 ἐν deleui 5 ἐφήμι V 15 καὶ deleui 21 δὴ scripsi δὲ V 35 χυ VVa Exc.
 Mar. Merc. om Exc. Eph.

ἵνα καὶ πᾶν αὐτῷ γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ πᾶσα γλῶσσα PG 101
ἐξομολογήσῃται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός. εἰ μὲν οὖν θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν καὶ πρὸ
τῆς ἐνθάδε λεγομένης ὑψώσεως ὑποῦ τέθεικεν ὁ πατήρ, τὸν τῆς μεταξὺ ταπεινώσεως πολυ-
πραγμονοῦντες τρόπον οἰκονομίαν τινὰ σοφὴν εὐρήσομεν, καθ' ἣν ἀδοξήσας διὰ μέσου γέ-
γονε πάλιν ἐν οἷς ἦν αἰεὶ καὶ οὐσιωδῶς ἐνυπάρχων, καὶ ἐν ἰδίῳ ἀληθῶς ὑψώμασιν· εἰ δὲ 5
τοῦτο μὲν οὐχί, καθάπερ οὖν οἶται καὶ φησιν, ἕτερον δὲ τινα παρὰ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον
τὸν αὐτῷ συνημμένον ἄνθρωπον προσκυνητὸν ἐποίησεν οὐρανῷ τε καὶ γῇ καὶ τοῖς ἔτι
κατωτέρω, τεθεοποίηκεν ἄρα καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον, αἰτιάσεται δὲ ἡμᾶς οὐκέτ' ἐν [τῷ] κόσμῳ
λοιπὸν ὡς θεοποιεῖν ἐθέλοντας τὸν οὐκ ὄντα θεόν, καίτοι δέον ἀνάπτειν αὐτῷ τῷ θεῷ
καὶ πατρὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ πλημμελείας τὰ ἐγκλήματα. ὁρᾷ δὴ οὖν ὁ χριστο- 10
μαθῆς ὅποι ποτὲ αὐτῷ διεκπαίουσιν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀκράτου ταυτησὶ δυσβουλίας
εὐρήματα πρὸς ποῖον αὐτῷ καταίρει λόγον. ἡμεῖς μὲν γὰρ θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν
υἱόν, τουτέστι τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ πατρὸς λόγον καθικέσθαι φαμέν εἰς ἐκούσιον κένωσιν, ἀνα-
φοιτῆσαι δὲ αὐτῷ καὶ μετὰ σαρκὸς εἰς τὸ τῆς ἐνούσης ὑπεροχῆς αὐτῷ θεοπρεπὲς ἀξίωμα·
προσκυνεῖται γὰρ καὶ μετὰ σαρκὸς ὡς καὶ πρὸ αὐτῆς ὑπάρχων προσκυνητός, ἣν γὰρ καὶ 15 P 126
ἔστι κατὰ φύσιν θεὸς καὶ πρὸ τῆς κενώσεως καὶ ὅτε τὴν κένωσιν ὑπομεῖναι λέγεται γε-
γονὼς καθ' ἡμᾶς· ὁ δὲ τῶν οὕτω σεπτῶν καὶ ἀκιβδήλων δογμάτων ὑπερορῶν ἄνθρωπον
συνάπτει θεῷ κατὰ γε τὴν ἔξωθεν σχέσιν καὶ ὡς ἐν ἰσότητι τῆς ἀξίας καὶ ὡς ἕτερον
ἐτέρῳ συμπροσκυνεῖν οὐκ αἰσχύνεται. διατείνεται δὲ * * φησίν, ὡς ἄηθές τι καὶ ξένον
καὶ ὡς ἐν χάριτος μοίρῃ λαβεῖν τὸ κάμψαι τε αὐτῷ πᾶν γόνυ καὶ μὴν καὶ τὸ πᾶσαν 20
ἐξομολογήσασθαι γλῶσσαν ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός. καὶ εἰ μὲν φύσει θεὸν γενέσθαι
φησὶν αὐτόν, δεδυσφήμηκεν ἐναργῶς, γεννητὴν εἶναι λέγων τὴν τῆς θεότητος φύσιν· εἰ δὲ
ἡκιστα μὲν κατὰ φύσιν, δοτὸν δὲ καὶ θύραθεν ἐλόντα τὸ ἀξίωμα καὶ ὡς ἐν μόνῃ φωνῇ,
πῶς οὐκ ἐκείνῳ φησὶν ἐναργῶς ὅτι λελατρεύκαμεν τῷ μὴ φύσει θεῷ καὶ σὺν ἡμῖν, ὡς
ἔοικε, καὶ ἡ τῶν ἄνω πνευμάτων πεπλάνηται νῆψις καὶ τούτων ἡμῖν αὐτὸς ὁ πατήρ καὶ ἀρχὴ 25 Hebr. 1, 6
καὶ πρόφασις; πῶς ἂν οὖν ἔτι διαμωμήσαιο τοὺς παρ' αὐτόν τῇ κτίσει προσκυνεῖν ἡρημέ-
νους; γράφεται δὲ ἀνθ' ὅτου <καὶ> κολάζει τοὺς πεπλανημένους, εἰ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι
πεπλάνηται * * προσκυνητὸν ἡμῖν ἀποφῆναντος τὸν οὐκ ὄντα φύσει θεόν; ἐπειδὴ δὲ παρα-
τιθεῖς τὸ ῥητὸν ἐν τούτοις, φημὶ δὴ τὸ ἐν χερσὶν ὅτι αὐτῷ κάμψῃ πᾶν γόνυ καὶ πᾶσα
γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός, παρῆκε τὸ λείπον καὶ ἐφεξῆς ἀναγκαίως 30
τῷ μακαρίῳ Παύλῳ προσεπενηγεμένον, οὐκ οἶδ' ὅ τι διενθυμούμενος, φέρε προσθέντες
ἡμεῖς ἐκεῖνο λέγωμεν· ἐξομολογεῖται γὰρ πᾶσα γλῶσσα ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός PG 104
εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. οὐκοῦν εἰ μὴ φύσει θεός ἐστι, διὰ συνάφειαν δὲ σχετι- Phil. 2, 11
κῆν, τὴν πρὸς γε φημὶ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, προσκυνεῖσθαι φησὶν αὐτόν πρὸς τε ἡμῶν αὐ- P 127
τῶν καὶ τῶν ἁγίων ἁγγέλων, εὐκλείας τις ἄρα τρόπος ἐξηγῆται τῷ πατρὶ τὸ θεοποιεῖσθαι 35
σὺν αὐτῷ τὴν κτίσιν καὶ λελύπηται μάτην ἐπὶ τισιν ὡς τοῦτο πεποιηκόσι. καὶ εἰ πρὸς
εὐκλείας ἦν τὸ χρῆμα αὐτῷ, πῶς οὐκ ἔδει καὶ ἀμειβῆς ἀξιοῦν ἐπαίνου τε καὶ δόξης τοὺς
τοῦτο δρᾶν ἡρημένους; ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο φαῖεν ἂν· τίνα τρόπον πρὸς εὐκλείας ἔσται τῷ
πατρὶ τὸ κάμψαι πᾶν γόνυ τῷ Ἐμμανουήλ; ὅτι θεὸς ὢν φύσει καὶ ἐξ αὐτοῦ, τουτέστιν
ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, προσκυνεῖται δέ, ὡς ἔφην, ὡς εἰς τε καὶ μόνος 40
καὶ ἀληθῶς υἱὸς μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς, δοξάζεται γε μὴν ὁ πατήρ ὡς θεὸς ἔχων
ἀληθινὸν τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ γεννηθέντα υἱόν, ὃν καὶ σάρκα γεγονότα δέδωκεν ὑπὲρ

V

5 ἐνυπάρχων scripsi ἐνυπάρχουσι V 8 τῷ deleui 11 διεκπαίουσι ex διεκπαίδεῦσαι
corr. V 16 ἔστι Agellius ἔτι V 19 lacunam signavi e. g. supplendo αὐτόν δι' ἡν 22 φη-
σιν Agellius φῆσ V γεννητὴν Pusey γεννητὴν V 26 πῶς ἂν scripsi ἐπ' αὐτὸν V 27 καὶ add.
Agellius 28 spatium fere VIII litt. V, e. g. suppleo πᾶς ὁ εἰς Χριστὸν πιστεύων 35 τὸ
scripsi τῷ V 39 τῷ Agellius τὸν V

Acta conciliorum oecumenicorum. I 1, 6.

Ioh. 3, 16 ἡμῶν, ἵνα σαρκὶ παθὼν διασώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
 Ioh. 12, 45 οὐ μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν αὐτὸν θεωρῇ τὸν
 πατέρα. Ζωοποιὸν δὲ τὸ χρῆμα, καὶ τοῦτο ἡμῖν ὑπάρχον ἀληθῶς αὐτὸς ἐκδέδειχεν ὁ
 Ioh. 17, 3 υἱός, ἔφη γάρ· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον
 ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

5

Καὶ ἡ μὲν εἰς εὐθὺ καὶ ἀπλανεστάτη τῶν ἐννοιῶν αὕτη τε καὶ οὐχ ἑτέρα τρίβος ὁ
 δὲ ἄνω τε καὶ κάτω τὰ πάντα κυκῶν

Loofs 12 Διὰ τὸν φοροῦντα, φησί, τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ
 p. 262, 3. 4 τὸν φαινόμενον.

Ἄθρει δὴ μοι πάλιν φεύγοντα πανταχοῦ τὴν ἔνωσιν καὶ δεδιότα τὸ ἀληθές καὶ τῶν 10
 θείων δογμάτων τὴν ὀρθότητα παραιτούμενον. οὐχ ἕτερος ἦν ὁ φορῶν παρὰ τὸν φο-
 ρούμενον, ὁ αὐτὸς δὲ μᾶλλον ὡς ἐν συνόδῳ νοούμενος θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος εἰς
 τε καὶ μόνος ἀληθῶς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατρός.

P 128 οὐκοῦν ὡς ἕνα προσκύνει μετὰ τῆς
 ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς τὸν ἐκ θεοῦ λόγον. ἐπεὶ φράσον εἰ μὴ σοι δοκῶ τὰ εἰκότα φρο-
 νεῖν τὴν σὴν ἐν τούτοις ἰσχυρομυθίαν ὡς ἄδρανῇ παρωθούμενος.

Ἄρα γὰρ εἰ δὴ τις 15
 ἔλοιτο λέγειν περὶ οὗτου τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων ἢ γοῦν ἐφ' ἐνὸς τῶν ἐπὶ γῆς βασι-
 λέων· διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν σέβω τὸ σῶμα αὐτοῦ, διὰ τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ
 τὸν φαινόμενον, οὐκ ἂν τις εὐθὺς ἐπισκῆψει· τί δρᾷς, ὦ οὗτος; λέγων, εἰς που πάντως
 ἀνθρωπός ἐστιν ὁ κρατῶν, καὶ ἐκ δυοῖν ὀρώπιτο συγκείμενος, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώμα-
 τος; τί τοίνυν ἡμῖν εἰκὴ βατταρίζεις, φοροῦντα καὶ φορούμενον, κεκρυμμένον καὶ φαι- 20
 νόμενον ὀνομάζων καὶ ὡς ἕτερον ἑτέρῳ συμπροσκυνεῖν ὁμολογῶν καὶ τὸν τῆς ἐνώσεως
 ἀτιμάζων τρόπον, ἕνα Χριστόν καὶ κύριον ἀποφαινούσης ἡμῖν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς

PG 105 τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος; ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τεθεράπευκε μὲν ἐν
 Ἱεροσολύμοις τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν, εἶτα τοῦτον εὐρών ἐν τῷ ἱερῷ, βεβαίαν αὐτῷ καὶ

oh. 9, 35-37 ἰδρυμένην ἐνετίθει τὴν πίστιν; ἤρετο γὰρ προσελθὼν· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ 25
 θεοῦ; καὶ πρὸς γε ταυτὶ διακεκραγὸς ἐκείνου· τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς
 αὐτόν, ἔφη πάλιν αὐτός· καὶ ἑώρακας αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκείνός
 ἐστιν. ὁρᾷς ὅπως οὐ τὸν φοροῦντα δέδειχεν, οὐ τὸν ἔσω κεκρυμμένον, ἀλλ' ὡς ἕνα

1 Ioh. 1, 1 μᾶλλον ἑαυτὸν μετὰ τῆς σαρκός; καὶ γοῦν ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, φη-
 σίν, ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἑώρακα μεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὁ ἐθεασάμεθα καὶ 30
 αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. καίτοι τὸ θεῖον
 ἐστὶν ἀναφές, ἀλλὰ γέγονεν ἀπτός ὁ λόγος ὡς διὰ τῆς ἰδίας σαρκός, ἀόρατος κατὰ φύσιν,
 ἀλλ' ἦν ἐμφανὴς διὰ σώματος. σὺ δὲ δὴ πάλιν διστάεις ὀλοτρόπως καὶ κατασοφίζῃ

Loofs τὸ ἀληθές, τὰς μὲν φύσεις χωρίζων, ἐνῶν δέ, ὡς φῆς, τὴν προσκύνῃσιν. ἀλλ' εἰ χωρί-
 p. 262, 5. 6 ζεις τὰς φύσεις, συναποφοιτήσκειν ἂν αὐτοῖς καὶ τὰ ἑκατέρας ἴδια φυσικῶς, ἐλάσει δὲ 35
 P 129 διαμπᾶξ τῆς διαφορᾶς ὁ λόγος. δύο δὲ οὖν ὁμολογουμένως· πλὴν ἐρομένῳ φρά-
 σον· τί τὸ διστᾶν ἀλλήλων τὰς φύσεις καὶ τῆς διαφορᾶς τίς ἂν εἴη ὁ τρόπος; ἀλλ'
 ἐρεῖς που πάντως ὡς ἕτερον μὲν κατὰ φύσιν ἀνθρωπος ἢ γοῦν ἀνθρωπότης, ἕτερον δὲ
 θεὸς ἥτοι θεότης, καὶ ἡ μὲν ἀσυγκρίτως θατέρας ὑπερηρμένη, μείων γε μὴν ἐκείνη τοσοῦ-
 τον ὅσον ἀνθρωπος θεοῦ. πῶς οὖν, εἰπέ μοι, μιᾷ προσκυνήσει τιμᾶν ἀξιοῖς τὰ οὕτως 40

12 cf Exc Eph. VIII. XV Exc Mar. Merc. XI Apol. adu. Or. 23; adfert Tim syr. f 45^b

1—7 10—40 V 8 9 VVa
 2 ἔχει V 6 ἢ Agellius εἰ V ἀπλανεστάτη scripsi ἀπλανεστᾶτην V 26 διακεκραγό-
 τος Pusey δακεκραγός V 36 ἐρωμένῳ V

ἀλλήλοις ἀνισοφυῇ καὶ κατὰ τὸν τοῦ· πως εἶναι λόγον ἀσυγκρίτοις διαφοραῖς διεσχοι-
νισμένα; ἄρα γὰρ ἵππῳ περιθεῖς τὴν ἀνθρώπου δόξαν ἐργάσῃ τι τῶν ἐπαινουμένων; ἢ
μᾶλλον ἐξυβριεῖς τὸ ὑπερτεροῦν, κατασύρων εἰς τὸ δυσκλεῆς τὴν ἀμείνω φύσιν;

Ἄλλ' ἐξηγήρηται τι σοφὸν εἰς ἀπολογίαὶν αὐτῷ· προσεπάγει γάρ

4

13 Οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ πλασθὲν ἐπὶ μήτρας· οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ κτισθὲν ἐκ τοῦ Loofs
πνεύματος· οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ ταφέν ἐπὶ μνήματος. οὕτω γὰρ ἂν ἦμεν ἀνθρω- P. 262, 7-12
πολάτραι καὶ νεκρολάτραι σαφεῖς. ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἐν τῷ ληφθέντι θεός, ἐκ τοῦ λα-
βόντος ὁ ληφθεὶς, ὡς τῷ λαβόντι συναφθεὶς, συγχρηματίζει θεός.

Ἰδοὺ δὴ πάλιν ἡμῖν ὁ τὴν συνάφειαν ὀνομάζων πανταχοῦ καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπολα-
τρίας ἐγκλήματα δεδιώς ἤλω γεγωνὶς ἀνθρωπολάτρης καὶ τοῖς τῆς ἑαυτοῦ δυσβουλίας 10
βρόχοις ἐνίσχεται καὶ καταφωρεῖται πεσὼν εἰς ἀδόκιμον νοῦν. τὸ γάρτοι τεχθὲν ἐκ
μήτρας οὐ καθ' ἑαυτό, φησί, θεός. ὡς ἄγαμαί σε τῆς ἀγχινοίας καὶ φρενὸς τῆς οὕτω
λεπτῆς. τίς γὰρ ὅλως ὁ τοῦτο φάναι τεθαρσηκώς; ἢ τίς ἠγνόηκεν ὅτι τὸ γεγεννημένον
ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστίν; ἀλλ' ἦν ἰδία τοῦ λόγου καὶ εἷς νοεῖται μετ' αὐτῆς <ὡς> καθάπερ
ἀμέλει φθάσαντες εἵπομεν, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος. ἄρ' 15
οὐν εἴ τις ἔλοιτο καὶ ἐφ' ἡμῶν εἰπεῖν <ὅτι> οὐκ ἄνθρωπος τὸ σῶμα καθ' ἑαυτό, οὐ περιτ- PG 108
τὸς εἰς λόγους καὶ εἰκαιόμυθος ὀνομάζοιτο ἂν εἰκότως; ἀρνήσεται γὰρ οὐδεὶς ὅτι μὴ ἄν- P 130
θρωπος τὸ σῶμα καθ' ἑαυτό, σῶμα δὲ μᾶλλον ἀνθρώπου λέγοιτ' ἂν· πλὴν οὐ δίχα διατεμὼν
καὶ ἀνὰ μέρος τιθεῖς ψυχὴν τε καὶ σῶμα φαίη τις ἂν ὅτι συγχρηματιεῖ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ
πρὸς ἑνὸς ἀνθρώπου δήλωσιν (εἴη γὰρ ἂν οὐκ ἐν κόσμῳ γεγεννημένος ὁ τοιοῦτος λόγος, 20
μᾶλλον δὲ καὶ ἀμαθίας ἔμπλεως), ἄμφω γε μὴν καθ' ἑνῶσιν φυσικὴν συνενεγκὼν εἰς ἑνὸς
ἀνθρώπου σύστασιν, τότε καὶ ἄνθρωπον ὀνομάσει καὶ κἂν οὕτω δόξῃ ἀσύφηλόν τε καὶ
ἀκαλλῆς εἰπεῖν. ἔδει τοίνυν, εἴπερ τις ἦν ὅλως σοφός τε καὶ νουεχής, σῶμα μὲν εἰ-
πεῖν τὸ ἐκ γυναικός, προσομολογήσῃ δὲ ὅτι τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει συνενεχθὲν τῷ
λόγῳ Χριστὸν ἕνα καὶ υἱὸν καὶ κύριον ἀποτετέλεκε τὸν αὐτὸν ὄντα θεὸν καὶ ἄνθρωπον· 25
νυνὶ δὲ τοῦτο μεθεὶς ἵεται μὲν τὴν διεστραμμένην τῆς εἰς εὐθὺ διεκπίπτων ὁδοῦ, δύο δὲ
ἡμῖν διακηρύττει θεούς, ἕνα μὲν ὡς φύσει καὶ ἀληθείᾳ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕτερον
δὲ παρ' αὐτὸν τὸν συγχρηματίζοντα αὐτῷ, ὅνπερ τρόπον οὐδεὶς ἂν λέγοιτο τῶν καθ' ἡμᾶς
ἑαυτῷ καὶ μόνῳ συνδιαιτᾶσθαι τυχόν, ἐτέρῳ δὲ μᾶλλον συνδιαιτῆσεται. κἂν εἴ τινα
λέγοι τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων ἑαυτῷ συμβασιλεύειν, ὄφλοι ἂν εἰκότως γέλῳτα καὶ βατταριεῖ 30
τὸ ἐφ' ἑνός τε καὶ μόνου τιθεῖς καὶ λέγων ὡς ἐπὶ δυοῖν. οὕτως ἀσύνετον κομιδῇ τὸ
συγχρηματίζειν οἷεσθαι καθ' ἑνός τε καὶ μόνου δύνασθαι χωρεῖν· δύο γὰρ που πάντως εἶεν
ἂν καὶ ὁ μὲν ἐστὶ κατὰ φύσιν θεός, ὁ δὲ τάχα που καὶ μόνον τό γε συγχρηματίζειν θύρα-
θὲν τε καὶ ἐπίκτητον ἔχων πρόσφατος ἡμῖν ἀνεδείχθη θεός. ἄρ' οὐν ψεύδεται λέγων
ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς τῶν ὄλων θεός· ἐὰν ἀκούσης μου, οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεός Ps. 80, 9. 10
πρόσφατος οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἄλλοτρίῳ; εἴτα πῶς προσκεκυνήκαμεν 36
τῷ Χριστῷ καὶ αὐτῷ κάμψαι πᾶν γόνυ; πῶς δὲ καὶ σέβειν αὐτὸν ὁμολογεῖς, καίτοι P 131
δεδιώς, ὡς ἔφη, τὸ ἀνθρωπολάτρης εἶναι δοκεῖν; ἀλλ' ἔχει τινά, καθάπερ οὐν οἶεται, σοφὸν
ἐπὶ τῷδε λόγον· ὡς γὰρ τῷ λαβόντι συναφθεὶς, συγχρηματίζει θεός. πῶς ἐλήφθη,

13 cf. Exc. Eph. XV Exc. Mar. Merc. XI [Mar. Merc. 21 p. 35, 18—22]

I—4. 9—39 V

5—8 VVa

5 κτισθὲν V^a Exc. Eph. πλασθὲν V 7 σαφὴς V 11 γάρτοι Agellius γάρ σοι V 14 ὡς
addidi 16 ὅτι addidi 22 κἂν οὕτω δόξῃ V, sensum ita restituere conatus sum <ἀνθρώπου·
σῶμα καὶ οὐδέν> ἂν οὕτω δόξειεν 26 ἵεται Agellius οἶεται V 28 ὅνπερ scripsi ὃν γάρ V

- φράσον, ἢ τίνα συνήφθη τρόπον; εἰ μὲν οὖν καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ, τὴν καθ' ὑπόστασιν λέγω, παῦσαι μερίζων τὸ ἡνωμένον, ἐπὶ καιροῦ δὲ οἶμαι καὶ πρὸς γε ἡμῶν εἰρήσεται διατέμνοντί
- Mt. 19, 6 σοὶ τὸ ἄτμητον· ὁ οὖν θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· εἰ δέ γε τὴν λῆψιν ἢ γοῦν τὴν συναφείαν ἔξωθέν τε καὶ σχετικὴν εἶναι φῆς, πῶς ἡγνόηκας ὅτι καὶ ἐν
- 2 Petr. 1, 4 ἡμῖν ἔστι θεὸς καὶ ἡμεῖς αὐτῷ συναπτόμεθα σχετικῶς καὶ κοινωνοὶ τῆς θείας αὐτοῦ γε- 5
- Ps. 62, 9 γόμεν φύσεως; ψάλλει γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ· ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου. συγχρηματιοῦμεν οὖν ἄρα καὶ ἡμεῖς τῷ κατὰ φύσιν θεῷ, * * θεοὶ κατ' αὐτόν,
- PG 109 κάμψει καὶ ἡμῖν πᾶν γόνυ. τί προστέταχε τοῖς ἄνω πνεύμασιν ὁ θεὸς καὶ πατήρ, δι-
- Hebr. 1, 6 δασκέτω παρελθὼν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅταν γάρ φησιν, εἰσαγάγη τὸν πρωτότο- 10
- κον εἰς τὴν οἴκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγ- 10
- γελοι θεοῦ. οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἐν τούτοις τὸ σὸν δὴ καὶ σοφὸν οὐκ ἐπενήνεκται, προσκυνεῖσθαι δὲ μᾶλλον προστέταχεν ὡς ἓνα που πάντως καὶ οὐχ ἕτερον σὺν ἐτέρῳ, τίς δὴ ὁ παρὰ τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος; καίτοι τὸν πρωτότοκον ἡ θεία λέγει γραφή, πρωτότοκον δὲ ὠνομάσθαι φαμέν τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον, καίτοι θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν καὶ υἱὸν μονογενῆ καὶ ἀσύντακτον τῇ κτίσει κατὰ γε τὸν τῆς θεότητος λόγον, ὅτι γέγονεν 15
- Rom. 8, 29 ἄνθρωπος καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτότοκος. εἰς οὖν ἄρα πρὸς τῶν ἄνω πνευμά- των ὁ προσκυνούμενος, ὁ ἐκ θεοῦ πατρός λόγος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός· τότε γὰρ τότε καὶ ὡς πρωτεύων ἐν πᾶσι νοεῖται πρωτότοκος.
- Col. 1, 18 Ἄλλ' αἱ μὲν θεόπνευστοι γραφαὶ Χριστὸν ἓνα διακηρύττουσι καὶ υἱὸν καὶ κύριον, δύο
- P 132 γε μὴν ὁ περιττὸς οὕτως, καὶ προσκυνούμενον ἄνθρωπον τῇ ἀγίᾳ τε καὶ ὁμοουσίᾳ 20
- τριάδι προστιθεῖς οὐκ αἰσχύνεται· φησὶ γὰρ πάλιν
- Loofs 141 Ἄλλ' οὗτος ὁ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰσραὴλ συγγενής, ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνθρωπος, 141
- p. 248, 7-10 ὁ κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν ἐκ σπέρματος γεγεννημένος Δαυὶδ παντοκράτωρ τῇ συνα- 10
- Rom. 1, 3 φείᾳ θεός.
- Loofs p. 2 Εἶτα τούτοις ἐπάγει· Ἄκουσον ἀμφοτέρω Παύλου κηρύττοντος· ὁμολογεῖ τὸν 25
- 248, 12. 13 19 ἄνθρωπον πρότερον καὶ τότε τῇ τοῦ θεοῦ συναφείᾳ θεολογεῖ τὸ φαινόμενον, ἵνα μηδεὶς 25
- 249, 4 ἀνθρωπολάτρην τὸν Χριστιανισμόν ὑποπτεύῃ. ἀσύγχυτον τοίνυν τὴν τῶν φύσεων τη- ρῶμεν συναφείαν· ὁμολογῶμεν τὸν ἐν ἀνθρώπῳ θεόν· σέβωμεν τὸν τῇ θείᾳ συναφείᾳ τῷ παντοκράτορι θεῷ συμπροσκυνούμενον ἄνθρωπον.
- Εἰ μὲν οὖν ἄνθρωπον ὀνομάζων οἴσθα μετὰ τούτου καὶ θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν αὐ- 30
- τόν, εὖ ἂν ἔχοι καὶ πεπαύσομαι· εἰ δὲ μερίζων τὰς φύσεις οὐχὶ τῷ εἰδέναι μόνον τίς μὲν ἢ ἀνθρωπεία, τίς δὲ δὴ πάλιν ἡ θεία, διστὰς δὲ μᾶλλον τῆς πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς,
- Ps. 127, 2 ἀνθρωπολάτρεις ὁμολογουμένως καὶ σοὶ πρὸς ἡμῶν εἰρήσεται· τοὺς καρποὺς τῶν πό- 35
- νων σου φάγεσαι. σκληρὸς δὲ καὶ ἀνουθέτητος ὢν μόνος ἴθι τὴν διεστραμμένην· ἡμεῖς δὲ τὴν εὐσεβῆ καὶ ἀμώμητον τῶν ἁγίων πατέρων ἱχνηλατοῦντες τρίβον τοῖς τε ἀπο- 35
- στολικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς συγγράμμασιν εὖ μάλα παιδαγωγούμενοι, ὁμοῦ τῷ θεῷ καὶ
- PG 112 πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι μιᾷ προσκυνήσει τιμήσομεν τὸν ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

14, 1 repetitur infra p. 69, 7, adfert Tim. Patr. or. 13, 234 2 cf. Exc. Eph. V. X 27 ἀσύγχυ- τον — 29 adferuntur in ep. 128, 11

1—21. 30—39 V 22—29 VVa

7 lacunam signavi e. g. supplendo εἰ δ' ἐσόμεθα 13 δὴ scripsi δὲ V 17 γὰρ τότε scripsi γὰρ τέτοκε V 27 χριστιανισμόν V Exc. Eph. χριστιανὸν V 28 ἐν ἄνω V Exc. Eph. ἓνα V

Τόμος τρίτος

P 133

Μέγα μὲν ὁμολογουμένως ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, τεθαύμασται δὲ καὶ παρ' 1 Tim. 3, 16 αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμᾶς ἐμπεδοῖ λέγων ὁ σοφώτατος Παῦλος· ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις Eph. 3, 10-12 διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ κατὰ πρόθεσιν τῶν 5 αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως. σοφία γὰρ ἀληθῶς καὶ οὐκ ἀνθρωπίνη, πόθεν; θεία δὲ μᾶλλον καὶ ἐν ἀπορρήτοις τισὶ βάθεσί τε καὶ ἀκαταληψίαις κειμένη τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ψάλλει γοῦν ὁ μακάριος Δαυὶδ· καὶ Ps. 17, 12 ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐτοῦ ἢ σκηνὴ αὐτοῦ, σκοτεινὸν 10 ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων, σκότον οἶμαι λέγων οὐδὲν ἕτερον πλὴν ὅτι που πάντως τὴν τῶν ἐννοιῶν δυσκάτοπτον εὔρεσιν τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ἀχλύος δίκην ἐμπύπτουσαν. ταύτηι τοι φαμὲν ζητημάτων ἰσχνῶν καὶ περιεργίας τῆς ἐπέκεινα νοῦ δεδεῆσθαι μὲν οὐδαμῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, πίστεως δὲ μᾶλλον ἀπλὴν καὶ ἀκάκουργον ἐχούσης τὴν παράδοσιν. οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ φρονεῖν δεδιδάγμεθα καὶ πεπιστεύκαμεν ὅτι θεὸν 15 ὄντα κατὰ φύσιν τὸν ἴδιον υἱὸν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἄνθρωπον γεγονότα καὶ ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα γεγεννημένον, ἵνα δικαιώσῃ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας καὶ τῶν ἐν ἀγνοίαι πταισμάτων χρηστοῖς καὶ ἡμερωτάτοις ἀπαλλάξας νεύμασι καθαρούς καὶ ἀμώμους προσκομίσειε δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ τῆς θείας ἑαυτοῦ φύσεως ἐργάσῃται κοι- 2 Petr. 1, 4 νωνοὺς τοὺς ὑπὸ θάνατον καὶ φθοράν, κηρύξῃ δὲ καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν καὶ τὰς τῶν P 134 πεπλανημένων ἀγέλας εἰς τὸ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας μετακομίσει φῶς διδάξῃ τε λοιπὸν 21 τίς ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐστὶ θεὸς καὶ τῶν ὅλων δημιουργός. γέγονε γὰρ ὁσμή τῆς 2 Cor. 2, 14 γνώσεως τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ καὶ ἐν αὐτῷ τεθεάμεθα τὸν ἐξ οὗ γεγέννηται κατὰ φύσιν, ἐγνώκαμεν τε σαφῶς τὴν εἰς ζωὴν ἡμᾶς τὴν αἰδίου ἀποφέρουσαν ὁδόν. οὕτω καὶ ταῖς τῶν ἐθνῶν ἀγέλαις ἐπιλάμψῃν τὸν υἱὸν ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας προανεκεκράγει λέ- 25 γων· οὕτω λέγει κύριος· ἐκοπίασεν Αἴγυπτος καὶ ἐμπορίαι Αἰθιοπῶν καὶ Ies. 45, 14. 15 οἱ Σαβαῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι καὶ ὀπίσω σοῦ ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις καὶ προσκυνήσουσί σοι καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεός ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ. σὺ γὰρ εἰ θεὸς καὶ οὐκ ἡϊδεύμεν, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ. εἴρηται 30 δὲ που πρὸς τὸν υἱὸν ὡς ἐκ προσώπου πάλιν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός· ἰδοὺ τέθεικά σε Ies. 49, 6 εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. νενομοθέτηκε μὲν γὰρ τὸν ἐξ αἵματός τε καὶ γένους Ἰσραὴλ τὴν καινὴν PG 113 διαθήκην, παλαιωθείσης τῆς πρώτης, ἐπέφανε δὲ καὶ μέχρι τερμάτων τῆς ὑπ' οὐρανὸν τοῖς Hebr. 8, 13 ἀνὰ πᾶσαν χώραν τε καὶ πόλιν ἔθνεσιν τε καὶ λαοῖς. προσκεκυνήκασιν γὰρ αὐτῷ καὶ 35 μὴν καὶ ἔπονται νοητῶς, ἀρρήτοις ἀγάπης δεσμοῖς καθάπερ τισὶ χειροπέδαις ἐνισχημένα καὶ μόνον οὐχὶ λέγοντα τὸ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου· ἰδοὺ οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι Ier. 3, 22 σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. ὅρα δέ μοι τῶν προφητικῶν ἐννοιῶν τὴν ἐγρήγορσιν· προσκυνήσουσί σοι, φησί, καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ θεός ἐστὶ Ies. 45, 15 καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ. ἡϊδεὶ μὲν οὖν ὁμολογουμένως ὡς πνευματοφόρος 40 τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον ἐν ἡμῖν σκηνώσοντα, καθά φησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ioh. 1, 14 Ἰωάννης (ταύτηι τοί φησιν ὅτι ἐν σοὶ θεός ἐστὶ)· πλὴν οὐκ εἰς δύο τέμνεσθαι θεοὺς P 135 συγκεχώρηκε τὸν Ἑμμανουήλ, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενής, ἕνα καὶ οὕτως ὡμολόγει πάλιν αὐτόν. καὶ γοῦν εὐθύς προσεπήνεγκεν ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ.

ἐπιτήρει γὰρ ἀκριβῶς τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. προηγορευκῶς γάρ, ὡς ἔφην, ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἐστίν, οὐ προστέθεικεν ὅτι καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν τοῦ ἐν σοί, ἀλλ' εἰς ἐνότητα συνενεγκὼν οἰκονομικήν, οὐκ ἔστι, φησί, θεὸς πλὴν σοῦ. ὅτι δὲ ἄνθρωπος γεγωνὺς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος διὰ πάσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὡς ἔπος εἰπεῖν καταγγέλλεται, διὰ πλείστων μὲν ὅσων ἀκονιτὶ καταδείξαι βῆλον, ἀπόχρη δέ, οἶμαι, πρὸς τὸ 5
 2Reg 7, 12-14 παρὸν ἐκείνο εἰπεῖν. ἔφη γάρ που θεὸς πρὸς τὸν μακάριον Δαυὶδ· καὶ ἀναστήσω ἐκ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ ὃς ἔσται ἐκ τῆς κοιλίας σου, καὶ ἐτοιμάσω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· αὐτὸς οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ ἀνορθώσω τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ἀλλ', οἶμαι, φαίη τις ἄν, οὐκ ἐπὶ γε τῷ 10
 Ἑμμανουήλ, εἰρησθαι δὲ μᾶλλον ἐπὶ Σολομῶντι ταυτί· Παῦλος γε μὴν ὁ σοφώτατος τοῖς
 Hebr. 1, 5 οὕτως ἐθέλουσι νοεῖν ἀντιτάσσεται γεννικῶς. δέχεται γὰρ ἐπὶ Χριστῷ τὰς φωνὰς καὶ αὐτὸν εἶναί φησι πρὸς ὃν εἴρηται παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὅτι ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅτι δὲ καθ' ἡμᾶς γεγωνὺς, τουτέστιν ἄνθρωπος ἱερουργήσιν ἔμελλε τῷ θεῷ καὶ πατρὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως σεσωσμένην 15
 1 Reg. 2, 35 τὴν ὑπ' οὐρανόν, διεσάφει λέγων ἐν ἑτέροις· καὶ ἀναστήσω ἑμαυτῷ ἱερέα πιστὸν ὃς πάντα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ μου ποιήσῃ, καὶ οἰκοδομήσω αὐτῷ οἶκον πιστὸν καὶ διελεύσεται ἐνώπιόν μου πάσας τὰς ἡμέρας. ἄθρει δὴ μοι πάλιν ὡς ἐν ἑτέροις εἰπὼν οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου, τῷ υἱῷ τὸν οἶκον ἐγείρειν ὁ πατὴρ ἐπαγγέλλεται. καὶ τοῦτο συνεῖς ὁ θεσπέσιος 20
 P 136 Παῦλος Μωσέα μὲν ἔφη πιστὸν ἐν ὅλῳ γενέσθαι τῷ οἴκῳ μου, τὸ οἰκετικὸν ἔχοντα μέ-
 Hebr 3, 5 6 τρον, Χριστὸν γε μὴν ὡς υἱὸν ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὐ οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς. τρόπος δὲ
 PG 116 τῆς ἱερουργίας αὐτῷ τὰ καθ' ἡμᾶς, οὐχ αἷμα ταύρων καὶ μόσχων, ἀλλ' ἡ τῆς ἀπάντων
 Hebr 3, 1 2 πίστεως ὁμολογία. καὶ πιστώσεται πάλιν ὡδὶ γεγραφὼς ὁ μακάριος Παῦλος· ὅθεν,
 Phil 2, 7 αὐτόν. αὐτὸν οὖν ἄρα φαμέν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, ὅτε δι' ἡμᾶς κεκενωσθαι λέγεται μορφὴν δούλου λαβὼν, τότε καὶ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις ἑαυτὸν καθεῖναι, οἷς ἂν πρέποι, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ τὸ ἀπεστάλθαι δοκεῖν καὶ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς ἡγεῖσθαι πρόξενον τὴν ἱερουργίαν. εἰ γὰρ ἐπεὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, προσκεκύνθη μεθ' 30
 Hebr 1, 6 ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος, καίτοι προσκυνούσης αὐτὸν τῆς ἄνω πληθύος καὶ τῶν ἁγίων πνευ-
 Deut 32, 43 μάτων λέγοντός τε Μωυσέος περὶ αὐτοῦ· εὐφράνθητε, οὐρανοί, ἅμα αὐτῷ καὶ προσκυνήσατέ αὐτῷ πάντες υἱοὶ θεοῦ, τί τὸ ξένον ἢ τῆς οἰκονομίας λόγοις
 Eph. 5, 2 ἀνάρμοστον, εἰ κεχημάτικεν ἀρχιερεὺς ὡς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἑαυτὸν τε ὑπὲρ ἡμῶν καὶ
 2 Cor. 2, 15 ἡμᾶς ἀνατιθεὶς δι' ἑαυτοῦ τε καὶ ἐν ἑαυτῷ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ; Χριστοῦ γὰρ ἐσμὲν εὐωδία 35
 κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' ἥκιστα μὲν ἐν κόσμῳ τῷ δέοντι πεπράχθαι ταυτὶ διισχυρίζεται πάλιν ὁ γεννάδας οὐτοσί, μόνον δὲ οὐχὶ καταμειδιδίαι τῶν οὕτω ταῦτ' ἔχειν ὑπειληφόντων καὶ τοῖς θείοις σκέμμασιν ἀνοσίως ἐπιτιμῶν οὕτω πού φησιν

Loofs 11 Ἀποστόλου γὰρ ἀκούοντες ὄνομα, τὸν θεὸν λόγον νοοῦσιν ἀπόστολον· ἀρχιερέως
 p. 232, 8-17 ἀναγινώσκοντες κλήσιν, θεότητα τὸν ἀρχιερέα φαντάζονται παραδόξου φρενοβλαβείας ἰδέαι. 40
 Hebr 3, 1

1, 1 = Exc Mai Merc V; 39 40 adfert Tim arm. p. 100

1—38 V 39 40 VVa

1 προηγορευκῶς scripti προσηγορευκῶς V 8 μου] σου V 12 malim ἀντιτετάσσεται γεννικῶς ed Rom γεννικῶς V 19 οὗτος V malim αὐτός 21 μου suspectum 39 νεστορίου V in mg

τίς γὰρ ἀποστόλου λειτουργίαν μαθών, οὐκ εὐθὺς ἄνθρωπον μηνυόμενον ἔγνω; τίς ἀρχιε- P 137
ρέως ὀνομασίαν ἀκούων, θεότητος <ἄν> οὐσίαν τὸν ἀρχιερέα νομίσειεν; εἰ γὰρ ἀρχιε-
ρέως ἢ θεότης, τίς ὁ τῇ παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης λειτουργίαι θεραπευόμενος; εἰ θεὸς ὁ
προσφέρων, οὐδεὶς ὧι προσφέρεται. τί γὰρ θεότητος ἄξιον, ἵν' ὡς ἐλάττων προσφέρῃ
τῷ μείζονι;

5

- 2 Προσεπάγει δὲ τούτοις· Πόθεν οὖν αὐτοῖς ὁ θεὸς κεκλησθαι νῦν ἀρχιερεὺς ἐνομίσθη Loofs
ὁ θυσίας εἰς προκοπὴν ἰδίαν κατὰ τοὺς ἀρχιερέας μὴ χρήζων; ὁ θεότητος κτήτωρ ἐξ P. 233, 4-7
ἀνθρώπων ληφθεὶς ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν. Hebr. 5, 1

Οὐκοῦν οὐδὲ ἀπεστάλθαι φῆς εἰς τόνδε τὸν κόσμον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον; πεφενά-
κικεν οὖν ἄρα κατὰ τὸ εἶκος τοὺς δι' αὐτοῦ κεκλημένους ὁ σοφώτατος Παῦλος· ἔφη γὰρ 10
ὅτι ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον Gal. 4, 4
ὑπὸ νόμον, ἀλοίῃ δ' ἂν κατὰ σέ καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐρραψωιδηκῶς εἰκῇ καὶ τὰ ἀνέ-
φικτα ζητῶν· ἔφη γὰρ που πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν· ἐξαπόστειλον Ps. 42, 3
τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου. τί δέ; εἶπέ μοι, οὐχὶ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ψευ- PG 117
δοεπήσει τάχα που λέγων οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, 15 Ioh. 3, 17
ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἐγὼ Ioh. 8, 42
ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξηλθὼν καὶ ἤκω; γράφει δέ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ·
ὁ λαμβάνων αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν· Ioh. 3, 33-34
ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. ἀπεστάλθαι δὲ φαμέν
τὸν τοῦ θεοῦ λόγον τὸ τῆς ἀποστολῆς ὄνομά τε καὶ χρῆμα μετὰ τῶν τῆς κενώσεως ἔχοντα 20
μέτρων, σὺ δὲ δὴ δέδιας ἀμαθῶς καὶ αὐτῷ προσνέμειν ἐρυθρίαῖς ἀνθ' ὅτου τό τε τῆς
ἀποστολῆς καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ὄνομά τε καὶ χρῆμα; ἄρα γὰρ ἀρμόσειν ὑπέληφας ὡς
ἐτέρωι παρ' αὐτὸν ἀνθρώπῳ τῷ ἐκ γυναικός, ψιλὴν ἔχοντι τὴν συνάφειαν κατὰ σέ καὶ
ὡς ἐν ἰσότητι μόνης τῆς ἀξίας; πῶς οὖν ἔτι τὰ καθ' ἡμᾶς ὀνήσας ὁράται θεὸς ὢν ὁ λόγος, P 138
εἰ καὶ προσκεκομίσμεθα δι' ἑτέρου τῷ θεῷ καὶ πατρί; οὐκέτι γὰρ δι' αὐτοῦ τὴν προσα- 25 Eph. 2, 18
γωγὴν ἐσχήκαμεν, ἀλλὰ γέγονεν ἡμῶν μεσίτης ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, τὸ τῆς θεότητος ὄνομα
κατάπλαστον ἔχων. ἀλλὰ ναί, φησί, σμικρὸν ἂν εἴῃ τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς φύντι λόγῳ
τὸ ἱεουργεῖν. σμικρὸν ὁμολογουμένως, συνερῶ γάρ σοι πρεσβεύοντι τάλῃθές· ἀλλ' οὐ
γυμνῇ τῇ θεότητι κεχρημένος ἐπέφανε τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, γεγονῶς δὲ μᾶλλον ἄνθρωπος
καθ' ἡμᾶς, ὧι μέγα τι χρῆμα καὶ ἐξαίρετον ἢ ἱεουργία. εἰ δὲ δὴ παραιτεῖτο τὸ ἱεουρ- 30
γεῖν ὡς ἀνθρώπῳ πρέπον ἢ γοῦν ἐτέρωι τῷ τῆς δουλείας ἔχοντι μέτρον, πῶς οὐκ ἄμεινον
παρὰ πολὺ καὶ πρό γε τούτου παραιτεῖσθαι τὴν ἐνανθρώπησιν; ἀλλ' οὐκ ἀπόβλητον
ἐποίησατο δι' ἡμᾶς τὴν γέννησιν, οὗτοσί δέ, ὡς ἔφην, αἰσχύνεται τάλῃθές, ἄσφόν τε καὶ
ἀνεπιστήμονα καταδεικνὺς ἑαυτόν, καίτοι τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· οὐ γὰρ ἐπαι- Rom. 1, 16
σχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον, δυνάμις γὰρ θεοῦ ἐστίν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ 35
πιστεύοντι. θαυμάσειε δ' ἂν τις τὸν τοῦ θεοῦ λόγον τῆς ἀπάντων ἕνεκα σωτηρίας
καὶ ζωῆς τοσαύτην ἀνασχόμενον παθεῖν τὴν ταπείνωσιν, ἣν οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ τῶν εἰκαίων
ἡμῖν διδασμάτων εὐρετὴς καὶ μόνον ὁμολογεῖν αἰσχύνεται, καίτοι δέον ἄγασθαι μὲν ἐπὶ
τούτοις αὐτόν, ἀνακραγεῖν δὲ ὁμοῦ τῷ μακαρίῳ προφῆτῃ· κύριε, εἰσακήκοα τὴν Hab. 3, 2

1, 2 = Exc. Mar. Merc. V; 2—5 repetuntur infra p. 69. 23

1—5 VVa 6—39 V

2 ἂν cod. Dresd. Chrysostom. ap. Loofs p. 232, 13 om. VVa 3 τῇ παρὰ cod. Dresd. παρὰ
τῇ V, V^a et hoc et altero [p. 69, 23] loco 9 κυρίλλου V in mg. 22 ἀρμόσειν Agellius ἀρ-
μόσειεν V 28 συνερῶ Agellius συνεργῶ V 33 malim τὴν γέννησιν τὴν ἐκ γυναικός 37 ἀνασχό-
μενον scripsi ἀνασχομένῳ V 39 ἀνακεκραγεῖν V

ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην· κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην. ἐπειδὴ δὲ ἀπάσης αὐτῷ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀντεγειρομένης τρόπον τινὰ καὶ ἀντανιστώσης τὴν ἀλήθειαν ψυχρόν τε καὶ ἄυλον καὶ οὐδαμόθεν ἐπικουρούμενον ἀποφαινούσης αὐτῷ τὸν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις εὐρήμασι λόγον, διηπόρηκεν οὐ μετρίως τῶν εἰς ὀρθότητά τε καὶ ἀλήθειαν ἐν-
νοιῶν τε καὶ διασκέψεων, ταύτηι τοι καὶ ἃ μηδεὶς πώποτε τῶν εἰς ὀρθότητα τὴν δογμα- 5

P 139 τικὴν μεμαρτυρημένων ἢ πεφρονηκῶς ἢ λέγων ἀλίσκεται, ταύτας ποιεῖται τοῦ λόγου τὰς
PG 120 ἀφορμὰς σκιαμαχεῖ τε καὶ διατείνεται μάτην, ἀντεξάγοντος οὐδενὸς ἢ φιλονεικεῖν ἐθέλοντος
1 Cor. 9, 26 περὶ τούτων αὐτῷ, καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ εἰς ἀέρα δέρειν. ἔφη γάρ
Loofs Τίς ἀποστόλου λειτουργίαν μαθὼν, οὐκ εὐθὺς ἄνθρωπον μνηυόμενον ἔγνω; τίς ἀρχιε-
P 232, 11-14 ρέως ὀνομασίαν ἀκούων, θεότητος <ἄν> οὐσίαν τὸν ἀρχιερέα νομίσειεν; 10

“Ὅτε τοίνυν οὐδεὶς ὁ τοῦτο λέγων ἐστί, τίσιν, εἰπέ μοι, φιλονεικεῖς καὶ τὸ ταῖς ἀπάν-
των ψήφοις κατεγνωσμένον ὡς μόνος αὐτὸς ἀνατρέπων οἶει τάχα που καὶ γερῶν ἀξίαν
ποιεῖσθαι τὴν ἔνστασιν; καίτοι πῶς οὐκ ἀληθὲς ὡς τοῦτο λέγοντος οὐδενὸς εἰς μέσον ἄγεις
αὐτὸς ὁ σιωπᾶν ἄμεινον καὶ μὴ ταῖς τῶν ἀπλουστέρων ἐνίσθαι ψυχαῖς; τίς γὰρ οὕτως
ἐμβρόντητος, ὡς θεότητος οὐσίαν τὸν ἀρχιερέα νομίζειν; ἄνθρωπος ἦν Ἀαρών, καίτοι τὸ 15
προύχειν τῶν ἄλλων ἐν ἱερωσύνῃ τῇ θεῇ λαχών. πῶς οὖν ἂν τις οὐσίαν θεότητος
τὸν ἀρχιερέα νομίσειεν; ἢ πῶς ἂν οὐχὶ πάντῃ τε καὶ πάντως ὁμολογήσειεν ἀνθρώπου
γενέσθαι μνήμην, ὅταν ἡμῖν ὁ Μωυσέος ἀδελφὸς ὡς ἀρχιερεὺς ὀνομάζεται; ἀλλὰ γὰρ κοι-
νὸν τινα καὶ κατὰ παντὸς ἀρχιερέως τῶν καθ’ ἡμᾶς ἰόντα τε καὶ πρέποντα προτιθεὶς τὸν
λόγον, τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης οἰκονομίας τὸ παράδοξον παραλύειν ἐπιχειρεῖ καὶ οἷον ἐκ 20
βάθρων αὐτῶν κατασεῖειν ἀποτολμαῖ τὸ θεῖον ἡμῶν μυστήριον, οὐκ ἐννοῶν ὅτι τεθεμελίωκεν
Mt. 16, 18 ὁ Χριστὸς ἐπὶ πέτραν τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἁίδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.
ἥκιστα μὲν γὰρ ἀξιοῖ τῇ κοινῇ καὶ ἀπάντων τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων ἔπεσθαι δόξει,
καινοτομεῖ * * καὶ μόνος ἀβασανίστως τὸ δοκοῦν. ἡμεῖς μὲν γάρ, καθάπερ ἤδη προ-
εἶπον, τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ἄνθρωπον γεγονότα καὶ ἱεουργῆσαι φαμέν ἑαυτῷ καὶ 25
τῷ πατρὶ τῆς πίστεως ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν πρέπουσάν τε καὶ κατ’ οὐδένα τρόπον ἀνάρ-
μοστον τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις ποιήσασθαι τὴν οἰκονομίαν, ἀλλ’ οὐχ ὥδε ταῦτ’ ἔχειν
P 140 ἐκείνῳ δοκεῖ, ἰδία δὲ μάλλον καὶ ἀνὰ μέρος ἀπολαβὼν ὡς ἕτερον ὄντα Χριστὸν τὸν ἐκ
τῆς ἀγίας παρθένου παρά γε τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, αὐτὸν γενέσθαι φησὶν ἀπόστολον
καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, οἶεται δὲ καὶ <τι> τῶν εἰς εὐσέβειαν ἡκόντων ἐννοεῖν, 30
ἐκεῖνο λέγων

Loofs Εἰ θεὸς ὁ προσφέρων, οὐδεὶς ὡς προσφέρεται. τί γὰρ θεότητος ἄξιον, ἴν’ ὡς
P. 232, 15-17 ἐλάττων προσφέρῃ τῷ μέζοντι;

Ἄλλ’ εἰ μὲν τις ἦν ὁ διατεινόμενός τε καὶ λέγων αὐτὸν ἀληθῶς τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς
λόγον καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τετάχθαι πρὸς ἱεουργίαν καὶ ἐν μέτροις εἶναι τοῖς 35
λειτουργικοῖς ταύτης τε ἕνεκα τῆς αἰτίας ὀνομάζεσθαι δεῖν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον, σοφὴν
ἂν ἐποιήσατο τὴν ἐπίπληξιν, πεποιήσθαι δὲ καὶ ἐν κόσμῳ φαίη τις ἂν αὐτῷ τὸν ἐπὶ τού-
τῳ συλλογισμόν, οὐ γὰρ ἦν ἐν σπάνει τῶν ἱεουργῶν ἢ τῶν ὄλων κατάρχουσα φύσις, ἴν’
ἑαυτῇ λειτουργήσειεν· ἐπειδὴ δὲ φύσει θεὸς ὑπάρχων ὁ μονογενὴς καὶ τὰς παρὰ τῶν
ἱερατεύοντων λειτουργίας δεχόμενος εἰς τὸ τῶν τεταγμένων εἰς ἱεουργίαν καταπεφοίτηκε 40
μέτρον ἄνθρωπος γεγονώς, ὡς ἔφην, γένοιτο ἂν τῶν ἀτόπων οὐδέν, εἰ καλοῖτο πρὸς ἡμῶν
PG 121 καὶ ἀρχιερεὺς. ἢ οὐ καταβέβηκεν ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, μορφὴν δηλονότι δούλου

V

6 ποιῆται V	8 αὐτῷ Agellius αὐτῶν V	10 ἂν om. V cf. p. 55. 2	11 φιλονι- κεῖς V
13 ποιήσθαι V	14 οὕτως ed. Rom. οὕτως V	24 lacunam signavi e. g. sup- plendo δὲ δισχυριζόμενος αὐτὸς	37 ἐπίπληξιν Agellius ἀπό- πληξιν V
38 σπάνη V	39 ἑαυτῇ Agellius ἐν αὐτῇ V	41 καλεῖτο V	33 προσφέρει V
			30 τι addidi

λαβών, καίτοι χαρακτήρ ὑπάρχων καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ πατρὸς; ἀλλ' οὐκ ἂν Hebr. 1, 3 ἐνδοιάσειέ τις. ὅτε τοίνυν ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος ὡς θεός, ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ γεγεννηκότος, κεχημάτικε δοῦλος, τῶν ὑπὸ ζυγᾷ δουλείας τὸ μέτρον οὐ διω-
θούμενος οἰκονομικῶς, ἀνθ' ὅτου δέδίας αὐτὸν καὶ ἀρχιερέα καλεῖν διὰ τὸ ἀνθρώπινον;
καθιεροῖ γὰρ ἡμᾶς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας διὰ τῆς πίστεως ἑαυτὸν τε ὑπὲρ ἡμῶν ὡς εὐοσμώ- 5 Eph. 5, 2
τατον θύμα προσκεκόμικεν τῷ πατρί. ὁ δὲ οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγων προσεπάγει τού-
τοις εὐθύς

Πόθεν οὖν ὁ θεὸς αὐτοῖς κεκλησθαι νῦν ἀρχιερεὺς ἐνομίσθη ὁ θυσίας εἰς προκοπὴν Loofs
ἰδίαν μὴ χρήζων; ὁ θεότητος κτήτωρ ἔξ ἀνθρώπων ληφθεὶς ὑπὲρ ἀνθρώπων κα- P 233, 4-7
θίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν. P 141
Hebr. 5, 1

Πόθεν μὲν οὖν ἦν ἡ διὰ ποίαν αἰτίαν ὠνόμασται Χριστός, τουτέστιν ἄνθρωπος γε- 11
γονῶς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς, διαρκῶς ἡμῖν ὁ λόγος ἀποδέδειχεν ἀρτίως·
οἶμαι δὲ δεῖν οὐκ ἀβασάνιστον ἔαν τὴν ἀσυνήθη τε καὶ ξένην αὐτοῦ φωνήν. ἄρα γὰρ
θεότητος κτήτορα τὸν ἐκ θεοῦ φησι λόγον, κἂν εἰ ἀνὰ μέρος βούλοιτό τις νοεῖν αὐτὸν καὶ
δίχα σαρκός; ἄρ' ὡς παρ' αὐτὸν ἑτέραν τὴν θεότητα αὐτοῦ διορίζεται, ἥς οὐκ οἶδ' ὅπως, 15
καθὰ φησιν αὐτός, γέγονε κτήτωρ ὡς προσειλημμένης ἔξωθεν καὶ ἐπισυμβάσης [αὐτῷ],
καίτοι θεῷ κατὰ φύσιν [οὐκ] ὄντι, αὐτῷ ποτε, ὁποῖόν ἐστι τὸ παρὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης
γυναικός, φημί δὴ τῆς Εὐας, τεκούσης τὸν Σὴθ ἐκτῆσάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ; Gen. 4, 1
ἀλλ' οἶμαι τοῦτό ἐστιν ἀπόβλητον παντελῶς αὐτῷ τε καὶ πᾶσι. τί οὖν ἀκυρολυγεῖ καὶ
παραρριπτεῖ φωνὰς ἀσυνέτους ἐπ' ἀναγκαίους οὕτω πράγμασιν; ἢ οὐκ ἂν ὄφλοι γέλωτα 20
καὶ φρενοβλαβείας γραφήν, εἰ δὴ βούλοιτό τις ἓνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος κτήτορα
λέγειν ἢ γοῦν τὸν ἵππον ἱππότητος; τίς ἄρα λοιπὸν ὁ τῆς θεότητος κτήτωρ, ὃς ἔξ ἀνθρώ-
πων ληφθεὶς τὰ πρὸς τὸν θεὸν καθίσταται; ἐρεῖ τάχα που διελὼν εἰς δύο τὸν ἓνα Χριστὸν
* * τὸν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου· τέτραπται γὰρ πῶς εἰς τοῦτο καὶ νῦν ὁ σκοπὸς αὐτῷ.
κτῆσις οὖν ἀνθρώπου γέγονεν ἡ θεότης, εἰπέ μοι, καὶ συνέβη τινὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τὸ φύσει 25
τε καὶ ἀληθεῖαι γενέσθαι θεὸν καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν καὶ ὑπερτάτης οὐσίας καταπλου-
τῆσαι τὴν ὑπεροχὴν; ἅπαγε τῆς δυσβουλίας, ἄνθρωπε· κεκτήσεται γὰρ οὐδεὶς καὶ ὡς ἰδίαν
ἂν ἔχοι τὴν τῆς θεότητος φύσιν τῶν τελούντων ἐν γενητοῖς. ἴδιον ἦν τὸ σῶμα τοῦ
λόγου καὶ ὡς ἓνα θεὸν καὶ Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον σὺν αὐτῷ προσκεκύνηκεν ἡ κτίσις
καὶ δοξολογοῦσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ σὺν αὐτοῖς ἡμεῖς. ὡς γὰρ ὁ προφήτης φησὶν, ἐκά- 30 Hab 3, 3
λυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ, οὐχ P 142
ὡς ἀνθρώπου θεότητα κτησαμένου· πῶς γὰρ ἡ πόθεν; ἀλλ' ὡς ἐν προσλήψει σαρκὸς ἀν-
θρώπου γεγονότος τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου. ἀλλ' ἔστω τυχὸν ὁ ἔξ ἀνθρώπων ληφθεὶς
θεότητος κτήτωρ κατὰ γε τὸ αὐτῷ σοι δοκοῦν· πῶς καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ὡς PG 124
ἀρχιερεὺς δηλονότι; πότερα οὖν γυμνὸς ἥς ἐκτήσατο θεότητος, ἱερατεύσει τῷ θεῷ ἢ ταύ- 35
την ἤδη πῶς ἰδίαν ἔχων; τουτὶ γὰρ οἶμαι καὶ ἕτερον οὐδὲν κατασημάνειεν ἂν τὸ κτήσασθαι
λέγειν αὐτόν. ἀλλ' εἰ μὲν γυμνός, οὐκ ἐκτήσατο· εἰ δὲ ὡς ἰδίαν ἔχων αὐτήν, θεότης
που πάντως ἱερατεύσει θεῷ. τί οὖν ἀλύεις ἄνω τε καὶ κάτω διακυκᾷς καὶ παραση-
μαίνων οὐκ ἐρυθριάς τῆς πίστεως τὴν παράδοσιν; ἔχει πρόφασιν ἀναγκαίαν ὁ ἐκ θεοῦ
πατρὸς λόγος κἂν <εἰ> ἱερατεῦσαι λέγοιτο τῷ πατρί· κεχημάτικε γὰρ ἱερεὺς οὐ δίχα σαρκός, 40
καθ' ἡμᾶς δὲ γεγονώς, ὡς ἔφην, οἷς καὶ ἐν εὐκλείας τάξει λελόγισται τῆς ἱερωσύνης τὰ
αὐχήματα. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἀταλαίπωρον ἰδεῖν ὡς ἐστι τῶν ἄγαν ἐκτοπω-

V

3 τῶν Agellius τὸν V	5/6 εὐοσμώτατον V	16 αὐτῷ deleui	17 οὐκ deleui
18 postulatur Κάιν, est lapsus ipsius Cyrilli	22 δς scripsi ὁ V	24 lacunam signavi e g.	
supplendo εἰς τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον καὶ	τέτραπται Agellius γέγραπται V	35 ἱερατεύσει	
ed. Rom. ἱερεύσει V	36 κατασημαίνειεν V	37 θεότης Agellius θεότητός V	40 εἰ addidi
41 οἷς Agellius οὐσ V			

ἅπαντες ἡγιάσθησαν ἢ ἐδοξάσθησαν· οὐκ ἄρα τῆς πρὸς υἱὸν συμμορφίας τὸ χρῆμα κατὰ
μόνην ἂν νοοῖτο τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν ἢ γοῦν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον
1 Cor. 15, 49 τρόπον. καὶ τοῦτο ἡμῖν παρίστησι λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· καὶ καθὼς ἐφορέ-
σαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοικοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου,
χοικοῦ μὲν λέγων εἰκόνα τὴν τοῦ προπάτορος Ἀδάμ, ἐπουρανίου γε μὴν τὴν τοῦ Χριστοῦ. 5
τίς οὖν <ἡ> πρώτη τοῦ προπάτορος εἰκὼν; τὸ εὐπόριστον εἰς ἀμαρτίαν, τὸ ὑπὸ θάνατον
γενέσθαι καὶ φθοράν. ποία δὲ πάλιν ἡ τοῦ ἐπουρανίου; τὸ κατ' οὐδένα τρόπον ἡττά-
PG 129 σθαι παθῶν, τὸ μὴ εἰδέναι πλημμελεῖν, τὸ μὴ ὑποκεῖσθαι θανάτῳ καὶ φθορᾷ, ὁ ἁγιασμός
ἢ δικαιοσύνη καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ παραπλήσια. ἀλλ' οἶμαι, ταυτὶ πρόποι ἂν
τῇ θείᾳ τε καὶ ἀκηράτῳ διακεκτῆσθαι φύσει. κρεῖττον γάρ ἐστι καὶ ἀμαρτίας καὶ 10
φθορᾶς ἁγιασμός καὶ δικαιοσύνη. ἀναφέρει δὲ καὶ ἡμᾶς ἐν τούτοις ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ
2 Petr. 1, 4 λόγος, τῆς θείας ἑαυτοῦ φύσεως κοινωνοὺς ἀποφαίνων διὰ τοῦ πνεύματος. ἔχει τοίνυν
ἀδελφοὺς εἰκότας αὐτῷ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως φοροῦντας εἰκόνα κατὰ γε τὸν τοῦ
P 147 ἡγιάσθαι τρόπον· οὕτω γὰρ ἐν ἡμῖν μορφοῦται Χριστός, μεταστοιχειοῦντος ὥσπερ ἡμᾶς
τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων εἰς τὰ αὐτοῦ. ταύτηι τοι καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ 15
Rom. 8, 9 μακάριος ἔφη Παῦλος· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι. οὐκοῦν
μεθίστησι μὲν ὁ υἱὸς οὐδὲν τὸ παράπαν τῶν πεποιημένων εἰς τὴν τῆς ἰδίας θεότητος φύσιν
2 Petr. 1, 4 (ἀμήχανον γάρ), ἐνσημαίνεται δὲ πως τοῖς τῆς θείας φύσεως αὐτοῦ γεγονόσι κοινωνοῖς
διὰ τοῦ μετασχεῖν ἁγίου πνεύματος ἢ πρὸς αὐτὸν ἐμφύεῖα νοητῇ καὶ τὸ τῆς ἀρρήτου
θεότητος κάλλος ταῖς τῶν ἁγίων ἐναστράπτει ψυχαῖς. τί τοίνυν ἡμῖν γυμνὴν τε καὶ 20
μόνην τῆς σαρκὸς τὴν ἐμφύεῖαν ἀπονέμων οὐκ ἐρυθρίαις, τῆς θείας τε καὶ νοητῆς μορφώ-
σεως κατημεληκῶς, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ἅπαν αὐτὴν ἀναιρῶν; ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ὄλων κύριος
καὶ θεὸς μονογενὴς καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμῖν χαρίσῃται τῆς πρὸς
αὐτὸν ἀδελφότητος τὸ ἀξίωμα καὶ τῆς ἐνούσης αὐτῷ εὐγενείας τὸ ἀξιέραστον κάλλος· ὁ
δὲ ἀπάντων ἡμᾶς τῶν καλλίστων ἀποστερῶν ἀνθρωπον ἡμῖν ἀπλῶς ἀδελφὸν γεγενῆσθαι 25
φῃσι καὶ πιστόν, ὡς οἶεται, τὸν ἐν γε τούτοις ἡμῖν ἀποφαίνει λόγον προστιθείς
Loofs
p. 234, 10-16
Hebr. 2, 17. 18 Σκόπει καὶ τὸ τούτοις εὐθύς συναπτόμενον· ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς
ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύ-
ναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. οὐκοῦν ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεήμων· πα-
θητὸς δὲ ὁ ναός, οὐχ ὁ ζωποιοὺς τοῦ πεπονθότος θεός. 30
"Ὅτι μὲν οὖν ᾧδὲ τε φρονεῖν ἡρημένος καὶ μὴν καὶ λέγειν ἀποτολμῶν ἀποδιίστησιν
πάλιν εἰς τε ὑποστάσεις ἰδικὰς καὶ μὴν καὶ πρόσωπα δύο τὸν τε ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον
καὶ ὃν αὐτὸς ἡμῖν ἀρτίως ὡς θεοφόρον εἰσκεκόμικεν ἀνθρωπον, εἶπερ ἐστὶν ἕτερός τε καὶ
ἀνὰ μέρος ὁ παθὼν καὶ ἕτερος ὁ ζωποιοὺς, ἐνδοιάσειν οἶμαι παντελῶς οὐδένα· παραπαίει
Deut. 32, 32 δὲ καὶ ἑτέρως, τὸν ἐξ ἀμπέλου Σοδόμων οἶνον ἐκπεπωκῶς καὶ καταμεθύων τῇ πλάνῃ καὶ 35
P 148 τάχα που μὴδὲ εἰδὼς ὁ λέγει. ποῦ γὰρ ὠνόμασται θεὸς τοῦ Χριστοῦ (καταπέφρικα δὲ
λέγων) ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος; εἰς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ μία πίστις ἢ εἰς αὐ-
τόν, οὐχ ὡς εἰς δύο καὶ ἀνὰ μέρος, ἀλλ' ὡς δι' ἑνὸς βαπτίσματος εἰς υἱὸν ἕνα καὶ θεὸν
καὶ κύριον τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον καὶ ὅτε γέγονεν ἀνθρωπος. οὐ γὰρ ὅτι γέγονε
καθ' ἡμᾶς, τὸ εἶναι θεὸς ἀπολέσει, πόθεν; οὔτε μὴν ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστίν, τὴν πρὸς 40
ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀπαράδεκτον ἔχει καὶ τὸ ἀνθρωπος εἶναι παραιτήσεται, μεμένηκε δὲ ὥσπερ

29 παθητὸς — 30 Tim. syg. f. 48a 39—p. 61, 2 Iustinian. c. Monophys. [Mai scriptt. uett.
7, 294] Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῷ πρὸς Νεστόριον· οὐ γὰρ — Ἐμμανουήλ; eadem extant apud
Leont. adu. Nestor. et Eutychian. 1 flor. 68 [Junglas, Leontius p. 31]

ἐν ἀνθρωπότητι θεός, οὕτω καὶ ἐν φύσει τε καὶ ὑπεροχῇ θεότητος ὧν, ἄνθρωπος οὐδὲν PG 132
 ἡττόν ἐστιν. ἄμφω δὲ οὖν ἐν ταυτῷ καὶ εἰς θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ Ἐμμανουήλ.
 ἀλλ' ὁ χρηστὸς οὗτος τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον ὡς ἀκαλλῆ παραιτούμενος, ἀποφέρει τοῦ
 θεοῦ λόγου τὰ ἀνθρώπινα, ἵν' ὀρώιτο λοιπὸν κατ' οὐδένα τρόπον ὀνήσας τὰ καθ' ἡμᾶς.
 οὐ γάρτοι φησὶν αὐτὸν ἐλεήμονά τε καὶ πιστὸν ἀρχιερέα γενέσθαι, προσνέμει δὲ μᾶλλον 5
 ὡς ἐτέρω παρ' αὐτὸν τὸ χρῆμα τῷ πεπονθότι. καίτοι πῶς οὐκ ἔδει μυσταγωγὸν εἶναι
 θέλοντα σοφὸν τῶν ἐν τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ φωνῶν τε καὶ ἐννοιῶν ἀκριβῆ ποιείσθαι
 τὴν ἄθροισιν ἐννοεῖν τε ὅτι καὶ θεοπρεπὲς ἀληθῶς τὸ χρῆμά ἐστι καὶ οὐκ ἔξω λόγου τοῦ
 τῇ κενώσει πρέποντός τε καὶ ἐοικότος; καὶ τίνα τρόπον; ἐροῦμεν βραχυλογοῦντες ὡς ἐνι.
 κατεχρησμώδησε μὲν γὰρ ὁ τῶν ὅλων θεὸς τοῖς ἀρχαιοτέροις τὸν νόμον μεσολαβούντος 10
 Μωσέως, ἀλλ' οὐκ ἦν ἐν νόμῳ τὸ δύνασθαι κατορθοῦν τοῖς ἐθέλουσιν ἀμωμήτως τὸ
 ἀγαθόν. τετελείωκε γὰρ οὐδέν, ἀλλ' οὐδὲ ἄμεμπτος ἦν ἡ πρώτη διαθήκη, κατάκριμα δὲ
 διακονίας ὠνόμαζεν αὐτὴν ὁ πάνσοφος Παῦλος, ἀκούω δὲ λέγοντος· οἶδαμεν ὅτι Hebr. 7, 19
 ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λέγει, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ καὶ cf. 2 Cor. 3, 9
 ὁπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ, διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δι- Rom. 3, 19. 20
 15 καιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. κατεργάζεται γὰρ ὁ νόμος [εἰς] P 149
 ὀργὴν καὶ τὸ γράμμα ἀποκτέννει καὶ ὡς πού φησιν αὐτός, ἀθετήσας τις νόμον Μω- Rom. 4, 15
 σέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. κατα- 2 Cor. 3, 6
 20 κρίνοντος τοίνυν τοῦ νόμου τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ τὴν ἐσχάτην ἔσθ' ὅτε ποινὴν καθορι-
 ζοντος τῶν ἡμεληκότων καὶ κατ' οὐδένα τρόπον οἰκτείραντος, πῶς οὐκ ἀναγκαῖα τοῖς ἐπὶ 20
 τῆς γῆς ἡ τοῦ φιλοικτίρμονος καὶ ἐλεήμονος ἀληθῶς ἀρχιερέως ἀνάδειξις ἦν, παύοντος μὲν
 τὴν ἀράν, ἀνακόπτοντος δὲ τὴν δίκην καὶ ἀπαλλάττοντος τοὺς ἡμαρτηκότας ἀμνησικακῶ
 χάριτι καὶ τοῖς ἐξ ἡμερότητος νεύμασιν; ἐγὼ γὰρ φησιν, εἰμὶ ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνο- Ies. 43, 25
 μίας σου καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι. δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν πίστει καὶ οὐκ ἐξ ἔργων Gal. 2, 16
 νόμου κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἰς τίνα δὲ οὖν πιστεύοντες δικαιούμεθα; οὐκ εἰς τὸν πα- 25
 θόντα δι' ἡμᾶς τὸν κατὰ σάρκα θάνατον; οὐκ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; οὐ τὸν
 θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλοντες καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν λελυτρώμεθα; εἰ μὲν οὖν
 εἰς ἄνθρωπον τῶν καθ' ἡμᾶς ἓνα πεπιστεύκαμεν καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον εἰς θεόν, ἀνθρωπολα-
 τρία τὸ χρῆμα καὶ ἕτερον οὐδὲν ὁμολογουμένως· εἰ δὲ θεὸν εἶναι τὸν πεπονθότα σαρκὶ
 πιστεύομεν, ὃς καὶ γέγονεν ἡμῶν ἀρχιερεὺς, πεπλανήμεθα μὲν κατ' οὐδένα τρόπον, ἄνθρω- 30
 πον δὲ γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἐπιγινώσκουμεν, πράττεται δὲ οὕτω πρὸς ἡμῶν ἡ πίστις
 εἰς θεὸν τὸν ἔξω τιθέντα δίκης καὶ ἀμαρτιῶν ἀπαλλάττοντα τοὺς ἐναλόντας αὐταῖς. ἔχει Mt. 9, 6
 γὰρ ἐξουσίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἀμαρτίας, ὡς που καὶ αὐτός PG 133
 φησιν. ἀντιπαράθεντες τοίνυν τῇ διὰ Χριστοῦ σωτηρίᾳ καὶ χάριτι τῆς νομικῆς ἀποτο-
 μίας, ἵν' οὕτως εἴπω, τὸ ἀπηνές, ἐλεήμονα φαμέν ἀρχιερέα γενέσθαι Χριστόν. ἦν μὲν 35
 γὰρ καὶ ἔστι θεὸς ἀγαθὸς τῇ φύσει φιλοικτίρμων τε καὶ ἐλεήμων αἰεὶ, καὶ οὐκ ἐν χρόνῳ τοῦτο
 γέγονεν, ἀλλ' * * εἰς ἡμᾶς ἐδείχθη τοιοῦτος. κατωνόμασται δὲ πιστὸς ὡς μένων ὁ P 150
 ἐστιν, αἰεὶ κατὰ γε τὸ εἰρημένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πατρός· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ 1 Cor. 10, 13
 ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα. οὐκοῦν ἐλεήμων ἅμα καὶ πιστὸς
 ἀρχιερεὺς εἰς ἡμᾶς γέγονεν ὁ Ἐμμανουήλ. ὡς γὰρ ὁ Παῦλος φησιν, οἱ μὲν πλείονές Hebr. 7, 23-25
 εἰσιν ἀρχιερεῖς γεγονότες διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, ὃ δὲ 41
 διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ὃθεν
 καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ

V

2 θεός τε ὁμοῦ Iustinian. τέ θς V 16 τοῦ θς V γρ. αὐτοῦ Vms εἰς deleui 17 ἀποκτέ-
 νει V 37 lacunam signauit, e. g. supplendo ἀνωθεν καὶ διὰ παντός 39 παρ' ὃ, superscr.
 ὑπὲρ ὃ V

θεῶι πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. ὅτι δὲ μενένηκε θεὸς ὁ
 ἐκ πατρὸς λόγος, καίτοι γεγωνῶς ἱερεὺς κατὰ τὸ γεγραμμένον διὰ τὸ πρέπον τῇ μετὰ
 σαρκὸς οἰκονομίαι σχῆμά τε καὶ μέτρον, ἀποχρῶν ἡμῖν εἰς πληροφορίαν ὁ τοῦ μακαρίου
 Hebr. 8, 1. 2 Παύλου γεγένηται λόγος. ἔφη γὰρ πάλιν· κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις,
 τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλω- 5
 σύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀλη-
 θινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἄθρει δὲ οὖν ἄθρει τὸν ἐκ
 θεοῦ φύντα λόγον διαπρέποντα μὲν ὡς θεὸν ταῖς ὑπερτάταις εὐκλείαις καὶ ἐν τοῖς θεότη-
 τος θώκοις, ἱεουργοῦντα δὲ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον καὶ οὐκ ἐπίγειον τινὰ θυσίαν προ-
 σκομίζοντα τῷ πατρί, θείαν δὲ μᾶλλον καὶ νοητὴν καὶ σκηνὴν ὥσπερ ἁγίαν ἔχοντα τὸν 10
 Hebr. 7, 16 οὐρανόν. οὐ γὰρ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ
 κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου, καθὰ γέγραπται. πιστὸς οὖν ἄρα καὶ κατὰ
 τοῦτο καὶ τοῖς προσιοῦσιν ἐχέγγυος εἷς γε τὸ δύνασθαι καὶ μάλα βραδίως διασώζειν αὐτούς·
 Hebr. 10, 14 αἵματι γὰρ τῷ ἰδίῳ καὶ μιᾷ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζο-
 Hebr. 2, 18 μένους. τουτὶ γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸν ἱερὸν ἡμῖν λέγοντα Παῦλον· ἐν ᾧ γὰρ πέπον- 15
 θεν αὐτὸς πειρασθεῖς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. τί τοίνυν
 ἡμῖν τῶν εἰς εὐσέβειαν ἀφειδήσας ἐννοιῶν καὶ τῶν εἰς ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν ἀποφοιτήσας
 P 151 λόγων, ὁ παθὼν, φησὶν, ὁ ἀρχιερεὺς ἐλεήμων· παθητὸς δὲ ὁ ναός, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τοῦ
 πεπονθότος θεός;

Ὅτι μὲν οὖν σαρκὶ πέπονθεν ἐκὼν δι' ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἐν ἰδίῳ καιρῷ δειχθή- 20
 σεται· ὅτι δὲ μερίζει τὸν ἀμέριστον καὶ δύο πρεσβεύει Χριστοὺς τῇ τῶν ἰδίων ἐννοιῶν
 δυνάμει, κἂν εἰ φαίνοιτό που Χριστὸν ἓνα λέγων, οὐδὲν ἦττον ἐλεγχθήσεται καὶ διὰ τῶν
 εὐθύς ἐπενηγεμένων· ἔφη γὰρ πάλιν

Loofs 3 Σπέρμα Ἀβραάμ ὁ χθὲς καὶ σήμερον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐχ ὁ λέγων·
 234.16-235.4 πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί· ὁμοιος τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα ὁ ψυχῆς ἀν- 25
 Hebr. 13, 8 θρωπίνης καὶ σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε
 Ioh. 8, 58 τὸν πατέρα. ἀπεστάλη [δὲ] ὁ ἡμῖν ὁμοούσιος καὶ κέχρισται κηρύττων αἰχμαλώτους
 PG 136 Ioh. 14, 9 ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· πνεῦμα γὰρ κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν ἔχρισέ με.
 Lc. 4, 18

Iud. 14 Διορίζεις οὖν εἰς δύο δὴ πάλιν καὶ μάλα σαφῶς· εἴτα πῶς οὐκ ἐλήλεξαι ψυχικὸς
 καὶ πνεῦμα μὴ ἔχων, καθὰ φησι τοῦ σωτῆρος ὁ μαθητής; ἀλλ' ἢ γε τῆς ἀληθείας δύναμις 30
 τοῖς σοῖς, ᾧ οὗτος, ἀντιτετάσσεται λόγοις. δισχυριζόμεθα γὰρ αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ πα-
 Hebr. 2, 16 τρὸς λόγον ἐπιλαβέσθαι σπέρματος Ἀβραάμ καὶ ἴδιον ποιήσασθαι σῶμα ψυχὴν ἔχον τὴν
 λογικὴν τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθέν. καὶ δὴ καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ <Χριστὸν> ἓνα
 Hebr. 13, 8 τε καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι φαμέν τὸν χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ὄντα τε
 Ioh. 8, 58 πρὸ Ἀβραάμ θεικῶς, γεγονότα δὲ καὶ μετὰ τοῦτο ἄνθρωπον καὶ γέννησιν ὑπομεῖναι τὴν ἐκ 35
 γυναικός. οὐκοῦν οὐ ψευδοεπήσει λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραάμ γενέ-
 σθαι, ἐγὼ εἰμί. ἀλλ' οὐ συνήσιν ὅλως ὃ τι ποτέ ἐστι τὸ χθὲς καὶ σήμερον
 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἵνα γὰρ αἰδίων ὄντα καὶ ὡσαύτως ἔχοντα κατὰ φύσιν καὶ
 τροπῆς ἀμείνω καὶ μεταβολῆς τὸν τοῦ θεοῦ καταδείξῃ λόγον, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος,
 P 152 εἰς καιροὺς μὲν διέστησε τρεῖς τὸν ἅπαντα χρόνον, τίθησι δὲ τὸ μὲν χθὲς ἐπὶ τοῦ παρω- 40

3 cf. Exc. Eph. XVII Apol. adu. Or. 85; 24—28 = p. 58, 25—28
 Tim. Patrol. or. 13, 233

27. 28 — ἀνάβλεψιν

I—23. 29—40 V 24—28 VVa

13 ἐχέγγυος ed. Rom. ἐχέγγυον V 27 δὲ V om. V^a, V p. 65, 12 30 γε Agellius τε V
 32 ἔχον Agellius ἔχων V 33 Χριστὸν addidi

χηκότος, ἐπὶ δέ γε τοῦ ἐνεστηκότος τὸ σήμερον καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τὸ εἰς αἰῶνας· ὁ δὲ ἄγροικος οὕτως τὸ χθές καὶ σήμερον ὡς ἐπ' ἀνθρώπου δέχεται παρ' αὐτὸν κοινού παραλόγως, οὐκ ἐννοῶν ὅτι πρεσβύτερόν τε καὶ προυπάρχοντα τῆς ἑαυτοῦ γεννήσεως ἀποφανεῖ πάντῃ τε καὶ πάντως, εἶπερ ἦν ὅλως καὶ κατὰ τὴν χθές, ὅπερ ἐστὶ τοῦ παρω-
 χηκότος καιροῦ σημαντικόν. ὅτι μὲν <οὖν> οὐχ ἕτερος ὁ χθές καὶ σήμερον Ἰησοῦς 5
 Χριστός, ἕτερος δὲ ὁ λέγων πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί, ἀλλ' εἰς τε καὶ ὁ Ιοη. 8, 58
 αὐτὸς καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ, ἀνθρώπου καθ' ἡμᾶς γεγονότος τοῦ λόγου καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει
 τετηρηκότος, καὶ ὅτε γέγονε σάρξ, τὸ ἀναρχον ἐν χρόνῳ, καταθρήσαι τις ἂν καὶ ἀταλαι-
 πύρως κομιδῇ διὰ γε τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. [ὁ] φησὶ μὲν γὰρ ὁ μακάριος εὐαγ-
 γελιστὴς Ἰωάννης περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ Ιοη. 1, 15
 αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, 11
 ὅτι πρῶτός μου ἦν, καὶ πάλιν· τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον Ιοη. 1, 29. 30
 πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
 κόσμου· οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπρο-
 σθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. ὁρᾷς οὖν ἄρα καὶ μάλα σαφῶς τὸν 15
 θεσπέσιον βαπτιστὴν ἄνδρα λέγοντα τὸν Ἰησοῦν καὶ ὀπίσω μὲν ἐρχόμενον ὡς ὀψιγενῆ τε
 καὶ μετ' αὐτόν, προυπάρχοντά γε μὴν αὐτοῦ καὶ προυφεστηκότα· δηλοῖ γὰρ οἶμαι τοῦτο
 ὅτι πρῶτός μου ἦν, καὶ ἔμπροσθέν μου γέγονεν. εἶτα πῶς εἶπερ ἐστὶν ἀνὴρ, PG 137
 προυφεστηκῶς νοεῖται καὶ προυπάρχειν λέγεται τοῦ προειληφότος κατὰ τὸν χρόνον καὶ
 πρεσβυτέραν ἔχοντος τὴν κατὰ σάρκα αὐτοῦ γέννησιν; εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ τίνος τῶν καθ' ἡμᾶς 20
 ταυτὶ λέγοιτο τυχόν, ἀπορήσειεν ἂν οἶμαί που καὶ ἀπαστισοῦν [εἰς] ἀπολογίας· ἐπὶ δέ γε P 153
 τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ τὸ ἐμποδῶν οὐδέν. οἰκιοῦται μὲν γὰρ ὁ ἐκ θεοῦ
 <καὶ πατὴρ λόγος> τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν, πλην οὐκ ἠγνόηκεν ὅτι τῶν αἰώνων
 ἐστὶ ποιητὴς καὶ προυφέστηκεν ὡς θεὸς καὶ τῷ ἰδίῳ πατρὶ συναΐδιος. οὐ γάρτοι
 φάμεν ὅτι τῇ γεννήσει τοῦ ἰδίου σώματος σύγχρονον ἔχει τὴν ὑπαρξίν, ἀλλ' ἦν, ὡς ἔφην, 25
 ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ἀπορρήτως γεγεννημένος. οὐκοῦν ἔχων τὸ εἶναι
 πρὸ Ἀβραάμ ὡς θεός, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος, οὐκ ἂν διαψεύσαιτο λέγων ὡς εἰς ἀλη-
 θῶς καὶ υἱὸς καὶ κύριος· πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί. καὶ μήτοι θαυμάσης Ιοη. 8, 58
 εἰ τῇ ἰδίᾳ νενέμηκε φύσει τὸ εἶναι πρὸ Ἀβραάμ, διαλογίζου δὲ μᾶλλον ὅτι καίτοι τὸ σῶμα
 λαβὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ἔφη πρὸς τὸν Νικόδημον εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν Ιοη. 3, 12. 13
 καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἂν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; καὶ οὐ- 31
 δεῖς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι κεχηρμάτικε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς κατὰ
 σάρκα. ψευδοεπήσει δὴ οὖν καταβεβηκέναι λέγων ἐξ οὐρανοῦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
 τουτέστιν ἑαυτόν; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ἡ ἀλήθεια. πῶς οὖν ἄνωθεν ὁ 35
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νοοῖτ' ἂν εἰκότως; ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ ἐκ τῆς ἀνωτάτω πασῶν
 οὐσίας καταβεβηκέναι λέγεται καὶ δούλου μορφὴν ἀναλαβεῖν, εἶτα διαλέγεται πρὸς ἡμᾶς,
 οὐχ ὡς γυμνὸς ἔτι λόγος, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς καὶ ὡς εἰς ἤδη νοούμενος μετὰ
 τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκός. ὥσπερ δὲ διὰ τὴν κενώσιν πρέπον οἰκιοῦται πάντα
 τὰ τοῦ ἰδίου σώματος, καίτοι τὴν φύσιν ἀσώματος ὢν, οὕτω καὶ ἄνωθεν ὢν αὐτὸς καὶ ἐξ 40
 οὐρανοῦ τὸ ἄνωθεν ἦκειν ἀπονέμει πάλιν ἑαυτῷ, καὶ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, κἂν εἰ γε-
 γέννηται κατὰ σάρκα μεθ' ἡμῶν ἐκ γυναικός. γέγονε τοίνυν ἴδια μὲν τοῦ λόγου τὰ τῆς P 154
 ἀνθρωπότητος, ἴδια δὲ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος τὰ αὐτοῦ τοῦ λόγου. εἰς γὰρ οὕτω
 νοεῖται Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος. ἐπειδὴ δὲ προστέθεικεν ὁ καινοτόμος οὕτως ὅτι

V

2 δέχεται παρ' αὐτόν scripsi λέγεται παρ' αὐτοῦ V 5 οὖν addidi 9 ὁ del. Agellius
 13/14 τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν V 21 εἰς deleui 23 καὶ πατὴρ λόγος addidi 29 νενέμηκε
 Agellius τετίμηκε V 41/42 γεγέννηται V

- Loofs p. 234, 18-235, 1
Ioh. 14, 9 "Ομοιος τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα.
- Φέρε δὴ πάλιν ὁ τι ποτέ ἐστὶν ὁ φησὶν ἐν τούτοις, ὡς ἔνι, περιαθρήσομεν. ὅτι μὲν γὰρ εἰκὼν ἐστὶ καὶ χαρακτὴρ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὁ υἱός, διωμολόγηκε καὶ αὐτός· τίς δ' ἂν εἴη λοιπὸν ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σώματος ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, δῆλον δὲ ὅτι τὴν πρὸς ἡμᾶς, διδασκέτω παρελθών. οὐ γὰρ που φαίη τις ἂν ὡς ὁ καθ' ἡμᾶς φαινόμενος ἄνθρωπος οἷον Βαρνάβας τυχὸν ἢ Παῦλος ἢ γοῦν ἕτερός τις τῶν τελούντων ἐν ἀνθρώποις ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σώματος ἀδελφότητα λαβεῖν λέγοιτο ἂν ὡς ἕτερόν τι παρὰ τοῦτο ὑπάρχων, εἴθ' οὕτω λαβών· ἔστι δὲ μᾶλλον ἔν γε τῷ εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστίν. οὐκοῦν οὐκ ἄνθρωπός τις ὑπάρχων, ὡς ἕτερόν τι παρ' ἑαυτόν, λαβεῖν ἂν νοοῖτο τὸ εἶναι ὅ ἐστι, πρέποι δ' ἂν μᾶλλον τῷ ἐκ θεοῦ φύντι λόγῳ τὸ ἀσύντακτον ἔχοντι πρὸς ἡμᾶς κατὰ γε τοὺς τῆς ἰδίας φύσεως λόγους ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σώματος τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀδελφότητα λαβεῖν. καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμῖν ὁ τῆς ἀληθείας ἐπαγωνιέται λόγος καὶ τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡ παράδοσις. ἄραρεν οὖν ὅτι ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ θεὸς λόγος ἀδελφὸς ἡμῖν κατὰ πάντα γέγονε, ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σώματος ἀδελφότητα λαβών, καὶ οὐκ ἂν διαψεύσαιτο λέγων· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. εἰ μὲν γάρ τις τῶν ἐν ἡμῖν ἀμαθίας εἰς τοῦτο κατώλισθεν ἐννοιῶν, ὡς οἶεσθαι καὶ αὐτὸν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν κατακομίζεσθαι δεῖν, εἰς γε τὸ χρῆναι φημί τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἔχειν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν σωματικὴν, ὀρθῶς ἐδεδίει μὴ ἄρα που λέγοντος τοῦ Χριστοῦ ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν ὑποτοπήσειε τὸν ἕξ οὐπὲρ ἐστίν, ἐν εἵδει τε εἶναι τῷ καθ' ἡμᾶς καὶ ἐν τοῖς κατὰ σῶμα σχηματισμοῖς· ἐπειδὴ δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου γεγονώς τὸ εἶναι θεὸς διεσώσατο καὶ τὸ τῆς ἰδίας φύσεως κάλλος ἀπαραποίητον ἔχει, κατοκνήσαιμ' ἂν οὐδαμῶς εἰπεῖν ὅτι καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἔχει κατὰ γε τὸ εἶναι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καίτοι θεὸς ὢν φύσει καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ γεγεννηκότος. εἰς οὖν ἄρα καὶ ὁ αὐτός, παραπλήσιος μὲν τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ σάρκα, δεικνύων δὲ καὶ αὐτὸν ἐν ἰδίᾳ φύσει τὸν γεννήτορα, κατὰ γε φημί τὸ εἶναι θεός. ὁ δὲ τοῦτο μὲν οὐ συνήσι, πόθεν; παρασημαίνων δὲ ὥσπερ τὸν ὀρθῶς τε καὶ ἀκιβδήλως ἔχοντα τοῦ μυστηρίου λόγον, ἕτερον ἡμῖν καὶ ἕτερον εἰσκομίζει Χριστὸν καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκλήμασιν ἐναλοὺς οὐδὲ ὁποῖπέρ ἐστι καὶ ἴν' ἡκεὶ κακῶν, αἰσθάνεται. ἤκουον μὲν γὰρ οἱ ἕξ αἵματος Ἰσραὴλ θεοῦ διακεκραγότες δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν περὶ τοῦ Ἑμμανουὴλ· καὶ σύ, Βηθλεέμ, οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, ὀλιγοστός εἰ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ αἱ ἕξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἕξ ἡμερῶν αἰῶνος. καὶ πάλιν· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἶρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ Ζωὴ αὐτοῦ. εἴτα συνιέντες οὐδαμῶς τὸ μυστήριον οὔτε μὴν εἰδότες ὅτι καίτοι θεὸς ὢν φύσει καὶ τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν ἀποπτόν τε καὶ ἀκατάληπτον ἔχων κεχημάτικε Βηθλεεμίτης ὡς ἐκ ρίζης Ἰεσσαὶ καὶ Δαυὶδ, ἐκεῖ γεννηθεὶς κατὰ σάρκα, πρὸς ἀλλήλους ἔφασκον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; ἴδε παρρησίαι λαλεῖ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἤκουον γάρ, ὡς ἔφην, τοῦ προφήτου λέγοντος ἐναργῶς τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; καὶ ὅτι τὰς ἐξόδους ἦτοι τὴν ὑπαρξίν πρὸ παντὸς αἰῶνος ἔχει. ἄθρει δὴ μοι πάλιν τῆς Ἰουδαίων ἐμβροντησίας τὸ μέγεθος. φάσκοντες γὰρ ὅτι ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί, πάλιν πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· ἄλλοι

δὲ ἔλεγον, φησίν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός· οἱ δὲ ἔλεγον· μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται; ὁραῖς οὖν ὅπως καὶ καταμεθούσι, καὶ τὸ ἀναρχον θεικῶς καὶ τὴν ἐν χρόνῳ γέννησιν σαρκικὴν ὁμολογοῦντες αὐτοῦ; ἀλλ' οὐκ ἂν εἰς οὕτως ἐκτόπους ἀπεκομίζοντο δυσβουλίας, εἴπερ ἦδε- 5 σαν ἀληθῶς ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος ἐκ ρίζης τῆς Ἰεσσαὶ καὶ Δαυὶδ καὶ τῆς ἁγίας παρθένου προήλθεν ἄνθρωπος, ὠνόμασται δὲ καὶ Βηθλεεμίτης ὁ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν ὅλων δεσπότης· συνεπτύχευσε γὰρ ἡμῖν πλούσιος ὢν κατὰ τὸ γεγραμμένον. τί τοιγαροῦν 2 Cor. 8, 9 ταῖς τῶν Ἰουδαίων τερθρείαις σαυτὸν ἐνιεις πεφρόνηκας τε καὶ λέγεις ἃ μῆτε θέμις εἰπεῖν μῆτε μὴν ἐννοεῖν ἀζήμιον; ἓνα μεθ' ἡμῶν ὁμολόγει Χριστὸν καὶ μὴ διατέμνων εἰς δύο δὴ 10 πάλιν ἐκείνο λέγε

Ἀπεστάλη ὁ ἡμῖν ὁμοούσιος καὶ κέχρισται κηρύττων αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. Loofs
p. 235, 1-3

Εἶτα ὅποι ποτὲ βαδιεῖται τῶν θεηγόρων ὁ λόγος, οἱ μυσταγωγοὶ γεγόνασιν τῆς ὑπ' οὐρανόν; αὐτὸν γὰρ διακεκράγασι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον σωτήρα τῶν ὅλων γενέσθαι 15 καὶ λυτρωτὴν, οὐχ ὡς ἀνθρώπου μεσιτεύοντος παρ' αὐτὸν ἐτέρου καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ Μωσῆς, ἐν εἶδει δὲ μᾶλλον καὶ ἐν ὁμοιώματι σωματικῶι πρὸς ἡμᾶς καθιγμένον. κέχρι- σται γὰρ οὗτος εἰς ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον. καὶ γοῦν Ἰουδαίοις ἐπετίμα λέγων· οὐκ ἴοη. 10, 34-36 ἐστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστέ; εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ 20 γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμί; ἀνθ' ὅτου δὲ δὴ τὸν ἑαυτὸν κα- P 157 θέντα πρὸς κένωσιν, ἵνα σώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν, τῶν εἰς ἡμᾶς γεγονότων θεοπρεπεστά- των καὶ ἀξιαγάστων ἀληθῶς κατορθωμάτων ἐκπέμφομεν, ἀπεστάλθαι λέγοντες ὡς ἕτερόν τινα παρ' αὐτὸν ἡμῖν ὁμοούσιον; καίτοι πῶς οὐκ ἄμεινον εἰπεῖν καὶ μὴν καὶ ἐλέσθαι 25 φρονεῖν ὡς ἀπέσταλταί τε καὶ γέγονεν ἡμῖν ὁμοούσιος, τουτέστιν ἄνθρωπος, ὁμοούσιος δὲ μεμενηκῶς καὶ αὐτῷ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καθὼ καὶ νοεῖται καὶ ἦν τε καὶ ἔστι θεός; ἔστι γὰρ ἔστιν ὃ ἦν, καὶ προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, ἔχων δὲ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν ἐπελάβετο σοφῶς καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητος, τέθειται δὲ καὶ μεσίτης, συνδέων δι' ἑαυτοῦ πρὸς ἐνότητα σχετικὴν τὰ τοῖς τῆς φύσεως 30 λόγοις ὁλοτρόπως ἀλλήλων διηρημένα. γέγονε γάρ, θεὸς ὢν φύσει, κατὰ ἀλήθειαν ἄν-θρωπος, ἵνα καὶ ἡμεῖς χρηματίσωμεν γένος οὐκέτι τοῦ πρώτου, τουτέστι τοῦ χοικοῦ, πρὸς ὃν εἴρηται παρὰ θεοῦ γῆ εἴ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, τοῦ καὶ εἰς θάνατον παραπέμ- Gen. 3, 19 ποντος, ἀλλὰ τοῦ δευτέρου, τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, φημὶ δὴ Χριστοῦ, τοῦ πρὸς ζωὴν PG 144 ἡμᾶς τὴν ἀκήρατον ἀναφέροντος καὶ ἄφθαρτον ἀποφαίνοντος τὸ θανάτῳ κάτοχον καὶ 35 ἀπαλλάττοντος ἁμαρτιῶν τὸ τοῖς ἁμαρτίας βρόχοις ἐνέλημμένον. οὕτω που πρὸς τὸν υἱὸν αὐτὸς φησιν ὁ πατήρ· ἰδοὺ δέδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς Ies. 42, 6. 7 ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. καὶ πάλιν διὰ φωνῆς Ἡσαίου· εὐλο- Ies. 43, 20. 21 γήσει με τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, σειρήνες καὶ θυγατέρες στρουθῶν, ὅτι ἔδωκα 40 ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ ποταμοὺς ἐν γῇ ἀνύδρῳι ποτίσαι τὸ γένος μου τὸ ἐκλεκτόν, λαόν μου ὃν περιποιήσάμην τὰς ἀρετάς μου διηγείσθαι. ὃ δὴ καὶ συνιεις εὖ μάλα τοῖς ἐξ ἐθνῶν διὰ πίστεως κεκλημένοις εἰς θεογνωσίαν ἀληθῇ

25—28 ἀνθρώπινον Timoth. syr. f. 31^b arm. p. 195

- 1 Petr. 2,9.10^{P 158} γράφει καὶ φησιν ὁ θεσπέσιος Πέτρος· ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱερά-
τευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ἵνα τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε
τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλοῦντος ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, οἳ ποτε οὐ
λαὸς, νῦν δὲ λαὸς <θεοῦ>. εἰ δὲ καθάπερ αὐτῷ σοι δοκεῖ καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν,
ἀπεστάλη ὁ ἡμῖν ὁμοούσιος, οὐκέτι δὲ καὶ αὐτῷ τῷ πατρί, κατ' οὐδένα τρόπον ἡμεῖς 5
- 2 Petr. 1, 4 θείας φύσεως γεγόναμεν κοινωνοί, μεμενήκαμεν <δέ> ὡς ἔφην, καὶ ἐσμέν ἔτι γένος τοῦ
πρώτου τοῦ παραπέμποντος εἰς ἀρὰν καὶ θάνατον καὶ ὑπὸ ποινὴν ἀμαρτίας. μεματαιώ-
μεθα δὴ οὖν καὶ ἐσμέν οὐδὲν ἡττον καὶ νῦν ἐν οἷς ἤμεν πάλαι καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας.
- 2 Cor. 5, 17 πῶς οὖν ἔτι τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε καὶ ἰδοὺ γέγονε καινὰ; ποῦ δὲ <τὸ> εἴ τις ἐν
Χριστῷ, καινὴ κτίσις; ἀλλ' αἰσχύνῃ θεὸν ὁμολογεῖν καθ' ἡμᾶς γενόμενον ἄνθρωπον 10
τὸν τοῦ θεοῦ λόγον; ἐπιπλήττεις οὖν αὐτῷ καὶ οὐ σοφὰ βεβουλευσθαι φῆς ὅτι κεκένωκεν
- Mt. 16, 23 ἐαυτὸν δι' ἡμᾶς. οὐκοῦν ἀκούσῃ λέγοντος· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, σκάν-
δαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐρεῦ-
νησον μεθ' ἡμῶν τὴν θεόπνευστον γραφὴν. ὤφθη ποτὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ Ἰακώβ τῆς
μὲν τοῦ Λάβαν ἐστίας ἀπαίροντι, πρὸς αὐταῖς δὲ γεγονότι ταῖς διαβάσεσι τοῦ Ἰαβὼκ καθὰ 15
- Gen. 32,24-26 γέγραπται. ὑπελείφθη γὰρ Ἰακώβ μόνος καὶ ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ' αὐ-
τοῦ ἕως πρωῒ. εἶδε δὲ ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτόν, καὶ ἤψατο τοῦ πλάτους
τοῦ μηροῦ αὐτοῦ καὶ ἐνάρκησε τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ Ἰακώβ ἐν τῷ παλαίειν
αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτῷ· ἀπόστειλόν με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. ὁ
δὲ εἶπεν· οὐ μὴ σε ἀποστείλω, ἐὰν μὴ με εὐλογήσῃς. καὶ μεθ' ἑτέρα πάλιν· 20
- Gen. 32,30.31 καὶ ἐκάλεσεν Ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Εἶδος θεοῦ· εἶδον γὰρ
θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ. ἀνέτειλε δὲ αὐ-
τῷ ὁ ἥλιος, ἡνίκα παρῆλθε τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. σύνες οὖν ὅπως οὐχ ὡς
ἀσώματός τε καὶ ἀναφῆς λόγος ἡξίου φαίνεσθαι τῷ πατριάρχῃ τὸ τηνικάδε τὸν τοῦ μυ-
P 159 στηρίου τύπον προαναφαίνων αὐτῷ, ἀλλ' ἦν ἄνθρωπος ὁ παλαίων καὶ ὄλην εἰς τοῦτο 25
- PG 145 δαπανήσας τὴν νύκτα· πλὴν διαυγαζούσης ἡμέρας ὄρθρου τε γεγεννημένου τὸ ἀπόστειλόν
μέ φησιν, ὅπερ ἦν ἐναργῶς καταλύοντος τὴν πάλην. καὶ τίς ὁ τοῦ μυστηρίου λόγος,
εἰπεῖν ἀναγκαῖον. τοῖς μὲν γὰρ ὡς ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ διατελοῦσι καὶ ἀχλὺν ἔχουσι
τὴν νοητὴν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν οὕτω τε νοεῖν ἰσχύουσι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον παλαίειν
τε καὶ μάχεσθαι καὶ νικᾶν ἔθος αὐτῷ· τοῖς γε μὴν ἐν φωτὶ γεγονόσι καὶ ὡς ἐν ὄρθρῳ 30
τῷ νοητῷ καὶ νενοηκόσιν εὖ μάλα τὸ μυστήριον οὐκέτι παλαίειν ἀξιοῖ, διανέμει δὲ μάλλον
εὐλογίας πνευματικάς. οὐκοῦν κἂν ὅπῃ καὶ μόλις εἰ γένοιο καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἐν
φωτὶ καὶ οἶον ἐν ὄρθρῳ, πεπαύσεται σοι μαχόμενος ὁ πάντας νικῶν. θεὰ δὲ ὅπως
ἀνθρώπου παλαίοντος ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ ἑωρακέναι φησὶ τὸν θεὸν πρόσωπον πρὸς πρό-
Gen. 32, 31 σωπον, προστέθεικε δὲ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ὅτι ἀνέτειλεν αὐτῷ ὁ ἥλιος, ἡνίκα 35
παρῆλθε τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν ἐπερυθριάς τοῖς τῆς κενώσεως
μέτροις, καίτοι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον σαρκωθῆναι τε καὶ ἐνανθρωπήσαι παντὸς οἶμαι
λέγοντος τοῦ καὶ ὄρθρην ἔχοντος πίστιν καὶ βασανίζοντος ἀκριβῶς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς
τὸν σκοπόν; ὁ τοίνυν ἡμῖν ὁμοούσιος καθὼς γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ πατρὶ
- Ies. 61, 1. 2 καθὰ μεμένηκε καὶ <ἐν> ἀνθρωπότητι θεός, ἀπεστάλη κηρύσσειν αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ 40
τυφλοῖς ἀνάβλεψιν ἰάσασθαι τε τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, καλέσαι δὲ καὶ ἐνιαυτὸν
κυρίου δεκτόν. αὐτοῦ γὰρ μόνου καὶ οὐχ ἑτέρου τινὸς τὰ τοιάδε γέγονεν εἰς ἡμᾶς

39—41 ἀνάβλεψιν Timoth. arm. p. 195

V

4 θεοῦ addidi 6 δέ addidi 9 τὸ addidi 17 οἶδε V 40 ἐν ἐνανθρωπήσει Tim.
ἀνθρωπότητι V κηρύσσειν Tim. κηρύσσων V

κατορθώματα καὶ πιστώσεται τις τῶν ἀγίων προφητῶν, οὕτω λέγων· οὐ πρέσβυς, οὐκ Ies. 63, 9
 ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς, ὁ καὶ ἐναργέστατα λέγων· διὰ τοῦτο P 160
 γινώσεται ὁ λαὸς μου τὸ ὄνομά μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· αὐτὸς ὁ λαλῶν Ies. 52, 6
 πάρεμι. καίτοι πῶς εἶπερ ἦν τις ἄνθρωπος ἀπλῶς ὁ ἀπεσταλμένος, αὐτὸς ἂν νοοῖτο
 καὶ τὸν πάλαι τοῖς ἀρχαιοτέροις κεχρησμιωδῆμενον λαλήσας νόμον; οὐ γάρτοι προὖν ὡς 5
 ἄνθρωπος ἄνθρωπος γεγενῆσθαι λέγοιτ' ἄν, ἵνα μὴ τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδου πρεσβυτέραν
 ἔχων ὀρώιτο τὴν ὑπαρξιν· ἀλλ' ὡς θεὸς προυπάρχων λελάληκε μὲν τὸν νόμον, παρεῖναι δέ
 φησι ξένως τε καὶ ἀσυνήθως, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. ἀλλὰ ναί, φησί, τὰ πάντα πλη-
 ροῖ θεὸς ὣν ὁ λόγος· πῶς οὖν ἄρα καὶ ἀπεστάλη; ποῦ γὰρ οὐκ ἦν ὁ πάντα πληρῶν;
 τί δέ, εἶπέ μοι, τὴν θείαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα συνεστάλθαι δώσομεν ἢ κατευρύνεσθαι τε 10
 τῶν ὄλων καὶ πάντα πληροῦν; εἴτα πῶς ὁ μέγας ἡμῖν Μωσῆς, ὅτε τὸν οὐρανομήκη πύργον
 ἀνεδείμαντο τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων, εἰσκεκόμικε λέγοντα τὸν θεὸν δεῦτε καὶ κατα- Gen. 11, 7
 βάντες συγχέωμεν ἐκεῖ τὰς γλώσσας αὐτῶν; ποίας ἐδεῖτο καταβάσεως ἢ οὐρανόν
 τε καὶ γῆν ἀναπιμπλάσσει φύσις; γέγραπται δὲ καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτι πνεῦμα Sap. Sal. 1, 7
 κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. ψάλλει καὶ φησιν ὁ μακάριος Δαυὶδ περὶ 15
 τῶν ἐν γῇ κειμένων πρὸς τὸν ζωοποιεῖν ἰσχύοντα θεόν· ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ Ps. 103, 30
 κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. πῶς ἐξαποστέλλεται PG 148
 τὸ πάντα πληροῦν; μὴ τοῖνυν ὡς σοφὸν τι καὶ δυσανάλутον προτιθεῖς τὸ πάντα πλη-
 ροῦν ἰσχύοντα τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον ἀνέφικτον ἔχειν τὴν ἀποστολήν, παραλύειν ἐπεί-
 γου τὸ ἀληθές καὶ τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν ἀνατρέπειν, ἐννόει δὲ μᾶλλον ὅτι λέγεται 20
 μὲν ἀνθρωπίνως τὰ περὶ θεοῦ, νοεῖται δὲ οὕτω * * πρὸς ἡμᾶς ὡς ἂν αὐτὸς τε εἰδείῃ
 καὶ δρᾶν ἔθος αὐτῷ.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς βραχὺ καὶ ἀνθρώπινον καὶ τῆς τοῦ μονογενοῦς ἀξίας ἡττώμενον ἀμέ- P 161
 τρως δέχεται τὴν χρίσιν, φέρε τὰ εἰκότα καὶ εἰς τοῦτο λέγωμεν, τὰς τοῦ σκανδάλου λύοντες
 ἀφορμάς. εἰ μὲν οὖν οὐ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀποσιείσθω τὰ ἀνθρώπινα, παραιτήσθω 25
 τὴν οἰκονομίαν ὡς ἐν μείοσι τιθεῖσαν αὐτὸν καὶ τῆς ἀνωτάτω δόξης καὶ θεοπρεποῦς ὑπε-
 ροχῆς κατόπιν ἰεῖσαν, σμικρὰ γὰρ τῷ λόγῳ τὰ καθ' ἡμᾶς· ἐπειδὴ δὲ σοφὸν ἀληθῶς τὸ
 μυστήριον καὶ οὐκ ἀπόβλητον αὐτῷ τὸ τῆς κενώσεως χρῆμα, τί τοῖς ὀρθῶς ἔχουσι ῥιψο-
 κινδύνως ἐπιτιμαῖς καὶ τὸ ταῖς αὐτοῦ ψήφοις στεφανούμενον ὡς ἀκαλλῆς ἀποτρέπη; εἶδες
 χριόμενον ἀνθρωπίνως· ὅρα τὸν αὐτὸν καὶ χρίοντα θεικῶς. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ 30
 ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ Ioh. 1, 32-34
 περιστερὰν καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν κάγῳ οὐκ ἤιδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με
 βαπτίζει ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα κατα-
 βαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν τῷ πνεύματι τῷ
 ἁγίῳ. καὶ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
 ἄρα γὰρ ἀνθρωπότητος ἔργον εἶναι φῆς τὸ βαπτίζειν δύνασθαι τοὺς πιστεύοντας ἐν ἁγίῳ 35
 πνεύματι; καίτοι πῶς οὐκ εὐθὺς τὸ οὕτως ἔχειν οἶσθαι ταυτί; πῶς γὰρ τὸ μείον τὴν τοῦ
 προύχοντος ἀσυγκρίτως χαριεῖται μέθεξιν; ἄθρει δὲ ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ἐφ' ὃν καταπτῆναι
 τὸ πνεῦμα λέγεται μείναι τε ἐπ' αὐτόν, ἐν ἁγίῳ βαπτίζει πνεύματι, καταχρίων δὲ δηλονότι
 τοὺς πιστεύοντας ὡς θεὸς τῷ ἰδίῳ πνεύματι. καὶ γοῦν ἀνεβίω μὲν ἐκ νεκρῶν, ἐνεφύ-
 σησε δὲ τοῖς μαθηταῖς, λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· οἱ δὲ λαβόντες φασίν· ἡμεῖς 40 Ioh. 20, 22
 δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, 1 Cor. 2, 12
 ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν. γράφει δὲ καὶ ὁ σοφώτατος

V

5 γάρτοι Agellius γάρ τι V
 fere litt. V τὸ scripsi τὸν V
 e. g. supplendo τὰ ὁμοιωμένα
 40 λαβόντες φησίν V

18 τι Pusey τε V δυσανάλутον scripsi δυσανά spatium X
 19 ἀποστολήν Agellius ἐπιστολήν V 21 lacunam signavi,
 24 χρίσιν Agellius χρῆσιν V 26 μείοσι scripsi μειώσει V

- Rom. 8, 8. 9 Παῦλος· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ P 162 τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ. καὶ μὴν καὶ ἐτέρωθι·
- Rom. 8, 14 ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐκοῦν ὅταν ἴδῃς αὐτὸν τῷ ἰδίῳ χριόμενον πνεύματι, διαμένησο τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας καὶ καταλο- 5 γίζου τὸ ἀνθρώπινον· ὅταν ἴδῃς τὸ πνεῦμα διδόντα, θαύμαζε μετὰ τούτου τὸν καὶ ἐν ἀνθρωπότητι θεόν. ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ὑπολογιζόμενος ὁ δύσερις οὕτοσὶ πάλιν ὠδέ φησιν
- Loofs p. 4 Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ θεῷ γεγεννημένος ἀρχιερεὺς (ἐγένετο γάρ, οὐκ αἰδίως ἦν)· οὗτος 235, 6-236, 14 ὁ κατὰ μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἰρετικέ, προκόψας ἀξίωμα. ἄκουε σαφεστέρας σοι δια- 10 PG 149 βοώσης φωνῆς· ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις, φησί, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἰκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὦν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὴν ὑπακοὴν καὶ τελειωθείς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἷτιος σωτηρίας ἀκαταλύτου. τελειοῦται δὲ τὸ 15
- Lc. 2, 52 κατὰ μικρὸν προκόπτον, αἰρετικέ, περὶ οὗ καὶ Ἰωάννης ἐν τοῖς εὐαγγελίοις βοᾷ· Ἰησοῦς προέκοπτεν ἡλικία καὶ σοφία καὶ χάριτι, οἷς σύμφωνα καὶ Παῦλος φθεγγόμενος
- Hebr. 5, 9-10 τελειωθείς, φησὶν, ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἷτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν
- Hebr. 3, 3 Μελχισεδέκ. οὗτος ὁ Μωσεῖ κατὰ τὸν τῆς στρατηγίας συγκρινόμενος τύπον, ὁ σπέρμα 20 Hebr. 2, 16-17 τοῦ Ἀβραάμ κεκλημένος, ὁ κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς παραπλήσιος, ὁ χρόνῳ γενόμενος Hebr. 5, 5 ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ διὰ παθημάτων τελειωθείς, ὁ ἐν ᾧ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δυνάμενος Hebr. 5, 8, 9 τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι, ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς κεκλημένος. τί οὖν 2, 18 Hebr. 5, 10 ἀνθερμηνεύεις τῷ Παύλῳ, τὸν ἀπαθῆ θεὸν λόγον ἐπιγείῳ καταμιγνὺς σώματι καὶ παθητὸν ἀρχιερέα ποιῶν;
- P 163 Ὡς ἀκμαιοτάτην, ὦ τᾶν, καὶ μάλα νεανικὴν τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων ἐποιήσω τὴν καταδρομὴν. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Βαροῦχ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἐνηνθρωπηκότα δὲ Bar. 3, 36-38 ἤδη καὶ ἐν ὁμοιώσει τῇ καθ' ἡμᾶς πεφηνότα καταδεικνὺς οὗτος, φησὶν, ὁ θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. σὺ δὲ τὸ οὗτος καὶ μάλα πλειστάκις ἀναφωνῶν μόνον οὐχὶ καὶ χεῖρα προτείνων τίνα τοῖς πεπιστευκόσι καθίστης ἐναργὴ καὶ μὴν καὶ δρᾶσθαι ποιεῖς καὶ δὴ καὶ προκόψαι φῆς εἰς ἀρχιερέα κατὰ βραχύ; ἀλλ' οἶμαί που πάντως ἐκείνον ὃν καὶ ἑναγχος παραδειγματίζων 35 ἐφασκες
- p. 58, 23-28 Οὐκοῦν ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεήμων, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τοῦ πεπονθότος θεός. σπέρμα Hebr. 13, 8 Ἀβραάμ ὁ χθὲς καὶ σήμερον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐχ ὁ λέγων· πρὶν Ἀβραάμ Ioh. 8, 58 γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί· ὅμοιος τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ Ioh. 14, 9 σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα.

4 cf. Exc. Eph. XVII. XVIII; Apolog. adu. Orient. 85 adu. Theodoret. 77; 23—25 Tim. arm. p. 152. Patr. or. 13, 234

1—8. 26—39 V 9—25 VV^a

9 γεγεννημένος V^a γεγεννημένος V πεποιημένος Exc. Eph. 10 εἰς ἀρχιερέως αἰρετικέ V^a
Exc. Eph. cod. Dresd. αἰρετικέ εἰς ἀρχιερέως V 16 Ἰωάννης cf. Exc. Eph. 35 ἐφασκες
Agellius ἐφασκεν V

Καὶ ὅτι μὲν τοῦ πεπονθότος θεὸν τὸν ζωοποιὸν τοῦ θεοῦ λόγον ὑπάρχειν διαβεβαιού-
μενος τοῖς τῆς ἀφύκτου δυσφημίας ἐγκλήμασι σεαυτὸν ἐνιείς ἡδίκηκας οὐ μετρίως, ἀποχρῶν PG 152
ἡμῖν διέδειξε λόγος· θαυμάζω δὲ ὅτι τῶν ἰδίων αὐτὸς ἀμνημονήσας φωνῶν κατὰ βραχὺ
προελθεῖν εἰς ἀρχιερέως ἀξίωμα φάναι τε ὁμοῦ καὶ μὴν καὶ φρονεῖν ἀξιοῖς, ὃν καὶ θεὸν
εἶναι φῆς παντοκράτορα. προκειμένης γάρ σοι τῆς Ἑβραίοις γραφείσης ἐπιστολῆς 5
ἀλίσκηι λέγων

Ἄλλ' οὗτος ὁ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰσραὴλ συγγενής, ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνθρωπος, p. 52, 22-24
ὁ κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν ἐκ σπέρματος γεγεννημένος Δαυὶδ παντοκράτωρ τῇ συνα- Rom. 1, 3. 4
φείαι θεός.

Πῶς ἔτι προέκοψε κατὰ τὴν <σὴν> εἰκαιμοθίαν εἰς ἀρχιερέως ἀξίωμα, καίτοι θεός 10 P 164
παντοκράτωρ καὶ διὰ τῆς σῆς φωνῆς μαρτυρούμενος; καὶ τὴν ἀκλεᾶ καὶ τὴν οὐκ οἶδ'
ὅπως ἐξευρημένην αὐτῷ σοι καὶ μόνῳ συνάφειαν ὀνομάζης, παρήσω νυνί, πλὴν ἐρήσομαι
κατὰ ῥοὺν ἵεναι τὸν αὐτῷ πρέποντά τε καὶ προκείμενον τῷ λόγῳ σκοπὸν ἐφίεις· ἄρ'
οὐχὶ τὸ προκόπτον εἰς ἱερωσύνην καὶ δόξαν τὴν εἰς τὰ ἀμείνω καὶ προύχοντα ποιεῖται
βάδισιν ἢ γοῦν ἐπίδοσιν; καίτοι πῶς οὐχ ἀπαστισοὺν ἐπιψηφιεῖται τῷ λόγῳ τὸ ἀληθές; 15
μεῖζον οὖν ἄρα τοῦ εἶναι θεὸν παντοκράτορα τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα. εἴτα πῶς ὁ μὲν
ἱεράσθαι λαχὼν λειτουργεῖ καὶ παρέστηκεν ὡς λάτρις θεῷ καὶ ὡς οἰκέτης δεσπότῃ, προ-
σκομίζων τὰ νενομισμένα καὶ θυσίας ἀνατιθεῖς, ὁ δὲ ὡς δόξηι τῇ ὑπερτάτῃ κατεστεμ-
μένος προσδέχεται τὰς θυσίας καὶ τιμάται θεραπευόμενος; ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, φῆς ὅτι θεός
παντοκράτωρ ὑπάρχων ὁ αὐτὸς γέγονεν ἀρχιερεὺς. κεκένωται δὴ οὖν καὶ τεταπείνωκεν 20
ἑαυτὸν καθεῖς ἐν μείοσι. πῶς οὖν ἔτι προέκοψεν εἰς ἀξίωμα γεγονώς ἱερεὺς; διαμένησο
δὴ πάλιν τῶν σαυτοῦ λόγων· ἔφης γὰρ οὕτως ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ βραχὺ

Εἰ δὲ ἀρχιερεὺς ἢ θεότης, τίς ὁ τῇ παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης λειτουργίαι θεραπευό- p. 55, 2-6
μενος; εἰ θεός ὁ προσφέρων, οὐδεὶς ὧι προσφέρεται. τί γὰρ θεότητος ἄξιον, ἵν' ὡς
ἐλάττων προσφέρῃ τῷ μείζονι; 25

Στήθι καὶ νῦν γοῦν ἐν ταῖς σεαυτοῦ φωναῖς· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐχ οἶός τε ἔσθι
δρᾶν, περιφέρῃ δὲ ὥσπερ ἀνέμῳ παντὶ καὶ διαρριπτούμενος οὐκ αἰσθάνῃ, ποτὲ μὲν ἐξ Eph. 4, 14
ἐκείνων εἰς ταῦτα, ποτὲ δὲ πάλιν ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μεταπηδῶν, δέδιας δὲ κατ' οὐδένα
τρόπον τὸ διὰ τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς· εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδο- Gal. 2, 18
μήσω, παραβάτην ἑμαυτὸν συνιστάνω. ἐρεῖς δὲ ἴσως ἐκεῖνο· Χριστὸν ἓνα καὶ 30
υἱὸν καὶ κύριον διισχυριζόμενος εἶναι πανταχοῦ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον μετὰ τῆς ἰδίας P 165
σαρκός, πῶς δὴ φῆς εἰς ἀρχιερέα τεθεῖσθαι καὶ ἀπόστολον; εἴτα τοῦτο λέγων οὐχ ὕβριεις
τῆς θείας αὐτοῦ δόξης τὸ ὑπερφερές ἀξίωμα; ὅτι, ὦ βέλτιστε, φαίην ἄν, γέγονεν ἄνθρωπος
ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις οὐκ ἀνάρμοστον ἂν εἶη
τὸ χρῆμα τῆς ἱερωσύνης καὶ μὴν καὶ τὸ ἀπεστάλθαι λέγειν αὐτόν. κατεφρόνησε γὰρ 35 Hebr. 12, 2
αἰσχύνῃς, ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, καὶ τὰ ἔτι μείω τε καὶ ἀπηχέστερα δι' ἡμᾶς
ὑπομείνας. δέδωκε γὰρ τὸν νῶτον εἰς μαστίγας, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ οὐκ ἀπεστράφη Ies. 50, 6
ἀπὸ αἰσχύνῃς ἐμπτυσμάτων καὶ τῆς Ἰουδαίων παροινίας τληπαθῶς ἠνέσχετο. ἀλλ' οὐκ
ἀξιοῖς ἱερέα λέγειν ὡς ὑπάρχοντα θεόν; δέχου τῆς οἰκονομίας τοὺς λόγους, διαλογίζου τὴν PG 153
κένωσιν, τὴν εἰς τὴν τοῦ δούλου μορφὴν καταφοίτησιν. οὐ δὴ προκόψαι φαμέν καὶ εἰς 40
ἀξίωμα δραμεῖν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, εἰ κεχημάτικεν ἡμῶν ἀρχιερεὺς, καθικέσθαι δὲ μᾶλλον
καὶ διὰ τούτου πρὸς κένωσιν. ἐπεὶ πῶς κεκένωται καὶ τεταπεινώσθαι λέγεται, καίτοι
τὸ ἄτρεπτον ἔχων καὶ ὑπάρχων ἐν μωρῇ καὶ ἰσότητι κατὰ πᾶν ὁτιοῦν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ

V

5 τοῖς V 8 γεγεννημένος V 10 σὴν addidi 15 ἀληθές Agellius ἀληθῶς V
17 λάτρησ V 23 ὁ παρὰ τῇ τῆς V cf. p. 55, 3 25 προσφέρει V 26 καὶ νῦν scripsi νῦν
καὶ V 32 ὕβριεις Patrol. ὕβριεῖ V

- γεννήτορα, πῶς δὲ καὶ προέκοψε κατὰ βραχύ, καὶ τοῦτο, καθὰ φῆς αὐτός, εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα; ποῖαν εἰς τοῦτο δεχόμενος τὴν ἐπίδοσιν; εἰ μὲν οὖν τὴν σώματος, ἐρήσομαι πάλιν· ἄρα γὰρ ἡ σώματος αὔξεις πρὸς τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀνακομίζει δόξαν; οὐκοῦν ἔστω τὸ χρῆμα κοινὸν καὶ ὁ σὸς οὐτοσί κατὰ παντὸς ἴτω λόγος τοῦ προκόπτοντος σωματικῶς· ἀλλὰ μὴν οὐχ ἅπασι τοῖς εἰς αὔξησιν τὴν σωματικὴν ἀναφοιτᾶν εἰωθόσι τὸ 5 ἱεραῖσθαι πρέπει. πῶς οὖν ἡμῖν εἰς ἀπόδειξιν ὧν ἔφης, παρατιθεῖς οὐκ ἐρυθριᾶς τὸ
- Lc. 2, 52 διὰ φωνῆς εἰρημένον τοῦ θεσπεσίου Λουκᾶ· Ἰησοῦς δὲ προέκοπτεν ἡλικία καὶ σοφαίαι καὶ χάριτι; ἀλλ' εἰς σοφίαν φῆς γενέσθαι τὴν ἐπίδοσιν· καίτοι πῶς τοῦτο P 166 οὐκ ἀμαθές; πεπιστεύκαμεν γὰρ ἐκ νηδύος αὐτῆς καὶ μήτρας τῆς παρθενικῆς θεὸν ὄντα τὸν Ἑμμανουὴλ ἄνθρωπον προελθεῖν, πλήρη που πάντως σοφίας καὶ χάριτος τῆς ἐνούσης αὐ-
- Col. 2, 3 τῷ φυσικῶς. ποῖαν οὖν <ἄν> ἐπιδέξαίτο τὴν ἐπίδοσιν ὁ ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας, ὁ τῆς ἄνωθεν χάριτος συνδοτὴρ τῷ θεῷ καὶ πατρί; πῶς οὖν ἄρα προκόπτειν εἴρηται; συμμετρούντος, ὥς γε οἶμαι, τοῦ θεοῦ λόγου τῇ τοῦ ἰδίου σώματος αὔξει τε καὶ ἡλικία τῶν ἐνόντων αὐτῷ θεοπρεπεστάτων ἀγαθῶν τὴν ἔκφανσιν. ἐννοῶμεν γὰρ ὅτι καίτοι καθ' ἡμᾶς γεγωνὺς ἄνθρωπος, λανθάνειν ἐσπούδαζεν ἐν ἀρχαῖς καὶ οἶον ἀποφῆτι 15 καὶ σεσητημένως τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν κατὰ βραχύ διοικούμενος. καὶ πρὸς γε
- Ies. 42, 1-3 τοῦτο ἡμᾶς αὐτός ὁ θεὸς καὶ πατὴρ πιστῶσεται λέγων· Ἰακώβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχὴ μου. ἔδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. οὐ κεκράζεται οὐδὲ ἀνήσει οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἔξω. κάλαμον 20
- Mt. 12, 16 συντεθλασμένον οὐ συντρίψει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. ἐπετίμα δὲ που καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν ποιῶσιν. οὐκοῦν ἐδείχθη ἂν ἅπασιν ἀηθές τι χρῆμα καὶ ξένον καὶ περιεργίας ἄξιον, εἰ βρέφος ὧν ἔτι θεοπρεπὴ τῆς σοφίας ἐποιεῖτο τὴν ἔνδειξιν· κατὰ βραχύ δὲ καὶ ἀναλόγως τῇ τοῦ σώματος ἡλικία κατευρύνων αὐτὴν ἐμφανῆ τε ἅπασι καθιστάς, προκόπτειν ἂν λέγοιτο καὶ μάλα εἰκότως. 25 πῶς οὖν ἄρα κατὰ μικρὸν προέκοψεν εἰς ἱερωσύνην; κατὰ ἀρετὴν, εἶπέ μοι, τελειούμενος; εἶτα πῶς ἂν ἡ πόθεν ἐνδοιάσειέ τις ὅτι τὸ ἡμαρτηκὸς τοῦ τελείως ἔχοντος κατὰ ἀρετὴν ὑπὸ μῶμον ἔσται καὶ οὐκ εἰς ἅπαν τεθραυσμένον, μᾶλλον δὲ τάχα που καὶ ὑπὸ γραφὴν
- 1 Petr. 2, 22 ἀμαρτίας; ἀλλὰ μὴν ἀληθὲς ὥς οὐ πεποίηκεν ἀμαρτίαν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ PG 156 στόματι αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται. παντέλειος οὖν ὁ τοιόσδε πρὸς πᾶν ὀτιοῦν καὶ 30 P 167 κατ' οὐδένα τρόπον ἂν ἔχοι τὸ ἐνδεὲς τοῦ ἀρτίως ἔχοντος εἰς κατόρθωσιν ἀρετῆς. πότε δὲ ἦν οὐ τέλειος εἰς τὸ ἀγαθὸν ὁ καὶ ἐν μήτραι θεός; περὶ οὗ καὶ ὁ προφῆτης φησὶν
- Ies. 7, 15. 16 Ἡσαίας· βούτυρον καὶ μέλι φάγεται· πρὶν ἢ γινῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρά, ἐκλέζεται τὸ ἀγαθόν· διότι πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρία τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ποῦ τοίνυν ἂν ἔχοις 35 ἐπιδεῖξαι Χριστοῦ τὸ ἀτελὲς ἔτι πρὸς τὸ ἀγαθόν; ἢ ποίας ἂν δέοιτο προκοπῆς ὁ οὕτως ἀρτίως ἔχων, ὥς ἀπάσῃ μὲν ἀπειθεῖν πονηρία, προτάττειν δὲ αὐτῆς καὶ μὴν καὶ μόνον αἰρεῖσθαι τὸ ἀγαθόν; ἀλλ' οὐκ οἷδ' ὅπως ὁ διαβεβαιούμενός τε καὶ λέγων· οὗτος ὁ κατὰ μικρὸν προκόψας εἰς ἀρχιερέως ἀξίωμα· καὶ παρενεγκὼν εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἑαυτοῦ λόγων
- Lc. 2, 52 τὸ Ἰησοῦς δὲ προέκοπτεν ἡλικία καὶ σοφαίαι καὶ χάριτι, μόνον οὐχὶ τῶν ἑαυ- 40 τοῦ λόγων καθορίζων τὸ ἀτερπὲς καὶ ὧν εὖ ἔχειν ὑπέληφεν, εἰς λήθην ὑπενεχθεῖς, τὸν τῆς τελειώσεως τρόπον ἐτέρως ἡμῖν πεπράχθαι δισχυρίζεται λέγων
- Loofs Oὗτος ὁ χρόνῳ γεγεννημένος ἀρχιερεύς, ὁ διὰ παθημάτων τελειωθείς.
p. 236, 9. 10 Ἄρ' οὐκ ἐναργῆς ἀποπληξία τοῦτό γε, μᾶλλον δὲ οὐχ ἀπάσης ραιδιουργίας ἔλεγχος; τετελείωται μὲν γὰρ διὰ παθημάτων ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὁ δὲ, καίτοι τοῦ 45

V

8 εἰς Agellius ὡς V
36 post ἀτελὲς deletum ἔχειν V

11 ἂν addidi

18 αὐτῷ V

35 ἀπειθῇ V

ἐχῃ V

τετελειώσθαι τὸν τρόπον οὐκ ἡγνοηκώς, τὸν τῶν ἀπλουστέρων ἀποκομίζει νοῦν εἰς ἐκτόπους τινὰς ἐννοιῶν περιαγωγὰς καὶ προκόψαι φησὶν εἰς ἀρχιερέα καὶ τετελειώσθαι πρὸς τοῦτο τόν, ὅτι τοῦτο γέγονε, κεκενωσθαι λεγόμενον. ὥσπερ δὲ διαρκῶς ἀποφήνας ὅτι μὴδὲ γέγονε σὰρξ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος μῆτε μὴν προῆλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, τοῖς τὰ τοιαῦτα φρονεῖν ἡρμημένοις ἐπιτιμᾷ καὶ φησι

5

Τί οὖν ἀνθερμηνεύεις τῷ Παύλῳ, τὸν ἀπαθῆ θεὸν λόγον ἐπιτείωι καταμιγνύς σώματι καὶ παθητὸν ἀρχιερέα ποιῶν; Loofs p. 236, 12-14

Οὐκοῦν ἄκουε καὶ πρὸς ἡμῶν, οἷς δὴ καὶ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια φίλη· τί παρερμηνεύεις τὸν Παῦλον, μᾶλλον δὲ ἅπασαν συκοφαντεῖς τὴν θεόπνευστον γραφήν, ὑπεξάγων τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ ἄνθρωπον ἡμῖν συναφείαι ψιλῇ τιμώμενον ἐφί- 10 P 168
σταῖς ἱερέα, καίτοι τὸν αὐτὸν ἀκούων ἀρχιερέα τε ὁμοῦ καὶ σύνθρονον ὄντα τῷ θεῷ καὶ πατρί, καθάπερ ἤδη φθάσαντες εἴπομεν; ἔφη γὰρ ὁ Παῦλος ὅτι τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιε- Hebr. 8, 1
ρέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. ὅτι μὲν γὰρ ἀπαθὴς ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος, παντὶ που δῆλον ἂν εἴη δῆπουθεν· ὅτι δὲ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, κατασφραγιεῖ πρὸς ἀλήθειαν ἢ τῶν θεηγόρων φωνή. 15 1 Petr. 4, 1
εἰ δὲ ἀποφέρεις αὐτὸς ἐπιτείου σώματος τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, οἰχίσεται σοι τὸ σύμπαν εἰς τὸ μὴδέν. εἰ γὰρ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰ μὴ δέδωκε τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον σῶμα, πῶς εἶναι λέγεται πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν; οὐκοῦν οὔτε ἀπέ-
θανεν οὔτε ἀνέβη Χριστός. ἴτω δὴ οὖν εἰς μέσον ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἀνακεκραγέτω 19
λέγων· εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς 1 Cor. 15, 16-18
οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν. PG 157
ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. ἀλλ' ἐγήγερται Χριστὸς ἐκ νεκρῶν· γέγονε γὰρ ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ γήινον σῶμα λαβὼν ἐνώσας τε καθ' ὑπόστασιν ἑαυτῷ χάριτι θεοῦ κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο Hebr. 2, 9
θανάτου, κεχημάτικε δὲ καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν. 1 Cor. 15, 20
ἀσφαλὴς οὖν ἄρα καὶ οὐ ματαία λοιπὸν ἡ πίστις ἡμῶν, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς 28 Hebr. 6, 19
ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὥσπερ δὲ κατ' οὐδένα τρόπον ἡδικηκώς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοὺς λόγους διὰ γε τοῦ φάναι ταυτὶ καὶ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων ἀκρατῇ τε καὶ βδελυρώτατον καταχέαι τὸν ἕμετον, ἐφ' ἐτέραν ἔρχεται δυσβουλίαν, μᾶλλον δὲ δυσσέβειαν ἐναργῇ καὶ φησιν

30

5 Ὅντος οὖν ἡμῖν τούτου μόνου ἀρχιερέως συμπαθοῦς καὶ συγγενοῦς καὶ βεβαίου, τῆς Loofs p. 240, 4-9
εἰς αὐτὸν μὴ παρατρέπεσθε πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας ἐκ P 169
σπέρματος Ἀβραάμ ἀπεστάλη ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γένους τὴν τοῦ σώματος θυσίαν συνεπαγόμενος.

Ἀρχιερέα τοίνυν ἡμῖν συγγενῇ τε καὶ συμπαθῇ καὶ βέβαιον καὶ προσέτι μόνον ἐκείνον 35
εἶναι φῆς ὃν ἀρτίως ἡμῖν ὁ σὸς ἐναργῶς διέδειξε λόγος· ἔφη γάρ

Σπέρμα Ἀβραάμ ὁ χθὲς καὶ σήμερον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐχ ὁ λέγων· p. 62, 24-28
πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί· ὁμοῖος τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ πάντα ὁ ψυχῆς ἄν- Hebr. 13, 8
θρωπίνης καὶ σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων ὁ ἑωρακὴς ἐμὲ ἑώρακε Ioh. 8, 58
τὸν πατέρα. ἀπεστάλη ὁ ἡμῖν ὁμοούσιος καὶ κέχρισται κηρύττων αἰχμαλώτοις ἄφρεσιν Ioh. 14, 9
καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.

41

5 = Exc. Eph. XX; cf. Apol. adu. Theodoret. 77

1—30. 35—41 V	31—34 VVa			
1 τελειώσθαι V	6 ἀνθερμηνεύει V	21 ἡμῶν V	ἐστὲ] ἐστὶν V	ἡμῶν V
29 βδελυρώτατον V	32 εὐλογία V cf. p. 73, 24	Va Exc. Eph. ἀρχιερεὺς εὐλογία cod. Dresd.		

Οὗτος οὖν ἄρα καὶ συγγενὴς ἂν νοοῖτο τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐχ, ὡς σὺ φῆς, ὁ
 Ioh. 14, 9 λέγων ὁ ἑωρακὼς ἐμέ ἐώρακε τὸν πατέρα. * * εἰ μὲν γὰρ εἰς ἓν ἄμφω συλλέγων
 καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ ἓνα μεθ' ἡμῶν ὁμολογεῖς υἱόν, πεποίηκας μάτην ἰδίαι τε καὶ ἀνὰ μέρος
 ἐκάτερον ἀποφέρων ὑποστάσεσιν τε καὶ προσώποις διστὰς ὁλοτρόπως, οὐχὶ τῷ εἰδέναι
 μόνον ὅτι σαρκὸς μὲν φύσις ἑτέρα παρὰ τὴν θείαν, συνόδωι γε μὴν τῇ καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ
 ἰδία γέγονεν αὐτῆς· εἰ δὲ ἀσύμματος ἡμῖν κατὰ τὴν δόξαν ὁρᾶσθαι θέλων καὶ παραιτού-
 μενος πανταχῇ τὴν ἑνωσιν ἕτερον εἶναι φῆς καὶ ἕτερον καὶ τὸν μὲν ἐκ θεοῦ γεγεννησθαι
 πατρός, τὸν δὲ συγγενῇ τε ὑπάρχειν ἡμῖν καὶ ὁμοούσιον, πῶς δὴ χρῆναι φῆς τῆς εἰς αὐ-
 τὸν μὴ παρατρέπεσθαι πίστεως, εἰπέ μοι, καὶ συγγενῇ πιστεύσομεν, ἀφέντες τὸν λέγοντα
 Ioh. 8, 58 πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί, <ἦ> ἐπιγραφόμεθα θεὸν τὸν ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ 10
 Ioh. 14, 9 σαρκὸς ἀναλαβόντα πρὸς ἡμᾶς ἀδελφότητα, παρέντες τὸν λέγοντα ὁ ἑωρακὼς ἐμέ
 Ioh. 3, 16. 18 ἐώρακε τὸν πατέρα; καίτοι φησὶν αὐτός· οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν
 P170 PG160 κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
 εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ πάλιν· ὁ πιστεύων εἰς
 αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς 15
 τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ἄρ' οὖν ὑπάρχειν νοεῖται μονογενῆς
 Ioh. 1, 18 ἰδίαι τε καὶ μόνος ὁ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, καίτοι γεγραφότος Ἰωάννου σαφῶς· ὁ μονο-
 γενῆς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο, καὶ μὴν
 Hebr. 1, 6 καὶ ἑτέρου γράμματος ἱεροῦ· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἴκου-
 μένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. πρω- 20
 Rom. 8, 29 τότοκος δὲ πάντῃ τε καὶ πάντως εἶη ἂν ὁ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, οὐχ ὁ μόνος ἐκ μόνου
 γεγεννημένος τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. ἐψόμεθα γὰρ τέως ταῖς σαῖς, ὧ οὗτος, διαστολαῖς,
 караδοκοῦντες οἰκονομικῶς ὅποι ποτὲ ἡμῖν διεκπαίουσιν οἱ λόγοι. οὐκοῦν (ἀνακομίσω
 γὰρ τὸν λόγον εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς) ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σαρκὸς πρὸς ἡμᾶς ἀναλαβὼν
 ἀδελφότητα, γεγονὼς δὲ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ πρωτότοκος εἶη ἂν ὡς ἐν πολλοῖς ἀδελ- 25
 φοῖς, ὁ γε μὴν ἐν κόλπῳ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός μονογενῆς θεὸς λόγος. εἶτα τῆς θεο-
 πνεύστου γραφῆς εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ χρῆναι λεγούσης ποιεῖσθαι τὴν πίστιν,
 τὸν συγγενῇ τε καὶ ἡμῖν ὁμοούσιον ἀνθ' ὅτου παρατιθεῖς μὴ δὴ χρῆναι φῆς τῆς εἰς αὐτὸν
 παρατρέπεσθαι πίστεως; οὐκοῦν ἀνάγκη συνδεῖν εἰς ἓνα κύριον καὶ Χριστόν, καθ' ἑνωσιν
 δὲ δηλονότι τὴν καθ' ὑπόστασιν, ἵν' ἐν ταυτῷ νοοῖτο μονογενῆς καὶ πρωτότοκος ὁ αὐτός 30
 καθὸ φύσει θεὸς ὑπάρχων ὁ ἐκ θεοῦ πατρός λόγος γέγονεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς καὶ ἐκ
 σπέρματος Ἀβραάμ. ἀλλὰ γὰρ ἐξηγήρηται τι σοφὸν αὐτῷ, καθάπερ οὖν οἶεται, καὶ φησιν
 οὕτω πάλιν

Loofs 6 Μέμνησθε δὲ που πάντως καὶ τὰ πολλάκις μοι πρὸς ὑμᾶς εἰρημένα τὰς διπλᾶς πρὸς
 P. 354, 12-18 τὸν δεσπότην Χριστὸν διακρίνοντι φύσεις. διπλαῖ μὲν γὰρ τῇ φύσει, τῇ δὲ ἀξίᾳ μο- 35
 P 171 ναδικαί· ἡ γὰρ τῶν φύσεων αὐθεντία διὰ τὴν συνάφειαν μία, τῶν μὲν φύσεων ἐν τῇ
 οἰκείᾳ τάξει διὰ παντὸς μενουσῶν, τῆς δὲ ἀξίας συνημμένης, ὡς προείπον, εἰς αὐθεντίαν
 μοναδικήν.

Ἄλλ' ἦσθ' <ἂν> που πάντως εὐμαθής, τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ κατακολουθεῖν ἡρη-
 μένος ἓνα λεγούσῃ κύριον Ἰησοῦν Χριστόν καὶ οὐκ ἀνὰ μέρος τιθείσῃ τὸν ἐκ σπέρματος 40

6 Tim. Patr. or. 13, 234; inde a 36 f. 44a; inde a 34 τὰς αρμ. p. 65

1—33. 39/40 V 34—38 VVa

2 lacunam signavi, e. g. supplendo ἀλλὰ πῶς λέγεις χρῆναι τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παρατρέπεσθαι
 πίστεως 4 τῷ Agellius τὸ V 7 γεγεννησθαι V 10 ἢ addidi 14 ἔχει V 29 καθ'
 ἑνωσιν scripsi κατ' ἑνῶσιν V 35 διακρίνοντι Vα διακρούοντι V 37 παντός Vα πασῶν V
 37/38 ὡς — μοναδικήν V εἰς αὐθεντίαν ὡς προείπον μίαν Vα 39 ἦσθ' ἂν scripsi ἦσθα V

Ἀβραὰμ καὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον. καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ κάκεινο διανοεῖσθαι
 χρὴν· ἕτερον μὲν γάρ τι χρῆμα θεότης, ἕτερον δὲ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότης κατὰ γε
 τὸν ἐνόντα ταῖς φύσεσι λόγον, συμβάσει δὲ τῇ καθ' ἑνωσιν ἀληθῇ εἰς ἕξ ἀμφοῖν ὁ Χρι-
 στός, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν. τῶν γε μὴν ὑποστάσεων, ὡς σὺ φῆς, διηρημένων
 εἰς δύο καὶ νοουμένων ὑπάρχειν ἀνὰ μέρος τε καὶ ἰδικῶς, πῶς ἂν γένοιτο σύμβασις εἰς 5
 πρόσωπον ἓν, εἰ μὴ ἄρα πως ἴδιον ἓν ἐνὸς λέγοιτο, καθάπερ ἀμέλει τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς
 ἴδιον ἂν νοοῖτο τὸ σῶμα αὐτῆς, καίτοι πρὸς αὐτὴν ὑπάρχον ἑτεροφυές; οὐ γάρ που ταυ- PG 161
 τὸν ἂν εἶη ψυχὴ τε καὶ σῶμα. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· πῶς ἡ ἀγία καὶ προσκυνουμένη
 τριάς διορίζεται μὲν εἰς τρεῖς ὑποστάσεις, μίαν δὲ θεότητος ἀποτελεῖ φύσιν; ὅτι, φαίην ἂν,
 τῇ τῶν ὑποστάσεων διαφορᾷ τὸ ταυτὸν εἰς οὐσίαν ἀναγκαίως ἐπόμενον εἰς μίαν θεότητος 10
 ἀνακομίζει φύσιν τῶν πιστευόντων τὸν νοῦν· ἐπὶ δέ γε τοῦ Ἑμμανουήλ, ἐπειδὴ θεότης ἕτερόν
 τι παρὰ τὴν ἀνθρωπότητά ἐστιν, εἰ μὴ φαμέν ἴδιον γενέσθαι τὸ σῶμα τοῦ λόγου καθ'
 ἑνωσιν ἀληθῇ, πῶς ἂν ἓν ἀποτελοῖτο πρόσωπον [τὸ] ἀμφοῖν, ἑκατέρας ἡμῖν ὑποστάσεως
 φερούσης ἴδιον, ὡς ἀνὰ μέρος κειμένης; καὶ εἰ μὴ γέγονεν ἴδιον τὸ ληφθὲν τοῦ προ-
 σειληφότος, οὐκ ἀρκέσει συνάφεια κατὰ σύνοδον ἀπλῶς τὴν ὡς ἐν ἀξίαι τε μόνῃ καὶ αὐ- 15
 θεντία τὸν ἓνα καὶ μόνον ἡμῖν ἀποτελέσαι Χριστὸν τὸν αὐτὸν ὄντα θεὸν ὁμοῦ τε καὶ ἄν- P 172
 θρωπον. τότε γὰρ τότε καὶ μάλα * * τῆς εἰς αὐτὸν παρατρέπεσθαι πίστεως, κἂν εἰ ἐκ
 σπέρματος Ἀβραὰμ νοοῖτο κατὰ τὴν σάρκα. ἕτερον δὲ καὶ ἕτερον εἶναι λέγων, εἴτα τῷ
 ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ προσκομιζέσθαι δεῖν τὴν πίστιν διαβεβαιούμενος, ἴσθι τοι καὶ μάλα
 σαφῶς τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὰ τῆς ἀνθρωπολατρίας καταχέων ἐγκλήματα, καίτοι παραιτού- 20
 μενος, καὶ λίαν ὀρθῶς, τὸ ἀνθρωπολάτρης εἶναι δοκεῖν. ἀλλ' ὀλίγα κομιδῇ τοῦ χρῆναι
 φρονεῖν τὰ εἰκότα πεφροντικῶς, συκοφαντεῖ καὶ ἐτέρως τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον.
 ἐπιφέρει γὰρ εὐθύς

Αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπεστάλη ὡς ὑπὲρ p 71. 32-34
 ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γένους τὴν τοῦ σώματος θυσίαν συνεπαγόμενος. 25

Ὑφ' ἀμαρτίαν οὖν ἄρα καὶ αὐτὸς γέγονεν ὁ Χριστὸς ὁ δι' οὗ τὸ καθ' ἡμῶν
 τῆς ἀμαρτίας ἐμφράττεται στόμα κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν; ἄρα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ps. 106, 42
 φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ τὸ τῆς ἐπαράτου φαυλότητος ἤψατο σκότος; ἄρα μεθ' ἡμῶν ἐδέθη 2 Cor 6, 14
 τοῦ λυτρομένου καὶ σώζοντος ὁ δι' οὗ πᾶσα λύτρωσις καὶ σωτηρίας ἐλπίς; πρέποι
 δ' ἂν αὐτῷ κατὰ γε τὸ εἶκος μεθ' ἡμῶν ἀναφέρειν τὰ χαριστήρια, θεοῦ λέγοντος ἀμνησι- 30
 κάκως· ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀμαρτίας σου καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι, Ies 43, 25
 καταγορεύσει δὲ καὶ αὐτοῦ, καθὰ καὶ ἡμῶν, ὁ τῆς ἀμαρτίας πατήρ. εἴτα πῶς οὐ ψευ-
 δοεπήσει λέγων ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει Ioh 14, 30
 οὐδέν; δεδυσφημήκασί ποτε κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς οἱ προεσθηκότες·
 ἐπειδὴ γὰρ τοῖς τοῦ φθόνου βέλεσι κατετρύχοντο, τεθεραπευμένον ἀδοκῆτως ὀρώντες τὸν 35
 ἐκ γενετῆς τυφλόν, ἀνοσίως ἔφασκον· δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Ioh. 9, 24
 οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐστίν. ὁ δὲ γε κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός
 ἄθυροστομοῦντας ἐλέγχων διαρρήδην ἔφασκε· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἀμωρ- P 173
 τίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; οὐκοῦν εἰ προ- Ioh 8, 46
 σκεκόμικε τὴν θυσίαν ὑπὲρ τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ προσέτι καὶ ἑαυτοῦ, δεδέχται που πάντως 40 PG 164
 ἀναγκαίως αὐτῆς, καθὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπὸ ζυγὸν ἀμαρτίας. ἔλεξον τοίνυν αὐτὸν περὶ
 ἀμαρτίας· εἰ τέθηκε δὲ μεθ' ἡμῶν, δεῖξον ἡμῖν συνημαρτηκότα. ποιμὴν ὑπάρχων ἀγαθός Ioh 10, 15
 ὑπὲρ τίνος τέθεικε τὴν ἰδίαν ψυχὴν; ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν προβάτων; ἀκούω
 λέγοντος περὶ ἡμῶν· ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, καὶ καθὰ φησιν ὁ θεσπέ- Ioh. 17, 19

V

10 φύσεων, superscr. ὑποστάσεων V 13 ἀποτελοῖτο scripsi ἀποτελεῖται V τὸ deleui
 17 lacunam signavit Agellius, suppleverim e g ὀρθῶς οὐ φαμέν 18 τῷ Agellius πῶς V 20 ἀν-
 θρωπολατρείας V 26 ἡμῶν Agellius ἡμᾶς V 38 ἡμῶν V

- Hebr. 2, 9 σιος Παῦλος, χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, καὶ πάλιν παρεδόθη
 Rom. 4, 25 διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν, καὶ καθά
 Ies. 53, 5 φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν, τῷ μῶλωπι αὐ-
 τοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν, οὐκ αὐτὸς τῷ τῆς ἰδίας σαρκὸς τεθεράπεται πάθει. παρε-
 δόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, οὐ διὰ γε τὰ ἑαυτοῦ· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. κατε- 5
 νήκεται μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐκ τῆς ἐν Ἀδὰμ παραβάσεως εἰς ἄρὰν
 καὶ θάνατον, κατηρρώστησε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸ εὐκολον εἰς ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί,
 Rom. 8, 4 ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περι-
 1 Cor. 15, 46 πατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. κεχηρμάτικε γὰρ διὰ τοῦτο καὶ ἔσχατος Ἀδὰμ, οὐ
 τὰ τοῦ πρώτου νοσεῖν ἀνεχόμενος, ἀπαλλάττων δὲ μᾶλλον ὡς ἐν ἑαυτῷ τε καὶ πρώτῳ 10
 τὴν ἀνθρώπου φύσιν τῶν ἐκ παραβάσεως τῆς ἀρχαίας ἐκείνης αἰτιμάτων. κατεγνώσθη
 μὲν γὰρ ἐν Ἀδὰμ, ἀλλ' ὤφθη δοκιμωτάτη καὶ ἀξιάγαστος ἐν Χριστῷ. χοικὸς οὖν ἐκεί-
 Gen. 3, 7 νος, ἐπουράνιος δὲ ὁ Χριστὸς. καὶ ἐνετράπη μὲν ἐν τῷ πρώτῳ, κατακομισθεῖσα πρὸς
 παρακοήν, ὅπερ ἐστὶν ἁμαρτία· τετήρηκε δὲ τὸ ἀπαράβατον ἐν Χριστῷ καὶ ὡς ἐν ἀπαρχῇ
 P 174 δευτέραι τοῦ γένους, ὤφθη τε ἄτρωτος ἁμαρτίαις καὶ κρείττων ἁρᾶς καὶ δίκης καὶ θανάτου 15
 Rom. 5, 19 καὶ φθορᾶς. προσεμπεδοὶ δὲ ἡμᾶς ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὡδὶ γεγραφώς· ὥσπερ γὰρ
 διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί,
 οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.
 δείται δὴ οὖν θυσίας τῆς ὑπὲρ γε τῶν ἰδίων πλημμελημάτων πᾶς εἴ τις γέγονεν ἁμαρτίαις
 ἔνοχος, καὶ προσκεκόμικε μὲν ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κατὰ σάρκα γένους, τουτέστιν 20
 ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ οὐκέτι, κρείττων ἁμαρτίας ὑπάρχων ὡς θεός. εἰ γὰρ τέθυται
 Apoc. 5, 9 δι' ἑαυτόν, οὐχ ἡμεῖς ἡγοράσμεθα μόνοι τῷ αἵματι αὐτοῦ κατὰ τὰς γραφάς, ἀλλ' εἴη [δ']
 Ies. 53, 6 ἂν καὶ αὐτὸς ἡμῖν συνηγορασμένος, οὐκέτι κατὰ τὴν τοῦ Ἡσαίου φωνὴν κύριος παρέ-
 δωκεν αὐτόν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, δέδοται δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων. οὐ
 γὰρ ὅλως θυσία καὶ προσαγωγή, ἐκεῖ που πάντως καὶ ἄφεσις ἁμαρτίας. πεφενάκιεν 25
 οὖν ἄρα τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, περὶ αὐτοῦ γεγραφώς·
 Hebr. 7, 26-28 τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὁσιος ἄκακος ἀμίαντος, κεχω-
 ρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος,
 ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ
 PG 165 τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ 30
 ἐποίησεν ἐφ' ἧπαξ ἑαυτὸν προσενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους κα-
 θίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς
 μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. πῶς οὖν ὁσιος ἀρχιερεὺς
 ὁ Χριστὸς ἢ κατὰ τίνα τρόπον ἄκακος καὶ ἀμίαντος, εἰ δεδέχεται μεθ' ἡμῶν τῆς θυσίας
 προσκεκομισμένης εἰς ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων καὶ εἰς δικαίωσιν τῶν ἡμαρτηκότων; 35
 P 175 πῶς κεχώρισται τῶν ἁμαρτωλῶν, εἰ δικαιοῦται σὺν αὐτοῖς, οὐχ ἑτέρου τοῦ χάριν τῆς θυ-
 σίας προσκεκομισμένης ἢ τούτων αὐτῶν; θαυμάζω δὲ ὅτι διακεκραγὸτος τοῦ Παύλου
 καὶ μάλα σαφῶς οὐκ εἶναι παραπλήσιον τοῖς ὑπὲρ τῶν ἰδίων πλημμελημάτων προσκομίζειν
 κεκελευσμένοις, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ, πρεσβεύειν οὐ δέδιας, οἷς ἔφη, τάναντία φάναι τε
 τολμαῖς καθ' ὁμοιότητα τὴν ἐκείνων οἱ κατὰ νόμον γεγόνασιν ἱερεῖς, καὶ αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ 40
 Hebr. 7, 28 προσάγειν θυσίαν. καὶ εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς ὁ νόμος μὲν καθίστησιν ἀρχιερεῖς
 ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν
 εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον, τί τοῖς ἀσθενεῖν εἰωθόσι ποιεῖς συναρίθμιον τὸν τῆς
 ἐκείνων πληθύος ἐξηρημένον καὶ τὴν ὑπὲρ νόμον ἔχοντα τελείωσιν οἰκοθέν τε καὶ κατὰ

φύσιν, εἴπερ ἐστὶν υἱὸς ἀληθῶς καὶ διὰ τοῦτο θεός; ἴδωμεν δὲ καὶ ἐκ τοῦ νομικοῦ καὶ ἀρχαιότερου γράμματος τίνα δὴ τρόπον καὶ ὑπὲρ τίνων εἰσκεκόμικεν ἑαυτὸν ὁ Ἐμμανουήλ Eph. 5, 2 εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. σκια μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ὁ νόμος ἦν, πλὴν Hebr. 10, 1 ὑποτύπωσιν ἔχει μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν καὶ τῆς ἀληθείας ὠδίνει τὴν μόρφωσιν. καὶ γοῦν ἔφη που Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῶν· εἰ ἐπιστεύετε Μωυσῇ, ἐπι- 5 Ioh. 5, 46 στεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε. πῶς οὖν ἄρα τεθύκασι τὸν ἄμνον μέλλοντες τῆς Αἰγυπτίων ἀπαίρειν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραήλ; ὑπὲρ ἑαυτῶν ἄρα καὶ μόνων ἢ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἁμνοῦ; τίνας ἐλυτροῦτο διὰ τοῦ αἵματος; ἄρα τοὺς ὑπὸ Ζυγὸν δουλείας καὶ δύσοιστον ἀνατλάντας τὴν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων πλεονεξίαν ἢ καὶ ἑαυτόν; τίνας ἀπεσόβει τὸν ὀλοθρευτὴν; τίσιν ἔφασκεν ὁ τῶν ὄλων θεός· καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ Exod. 12, 13 σκεπάσω ὑμᾶς; ἄρα τοῖς δεδεημένοις τῆς παρ' αὐτοῦ σκέπης ἢ γοῦν καὶ αὐτῷ τῷ 11 ἁμνῷ; διετύπου μὲν γὰρ τὰς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ποιεῖσθαι θυσίας, καθάπερ ἐν πίνακι, τῷ νόμῳ σκιαγραφῶν ἔτι τὸ Χριστοῦ μυστήριον ὁ θεὸς καὶ πατήρ, ἔφη δὲ οὕτως P 176 πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· ἐὰν δὲ πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ ἀγνοήσῃ Leu. 4, 13. 14 ἀκουσίως καὶ λάθῃ ρῆμα ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς καὶ ποιήσωσι μίαν 15 ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου, ἢ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσωσι, καὶ γνωσθῇ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτον αὐτῇ, καὶ προσάξει ἡ συναγωγὴ μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον περὶ ἁμαρτίας. τίνα δὲ τρόπον τὰ τῆς θυσίας ἐπιτελεῖσθαι χρή, διειπῶν εὖ μάλα, προσεπάγει καὶ φησι· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῶν PG 168 ὁ ἱερεὺς καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία. ἄθρει δὲ οὖν ὅτι προσεκομίζετο Leu. 4, 20 μὲν ὁ μόσχος ἐν τύπῳ Χριστοῦ τοῦ πανάγνου καὶ μῶμον [τοῦ] μὴ ἔχοντος, ἀπηλλάττοντο 21 δὲ τῶν ἰδίων αἰτιμάτων οἱ προσκομίζοντες καὶ οὕτι που μᾶλλον ὁ μόσχος. τέθυται γὰρ οὐχ ὑπὲρ γε μᾶλλον ἑαυτοῦ, καθὰ σὺ φῆς, ἀλλ' ὑπὲρ γε τῶν ἡσθενηκότων, ὑπὲρ ὧν ἐποιεῖτο τὰς λιτὰς ὁ κατὰ νόμους ἀρχιερεὺς, ἵνα πάλιν ἐννοῇς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν γεγονότα παράκλητον ἁμωμόν τε καὶ ὄσιον ἀρχιερέα κεχωρισμένον τῶν ἁμαρτωλῶν. πανταχόθεν 25 Hebr. 7, 26 τοιγαροῦν ἡρρωστηκότι τοῦ λόγου τὸ ἀκαλλῆς τῷ δι' ἐναντίας ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς Hebr. 3, 1 ὁμολογίας ἡμῶν γενέσθαι φαμέν αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, καθείς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἵνα καὶ ὑπὲρ πάντων εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Eph. 5, 2 ἑαυτὸν ἀναθεῖς τῷ πατρὶ κατακτήσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν, ἐξέλῃται τῶν ἀρχαίων αἰτιμά- των, δικαιώσῃ τῇ χάριτι διὰ πίστεως, θανάτου καὶ φθορᾶς ἀποφῆνῃ κρείττοντας ἱερούς 30 τε καὶ ἡγιασμένους καὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς εὖ μάλα κατωρθώκτας <τούς> σωτήρα καὶ λυτρωτὴν ὁμολογούντας αὐτόν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Τόμος τέταρτος

P 177

Ὁ θεσπέσιος Παῦλος οὐκ ἀσυντελὴ πρὸς ὄνησιν τοῖς εὐσεβεῖν ἡιρημένοις τὴν ἐν γε 36 τῷ νόμῳ σκιὰν ἀποφαίνων καὶ μὴν καὶ τὰ πάλαι τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότα καθάπερ τινὰ πίνακα καὶ γραφὴν τῶν ἀληθεστέρων ταῖς ἀπάντων διανοίαις εὖ μάλα παρατιθεῖς ταῦτα δέ<, φησί>, τυπικῶς συνέβαινε ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν 1 Cor. 10, 11 ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκε. φέρε δὲ οὖν ἐκ νομικῶν γραμμάτων ἐλόντες λέγωμεν ὡς κατηυλίζοντο μὲν ἐν ἐρήμῳ ποτὲ τῆς Αἰγυπτίων ἀπαί- 40 ροντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ καὶ εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας διασπεύδοντες γῆν· ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θαυμάτων ἀμνημονοῦντες οἱ τάλανες καὶ τῆς εἰς θεὸν ἀγάπης ἀμνημονήσαντες διεγόγγυζον ἀνοσίως, ὑπὸ τῶν ὄψεων ἀπώλλυντο κατὰ τὸ γεγραμμένον. διέδρων γε μὴν τὰ τῶν 1 Cor. 10, 9

V

8 αὐτοῦ Patol. ἑαυτοῦ V
deleui 31 τοὺς addidi9 ἀνατλάντας Agellius ἀνατλάν V
38 φησί add. Agellius

14 ἱεροφάντα V

21 τοῦ

- ιοβόλων δῆγματα, τὸν ὄφιν αὐτοῖς τὸν χαλκοῦν ἀναστηλώσαντος τοῦ Μωσέως, τοῦ πάν-
Num. 21, 8 των σωτήρος θεοῦ κεχρησμιωδῆκότος· ποιήσον σαυτῷ ὄφιν καὶ θεὸς αὐτὸν ἐπὶ
 σημείου, καὶ ἔσται ἐὰν δάκη ὄφιν ἄνθρωπον, πᾶς ὁ δεδηγμένος ἰδὼν
 αὐτὸν ζήσεται. μυστήριον δὲ ἄρα τὸ κατὰ Χριστὸν ἡ τύπωσις ἦν. θεὸς γὰρ
 ὑπάρχων ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἀγαθὸς κατὰ φύσιν, μετέσχεν
Hebr. 2, 14 αἵματος καὶ σαρκός, τουτέστι γέγονεν ἄνθρωπος ἡμῖν τε τοῖς πονηροῖς παραπλήσιος κατὰ
 γε τὸ εἶναι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος δηλονότι, τέθειται δὲ καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ, τουτέστι σταυρὸν
 ἀνέτλη τὸν ἐπὶ ξύλου καὶ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον, εἰ καὶ ἀνεβίω τριήμερος, τὸ τοῦ θανά-
P178 PG169 του πατήσας κράτος. ὅταν τοίνυν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀσυνεσίας τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονο-
 μίας καταγογγύζοντες καὶ τὸ ἀκαλλῆς αὐτῆς καθορίζοντες αἰσχνυνόμεθα φρονεῖν ἢ λέγειν
 ἄνθρωπον γενέσθαι καθ' ἡμᾶς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ ἐνωθῆναι σαρκὶ κατὰ ἀλήθειαν, τότε
 καὶ δράκων ἡμᾶς ὁ ἀρχέκακος ἀποκτενεῖ, τῆς ἑαυτοῦ δυστροπίας ἰὼν ὥσπερ τινὰ ταῖς
 ἡμετέραις διανοίαις ἐνιῆς τὴν πλάνησιν, διαφευγόμεθα δὲ καὶ τὰ τῆς ἐκείνου σκαιότητος
 διακρουσόμεθα βλάβῃ, τοῖς τῆς καρδίας ὄμμασιν ἐνορῶντες τῷ ὄφει, τουτέστι τὸ Χριστοῦ
 μυστήριον ἀκριβεῖ διανοίαι κατασκεπτόμενοι. τότε γὰρ τότε φρονούντες ὀρθὰ ἀνενδοιά-
 στως ὁμολογήσομεν ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ προῆλθεν ἐκ γυναικὸς μετὰ τοῦ
 μείναι θεὸς καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς θεὸς τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, οὔτε τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος
 μέτροις ἐπερυθριῶν διὰ γε τὸ τῆς ὑπεροχῆς ἀξίωμα οὔτε μὴν τῆς θεοπρεποῦς ἐξουσίας καὶ
 ὑπερτάτης εὐκλείας ἐστερημένος διὰ τὸ ἀνθρώπινον. οἱ δὲ δὴ τὰ τοιάδε διακρίνειν εὐ-
 μάλα κατειθισμένοι δι' ἀμφοῖν τὸν ἕνα καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον ἰσχνῶς καὶ ἐξητασμέ-
Rom. 11, 33. νως συνιέντες λέγουσιν· ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς
 34 ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ
 ἔγνω νοῦν κυρίου; ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ὡς ἀνέφικτά τε καὶ ἀκαλλῆ ταυτὶ διωθού-
 μενος, τῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν εὐκλείας καὶ ὑπεροχῆς οὐ μετρίαν οὕτοσι ποιείσθαι κατα-
 τολμαί τὴν κατάρρησιν καὶ μέτρον ὥσπερ αὐτῷ τὸ καθ' ἡμᾶς ἀπονέμων καὶ ἕτερον οὐδὲν
 δεδοξάσθαι φησὶν αὐτὸν παρὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος, οὐχ ὡς ἰδία δυνάμει χρώμενον τῇ
 δι' αὐτοῦ καὶ πληροῦντα τὰς θεοσημίας, ἀλλ' ἔξωθεν καὶ εἰσκεκριμένως κερδαίνοντα τὸ κα-
 τορθοῦν δύνασθαι τι τῶν τεθραυσμένων, ἵνα δὴ φαίνοιτο καθ' ἡμᾶς ἰαμάτων που τάχα
1 Cor. 15, 10 χάρισμα λαβὼν φάναι τε ὀφείλων κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον· χάριτι δὲ θεοῦ εἰμί ὃ
 P 179 εἰμί. οἷς γὰρ ἐπακτὸν καὶ θύραθεν τὸ εἶναι τι καὶ δύνασθαι κατορθοῦν, οὗτοι φαῖεν
 ἂν εἰκότως καὶ τὴν τοιάνδε φωνήν. δεῖξαι γάρ, ὡς οἶεται, βουληθεὶς ἰσουργὸν εἰς
 ἅπαντα τὴν ἀγίαν τριάδα, πάλιν ὠδέ φησιν

- Loofs p. 11** Ὁ θεὸς λόγος ἐγένετο σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. συνεκάθισεν ἑαυ-
 226,20-227,5 τῷ τὴν ἀναληφθεῖσαν ὁ πατὴρ ἀνθρωπότητα· εἶπε γάρ φησιν, ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
 Ioh. 1, 14 μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου. τὴν τοῦ ἀναληφθέντος τὸ πνεῦμα κατελθὼν συνεκρό-
 Ps. 109, 1 τησε δόξαν· ὅταν γάρ φησιν, ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ἐμὲ δο-
 Ioh. 16, 13,14 ξάσει. βούλει καὶ ἄλλην ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς τῆς τριάδος ἐνέργειαν; ἐνίκησεν ὁ υἱὸς
 ἐν τῷ σώματι, συνέστησεν ὁ πατὴρ βαπτιζόμενον, διέπλασεν ἐν παρθένῳ τὸ πνεῦμα.
Loofs 2 Εἶτα πάλιν φησὶ περὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων· Ὁ υἱὸς ἐξελέξατο (ἐγὼ γάρ φησιν,
 p 227, 6-8 ὑμᾶς ἐξελεξάμην)· ὁ πατὴρ ἡγίασε (πάτερ γάρ φησιν, ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ
 Ioh. 15, 16 ἀληθείᾳ σου)· τὸ πνεῦμα κατεσκεύασε ῥήτορας.
 Ioh. 17, 17
 Mt. 10, 20

I, 1 cf. Exc. Eph. XVI

1—32 V 33—41 VVa
 3 σημείον V 15 ἀκριβῆ V 18 γε Agellius τε V 20 κατηθισμένοι V 22 ἀν-
 εχνίαστοι V 25 κατάρρησιν Agellius κατάρρυσιν V 27 πληροῦντα τὰς scripta πληροῦν τὰ
 τῆς V θεοσημίας V 35 κατελθὼν ex κατελθὼν corr. V 36 ἔλθῃ V* ἔλθῃ V

Ὅτι μὲν οὖν ἄσποφός τε καὶ ἀτερπὴς ὁ σύμπαρ αὐτῷ πεποιήται λόγος, καταδείξει PG 172
 ῥαῖον· παραπαίει δὲ κὰν τούτῳ, καὶ ὅπως, ἐρῶ. μία μὲν γὰρ θεότητος φύσις, ὑφέ-
 στηκε δὲ ἰδικῶς ὁ πατὴρ καὶ μέντοι καὶ ὁ υἱός, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα· πράττεται γε
 μὴν τὰ πάντα παρὰ πατρὸς καὶ δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι καὶ οἶον κεκινημένου τοῦ πατρὸς εἰς
 ἐνέργειαν τὴν ἐπὶ τισιν ἐνεργεῖ δὴ πάντως ὁ υἱός ἐν πνεύματι κὰν εἴ τι λέγοιτο πληροῦν 5
 ὁ υἱός ἢ τὸ πνεῦμα, τοῦτο δὴ πάντως ἐστὶν ἐκ πατρὸς καὶ διὰ πάσης ἔρχεται τῆς ἀγίας
 καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἢ εἰς πᾶν ὁτιοῦν ἐνέργειά τε καὶ βούλησις, πλὴν ἔν γε τούτοις
 ἐκεῖνο φαμέν. • ἄθρει δὴ πάλιν ὡς σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς, καίτοι σάρκα λέγων τὸν ἐκ
 θεοῦ γεγενῆσθαι λόγον, τὴν τῶν ἐννοιῶν παρασημαίνει δύναμιν καὶ τῆς ὀρθότητος ἀπο-
 φέρεי μακράν, ὡς ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν σάρκωσιν ἀποφαίνων. ἐπιφέρει γὰρ εὐθύς· βούλει 10
 καὶ ἄλλην ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς τῆς τριάδος ἐνέργειαν· ὡς ἤδη πρώτην ἀποδεδειχῶς ἐνέργειαν P 180
 τοῦ θεοῦ λόγου τὸ σάρκα γενέσθαι κατὰ τὰς γραφάς. καὶ τίς ἡ ἑτέρα μετὰ τὴν πρῶ- Ioh. 1, 14
 τὴν ἐνέργειαν, διαδεικνύς, ὥσπερ οἶεται, φησὶν· ἠνώνικησεν ὁ υἱός ἐν τῷ σώματι.· θεο-
 φόρος οὖν ἄνθρωπος ὁ Χριστός. εἶτα καὶ μόνον τοῦτο ἐνεργήσας εἰς ἄνθρωπον ὁ τοῦ
 θεοῦ καὶ πατρὸς διαφαίνεται λόγος, ὥστε κὰν εἰ λέγοι τυχόν ὁ μακάριος εὐαγγελιστής ὁ 15
 λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καταδηλοῦν ἡμῖν ἕτερον οὐδὲν πλὴν Ioh. 1, 14
 ἐκεῖνο καὶ μόνον ὅτι κατώικησεν ἐν ἀνθρώπῳ θεὸς ὧν ὁ λόγος καθὰ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς.
 ναοὶ γὰρ ἐσμὲν θεοῦ ζῶντος καὶ ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστὶν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύ- 2 Cor. 6, 16
 ματος αὐτοῦ ἔδωκεν. ἀλλ' οὐ τοῦτο μὲν ἴσως ἐρεῖς καταναρκήσας τὴν δυσφημίαν, 1 Ioh. 4, 13
 ὁμολογήσεις δὲ μεθ' ἡμῶν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ σάρ- 20
 κωσις, συνθήσῃ δὲ ὅτι μεμένηκε θεὸς καὶ τὸ τῆς ἰδίας φύσεως διεσώσατο κάλλος, κὰν εἰ
 κεκηράτικεν υἱὸς ἀνθρώπου γέγονέ τε τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν. εἶτα τί μαθὼν συγκαθίσαι
 φῆς ἑαυτῷ τὸν πατέρα τὴν ἀναληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τοῖς τῆς ἰδίας
 θεότητος ἐνιδρύσθαι θώκοις ἐν εὐδοκίᾳ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, καὶ ἄνθρωπον γεγονότα, τὸν
 ἐξ αὐτοῦ φύντα λόγον, ἵνα μὴ ὡς ἑτέρα τις παρ' αὐτὸν ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ πρὸς ἡμῶν 25
 νοοῖτο καὶ λέγοιτο, καίτοι τῆς κατὰ ἀλήθειαν ἐνώσεως ἕνα τε ἡμῖν ἀποφαινούσης αὐτὸν
 καὶ οὐκ ἄλλοτρίαν αὐτοῦ τὴν σάρκα αὐτοῦ; ψευδοεπὴς οὖν ἄρα καὶ λογισμοῦ τοῦ κατή-
 κοντος οὐ μετρίως ἡμαρτηκῶς ἀλίσκεν κὰν τούτῳ. καὶ εἰ μὴδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ φάναι
 δὴ σάρκα γεγενῆσθαι τὸν λόγον ἢ ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ἐν ὑπεροχῇ θεότητος ὧν καὶ με-
 μενηκῶς ὅπερ ἦν, ποίας ἂν ἐδεήθη τῆς ἔξωθεν δόξης, καίτοι τῆς δόξης κύριος ὧν αὐτός; 30
 ἐδοξάζετο μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἐνεργούντος τοῦ πνεύματος τὰς θεοσημίας, ἀλλ' οὐχ ὡς P 181
 ἄνθρωπος θεοφόρος ἐξ ὁθνείας τε καὶ ὑπερκειμένης φύσεως τὸ χρῆμα κερδαίνων, καθὰ καὶ
 ἡμεῖς, ὡς ἰδίῳ δὲ μᾶλλον κεκημένον τῷ πνεύματι. θεὸς γὰρ ἦν φύσει καὶ οὐκ ἄλλό-
 τριον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. οὐκοῦν οὐκ ἔξωθεν οὐδὲ εἰσποίητον αὐτῷ δεδοσθαι φαμέν PG 173
 τοῦ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν καθὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἢ γοῦν τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις. δεδώ- 35
 ρηται γὰρ αὐτοῖς ἐξουσίαν ὁ Χριστὸς κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, Mt. 10, 1
 προστέταχε δὲ θεραπεύειν καὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. οἰκοθεν
 οὖν ἄρα καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. καὶ τούτου σαφὴς ἀπόδειξις εἶη ἂν τὸ καὶ
 ἑτέροις δύνασθαι χορηγεῖν αὐτὸ καὶ οὐκ ἐκ μέτρου, καθὰ φησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστής. Ioh. 3, 34
 ἐπεμέτρησε μὲν γὰρ τοῖς ἀγίοις τὴν διὰ τοῦ πνεύματος χάριν ὁ τῶν ὅλων θεὸς καὶ ὡς μὲν 1 Cor. 12, 8.9
 ἔδωκε λόγον σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγον γνώσεως, ἑτέρῳ δὲ χάρισμα ἰαμάτων, καὶ τοῦτο 41
 οἶμαί ἐστι τὸ ὡς ἐκ μέτρου <δοῦναι> δύνασθαι τοὺς ἔχοντας ἐνέργειαν· ὁ δὲ γε κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξ ἰδίου πληρώματος προιεῖς τὸ πνεῦμα, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ,
 οὐχ ὡς ἐκ μέτρου δίδωσιν αὐτὸ τοῖς ἀξίοις ἐλεῖν. ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν, ὦ βέλτιστε, τὸν

V

3 μὲν τι V

5 δὴ scripsi δὲ V

13 διαδεικνύς scripsi διαδείκνυσιν V δεικνύς Patrol.

41 ἄλλο V

42 δοῦναι addidi

οὐκ ἐκ μέτρου διδόντα τὸ πνεῦμα τοῖς μεμετρημένον ἔχουσιν αὐτὸ ποιεῖς ἐναρίθμιον, συγκεκροτῆσθαι λέγων παρὰ τοῦ πνεύματος τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐνηργῆσθαι μᾶλλον ὡς ἓνα τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐν χάριτος τάξει λαβόντα τὴν παρ' αὐτοῦ συγκρότησιν, ἢ γοῦν ἐνεργῆσαι μᾶλλον ὡς δι' ἰδίου πνεύματος τὰς θεοσημίας;

Mt. 12, 24-27 ἐπ' αὐτῷ καταθήγοντες γλῶτταν ἀνοσίως ἔφασκον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ὃ δὲ γε κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀμαθαίνοντας οὐ μικρῶς, μᾶλλον δὲ καὶ δυσσεβούντας ἐλέγχων εἰ ἐγώ, φησὶν, ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν
P 182 ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; τεθαύμασται γὰρ ὁ λαμπρὸς καὶ μέγας τῶν ἀγίων ἀποστόλων

Act. 4, 10 χορὸς ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου πληρῶν τὰ παράδοξα. καὶ γοῦν ὑπέ-

Lc. 10, 17 στρεφον χαίροντές τε καὶ λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ἡμῖν ὑποτάσσεται ἐν τῷ ὀνόματί σου. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἐφικτὸν ἐν ὀνόματί τινος τῶν ἐνεργουμένων καὶ ἐτέρους δύνασθαι τὰ ἴσα πληροῦν, ἡκέτω, φραζέτω διὰ ποίαν αἰτίαν οὐδεὶς ἐν ὀνόματι τῶν ἀγίων τινὸς ἢ ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἐπιτιμήσας θαυμάζεται ἢ γοῦν ἕτερόν τι τῶν πέρα λόγου τετελεκώς. ἀλλ' οἱ μὲν ἐνήργηται παρὰ τοῦ πνεύματος καὶ μεμε-

Lc. 8, 44-46 τρήμενην ἔχουσι χάριν, ὃ δὲ ὡς θεὸς ἐνεργεῖ καὶ ὡς δι' ἰδίου πνεύματος ἀμογητὶ κατορθοῖ τὰ δι' ὧν θαυμάζεται. καὶ γοῦν ἡ τὴν τοῦ αἵματος ῥύσιν ἀρρωστήσασα γυνὴ προσελθούσά ποτε λεληθότως ἀπὸ ὀπισθεν αὐτοῦ, (γέγραπται ὡδί) ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. ὃ δὴ καὶ συνιείς ὁ Χριστὸς τίς ὁ ἀψάμενός μου; φησὶν. ἐπειδὴ <δὲ> πρὸς τοῦτο

PG 176 ἔφασκον οἱ θεσπέσιοι μαθηταί· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσι, πάλιν ἔφασκεν αὐτός· ἤψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθούσαν ἀπ' ἐμοῦ. συνιείς οὖν ὅπως οὐκ εἰσκεκρίμενον ἔξωθεν, ἀλλ' οἴκοθεν ἔχει καὶ ἐξ ἑαυτοῦ τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι καὶ ἀπαλλάττειν ἀρρωστημάτων; γράφει δὲ πού καὶ

Lc. 6, 19 ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύνάμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντα. δύναμις οὖν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα

Ps. 32, 6 αὐτοῦ, καὶ πιστῶσεται λέγων ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ· τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐ-

P 183 τῶν. στόμα δὲ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ τὸν ἔξ αὐτοῦ φησι λόγον, οὗ τῷ πνεύματι διακρατεῖται πρὸς ὑπαρξιν τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα.

Ἦδη μὲν οὖν ἔφην ὅτι τῆς εὐσεβείας τὸ μυστήριον, ὃ καὶ παρ' αὐτοῖς τεθαύμασται τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις, κατακομίζει πρὸς τὸ μηδὲν καὶ τῶν εἰς ἀλήθειαν δογμάτων οὐ πεφροντικῶς κατασμικρύνει, λέγων

Loofs Βούλει καὶ ἄλλην ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς τῆς τριάδος ἐνέργειαν; ἐνίκησεν ὁ υἱὸς ἐν τῷ
p. 227, 3-5 σώματι, συνέστησεν ὁ πατὴρ βαπτιζόμενον, διέπλασεν ἐν παρθένῳ τὸ πνεῦμα.

Ὅτι δὲ τοῖς πρὸς ἡμῶν εἰρημένοις ἔψεται δὴ πάντως τὸ ἀληθές καὶ οὐ ψιλὴν κατάρρησιν τῶν αὐτοῦ πεποιήμεθα λόγων, ἔλεγχον δὲ μᾶλλον σαφῆ τε καὶ ἀληθῆ, διαδείξει λέγων αὐτὸς ἐν ἑτέροις ὡδί

Loofs 2 Καὶ τῆς συνεργίας ἡ ἀπόδειξις πρόδηλος· ὁ υἱὸς ἐνηθρόνησεν, ὁ πατὴρ συνέστησεν,
p. 355, 8. 9 τὸ πνεῦμα σημείοις ἐσέμνυνε.

Ἀρ' οὖν ἐνδοιάσειεν ἄν καὶ μετὰ τοῦτό τις ὅτι τῶν ἐννοιῶν ὁ σκοπὸς αὐτῷ πρὸς ἀμαθίαν τε ὁμοῦ καὶ ἀνοσιότητα βλέπει καὶ τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων καταθρασύνεται;

1—38. 41. 42 V	39. 40 VVa		
1/2 συγκεκροτεῖσθαι V	11 ἐν] ἐπὶ V	20 δὲ addidi	25 Ματθαῖος] est lapsus ipsius
Cyritilli 29 τῷ] τὸ V	36/37 κατάρρησιν Agellius κατάρρυσιν V	37 διαδέξῃ V	39 συνεργίας Va συνεργίας V
γίας Va συνεργίας V	συνέστησεν Va, V p. 79, 19 ἐνηθρόνησε V		

ὥσπερ <γάρ> τὸ γενέσθαι σάρκα τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀσυνέτως ἐκβαλὼν ἐνεργήσαι φησιν εἰς ἄνθρωπον τὴν ἐνοίκησεν, οὕτω δὴ πάλιν τὸ ἐνανθρωπήσαι δέχεται, καίτοι τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἀγίων ἐκκλησιῶν, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀοιδίμων πατέρων, οἳ τὸν τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀμωμήτου πίστεως ὅρον ἡμῖν ἐξήνεγκαν λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπήσαι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον οὐδὲν ἕτερον εἶναι 5 νοοῦντων πλὴν ὅτι μόνον τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἀποτεχθῆναί τε κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός, ὅτι καὶ γέγονε μεθ' ἡμῶν ὑπὸ νόμον ὁ ὑπὲρ νόμον ὡς θεός. ἐπειδὴ δὲ ὡς P 184 ἤδη πλειστάκις ἔφην, σκοπὸς αὐτῷ παραλῦειν τὴν ἀλήθειαν, ταύτῃ τοι καὶ μάλα νεανικῶς ἀνταίρει μόνος καὶ ταῖς ἀπάντων μάχεται γνώμαις καὶ κατὰ τῆς ἀρρήτου δόξης τὰ ὄπλα κινεῖ καὶ τὸ αὐτῷ καὶ μόνῳ δοκοῦν συρφετὸν ὥσπερ τινὰ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ παρει- 10 σκρίνειν ἐπιχειρεῖ. διιχυρίζεται γὰρ ἐνοίκησιν εἶναι τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸ αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν μετασχεῖν ἐλέσθαι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, Hebr. 2, 14 καίτοι πᾶσι μὲν τοῖς ἁγίοις ἐνωικηκός τε καὶ ἐνοικοῦντος ἔτι τοῦ λόγου, γεγονότος δὲ ἅπαξ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ σαρκὶ μιᾷ καθ' ὑπόστασιν κεκοινωνηκός, καθ' ἣν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανεῖν τε καὶ ἐγηγέρθαι πιστεύεται· σαρκὶ <γάρ> πέπονθεν ἐκὼν. ὅτι δὲ καὶ 15 PG 177 εἰκὴ παραρριπτεῖ λόγους καὶ τῆς τῶν φωνῶν ἀτοπίας ὀλίγα πεφροντικῶς σημείοις φησὶ τοῖς διὰ τοῦ πνεύματος κατασεμνύνεσθαι τὸν Χριστόν, ὁ γεγονώς ἡμῖν ἑναγχος καὶ διαρκῶς, ὡς γε οἶμαι, διέδειξε λόγος· βασανίζωμεν δέ, εἰ δοκεῖ, τὰς ἐτέρας αὐτοῦ φωνάς. >ὁ πατήρ<, φησὶ, >συνέστησε<. τὸ μὲν οὖν συνέστησεν ὃ τι ποτέ ἐστιν ἐν τούτοις, οὐκ ἂν ἔχοιμι νοεῖν· καὶ γὰρ ἐστὶν ὁμολογουμένως ἀγοραία τε καὶ ἀγυρτώδης καὶ τερθρείας 20 ἰδιωτικῆς ἀνάμεστος ἢ φωνή· πλὴν οἶμαι δηλοῦν ἐθέλειν αὐτὸ τὸ παρέθετο, φέρε εἰπεῖν, ἢ γοῦν μεμαρτύρηκε. πῶς οὖν, εἰπέ μοι, συνέστησεν ὁ πατήρ ἐνοικήσεως θείας ἡζιω- μένον; ἢ τοῦτο μὲν ἡκιστὰ γε, κατέδειξε δὲ μᾶλλον ἐνανθρωπήσαντα τὸν ἴδιον υἱόν, μεμε- νηκότα δὲ καὶ ἐν σαρκὶ τοῦθ' ὅπερ ἦν τε καὶ ἔστι καὶ ἔσται, θεὸν δηλονότι; Ἰησοῦς Hebr. 13, 8 γὰρ Χριστὸς ὁ χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. φέρε τοίνυν 25 τὰς ἐπ' αὐτῷ πολυπραγμονώμεν φωνάς. τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής; καὶ ἐμαρτύρησεν Ioh. 1, 32-34 Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ P 185 οὐρανοῦ καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ· κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. εἴη μὲν γὰρ οἰκονομικῶς ἀγιάσων τὸν Ἰορδάνην ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, κατη- 30 ξίου δὲ σὺν ἡμῖν βαπτίζεσθαι, τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον διὰ τῶν αὐτῇ πρεπόντων διοικούμενος τρόπων. ἔδει γὰρ ἄνθρωπον γεγονότα γινώσκεσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον, ἀλλ' ἐβαπτίζετο μὲν ὡς ἄνθρωπος, ἐβάπτιζε <δὲ> θεικῶς ἐν ἁγίῳ πνεύματι. καὶ οὐ δῆπου φαμέν <ὡς> ἢ ὑπουργικῶς ἢ ὡς παρ' ἐτέρου τινὸς τοῖς βαπτιζομένοις τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος διηκονεῖτο μέθεξιν, ἀπετέλει δὲ μᾶλλον ἡγιασμένους, ὡς φύσει θεός 35 ἐνείεις αὐτὸς ἐξ ἰδίου πληρώματος. πῶς οὖν ἀφειδήσας τῶν εἰς ὀρθότητα λόγων καὶ μέντοι καὶ ἐννοιῶν ἐνηργῆσθαι φῆς ἐν ἀνθρώπῳ τὴν ἐνοίκησιν παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου, καίτοι πλείστων τε ὅσων ἁγίων ἐν γε δὴ σφίσι αὐτοῖς ἐσχηκότες ἐνοικον τὸν τῶν ὅλων θεόν, βαπτίσαντος δὲ οὐδενὸς ἐν ἰδίῳ πνεύματι ἢ γοῦν θεικῶς ἐνοικῆσαί τισιν εἰρημένου καὶ ἐνωικηκός; καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν αὐλίζεται διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅπερ 40 ἐστὶ καὶ ἴδιον αὐτοῦ, καθάπερ ἀμέλει τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμᾶς ἐμπεδοῖ λέγων αὐτός· ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Ioh. 15, 26 πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖ- νος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός

V

I γάρ addidi ex Seuero a Puseyo allato 4/5 λαλοῦντος — τὸ σαρκωθῆναι Patrol. τὸ λαλοῦ-
 τοο — σαρκωθῆναι V 15 γάρ ex Seuero add. Pusey 30 εἴη] conicio ἡiei ἀγιάσων]
 conicio <ὡς> ἀγιάσων <ἐαυτὸν ἐπὶ> 33 δὲ add. ed. Rom. 34 ὡς addidi

- Ioh. 14, 6 ἔκπορευόμενον πνεῦμα τοῦτο καὶ τῆς ἀληθείας ἴδιον εἶναί φησιν, αὐτὸς δέ που πάντως ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. εἶτα πῶς εἶπερ ἐστὶν ἀληθῶς οὐκ ἐνανθρωπήσας θεός, ἄνθρωπος δὲ μᾶλλον τὴν θεϊαν ἐνοίκησιν ὡς ἐνέργειαν ἔχων, ὡς ἴδιον πνεῦμα τὸ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν καταπέμψειν ἐπαγγέλλεται; ἀλλὰ γάρ, ὡς ἔφην, τὴν τοῦ μυστηρίου δόξαν κατασεῖει πρὸς τὸ μηδέν, μερίζων ὥσπερ τῆς ἁγίας τριάδος τὴν ἐπὶ τισὶ τῶν 5
- Pr86 PG180 δρωμένων ἐνέργειαν ἐκάστη τε τῶν ὑποστάσεων ἀπονέμων ἰδικῶς ὃ μὴ πέπραχεν ἢ ἑτέρα. πάλιν ὡδέ φησιν
- p. 76, 39-41 Ὁ υἱὸς ἐξελέξατο (ἐγὼ γάρ φησιν, ὑμᾶς ἐξελεξάμην), ὁ πατὴρ ἡγίασε, τὸ πνεῦμα Ioh. 15, 16 κατεσκεύασε ῥήτορας.
- ᾠ τῆς ἀμετρήτου φρενοβλαβείας. εἰ πάντα γέγονε παρὰ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐν 10 πνεύματι καὶ οὐκ ἂν τι δρῶιτο παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς πλην ὅτι κατὰ τοῦτον αὐτὸν τὸν τρόπον, πῶς οὐκ ἀπόπληκτος εἶη ἂν καὶ μάλα εἰκότως ὁ ταῖς ὑποστάσεσι καταμερίζων ἰδικῶς τὰς ἐπὶ γέ τισιν ἐνεργείας τῆς ἀκηράτου καὶ μιᾶς θεότητος καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἕκαστα τῶν δρωμένων πεπραχθαι διαβεβαιούμενος παρὰ πατὸς δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι; εἰ
- 1 Cor. 1, 24 γάρ ἐστὶν ὁ υἱὸς καὶ βουλή καὶ σοφία καὶ δύναμις τοῦ πατρὸς, πάντα που πάντως ὡς 15 διὰ βουλῆς καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως ὁ πατὴρ ἐργάζεται δι' υἱοῦ. οὕτως ἀριστίνδην ἀπολέκτους ἐποιεῖτο τοὺς μαθητάς, οὕτως ἡγίασθαι φαμέν τοὺς ἐξελεγμένους, οὕτω γεγε-
- Ioh. 17, 17 νῆσθαι ῥήτορας, ὡς ἐκ μιᾶς δηλονότι θεότητος, παρὰ πατὸς δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι. πάτερ γάρ ἅγιε, φησίν, ἡγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ἡγιάζει τοίνυν ἡ ἀλήθεια, τουτέστιν ὁ υἱός, ἐνίησι δὲ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοίως καὶ ἀποφαίνει σοφοὺς καὶ 20 διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείας θεοφιλῶς κατεγλωττισμένους. ἔφη γοῦν ἐν μὲν
- Mt. 10, 19, 20 <τῇ> τοῦ Ματθαίου συγγραφῇ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γάρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
- Lc. 21, 14, 15 τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν, διὰ δέ γε τῆς τοῦ Λουκά· θέσθε οὖν 25 ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν ἢ ἀντιστῆναι πάντες οἱ
- P 187 ἀντικείμενοι ὑμῖν. ἀκούεις ὅπως λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτὸς δίδωσι τὸ στόμα; λόγου γάρ ἐστι δοτὴρ ὡς λόγος, καὶ πνεύματος χορηγὸς ὡς ἴδιον ἔχων αὐτὸ φυσικῶς, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ. ταυτοενεργεῖ μὲν οὖν ἡ ἁγία τριάς καὶ ἅπερ 30 ἂν δρῶιη καὶ βούλοιτο κατορθοῦν ὁ πατήρ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς κατὰ τὸν ἴσον τρόπον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα· τό γε μὴν ἀνὰ μέρος διδόναι τὰς ἐνεργείας ἐκάστη τῶν ὑποστάσεων ἰδικῶς οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν ἢ τρεῖς ἀνὰ μέρος καὶ ὁλοτρόπως ἀλλήλων διεστηκότας ἀποφαίνειν θεοὺς. ὁ μὲν γὰρ τῆς φυσικῆς ἐνότητος λόγος ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος
- μία δὴ που τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς δρωμένοις ἀποφαίνει κίνησιν· εἰ δὲ δὴ λέγοιμεν ὅτι μιᾶς 35 ὑποστάσεως οἷον εἰς ἔργα κεκινημένης ἀπρακτήσειαν ἂν αἱ δύο, πῶς οὐ παχεῖα τομὴ παρειακρίνεται, τόπον ὥσπερ τινὰ τῶν ὑποστάσεων ἐκάστη νέμουσα τῷ ἔξω τε καὶ ἀπεσχοινισμένως νοεῖσθαι τῶν ἄλλων, οὐ κατὰ γε τὸ ὑπάρχειν ἰδιοσυστάτως (τοῦτο γὰρ ἀληθές), ἀλλ' ὡς ἐν τῇ κατὰ πᾶν ἑτερότητι μὴ ἀνεχομένῃ λόγου τοῦ συναγείροντος εἰς ἐνότητα φυσικὴν; μία γὰρ θεότητος φύσις ἐν ἁγίαι καὶ ὁμοουσίῳ νοεῖται τριάδι, ὁ δὲ χρηστὸς 40
- PG 181 οὗτοσὶ τὸν ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸν λόγον ὡς οὐκ εἰδῶς ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, οὐ τὸ εἶναι θεὸς ἀποβληκῶς, προσειληφῶς δὲ μᾶλλον ὅπερ οὐκ ἦν, κατασμικρύνειν ἀποτολμαί. συναγορεύει μὲν γάρ, ὡς εἴρηται, τῷ ἁγίῳ πνεύματι, περιυβρίζει δὲ τὸν υἱόν, οὕτω λέγων πρὸς τινὰς τῶν τὰ Ἀρείου φρονεῖν ἡρημένων

V

I φησιν Agellius φῆσ V	10 ἀμετρήτου V	11 δρῶτι V	16 ἀριστίνδ' V	20 -ον
πνεῦμα om. in fine lineae V	22 τῇ add. ed. Rom.	25 ἡμῖν V	36 ἀπρακτήσειεν V	
37 τῷ Agellius τὸ V	40 χρηστὸς ed. Rom. ᾧ V			

3 Πλείονα, φησί, τὴν εἰς αὐτὸν κατασκευάζοντες ὕβριν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θείας ἀπο- ^{Loofs p. 293, 12-294, 6}
τέμνοντες φύσεως τὸ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ διαπλάσαν (τὸ γὰρ ἐν τῇ Μαρίαι, φησί, ^{Mt. 1, 20}
γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου), <τὸ> κατὰ δικαιοσύνην τὸ πλασθὲν ἀναπλάσαν
(ἐφανερώθη γάρ φησιν, ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι), τὸ δαίμοσι φοβερὸν ^{1 Tim. 3, 16}
<αὐτὸν> ἐργασάμενον (ἐγὼ γάρ φησιν, ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια), ^{5 Mt. 12, 28}
τὸ τὴν αὐτοῦ σάρκα πεποιημένον ναόν (τεθέαμαι γάρ φησι, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ^{P 188}
ὡσεὶ περιστερὰν καὶ μεμένηκεν ἐπ' αὐτόν), τὸ τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ χαρισάμενον ^{Ioh 1, 32}
(ἐντειλάμενος γάρ φησι, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις οὗς ἐξελέξατο, διὰ πνεύ- ^{Act. 1, 2}
ματος ἁγίου ἀνελήφθη), τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν Χριστοῦ
κατασκευάζουσι δοῦλον.

10

Τὸ μὲν οὖν τῆς θείας τε καὶ ἀκηράτου φύσεως ἀποτεμένειν τὸ πνεῦμα κατατολμᾶν
μοχθηρὰς εἶναι φημί καὶ ἀλιτηρίου φρενὸς καὶ πολὺ τοῦ εἰκότος ἐξωικισμένης (ὁμοούσιον
γάρ ἐστι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ μὴν καὶ αὐτῷ τῷ υἱῷ καὶ θεὸς εἶναι καὶ ἐκ θεοῦ πι-
στεύεται), χρῆναι δὲ οἷμαι ταυτὶ μεθέντας εἰς τὸ παρὸν τὸν ἐν χερσὶν ἡμῖν πολυπραγμονῆσαι
λόγον καὶ ὅποι ποτὲ βλέπει, νουνεχέστατα κατιδεῖν. πλείονα γάρ φησι, τὴν εἰς αὐτὸν ^{15 Loofs}
κατασκευάζοντες ὕβριν, δῆλον δὲ ὅτι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θείας ^{P 293, 12-14}
ἀποτεμνοντες φύσεως τὸ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ διαπλάσαν. τὴν τίνος, ὦ βέλτιστε,
φῆς διαπεπλάσθαι ἀνθρωπότητα διὰ τοῦ πνεύματος; καίτοι τοὺς λόγους ἡμῖν ἀρτίως ἐπ'
αὐτῷ πεποίησαι τῷ μονογενεῖ καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπορρήτως γεγεννημένῳ· θείαν γάρ δὴ
φύσιν ὠνόμαζες αὐτόν, αὐτοῦ δὲ οἷμαι καὶ οὐχ ἑτέρου τὴν ἀνθρωπότητα φῆς. οὐκοῦν ²⁰
διαμένησο τῶν σεαυτοῦ φωνῶν· ἰδίαν γάρ εἶναι φῆς τοῦ λόγου τὴν σάρκα, ψυχῆς ἐνούσης
αὐτῇ τῆς λογικῆς δηλονότι, ἔσται γὰρ οὕτως ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ. εἶτα πῶς, εἴπερ
ἐστὶν ἐν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ἰσχύος εἶναι νομίζεις αὐτὸν τῆς
θεοπρεποῦς ἐπιθεᾶ καὶ φοβερὸν αὐτὸν εἰργάσθαι τοῖς δαίμοσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ἀπὸ
γε τῆς ἰδίας φύσεως οὐκ ἔχοντα τοῦτο δρᾶν καὶ μὴν καὶ τὸ δύνασθαι συντρίβειν τὸν σα- ²⁵
τανᾶν ὡς δοτὸν παρ' ἑτέρου καὶ μόλις ἐραυζόμενον; εἰ μὲν οὖν οἴσθα ὅτι τὸ ἀπο-
τέμνειν τὸ πνεῦμα τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἐγκλημάτων αἰσχιστον εἴη ἂν καὶ μάλα εἰκότως, ^{P189 PG184}
αὐτοῦ δηλονότι τὸ πνεῦμά ἐστιν ὡς δι' αὐτῆς προῖον τῆς ἀπορρήτου φύσεως αὐτοῦ καὶ
ὁμοούσιον αὐτῷ, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήθη καθάπερ τινὸς τῆς ἔξωθεν τε καὶ ἐπακτῆς δυνάμεως
τῆς παρ' αὐτοῦ, χρήσεται δὲ μᾶλλον ὡς ἰδίῳ πνεύματι καὶ φοβερὸν ἑαυτὸν τοῖς δαίμοσιν ³⁰
ἀποφανεῖ δι' αὐτοῦ. εἰ δέ σοι δοκεῖ τῶν εἰς δυσσέβειαν ἐγκλημάτων ἀποφαίνειν ἡμοιρη-
κότας τοὺς ἀποτεμνοντας, πῶς ἡμῖν ἀρτίως ὕβριστὰς ὠνόμαζες αὐτούς, εἶτα τούτοις σαυ-
τὸν ἐναρίθμιον οὐκ αἰσθάνῃ ποιῶν, εἴπερ ἐνωθέντα σαρκὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον καθά-
περ ἕνα τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀπλῶς <ἄνθρωπον> τῆς τοῦ πνεύματος ἐπικουρίας
δεδεῆσθαι φῆς, ἵνα φοβερός τοῖς ἀκαθάρτοις ὀρώιτο πνεύμασιν; εἰ γὰρ καὶ ἐν πνεύ- ³⁵
ματι θεοῦ φησιν ἑαυτὸν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, πῶς οὐκ ἔδει τοῦ λόγου τὴν οἰκονομίαν ^{Mt 12, 28}
ἀξιάγαστον οὕσαν ἰδεῖν; οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
εὐκλείᾳ διεφθονήκοτες καὶ ἀπύλωτον ἐπ' αὐτῷ διοιγνύντες στόμα κατεφλυάρουν οἱ δαίμονιοι,
φάσκοντες ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια· ὁ δὲ τῇ ἐμφύτῳ ^{Mt 12, 24}
πρὸς ἅπαντας γαληνότητι κεκρημένος καὶ μεθιστὰς τοὺς πεπλανημένους ἢ γοῦν ἄθυρο- ⁴⁰
στομεῖν ἐθέλοντας ἐπ' αὐτῷ πρὸς τὸ ἄμεινόν τε καὶ ἀληθές, θεῷ δὴ μᾶλλον τῷ κατὰ

3 = Exc. Mar. Merc XXII; cf. ep. 18, *Concilstud.* 10 Apol adu Theodoret 63

1—10 VVa 11—41 V

3 τὸ — ἀναπλάσαν Agellius cf. Mar. Merc. ἀνέπλασεν VVa 5 αὐτὸν Va om. V 9 ἡμῶν V
Mar. Merc. αὐτῷ Va 12 εἰκότως V 32 ὠνόμαζες Agellius ὀνομαδεῖς V 34 ἀνθρω-
πον addidi

- φύσιν τὴν ἐπὶ γε τῷ δύνασθαι συντρίβειν τὸν σατανᾶν ἀνέτιθαι δόξαν, ἐν πνεύματι θεοῦ λέγων τὰ πονηρὰ διώκειν πνεύματα καὶ οὐκ ἔξω τιθεῖς ἑαυτὸν τοῦ κατὰ φύσιν εἶναι θεὸν καὶ ἴδιον ἔχειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀκόλουθον καὶ θεοπρεποῦς εὐτεχνίας ἄξιον τὰς τῶν φονώντων ὑποτρέχειν ὀργὰς καὶ τὰς τῶν ἐπ' αὐτῷ σκανδαλιζομένων περι-
- Ioh. 10, 33 κόπτειν ἀφορμὰς (ἐπεφύοντο γὰρ λέγοντες· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, 5 ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν), ταύτηι P 190 τοι καὶ ἄγαν ἀστείως τοῖς ἀσθενούσιν ἔτι συγκαθιστάμενος θεοῦ τὸ πνεῦμά φησιν. οἶδε γὰρ οἶδεν, ὡς ἔφην, ἑαυτὸν ὄντα φύσει θεὸν ὁμοῦ τῷ γεγεννηκότι καὶ πάντα ἔχοντα τὰ
- Ioh. 17, 10 αὐτοῦ δίχα μόνου τοῦ εἶναι πατὴρ. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε πρὸς αὐτὸν ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστὶ καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς, καὶ πρὸς γε ἡμᾶς αὐ- 10
- Ioh. 16, 15 τοὺς, περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοὺς λόγους ποιούμενος· πάντα, φησὶν, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμὰ ἐστὶ· διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγ- γελεῖ ὑμῖν. ὥσπερ γὰρ πρόεισιν ἐκ τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, αὐτοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχον, καὶ κατὰ τὸν ἴσον τούτῳ τρόπον καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ, φυσικῶς ὃν αὐ- τοῦ καὶ ὁμοούσιον αὐτῷ. οὐκοῦν κἂν δοξάζεται διὰ τοῦ πνεύματος, αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς 15 δι' ἰδίου πνεύματος νοεῖται δοξάζων καὶ οὐχ ὡς θύραθεν τὸ χρῆμα αὐτῷ, κἂν εἰ ὀρώιτο γεγωνῶς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς. ἀνασφαλὲς δὲ πρὸς τούτῳ κάκεῖνο εἰπεῖν περὶ τοῦ πνεύματος τὸ τὴν σάρκα τὴν αὐτοῦ πεποιημένον ναόν. ἦν μὲν γὰρ ἡ σὰρξ ἰδία τοῦ λόγου καὶ τοῦτο ἡμῖν ἀρτίως διωμολόγηκας αὐτός· αὐτοῦ γὰρ ἔφης εἶναι τὴν ἀνθρωπότητα
- PG 185 καὶ ναὸς αὐτοῦ κεχημάτικε τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθὲν ἅγιον σῶμα· ἴδιον δὲ πάλιν 20 αὐτοῦ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἂν νοοῖτο πώποτε δίχα τοῦ ἰδίου πνεύματος ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος. ἄμεινον οὖν ἄρα καὶ σοφώτερον ναὸν μὲν τοῦ λόγου τὸ σῶμα λέγειν καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τὴν σάρκα, πιστεύειν δὲ ὅτι σύνεστιν αἰετῶς τῷ λόγῳ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτῷ τῷ πατρί. οὐκ ἀμώμητον δὲ πρὸς τούτῳ φαίην ἂν τὸ ὡς ἐπ' ἀνθρώπου κοινοῦ τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ τὴν εἰς οὐρανὸν δεδωρηθῆσθαι λέγειν παρὰ τοῦ 25
- Act. 1, 2 πνεύματος. ἐπιλέκτους μὲν γὰρ ἐποιεῖτο τοὺς μαθητὰς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀνε- λήφθη γε μὴν ὡς θεός, οὐχ ὡς παρ' ἑτέρου δοτὸν τὸ χρῆμα λαβών, αὐτὸς δὲ δὴ μᾶλλον πρωτόλειον ὥσπερ τι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀνανεωθείσης εἰς ἀφθαρσίαν ἐμφανίζων
- P 191 ἑαυτὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ ἡμῖν ἔγκαινίζων ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν καὶ
- Hebr. 10, 20 εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν 30 εἰσελθεῖν λέγεται, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. ὅτι δὲ πρὸς τὰ ἄνω βαδίζοντι τῷ Χριστῷ πάλιν ἐνυπῆρχεν ὡς ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἂν ἐνδοιασεῖ τις. πῶς οὖν οὐ δέδιας, εἰπέ μοι, λέγειν
- Loofs p. 294, 4-6 τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν Χριστοῦ κατασκευάζουσι δοῦλον; οἱ μὲν γὰρ δοῦλον αὐτὸ κατασκευάζοντες τοῦ Χριστοῦ δυσσεβοῦσιν ὁμολογουμένως καὶ αὐτὸν 35 ἀτιμάζουσι τὸν ὁμοούσιον αὐτῷ θεοῦ λόγον, τοῖς δουλοπρεπέσι περιβάλλοντες μέτροις τὸ παρ' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν καὶ ἴδιον αὐτοῦ· τὸ δὲ κεχαρίσθαι λέγειν αὐτῷ τὴν δόξαν παρὰ τοῦ πνεύματος ἀβελτηρίας ἐστὶ τῆς ἐσχάτης ἀπόδειξις ἐναργής. εἰκὴ δὲ ἀλώσει πεφλυαρηκῶς ἐν τούτῳ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον οὐ νενωκῶς, μᾶλλον δὲ σαυτῷ καὶ φρονῶν καὶ λέγων τὰ ἐναντία. εἰ γὰρ πεπίστευκας ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος 40 γέγονε σὰρξ (αὐτοῦ γὰρ ἔφης εἶναι τὴν ἀνθρωπότητα), τί τὸν τῆς δόξης κύριον ὡς οὐκ ἔχοντα δόξαν ἰδίαν τῆς παρὰ τοῦ πνεύματος δεδεῆσθαι φῆς καὶ ἐν τοῖς τῆς κτίσεως κατα-
- 1 Cor. 4, 7 λογίζῃ μέτροις, ἦι πάντα ἐστὶν ἔξωθεν [τὰ] καὶ δοτά; τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;

V

1 ἀνέτιθι V 17 ἀνασφαλὲς Agellius ἀνασφαλεῖς V 22 σοφώτερον V 28 ἐμφανί-
 ζων scripsi ἐμφανίσων V 36 θεοῦ scripsi θῶ V 43 ἔξωθεν scripsi ἔξω θέντα V ἔξωθέν τε
 Agellius

πρέποι ἂν ἀκοῦσαι τῇ κτίσει. ἀλλὰ ναί, φησίν, εὐρίσκω λέγοντα τὸν Ἐμμανουήλ·
 πᾶτερ, δόξασόν σου τὸν υἱόν. οὐκοῦν προστίθει τὸ λείπον, τοῦτο δέ ἐστιν ἵνα Ioh. 17, 1
 καὶ ὁ υἱὸς σου δοξάσῃ σε. εἰ μὲν ὡς δόξης ἐπιθεῖα τῆς παρὰ πατρός ἐφίεσθαι
 δόξης δισχυρίζῃ τὸν υἱόν, [ὅ] τί ποτε ἄρα φῆς, ὅταν δοξάζεται καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ παρὰ
 τοῦ υἱοῦ; ἄρ' ὡς δόξαν οὖν ἔχων ἢ τῆς παρ' ἐτέρου δεδεημένος; ἅπαγε τῆς δυσβουλίας· 5
 τερθερεία γὰρ ἤδη ταυτὶ καὶ ἀνοσιότης ἐννοιῶν καὶ ἕτερον οὐδέν. ἢ μὲν γὰρ θεία τε
 καὶ τῶν ὄλων ἐπέκεινα φύσις φῶς ἀπρόσιτον οἰκεῖ καὶ κατεξουσιάζει τῶν ὄλων καὶ δόξαν P 192
 ἀνῆπτει τὴν αὐτῇ τε καὶ μόνῃ πρεπωδεστάτην· ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς 1 Tim. 6, 16
 τοῦ θεοῦ λόγος ἔμελλέ τε χάριτι θεοῦ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὑπὲρ παντὸς γεύσασθαι θανά- PG 188
 του καὶ <τὸ> δυσάντητον αὐτοῦ παραλύειν κράτος, ζωοποιήσας ὡς θεὸς τὸν ἴδιον ναὸν σκῆπτε- Hebr. 2, 9
 ται τὴν εὐχὴν ὡς ἄνθρωπος καὶ συνευδοκῆσαι οἱ βούλεται τὸν πατέρα τὴν ἀνθρώπου φύσιν
 μετασκευάζοντι πρὸς τὸ ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀνανεοῦντι πρὸς ἀφθαρσίαν καὶ τῶν τοῦ θανάτου
 βρόχων ἀποφαίνοντι κρείττονα, λελυμένης δηλονότι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀράς καὶ τῆς ἐπὶ
 τῷ πρωτοπλάστῳ δίκῃς. οὐκοῦν ἐπειδήπερ καὶ ἐν σαρκὶ καθορώμενος υἱὸς εἶναι θεοῦ
 κηρύττεται φύσει τε καὶ ἀληθείαι, δόξασόν σου, φησίν, ὦ πᾶτερ, τὸν υἱόν ὡς ἄνθρω- 15
 πον καὶ θανάτου κρείττονα καὶ φθορᾶς ἀποφύνας, ἵνα σὸς εἶναι πιστεύηται, ζωὴ κατὰ
 φύσιν ὑπάρχων ὡς θεὸς κατὰ γε τὸν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον· τότε γὰρ σε καὶ ὁ υἱὸς
 δοξάσει. δόξα <δ> ἀληθῶς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸ πιστεῦσθαι πρὸς ἡμῶν ὅτι θεὸς
 ὑπάρχων ἀληθινὸς καὶ ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ἴσον τε καὶ ὅμοιον ἑαυτῷ κατὰ πᾶν ὅτι οὖν ἀπορ-
 ρήτως τε καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐκτέτοκε τὸν υἱόν, ὃς ἦν οὐκ ἐν μείοσιν, <εἰ> καὶ ἐν σαρκὶ γέ- 20
 γονεν, ἀλλὰ τῆς ἐνούσης αὐτῷ φυσικῆς εὐγενείας ἀδιαλύβητον παντελῶς τὸ ὑπερφυῆς καὶ
 ἐξαίρετον διεσώσατο κάλλος, ζωὴ καὶ αὐτὸς ὑπάρχων ὡς ἐκ ζωῆς πάντα τε ἰσχύων καὶ
 ἀμογητὶ κατορθῶν καὶ τοῖς ὑπὸ θάνατον καὶ φθορὰν τὴν ἀφθαρσίαν δωρούμενος. οὐ-
 κοῦν κἂν εἰ δοξάζεσθαι λέγοιτο παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἀναλογίζου
 μέτρον μη<δὲ> διατέμῃς εἰς δύο μετὰ τὴν ἔνωσιν τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, 25
 ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν <ὁμολόγησον> ὁμοίως καὶ τῆς δόξης κύριον ὡς θεὸν καὶ δόξαν P 193
 δεχόμενον ἀνθρωπίνως. ἐννόει γὰρ ὅτι καίτοι φύσει τε καὶ ἀληθείαι θεὸς τε καὶ βασι-
 λεὺς τῶν ὄλων ὑπάρχων καὶ κύριος, κεχειροτονήσθαι λέγεται βασιλεὺς, ὅτε καθ' ἡμᾶς γενό- Ps. 2, 6
 μενος ἄνθρωπος τεταπείνωκεν ἑαυτὸν καὶ γέγονεν ὑπῆκοος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ μεθ' ἡμῶν
 ὑπὸ νόμον. θορυβήσει δὴ οὖν κατ' οὐδένα τρόπον τοὺς σοφούς τε καὶ ἐπιστήμονας 30
 καὶ ἰδρυμένους ἐν πίστει τὰ τοῖς τῆς κενώσεως πρέποντα μέτροις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τε ὁμοῦ
 καὶ τῶν τῇ θείᾳ πρεπόντων φύσει θεὸν ὄντα τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον ἐπιγινώσκουσι
 τὸν υἱόν. ἀλλὰ γὰρ ὑγιαίνουσι μὲν οὐ προσέρχεται λόγοις, ἀπονενευκῶς δὲ λίαν εἰς τὸ 1 Tim. 6, 3
 ἐξήνιον ἀσυνέτως περιαιτίζεται καὶ τὰ αὐτῷ καὶ μόνῳ δοκοῦντά τε καὶ εὖ ἔχειν ὑπειλημ-
 μένα φρονεῖν ἀξιοῖ. διόλλυσι δὲ καὶ ἐτέρους πρὸς οἷς ἔφη, διστὰς εἰς δύο τὸν ἕνα 35
 κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον ἡμῶν συκοφαντῶν μυστήριον ἀπὸ γε τοῦ
 μὴ ἀνέχεσθαι μεθ' ἡμῶν ὁμολογεῖν ὅτι μὴ καθ' ἕνα τῶν ἀγίων προφητῶν ἢ γοῦν ἀποστό-
 λων καὶ εὐαγγελιστῶν θεοφόρος ἦν ἄνθρωπος ὁ Χριστός, θεὸς δὲ μᾶλλον γενόμενος ἄν-
 θρωπος μετέσχηκε τε κατὰ ἀλήθειαν αἵματος καὶ σαρκός. ἔφη δὲ οὕτω πάλιν ὡς ἐκ Hebr. 2, 44
 προσώπου Χριστοῦ παρατιθείς τὸ ῥητόν 40

4 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ PG 189
 ἐν αὐτῷ. μνημόνευσον ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον. καθὼς ἀπέστειλέ Ioh. 6, 56
 4 = Exc. Mar. Merc. XIII cf. Exc. Eph. XXII Apol. adu. Orient. 98 Loofs
 p. 228, 4-16
 Ioh. 6, 57

1—40 V 41. 42 VVa

4 δ del. ed. Rom. δοξάζεται scripsi δοξάσεται V 7 φύσις scripsi φύσεων V 10 τὸ
 addidi 18 δ' addidi 20 εἰ καὶ Pusey καὶ V καὶ ὅτε Agellius 25 μηδὲ scripsi μὴ V
 26 ὁμολόγησον addidi ex Seuero a Puseio allato ὡς Seuerus καὶ V 42 μνημονεύετε Exc. Eph.

με ὁ ζῶν πατήρ, ἐμὲ τὸν φαινόμενον. ἀλλ' ἐνίοτε παρερμηνεύω· ἀκούσωμεν ἐκ τῶν ἐξῆς. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ· ἐκεῖνος λέγει τὴν θεότητα, ἐγὼ τὴν ἀνθρωπότητα· ἴδωμεν τίς ὁ παρερμηνεύων. λέγει ὁ αἰρετικὸς ἐνταῦθα τὴν θεότητα· ἀπέστειλεν ἐμὲ τὸν θεὸν λόγον. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, κατ' ἐκεῖνον
 Ioh. 6, 57 καὶ γὰρ ζῶ, ὁ θεὸς λόγος, διὰ τὸν πατέρα. εἶτα μετὰ τοῦτο καὶ ὁ τρώγων με 5 καὶ κεῖνος ζήσεται. τίνα ἐσθίωμεν, τὴν θεότητα ἢ τὴν σάρκα;

P 194 Μόνην δὴ οὖν ἀπεστάλθαι τὴν σάρκα φῆς καὶ αὐτὴν εἶναι διαβεβαιοῖ τὸν φαινόμενον· ἀπόκρη δὴ οὖν καὶ μόνον ἡμῖν εἰς τὸ δύνασθαι ζωοποιεῖν τὸ θανάτῳ τυραννούμενον.
 Ioh. 1, 14 τί οὖν; αἱ θεόπνευστοι γραφαὶ ῥαψωιδούσι μάτην σάρκα γενέσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατὸς λόγον ἄνω τε καὶ κάτω δισχυριζόμεναι; ποία γὰρ ὅλως γένοιτ' ἂν τοῦ λόγου χρεία, τῆς 10 ἀνθρωπίνης φύσεως ἀποχρώσεως ἡμῖν, κἂν εἰ νοοῖτο μόνη καὶ καθ' ἑαυτήν, εἷς γε τὸ δύνασθαι καταργῆσαι θάνατον καὶ τὸ τῆς φθορᾶς παραλῦσαι κράτος; καὶ εἴπερ ἐστίν, ὥσπερ οὖν οἶει καὶ δοξάζειν ἄξιοις, οὐχ ὁ θεὸς λόγος ὁ ἀπεσταλμένος διὰ τοῦ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς, μόνη δέ, ὡς ἔφη, ἀπέσταλται παρὰ τοῦ πατρὸς ἡ φαινομένη σὰρξ, πῶς οὐχ ἅπασι 15 ἐναργὲς ὅτι σώματος ἀνθρωπίνου καὶ τῶν ἡμετέρων κατ' οὐδένα παντελῶς διενεγκόντος 16 τρόπον ἐν μεθέξει γεγόναμεν; πῶς οὖν ἐν ἑτέροις διαγελᾷς τοὺς ὡδε διακειμένους; ἔφησεν γὰρ πάλιν

Loofs 5 Ἐρῶ δὲ καὶ τοῦ σκανδάλου τὰ ῥήματα. περὶ τῆς οἰκείας σαρκὸς ὁ δεσπότης
 p. 355, 13-18 Χριστὸς πρὸς αὐτοὺς διελέγετο· ἐὰν μὴ φάγητε, φησί, τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
 Ioh. 6, 53 ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. οὐκ 20 ἤνεγκαν τὸ τῶν λεγομένων ὑψηλὸν οἱ ἀκούσαντες· ἐνόμιζον <γὰρ> ὑπὸ ἀμαθίας ἀνθρωποφαγίαν εἰσάγειν.

Εἶτα πῶς τὸ χρήμᾳ ἐστὶν οὐκ ἐναργὲς ἀνθρωποφαγία; τίνα δὲ τρόπον ὑψηλὸν ἔτι τὸ μυστήριον, εἰ μὴ ἀπεστάλθαι φαμέν τὸν ἐκ θεοῦ πατὸς λόγον καὶ τὸν γε τῆς ἀποστολῆς τρόπον ὁμολογοῦμεν εἶναι τὴν ἐνανθρώπησιν; τότε γὰρ τότε καταθρήσομεν ζωο- 25 ποιεῖν ἰσχύουσιν τὴν ἐνωθεῖσαν αὐτῷ σάρκα καὶ οὐχ ἑτέρου σάρκα, πλὴν ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος. εἰ γὰρ τὸ πῦρ δὴ τοῦτο τὸ αἰσθητὸν τῆς
 PG 192 ἐνούσης αὐτῷ φυσικῆς ἐνεργείας τὴν δύναμιν ταῖς ὕλαις ἐνίσχυσιν αἷς ἂν φαίνοιτο προσο-
 P 195 μιλοῦν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ, καίτοι ψυχρὸν κατὰ φύσιν ὑπάρχον, μεθίστησι πρὸς τὸ παρὰ φύσιν καὶ θερμὸν ἀποτελεῖ, τί τὸ παράδοξον, ἀπιστοῖτο δ' ἂν κατὰ τίνα τρόπον, εἰ ζωὴ 30 κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ ἐκ θεοῦ πατὸς λόγος τὴν ἐνωθεῖσαν αὐτῷ σάρκα ζωοποιὸν ἀπέφηνεν; ἰδία γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ καὶ οὐχ ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν ἀνὰ μέρος τε νοουμένου καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνός. ἀποστήσας δὲ τῆς πρὸς τὸ σῶμα μυστικῆς τε καὶ ἀληθοῦς ἐνώσεως τὸν ζωοποιὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ διιστάς ὀλοτρόπως, πῶς ἂν αὐτὸ καταδείξειας ἔτι
 Ioh. 6, 56 ζωοποιόν; τίς δὲ ἦν ὁ λέγων ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ 35 αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ; εἰ μὲν οὖν ἀνθρωπὸς τις ἰδικῶς καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον γεγωνὺς καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀνθρωποφαγία τὸ δρώμενον καὶ ἀνόνητος
 Ioh. 6, 63 παντελῶς ἢ μέθεξις. αὐτοῦ γὰρ ἀκούω λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν· τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιουόν. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, φθαρτὴ 40 μὲν ἢ σὰρξ, ζωοποιήσει δὲ κατ' οὐδένα τρόπον ἑτέρους, οἴκοθεν αὕτη νοσοῦσα τὴν φθο-

1—6. 18—22 VVa

7—17. 23—40 V

2 ἐγὼ Va ἐγὼ δὲ V

3 θεότητα λέγει Exc. Eph.

4 ἐμὲ V με Va Exc. Eph.

ἐκεί-

vους Exc. Eph.

5 εἶτα τὸ Exc. Eph.

21 γὰρ Va om. V

30 ἀπιστοῖτο Agellius ἀπι-

στείτω V εἰ Agellius ἢ V

37 γεγωνὺς scripsi γέγονε per abbreviaturam V

ράν. εἰ δὲ αὐτοῦ τοῦ λόγου τὸ σῶμα ἴδιον εἶναι φῆς, τί τερατεύῃ καὶ εἰκαιομυθεῖς οὐκ αὐτὸν ἀπεστάλθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον διατεινόμενος, ἀλλ' ὡς ἑτερόν τινα παρ' αὐτόν, τὸν ὀρώμενον ἦτοι τὴν σάρκα αὐτοῦ, καίτοι Χριστὸν ἓνα τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διαβούσης πανταχοῦ καὶ ἄνθρωπον καθ' ἡμᾶς γενέσθαι τὸν λόγον εὖ μάλα διαβεβαιουμένης καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τὴν παράδοσιν ὀριζομένης ἐν τούτοις; ἀλλ' ἐκ πολλῆς ἄγαν 5 εὐλαβείας ἐπερυθριάι κατὰ τὸ εἶκος τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις καὶ οὐκ ἀνέχεται τὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συναίδιον υἱὸν τὸν ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν τῷ γεγεννηκότι καθιγμένον ἰδεῖν εἰς ταπείνωσιν, γράφεται δὲ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν θείαν τάχα που βουλήν τε καὶ σκέψιν ἀκαταιτίαν οὐκ ἔαι. σκῆπτεται μὲν γὰρ πολυπραγμονεῖν τῶν εἰρημένων παρὰ Χριστοῦ τὴν δύναμιν καὶ οἷον ἀναμασώμενος τὸ τῶν ἐννοιῶν βάθος, 10 εἶτα περιστάς, ὡς οἶεται, τὸν παρ' ἡμῶν λόγον εἰς τὸ ἐκτόπως τε καὶ ἀμαθῶς πεποιῆ- P 196 σθαι δοκεῖν.

Ἰδωμεν, φησί, τίς ὁ παρερμηνεύων. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ Ζῶν πατήρ, Loofs p. 228, κατ' ἐκείνον κἀγὼ Ζῶ, ὁ θεὸς λόγος, διὰ τὸν πατέρα. καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖ- 10. 11. 14-16 νος ζήσεται. τίνα ἐσθίομεν, τὴν θεότητα ἢ τὴν σάρκα; Ioh. 6, 57 15

Ἄρ' οὖν αἰσθάνῃ λοιπὸν ὅποι ποτὲ εἰ φρενῶν; ἀπεστάλθαι γὰρ λέγων ἑαυτὸν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ ὁ τρώγων με, φησί, κἀκεῖνος ζήσεται. ἐσθίομεν δὲ ἡμεῖς, οὐ τὴν θεότητα δαπανῶντες, ἅπαγε τῆς δυσβουλίας, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν τοῦ λόγου σάρκα, ζωο- PG 193 ποιὸν γεγεννημένην, ὅτι γέγονεν αὐτοῦ Ζῶντος διὰ τὸν πατέρα, καὶ οὐχ ὅτι που φαμέν κατὰ μέθεξιν τὴν ἔξωθεν καὶ εἰσκεκριμένως ζωοποιεῖσθαι τὸν λόγον παρὰ τοῦ πατρός, Ζῶν δὲ 20 μᾶλλον κατὰ φύσιν εἶναι διαβεβαιούμεθα· γεγέννηται γὰρ ὡς ἐκ ζωῆς τοῦ πατρός. ὄνπερ γὰρ τρόπον τὸ τοῦ ἡλίου πεμπόμενον σέλας, εἰ λέγοι τυχὸν λαμπρὸν εἶναι διὰ τὸν πεπομφότα ἢ γοῦν τὸν ἐξ οὗ πάρεστιν, οὐ κατὰ μέθεξιν ἔχει τὸ εἶναι λαμπρὸν, ἀλλ' οἷον ἐκ φυσικῆς εὐγενείας τὸ τοῦ πεπομφότος ἢ γοῦν ἀπαστράψαντος πλεονέκτημα φορεῖ, κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τούτῳ τρόπον τε καὶ λόγον, κἂν εἰ λέγοι Ζῆν ἑαυτὸν ὁ υἱὸς διὰ τὸν πα- 25 τέρα, μαρτυρήσειεν ἂν ἑαυτῷ τὴν ἐκ πατρός εὐγένειαν καὶ οὐ τοῖς ἄλλοις κτίσμασιν ἀναμιξέπακτὴν τε καὶ ἔξωθεν ἔχειν ὁμολογήσει τὴν Ζῶν. ὥσπερ δὲ τὸ αὐτοῦ τοῦ λόγου σῶμα ζωοποιόν ἐστιν, ἴδιον αὐτοῦ ποιησαμένου καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ τὴν ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον, οὕτω καὶ ἡμεῖς εἰ ἐν μεθέξει γενοίμεθα τῆς ἀγίας σαρκὸς καὶ αἵματος αὐτοῦ, πάντῃ τε καὶ πάντως ζωοποιούμεθα, μένοντος ἐν ἡμῖν τοῦ λόγου θεικῶς μὲν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύ- 30 ματος, ἀνθρωπίνως δὲ αὐτὸ διὰ τῆς ἀγίας σαρκὸς καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. ἐπιψηφιεῖται δὲ οἷς ἔφην, τὸ ἀληθὲς ὁ ἱερώτατος Παῦλος, ὡδὶ γεγραφὼς τοῖς ἐν Κορίνθῳ πεπιστευκόσιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν· ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς 1 Cor. 10, 15 ὁ φημί, τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ P 197 τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώ- 35 ματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; ὅτι εἰς ἄρτος, [καὶ] ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμέν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. πνεύματος μὲν γὰρ τοῦ ἁγίου μετεσχηκότες, αὐτῷ τε τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ καὶ ἀλλήλοις ἐνούμεθα, σύσσωμοι δὲ κατὰ τοῦτον ἐσμέν τὸν τρόπον, ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμέν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. συνδεῖ γὰρ ἡμᾶς εἰς ἐνότητα τὸ ἐν ἡμῖν 40 σῶμα Χριστοῦ, μεμέρισται δὲ κατ' οὐδένα τρόπον. ὅτι δὲ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐνότητα τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς γε τὴν εἰς ἀλλήλους συνενηγέμεθα, πιστῶσεται γράφων ὁ μακάριος Παῦλος· τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος Ἰησοῦ Eph. 3, 1-6 Χριστοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάρι-

V

9 σκέψιν Agellius σκῆψιν V
om. V, add. in mg.

29 εἰ Pusey οἱ V

10 ἀναμασώμενος V
36 καὶ del. Pusey

14 κἀγὼ] γὰρ V
43/44 χῡ ιῡ χῡ V

19 οὐχ

τος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη
 μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώ-
 σκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐτέραις
 γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη
 τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη
 συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ.
 ἐπειδὴ δὲ τὴν τοῦ μυστηρίου παράδοσίν τε καὶ δύναμιν ἡγνοήκοτες ἐν ἀρχῇ τῶν πιστευ-
 σάντων τινὲς ἔξω φέρεσθαι τοῦ εἰκότος ἤθελον, πανδαισίας τε καὶ δημοθιόνιας πληροῦντες
 ἐν ἐκκλησίαις, τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσιν ἐπετίμα γράφων ὁ μακάριος Παῦλος· μὴ γὰρ
 οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν ἢ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ κατα-
 φρονεῖτε καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς;
 ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέ-
 δωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδόθη, ἔλαβεν
 ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ
 ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ πο-
 τήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη
 ἐστὶν ἐν τῷ αἵματι τῷ ἐμῷ· τοῦτο ποιεῖτε ὡς ἂν πίνετε, εἰς τὴν
 ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡς ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτή-
 ριον πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. καὶ
 θεῖον μὲν ὅτι τὸ μυστήριον καὶ ζωοποιὸς ἡ μέθεξις καὶ τῆς ἀναιμάκτου ταυτησὶ θυσίας ἡ
 δύναμις παρὰ πολὺ τῆς ἐν νόμῳ λατρείας ἀμείνων, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν καὶ ὡς ἀπὸ γε τοῦ
 λέγεσθαι σκιὰν μὲν ἐκεῖνα τὰ διὰ Μωσέως τοῖς ἀρχαιοτέροις τεθεσπισμένα, Χριστόν γε
 μὴν εἶναι καὶ τὰ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν· συλλήψεται δὲ πρὸς τοῦτο ἡμῖν καὶ ὁ σοφώτατος
 Παῦλος, ὡδὶ γεγραφώς· ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ
 δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσωι δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται
 τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοι-
 νὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθή, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;
 ἡσθιον μὲν γὰρ οἱ πάλοι καταθύοντες τὸν ἄμνον, ἡ δὲ γε τῆς βρώσεως δύναμις οὐκ εἰς
 κόρον ἀπλῶς ἐχώρει γαστρός. ἀλλ' οὐδὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας τὰ τῆς θυσίας ἐπε-
 τηδεύετο κατὰ νόμον, ἀλλ' ἵνα θανάτου τοῖς ἄλλοις ἐμπεπτωκότος κρείττους τε εἶεν τοῦ
 παθεῖν αὐτοὶ καὶ διαδιδράσκοιεν τὸν ὀλοθρευτήν. καὶ γοῦν ἀνήρηνται μὲν ἐν μιᾷ νυκτὶ
 τὰ πρωτότοκα Αἰγυπτίων, οἱ δὲ καὶ ψιλῶι τῷ τύπῳ τετειχισμένοι μόνοι παρ' ἐκείνου
 ἐσώζονται καὶ σύνοπλον ἔχοντες τὴν σκιὰν καὶ αὐτοῦ θανάτου κατευμεγεθοῦντες ἐφαίνοντο.
 οὐκοῦν ἔσωζον μὲν οἱ τύποι τοὺς πρὸ ἡμῶν· ἐν τίσιν δὲ ἄρα τὰ καθ' ἡμᾶς, οἷς αὕτη λοι-
 πὸν ἐπέλαμψεν ἡ ἀλήθεια, τουτέστι Χριστός, τὴν ζωοποιὸν ἑαυτοῦ σάρκα παρατιθείς εἰς
 μέθεξιν; πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργές; πολὺ γὰρ δὴ λίαν ἐν ἀμείνοσι καὶ ἐν τοῖς ἄγαν
 ὑπερκειμένοις. καὶ τὴν γε τοῦ μυστηρίου δύναμιν ἐναργῆ καθιστὰς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη-
 σοῦς ὁ Χριστὸς ἀμήν, φησί, λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώ-
 νιον. ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα
 ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
 βαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος ὁ ζῶν
 ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου φάγῃ, ζήσεται
 εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τῆς
 τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ Μωσέα κατατεθήπεσαν ἐπὶ τῇ

τοῦ μάννα χορηγίαι, καθιεμένου μὲν τοῖς τὸ τηνικάδε κατὰ τὴν ἔρημον, ἀποπληροῦντος δὲ
τύπον τῆς μυστικῆς εὐλογίας (σκιὰ γὰρ ὁ νόμος), ταύτηι τοι καὶ λίαν εὐτεχνῶς ὁ κύριος PG 197
ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κατασμικρύνει τὸν τύπον, μετασβῶν εἰς ἀλήθειαν. οὐ γάρτοι,
φησὶν, ἐκεῖνος ἦν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ὁ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ζωοποιῶν τὰ
πάντα καὶ τοῖς ἐσθίουσιν ἑμαυτὸν ἐνιείς καὶ διὰ τῆς ἐνωθείσης ἐμοὶ σαρκός, ὃ δὴ καὶ 6
σαφέστερον ἐποίει λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ Ioh. 6, 53-57
τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ
τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ γὰρ
ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶ
βρῶσις καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθὴς ἐστὶ πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ 10
πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ
ζῶν πατήρ καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με καὶ κεῖνος ζήσεται.
ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ἐν ἡμῖν μένει καὶ φθορᾶς ἀποφαίνει κρείττονας, τοῖς ἡμετέροις σώ-
μασιν ἐγκαθίεις ἑαυτὸν, ὡς ἔφην, καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκός, ἥ καὶ ἀληθὴς ἐστὶ βρῶσις,
τῆς ἐν νόμῳ σκιάς καὶ τῆς κατ' αὐτὴν λατρείας οὐκ ἐχούσης τὴν ἀλήθειαν. καὶ ὁ μὲν 15 P 200
τοῦ μυστηρίου λόγος ἀπλοῦς τε καὶ ἀληθής, οὐ ποικίλοις ἐννοιῶν εὐρήμασιν εἰς ἀνοσιότητα
περιειργασμένος, ἀπλοῦς δέ, ὡς ἔφην. πιστεύομεν γὰρ ὡς τῷ τεχθέντι διὰ τῆς ἁγίας
παρθένου σώματι ψυχὴν ἔχοντι λογικὴν ἐνώσας ἑαυτὸν ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος (ἀπόρρητος
δέ που καὶ μυστικὴ πάντως ἡ ἐνωσις) ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτό, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρ-
χων ὡς θεός, ἵνα ἡμᾶς ἑαυτοῦ μετόχους ἀποτελῶν πνευματικῶς τε ἅμα καὶ σωματικῶς 20
καὶ φθορᾶς ἀποφῆναι κρείττονας καὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν νόμον τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρ-
κός καταργήσῃ δι' ἑαυτοῦ· κατέκρινε γὰρ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, καθὰ Rom. 8, 3
γέγραπται. ἀνδάνει δὲ οἶμαι ταυτὶ κατ' οὐδένα τρόπον τῷ τῶν νέων ἡμῖν εὐρημάτων
δογματιστῇ, ὃς οἶα τις μόσχος ἀτιμαγέλας ἐπὶ μόνον ἵεται τὸ κατὰ γνῶμην αὐτῷ καὶ τὴν
τοῦ μυστηρίου δύναμιν κατασμικρύνει, λέγων

25

- 6 Ἄκουσον καὶ τὸ κύριος ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ἐπὶ Loofs p. 356,
τῆς θεότητος αὐτοῦ, ποτὲ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων κείμενον. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν Ioh. 12-357, 4
ἄρτον <τοῦτον> καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου 1 Cor. 11, 26
καταγγέλλετε. ἄκουσον ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν ἀμαθίαν τῶν ἀντιτιθέντων, ὡς
ἰσχυρὰν ἀναγινώσκουσι τοῦ μυστηρίου τὴν ὠφέλειαν καὶ τίνος τοῖς ἀνθρώποις παρέχεται 30
τὴν ἀνάμνησιν, καὶ ἄκουσον μὴ ἐμοῦ ταῦτα λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. ὁσά-
κις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον· οὐκ εἶπεν· ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὴν θεότητα
ταύτην. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον· βλέπε περὶ τοῦ σώματος αὐτῷ
τοῦ δεσποτικοῦ τὸ προκείμενον <ὄν>. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, οὗ ἐστὶ
τὸ σῶμα ἀντίτυπον. ἴδωμεν οὖν <ἀπὸ τούτου> τίνος ὁ θάνατος· ὁσάκις ἂν ἐσθίητε 35
τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου
καταγγέλλετε. ἄκουσον καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς φανερώτερον· ἄχρις οὗ ἔλθῃ. τίς PG200 P201
δὲ ὁ ἐρχόμενος; ὁψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν Mt. 24, 30
τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δόξης πολλῆς. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, πρὸ τῶν ἀποστόλων ὁ
προφήτης σαφέστερον τὸν ἐρχόμενον δείκνυσι καὶ κέκραγε περὶ Ἰουδαίων βοῶν· ὁψονται 40 Ioh. 19, 37
εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. τίς οὖν ἐστὶν ὁ κεντηθεὶς· ἡ πλευρά· πλευρὰ δὲ σώματος ἡ
θεότητός ἐστι;

1—25 V 26—42 VVa

22 γάρ addidi 28 τοῦτον Va om. V 30 ἰσχυρὰν Va, V p. 88, 18 ἰσχυρόν V 32 ἂν Va
om. V 34 ὄν addidi 35 οὖν ἀπὸ τούτου V p. 88, 38 ἀπὸ τούτου Va, V p. 89, 18 οὖν V
37 οὐ V hic et p. 88, 41. 89, 18 οὐ ἂν Va 38 δὲ V hic et p. 88, 41, cf. p. 90, 1 δὲ ἐστὶν Va,
V p. 89, 18 41 ἡ V οὐ Va

Δεῖ δὴ πάλιν ἡμᾶς τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι συνειπεῖν καὶ τοῖς σοῖς, ὦ οὗτος, ἀντιφέρεσθαι λόγοις καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῖς φιλακροάμοσιν ἐκείνο εἰπεῖν ὅτι σοι σκοπὸς καὶ διὰ σπουδῆς τέθεται πολλῆς δύο δὴ πάλιν ἀποφῆναι Χριστοῦς, οἷς καὶ ἀνὰ μέρος ἀρμόσειεν ἂν ἡ τῆς κυριότητος κλήσις. ἀμαθέστατα δὲ καὶ πρὸς γε τοῦτο ἰὼν οὐ σὺν ἰδρῶτι μακρῶι πρὸς ἡμῶν δειχθήσεται. φέρε γὰρ ἐρομένωι φράσον ποῖον ἄρα διορίζη 5 Χριστόν, οὗ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ μέντοι καὶ τὴν θεότητα εἶναι φῆς; εἰ μὲν τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον, διωμολόγηκας ἐναργῶς τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἄνθρωπον, αὐτοῦ γὰρ ἔφης τὴν ἀνθρωπότητα· εἰ δὲ τὸν ἐκ τῆς παρθένου κατὰ σέ, τὸν αὐτὸν οὐδὲν ἦττον ἀλώσει καὶ θεὸν ἀποφῆνας, αὐτοῦ γὰρ ἔφης εἶναι καὶ τὴν θεότητα. πανταχόθεν δὴ οὖν συνωθούμενος καὶ ἀβουλήτως εἰς ἀλήθειαν, ἕνα μεθ' ἡμῶν ὁμολόγει Χριστόν καὶ κύριον. πε- 10 παύσει γὰρ οὕτω λέγων

Loofs p. 356, 12-14 Ἄκουσον δὲ καὶ τὸ κύριος ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ, ποτὲ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων κείμενον.

Ἐνθα γὰρ υἱὸς εἷς, ποῖον ἂν ἔχοι τόπον τὸ ἐπ' ἀμφοῖν εἰπεῖν; καταμειδιᾷς δὲ ἀνθ' ὅτου τῶν τὸ θεῖον ἡμῶν τεθυμακότων μυστήριον, ἀνοσιώτατα λέγων 15

Loofs p. 356, 14-19 Ὅσακις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον <τοῦτο> πί- 1 Cor. 11, 26 νητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε. ἄκουσον ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν ἀμαθίαν τῶν ἀντιτιθέντων, ὡς ἰσχυρὰν ἀναγινώσκουσι τοῦ μυστηρίου τὴν ὠφέλειαν καὶ τίνος τοῖς ἀνθρώποις παρέχεται τὴν ἀνάμνησιν.

Οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ ἐξαίρετον τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, ὀνίνησι δὲ κομιδῇ σμικρὰ καὶ 20 τῆς ὠφελείας τὴν δύναμιν περιποιήσει τάχα που μέχρι δὴ μόνου τοῦ καταγγεῖλαι τὸν ἀνθρώπου θάνατον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνὸς ποιήσασθαι τὴν ἀνάμνησιν. οὐκοῦν διαψεύδεται ζωοποιὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγων ὁ ψεύδεσθαι μὴ εἰδώς, τουτέστι Χριστός, πεφενაკίσμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς εἰκαίαν ἔχοντες ἐπ' αὐτῶι τὴν δόξαν, πεποδηγήμεθα δὲ νῦν ὁπὲ ποτε καὶ μόλις εἰς ἀληθείας εὔρεσιν τουτοισὶ τοῖς σοῖς περιτυχόντες λόγοις. ἀλλὰ σοι ταυτὶ 25

Ier. 22, 17 φρονεῖν ἡρημένωι πρὸς ἡμῶν εἰρήσεται τὸ διὰ τῆς προφήτου φωνῆς· ἰδοὺ οὐκ εἰσιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή. συνήσι γὰρ οὐδαμῶς ὅτι τὸν θάνατον καταγγέλλοντες τοῦ Χριστοῦ, προσομολογοῦντες δὲ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐν πίστει τελείωσιν διὰ τούτου κερδαίνοντες, εἴτα τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὶ γεγονότες καὶ

PG 201 διὰ τοῦ μεταλαχεῖν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνότητος πνευματικῶς τε ἅμα καὶ σωματικῶς ἀγιαζό- 30 1 Cor. 15, 53 μεθα καὶ ζωοποιούμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ἄμφιον δὲ τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ

ἄφθαρτον καὶ ἀθανασίας ἐμποιητικὸν γέγονεν ἡμῖν ὁ Χριστός καὶ πιστῶσεται γράφων ὁ ἱερώ-

Rom. 13, 14 τος Παῦλος, ποτὲ μὲν ὅτι ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτε

Gal. 3, 27 δὲ αὐ ὅσοι γὰρ εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε, τὸν θεο-

Ioh. 11, 25 πρεπῶς λέγοντα καὶ ἀληθῶς ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ Ζωή. πρὸς δὴ τὰ 35 τοιαῦδε καταδείσας οὐδέν, βδελυρωτέραν ἔτι τὴν δυσφημίαν ἀποφαίνει, προστιθείς

Loofs p. 356, 19-357, 4 Ἄκουσον μὴ ἐμοῦ ταῦτα λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. ὅσακις [δ'] ἂν 1 Cor. 11, 26 ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, οὗ ἐστὶ τὸ σῶμα ἀντίτυπον. ἴδωμεν οὖν ἀπὸ τούτου

P 203 τίνος ὁ θάνατος· ὅσακις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο

Mt. 24, 30 πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε. ἄκουσον καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς 40 φανερώτερον· ἄχρις οὗ ἔλθῃ. τίς δὲ ὁ ἐρχόμενος; ὁψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δόξης πολλῆς. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὁ προφήτης πρὸ τῶν ἀποστόλων σαφέστερον τὸν ἐρχόμενον δείκνυσι

καὶ κέκραγε περὶ Ἰουδαίων βοῶν, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. τίς οὖν ἐστὶν ὁ Ιοῦ. 19, 37
κεντηθεῖς; ἡ πλευρά· πλευρὰ δὲ σώματος ἢ θεότητός ἐστι;

Σμικρὰ τοιγαροῦν, ὡς ἔφην, τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἢ ὀνησις, ὅτι τάχα που μὴ γέ-
γονεν ἐφικτὸν ὁμοῦ τῇ σαρκὶ καὶ τὴν τῆς θεότητος δαπανᾶσθαι φύσιν, ὅτι μὴ τῶν ἀμη-
χάνων κεκρατήκαμεν, ἐδεστὸν ἔχοντες γυμνὸν τὸ ἀσώματον. ἐπιλελῆσθαι δέ μοι δοκεῖς 5
ὡς ἥκιστα μὲν θεότητος φύσις ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐν ἀγίαις τραπέζαις ἐκκλησιῶν, πλὴν
ἴδιον σῶμα τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς φύντος λόγου, θεὸς δὲ φύσει καὶ ἀληθῶς ὁ λόγος. τί
τοίνυν ἅπαντα συγχεῖς καὶ ἀσυνέτως διακυκαῖς, τὸν ἄρτον ἡμῖν τὸν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν
διδόντα τῷ κόσμῳ μόνον οὐχὶ καὶ διαγελῶν, ὅτι μὴ θεότης ὠνόμασται διὰ τῆς τῶν θε-
γόρων φωνῆς. σῶμα δὲ μᾶλλον τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνηνθρωπηκότος, τουτέστι τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς 10
λόγου; σῶμα δὲ δεσποτικὸν ἀνθ' ὅτου δὴ, φράσον, ὀνομάζεις ὅλως, εἰ μὴ θεῖον οἶσθα καὶ
θεοῦ; δοῦλα γὰρ ἅπαντα τοῦ πεποιηκότος. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἔχει σοι τὰ κατὰ τὸν Ps. 118, 91
νοῦν, ἄνθρωπον δὲ εἶναι πεπίστευκας θεοφόρον ἀπλῶς τὸν Ἐμμανουήλ· εἴτα τῶν εἰς εὐ-
σέβειαν ἐννοιῶν τε καὶ λόγων ἀφειδήσας παντελῶς, τὸν τῆς ἀληθείας ἱεουργόν, τὸν σοφὸν 1 Cor. 3, 10
ἀρχιτέκτονα καὶ διδάσκαλον τῶν ἐθνῶν, τὸν ἱερὸν ἀληθῶς καὶ πάνσοφον Παῦλον ἔσεσθαι 15 1 Tim. 2, 7
σοι συλλήπτορα συκοφαντοῦντι προσδοκαῖς, τῆς εἰς εὐθὺ καὶ δοκιμωτάτης ἀποφέρων ὁδοῦ
τῶν ὀρθῶς τε καὶ ἀκιβδηλῶς εἰρημένων παρ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν.

Ἰδωμεν γὰρ φησιν, ἀπὸ τούτου τίνος ὁ θάνατος· ἄχρις οὗ ἔλθῃ. τίς δὲ ἐστὶν PG 204
ὁ ἐρχόμενος; ὄψονται <τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν P 204
τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δόξης πολλῆς. καὶ τὸ δὴ μείζον, πρὸ τῶν ἀποστόλων ὁ 20 25. 26. 29
προφήτης σαφέστερον τὸν ἐρχόμενον δείκνυσι καὶ κέκραγε περὶ Ἰουδαίων βοῶν· ὄψον- —357. 3
ται> εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Ἦξει τοίνυν ὁ πεπονθὼς μὲν τὸν θάνατον ἀνθρωπίνως, ἐγηγερμένος δὲ θεικῶς, ἀνα-
φοιτήσας δὲ καὶ εἰς οὐρανοὺς, ὅς καὶ τοῖς τῆς ἀρρήτου θεότητος ἐναβρύνεται θύκοις καὶ
συνεδρεύει τῷ πατρί, περιεστώτων ἐν κύκλῳ δηλονότι τῶν σεραφίμ καὶ τῶν ἀνωτάτω 25
δυνάμεων, οὐκ ἀγνοουσῶν τῆς ἐπ' αὐτῷ δουλείας τὸ μέτρον προσκυνούσης τε αὐτῷ καὶ
ἐξουσίας ἀπάσης δυνάμεως τε καὶ κυριότητος· κάμψει γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ καὶ πᾶσα Phil. 2, 10. 11
γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς.
ἦξει δέ, ὡς ἔφην, οὐκ ἔν γε τῇ καθ' ἡμᾶς σμικροπρεπείᾳ φαινόμενος, ἐν εὐκλείᾳ δὲ μᾶλλον
τῇ θεοπρεπεστάτῃ, δορυφοροῦντος οὐρανοῦ καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων ὡς θεῷ τε καὶ βα- 30
σιλεῖ καὶ τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ παρεστηκότων. εἶπερ οὖν ἐστὶν οὐκ ἐν σαρκὶ μᾶλλον
ἢ γοῦν ἄνθρωπος γεγονώς ὁ τοῦ θεοῦ πατρὸς λόγος, ἄνθρωπος δὲ θεοφόρος πλευρὰν
ἔχων σώματος καὶ ὑπομείνας τὴν διακέντησιν, πῶς ἐν θρόνοις ὁράται τῆς ἀνωτάτω θεό-
τητος, τέταρτος ὥσπερ τις ἡμῖν μετὰ τὴν ἀγίαν τριάδα πρόσφατος θεὸς ἀναδεδειγμένος;
οὐ καταπέφρικας κοινὸν ἄνθρωπον * * τῇ κτίσει τὸ σέβας ἐπινούων; ἄρα τοῖς ἀρχαίοις 35
ἐνισχήμεθα βρόχοις; ἄρα πεπαρώνηκεν εἰς θεὸν καὶ πεπλάνηται μεθ' ἡμῶν ἡ ἀγία τῶν
ἄνω πνευμάτων πληθὺς; εἰ τῆς ἀρχαίας ἀπάτης ἐκκελυτρώμεθα, τὸ τῇ κτίσει λατρεύειν ὡς
δυσσεβὲς παραιτούμενοι, τί πάλιν ἡμᾶς τοῖς ἀρχαίοις ἐγκλήμασιν ἐνιείς ἀποφαίνεις ἀνθρω-
πολάτρης; ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσμεν καὶ πεπιστεύκαμεν ὅτι γέγονεν ἐν προσλήψει σαρκὸς
τε καὶ αἵματος ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ἐπειδὴ δὲ μεμένηκεν ὁ αὐτός, θεὸς δηλονότι, τῆς 40
ἐνούσης κατὰ πάντων ὑπεροχῆς τὸ ἀξίωμα διεσώσατο, καίπερ ὦν <ἐν> σαρκὶ καθ' ἡμᾶς.
θεὸς δὲ ὑπάρχων οὐδὲν ἥττον ἢ πάλαι, καὶ νῦν, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος, λάτριν ἔχει τὸν
οὐρανὸν καὶ προσκυνούσαν τὴν γῆν· γέγραπται γὰρ ὅτι τῆς αἰνέσεως σου πλήρης P 205
ἡ γῆ· ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ σου, κύριε. σὺ δὲ δὴ πάλιν τὸν οὕτως Hab. 3, 3

V

8 ἅπαντα Agellius ἅπαντας V
ὕπ' αὐτῶν V 29 γε ed. Rom. τε V
41 ἐν add. Agellius 42 λάτριν V

Acta conciliorum oecumenicorum. I 1, 6

19—22 τὸν υἱὸν — ὄψονται addidi 26 ἐπ' αὐτῷ scripsi
35 lacunam signavi e. g. supplendo θεοποιῶν καὶ κτήσει V

- ἔχοντα φύσεώς τε καὶ δόξης ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀβελτηρίας οὐχ ὁραῖς. ἔφης γάρ· τίς ὁ
 Mt. 24, 30 ἐρχόμενος; ὁψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ
 οὐρανοῦ, ὥσπερ δεδιώς μὴ ἄρα τις ἀπιστήσκειν υἱὸν ἀνθρώπου λέγοντι τὸν ἐρχόμενον.
 Ioh. 19, 37 καὶ προφητικῇ μαρτυρίᾳ βεβαιοῖς τὴν ἀπόδειξιν, γεγράφθαι γὰρ φῆς· ὁψονται εἰς ὃν
 ἐξεκέντησαν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ, ὥσπερ οὖν ὠιήθη, εἰς ἐλέγχους εὐσθενέστερον ἀσυνε- 5
 τώτατα προστιθείς· τίς οὖν, φησὶν, ἐστὶν ὁ κεντηθεὶς; ἡ πλευρά· πλευρὰ δὲ σώματός
 ἐστὶν ἡ θεότητος; ἀλλ' εἰ μὲν ἦσαν τινες οἱ λέγοντες ὡς οὐ γέγονε καθ' ἡμᾶς ἀνθρω-
 πος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἐπεφοίτησε δὲ τοῖς ἐπὶ γῆς γυμνῇ τῇ θεότητι χρώμενος ἡ γοῦν
 ἐν δοκήσει καὶ ὡς ἐν σκιᾷ, καθὰ φρονεῖν ἔδοξε τοῖς τῶν ἀνοσίων αἰρετικῶν, ἦν ἂν σοι
 πρόφασις τῆς τοιαύτης τῶν λόγων κατασκευῆς οὐκ ἔξω τρέχουσα τοῦ εἰκότος· ἐπειδὴ δὲ 10
 PG 205 τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σάρκα [τε] γενέσθαι
 φησί, χρηματίσαι δὲ καθ' ἡμᾶς καὶ υἱὸν ἀνθρώπου καὶ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, ἀφίξεσθαι
 Act. 1, 11 δὲ καὶ οὕτως αὐτόν, ὡς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν [καὶ] κατὰ τὴν τοῦ ἀγγέλου φωνήν,
 πρὸς τίνας διατεινόμενος, εἶπέ μοι, καὶ τὴν τίνος δόξαν κατακιβδηλεύων ὡς ἀμαθὴ καὶ
 ἀσύφηλον ἀνθρώπον ἡμῖν ἀποφῆναι φιλονεικεῖς τὸν ἐρχόμενον, πλευρὰν ἔχοντα σωματικὴν 15
 τὴν τῇ λόγχῃ διανενυγμένην; ἀλλὰ σοι σκοπός, ὡς ἔφην, ἀνθρώπον ἡμῖν θεοφόρον καὶ
 οὐχὶ δὴ μᾶλλον θεὸν ἐνηνθρωπηκότα παρακομίζειν εἰς μέσον τὸν Ἑμμανουήλ. γέγονε
 γὰρ ἀνθρώπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ πίστις ἦδε ταῖς ἱεραῖς τε καὶ θείαις συμβαίνουσα
 γραφαῖς καὶ τῆς ἀποστολικῆς τε καὶ εὐαγγελικῆς παραδόσεως σκοπὸς εἰς αὐτὸ τοῦτο συν-
 τείνεται. 20
- P 206 Σὺ δὲ δὴ πάλιν καὶ καθ' ἕτερον ἡμῖν τερατεύῃ τρόπον. σκήπτῃ μὲν γὰρ ἐπιτι-
 μᾶν τοῖς εἰς μίαν κατακινῶσιν οὐσίαν τὴν τε τῆς σαρκὸς καὶ τὴν τῆς θεότητος φύσιν,
 καίτοι μηδενός, ὥς γε οἶμαι, ταυτὶ συγχέοντος μήτε μὴν ἀλλήλοις συμφύροντος, καὶ δὴ
 καὶ φῆς
- Loofs p. 7 Διὰ τί δὲ καί, ὡς ἀρτίως ἠκούομεν, ἀμφοτέρων κατὰ σὲ κεκραμένων, ὁ κύριος τὴν 25
 229, 17-230, 5 τοῦ μυστηρίου δύναμιν τοῖς μαθηταῖς παραδίδους, οὕτω φησί; λαβὼν ἄρτον καὶ εὐ-
 Lc. 22, 19 χαριστήσας <ἔκλασε καὶ> ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· λάβετε φάγετε
 Mt. 26, 26 πάντες· τοῦτο γὰρ μού ἐστι τὸ σῶμα. διὰ τί μὴ εἶπε· τοῦτό ἐστιν ἡ θεότης
 μου ἢ ὑπὲρ ὑμῶν κλυμένη; καὶ πάλιν τὸ ποτήριον τῶν μυστηρίων διδούς, οὐκ εἶπε·
 Mt. 26, 28 τοῦτό ἐστιν ἡ θεότης <μου> ἢ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχεομένη· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά <μου> 30
 Lc. 22, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχεόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

“Ὅτι μὲν οὖν εὐηθες κομιδῇ τὸ ἀντιτετάχθαι δοκεῖν τοῖς οὐκ οὖσιν ὅλως καὶ ἀντεξά-
 γειν εἰκῇ δεχομένους εἰς ἀντίστασιν τὸ μηδενὶ που τάχα δοκοῦν ἢ φρονεῖν ἢ λέγειν, πῶς
 οὐχ ἅπασιν ἐναργές; εἰ γὰρ δὴ τις ἔλοιτο φιλονεικεῖν ὅτι μὴ ἵππος ἐστὶ κατὰ φύσιν ὁ
 βοῦς μήτε μὴν ὁ ἀνθρώπος ἵππος, τοῦτο φρονεῖν ἢ λέγειν ἀνεχομένου μηδενός, πῶς οὐ 35
 καταγέλαστος καὶ πρὸς γε τούτῳ εἰκαιόμυθος, εἰς ἀέρα δέρων καὶ πυκτεύων ἐπ’ ἀδήλοις
 καὶ ἐπ’ οὐδενὶ τῶν προκειμένων ἰδρῶτας ἑαυτῷ καὶ πόνους ἐπινοῶν; χρῆναι γὰρ ἔγωγε
 φημὶ προυποκεῖσθαι τι τὸ ὡμολογημένον, ἵν’ ἐν κόσμῳ δὴ τότε τὰ παρ’ ἡμῶν ἀντεπάγοιτο,
 πλὴν ἐκεῖνο ἴδωμεν. εἰ μὲν γὰρ τις ἦν ὁ φάναι τολμῶν εἰς τὴν κατὰ <σὲ> τοῦ σώμα-
 τος μεταπεποιῆσθαι φύσιν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, ἐπαιτιωιτό τις ἂν καὶ μάλα εἰκότως ὅτι μὴ 40

7 cf. Exc. Mar. Merc. XV

1—24. 32—40 V 25—31 VVa
 5 τούτῳ scripsi τούτων V 11 τε deleui 13 καὶ del. ed. Rom. 23 ὡς γε Pusey ὥστε V
 27 ἔκλασε καὶ Va Mar. Merc. om. V 29 ἡμῶν V 30 μου Va Mar. Merc. om. V 31 ἐκχεό-
 μενον V* ἐκχυνόμενον V 39 ἴδωμεν scripsi ἴωμεν V σὲ addidi

μᾶλλον ἔφη τὸ σῶμα διδούς· λάβετε φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶν ἡ θεότης ἡ ὑπὲρ ὑμῶν κλωμένη καὶ τοῦτό ἐστιν οὐ τὸ αἷμά μου μᾶλλον, ἀλλ' ἡ θεότης ἡ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχεομένη· ἐπειδὴ δὲ θεὸς ὢν ὁ λόγος ἴδιον ἐποίησατο σῶμα τὸ ἐκ γυναικός, ἀλλοίωσιν ἢ τροπὴν οὐδεμίαν ὑπομε- P 207
μενηκώς, πῶς οὐκ ἔδει πρὸς ἡμᾶς οὐ ψευδοεπούντα λέγειν ὅτι λάβετε φάγετε· τοῦτό PG 208
μου ἐστὶ τὸ σῶμα; Ζωὴ δὲ ὑπάρχων ὡς θεός, Ζωὴν καὶ ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτό. Mt. 26, 26
βραχὺ τοιγαροῦν ἀναμύσας πρὸς τὸ ἀληθές, αὐτός, οἶμαι, κατὰ σεαυτοῦ τὸ περιττὸν εἰς 8
λόγους καθοριεῖς, βατταρίζων πανταχοῦ καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασιν ἀσυνέτως ἀντα-
νιστάς τὸν παράσημον τουτονὶ καὶ ἀτερπῆ σου λόγον.

Τόμος πέμπτος

Ἐπισεμνύνεται μὲν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς παθήμασι τοῦ Χριστοῦ καὶ δὴ φησιν 10 P 208
ὅτε μὲν ὅτι ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χρι- Gal. 6, 14
στοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ, ὅτε δὲ αὐ' οὐ γὰρ Rom. 1, 16
ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ
τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι. ἀλλ' ὥδε μὲν ὁ πνευμα-
τοφόρος ἡξίου τε φρονεῖν αὐτὸς καὶ μὴν καὶ ἑτέρους μυσταγωγεῖν (γέγραφε γὰρ οὐ μάτην, 15
ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς ἀναπείσῃ τῆς ἐνούσης αὐτῷ πίστεως τὴν ὀρθότητα ζηλοῦν ἡιρημένους τοῖς
Χριστοῦ παθήμασιν ἐναβρύνεσθαι), ἐπερυθρίωσι δέ τινες τῷ σταυρῷ καὶ τοῖς γεγονόσι
τῆς ὑφ' ἡλίῳ μυσταγωγαῖς ἀνοσίως ἀντανιστάμενοι διὰ τοῦ φρονεῖν ἐλέσθαι τὰ ἐναντία
μόνον οὐχὶ καταμειδιῶσιν οἱ τάλανες τῶν Χριστοῦ παθημάτων αἰσχύνονται τε τὸ εὐαγγέ-
λιον, Ἰουδαϊκὴν νοσοῦντες ἀμαθίαν καὶ τῆς ἐκείνων ἀβελτηρίας κατ' οὐδένα τρόπον ἡττώ- 20
μενοι· γέγονε γὰρ αὐτοῖς σκάνδαλον ὁ τοῦ σωτῆρος σταυρός. καὶ γοῦν τῷ εὐλῳ 1 Cor. 1, 23
προσηλωθέντα βλέποντες τὸν τῆς ζωῆς ἀρχηγόν, τὸ τοῦ νόμου τέλος, ἔσειον μὲν ἐπ' αὐτῷ
τὰς θεομισεῖς κεφαλὰς, οὐ θεὸν εἶναι πιστεύοντες ἀληθῶς ἐνηνθρωπηκότα τε καὶ καθιγμένον
εἰς κένωσιν, οἰόμενοι δὲ μᾶλλον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπων ἀπλῶς ὑπάρχειν αὐτόν,
ἔφασκον δὲ ὡς ἐκ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτῶν προφέροντες τὰ πονηρά· ὁ κα- 25 Mt. 12, 35
ταλύων τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν αὐτόν, σῶσον P 209
σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἄλιν· ἄλλους Mt. 27, 40. 42
ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστὶ, καταβάτω
νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν. οὐ γάρτοι, καθάπερ ἔφην
ἀρτίως, θεὸν ὦιοντο κατὰ φύσιν ὑπάρχειν αὐτόν οὔτε μὴν υἱὸν ἀληθῶς τοῦ θεοῦ καὶ πα- 30
τρός, περιουτίζεσθαι δὲ μᾶλλον καὶ τὴν τῆς θεότητος δόξαν ἑαυτῷ προσνέμειν ἀποτολμᾶν.
τοιγάρτοι ποτὲ μὲν ἔφασκον· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ Ioh. 10, 33
βλασφημίας, ὅτι σὺ ἀνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν, ποτὲ δὲ Πιλάτῳ
προσηγὼν καὶ σταυροῦσθαι παρεκάλουν, εἴτα τῆς ἐπ' αὐτῷ σκαιότητος τὰς αἰτίας εἰπεῖν
ἔξαιτούμενοι, κατηγόρευον εὐθὺς καὶ κατακεκράγεσαν λέγοντες ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν 35 Ioh. 19, 7
ἐποίησεν. ἀλλ' ἰδοὺ δὴ καὶ νῦν οὐ παρά γε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ οὔτε μὴν τῆς τῶν Φα- PG 209
ρισαίων πληθύος, ἀλλ' ἐκ τῶν δοκούντων εἶναι Χριστιανῶν καὶ τεταγμένων ἐν διδασκάλοις
καὶ ἐν τοῖς τὴν θείαν λαχοῦσιν ἱεουργίαν τὰ ἴσα πάσχων ὁράται. ἀπιστεῖται γὰρ ὅτι
καὶ θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν εἰς τε καὶ μόνος καὶ ἀληθῶς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ, πρό-
φασις δὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ δυσβουλίας αὐτοῖς τὸ παθεῖν ἐλέσθαι σαρκὶ τὸν δι' 40
ἡμᾶς θάνατον, καίτοι διὰ τοῦτο καθιγμένον εἰς κένωσιν οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ παθὼν ὑπὲρ
ἡμῶν σαρκὶ καταργήσῃ τοῦ θανάτου τὸ κράτος ἅτε δὴ ὑπάρχων κατὰ φύσιν Ζωὴ καὶ ἐκ Hebr. 2, 14
Ζωῆς ἀναφύς τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. κατηρρώστησε γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις τὴν φθορὰν
ὡς ἐν ἀπαρχῇ καὶ ρίζῃ τῇ πρώτῃ, τουτέστιν Ἀδάμ. ἐπειδὴ γὰρ προσκέκρουκε διὰ

τῆς παρακοῆς τῷ νομοθέτῃ καὶ θεῷ καὶ παρενεγκόντι πρὸς ὕπαρξιν, ἐπάρατος ἦν
 Rom. 5, 14 εὐθὺς καὶ θανάτου κάτοχος καὶ βεβασίλευκεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ μέχρι Μωσέως,
 P 210 ἐκτεινομένης εἰς ἅπαν τὸ ἐξ αὐτοῦ σπέρμα τε καὶ γένος τῆς ἐπὶ τῷδε δίκης. ρίζης γὰρ
 ὥσπερ ἀναφύντες φθαρτῆς, φθαρτοὶ καὶ ἡμεῖς καὶ τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις ἐνισχημένοι
 διετελούμεν οἱ δεῖλαιοι. ἐπειδὴ δὲ χρηστὰ περὶ ἡμῶν ὁ δημιουργὸς ἐσκέφατο καὶ ἀνη- 5
 ρημένης τῆς φθορᾶς ἀναστοιχειῶσαι πρὸς τὸ ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἠθέλησε,
 ρίζαν ὥσπερ ἡμῖν ἐπήνθησε δευτέραν οὐκ ἀνεχομένην κρατεῖσθαι θανάτῳ, τὸν ἕνα κύριον
 Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, τουτέστι τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ θεὸν λόγον καθ' ἡμᾶς γενόμενον
 Gal. 4, 4 ἄνθρωπον, γενόμενον ἐκ γυναικός. οὐ γάρτοι θεοφόρον εἶναι φαμέν ἄνθρωπον ἀπλῶς,
 Ioh. 10, 15 ἀλλ' αὐτόχρημα κατὰ ἀλήθειαν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἠνώσθαι σαρκί, ἵνα τὴν ἰδίαν ψυχὴν 10
 τεθεικῶς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ δοὺς τῷ θανάτῳ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς, εἴτα
 κρεῖττον αὐτὸ τῆς φθορᾶς ἀποφήνας διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, πληροφορήσῃ
 σύμπαντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐγερεῖ καὶ ἀμείνους ἀποφανεῖ τῶν
 τοῦ θανάτου δεσμῶν καὶ τῆς φθορᾶς ἀρκύων ὀλίγα πεφροντικότης. ἐντεῦθεν οἰμαί που
 καὶ τὸν θεσπέσιον Παῦλον ἐν παντὶ ποιεῖσθαι λόγῳ καὶ θαύματι τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὴν 15
 Rom. 8, 31-32 εἰς ἡμᾶς ἀγάπην. ἔφη γὰρ ὧδε· τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ
 ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν
 πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρί-
 σεται; καίτοι πλείστοι μὲν ὅσοι χάριτί τε καὶ κατὰ θέσιν υἱοί (καὶ κεκλήμεθα γὰρ
 Ps. 81, 6 θεοὶ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες), εἷς δὲ καὶ μόνος ὁ κατὰ φύσιν καὶ ἴδιος αὐτοῦ, τουτέστιν 20
 PG 212 ὁ ἐξ αὐτοῦ θεὸς λόγος, καὶ ὅτε γέγονε σάρξ. οὕτω γὰρ αὐτὸν καὶ ὑπὲρ πάντων δεδο-
 Ioh. 3, 16 σθαι φαμέν, καθὰ καὶ αὐτός πού φησιν· οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον,
 ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
 μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. μονογενὴς μὲν οὖν ὁ δοθεὶς· ἀνέφυ γὰρ
 P 211 μόνος ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ὁ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ λόγος· ἐπειδὴ δὲ 25
 γέγονεν ἄνθρωπος, ταύτῃ τοι τὴν εἰς αὐτὸν ποιούμεθα πίστιν, τὸν κατὰ σάρκα θάνατον
 αὐτοῦ καταγγέλλοντες καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν, τὸν αὐτὸν εἰδότες καὶ προαιώνιον
 υἱὸν καὶ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἄνθρωπον οἰκονομικῶς παθόντα τε σαρκὶ δι' ἡμᾶς τὸν θάνα-
 τον καὶ ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως τοῖς παρ' ἡμῶν ἐπασχάλλει λόγοις
 ὁ τῆς Ἰουδαίων ἀμαθίας συνήγορος· ἔφη γὰρ πάλιν 30

Loofs I "Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου τίθησι τὸ υἱός ἢ
 P. 357, 5-10 θεία γραφή, δεδηλώκαμεν· ἄκουσον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου, εἴ ἐστι ποτὲ κείμενος ὁ θεός,
 Rom 5, 10 ἵνα παθητὸν τὸν θεὸν εἰσαγάγωμεν. ἐχθροί, φησίν, ὄντες κατηλλάγημεν τῷ
 θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. οὐκ εἶπε διὰ τοῦ θανάτου τοῦ
 θεοῦ λόγου. 35

Eccles. 7, 16 Ἀληθές ὅτι κατὰ τὸ γεγραμμένον ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐ-
 τοῦ, ἀποφέρει δὲ τοῦ εἰκότος καὶ τὸν εὖ βεβηκότα νοῦν τὴν τοῦ συμφέροντος δόκησιν
 ὑποτρέχον ἔσθ' ὅτε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν. οἴεται μὲν γὰρ οὐ μετρίως εὐσεβεῖν τὸ πᾶσιν
 ὁμολογούμενον κρατύνειν ἐπιχειρῶν, ταύτῃ τοι λέγων ὅτι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐπέκεινά τέ
 ἐστι παθῶν καὶ θανάτου κρείττων ὡς θεός ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος (τεθναίῃ γὰρ ἂν κατὰ 40
 τινα τρόπον ἢ ζωῇ)· προσκρούει γε μὴν οὐδὲν ἦττον καὶ νῦν τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι,
 τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς εἰς ἅπαν ἡφειδῆκώς καὶ τοῦ μυστηρίου τὸ

1—30. 36—42 V

31—35 VVa

12 πληροφορήσῃ Agellius πληροφορήσας V
 τρέχον, ο ex ω corr. V

31 οὖν om. Va

τίθεισι V

38 ὑπο-

39 ταύτῃ τοι suspecta

βάθος κατ' οὐδένα τρόπον ἐννοῶν. εἰ μὲν <οὖν> ἐξητάζετο πρὸς ἡμῶν ὅποια τίς ἐστιν ἢ τοῦ λόγου φύσις, ἢ γοῦν ἐρομένοις καὶ ἀναμαθεῖν ἐθέλουσιν ἑτέροις ἡμᾶς ἐξηγεῖσθαι χρῆν, ἣν δὴπου πάντως ἀκόλουθόν τε καὶ ἀναγκαῖον διὰ πάσης ἐννοίας σοφῆς τε καὶ ἀληθοῦς ἵεναι, σπουδάζοντας ἀπρόσιτον αὐτὴν τῷ θανάτῳ δεικνύειν καὶ παθῶν εἰς ἅπαν ἀπηλλαγμένην· ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπος δίδωσιν αὐτῷ, τό γε ἦκον εἰς 5 P 212 τοὺς τῆς οἰκονομίας λόγους, τὸ κἂν εἰ ἔλοιτο τεθνάναι σαρκί, μηδὲν εἰς ἰδίαν ὑπομεῖναι φύσιν, τί τῶν καλλίστων ἡμᾶς αὐχημάτων ἀποστερεῖς; διεπύθου γὰρ λέγοντος· ὁ ποιμὴν Ioh. 10, 11 ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. οὐκοῦν κἂν εἰ λέγοιτο παθεῖν, ἀπαθῇ μὲν ἴσμεν ὡς θεόν, πεπονθέναι δὲ φαμέν οἰκονομικῶς ἰδία σαρκὶ τὸν θάνατον, ἵνα πατήσας αὐτὸν καὶ ἐξηγερέμενος, καθὸ πέφυκεν εἶναι Ζωὴ καὶ Ζωοποιός, 10 μεταστοιχειώσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν τὸ θανάτῳ τυραννούμενον, τουτέστι τὸ σῶμα οὕτω τε PG 213 καὶ εἰς ἡμᾶς ἢ τοῦ κατορθώματος διατρέχῃ δυνάμεις, εἰς ἅπαν ἐκτεινομένη τὸ γένος. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου, φησί, νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ Gal. 2, 19-21 ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι, Ζῷ δὲ οὐκέτι ἐγώ, Ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός. 8 δὲ νῦν Ζῷ, ἐν πίστει Ζῷ [ἐν σαρκί] τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ 15 ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔτι τὴν ἰδίαν διαζῶμεν Ζωὴν, τὴν Χριστῷ δὲ μᾶλλον καὶ ἐστιν ἀληθὲς ὡς εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ Ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς Ζῶσιν, 2 Cor. 5, 15 ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερεθέντι. πρὶν μὲν γὰρ ἡμῖν ἐπιλάμψαι τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ λόγον, ἀμαθίαι καὶ σκότῳ κεκρατημένοι καὶ τὸν τῆς ἀμαρ- 20 τίας ἔχοντες Ζυγὸν καὶ ἀνάπτοντες ἀνοσίως τῇ κτίσει τὸ σέβας παρὰ τὸν κτίστην καὶ Rom. 1, 25 ποιητὴν καὶ πᾶν εἶδος φαυλότητος ἀνεπιπλήκτως ἐπιτηδεύοντες, ἐν διαστάσει διετελοῦμεν οἱ τάλανες, ἐχθρὰ φρονούντες αὐτῷ, κατηλλάγμεθα δὲ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Rom. 5, 10 καθὰ γέγραπται. σὺ δὲ πάλιν ἐν σμικρῷ πεποίησαι λόγῳ τὸ ἀληθὲς καὶ ἀχάλινον εἰς ἐξιτηλίαν ἀποφαίνων ἡμῖν τὸν σεαυτοῦ λόγον κατηλλάχθαι φῆς τῷ θεῷ τὸν κόσμον οὐ 25 διὰ γε τοῦ μονογενοῦς, τουτέστι τοῦ ἐκ πατρὸς φύντος λόγου, ἀκούων δὲ θάνατον τοῦ υἱοῦ, εἶτα βασανίζων, ὡς οἶει, λεπτῶς τὰς τοῦ θεηγόρου φωνάς, οὐ κατέδεις εἰπεῖν· P 213 οὐκ ἔφη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ λόγου. εἶτα πῶς ἦν, εἰπέ μοι, σοφός, μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ ἀπάσης ἐμβροντησίας ἐμπλεως ὁ τοιόσδε λόγος; θανάτῳ γὰρ κάτοχον ἀποφῆναι τὴν Ζωὴν πῶς ἦν ἀκόλουθον; εἰπέ μοι, καὶ τῆς τὰ πάντα Ζωογονούσης φύσεως κατηγο- 30 ρῆσαι τὴν φθορὰν πῶς οὐκ ἀπόπληκτον κομιδῇ καὶ τῆς εἰς λῆξιν ἡκούσης δυσφημίας ἐπικλημα γένοιτ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως; οὐκοῦν ἥκιστα μὲν ταῖς σαῖς εἰς τοῦτο περιεργίαις ἢ γοῦν εἰκαιομυθίαις ὁ τῶν ἀγίων ἔπεται νοῦς, οἶδε δὲ οἶδε παθόντα σαρκὶ δι' ἡμᾶς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἰδίου σώματος κεκληκότα τὸν κόσμον εἰς διαλλαγὰς, τὰς πρὸς γε φημί τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα. καὶ γοῦν ἔφη που πρὸς ἓνα τῶν ἀγίων 35 μαθητῶν τοὺς λόγους ποιούμενος· ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ καὶ Ioh. 14, 6 οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ἀλήθεια δὲ καὶ Ζωὴ καὶ ὁδὸς τίς ἂν ἕτερος εἴη παρὰ γε τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον, εἰ καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς μορφήν δούλου λαβών; ὅτι δὲ δι' αὐτοῦ θείας φύσεως ἀποδεδείγμεθα κοινωνοὶ καὶ οἱ ποτὲ 2 Petr. 1, 4 ὄντες μακρὰν γεγόναμεν ἐγγύς, ἐνούμενοι σχετικῶς δι' αὐτοῦ τῷ πατρὶ καὶ μὴν καὶ ἀλλή- 40 τοις ὡς ἐν πίστει μιᾷ καὶ ὁμοψυχίᾳ διὰ τὸ ἐνὸς μετεσχηκέναι πνεύματος, αὐτὸς πιστῶσεται λέγων πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν· οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ PG 216 μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσάντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, Ioh 17, 20-23 ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σὺ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ

V

1 οὖν ἐξητάζετο scripsi ἐξητάζητο V 3 χρῆν scripsi χρῆ V 5 ἐπειδὴ δὲ scripsi ἐπειδὲ V
 12 διατρέχῃ scripsi διατρέχει V 15 δ] ὦ V ἐν σαρκὶ deleui 17 δειξανῶμεν, εἰ in i, v
 in Z corr V 31/32 ἐπίβλημα V

- ἐν ἡμῖν ἔν ὧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ γὰρ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν. σύνες οὖν ὅπως αὐτὸς μὲν ἐστὶ φυσικῶς ἐν τῷ ἰδίῳ πατρί, μεσίτης δὲ καὶ διαλλακτὴς ἀποδεδειγμένος διὰ
- P 214** τοῦ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἐν ἡμῖν δὲ ἐστὶ διὰ τε τῆς ἰδίας σαρκὸς ζωοποιούσης ἡμᾶς ἐν 5 πνεύματι καὶ διὰ τοῦ μεταλαχεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι πάλιν τῆς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. αἰτεῖ δὲ ὡς δόξαν παρὰ πατρός τὸ τὴν ἰδίαν ἡμῖν ἐναργὴ καταστήσαι
- Ioh. 17, 4, 5** φύσιν ὅτι τε εἶη ζωοποιὸς καὶ φθορᾶς ἀμείνων ὡς θεός. καὶ γοῦν ἔφη πάλιν· ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξει ἣ ἐῖχον πρὸ τοῦ 10 τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. ἔργον δὲ τετελειωμένον ἐσμέν ἡμεῖς ὡς ἐν αὐτῷ καὶ πρώτῳ νικῶντες φθορὰν καὶ τὸ τοῦ θανάτου πατοῦντες κράτος· ἀνεβίω γὰρ ἐκ νεκρῶν, πάντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ. ἀλλ' ἐφ' ἐτέρας ἴσως ἐννοίας ἀποκομίζων τὸ εἰρημένον, οὐκ ἐπὶ γε τοῦ θεοῦ λόγου ταυτὶ δὴ χρῆναι νοεῖσθαι φῆς, ἀποφέρων δὲ αὐτοῦ καὶ τιθεὶς ἀνὰ μέρος τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον ὡς ἕτερον υἱόν, αὐτῷ τὰ τοιαῦτα πρέπει 15 τε αὐτὸς διαβεβαιοῖ καὶ μὴν καὶ ἐτέρους ἀναπείθειν ἐπείγει ταυτὰ σοι φρονεῖν καὶ λέγειν. ἐρεῖς δὲ πού πάντως ὅτι τῆς δόξης κύριος ὢν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος οὐκ ἂν ὡς δόξης ὑπάρχων ἐπιδεῆς ἐζήτησε τὴν παρὰ πατρός. ἄκουε τοίνυν καὶ πρὸς ἡμῶν· εἰ μὴ αὐτὸν εἶναι φῆς τὸν ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν υἱὸν μονογενῆ δόξαν ἐν τούτοις αἰτοῦντα παρὰ
- Ioh. 17, 5** τοῦ πατρός, τίς ἦν ὁ λέγων· δόξασόν με τῇ δόξει ἣ ἐῖχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον 20 εἶναι παρὰ σοί; πῶς οὖν, εἶπέ μοι, προκόσμιος ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου κατὰ σὲ νοούμενος ἄνθρωπος ἰδικῶς; ἄρ' οὐχὶ πρέπει ἂν τῷ τῶν αἰώνων δημιουργῷ τὸ πρεσβυτέραν ἔχειν τοῦ κόσμου τὴν ὑπαρξίν καὶ συναίδιον τῷ πατρί; ἀλλ' οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις τῶν εὐ φρονεῖν εἰσθότων. ὅτε τοίνυν ἑαυτὸν κεκένωκε μορφὴν δούλου λαβών, τότε δὴ τότε καὶ εἰς τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ κατὰ φύσιν ἀναφοιτῆσαι δόξαν ἐθέλων, καὶ μετὰ τῆς 25 ἐνθείσεως αὐτῷ σαρκὸς ἐπὶ καιροῦ φησὶ· δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ
- Ioh. 17, 5, 21-23**
P 215 τῇ δόξει ἣ ἐῖχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ γὰρ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν. δι' αὐτοῦ τοιγαροῦν τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν· τετε- 30 λείωκε γὰρ οὕτω τὸ ἔργον ὃ δέδωκεν αὐτῷ εἰς τελείωσιν ὁ πατήρ. συλλήπτορα δὲ τῶν ἐμῶν λόγων ποιήσομαι πάλιν τὸν ἱερώτατον Παῦλον ὡδὶ γεγραφότα τοῖς ἐξ ἐθνῶν κεκλη- μένοις· νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε
- PG 217**
Eph. 2, 13-17 ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν 35 ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι, καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίστατο εἰρήνην
- Rom. 5, 1** ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς. καὶ μὴν καὶ ἐτέρωθι· δικαιωθέντες οὖν 40 ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐκοῦν κατηλλάγμεθα τῷ θεῷ καὶ πατρί διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καταργήσαντος ἡ γοῦν ἀποκτείναντος τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ κατὰ γε τὴν πίστιν τῶν ἱερῶν γραμμάτων. ἀναιρεῖς δὲ τοὺς λόγους τῆς οἰκονομίας αὐτὸς καὶ ὁμολογεῖν οὐκ ἄξιοις ὅτι σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, εὐρεσιλογίαις τισὶν ἄσυνέτοις 45

χρώμενος. κοινὸν γὰρ ὄνομα φῆς τῷ ἐκ θεοῦ φύντι λόγῳ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὸ υἱός, εἴτα τῶν εἰς ἡμᾶς γεγονότων ἀγαθῶν ἀεργῇ καθιστὰς τὸν δι' οὗ σεσώσμεθα, θεὸν λόγον, ὡς ἐτέρῳ παρ' αὐτὸν καὶ ἰδικῶς νοουμένῳ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνὶ τὰ ἐφ' οἷς δοξάζεται, προσνεμερικῶς ἀλώσει σαφῶς. οἷοι δέ σοι πρὸς ἀπόδειξιν ὧν ἔφη καὶ μὴν καὶ πεφρόνηκας οὐκ ὀρθῶς, ἀποχρήσειν εὖ μάλα τὴν ὁμωνυμίαν, οὐκ ἐννοῶν ὅτι καὶ τοῖς κατὰ φύσιν εἶναι τι λαχοῦσιν ὁμωνύμως ἕτερα λέγεται τῶν ὄντων τινά, οὐχὶ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐξωστέον τὰ κατὰ φύσιν, περιτιθέντας ἀεὶ τὰ αὐτῶν τοῖς κατὰ θέσιν ἢ μίμησιν. δεῖ δὲ οἶμαι τὰς τῶν ὁρωμένων ἀεὶ δοκιμάζεσθαι φύσεις καὶ οἷς ἂν μάλιστα πρέποι, προσνέμειν αὐτά, οἷον, φέρε εἰπεῖν, θεὸς ὠνόμασται καὶ ἔστι κατὰ ἀλήθειαν ὁ πατήρ, ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ πᾶσα πατριὰ ἐν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἕτεροι σαρκικοὶ τε ἡμῖν καὶ πνευματικοὶ πατέρες. ἄρ' οὖν εἴ τι λέγοιτο τῶν θεοπρεπεστάτων περὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἀρμόσειεν ἂν καὶ τοῖς κατὰ θέσιν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ λαχοῦσι κλήσιν καὶ ὁ τῆς ὁμωνυμίας τρόπος τῶν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρεπωδεστάτων ἐξώσειεν ἂν αὐτόν; καίτοι πῶς οὐχ' ἅπασιν ἐναργὲς ὡς ἔκτοπὸν τε καὶ ἀπηχὲς τὸ ὡδε τινὰς τῶν ἐν ἡμῖν ἐλέσθαι φρονεῖν ἢ λέγειν; τί τοίνυν ἡμῖν τὴν ὁμωνυμίαν ἀειλογῶν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἀτιμάζεις υἱόν, τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργετημάτων ἕξω τε τιθεῖς καὶ ἀλλότριον ἀποφαίνων; καίτοι δέον συλλέγειν εἰς ἕνωσιν ἃ διστᾶν ὁλοτρόπως οὐκ ἐρυθριάς, ἕνα τε νοεῖν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον. ἰδρῶτος γὰρ οὕτω μακροῦ σαυτὸν ἀπαλλάξεις ὀρθά τε πεφρονηκῶς ἐπαινεθήσῃ λοιπὸν καὶ ἥκιστα μὲν παθητὴν ἐρεῖς τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς, ὁμολογήσεις δὲ σὺν ἡμῖν ὅτι καὶ Ζωὴ καὶ Ζωοποιὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ μὴν καὶ παντὸς ἐπέκεινα πάθους, εἴτα παθούσης τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς χάριτι θεοῦ κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, ἵνα τοῦ πάντας νενικηκότος τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἀποφήνας κρείττονα χρηματίσῃ μὲν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, παραπέμπων δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν, ὡς εἰς τε καὶ μόνος ὑπάρχων υἱὸς καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ μετ' αὐτὴν ἐτι σωτὴρ ὀνομάζεται καὶ λυτρωτὴς τῶν ὅλων, εἴτα τῆς ἀμαρτίας, ὡς ἔφην, ἐλευθερῶν ἅπαντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, εἰρήνη γένηται τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς, καταλλάττων δι' ἑαυτοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοὺς πάλαι τῇ κτίσει λελατρευκότας καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ἐχθρεύοντας τῷ παναγάθῳ θεῷ. ἀλλ' εἰς δυάδα πάλιν υἱῶν καταμερίζων τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὡδὲ πού φησιν

30

21 Ἄκουσον καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν μαρτυρίαν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν· ἰδοὺ <τὸν> κύριον τῆς δόξης λέγει, οὐ καλεῖ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ τὴν θεότητα. τοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ διασπώντων τὴν συνάφειαν τὴν ἀκριβή· ὅταν γὰρ λέγῃς ὅτι οὗτος μὲν οὐκ ἐστὶ κύριος, ἐκεῖνος δὲ κύριος, οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον ποιεῖς τὸν Χριστόν; τί οὖν λέγεις ἐν ἐκκλησιαστικῷ προσωπεῖω, αἰρετικέ; κύριος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἢ οὐ; εἰ μὲν οὖν κύριος, κοινωνεῖ τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ οὐ κύριος, μὴ σύ, ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν ποιῶν, ἐμοὶ πρόστριβε τὸν ὀνειδισμόν.

2 Εἰτά φησιν· Ἀκούσωμεν τοῦ μακαρίου Παύλου φανερώς κεκραγότος τίς ἐστὶν ὁ σταυρωθεὶς. ἀκουσον τοίνυν φανερωτάτης φωνῆς· καὶ γὰρ ἐσταυρώθη, φησίν, ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῆν ἐκ δυνάμεως θεοῦ. εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, τίς ἡσθένησεν, αἰρετικέ; ὁ θεὸς λόγος;

41

Ἀποκομίζεται εἰς ἐννοίας ἐκτόπους καὶ εἰς ἀδόκιμον νοῦν, τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν κατ' οὐδένα τρόπον συνιείς, ὡς γε μοι φαίνεται, μᾶλλον δὲ τοῖς ἰδίῳις σκέμμασιν ἐπόμενος

1—30. 42—43 V

31—41 VVa

4 ἔφης Agellius ἔφην V

17 ὁλοτρώπως V

32 τὸν Va om. V

34 λέγεισ VVa

οὐ Va σὺ V

36 κοινωνεῖ VVa συνιδεῖ V p. 97. 14

39 φανερωτάτης scripsi φανερώτατα

τῆς V σαφεστάτης Va

πανταχοῦ καὶ τάχα που δεδιώς μὴ ἄρα τι τῶν εἰς ὀρθότητα ἢ ἀλήθειαν ἢ πεφρονηκῶς ἢ λέγων ἁλῶι. ἀντανίστησι μὲν γὰρ ἑαυτῷ καθάπερ οὖν οἶεται, τὰς τῶν ὀρθοδόξων φωνάς, καταφωρᾶται δὲ πάλιν ἐκεῖνα τιθεὶς ἃ μηδεὶς πώποτε τῶν ὀρθοποδεῖν εἰωθότων περὶ τὴν πίστιν κἄν γοῦν ἐτέρου λέγοντος ἀνάσχοιτο ἄν. κύριον μὲν γὰρ τῆς δόξης τὸν ἐσταυρωμένον εἶναί τε φαμέν

- P 218 καὶ ἔστι κατὰ ἀλήθειαν, ἀδιαίρετον δὲ καὶ ἓνα μετὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης 5
 Hebr. 9, 14 τὴν λογικὴν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐπιγινώσκοντες αὐτὸν εἶναι φαμέν τὸν <διὰ> τοῦ ἰδίου σώματος
 PG 221 ὡς ἄμωμον ἱερεῖον καὶ εὐοσμώτατον θύμα προσκομίσαντα μὲν ἑαυτὸν τῷ θεῷ καὶ πατρί,
 Col. 2, 14 προσηλώσαντα δὲ τῷ ξύλῳ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. ἔστι γοῦν ἀκοῦσαι λέγοντος διὰ
 Hebr. 10, 5-7 φωνῆς τοῦ Δαβὶδ· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι·
 ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠδόκησας. τότε εἶπον· ἰδοὺ ἤκω, ἐν κεφαλῇ 10
 λίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου. ἀπρακτού-
 σης ἤδη τῆς κατὰ νόμον ἐντολῆς καὶ τελειούσης οὐδὲν καὶ ἀνεθελήτους ἔχοντος τοῦ θεοῦ καὶ
 πατρὸς τὰς δι' αἱμάτων θυσίας, σῶμα κατηρτίσθαι φησὶν ἑαυτῷ, ἵνα τῆς ἀπάντων σωτηρίας καὶ
 ζωῆς ἀντάλλαγμα δοὺς αὐτὸ πάντας ἐξέλῃται καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ
 ἁμαρτιῶν. αὐτὸν οὖν ἄρα φαμέν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ἐλέσθαι καὶ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν 15
 1 Petr. 4, 1 σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς. οὕτως ἡμᾶς μεμυσταγώγηκεν ὁ ἱερώτατος Παῦλος· ὃς ἐν
 Phil. 2, 6-9 μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ'
 ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος,
 καὶ σχήματι ἐυρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος
 μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. 20
 Hebr. 1, 3 κἄθρει δὴ ὅπως ὁ ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπάρχων ὡς θεός, ὁ χαρακτήρ τῆς
 ὑποστάσεως αὐτοῦ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον μειονεκτούμενος, <ὁ ἐν> ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν
 Phil. 2, 8 ὁτιοῦν ὑπάρχων τε καὶ νοούμενος, κεκένωκεν ἑαυτὸν καὶ καθῆκεν ἑαυτὸν ἐκὼν εἰς ταπείνωσιν.
 εἶτα τίς ἂν εἴη, φράσον, ὁ τῆς κενώσεως τρόπος, τεταπείνεται δὲ ὅπως μορφὴν δούλου
 λαβὼν καὶ μέχρι θανάτου γεγονὼς ὑπήκοος, θανάτου δὲ σταυροῦ; ἢ οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς 25
 ὅτι ταπεινοῦται τὸ ὑψηλόν, οὐ τὸ οἰκοθὲν τε καὶ φυσικῶς ἐν ὑφέσει τε ὑπάρχον καὶ
 P 219 τεταπεινωμένον; κενοῦται δὲ οἶμαι τὸ πλήρες ὑπάρχον καὶ δεδημένον οὐδενός· δέχεται
 καὶ δούλου μορφὴν τὸ πρὸ αὐτῆς ἐλεύθερον κατὰ φύσιν· εὐρίσκεται δὲ καὶ ἄνθρωπος ὁ μὴ
 τοῦτο ὑπάρχειν πρὶν, ὅτε οὐκ ἦν, ἐυρεθεὶς. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ ὑψηλὸς κατὰ φύσιν
 καὶ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ταπείνωσιν; τίς δὲ ὁ πλήρης, ἵνα νοῆται κεκενωμένος; τίς ὁ τῶν 30
 τῆς δουλείας ἐπέκεινα μέτρων, ἵνα λέγεται μορφὴν δούλου λαβεῖν; τίς οὐκ ὦν πρότερον
 καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, τοῦτο ἐυρῆσθαι λέγεται; ταυτὶ γὰρ οἶμαι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνὶ καὶ
 ἀνθρώπῳ κοινῶι προσνέμειν ἀποτολμᾶν εὐθες ἂν εἴη καὶ τῆς ἀπασῶν ἐσχάτης ἀσυνεσίας
 ἐπίμεστον ἀληθῶς, ἀρμόσειε δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως τῇ ὑπερτάτῃ φύσει. ἀλλ' ὁ μὲν
 τοῦ θεοῦ λόγος ἐκ πολλῆς ἄγαν τῆς εἰς ἡμᾶς ἡμερότητος καὶ φιλανθρωπίας προσκεκόμικεν 35
 ὑπὲρ ἡμῶν τὸ ἴδιον σῶμα καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν γεγονεν ὑπήκοος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ
 μέχρι θανάτου καὶ οὐκ ἀπόβλητον ἐποίησατο τὸ παθεῖν ἐλέσθαι σαρκὶ καίτοι τὴν φύσιν
 ὑπάρχων ἀπαθὴς ὡς θεός· ἐπερυθριάει γε μὴν ἀσυνέτως οὕτως τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν θεοπρεπε-
 στάτοις αὐτοῦ σκέμμασι καὶ τιμᾶν οἰόμενος ἀδικεῖ. ἀποφέρει μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν αὐτὸν καίτοι
 μηδενὸς ἐτέρου παθεῖν λέγοντος εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐκ αἰσθάνεται δὲ ὅτι σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν οὐκ 40
 PG 224 ἐφίησιν αὐτὸν ὁμολογεῖσθαι τῶν ὅλων, εἴπερ ἐστὶν ἕτερος παρ' αὐτὸν ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱὸς
 καὶ κύριος ὁ δι' οὐ σεσώσμεθα καὶ ἐκλυτρώμεθα διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ. καὶ εἴπερ
 ἐστὶν ἄνθρωπος ἀπλῶς καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνῶς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς
 λόγος, ἡκέτω, δεικνύτω καὶ ἐν μορφῇ τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα αὐτὸν καὶ μέντοι καὶ ἐν

V

6 διὰ addidi 7 εὐοσμώτατον V 9 κατηρτίσω V 14 αὐτὸ Pusey αὐτῷ V 22 ὁ ἐν
 addidi πᾶν ed. Rom. πάντα V 27 οὐδενός scripsi οὐδέν V 29 ὑπάρχειν scripsi ὑπάρχων V
 30 κεκενούμενος V 34 ἀρμόσει V 42 ἐκλυτρώμεθα V

ισότητι (οὐ γὰρ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ) καὶ πρὸς ἔτι τούτῳ τὴν τοῦ Phil. 2, 6
 δούλου λαβόντα μορφήν ὡς οὐκ ἔχοντά ποτε καὶ ἐν κενώσει γεγενημένον ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσει
 λαχόντα τὸ πλήρες. ὁ γάρτοι θεσπέσιος Παῦλος τὸν ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ P 220
 καὶ πατὴρ γενέσθαι φησὶν ὑπήκοον αὐτῷ καὶ μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ἄρ' Phil. 2, 8
 οὐκ ἐναργῆς ἡ τῶν ἐννοιῶν ἀτοπία; κύριον δὲ τῆς δόξης ὀνομάζοντος ἡμῖν τοῦ 1 Cor. 2, 8
 μακαρίου Παύλου τὸν ἐσταυρωμένον, φαίη ἂν οὐδεὶς· οὐ λέγει τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ ὁ
 τὴν θεότητα. ἓνα γὰρ ὁμολογοῦμεν Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ τῆς δόξης κύριον τὸν ἐκ θεοῦ
 πατὴρ λόγον ἐνανθρωπήσαντα δι' ἡμᾶς παθόντα τε ὑπὲρ ἡμῶν καὶ σαρκὶ κατὰ τὰς 1 Petr. 4, 1
 γραφάς. πλὴν οὐ μετρίως κατατιτλούμενος ὡς τὴν ἀκριβῆ συνάφειαν, καθά φησιν αὐτός,
 διασπᾶν ἐθέλοντας τοὺς ἀπονέμοντας μὲν τῷ θεῷ λόγῳ τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα, τῆς γε 10
 μὴν ἀνθρωπότητος ἀποφέροντας αὐτό, καθάπερ εἰς λήθην ὧν ἔφη, πεσῶν, διασπᾶν εἰς
 δύο καταφωράται τὸν ἓνα καὶ τῆς ἀκριβοῦς κατ' αὐτὸν συναφείας ὀλίγα πεφροντικῶς.
 ἐρωτᾷ γὰρ ἀμαθῶς

Κύριος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἢ οὐ; εἰ μὲν οὖν κύριος, συναίδει τὰ λεγόμενα.

Loofs p. 357,
18. 19

Οὐκοῦν εἰ κατὰ τὴν σὴν ἀσύνετον πεῦσιν κύριος μὲν ὁ λόγος ἰδικῶς, κύριος δὲ καὶ 16
 ὁ ἄνθρωπος, δύο που πάντως οἱ κύριοι καὶ υἱοί. ὀνήσει δὲ οὖν τῆς ἀκριβοῦς συναφείας
 ἡ δύναμις κατ' οὐδένα τρόπον τοὺς πεπιστευκότας εἰς γε τὸ χρῆναι νοεῖν ἓνα Χριστὸν
 καὶ κύριον καὶ υἱὸν μετὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκός. προκειμένου γὰρ καὶ παρενεχθέν-
 τος εἰς μέσον τοῦ προσώπου τοῦ Ἑμμανουήλ, κἂν εἴ τις ἄνθρωπον λέγοι, τὸν ἐκ θεοῦ
 πατὴρ λόγον μορφήν δούλου λαβόντα νοοῦμεν καὶ ἐκ τῶν τῆς κενώσεως μέτρων δηλοῦσθαι 20
 φάμεν· εἰ δὲ δὴ καὶ θεὸν μονογενῆ, τὸν αὐτὸν εἶναι πιστεύομεν ἐνηνθρωπηκότα τε ἤδη
 καὶ σεσαρκωμένον. ἀλλὰ γάρ, ὡς ἔφην, ἐνὶ δὴ καὶ μόνῳ καὶ ἰδικῶς νοουμένῳ παρὰ
 τὸν ἐκ πατὴρ λόγον ἀνθρώπῳ προσνέμει τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὰ κατορθώματα
 καὶ αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομεῖναι φησι σταυρὸν εἶναι τε τῆς δόξης διαβεβαιούται κύριον, P 221
 γυμνῷ κτίσματι περιτιθείς τῆς ἀνωτάτω φύσεως τὰ αὐχήματα. φησὶ γάρ 25

Ἀκούσωμεν τοῦ μακαρίου Παύλου φανερῶς κεκραγὸς τίς ἐστὶν ὁ ἐσταυρωμένος. Loofs p. 357,
 καὶ γὰρ ἐσταυρώθη. ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ Ζῆι ἐκ δυνάμεως θεοῦ. 22-26
 ἡσθένησεν; ὁ θεὸς λόγος, αἰρετικέ; τίς 2 Cor. 13, 4

Ἀσθενείας μὲν οὖν ἀπάσης ἀμέτοχος παντελῶς ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος πρὸς ἡμῶν
 εἶναι πιστεύεται, αὐτὸς γάρ ἐστὶν ὁ τῶν δυνάμεων κύριος· πλὴν ἐκεῖνο φράσον· δέδιας 30
 ἐπ' αὐτοῦ τὸ τῆς ἀσθενείας ὄνομα λαβεῖν; διὰ ποίαν αἰτίαν; καίτοι τῆς μετὰ σαρκὸς
 οἰκονομίας τοῦ κατεφέχθαι δεῖν ἔξω τιθείσης αὐτόν, κἂν εἰ λέγοιτο τι παθεῖν τῶν ὅσα PG 225
 ἐστὶ παρά γε τὴν αὐτοῦ φύσιν τε καὶ δόξαν. εἰ γὰρ πλούσιος ὧν ἐπτῶχευσε καὶ 2 Cor. 8, 9
 γέγονε καθ' ἡμᾶς μορφήν δούλου λαβὼν, κἂν εἰ ἀσθενῆσαι λέγοιτο κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τὸ
 ἀπεικὸς οὐδέν, ἵνα πτωχεύσαντα θεωρῆς τὸν πλούσιον, ἐν ταπεινώσει τὸν ὑψηλόν, ἐν τῇ 35
 καθ' ἡμᾶς ἀσθενείᾳ τὸν τῶν δυνάμεων κύριον, τεθαύμασται δὲ διὰ τοῦτο τὸ περὶ αὐτοῦ
 μυστήριον. πῶς γὰρ καὶ πεινῆσαι λέγεται, καίτοι ζωῆς ἄρτος ὑπάρχων αὐτὸς καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ioh. 6, 33
 καταβάς καὶ Ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ; τίνα τρόπον κεκοπίακεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ὁ τῷ ἰδίῳ Ioh. 4, 6
 πνεύματι στερεῶν οὐρανοὺς; ἀλλ' οὐκ ἀνέξει κατὰ τὸ εἶκος, εἰ περὶ αὐτοῦ λέγοιτο ταυτὶ
 τοῦ μονογενοῦς, καίτοι τοὺς σοὺς πολυπραγμονήσας λόγους εὐρίσκω λέγοντας σαφῶς ὡς 40
 ἐκ προσώπου τοῦ μονογενοῦς

3 Ὅτι μορφή θεοῦ ὑπάρχων μορφήν περιβέβληται δούλου· ὅτι θεὸς λόγος ὧν ἐν σαρκὶ Loofs p. 358,
 καθορῶμαι· ὅτι δεσπόζων τοῦ παντός, πτωχεύοντος δι' ὑμᾶς περιβέβληται πρόσωπον· ὅτι 1-5
 πεινῶν ὁρατῶς, χορηγῶ τοῖς πεινῶσι τροφήν.

1—41 V 42—44 VVa

11 αὐτό Agellius αὐτῷ V 14 οὖν] οὐ V 21 πιστεύομεν Agellius πιστεύοντες V 23 προ-
 σνέμει scripsi προσνέμων V 24 διαβεβαιούται Agellius διαβεβαιούνται V 35 θεωρεῖς V 43 ὑμᾶς
 Loofs ἡμᾶς VVa

Acta conciliorum oecumenicorum. 1 1, 6

13

- Πῶς οὖν, εἰπέ, τὸ τῆς ἀσθενείας ὄνομα δεδιῶς καὶ ἀποκομίζων αὐτοῦ, κἄν ὁ τῆς
P 222 οἰκονομίας μὴ βούληται λόγος, αὐτὸν ἔφης πεινῆν μὲν ὁρατῶς ἢ γοῦν ἀνθρωπίνως, χορηγεῖν
δὲ θεικῶς τοῖς πεινῶσι τροφήν; ἄρ' οὐκ ἀσθενείας τρόπον εἶναι φῆς τὸ ἐν ἐνδείᾳ γενέσθαι
τροφῆς καὶ πεινῆσαι λέγεσθαι καθ' ἡμᾶς; ἀλλὰ τοῖς ἐθέλουσι φιλοσογεῖν ἀντιτετάχεται
γεννικῶς τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος. δεῖ τοίνυν ἡμᾶς ἢ πάντων αὐτὸν τῶν ἀνθρωπίνως 5
τε καὶ σμικροπρεπῶς εἰρημένων ἀποκομίζοντας ἀνθρώπῳ ψιλῶι περιτιθέναι τὰ τοιάδε τῶν
παθῶν ἢ γοῦν ἐννεονηκότας ὅτι θεὸς ὢν γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἀπαθῆ μὲν ὑπάρχειν αὐτὸν
ὁμολογεῖν κατὰ γε τὴν τῆς θεότητος φύσιν, παθεῖν δὲ πρὸς τούτῳ λέγειν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν
ἀσθενείαν <, τὴν> κατὰ τὸ ἀνθρώπινον καὶ κατὰ γε τὴν σάρκα φημί. ἐπεὶ φράσον
2 Cor. 13, 4 ἐρομένῳ πάλιν· ἐσταυρωσθαί φησιν αὐτὸν ἐξ ἀσθενείας ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἀποφέρει 10
δὲ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγου τὸ χρήμα, μικρὸν οἶμαί που καὶ δυσκλεῆς εἶναι λέγων καὶ οὐκ
ἄξιον αὐτοῦ· ἕτερος οὖν παρ' αὐτὸν ὁ ἐσταυρωμένος, ὃν καὶ τῆς δόξης κύριον ὁ θεὸς
1 Cor. 2, 8 ἡμῖν μυσταγωγὸς ἀποκαλεῖ λέγων εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης
ἐσταύρωσαν; ἄρ' οὖν ἔτι μεμένηκε τῆς δόξης κύριος ὁ ἡσθενηκὼς καὶ τὸ δυσκλεῆς δὴ
τοῦτο καὶ σμικροπρεπὲς ὑπομείνας πάθος; εἰ μὲν οὖν μεμένηκεν, οὐδεμίαν ἔχει τῷ 15
ἀσθενῆσαι ζημίαν· πῶς οὖν δέδιδας τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐν τούτοις γενέσθαι λέγειν οἰκονο-
μικῶς; εἰ δὲ ἀπώλισθεν ἀληθῶς τοῦ ὑπάρχειν ἔτι τῆς δόξης κύριος ὡδέ τε τοῦτο ἔχειν
διαβεβαιουταί τις, δυσσεβείας τῆς ἀνωτάτω καὶ μάλα εἰκότως ὑπομενεῖ τὴν γραφήν. κάμπτει
Phil. 2, 10, 11 γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χρι-
στοῦς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. κατευρύνεται γὰρ ἀπάσης τῆς ὑπ' οὐρανὸν ἢ δόξα 20
PG 228 Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν. ὅταν οὖν ἀκούσης
2 Cor. 13, 4 τοῦ πνευματοφόρου λέγοντος ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ Ζηὶ ἐκ δυνάμεως
P 223 θεοῦ, σύνες εὐσεβῶς· πεπονθέναι γὰρ ἀνθρωπίνως φησὶν αὐτόν, καίτοι τὴν φύσιν ἔχοντα
τοῦ παθεῖν ἐπέκεινα παντελῶς. ἔχων δὲ οὕτως ἀσθενούσης ἡνέσχετο τῆς σαρκὸς
καὶ παθῶν ἀνθρωπίνως τὸ ἀποθανεῖν ἀνεβίω θεικῶς, ζωοποιήσας τὸν ἑαυτοῦ ναὸν αὐτὸς 25
ὡς δύναμις τοῦ πατρός. καὶ γοῦν ἐνεστηκότος ἤδη τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἔδει τὸν ὑπὲρ
Mt. 26, 39 ἡμῶν ὑπομείναι σταυρόν, ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· πατέρα, εἰ δυνατόν, παρελθέτω
ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, προσετίθει δὲ τούτοις ἐπὶ τέλει τῆς προσευχῆς· πλήν
οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ἐπειδὴ δὲ ἄπαξ, καίτοι παναλκῆς ὢν λόγος καὶ
θεός, καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀσθενείᾳ γενέσθαι νενόμισται, τὴν τοῦ πράγματος αἰτίαν ἀποδι- 30
Mt. 26, 41 δούς οἰκονομικώτατά φησι· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.
ἄθρει δὴ οὖν ὅπως οὐδὲν καθυφαίς αὐτὸς οὔτε μὴν εἰς ἰδίαν φύσιν τὸ ἀσθενῆσαι παθῶν
συγκεχώρηκε τῇ σαρκὶ καὶ διὰ τῶν ἰδίων ἵεναι νόμων καὶ αὐτοῦ τὸ χρήμα λέγεται διὰ
τοὶ τὸ ἴδιον εἶναι τὸ σῶμα αὐτοῦ. οὐκοῦν ἄνθρωπον μὲν ἡμῖν ἀπέφηνεν αὐτὸν τὸ
ἀσθενῆσαι κατὰ τὴν σάρκα, θεὸν γε μὴν ἀσθενεῖν οὐκ εἰδότα τὸ μὴ ἀνασχέσθαι θανάτου 35
καὶ ἀποσοβῆσαι τὴν φθορὰν τοῦ ἰδίου σώματος· Ζωὴ γάρ ἐστι καὶ δύναμις τοῦ πατρός.
ὅτι γὰρ ἀσυνήθη τε καὶ ἀνεθέλητον οὔσαν αὐτῷ τὴν ἐν γε τούτοις ἀσθενείαν ἐποίησατο
θελητὴν ἐν εὐδοκίᾳ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἵνα σώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν, διδάξει λέγων αὐτὸς ὅτι
Ioh. 6, 38 39 καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψαντός με, <τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με> ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ 40
μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. καίτοι
πῶς εἴπερ ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἀγαθὸν δὲ πάντως ἴδιον, ἔχειν καὶ ἕτερον
P 224 παρὰ τοῦτο θέλημά φησιν ἑαυτὸν ὁ υἱός; εἰ γὰρ μὴ ἐστὶν ἀγαθός, πῶς εἰκὼν ἔτι καὶ χαρακ-

32—34 αὐτοῦ adfert Ephraim Ant. ap. Phot. p. 259, 3-7

V

2 πινῇ V 4 ἀντιτετάχεται scripsi ἀντιτάχεται V 5 γεννικῶς Agellius γενικῶς V 9 τὴν
addidi 14 ἡσθενηκῶς Agellius ἡθετηκῶς V 15 τῷ scripsi τοῦ V 33 ἰδίων in mg. add. V
38 σώσει V 40 τοῦτο — με addidi

τῆρ αὐτοῦ πιστεύεται; πῶς δὲ ἀληθεύσει λέγων ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν, καὶ Ιοῦ. 10, 30 ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα; οὐ γὰρ ἐν τῷ μὴ ἀγαθῷ καταθρῆσαι τις Ιοῦ. 14, 9 ἂν τὸν ἀγαθὸν κατὰ φύσιν. ἀλλὰ μὴν ἀγαθὸς ὁ υἱὸς ἐξ ἀγαθοῦ πέφηνε τοῦ πατρὸς καὶ ἐστὶν εἰκὼν ἀπαράλλακτος αὐτοῦ κατὰ πᾶν ὅτιοῦν. ποῖον οὖν ἄρα θέλημα παρείς, ὅπερ εἶναί φησιν ἑαυτοῦ, πεπραχέναι φησὶ τὸ τοῦ πατρὸς; ἔμελλε τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας 5 σαρκὸς ἀπαλλάττειν θανάτου τοὺς ὑπ' αὐτὸν γεγονότας, τουτέστιν ἡμᾶς, ἀλλ' ἦν τὸ τεθνάναι σαρκὶ δυσκλεῆς ἀσύνηθές τε, ὡς ἔφη, καὶ ἀπηχθημένον αὐτῷ, ὑπομεμένηκε δὲ καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς ἐν εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς. ἥιδει γὰρ ἥιδει καὶ μάλα σαφῶς ὅτι τῶν τῆς σαρκὸς ἕνεκα παθῶν ἀδοξήσας βραχὺ διασώσει σύμπαντας ἐπὶ τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον μεθιστάς. εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ 2 Cor. 5, 17 γέγονε τὰ πάντα καινὰ, καθὰ γέγραπται.

11

Αἱ μὲν οὖν θεόπνευστοι γραφαὶ Χριστὸν ἓνα καὶ υἱὸν καὶ κύριον τῷ κόσμῳ διακηρύττουσι PG 229 καὶ αὐτὸν εἶναί φασιν τὸν τῆς δόξης κύριον καὶ τὰς ἐκ τῶν Ἰουδαίων παροινίας ἐθελοντὶ ὑπομεῖναι δι' ἡμᾶς ἀνατλήναί τε τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον οἰκονομικῶς, οὐχ ἵνα μεθ' ἡμῶν ἀπομείνῃ νεκρός, ἀλλ' ἵνα τὸ πᾶσι δυσάντητον τοῦ θανάτου καταλύσας κράτος ἀνακομίσῃ 15 πρὸς ἀφθαρσίαν τὴν ἀνθρώπου φύσιν, θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκί· οὕτως δὲ πάλιν ἀφορμὰς τοῦ διορίζειν εἰς δύο τὸν ἓνα πανταχόθεν ἑαυτῷ συναγείρειν ἐπιχειρῶν ἀντιφέρεται μὲν εἰκῇ τοῖς οὐκ οὖσιν ὅλως, ἐπὶ κλημὰ δὲ ποιεῖται τισὶν ὡς τῆς ἀληθείας κατειρηκόσι καὶ παρασημαίνειν ἐθέλουσι τοῦ μυστηρίου τὸν τρόπον καὶ φησιν

4 Ἡδέως ἂν ἐνταῦθα τῶν αἰρετικῶν ἐπυθόμην τῶν τὴν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρω- Loofs p. 229, 4-16 πότητος φύσιν εἰς μίαν κατακινῶντων οὐσίαν, τίς ἐστὶν ἐνταῦθα ὁ παρὰ τοῦ προδότου 21 τοῖς Ἰουδαίοις παραδιδόμενος; εἰ γὰρ κράσις ἀμφοτέρων γεγένηται, ἀμφοτέρα παρὰ τῶν P 225 Ἰουδαίων συγκατεσχέθη, καὶ ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις. τίς δὲ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν σφαγὴν ὑπομείνας; ἀναγκάζομαι χρήσασθαι κατωτέροις λόγοις, ὡς πᾶσι γενέσθαι τὸ λεγόμενον δῆλον· περὶ τίνα τὰ τῆς πράξεως, εἶπέ μοι, συμβέβηκεν; εἰ 25 μὲν γὰρ περὶ τὴν τῆς θεότητος φύσιν, πῶς ἀμφοτέρα συγκινῶν κατατολμαῖς, καὶ <εἰ> μεμένηκεν ὁ θεὸς τοῖς Ἰουδαίοις ἀκατάσχετος καὶ τῆς σφαγῆς οὐ κεκοινώνηκε τῇ σαρκί, πόθεν, εἶπέ μοι, παρεισάγεις τὴν κράσιν;

Εἰ μὲν οὖν τινές εἰσιν οἱ τὴν τῶν φύσεων εἰς ἀλλήλας ἀνάχυσιν γεγενῆσθαι λέγοντες καὶ τὸν ἀνέφικτον ὑπομεῖναι φυρμὸν καὶ τὴν εἰς σάρκα τροπὴν παθεῖν δύνασθαι διατεινό- 30 μενοι τὴν τοῦ λόγου φύσιν ἢ γοῦν εἰς θεότητα μεταχωρῆσαί ποτε τὴν ἐνθωείσαν αὐτῷ σάρκα, διημαρτήκασιν τάληθοῦς καὶ φρενὸς ἕξω γεγονότες ὀρθῆς, μᾶλλον δὲ τὴν ἀπάσων ἐσχάτην νοσοῦντες ἐμβροντησίαν ἀκούσονται πρὸς ἡμῶν πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς Mt 22, 29 γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ (ἀκράδαντος γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ λόγου φύσις καὶ τροπῆς οὐκ οἶδεν ἀποσκίασμα παθεῖν, σαρκὶ δὲ καὶ αἵματι κεκοινωνηκῶς καὶ μετεσχηκῶς 33 Iac. 1, 17 ὁμοίως ἡμῖν τῶν αὐτῶν, καθὰ γέγραπται, μεμένηκεν ὁ αὐτός)· εἰ δὲ ἅπας οὖν τις τῶν Hebr. 2, 14 τοῖς ἱεροῖς ἐντεθραμμένων γράμμασιν ἀπηχθημένον ποιεῖται τὸ κἂν γοῦν ἀκοῦσαι μόνον ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς πεπραχῆναι τὴν τροπὴν, τί τὰ οὕτως αἰσχυρὰ καὶ μιᾷ τῇ παρὰ πάντων ψήφῳ κατεγνωσμένα καὶ ἀπόβλητα παντελῶς ὡς ἀληθῆ τε καὶ εἰρημένα δεχόμενος πειρᾷ διατέμνειν τὸν ἀμέριστον, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἔνωσην; εἰ γὰρ δὴ κατὰ ἀλήθειαν ἔλοιο 40 μαθεῖν τίς ὁ παρὰ τοῦ προδότου τοῖς Ἰουδαίοις παραδιδόμενος καὶ τὴν σφαγὴν ὑπομείνας,

5 cf. Exc. Mar. Merc. XV

1—Ig. 29—41 V

20—28 VVa

6 αὐτοῦ V

21 κατακινῶντων Va

26 εἰ add. Agellius

33 νοσοῦντες ἐμ-

βροντησίαν ed. Rom. νοσοῦντες ἐμβροντησίαν V

35 κεκοινωνηκῶς V

37 ἀπηχθημένον Agellius

ἀπηχθημένων V

- P 226 ἀκούσῃ σαφῶς· ὁ εἷς καὶ ὁ μόνος Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος, τουτέστι μορφὴν δούλου λαβὼν ὁ ἐκ θεοῦ λόγος ἐνανθρωπήσας τε καὶ σεσαρκωμένος. πέπρατο μὲν γὰρ παρὰ τοῦ προδότου τοῖς Ἰουδαίων καθηγηταῖς καὶ κατείχετο μὲν ἀνθρωπίνως, ὅτι καὶ ἄνθρωπος
- PG 232 ἦν μετὰ τοῦ μῆναι θεός, ἤλεγχε δὲ θεικῶς τῶν κατεχόντων αὐτὸν τὴν ἀσθένειαν. καὶ
- Io. 18, 3-6 τοῦτο ἡμῖν καθίστησιν ἐναργὲς ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὡδὶ γεγραφώς· ὁ οὖν 5 Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐκ τῶν Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὀπλων, Ἰησοῦς δὲ εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς· γίνα Ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμί. εἰστήκει <δὲ> καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν 10 εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ εἰμί, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί. ἀκούεις ὅπως κατασοβαρεύεσθαι μὲν τῆς παρ' αὐτῷ δόξης οὐκ ἔαι τοὺς παρὰ τοῦ προδότου συνειλεγμένους· προσκεκόμικε μὲν γὰρ ἑαυτὸν τὸ ἐγὼ εἰμί λέγων, οἱ δὲ καὶ πρὸς μόνην ἀτονήσαντες τὴν φωνὴν ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω· ὅτι δὲ οὐχὶ τῆς αὐτῶν ἰσχὺς ἔργον ἦν τὸ κατασχεῖν αὐτόν, ἀλλ' ὡς ἐν καιρῷ καὶ χρεῖαι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ἐποιεῖτο παραδεκτόν, 15
- Mt 26, 55-56 πεπληροφόρηκε λέγων· ὡς ἐπὶ ληιστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. ὁ γὰρ πάλαι προείρηκε διὰ προφητῶν ἁγίων, τοῦτο πεπλήρωκε καθείς
- Phil. 2, 7 ἑαυτὸν εἰς κένωσιν ὁ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ὁ ἐν 20 μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ πατρός. ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν ταῖς τῶν ἀπλουστέρων ἀκοαῖς τὸ τῆς κράσεως ὄνομα παρεισκρίνειν ἐπιχειρῶν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ἀδικεῖς τὸ θαῦμα;
- P 227 οὐ γάρτοι προσῆκε πικρῶς τε καὶ ἀπηνῶς εἰς μέσον ἵεναι λέγοντα· ἄρα ὁ θεὸς λόγος κατεσχέθη; ἄρα τὴν σφαγὴν ὑπέμεινεν ἢ τῆς θεότητος φύσις; ὅτι οὖν ἐξ ἀκριβοῦς ἀμαθίας τὰ τοιαῦτα φῆς, ἐντεῦθεν εἴσῃ τοι καὶ μάλα ῥαιδίως. τετελειῶσθαι φαμέν τοὺς 25
- 2 Tim. 4, 7 ἁγίους μάρτυρας πάντα παθεῖν ἐλομένους, ἵνα τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενοι, τὸν δρόμον τελέσαντες, τὴν πίστιν τηρήσαντες, τὸν τῆς εἰς Χριστὸν γνησιότητος ἀναδήσωνται στέφανον. ἄρ' οὖν εἴ τις ἔροιτο προσιών· ὅτε τὰ τῶν ἁγίων σώματα σιδήρῳ κατεξαινέτο ἢ γοῦν δεδαπάνητο πυρὶ ἢ καὶ ὅτε τὴν ἀρχὴν δεσμῶται γεγόνασιν, ἄρα τοῖς σώμασι συγκατείρχθησαν αἱ ψυχαί, ἄρα γεγόνασιν καὶ αὗται πυρὸς ἔργον καὶ ξίφους; καίτοι φαμέν 30 αὐτὰς ἀπαλλάττεσθαι τῶν σωμάτων, τῶν τοιούτων αἰκιῶν οὐδὲν εἰς ἰδίαν ὑπομενούσας φύσιν. ἄρ' οὖν, εἰπέ μοι, ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀμέτοχοι τῶν στεφάνων εἶεν ἄν, ὅτι μὴ πεπόνθασιν τὰ σώματων; ἀλλ' ὁ γε τῆς ἀληθείας λόγος οὐκ ἔξω τίθησι τοῦ παθεῖν αὐτάς· πεπόνθασιν γὰρ τὰ αὐτῶν καὶ οὐ τὰ ἐτέρων σωμάτων. ἀμαθὲς οὖν ἄρα τὸ διαπυνθάνεσθαι φιλεῖν εἰ παραδέδοται μετὰ τῆς σαρκὸς ἢ τῆς θεότητος φύσις ἢ γοῦν ἐνεσχέθη 35 τοῖς Ἰουδαίων βρόχοις ἢ καὶ αὐτὴν ὑπέμεινε τὴν σφαγὴν, εὐσεβὲς δὲ μάλλον ἐννοεῖν ὅτι πάντῃ <τε> καὶ πάντως ὠκειώσατο μὲν ὁ λόγος τὰ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ συμβεβηκότα πάθη,
- PG 233 μεμένηκε δὲ ἀπαθὴς ὡς θεός, πλὴν οὐκ ἔξω τοῦ πάσχοντος σώματος. αὐτὸς δὲ τὰ οὕτως οἰκονομικῶς πεπραγμένα τοῖς τῆς ἀτοπίας ἐγκλήμασιν ἐνίεις ἄνω τε καὶ κάτω λέγων μὴ δὴ χρῆναι πρὸς τινος τὴν τῆς θεότητος φύσιν ὑπομεῖναι λέγεσθαι τὴν σφαγὴν, περι- 40 ἴστησιν ἀνοσίως εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν καὶ αὐτὸν εἶναί φησι τὸν ἐσταυρωμένον καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἀνατλάντα θάνατον. ἀκούω γὰρ λέγοντος ἐν ἐξηγήσει πάλιν ἐτέραι

V

10 δὲ om. V 23 προσῆκε scripsi προσήκει προσήκει V ἵεναι ed. Rom. εἶναι V 24 οὖν
 scripsi οὐκ V δὲ Agellius 28 ὅτε Agellius ὅτι V 31 αὐτοῦς V 34 αὐτάς Agellius αὐτοῦς V
 37 τε om. V ὠκειώσατο scripsi οἰκειώσεται V

5 Οὗτος ὁ τὸν ἀκάνθινον περιθέμενος στέφανον, οὗτος ὁ λέγων θεέ μου θεέ μου, P 228 Loofs
 ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τελευτήν ὑπομείνας. p. 260, 3-5
 Mt. 27, 46

Ἐπόμενος μὲν οὖν αὐτὸς τῷ ἰδίῳ σκοπῷ τὰ τοιάδε φησίν, ἡμεῖς δὲ αὐτῷ σοφώ-
 τερόν τε καὶ ἀληθέστερον ἐπιδείξομεν τὸν Ἐμμανουὴλ τὸν τοῦ κόσμου παντὸς σωτῆρα καὶ
 λυτρωτὴν. γέγονε γάρ, ὡς ἤδη πλειστάκις εἵπομεν, σὰρξ ὁ λόγος σῶμά τε ἴδιον ποιη- 5
 σάμενος τὸ πάσχειν εἰδὸς αἰκίας τε καὶ θάνατον δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτὸ καί, καθά φησιν
 ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας. ἡ γὰρ οὐκ Hebr. 12, 2
 αἰσχύνη καὶ οἶονεῖ τίς ἐντροπὴ τῷ πανσθενεῖ καὶ ζωοποιῷ καὶ παθῶν ἐπέκεινα λαχόντι
 τὴν φύσιν τὸ ἔξ ἀνθρωπίνης ἀσθενείας σταυρωθῆναι δοκεῖν καὶ ἐν θανάτῳ γενέσθαι
 κατὰ τὴν σάρκα; καὶ γοῦν ὁ αὐτὸς πού φησι διὰ φωνῆς Ἑσαίου· τὸν νῶτόν μου Ies. 50, 6
 δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ πρόσω- 11
 πόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων, καὶ πάλιν· διὰ τοῦτο Ies. 50, 7. 8
 οὐκ ἐνετράπην, ἀλλ' ἔθηκα τὸ πρόσωπόν μου ὡς στερεὰν πέτραν καὶ [οὐκ]
 ἔγνω ὅτι οὐ μὴ καταισχυθῶ, ὅτι ἐγγίζει ὁ δικαίωσας με. ὅσον μὲν γὰρ
 ἦκεν εἰς γε τὰς Ἑλλήνων καὶ μέντοι καὶ Ἰουδαίων ἀνοσίας ἀγέλας, σκάνδαλόν τε ὁμοῦ 1 Cor. 1, 23
 καὶ μωρία νενόμισται τὸ Χριστοῦ μυστήριον· καταμειδιῶσι γὰρ οἱ τάλανες τοῦ τιμίου 18
 σταυροῦ· ἐκβέβηκε δὲ τῆς δοκούσης αὐτοῖς ἀσθενείας τὸ πέρας εἰς εὐκλείας δύναμιν τῆς
 ἀληθῶς θεοπρεπεστάτης. μεμαρτύρηται γὰρ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ὅτι τε εἴη
 θεὸς καὶ θεοῦ κατὰ ἀλήθειαν υἱὸς ὡς θανάτου κρείττων καὶ φθορᾶς, καὶ ὁμοῦ τῷ γεγεννη-
 κότι προσκυνεῖται παρὰ πάντων. ἄκουε δὲ διακεκραγὸς ἡμῖν αὐτὸ δὴ τοῦτο γράμ- 20
 ματος ἱεροῦ· οὕτως λέγει κύριος· ἀγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐ- Ies. 49, 7
 τοῦ, τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν δούλων τῶν ἀρχόντων. βα- P 229
 σιλεῖς ὄψονται αὐτὸν καὶ ἀναστήσονται ἄρχοντες καὶ προσκυνήσουσιν
 αὐτῷ. ὁμολογεῖτε, φησίν, ἅγιον εἶναι κατὰ φύσιν ὡς θεὸν τὸν τὴν ἰδίαν ψυχὴν
 ἐκφαυλίζοντα, τουτέστι τὸν τῆς ἑαυτοῦ καταφρονήσαντα ψυχῆς· τέθεικε γὰρ αὐτὴν ὑπὲρ Ioh. 10, 11
 τῶν προβάτων ὡς ποιμὴν ἀγαθός. ὃν ἐβδελύξαντο μὲν τὰ ἔθνη, δούλοι δὲ καὶ ὑπη- 26 PG 236
 ρέται ῥαπίσμασιν ὕβρισαν, τῆς τῶν Φαρισαίων πληθύος ἀνοσίως ἐμπαροινούσης αὐτῷ,
 τοῦτον ὄψονται βασιλεῖς καὶ ἀναστήσονται· τούτῳ προσκυνήσουσιν ἄρχοντες ὡς θεῷ
 δηλονότι καθιγμένῳ πρὸς κένωσιν, ἵνα παθῶν σαρκὶ διασώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν· οὗτος ὁ
 ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἀκάνθινον περικείμενος στέφανον· οὗτος, οὐκ ἄλλος ὁ σταυρούμενος μὲν 30
 ἀνθρωπίνως καὶ λέγων θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες, συστέλλων δὲ Mt. 27, 46
 θεικῶς τοῦ ἡλίου τὸ φῶς καὶ ἐν ἡμέραι μέσῃ νύκτα τιθεῖς, ἵνα μὴ ἄνθρωπον ἀπλῶς ψιλῇ Mt. 27, 45
 κατὰ σὲ συναφείαι τετιμημένον, τῇ πρὸς γε φημί τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, ὁμολογῶμεν αὐτόν,
 θεὸν δὲ μᾶλλον εἶναι πιστεύσωμεν ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ,
 μεμνημένοι διὰ φωνῆς ἀγίου λέγοντος· καὶ ἐνδύσω τὸν οὐρανὸν σκότος καὶ θήσω Ies. 50, 3
 ὡς σάκκον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ ὁ λαλῶν πάρεστι καὶ ὁ πάλαι 38
 προμεμήνυκεν ἐσόμενον ὡς θεός, ἐπλήρου κατὰ καιροὺς ἀνθρωπίνως σταυρούμενος.
 μόνον οὐχὶ γὰρ πενθικὸν ἱμάτιον ὁ οὐρανὸς τὸν σκότον ἠμπέσχετο, ἥλιος δὲ τῶν ἀκτίνων
 τὸ σέλας οὐκέτι διδοὺς τοῖς ἐμπαροινῆσαι τετολημκόσι τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ καὶ θεῷ
 τὸν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἐσόμενον αὐτοῖς προκαταμεμήνυκε σκότον. ψάλλει γὰρ που 40

5 cf. 2, 10 Exc. Eph. XIII Mar. Merc. X

1—2 VVa

3—40 V

6 εἰδῶς V

8 οἰονή V

12 ἀπέστρεψα V

ἐμπτυσμάτων V

13 οὐκ del. ed. Rom.

14 ἐγγύζη V

35 ἀγίου V Ἑσαίου Seuerus ut testatur Pusey

38 ἠμπέσχετο Pusey ὑμπέσχετο V

39 διδιδούσ V

- Ps. 68, 24 καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ περὶ αὐτῶν· σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ
P 230 βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον. διερρήγνυτο δὲ καὶ
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐκκαλύπτειν ἤδη τὰ ἅγια τῶν ἁγίων
- Hebr. 9, 8 καὶ τὰ ἐσωτάτω δεικνύον, ὥς οὐκέτι μὲν ἐχούσης στάσιν τῆς πρώτης σκηνῆς, πεφανερω-
μένης δὲ ἤδη τῆς τῶν ἁγίων ὁδοῦ, δηλὸν δὲ ὅτι τῆς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. ἅγιος 6
- Gal. 3, 24 μὲν γὰρ ὁμολογουμένως καὶ ὁ νόμος ἦν, ὅτι καὶ δικαιοσύνης πρύτανις, γέγονε δὲ καὶ
παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν· ἁγιωτέρα γε μὴν ἀσυγκρίτως ἢ ἐν Χριστῷ νοεῖται ζωὴ καὶ τῆς
ἐν σκιαῖς καὶ τύποις λατρείας προφερεστέρα τε καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἢ ἐν πνεύματι τε καὶ
ἀληθείαι. ἄρ' οὐχὶ θεοπρεπὴ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπου φύσιν τὰ τοιαῦτα τῶν κατορθωμάτων εἶεν
- Gen. 3, 24 ἄν; οὐ τὸ σωτήριον πάθος δεδυσώπηκε μὲν τὴν στρεφομένην ῥομφαίαν, εἰσκεκόμικε δὲ 10
πάλιν ἐν τῷ παραδείσῳ τὸν ἄνθρωπον; ἔφη γὰρ ὁ Χριστὸς τῷ συγκρεμαμένῳ ληιστῇ
- Lc. 23, 43 σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οὐκ ἐπέλαμψε τοῖς ἐν σκότῳ μετ'
Ies. 49, 9 ἐξουσίας ἐπιφωνῶν τὸ ἀνακαλύφθητε; κεκένωκε γὰρ τὸν αἶδον ὡς θεὸς καὶ δεσμῶν
- Iob 38, 16, 17 ἀνῆκε τοὺς ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ἦν ὁ πάλαι βοῶν πρὸς τὸν τληπαθέστατον Ἰώβ· ἤλθες
ἐπὶ πηγὴν θαλάσσης, ἐν δὲ ἵχνεσιν ἀβύσσου περιεπάτησας· ἀνοίγονταί σοι 15
φόβῳ πύλαι θανάτου, πυλωροὶ δὲ αἰδοῦ ἰδόντες σε ἔπτηξαν. τί τοίνυν
τὰ ἔτι * * θεοπρεπὴ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνὶ καὶ ἀνθρώπῳ μόνῳ προσνέμων οὐκ ἐρυθρίαίς; ὅτι
γὰρ αὐτὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος μορφὴν δούλου λαβὼν σαρκὸς τε καὶ αἵματος κεκοινωνηκώς
- PG 237 ἠνέσχετο μὲν δοῦναι τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον σῶμα δι' ἡμᾶς καὶ ὑπάρχων ἀπαθὴς κατὰ φύσιν
- Col. 1, 12-18 σαρκὶ πέπονθεν ἐκὼν, πιστῶσεται γράφων ὁ πάνσοφος Παῦλος· εὐχαριστοῦντες τῷ 20
πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ
φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν,
- P 231 τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου,
πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐ- 25
ρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες
εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι, τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται καὶ
αὐτὸς ἐστὶ πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε καὶ αὐτὸς ἐστὶν
ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὃς ἐστὶν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν
νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πασὶν αὐτὸς πρωτεύων. ἰδοὺ δὴ καὶ μάλα σαφῶς 30
ὁ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων ἱεουργὸς αὐτὸν ἔφη τὸν δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα
θεὸν λόγον, ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, τὸν δι' οὗ παρήχθη πρὸς ὑπαρξιν τὰ
τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, τὸν ὄντα πρὸ πάντων,
ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε, κεφαλὴν δεδοσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ αὐτὸν εἶναι πρωτότοκον
ἐκ νεκρῶν. ἀλλ' ἐστίν, ἴσως ἑρεῖς, κατὰ φύσιν ζωὴ ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος· εἴτα 35
πῶς ἢ τίνα δὴ τρόπον τεθναίῃ ἂν ἡ ζωὴ; καλῶς, ἀναγκαῖα καὶ ἐπωφελὴς ἡ πεῦσις.
οὐκοῦν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν χρησίμως παραλαμβάνεται τὸ σάρκα γενέσθαι νοεῖν
τε καὶ λέγειν τὸν αἰετῶς ζῶντα καὶ ζωοποιὸν τοῦ θεοῦ λόγον, τουτέστιν ἴδιον ποιήσασθαι
σῶμα τὸ θανάτου δεκτικόν, ἵνα νοῆται παθὼν αὐτός, ὅτι τὸ ἴδιον αὐτοῦ πέπονθε σῶμα.
- 1 Cor. 15, 20 οὕτω γὰρ αὐτὸν γενέσθαι φανερὸν ἀπαρχὴν τῶν κεκοιμημένων καὶ πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν. 40
τεθεῖσθαι γὰρ λέγεται μεθ' ἡμῶν ἐν μνήματι διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὁ ἀνίστας τοὺς νεκρούς.
- Hebr. 10, 20 ἵνα καὶ ἡμεῖς συνεγερθῶμεν αὐτῷ· ταύτην γὰρ ἡμῖν ἐνεκαίνισε τὴν ὁδὸν καὶ ταύτης
ἐνεκα τῆς αἰτίας τεταπείνωκεν ἑαυτὸν καθεὶς εἰς κένωσιν καὶ εἰς ἀνθρωπότητα μεθ' ἡμῶν,
καίτοι θεὸς ὢν φύσει καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς πεφηνώς ὁ μονογενής.

V

8 σκιαῖς Agellius σκηναῖς V
36 τεθναίῃ ἂν scripsi τεθνᾶναι V

17 lacunam signavi, c. g. supplendo μείζω καὶ παντὸς μᾶλλον
39 ἵνα ed. Rom. εἶνα V νοεῖται V 42 ἐνεκαίνισε V

Ἄλλ' οἶεται μὲν κατὰ τὸ εἰκὸς τοὺς ὧδε ταῦτ' ἔχειν ὑπειληφότας καὶ ἀληθῶς δοξάζοντας P 232 ἔμβροντησίας εἰς λήξιν τῆς ἀνωτάτω δραμεῖν, σκηπτόμενος δὲ πανταχοῦ τὸ δεῖν ἀπαθῆ τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ ἡμῶν ὁμολογεῖσθαι λόγον, ἐξίστησιν αὐτοῦ, καὶ τοῦτο εἰς ἅπαν, τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον, οὐκ ἀξιοῖ δὲ ὥσπερ ἡ φρονεῖν ἢ λέγειν ὅτι πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν, καίτοι τῆς θεοπνεύστου γραφῆς σαρκὶ λεγούσης παθεῖν καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀσώματον * * ὅτι 1 Petr. 4, 1 τὸ ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἐνωθὲν αὐτῷ πέπονθε σῶμα. ἔφη δὲ πάλιν ὡδί 6

6 1 Διὰ τοῦτο περὶ τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς ὁ μακάριος Πέτρος καταγγέλλων καὶ τὴν ἐκ Loofs p. 267, τῆς θεότητος τῆς φαινομένης φύσεως διηγούμενος ὑψωσιν, τοῦτον, φησί, τὸν Ἰησοῦν 11-268, 3 ἀνέστησεν ὁ θεός. οὐκ ἀπέθανε θεός, ἀλλ' ἀνέστησεν. ἄκουε τῶν τοῦ Πέτρου Act. 2, 32 ῥημάτων, Ἀπολινάριε, ἄκουε σὺν Ἀπολιναρίῳ καὶ Ἀρειε. τοῦτον, φησί, τὸν Ἰησοῦν 10 PG 240 ἀνέστησεν ὁ θεὸς τὸν φαινόμενον, τοῦτον τὸν ὀρώμενον ὄμμασι, τὸν ξύλῳ προσηλωθέντα, τὸν ταῖς τοῦ Θωμᾶ ψηλαφηθέντα χερσὶ, τὸν πρὸς αὐτὸν κεκραγότα· ψηλάφησον, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ Lc. 24, 39 ταύταις πεισθεῖς ὁ μαθητὴς ταῖς φωναῖς καὶ τῇ ψηλαφήσει τοῦ σταυρωθέντος σώματος πεισθεῖς <περὶ> ἀναστάσεως τὸν παραδοξοποιὸν ἐδοξολόγει θεόν· ὁ κύριός μου καὶ Ioh. 20, 28 ὁ θεός μου [δόξα σοι], οὐ τὸ ψηλαφηθὲν προσαγορεύων θεόν· οὐδὲ γὰρ ψηλαφήσει 16 θεότης εὐρίσκεται.

2 Καὶ μεθ' ἕτερα· Περὶ τοῦ ψηλαφητοῦ τούτου καὶ ὁ Πέτρος ἐβόα· τοῦτον τὸν Ἰη- Loofs p. 268, σοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς· δεξιᾷ δὲ βοη- 12-14 Act. 2, 32, 33 θούσης ὁ θεὸς λόγος οὐκ ἔχρηζεν, Ἀρειε. 20

Ἀνίστησι μὲν ὁ υἱὸς τοὺς νεκροὺς καὶ θανάτου κρείττονα φαμέν ὑπάρχειν αὐτόν, μεμνήμεθα γὰρ ἀναφανδὸν εἰρηκότος ἐγὼ εἰμί ἢ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· πλὴν ὅταν Ioh. 11, 25 ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Πέτρος εὐαγγελίζεται λέγων τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ P 233 θεός, αὐτὸν εἶναι πιστεύομεν Ἰησοῦν τὸν ἐνανθρωπήσαντα λόγον. πῶς οὖν ἐγηγέρθαι Act. 2, 32 φαίη τις ἂν αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρὸς ὑψῶσθαι τε τῇ αὐτοῦ δεξιᾷ; χρῆναι γὰρ οἶμαι ταυτὶ 25 διατρανοῦσθαι σαφῶς τοῖς οὐκ ἔχουσι νοεῖν, ἵνα καὶ τὴν τοῦ σκανδάλου πρόφασιν ἀπο- κείραντες ὀρθῇ καὶ ἀπλανεστάτην τὴν τῆς ἀληθείας ἀποφήνωμεν ὁδόν. δέδωκε τοίνυν τὸ ἴδιον σῶμα τῷ θανάτῳ πρὸς βραχύ (χάριτι γὰρ θεοῦ, καθά φησιν ὁ Παῦλος, ὑπὲρ Hebr. 2, 9 παντὸς ἐγεύσατο θανάτου), εἴτα ὑπάρχων αὐτὸς ἡ ζωοποιὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ δεξιᾷ καὶ δυνάμει φθορᾶς καὶ θανάτου κρείττον ἀπέφηνεν αὐτό. καὶ πρὸς γε τοῦτο 30 ἡμᾶς πιστῶσεται λέγων πρὸς Ἰουδαίους· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν Ioh. 2, 19 ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. σύνες οὖν ὅπως αὐτὸς ἐγείρειν τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἐπαγγέλλεται, καίτοι τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἀναστήσαι λεγομένου· δεξιᾷ γάρ, ὡς ἔφην, ἐστὶ καὶ δύναμις τοῦ πατρὸς ἡ ζωοποιὸς ὁ υἱός. ὥστε κἂν ἐνεργεῖν ὁ πατήρ λέγεται τὴν τοῦ θείου ναοῦ ζωοποίησιν, ἐνήργηκε δι' υἱοῦ, κἂν εἰ ὀρώμιτο πάλιν ὁ υἱὸς ἐνεργήσας, ἀλλ' οὐ 35 δίχα τοῦ πατρὸς ἐν πνεύματι. μία γὰρ ἡ θεότης φύσις, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἰδικαῖς νοουμένη καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς δρωμένοις κίνησιν τε καὶ ἐνέργειαν ἔχουσα, νοητὴν δη- λονότι καὶ θεοπρεπῇ. οὐκοῦν παρεχόμενος μὲν τὸ σῶμα τοῖς τῆς ἰδίας φύσεως νόμοις καὶ τὴν τοῦ θανάτου γεῦσιν ἐδέχετο, καὶ τοῦτο παθεῖν ἐφέντος αὐτῷ χρησίμως τοῦ ἐνω-

6, 1. 2 cf. Mar. Merc. p. 31, 37—32, 12; 6, 1 cf. Exc. Mar. Merc. VIII

1—6. 21—39 V

7—20 VVa

5 lacunam signavi e. g. supplendo ὑπάρχοντα ὡς θεόν 7 ὁ — πέτρος ἀπαρχὴς V 12 τοῦ om. Va 12/13 *παῖρα et uide* Mar. Merc. p. 57, 3 *παῖρα et uide* p. 31, 42 13 θεωρεῖται V 15 περὶ addidi cf. p. 12, 27 16 δόξα σοι V om. Va Mar. Merc. 39 αὐτῷ Patrol. αὐτό V

θέντος λόγου θείαι γε μὴν ἐζωοποιεῖτο δυνάμει τῇ τοῦ ἐνωθέντος αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν
 Mt. 1, 23 λόγου. ὅλον οὖν νοοῦμεν τὸν Ἑμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός,
 Act. 2, 32 ὅταν ἀκούσωμεν λέγοντος τοῦ θεσπεσίου Πέτρου τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ
 P 234 θεός, κἄν τὸν ὁρώμενον λέγῃς καὶ προσηλωθέντα τῷ ξύλῳ τὸν <τε> ταῖς τοῦ Θωμᾶ
 PG 241 ψηλαφηθέντα χερσίν, οὐδὲν ἦττον ἡμεῖς σεσαρκωμένον νοοῦμεν τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον
 ἓνα τε καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦμεν υἱόν. ἀόρατος γὰρ τὴν φύσιν ὑπάρχων γέγονεν
 ὁρατός, ὅτι καὶ ἴδιον ἦν αὐτοῦ τὸ ὁρώμενον σῶμα. ψάλλει γοῦν ὁ θεῖος ἡμῖν Δαυίδ·
 Ps. 49, 3 ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἤξει, ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται, καὶ μὴν καὶ ὁ
 Hab. 3, 3 μακάριος Ἀμβακούμ· ὁ θεὸς ἐκ Θαιμᾶν ἤξει καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου
 δασέως. οὗτος ὑπάρχων καὶ ἀναφῆς, ἀπτός γενέσθαι λέγεται διὰ τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ
 Lc. 1, 1, 2 σῶμα. γράφει γοῦν ὁ Λουκᾶς· ἐπειδὴ περ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι
 διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἡμῖν πραγμάτων, καθὰ παρέδοσαν
 ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καὶ πρὸς γε
 Ioh. 1, 1, 2 τούτῳ φησὶν ὁ σοφὸς Ἰωάννης· ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, 15
 περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυ-
 ροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν
 πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ἀλλ' εἰ μὴ γέγονεν ἀπτός τε καὶ ὁρατός ὡς ἴδιον
 ἔχων τὸ ὑποπίπτον ἀφῆι καὶ ὁράσει σῶμα, πῶς αὐτόπται τοῦ λόγου γεγονάσιν οἱ πάνσο-
 φοι μαθηταί; πῶς δὲ καὶ τεθέανται καὶ ψηλαφήσαι φασὶ τὸν λόγον τῆς ζωῆς, ἣτις ἦν 20
 πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν; τοῦτον οὖν αὐτὸν τὸν ἀπτόν τε καὶ ὁρατόν,
 τὸν τῷ ξύλῳ προσηλωμένον ἐπέγνω μὲν ὁ Θωμᾶς, ὡμολόγει δὲ καὶ μάλα ὀρθῶς θεὸν καὶ
 Ioh. 20, 28, 29 κύριον. ἔφη γὰρ εὐθύς· ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου, εἴτα πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἐωρα-
 κότες καὶ πιστεύσαντες. τί πιστεύσαντες, εἰπέ μοι; ἄρ' οὐχ ὅτι θεὸς ὢν φύσει 25
 P 235 τὸν ἴδιον ἐκ νεκρῶν ἀνέστησε ναόν; καίτοι πῶς ἀμφίλογον τὸ πρᾶγμά ἐστιν; ἀλλ' ὁ
 χρηστὸς οὗτοσί μόνον οὐχὶ ταῖς τοῦ μαθητοῦ φωναῖς ἐπερυθριῶν ἀσυνέτως οὐχ ὁμολογήσαι
 φησιν αὐτὸν ὅτι καὶ κύριος καὶ θεός ἐστιν ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, παρατρέπει δὲ μᾶλλον
 ἐπὶ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τὴν τοῦ λόγου δύναμιν καὶ φησιν ὅτι τὸν παραδοξοποιὸν ἐδοξολόγει
 θεόν, λέγων· ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. προσεπάγει δὲ τούτοις 30
 Loofs p. 268, 1-3 Οὐ τὸ ψηλαφηθὲν προσαγορεύων θεόν· οὐ γὰρ ψηλαφήσει θεότης εὐρίσκεται.
 Ἐπιτιμᾷς οὖν, εἰπέ μοι, τῷ μαθητῇ κύριον καὶ θεὸν ὀνομάζοντι τὸν Χριστόν;
 καίτοι δέδειχεν ἡμῖν ἀρτίως ὁ λόγος ὅτι θεὸς ὢν κατὰ φύσιν ὁ μονογενὴς ἀναφῆς καὶ
 ἀόρατος ἀπτός γέγονε καὶ ὁρατός. ὅταν δὲ λέγῃς· οὐ γὰρ ψηλαφήσει θεότης εὐρίσκεται,
 πάλιν ἐκείνο ἐροῦμεν· τί παρωσάμενος τὴν οἰκονομίαν ὡς περὶ γυμνῆς διαλέγῃ θεότητος, 35
 εἰς λήθην δὲ ὥσπερ ἑλληκῶς ὅτι καὶ ἐσαρκώθη καὶ ἐνηνθρώπησεν ὁ ἀναφῆς καὶ ἀσώ-
 ματος, οὐκ ἀνέχηι θεὸν ὀνομαζούσης αὐτὸν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διὰ τοι τὸ ἐψηλα-
 φῆσθαι σαρκὶ ὡφθαί τε ὁμοίως τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις; ἀλλ' ἡμεῖς γε, ὦ τᾶν, ὁμοῦ
 τῷ μακαρίῳ Θωμᾷ τὸν τῷ ξύλῳ προσηλωμένον, τὸν ψηλαφηθέντα χερσίν ἐωραμένον τε
 PG 244 τοῖς ἀνθρωπίνοις ὄμμασι ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις εὐφημίαις στεφανοῦντες φαμέν· ὁ κύ- 40
 ριός μου καὶ ὁ θεός μου.

Ὅτι δὲ κἄν εἴ τις λέγοι σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ παθεῖν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, οὐκ ἂν ἀμοιρή-
 σαιε τοῦ καὶ ἐπαινεῖσθαι δεῖν καὶ φρονεῖν ἐλέσθαι τὰ ἀληθῆ (μεμένηκε γὰρ καὶ οὕτως
 ἀπαθής), πειράσομαι καταδειξαι πάλιν ἐξ ὧν γέγραφας αὐτὸς ἢ γοῦν ἔφης ἐν ἐκκλησίαις.

V

4 τε addidi 17 ἀπαγγέλλωμεν ἡμῖν V 27 ὁμολογήσαι scriptis ὁμολόγησε V 40 στε-
 φανοῦνται V, τεσ in mg.

ἐπαίνου μὲν γὰρ ἀξιοῖς τοὺς ἀγίους πατέρας ἡμῶν, τοὺς ἔν γε φημί τῇ Νικαέων κατὰ καιροὺς συναγηγερμένους ὡς ἀκριβῆ καὶ τετορνευμένην τῆς πίστεως ἡμῖν τὴν ὁμολογίαν εὖ μάλα πεποιημένους, πεφρόνηκάς γε μὴν οὐ τὰ ἐκείνων, πόθεν; οὔτε μὴν τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν ἐνερείσας τὸν νοῦν ὀρθὰ βαίνειν ἐπιθυμεῖς, χωλεύεις δὲ ὥσπερ ἀμφοτέραις P 236
ταῖς ἰγνύαις κατὰ τὸ γεγραμμένον, τοῖς μὲν τῆς ὀρθότητος ἐρασταῖς ἀσυνέτως ἐπιτιμῶν, 3 Reg. 18, 21
κρατύνων γε μὴν ὡς ἀλήθειαν τὸ αὐτῷ σοι δοκοῦν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ οἷς αὐτὸς ἔφης, 6
ἐμμένειν ἀξιῶν. εὐρίσκω γὰρ λέγοντα περὶ τῶν ἀγίων πατέρων

7 1 Ἐπειδὴ γὰρ <εἰ> εἰρήκασιν ὅτι πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν λόγον, ἔμελλεν ὁ θάνατος τῇ Loofs p. 358.
θείᾳ λογίζεσθαι φύσει, ὄνομα δέχονται κοινὸν τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἵνα καὶ τὸν ἀποθανόντα 9-18
σημάνωσι καὶ <τὸν> μὴ ἀποθανόντα. 10

Προσεπάγει δὲ τούτοις· Ὡστε εἴ τις λέγοι· ὁ δεῖνα ἄνθρωπος ἀπέθανε, καίτοι ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄνομα εἶπε τὸ σημαίνον τὰς δύο φύσεις καὶ τὸ σῶμα τὸ ἀποθνήσκον καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, οὐκ ἔχει κίνδυνον ἡ φωνή· ἄνθρωπος γὰρ καλεῖται ἀμφοτέρα, καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ· οὕτω τοίνυν καὶ ὁ μέγας ἐκείνος χορὸς ἔφη περὶ Χριστοῦ. 15

Ὅτι μὲν Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάσαντες οὐ δύο καὶ ἀνὰ μέρος υἱοὺς κοινὸν ἔχοντας ὄνομα τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐνηνθρωπηκότα δὲ μᾶλλον τὸν ἐκ θεοῦ λόγον κατασημαίνουσιν, ἀνταίρειν οἶμαι τῶν εὖ φρονούντων οὐδένα καὶ τὸ ἔτι μακροὺς περὶ τούτων ἡμᾶς ἀντεξάγειν λόγους πρὸς τοῖς ἤδη γεγενημένοις περιττὸν οἶμαι· πλὴν εἰ τοῖς πρὸς ἡμῶν οὐκ ἀναπείθῃ λόγοις εἰς γε τὸ ἐλέσθαι φρονεῖν ὅτι κἂν λέγωμεν σαρκὶ πεπονθέναι δι' ἡμᾶς 20
τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἀπαθῇ καὶ οὕτω τηροῦμεν αὐτὸν ὡς θεόν, κἂν γοῦν ταῖς σεαυτοῦ χαρίζου φωναῖς τὸ εὖ πεποιηθῆναι δοκεῖν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄνθρωπον εἰπὼν συνεσήμανε τῷ σῶματι τὴν ψυχὴν, καίτοι τὴν φύσιν ὑπάρχουσαν ἑτεροφυᾶ παρ' αὐτό, κἂν εἰ λέγοιτο τὸ τοῦ δεῖνος σῶμα τυχὸν ἀποθανεῖν, ὅλος τοῦτο πεπονθὼς ὁ ἄνθρωπος νοοῖτ' ἂν εἰκότως, καίτοι θανάτου οὐκ ἔχων δεκτικὴν τὴν ψυχὴν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτήρος 25 P 237
Χριστοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, μετέσχηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν σῶμά τε ἴδιον ἐποίησατο τὸ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου Hebr. 2, 14
κερηματικέ τε οὕτω καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀποθανούσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς αὐτῷ μὲν τὸ πάθος ὁ τῆς ἀληθοῦς ἐνότητος ἀνάπτει λόγος, ἔξω γε μὴν οἶδε PG 245
μεμνηκότα τοῦ παθεῖν, ὅτι καὶ θεὸς ἐστὶ κατὰ φύσιν καὶ ζωή. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος 30
Πέτρος τοιαύτην ἡμῖν παρατιθεῖς τὴν μυσταγωγίαν ὡδέ πῃ φησι περὶ αὐτοῦ τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν· ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπάτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὀρῶντες, πιστεύοντες 1 Petr. 1, 8-12
δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῃ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφηταὶ οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα 35
ἡ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς πνεύματι ἀγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. ἀκούεις ὅπως τὸ πνεῦμα Χριστοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀγίοις 40
προφήταις ἦν, προανακεκράγασι δὲ τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας; ἄρ' οὖν ὡς ἄνθρωπον ἀπλῶς ὑπὲρ ἡμῶν πεπονθότα τῷ κόσμῳ διακηρύττοντες; καὶ τοῦτο

1—7. 16—42 V

8—15 VVa

8 εἰ Va om. V

10 τὸν μὴ Va μὴ V

24 νοοῖτ' ed. Rom. νοεῖτ' V

32 οἰδόντες V

37 χυ V

38 ἀνηγγέλλει ἡμῖν V

39 ἡμᾶς V

Acta conciliorum oecumenicorum I 1, 6

- ἔστι τὸ μυστήριον τὸ διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ εὐαγγελιστῶν ἐν πίστει
 δεδορημένον καὶ εἰς ταῦτα παρακύψαι φησὶν ἐπιθυμεῖν τοὺς ἀγγέλους; καίτοι πῶς
 οὐκ ἀπόβλητος εἶη ἂν ὁ μέχρι δὴ μόνων τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ὄρων τὴν τοῦ μυστηρίου
 P 238 Phil. δύναμιν κατακλείειν ἐπιχειρῶν; αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὑπάρχων θεὸς
 2, 6, 7 λόγος κεκένωκεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν καὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν ὑπομεμένηκε 5
 δι' ἡμᾶς· αὐτὸς πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καὶ ἀνεβίω πάλιν ὡς θεός, κενώσας
 Ies. 49, 9 τὸν αἶδην καὶ εἰρηκῶς τοῖς ἐν δεσμοῖς· ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· ἀνακαλύφθητε.
 τί τοίνυν ἀνατρέπειν ἐπιχειρεῖς τὴν οὕτω σεπτὴν καὶ ἀξιάγαστον οἰκονομίαν, δι' ἧς καὶ
 σεσώσμεθα καὶ παντὸς εἴσω γεγόναμεν ἀγαθοῦ; τί γὰρ δι' αὐτῆς ἐκερδάναμεν, εἴση
 Col. 1, 21-23 τοι καὶ μάλα σαφῶς, ὡδὶ γεγραφότος τοῦ μακαρίου Παύλου· καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας 10
 ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς,
 νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου,
 παραστήσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατ' ἐνώπιον
 αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει. οὐκοῦν ὀνίνησι μὲν ἡ πίστις τοὺς
 ἀσάλευτον αὐτὴν ἐλομένους τηρεῖν, ὀνίνησι δὲ κατὰ τίνα τρόπον, ὁ πάνσοφος 15
 I Ioh. 5, 5-10 ἡμᾶς Ἰωάννης πιστῶσεται λέγων· τίς δὲ ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ
 μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν
 ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησοῦς Χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον,
 ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι, καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι <τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ
 πνεῦμά ἐστιν> ἡ ἀλήθεια, ὅτι τρεῖς μαρτυροῦσι, τὸ πνεῦμα, τὸ ὕδωρ 20
 PG 248 καὶ τὸ αἶμα καὶ οἱ τρεῖς τὸ ἓν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων
 λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία
 τοῦ θεοῦ ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν
 τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ ψεύστην
 πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκε 25
 περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. μεμαρτύρηκε δὲ τίνα τρόπον ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τῷ υἱῷ,
 Ioh. 1, 33-34 σαφηνεῖ λέγων ὁ θεσπέσιος ἡμῖν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· κἀγὼ οὐκ ἤιδειν αὐτόν,
 ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ
 P 239 πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν τῷ
 πνεύματι τῷ ἁγίῳ, καὶ ἐγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ 30
 υἱὸς τοῦ θεοῦ. μαρτυρεῖται τοίνυν καὶ διὰ τῆς τοῦ πατρὸς φωνῆς ὁ κύριος ἡμῶν
 Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὅτι φύσει τε καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱὸς ἐστὶν αὐτοῦ, μαρτυρεῖται δὲ οὐδὲν
 ἥττον διὰ τε τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ πνεύματος. ὕδατι μὲν γὰρ τῷ ἁγίῳ
 διασμήχει τῶν πιστευόντων τὰς ἀμαρτίας, ζωοποιεῖ δὲ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος καὶ συνάπτει
 θεῷ τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶ κατὰ φύσιν θεός, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος 35
 χορηγίαν ποιεῖται πλουσίως, ὡς ἴδιον αὐτὸ ταῖς τῶν πιστευόντων ἐκκέων ψυχαῖς θείας τε
 2 Petr. 1, 4 φύσεως κοινωνοὺς ἀποφαίνων καὶ τῇ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἐλπίδι στεφανῶν. ἓνα
 τοίνυν ὁμολογοῦμεν υἱὸν Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, τουτέστι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐνανθρω-
 πήσαντα καὶ σεσαρκωμένον, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον καὶ ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἥξοντά
 τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, δι' αὐτοῦ 40
 τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

167—169 Versio latina extat in Collectione Palatina 40 [Λ^p], Syriaca in cod. Mus. Brit. Add. 12156. praeterea libellus habetur coniunctus cum Solutionibus XII capitulorum [148] Graece in A 25 [Ψ], Latine in Collectione Sichardiana 4 [Λ^s]

Ἐπιστολὴ Θεοδωρήτου

Pusey 382
PG 76, 389

1 Λίαν ἤλγησα τοῖς ἀναθεματισμοῖς ἐντυχῶν, οὓς ἀπέστειλας, ἀνατρέψαι τούτους ἡμῖν ὁ
ἐγγράφως κελεύσας καὶ τὴν αἰρετικὴν αὐτῶν ἔννοιαν γυμνὴν ἄπασι καταστήσαι ἤλγησα
δὲ ὅτι ἀνὴρ ποιμαίνειν λαχὼν καὶ ποιμνὴν τοσαύτην πεπιστευμένος καὶ θεραπεύειν τὰ ἀσθενή
τῶν προβάτων προστεταγμένος νοσεῖ μὲν αὐτός καὶ λίαν σφοδρῶς, ἀναπιμπλάναι δὲ πει-
ρᾶται τῆς νόσου τὰ θρέμματα καὶ τῶν ἀγρίων θηρῶν χαλεπώτερον τὰ ποιμαίνόμενα δια-
τίθῃσιν. οἱ μὲν γὰρ τὰ ἐσκεδασμένα καὶ τῆς ποιμνῆς κεχωρισμένα διασπῶσιν ἀρπά- 10
ζοντες ὁ δὲ ἐν μέσῳ ταύτης τυγχάνων καὶ σωτὴρ εἶναι καὶ φύλαξ νενομισμένος λαθραῖαν τὴν
βλάβην τοῖς πειθόμενοις ἐνίησι. το μὲν γὰρ προφανῶς πολεμοῦν δυνατόν καὶ φυλάξασθαι·
τὸ δ' ἐν σχήματι φιλίας τὴν ἐπιβουλήν προσφέρον ἀφύλακτον εὐρίσκει τὸ πολεμούμενον
καὶ ραϊδίαν αὐτῷ τὴν βλάβην ἐντίθησι. διὸ καὶ τῶν ἔξωθεν πολεμούντων οἱ ἐνδοθεν
προδιδόντες εἰσὶ χαλεπώτεροι. τοῦτό με μεζόνως ἠνίασεν το ἐν εὐσεβείας ὀνόματι καὶ 15
σχήματι καὶ ἐν ποιμένος ἀξιώματι τυγχάνοντα τὰς αἰρετικὰς καὶ βλασφήμους ῥῆξαι φωνὰς
καὶ τὴν πάλαι σβεσθεῖσαν Ἀπολιναρίου φλήναφον ὁμοῦ καὶ δυσσεβῆ διδασκαλίαν ἀνανεώ-
σασθαι, πρὸς δὲ τούτοις το μὴ μόνον ταῦτα πρεσβεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐ πειθόμενους
αὐτῷ συμβλασφημεῖν ἀναθεματίσαι τολμῆσαι, εἴπερ ἀληθῶς αὐτοῦ ταῦτα τὰ γεννήματα

Libri initium ita ordinatur in Y Theodoretī epistula integra, anathematismus primus, oblocutio Theodoretī, Cyrilli epistula ad Euoptium, anathematismus primus iterum, apologia Cyrilli, item in Z nisi quod altero loco anathematismus deest, in V primo loco ponitur sub numero ρξζ' Theodoretī epistula integra, deinde sub numero ρξη' Cyrilli epistula ad Euoptium, tum sub numero ρξθ' anathematismus primus, pars epistolae Theodoretī [18 πρὸς—p 108, 2 φλόγα = V₁] coniuncta cum oblocutione Theodoretī, denique apologia Cyrilli in Λ^p initium facit Cyrilli ep. ad Euoptium, secuntur anathematismus primus, pars illa Theodoretī epistolae [18—p 108, 2] inscripta μέμψις τοῦ αἰρετικοῦ μεθ' ἑτέρα et coniuncta cum illius oblocutione, responsio Cyrilli

In codicibus ARW initium facit Cyrilli epistula, secuntur prooemium Solutionum XII capitum [V 148, 1—3], anathematismus primus, Solutio prima [V 148, 5 6], pars illa epistolae Theodoretī [18—p 108, 2] coniuncta cum oblocutione eiusdem, denique apologia Cyrilli similiter in I et Collectione Sichardiana [Λ^s], nisi quod pro parte Theodoretī epistula extat integra et in Λ^s Solutio prima post Theodoretī oblocutionem collocatur, in b initium facit epistula Theodoretī integra, secuntur epistula Cyrilli ad Euoptium, prooemium Solutionum, anathematismus primus, Solutio prima, Theodoretī oblocutio prima, cui in margine m 1 apposita est pars illa epistolae [18—p 108, 2] inscripta ἀρχὴ τῆς θεοδωρήτου μέμψεως, denique Cyrilli apologia

YZV1bΛ^s, in 18/19 accedunt ARWV, bmgΛ^pΣ

inscr Ἐπιστολὴ Θεοδωρήτου Y Ἐπιστολὴ Θεοδωρήτου ἐπισκόπου κύρου V Θεοδωρήτου ἐπισκόπου ἀνατροπὴ τῶν τοιούτων ἱβ κεφαλαίων [XVII litterae euanidae] ἕκαστον τοῦ ἁγίου κυρίλλου ἐπισκόπου ἀλεξανδρείας — προοίμιον τῆς ἀνατροπῆς — Ἐπιστολὴ Θεοδωρήτου πρὸς τὸν ἀγιωτάτον κύριλλον ἀλεξανδρείας Z Θεοδωρίτου ἐπισκόπου κύρου ἐπιστολὴ κατὰ τοῦ μακαρίου κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας b μέμψις Θεοδωρίτου I epistolam ad Iohannem Antiochenum scriptam esse testatur Λ^s

5/6 ἡμῖν ἐγγράφως YZb ἡμᾶς ἐγγράφως I ἐγγράφως ἡμῖν V 7 καὶ ὅτι Y 8 ἀνα-
πιμπλάν Vb 9 τα Y1b καὶ τα VZΛ^s θηρῶν Y1 θηρίων VZb 9/10 χαλεπώτερον — διατίθῃσιν Y1
χαλεπώτερα — διατίθῃσιν Zb χαλεπώτερα — καθίστησιν V 10 ἐσκεδασμένα ΙΛ^s ἐσπουδασμένα Y διε-
σπασμένα YmgVb διεσπαρμένα Z 12 βλάβην Y1bΛ^s πλάνην VZ 13 ἐκφέρον b τὸ Y1Λ^s
τον VZb 15 προδιδόντες Y1bZΛ^s πολεμοῦντες V τουτί VZ ἐν om Y τε καὶ
b1comV 16 καὶ I¹ τον I τυγχάνοντι YZb καὶ βλασφήμους ZVb1Λ^s om Y 17 σβε-
σθεῖσαν VZb1Λ^s συντεθείσαν Y φλήναφον] βλάσφημον I 18 δὲ om bmg οὐ om V
superscr μη 19 συνβλασφημεῖν R τολμῆσαι ZVV, bcomIΣ τολμήσας YbmgARW 19 —
p 108, 1 τὰ γεννήματα — ταῦτα om Z τα Vb1AR om YWV, bmg νοήματα V₁

- P 383 καὶ οὐ τῶν ἐχθρῶν τις τῆς ἀληθείας ὡς ἔξ ἐκείνου ταῦτα συντεθεικῶς ἔρριπεν ἐν μέσῳ
 2 κατὰ τὸ μυθεύμενον ἐκεῖνο μῆλον, τῆς ἔριδος εἰς ὕψος ἐγείρων τὴν φλόγα. ἐγὼ τοίνυν,
 εἴτε ἐκεῖνος εἴτε ἄλλος τις ὡς ἔξ ἐκείνου ταῦτα συντέθεικεν, τῷ φωτὶ τοῦ παναγίου πνεύ-
 ματος συνεργῶι πρὸς τὴν ἔρευναν τῆς αἰρετικῆς κακοδοξίας χρησάμενος, κατὰ τὸ μέτρον
 τῆς δοθείσης μοι παρὰ τοῦ θεοῦ δυνάμεως διήλεγξα ταῦτα ὡς οἶόν τε ἦν, καὶ τὰς εὐαγγε- 5
 λικὰς αὐτοῖς καὶ ἀποστολικὰς ἀντέθηκα διδασκαλίας καὶ τὸ ἀλλόκοτον τοῦ δόγματος ἔδειξα
 καὶ ὅσῃν ἔχει διαφωνίαν πρὸς τὰ θεῖα διδάγματα, πεποίηκα φανερόν, παρεξετάσας αὐτὰ
 τοῖς τοῦ θείου πνεύματος λόγοις καὶ δείξας ὅπως ἐστὶν ἀσύμφωνα καὶ τῶν θείων ἀλλό-
 Gal. 1, 8 τρια. πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἀναθεματισμοῦ τόλμαν τοσοῦτον ἐρῶ ὅτι Παῦλος ὁ μεγαλοφω-
 νότατος τῆς ἀληθείας κῆρυξ τοὺς παραφθείραντας τὰ εὐαγγελικὰ καὶ ἀποστολικά διδάγματα 10
 PG 392 ἀνεθεμάτισεν, καὶ τῶν ἀγγέλων κατατολήσας, οὐ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς δοθείσιν ὁροις
 Gal. 6, 16 ὑπὸ τῶν θεολόγων ἀνδρῶν· τούτους γὰρ καὶ εὐλογίαις ὠχύρωσεν, εἰπὼν· ὅσοι τῷ
 κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν
 Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. δρεπέσθω τοίνυν ὁ τῶν λόγων τούτων πατήρ ἐκ τῆς ἀποστο-
 λικῆς ἀρᾶς τῶν οἰκείων πόνων τὰ ἐπίχειρα καὶ τῶν αἰρετικῶν σπερμάτων τὰ δράγματα· 15
 ἡμεῖς δὲ τῇ τῶν ἀγίων πατέρων ἐμμενοῦμεν διδασκαλίαι. ὑπέταξα δὲ καὶ τὰς γεγενη-
 μένας ἀντιρρήσεις τῇδε μοι τῇ ἐπιστολῇ, ἵνα ἀναγνοὺς δοκιμάσης εἰ δυνατῶς τῶν
 αἰρετικῶν προβλημάτων τὴν λύσιν ἐποιησάμεθα. ἕκαστον δὲ τῶν ἀναθεματισμῶν καθ'
 ἑαυτὸν τεθεικῶς, προσήγαγον τὴν ἀντίρρησην, ὅπως ἂν ραϊδίᾳ τοῖς ἐντυχάνουσιν ἢ κατα-
 νόησις γένηται καὶ σαφὴς τῶν δογμάτων ὁ ἔλεγχος. 20

- P 388 8 Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον
 τὴν ἁγίαν παρθένον (γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ λόγον), ἀνά-
 θεμα ἔστω.
 4 Ἡμεῖς ὅσοι ταῖς εὐαγγελικαῖς ἀκολουθοῦμεν διδασκαλίαις, οὐ σάρκα φύσει γεγονέναι
 οὐδ' εἰς σάρκα μεταβληθῆναι τὸν θεὸν λόγον φαμέν· ἄτρεπτον γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀναλλοίω- 25

in 1/2 accedunt ARWV, bmgApΣ; 1—20 YZVb1As; 21—25 Φ [= YZVb], ApΣ, Ψ [= ARW],
 As; uariam in anathematismo lectionem ΨAs quaeras in V 148

1 τις τῆς ἀληθείας V₁bcom1WAs τί τῆς ἀληθείας R τῆς ἀληθείας VAbbmς τῆς ἀληθείας τίς Y
 ὡς — ταῦτα] ἐξεῦρε καὶ V₁ ὡς] δσ Vb, corr. b ταῦτα τίς bmg εἰς μέσον ἔρριψε bmg ἐμμέσω R
 2 ἐκεῖνον V om bbmς ἐκεῖνο superscr. b τῆς ἔριδος μῆλον bmg ἐγείρων Zb1VWV₁ ἐγείρον
 ARApΣ ἐγείρει Y τὴν φλόγα om. W 3 τις om. Y ἀγίου Z 4 πρὸς om. Z περὶ b
 αἰρετικῆς om. Y 5 παρὰ τοῦ θεοῦ om. V 6 αὐτοῖς om. VZ ἀντέθηκα Vb1 ἀντέθεικα Y
 ἀνατέθεικα Z 7 δόγματα V φανεράν l 8 δείξας Yb1As διδάξας VZ ὅπη l ἐστὶν
 om. V 9 περὶ b 10 παραφθείροντας Y διατάγματα b 12 παρὰ l θεοφόρων l
 εὐλογήσας Y 13 στοιχήσουσιν Y στοιχοῦσιν ZVb1 17 δοκιμάσας V 19 προσήγαγον Yb1As
 ἐξήγαγον VZ ραδίως V 19/20 ἢ κατανόησις om. l 20 ὁ om. b1

21 inscr. Τοῦ ἁγίου κυρίλλου κεφάλαιον πρῶτον κατὰ τοῦ νεστορίου post alteram inscriptionem
 infra ad 24 enotatam Y ἔστιν οὖν ὁ πρῶτος ἀναθεματισμὸς οὗτος: κυρίλλου κατὰ τῶν νεστορίου
 δογμάτων Z κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς τολμῶντας συνηγορεῖν τοῖς νεστορίου
 δόγμασιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν κεφάλαια ιβ: ἀναθεματισμὸς πρῶτος V [cf. A 24] ἀναθεματισμὸς πρῶτος b
 22 γεγονότα om. Y ἐκ θῦ Z τοῦ θῦ YbV

24 inscr. θεοδωρίτου [θεοδωρήτου Y] ἐπισκόπου κύρου ἀνατροπὴ ἦν ἐποίησεν ὡς ἐνόμισεν κατὰ
 τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἀγιοτάτου [ἁγίου b] κυρίλλου [κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας b] ὧν
 ἐξέθετο κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς νεστορίου ἢ γοῦν ἀναθεματισμῶν καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ [αὐτῷ b] Yb
 ἀνατροπὴ θεοδωρήτου Z, ante partem epistolae Theodoretī cum oblocutione coniunctam θεοδωρήτου
 ἐπισκόπου κύρου ἀνατροπὴ τῶν ιβ κεφαλαίων. καὶ μεθ' ἕτερα [cf. ApΣ] V μέμψις θεοδωρήτου [θεοδω-
 ρίτου AW] AWR ante epistolam integram Theodoretī et inscriptione oblocutionis omīssa μέμψις θεο-
 δωρίτου l ἡμεῖς Y1b οὕτω μὲν ἐκεῖνος ἡμεῖς δὲ Z ἡμεῖς δὲ VARWApΣ ἀκολουθοῦντες Z
 διδασκαλίαις YZbΨAsΣ φωναῖς V

τον. δι' ὃ καὶ Δαυὶδ ὁ προφήτης λέγει· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ Ps. 101, 28
ἐκλείψουσιν, ὅπερ Παῦλος ὁ μέγας τῆς ἀληθείας κήρυξ εἰς τὸν υἱὸν εἰρῆσθαι ἐν τῇ Hebr. 1, 12
πρὸς Ἑβραίους ἐδίδαξεν. καὶ ἐτέρωθι δὲ διὰ τοῦ προφήτου φησὶν ὁ θεός· ἐγὼ εἰμὶ ἐγὼ Mal. 3, 6
εἰμὶ καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι. εἰ τοίνυν ἄτρεπτον τὸ θεῖον καὶ ἀναλλοίωτον, τροπῆς ἐστὶν
καὶ μεταβολῆς ἀνεπίδεκτον· εἰ δὲ ἀδύνατον τραπῆναι τὸ ἄτρεπτον, οὐκ ἐγένετο σὰρξ ὁ θεός 5
λόγος τραπεῖς, ἀλλὰ ἀνέλαβε σάρκα καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων Ioh. 1, 14
5 φωνήν. καὶ τοῦτο σαφές ὁ θειότατος Παῦλος ποιῶν ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους φησὶν·
τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ Phil. 2, 5-7
ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν PG 393
μορφὴν δούλου λαβὼν. δῆλον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς ἡ τοῦ θεοῦ μορφή οὐκ 10
ἐτράπη εἰς δούλου μορφήν, ἀλλὰ μένουσα ὃ ἦν, ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφήν. εἰ τοί-
νυν οὐ γέγονε σὰρξ ὁ θεός λόγος, ἀλλὰ σάρκα ζῶσαν καὶ λογικὴν ἀνέλαβεν, οὐκ αὐτὸς
φύσει ἐκ τῆς παρθένου γεγέννηται συλληφθεὶς καὶ διαπλασθεὶς καὶ μορφωθείς καὶ ἀρχὴν
ἐκείθεν τοῦ εἶναι λαβὼν ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων καὶ θεός ὢν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὢν
καὶ τῷ πατρὶ συνὼν καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς γνωριζόμενός τε καὶ προσκυνούμενος, ἀλλ' ἐαυτῷ 15 P 392
ναὸν ἐν τῇ παρθενικῇ γαστρὶ διαπλάσας συνῆν τῷ πλασθέντι καὶ κυηθέντι καὶ μορφω-
6 θέντι καὶ γεννηθέντι. οὐ χάριν καὶ τὴν ἀγίαν ἐκείνην παρθένον θεοτόκον προσαγο-
ρεύομεν, οὐχ ὡς θεὸν φύσει γεννήσασαν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον τῷ διαπλάσαντι αὐτὸν ἡνω-
μένον θεῷ. εἰ δὲ οὐκ ἄνθρωπος ὁ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου διαπλασθεὶς, ἀλλὰ θεός
λόγος ὁ πρὸ αἰώνων, ποῖμα ἄρα τοῦ πνεύματος ὁ θεός λόγος. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ 20 Mt. 1, 20
φησὶ γεννηθὲν ὁ Γαβριήλ, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἀγίου. εἰ δὲ ἄκτιστος ὁ μονο-
γενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ τῷ πατρὶ ὁμοούσιός τε καὶ συναίδιος, οὐκ ἐστὶ πλάσμα ἢ κτίσμα
τοῦ πνεύματος. εἰ δὲ οὐ τὸν θεὸν λόγον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθέ-
νου διέπλασεν, λείπεται νοεῖν τὴν τοῦ δούλου μορφήν καὶ πλασθῆναι καὶ μορφωθῆναι καὶ
7 κυηθῆναι καὶ γεννηθῆναι φύσει. ἐπειδὴ δὲ οὐ γυμνή ἦν τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς, ἀλλὰ 25
ναὸς ἦν θεὸν ἔνοικον ἔχων κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν (ἐν αὐτῷ γὰρ φησιν εὐδό- Col. 1, 19
κησεν πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι σωματικῶς), οὐκ ἀνθρωποτόκον, cf. 2, 9
ἀλλὰ καὶ θεοτόκον τὴν παρθένον προσαγορεύομεν, τὴν μὲν τῇ διαπλάσει καὶ μορφώσει
καὶ κηῖται, τὴν δὲ τῇ ἐνώσει τιθέντες προσηγορίαν. διὰ τοῦτο καὶ τὸ τεχθὲν βρέφος
'Εμμανουὴλ προσαγορεύεται, οὔτε θεὸς ἀνθρωπείας κεχωρισμένος φύσεως οὔτε ἀνθρωπος γε- 30
γυμνωμένος θεότητος. τὸ γὰρ 'Εμμανουὴλ τὸ μεθ' ἡμῶν ἐρμηνεύει εἶναι θεὸν κατὰ τὴν τῶν

11—19 adferuntur a Timotheo arm. p. 54 et in Concilii quinti collatione V [L v 504 = M viii 290] 11—16 πλασθέντι adfert sed breuiata Tim. arm. p. 74 25—29 Tim. arm. p. 54 29—31 adfert Cyrillus infra 17

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARWlb], Λς

1 Δαυὶδ ὁ προφήτης] ὁ δαδ Z. ὁ αὐτός] αὐτὸς R 2 ὁ μέγας ὁ V 3 ἐδόξασε Y
3/4 ἐγὼ εἰμὶ ἐγὼ εἰμὶ YAWΛρΣ ἐγὼ εἰμὶ ZVbRIΛς 4 τοίνυν YbΨ οὖν VZ τροπῆς ἀπάδησιν b^{corr}
5 τὸ ΦI τὸν ARWb^{corr}Λς θεός om. I 7 σαφῶς V1 λέγων VZ 8 ἡμῖν Vb, corr. b
10/11 δῆλον — μορφὴν² om. I 11 εἰ om. VZ 13 ἐκ τῆς παρθένου φύσει Yb γεγέννη-
ται Y συλλημφθεὶς R πλασθεὶς Yb 14 τῶν om. I 15 τοῦ om. Vb 16 κυη-
θέντι καὶ μορφωθέντι καὶ om. V 17 παρθένον ἐκείνην b 19 τῇ [om. V] γαστρὶ τῆς παρθένου
VZΨb^{corr}Σ τῇ παρθένω Yb ἀλλ' ὁ Yb 20 προαιώνιος Y 21 γεννηθὲν φησὶν Z ἐκ
— ἀγίου ὁ γαβριήλ Y ἐστὶν om. V 22 οὐκ ἐστὶ] οὐκέτι V 23 οὐ — ἅγιον om. Yb, add.
b² in mg. 24/25 κυηθῆναι καὶ μορφωθῆναι b 25 γυμνή ἦν YVbIΛ^{corr}RLς γυμνὴν AW πᾶν ἦν
ZΛρΣTim. τῆς τοῦ θῦ μορφῆς VZΨb^{corr}Λς Tim. *serui formae* Αρ ἡ τοῦ θῦ μορφή YbΣ superscr.
ἀνοῦ Y 26 θῦ ἔνοικον ἔχων Yb ἔνοικον ἔχων θῦ I ἔνοικον τὸν θῦ λόγον ἔχων VZ ἔνοικον ἔχων
AWRLρΣTim. τοῦ om. YbW φησὶν post εὐδόκησε coll. Z om. W 26/27 ηὐδόκησε VW
27 τῆς θεότητος om. V ἐνοικῆσαι b 28 ἀλλὰ καὶ VZWΛρΣ μόνον ἀλλὰ καὶ YbI ἀλλὰ ARTim.
29 κηῖται YbΨΛς ἐνώσει VZΛρΣTim. τῇ A 30 προσαρεύεται R φύσεως κεχωρισμένους YVb
31 τὸ² om. I τὸν YZbΣ εἶναι Vb^{corr}ΨΛρς om. YZbΣ

Mt. 1, 23 εὐαγγελίων φωνήν τὸ δὲ μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς καὶ τὸν ἐξ ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ληφθέντα δηλοῖ καὶ τὸν ἀνειληφότα θεὸν λόγον κηρύττει. οὐκοῦν τὸ βρέφος Ἐμμανουὴλ διὰ τὸν ἀνειληφότα θεόν, καὶ θεοτόκος ἢ παρθένος διὰ τὴν πρὸς τὴν κηθεῖσαν δούλου μορφὴν ἔνωσιν τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς· οὐ γὰρ εἰς σάρκα ὁ θεὸς λόγος ἐτράπη, ἀλλ' ἡ τοῦ θεοῦ μορφή ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφήν.

5

P 384 8 Κύριλλος τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ ποθεινοτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Εὐοπτίῳ ἐν
PG 385 κυρίῳ χαίρειν. Ἐνέτυχον τοῖς παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας ἀρτίως ἐπεσταλμένοις τεθαύ-
μακά τε τὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ τὸ γνήσιον. χρῆναι δὲ ὑπολαμβάνω
Prou. 18, 19 καὶ νῦν εἰπεῖν ὡς ἔστιν ἀληθές τὸ ἐν βιβλίῳ Παροιμιῶν γεγραμμένον· ἀδελφὸς ὑπὸ
ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὁχυρά. καὶ μοι δοκεῖ τῆς ἀγάπης τὸ χρῆμα 10
τοῦ παντὸς ἄξιον γενέσθαι λόγου παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, καὶ μάλα εἰκότως· πλη-
Rom. 13, 10 ρωσιν γὰρ ἔχει τοῦ νόμου καὶ προὔχει τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ ἐν πολλῷ κεῖται θαύματι
P 386 παρὰ ταῖς τῶν ἀγίων ψυχαῖς. πληροῦσθαί γε μὴν αὐτὴν φαρμὴν οὐκ ἐν ψιλαῖς τε καὶ
μόναις ῥημάτων προποραῖς, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων μαρτυρουμένην. ὥσπερ
γὰρ αἱ πολυτελέσταται τῶν λίθων, ὧς καὶ Ἰνδικὰς εἶναι φασιν, οὐκ ἐξ ὧν ἂν τις ἐξηγοῖτο 15
περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἰσίν, παρὰ τοῖς ὁρῶσιν θαυμάζονται, τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ
PG 388 τὸ λαμπρὸν τῆς ἀγάπης ἐκφαίνεται κάλλος δι' αὐτῶν τῶν κατορθωμάτων ἐφ' ἅπασιν τοῖς
9 ἀρίστοις μαρτυρούμενον. ταύτην ἡ σὴ θεοσέβεια ποιεῖται περὶ πολλοῦ, τῆς τῶν ἀγίων
φρενὸς ἰούσα κατ' ἵχνος καὶ τὸ τῆς ἐκείνων εὐζωίας εἰς ἑαυτὴν ἀναματτομένη καύχημα
δέδεγμαι δὲ καὶ νῦν εἰς πληροφορίαν τῆς ἐνούσης διαθέσεως τῇ σῇ θεοσεβείᾳ τον δια- 20
πεμφθέντα τόμον, ὃν συνθεῖναι λέγεται κατὰ τῶν ἀναθεματισμῶν Θεοδώρητος ὁ Κύρου
καλεῖσθαι γὰρ οὕτω φασὶ τὸ πολίχνιον. ἐντυχὼν δὲ τοῖς ἐγκειμένοις, ἀνέθηκα τῷ
Ps. 119, 2 θεῷ τὰς χαριστηρίους ὠιδάς, οὐ διαλέλοιπα δὲ κάκεῖνο λέγων· κύριε, ῥύσαι τὴν
ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας. εὐρί-
σκω γὰρ ἑμαυτὸν συκοφαντούμενον πανταχοῦ καὶ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν κεφαλαίων ὑπο- 25
μένοντα τοῦτο. ἐννενοηκῶς δὲ ὅτι καίτοι, καθά φασιν τῶν γνωρίμων τινές, οὐκ ἔξω
τριβῆς τῆς τό γε ἦκον εἰς λόγους ὑπάρχων ὁ ἀνὴρ, συναγεργερκῶς δὲ τάχα καὶ τῶν ἱερῶν

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARW], Α·

1 δὲ om RI ληφθέντα θν b 3 ἢ διὰ Υοστ πρὸς τὴν κηθεῖσαν] προσκυνθεῖσαν Υ
προσληφθεῖσαν Υοστ ἀποκηθεῖσαν b τοῦ δούλου Υbl 4 λόγος ΦΑρΣ om ΨΛς

6 inscrl ἀπολογία τοῦ ἀγιωτάτου κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας πρὸς τὴν παρὰ θεοδώρητου
ἀντίρρησιν κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων Υ ἐπιστολὴ τοῦ ἀγίου κυρίλλου πρὸς εὐόπτιον προσ τὴν παρα
θεοδώρητου [τοῦ θεοδώριτου b] γενομένην [γενομένην om Vb] κατὰ τῶν προγραφέντων [προγραφέντων
om Vb] δώδεκα κεφαλαίων ἀντίρρησιν ZVb κυρίλλου [κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου [om W] ἀλεξανδρείας RW]
πρὸς τα παρὰ θεοδώρητου [θεοδώριτου AW] εἰρημένα κατὰ τῶν ἀναθεματισμῶν ARWΛρ inscriptio de-
tecta in l

6 Τῷ — εὐοπτίῳ κύριλλος Α Τῷ — εὐοπτίῳ κύριλλος ἐπίσκοπος ἀλεξανδρείας Z συνλει-
τουργῷ R εὐωπίῳ W om V 7 ἀρτίως om. V 8 καὶ om Υ ἀγάπης — χῶ ARWb
τῆς ἀγάπης τῆς ἐν χῶ Υl τῆς ἐν χῶ ἀγάπης VZ 9 ἐν ΥbΨ ἐν τῇ VZ βιβλίῳ ΥΑW βίβλῳ
VZRbl τῶν παροιμιῶν VZ εἰρημένον V 10 χρήσιμον b in ras 12 γὰρ om VZ
τῶν ἄλλων ἀρετῶν in τῶν ἀρετῶν τῶν ἄλλων corr b 13 αὐτὴν φαρμὴν Φ φαρμὴν αὐτὴν ARW
αὐτὴν l 14 μόνον Υ πληροφορία b in ras μαρτυρουμέναις V 15 πολυτελέ-
στατοι Z, b in ras καὶ om Wb, corr b ἐξηγεῖτο b, corr b 16 οἶμαι VZbΨΛς διὲ Υ
17 ἐμφαίνεται V ἐκφαίνεσθαι W κατορθωμάτων ΥbΨΛς κατορθουμένων VZ 18 μαρτυ-
ρούμενον VZbΨΛςΣ κατορθούμενον ΥΛρ 19 ἑαυτῆς ΖοστV 20 δὲ om Z καὶ νῦν
ΦΙΑρΣ om ARW 21 θεοδώριτος bA κύρρου R 22 ἀνέθηκα in ἀνατέθεικα corr b
23 εὐχαριστηρίους b 25 ἐκάστου V 26 ἐννενοηκίῳ YZbRWΛςΣ ἐννεόηκε V ἐννενόηκα Α
ἐννενόησα l καίτοι om l 27 τῆς] εἰς in ras b τό γε in ras b τότε Α ἦκον in
ras b ἵκειν YZ ὑπάρχει Z τάχα] πανταχοῦ b in ras.

γραμματων οὐ μετρίαν εἶδῃσιν, ἀπεκόμισθη τοσοῦτον τοῦ συνιέναι τῶν κεφαλαίων τὴν δύναμιν, ὥστε με λοιπὸν οἶεσθαι τε καὶ φρονεῖν ὅτι ταῖς τινων ἐπιθυμίαις τὸ δοκεῖν ἡγνοηκέναι χαρίζεται, ἵνα μὴ ἀκόμψως καὶ περιττῶς, εὐαφόρμως δὲ μᾶλλον ταῖς καθ' ἡμῶν P 388 λοιδορίαις κεχρησθαι νομίζεται (καίτοι δυσχερὲς ἢ ἄναντες οὐδέν, ὥς γε οἶμαι, παντελῶς ἐν τοῖς 10 παρ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐστὶν οὔτε μὴν δυσέφικτον ἔχει τὴν προσβολήν), ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀναγκαῖον 5 καίτοι γεγραφότας ἤδη περὶ τούτων ἡμᾶς ὀλίγα καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν, ἵνα μὴ τις οἴηται σιωπᾶν ἐλέσθαι κατεγνωσμένους, ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν, βραχυλογήσας ὡς ἔνι. ἔδει μὲν οὖν αὐτὸν ταῖς θεοπνεύστοις ἐνησκημένον γραφαῖς, εἴπερ ἦν ὅλως σκοπὸς αὐτῷ τοὺς περὶ τῶν θείων ἡμῖν μυστηρίων ποιεῖσθαι λόγους, τῶν ἱερῶν γραμμάτων διαμεμνήσθαι μόνων ἐξυφαίνειν τε οὕτως ἀγιοπρεπῶς τὴν ἀφήγησιν καὶ μὴ μύθους ἡμῖν ἀρχαίους καὶ 10 ὀδυρότας παρακομίζειν εἰς μέσον. παρεικάζειν γὰρ ἀξιοὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους τῷ μήλῳ τῆς Ἑριδος, τάχα που πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἐνούσης σοφίας αὐτῷ τὸ χρήμα ποιούμενος. ὁθεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλείστῳ τε ὅσῳ καὶ μεγάλῳ θαύματι τὰ κατ' αὐτὸν πεποιήμεθα· φαίνεται γὰρ ἐκ πολλῆς ἄγαν ἐλλογιμότητος καὶ φιλομαθείας τὸ μῆλον τῆς Ἑριδος οὐκ ἡγνοη- 15 κῶς οὔτε μὴν τὸν Πριάμου Πάριν. πλὴν τὰ τοιάδε μεθέντες εἰς τὸ παρόν, ἀνθεξόμεθα μᾶλλον τοῦ προκειμένου σκοποῦ.

- 11 Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἑμμανουήλ καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον (γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ [θεόν] λόγον, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀπολογία κεφαλαίου ᾱ

20

- 12 Πλείστην ὅσῃν πεποιήμεθα τὴν καταβολὴν τῶν ὁμολογεῖν οὐκ ἀνεχομένων θεὸν εἶναι P 394 κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἑμμανουήλ καὶ μὴν ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος, ὅτι γεγέννηκε PG 393 κατὰ σάρκα τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σάρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος. ὁ δὲ τῶν PG 396 οὕτως ὀρθῶς εἰρημένων κατήγορος, εἰ μὴ θεὸν οἶδεν κατὰ ἀλήθειαν ὄντα τὸν Ἑμμανουήλ, εἰ μὴ γεγέννηται κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου σάρξ γεγονώς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος κατὰ 25 τὰς γραφάς, τί μὴ μᾶλλον ἔφασκεν ἐναργῶς· τί δρᾷς, ὦ γενναῖε; δεινὰς τε καὶ παλιμψή- Ioh. 1, 14 μους ἐρεύγῃ φωνάς, τῶν τῆς ἀληθείας κατανεανιεύῃ δογμάτων· οὐκ ἐστὶν θεὸς κατὰ ἀλή- θειαν ὁ Ἑμμανουήλ οὔτε μὴν θεοτόκος ἡ ἁγία παρθένος, ἵνα καὶ ἡμεῖς ταυτὶ βοῶντι καὶ λέγοντι τὰ ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀντανιστάντες ἐμφρόνως καὶ τῆς ἀποστολικῆς τε

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWl], Λs

1 τοσοῦτο AR om. l συνιέναι δύνασθαι YZ συνιέναι μὲν b συνιέναι μὲν δύνασθαι bcor
2 με om. Z τῷ Wbcor 3 ἡγνοηκέναι om. Y 4 κεχράσθαι R νομίζεται l ἡ]
ἦν R παντελῶς ὥς γε οἶμαι VZ 5 προσβολήν Y 6 γεγραφηκότας bcor καὶ om. bA
7 σιωπῇν A τῷ σιωπᾶν l 8 ὅλος Z 10 μόνον b 12 πρὸς YbΨΣ καὶ VZ αὐτῷ
σοφίας VW 13 τε ὅσω VΨ, b in ras. ποσῶι YZ 14 ἄγαν om. Z φιλομαθείας Vb
15 μὴν om. Z ἀνθεξόμεθα YW

17—19 non extant nisi in Y, sine inscriptione 18 θεόν Y, deleui

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWl], Λs

20 inscr. Ἀπολογία — ᾱ Y κυρίλλου Yms τοῦ αὐτοῦ ἀπολογία τῆς μέμψεως τοῦ πρώτου κεφα-
λαίου Z ἀπολογία κυρίλλου V ἀπολογία πρὸς ταῦτα τοῦ ἁγίου κυρίλλου b ἀπολογία τοῦ ὀρθοδόξου ΛρΣ
ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου Ψ 22 ὅτι] ὄντως Z ὅτι γεγέννηκε ΦΛρs γεγέννηκε γὰρ ΨbcorΣ
23 τοῦ θῦ VZΣΨ θῦ Yb ὅτι VZ 25 γεγέννηται Z 27 τῶν ΦΛρ τί τῶν ΨΛs τῆς
om. l 27/28 κατὰ ἀλήθειαν θῶ Yb κατὰ ἀλήθειαν Σ 28 καὶ ΦΛρΣ om. ΨΛs ταύτη AR
ταῦτα VZ 29 ἀντανιστάντες l ἐμφαρῶς Y, p ex v corr.

- καὶ εὐαγγελικῆς πίστεως τὴν παράδοσιν καὶ τὴν τῶν πατέρων ὁμολογίαν τῶν κατὰ καιροῦς ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων ἀντεξάγοντες δυσωπήσωμεν, ὡς οὔτε ὀρθῶς οὔτε μὴν ἐν κόσμῳ τοῖς παρ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐπιπλήττειν ἐπιχειρεῖ, μᾶλλον δὲ ἀπάσαις ἀναίδην ταῖς
- P 396 18 θείαις μάχεται γραφαῖς. ἀλλ' ὁ σοφὸς καὶ ἀγχίνους ἐξηγητής, ὃ μὲν ἦν εἰκὸς τε καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, παρελάσας, πεφροντικῶς δὲ ὅλως τῶν τοιούτων οὐδενὸς ἐφ' ἑτέραν 5 ἵεται τρίβον. ἐτράπετο γὰρ εὐθὺς ἐπὶ γε τὸ δεῖν ἀποφαίνειν ὅτι τροπῆς ἀμείνων ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ οὐκ εἰς φύσιν μετεποιήθη σαρκὸς, ὡς τοῦτο κρατύνοντος καὶ ἀληθὲς ἀποφαίνειν ἐθέλοντος τοῦ ἀναθεματισμοῦ. ἀκουέτω τοίνυν, ὑπαντᾶν οἷς ἀντιλέγει, κατ' οὐδένα τρόπον εἰδῶς· εἰκαιολογεῖς, ἄνθρωπε, καὶ μάχη φρονήματι μεμισημένῳ καὶ πρὸς
- Iac. 1, 17 ἡμῶν. ἴσμεν γὰρ ὅτι τροπῆς ἀποσκίασμα παθεῖν ἡ θεία τε καὶ ὑπερτάτη φύσις οὐκ 10 ἀνέχεται οὔτε μὴν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος τὸ εἶναι μεθεῖς τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, εἰς τὴν τῆς σαρκὸς 14 μετακεχώρηκε φύσιν. ἐπειδὴ δὲ φησιν παρὰ τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς ἀναληφθῆναι δούλου μορφήν, διδασκέτω παρελθὼν εἰ δίχα τῶν ὑποστάσεων μόναι καὶ καθ' ἑαυτὰς αἱ μορφαὶ συνήλθον ἀλλήλαις. ἀλλ', οἶμαι, καταβαλεῖ καὶ αὐτὸς αὐτόθεν· οὐ γὰρ ὁμοιότητες ἀπλῶς ἀνυπόστατοι καὶ μορφαὶ συνέβησαν ἀλλήλαις καθ' ἑνωσιν οἰκονομικὴν, ἀλλὰ πραγμάτων 16 αὐτῶν ἡ γοῦν ὑποστάσεων γέγονεν σύνοδος, ἵνα καὶ ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἀληθῶς γενέσθαι πιστεύηται. οὐκοῦν εἰ λέγοιμεν σάρκα γενέσθαι τὸν λόγον, οὐ σύγχυσιν, οὐ φυρμόν ἢ τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν συμβῆναι περὶ αὐτὸν φαμέν, ἡνώσθαι δὲ μᾶλλον ἀφράστως τε καὶ ἀπορρήτως ἀγίῳ σώματι ψυχὴν ἔχοντι τὴν νοεράν. τὸ δὲ ἐνοῦσθαι λεγόμενον
- P 398 οὐ συγχέεται πάντως, ἐν προσλήψει δὲ μᾶλλον ἑτέρου γίνεται. διαβεβαιούμεθα τοίνυν 20 τὸν ἐκ θεοῦ πατὸς λόγον ἐν προσλήψει γεγονότα τῆς ἀγίας τε καὶ ἐμψύχου σαρκὸς ἐνω- θέντα τε κατὰ ἀλήθειαν ἀσυγχύτως ἐκ μήτρας αὐτῆς προελθεῖν ἄνθρωπον, μεμενηκέναι δὲ 15 καὶ οὕτω θεὸν ἀληθινόν· ταύτῃ τοι καὶ θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἀγία παρθένος. περιττὸν δὲ

SCHOLION ARETHAE: 16 ὑποστάσεων] Οὐκ ἀκριβὲς ὑποστάσεων ἐνωσιν γεγονέναι φάσκειν ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλ' ἡ τοῦ θεοῦ λόγου ὑπόστασις φύσιν ἀνθρωπίαν λαβοῦσα ὑπέστησεν ἐν ἑαυτῷ, καθὼ καὶ μίαν ὑπόστασιν ἔχειν τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν δογματίζομεν. εἰ γὰρ ὑπόστασιν ἡγουν πρόσωπον ὠρισμένον δοξάζομεν, ὅπερ βούλεται δηλοῦν ἡ ὑπόστασις, τίς λόγος ἔτι τὴν Νεστορίου λύσσαν ἀναχαιτεῖ μὴ οὐχὶ δύο ὑποστάσεις ἐν τῷ Χριστῷ πρεσβεῦειν; τίτι γὰρ λόγῳ τὰ δύο τέλεια πρόσωπα εἰς ἓν πρόσωπον συσταῖεν ἂν [συστακῆναι Υ]; εἰ γὰρ τοῦτο δῶμεν, δώσωμεν ἀφορμὴν καὶ τοῖς μίαν φύσιν σύνθετον ἐπὶ Χριστοῦ ληρωιδούσιν κατ' ὀρθότητα τοῦτο δογματίζειν.

12—17 Doctr. patr. 22, 13 Εὐβούλου ἐπισκόπου Λύστρων ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς τὸν χάρτην τὸν ἐπιδοθέντα τῷ . . . βασιλεῖ Ἡρακλεῖω ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ τῶν Σευηριανῶν ψευδεπισκόπου πονηθέντος αὐτῷ . . . ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ πρώτου ἀναθεματισμοῦ πρὸς τὰς Θεοδώρητου μέμψεις λέγει τάδε· 'ἐπειδὴ — πιστεύηται'. 17—20 Feyer 55 ἐκ τῆς πρὸς Θεοδώριτον ἐρμηνείας τοῦ πρώτου ἀναθεματισμοῦ· 'οὐκοῦν — γίνεται'. 20—23 Feyer 56 διαβεβαιούμεθα — ἀληθινόν

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [ARWl], Λs

p. 111, 29/1 εὐαγγελικῆς τε καὶ ἀποστολικῆς b1 1/2 τὴν^a — συνειλεγμένων VZbΨ τῶν ἐν νικαῖα κατακαιροῦς συνηλεγμένων πατέρων τὴν ὁμολογίαν Y 2 ὀρθῆς Y 3 τοῖς τὰ R ἀνέδην ἀπάσαις 1 ἀνέδην V om. Λρ 4 ὃ] ὡς Z 5 παρήλασε VZ πεφρόντικε γὰρ W ὅλως om. Y οὐδὲν YΛs 6 ἐπὶ γε τὸ] ἐπεὶ γε τὸ Y [cf. Λs], corr. Y ἐπιγόμενος in ras. b γε] τε W om. VZ ἐστὶν om. Y 8 ὑπαντᾶν VΨbcorrΛρΣ ὁ πάντα YZ, b ut uid., πάντ' ἐν superscr. b ἀντιλέγειν V ἀντιλέγοι RW 9 εἰκαιολογεῖς] εἰ καὶ ὁμολογεῖς Z πρὸ W πρὸς in par' corr. b 11 τοῦθ' om. VZ 12 ἀναληφθῆναι R ἀνελιφέναι Yb 13 διδασκέτω παρελθὼν VZ, b in ras., ΨΛsΣDoctr. διδασκέσθω παρ' ἡμῶν Y doceat nos Λρ καὶ ΦΛρ om. ΨΛsDoctr. 14 καταβαλεῖ bcorrARΛρs καταβάλλει Doctr. καταβαλῇ W καταβάλῃ VZ καταβαλεῖν Yb καταλαβεῖν 1 αὐτὸς ARWbcorrΛρsΣDoctr. αὐτοῦς Yb αὐτὸν 1 αὐτὸς ἑαυτὸν VZ 16 αὐτῶν om. VZ ἀνθρωπή- σεως R ἀληθῆς Y 17 λέγομεν Feyer 18 φυρμόν ἢ τροπὴν YZAΣ φυρμόν οὐ τροπὴν VWl bΛsFeyer τροπὴν οὐ φυρμόν R ἢ] οὐκ V δέ] τὲ V 19 τε om. YVb ἀγίῳ YbΨΛρsΣFeyer om. VZ τὴν Ψ om. Φ utrumque codd. Feyer 21 ἐμ προσλήψει R τε om. Feyer 22 αὐτὸν Y

οἶμαι τὸ δεῖν οἶεσθαι καὶ ἀνθρωποτόκον αὐτὴν εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν τινες οἱ ἐκ πολλῆς ἄγαν φρενοβλαβείας λέγοντες τὴν τοῦ λόγου φύσιν πηγὴν ὥσπερ τινὰ καὶ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἀρχὴν ἐσχηκέναι τὴν σάρκα, τάχα τις ἦν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ καὶ ἀπόβλητος λόγος PG 397 τοῖς ἐθέλουσιν ὀνομάζεσθαι δεῖν καὶ ἀνθρωποτόκον αὐτὴν· ἐπειδὴ δὲ βδελυρὰ καὶ ἀπηχθ- 5 μένη παρὰ πᾶσιν ἐστὶν ἡ τοιαύδε δόξα, νοεῖται δὲ οὐχ ἑτέρως θεοτόκος ἢ ἁγία παρθένος, εἰ μὴ προεισδέξαιτό τις τὴν πίστιν τοῦ ὅτι γέγονεν σὰρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος ὁ ἐκ θεοῦ πατρός λόγος (οὐ γὰρ που θεότητα γυμνῇ, ὡς ἔφην, ἐκτέτοκεν ἢ παρθένος), τί τὸ τῆς 16 ἐνστάσεως ὄφελος τῶν χρῆναι λεγόντων ὀνομάζεσθαι δεῖν καὶ ἀνθρωποτόκον αὐτὴν; ἀλλ' ὡς ἔοικεν, ἐξεύρηται τι πικρὸν αὐτοῖς κατὰ Χριστοῦ τὸ σκαιώρημα· οὐ γὰρ ἀνέχονται φρονεῖν ἢ λέγειν αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ καὶ πατρός προαιώνιον υἱὸν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος 10 καιροῖς ἀσυγχύτως ἀτρέπτως ἐκ μήτρας ἐνωθῆναι σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν λογικὴν οὕτω τε γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν ἁγίων ἔνοικον ἔχοντα θεὸν διακηρύττειν ἐπείγονται καὶ φρονεῖν ἀναπειθουσιν, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι καὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶν διὰ τοῦ πνεύ- ματος, ὡς ἐν ἁγίοις ναοῖς, ὁ τῶν ὅλων θεός. γέγραπται γὰρ ὅτι οὐκ οἴδατε ὅτι P 400 ναὸς θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις οὖν τὸν ναὸν 1 Cor. 3.16.17 τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, 16 οἵτινες ἐστὲ ὑμεῖς. ἀλλ' εἰ καὶ ὀνομάσμεθα ναοί, θεὸν ἔχοντες τὸν ἐνοικούντα διὰ τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἕτερον ἴσμεν τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὸν τρόπον. ἠνώσθαι γὰρ τῷ θεῷ λόγῳ κατὰ ἀλήθειαν τὴν σάρκα φαμέν, ψυχῆς δηλονότι τῆς λογικῆς ἐνούσης αὐτῇ. ἐπυθόμην δ' ἂν ἡδέως αὐτοῦ· πότερα δὴ τὴν ἐνωσιν τοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώ- 20 πινον ἢ γοῦν τὴν πρὸς τὸ ἅγιον σῶμα ψυχωθὲν νοερῶς πεπραχθαί φησιν κατὰ ἀλήθειαν ἢ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ καὶ αὐτὸς κατὰ συνάφειαν σχετικὴν δουλοπρεποῦς καὶ ἀνυποστάτου μορφῆς πρὸς ἀνυπόστατον καὶ θείαν μορφήν ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, κατὰ μόνην τῆς υἰότητος τὴν ὁμωθυμίαν καὶ κατὰ τὴν ἰσότητα τῶν ἀξιωμάτων; εἴπερ τις ὅλως συναφείας 17 οὕτοσί νοεῖται τρόπος. ἀλλὰ γάρ, ὡς ἔοικεν, παρενοχλῶ μάτην, πεποίημαι δὲ περιττῶς 25 τὴν πεῦσιν, ἔχων αὐτοῦ φωνὰς καὶ σαφῇ τὴν ὁμολογίαν. ἐν γάρτοι τῷ πρώτῳ κεφα- λαίῳ φησὶν αὐταῖς λέξεσιν ὧδε

Διὰ τοῦτο τὸ τεχθὲν βρέφος Ἐμμανουὴλ προσαγορεύεται, οὔτε θεὸς ἀνθρωπείας p. 109, 29-31 κεχωρισμένος φύσεως οὔτε ἄνθρωπος γεγυμνωμένος θεότητος.

Ἐδεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ἀκριβῆ καὶ τετορνευμένην τὴν περὶ γε τούτων ἀφήγησιν ποιεῖ- 30 σθαι φιλεῖν, πλὴν ἐκεῖνο τέως ἐπισημήνασθαι χρή· ἰδοὺ γὰρ ἐνθάδε καὶ μάλα σαφῶς

SCHOLIA ARETHAE: 9 σκαιώρημα] τοῦτο εἰ μὲν κατὰ Νεστορίου, ἔχεται λόγου· εἰ δὲ κατὰ Θεοδορήτου, συκοφαντία ἄκρατος καὶ φθόνου δόξης τῷ λέγοντι περιποιητικός.

20—24 Doctrina patr. l. c. καὶ μετ' ὀλίγα· ἐπυθόμην—ἀξιωμάτων 28/29 Fcyr 57 διὰ τοῦτο—θεότητος

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 εἰπεῖν αὐτὴν V οἱ om. VZ 2 λόγου ΦΛρΣ θῦ λόγου ΨΛs 3 τις ἦν] τις RW
οὐκ] καὶ οὐκ Y ὁ λόγος b 4 ἐπεὶ Z 4/5 ἀπηχθμένη ΦΛρΣ ἀπηχθμένη Ψbcom 5 γρ.
καὶ παρὰ πάντων bms τοιαύτη V ἢ ἁγία θεοτόκος Yb 6 προεισδέξαιτό YZbcomΛρΣ
προεισδέξαιτό Ψ παρεισδέξαιτο YV 6/7 θεοῦ πατρός] superscr. γρ. καὶ θῦ b 7 ἢ] ἢ ἁγία V τί
VZbcomΨΛρΣ καὶ τί Yb 8 ὑποστάσεως A 9 πικρῶς in ras. b τοῦ χῦ Z σκευό-
ρημα, ο in w corr., Z 10 τόν om. b τοῦ θῦ Zb καὶ om. b ἐν bΨ ἐπ' Y om. VZ
12 ἀνοσ 1 13 τοῦ om. A 14 ὅτι om. Z 15 τοῦ θῦ I ἡμῖν V 16 φθείρει A φθείρει R
17 ἡμῖς I θῦ YARILρΣ θῦ Wb θῦ VZ 19 τῆς ψυχῆς ARW 20 δ' οὖν Z ἂν I
πότερον ΨbcomDoctr. πρότερον Σ 21 τὴν YbΨ τῇ VZ om. Doctr. ψυχωθὲν YbΨΛρΣ Doctr. τὸ
καὶ ψυχωθὲν VZ 22 αὐτὸ Y καὶ om. Y 23 ἀνυπόστατον ZbcomΛρΣ Doctr. τὸ ἀνυπόστατον R
ἐνυπόστατον YVbWl τὴν ἐνυπόστατον A καὶ* YbcomARWΛs Doctr. om. VZbl μόνησ I 23/24 τὴν
τῆς υἰότητος Y 24 τὴν²] μόνην τὴν Ψ Doctr. ὅλως YbΨΛρΣ ἄλλος VZ 25 οὕτοσι VbARILρΣ
οὕτωσι YZW πρώτῳ om. ARW 28 προσαγορεύεται om. VZ 30 οὖν om. A γε om. bl

διερμηνεύων αὐτὸς τὴν ἔνωσιν φύσεως ἀνθρωπίνης οὐ κεχωρίσθαι φησὶν τὸν θεόν, προ-
 P 402 σομολογεῖ δὲ ὅτι καὶ ἓνα καθ' ἔνωσιν οἶδεν ὄντα Χριστόν, τὸν αὐτὸν δηλονότι θεόν τε
 ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον. εἶτα πῶς οὐκ ἐρυθριᾷ τοῖς παρ' ἡμῶν γεγονόσιν ἐπιπλήττων
 λόγοις;

PG 400

Κυρίλλου κεφάλαιον β̄

5

18 Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἠνώσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ἓνα
 τε εἶναι Χριστόν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν αὐτὸν δηλονότι θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον,
 ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου

19 "Ἐνα μὲν Χριστόν ὁμολογοῦμεν ταῖς θείαις τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαις πειθόμενοι 10
 καὶ τὸν αὐτὸν διὰ τὴν ἔνωσιν θεόν τε καὶ ἄνθρωπον ὀνομάζομεν· τὴν δὲ καθ' ὑπόστασιν
 ἔνωσιν παντάπασιν ἀγνοοῦμεν ὡς ξένην καὶ ἀλλόφυλον τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν ταύτας
 ἑρμηνευκώτων πατέρων. εἰ δὲ τοῦτο βούλεται λέγειν διὰ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως
 ὁ ταῦτα γεννήσας ὡς κράσις σαρκὸς καὶ θεότητος γέγονεν, ἀντεροῦμεν σὺν πάσῃ προθυ-
 μίαι καὶ τὴν βλασφημίαν ἐλέγξομεν. ἀνάγκη γὰρ τῇ κράσει ἀκολουθῆσαι τὴν σύγχυσιν· 15
 εἰσιούσα δὲ ἡ σύγχυσις ἀφαιρεῖται τὴν ἐκάστης φύσεως ιδιότητα. τὰ γὰρ κεραυννύμενα
 οὐ μένει ἂν πρότερον ἦν· τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τοῦ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ λέγειν
 τῶν ἀτοπωτάτων ἂν εἴη. χρηὴ δὲ πείθεσθαι τῷ κυρίῳ δεικνύντι τὰς δύο φύσεις καὶ
 Ioh. 2, 19 λέγοντι τοῖς Ἰουδαίοις· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ
 αὐτόν. εἰ δὲ κράσις ἐγεγόνει, οὔτε ὁ θεὸς μεμενήκει θεὸς οὔτε ὁ ναὸς ἐγνωρίζετο 20
 ναός, ἀλλὰ καὶ ὁ ναὸς φύσει θεὸς καὶ ὁ θεὸς ναός (τοῦτο γὰρ ὁ τῆς κράσεως βούλεται
 λόγος) καὶ περιττῶς ὁ κύριος εἶπεν τοῖς Ἰουδαίοις λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ
 ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἐχρῆν γὰρ φάναι· λύσατέ με καὶ ἐν τρισὶν ἡμέ-
 P 404 ραις ἐγερθῆσομαι, εἴπερ ἀληθῶς κράσις τις ἐγεγόνει καὶ σύγχυσις. νῦν δὲ δείκνυσιν τὸν

SCHOLIA ARETHAE: 10sq. ἀπροσωπολήπτως ἐρεῖν πλημμελῶς ἀλλήλους ἐφορμῶσιν, τὸ αὐτὸ
 φάσκοντες περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ διαφωνεῖν διατεινόμενοι δν τρόπον καὶ οἱ διαφερόμενοι περὶ ἀριθμόν
 εἰ ὁ μὲν ἔνδεκα λέγει τὰς τοσαύτας μονάδας, ὁ δὲ δέκα καὶ μίαν.

12 τοῦτο ὁμοία πλημμέλεια τῇ Ἀρίου μανίαι, ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοουσίου λέξει μὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς
 πατράσιν εὐρημένη διατεινόμενῳ, ἀλλὰ νεαρῶς καινολογουμένῳ.

14 τί δὲ Θεοδώρητε; οὐκ ἤκουσας τῆς θεολόγου φωνῆς· ὦ τῆς καινῆς μίξεως, ὦ τῆς παραδόξου
 κράσεως; ἐπὶ ταῦτα ληρολε(σ)χεῖν οὐκ αἰδῆι;

10—13 adferuntur in Concilii quinti collatione V [L V 504 = M VIII 290] 18—20. 24.
 p. 115, 1 Timoth. arm. p. 128

Φ [= YVZb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs; uariam lectionem ΨΛs in anathematismo quaeras
 in V 148

1 οὐκ ἐχωρίσθη Y, corr. Y τὸ θεῖον Y 2 ἔνωσιν οἰκονομικὴν V τὸν ᾠν YVb

5 κυρίλλου [τοῦ ἁγίου κυρίλλου b] — β̄ Yb ἀναθεματισμός β̄ VZ post inscriptionem habet et
criminalur inmerito secundum anathematismum qui se ita habet Λρ similiter Σ

9 Θεοδώρητου Yms ἀνατροπή ZV Θεοδώρητου ἀνατροπή b μέμψις Θεοδώρητου [Θεοδώρητου
 β̄ R] Ψ μέμψις τοῦ αἰρετικοῦ ΛρΣ 10 μὲν om. Z διδασκαλίας πειθόμενοι ZbΣ διδασκαλίας
 ἐπόμενοι YV γρ πειθόμενοι Vms πειθόμενοι διδασκαλίας Ψ *obtemperantes* Λρ *obedientes* ΛsConc. 11 τε
 Φ1ΛρΣConc. τε ἰδικῶς ARW 12 θείων om. Y ταύτας] τὰς θείας γραφὰς Y 13 ἡρμη-
 νευκώτων YZωιτVbAωπW 14 ἀνταναιρούμεν Y σὺν YVb οὖν Z om. Ψ 16 ἀφαιρεῖ Vb
 τῆς Vb 20 γέγονει R ὁ om. V μεμενήκει Yb ἐμμεμένηκει VZ μεμένηκε Ψ οὔτε]
 δτε R 21 ἀλλὰ om. Y φύσει Ybl cf. Coll. Pal. p. 166, 17 Theodoret. ep. 151 p. 1294 om.
 VZARWΛρΣ δ̄ θεός] θ̄ δ̄ A

λυόμενον ναὸν καὶ τὸν ἀνιστῶντα θεόν. περιττὴ τοίνυν ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, ἣν ἀντὶ κράσεως ἡμῖν, ὡς οἶμαι, προβάλλεται· ἀρκεῖ δὲ λέγειν τὴν ἔνωσιν, ἥτις καὶ τὰς τῶν φύσεων ἰδιότητος δείκνυσιν καὶ τὸν ἕνα προσκυθεῖν διδάσκει Χριστόν.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀπολογία κεφαλαίου β̄

- 20 Ἰδοὺ δὴ πάλιν ὁ γεννάδας οὗτοσί πρόφασιν τῆς καθ' ἡμῶν ἀθυροστομίας τὸ παρα- 5
 τυχὸν ποιεῖσθαι σπουδάζων διασύρει τὴν λέξιν, τὴν καθ' ὑπόστασιν λέγω, καθορίζει δὲ τὸ
 ἀσύνηθες αὐτῆς καὶ δὴ καὶ ξένως αὐτὴν πεποιῆσθαι δισχυρίζεται, οὐκ ἐννοήσας ὅτι ταῖς
 τῶν ἀνοσιῶν αἵρεσιωτῶν εὐρεσιλογίαις ἢ τῶν λέξεων δύναμις τὸ ἀληθὲς ἀντεξάγουσα πα-
 ραλύειν ἐπιχειρεῖ τὸ ἀντιτετάχθαι δοκοῦν. Νεστορίου τοιγαροῦν ἀναιρῶντος πανταχοῦ
 τοῦ θεοῦ λόγου τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν καὶ μόνων ἡμῖν ἀξιομάτων ἐνότητα παρεισκρί- 10
 νοντος ἀνθρωπὸν τε θεῷ συνῆφθαι λέγοντος τῇ τῆς υἱότητος ὁμνυμῖαι τιμημένον,
 ἀναγκαίως ἡμεῖς τοῖς ἐκείνου μαχόμενοι τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν γενέσθαι φαμέν, τοῦ PG 401
 καθ' ὑπόστασιν οὐδὲν ἕτερον ὑποφαίνοντος πλην ὅτι μόνον ἢ τοῦ λόγου φύσις ἢ τοῦ
 ὑπόστασις, ὃ ἐστὶν αὐτὸς ὁ λόγος, ἀνθρωπεῖαι φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεὶς τροπῆς τινος
 δίχα καὶ συγχύσεως, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, εἰς νοεῖται καὶ ἔστιν Χριστός, ὁ αὐτὸς 15
 21 θεὸς καὶ ἄνθρωπος. τοῦτο δέ, ὡς γε οἶμαι, καὶ αὐτῷ Θεοδωρήτῳ δοκεῖ, φύσεως P 406
 ἀνθρωπίνης οὐ κεχωρίσθαι λέγοντι τὸν θεὸν οὔτε μὴν θεότητος δίχα νοεῖσθαι τὸ ἀνθρώ- p. 109, 29-31
 πινον. οὐκοῦν οὔτε δίχα τῶν ὑποστάσεων δούλου τε καὶ θεοῦ μορφήν ἠνῶσθαι φαμέν
 οὔτε μὴν κοινὸν ἄνθρωπον ἰσότητι μόνῃ τῶν ἀξιομάτων τιμημένον σχετικῶς συνῆφθαι
 τῷ λόγῳ διοριζόμεθα, ἀλλ' αὐτόν, ὡς ἔφην, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ γεγονότα 20
 κατὰ ἀλήθειαν ἐν προσλήψει τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης τὴν λογικὴν
 ἄνθρωπον γενέσθαι μετὰ τοῦ μέναι καὶ θεόν. ἀλλ' ὁ δεινὸς εἰς λόγους καὶ πικρὸς εἰς
 θεωρίας κράσεως εἶναι σημαντικὴν τὴν λέξιν ὀρίζεται καὶ λέγειν ἀποτολμαῖ καὶ τὰ ἐκ τοῦ

SCHOLIA ARETHAE: 18 ὑποστάσεων] κακῶς πάλιν ὑποστάσεων λέγει ἔνωσιν.

23 κράσεως] κράσεως, ἀλλὰ παραδόξου [cf. p. 114, 14].

5—16 Doctr. patr. 21, 1 Κυρίλλου ἐκ τοῦ πρὸς τὰς Θεοδωρήτου μέμψεις· ἀπολογία τοῦ β' ἀναθεμα-
 τισμοῦ· Ἰδοὺ — θεὸς καὶ ἄνθρωπος· 12—16 Ephraim Antioch. ap. Phot. 229 p. 252^b 7 Κύριλλος
 ἐν ταῖς ἀντιρρήσεσιν . . . ἀναγκαίως — ἄνθρωπος· 12] Leont. Hieros. [Mai Scriptt. uett. 7, 128]
 Κυρίλλου ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἰδίων κεφαλαίων· ἀναγκαίως — γενέσθαι φαμέν· 12—21 Feyr 58
 τὴν καθ' ὑπόστασιν — λογικὴν

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 ἦν] τὴν R 2 προβάλλεται YΨΛsΣ προβάλλονται VZbΛρ 2/3 τῆς φύσεως Y
 3 δεικνύει W

4 Τοῦ — β̄ Y ἀπολογία τοῦ ἁγίου κυρίλλου κε(φαλαίου) δευτέρ(ου) b Κυρίλλου ἀπολογία B̄ Yms
 ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀντίρρησις [ἀντίθεσις W] τοῦ ἁγίου κυρίλλου Ψ
 5 οὕτως YW, corr. Y 6 λέγων bR, corr. b καθυβρίζει Ycorrms 7 αὐτοῖς l 8 αἵρεσιω-
 τῶν VΨΛρsDoctr. αἱρέσεων YZbΣ εὐρεσιλογίαις Y εὐρησιλογίαις R 9 τοίνυν Z παντα-
 χοῦ VΨΣ πανταχὲ YZbDoctr. 10 μόνων bALρs μόνον YZRWl μόνων et μόνον Doctr. μόνῃ V
 om. Σ 12 ἀναγκαίως καὶ Y 13 ὑποφαίνοντος YZbcorrFeyrEphr.Doctr. ἀποφαίνοντος VbΨ
 μόνῃ YlFeyrEphr. τοῦ λόγου] τοῦτου W φύσεις et φύσει Feyr codd. 14 ὑποστά-
 σεις et ὑποστάσει Feyr codd. ἢ ὑπόστασις V 8 om. Feyr κατὰ ἀλήθειαν] καθ' ἔνωσιν
 θείαν W 15 καθάπερ l ὁ x̄s Feyr 16 τοῦτωι Y θεοδωρίτῳ bAW 17 λέγοντα Z
 λέγοντες Feyr 18 ἠνῶσθαι μορφήν l 21 ἐμ προσλήμψει R ψυχὴν] τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ
 ψυχῆς l ἐχούση ARW 22 καὶ om. Yb πικρὸς YZbRWlΛρΣ γρ καὶ πικρὸς Λms πυκνὸς VA
 23 διορίζεται V τὰ YVbΨ τὴν YcorrZ

συγκεκριᾶσθαι τὰς φύσεις παρακομίζει βλάβη, ὡς ἡμῶν ἡγνοηκότων. ἡ τάχα που περι-
 ριαιτίζεται καὶ φιλοκομπεί, οἶεται δὲ ἴσως ἕτερον οὐδένα μακρηγορεῖν δύνασθαι, τὸ παρ'
 οὐδενὸς εἰρημένον ὡς ἀληθὲς δεχόμενος, ἵνα τις εἶναι δοκῇ παρὰ γε τοῖς οὐκ εἰδόσιν δια-
 κρίνουν ὀρθῶς τίς μὲν εἰκαίμοιθαι καὶ ψεύδεται, τίς δὲ κατ' εὐθὺ τῆς ἀληθείας ἔρχεται
 P. 111, 2. 3 σοφῶν τε καὶ ἀναγκαίων ἄπτεται λόγων. ὦμην μὲν οὖν ἐν ἀρχαῖς, ὁμολογῶ, τῶν 5
 κεφαλαίων τὴν δύναμιν οὐκ ἀγνοῆσαι μὲν αὐτόν, ὑποπλάττεσθαι δέ, ὡς ἔφην, τὸ δοκεῖν
 ἡγνοηκέναι καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι τισίν· ἡγνοηκότα γε μὴν αὐτόν κατὰ ἀλήθειαν εὐρίσκω
 λοιπόν.

P 408

Κυρίλλου

22 Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, μόνῃ συ- 10
 νάπτων αὐτὰς συναφείαι τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν ἢ γοῦν αὐθεντίαν ἢ δυναστείαν καὶ οὐχὶ δὴ
 μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἔνωσιν φυσικὴν, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπή

23 Σκοτεινὴ μὲν καὶ Ζοφώδης τῶν εἰρημένων ἢ ἔννοια, δὴλη δὲ αὐτῶν τοῖς εὐσεβέσιν
 ἢ ἄνοια. τίνι γὰρ οὐκ εὐδελον ὡς συνάφεια καὶ σύνοδος οὐδὲν διαφέρουσιν; ἢ τε 15
 γὰρ σύνοδος τῶν κεχωρισμένων ἐστὶν σύνοδος ἢ τε συνάφεια τῶν διηρημένων συνάφεια·
 ὁ δὲ σοφώτατος τῶν λόγων τούτων πατήρ ὡς ἐναντία τὰ σύμφωνα τέθεικεν. οὐ γὰρ
 γὰρ φησιν, συνάπτειν τὰς ὑποστάσεις συναφείαι, ἀλλὰ συνόδῳ, καὶ συνόδῳ φυσικῇ, ἢ
 ἀγνοῶν ἴσως ὃ λέγει, ἢ ἐν γνώσει βλασφημῶν. ἢ γὰρ φύσις ἀναγκαστικὸν τί ἐστὶν
 καὶ ἀβούλητον χρῆμα, οἷόν τι λέγω, φυσικῶς πεινώμεν, οὐ γνώμῃ τοῦτο πάσχοντες, ἀλλὰ 20
 ἀνάγκῃ. ἢ γὰρ ἂν οἱ πτωχεῖαι συζῶντες τοῦ προσαιτεῖν ἀπηλλάγησαν, τοῦ μὴ πεινῆν

SCHOLIA ARETHAE: 1/2 περιαιτίζεται] τοῖς αὐτοῖς περιστρέφεται.

10 ὡ τί πάλιν ὑποστάσεις;

17sq. ὁ προαιώνιος θεὸς λόγος ὑπόστασις υἱοῦ τῆς πατρικῆς προῶν θείας ὑποστάσεως προσλήψει
 φύσεως ἀνθρωπίνης, οὐκ ἡφωρισμένῳ ἀτόμῳ, τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἑαυτὸν ἀπετέ<λε>σεν, σύν-
 θετον μὲν ἐξ ὑποστάσεως θείας, οὐ μέντοι καὶ ὑποστάσεως ἀνθρωπίνης. οὐ γὰρ καὶ τινὰ ἀνθρωπον,
 ἀλλὰ φύσεως ἀνθρωπίνης ψυχὴν καὶ σῶμα [καὶ] ἡτόμωσεν ἐν ἑαυτῷ, τὸν θεάνθρωπον ἀποφῆνας. ἐπεὶ τοί-
 νυν οὐκ ἡτομωμένον ἀνέλαβεν ἀνθρωπον, φύσιν δὲ ἀνθρωπεῖαν καὶ ἡτόμωσεν ἐν αὐτῷ ὑπόστασιν μίαν τὴν
 θεάνθρωπον, κατὰ τοῦτο φησὶν εὐλαβεῖσθαι δύο λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ ὑποστάσεις συντεθῆναι, τὸ λυσσῶδες
 ὑποστελλόμενοι Νεστορίου· ἐν γὰρ καὶ τὴν πρόσληψιν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως τῶν ἀτομούντων κατὰ
 τὸν κύριον Ἰησοῦν. πλὴν εἰ μήπου τὰς δύο ἐπ' αὐτοῦ ὑποστάσεις οἰκονομικῶς εἰρῆσθαι διὰ τὴν
 κακουργίαν Ἀρίου καὶ Ἀπολιναρίου καὶ τῶν κατ' ἐκείνους φαντασιαστῶν.

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λ^s; uariam in anathematismo lectionem ΨΛ^s quaeras
 in V 148

1 βλάβη Vb^{scpt}ARIΣ βλαβερά W *noxietates* Λ^s βλάβην YZb om. Λρ που om. VZ 2 φι-
 λοκομητεῖ W οὐδένα YbIΛρΣ οὐδὲν ἢ VZΨ 3 εἰρημένον om. Y ἀληθῶς R δεχό-
 μενον AR ἵνα γε Ψ δοκῇ bΨ δοκεῖ YV δοκεῖν Z 4 ἄρχεται R 5 σοφῶν τε YbΨ
 καὶ σοφῶν VZ 5/6 τοῦ κεφαλαίου 1 6 τῷ Y 7 τούτῳ VZ εὐρίσκω κατὰ ἀλή-
 θειαν Yb

9 κυρίλλου Y^{ms} τοῦ ἀγίου κυρίλλου κε(φ)άλαιον τρίτον b ἀναθεματισμὸς τρίτος VZ *habet autem*
se ita anathematismus tertius Λρ similiter Σ 11 τῇ] τὴν Z αὐθεντία Y^{scpt} ἢ Yb
 καὶ VZ δυναστείαν VZb δυναστεία Y 12 φυσικὴν b^{scpt}ΛρΣ φυσικὴ Φ ἔστω om. Z

13 θεοδωρήτου ἀνατροπή Y^{ms} θεοδωρίτου κεφάλαιον τρίτον b ἀνατροπή VZ μέμψις θεοδωρίτου
 [θεοδωρίτου γ R] Ψ μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 14 μὲν om. V 14/15 δὴλη — ἄνοια om. V
 14 ἔννοια] ἔνωσις Y εὐσεβέσιν ZbΨ εὐσεβοῦσιν Y 15 τε καὶ Yb οὐδὲν YbWΛρ οὐδενὶ VZARIL^s
 16 γὰρ — ἢ τε om. V γὰρ et τῶν — σύνοδος *superscr.* b ἐστὶ συνάφεια ΨΛ^s 18 εἰς συνά-
 φειαν Yb 19 δυσφημῶν ἢ βλασφημῶν V 20 φυσικῶς om. b 21 πτωχεῖαν ἔχοντες W
 πεινῆν Y

τὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ βουλήσει κεκτημένοι. φυσικῶς διψῶμεν, φυσικῶς καθεύδομεν, φυ- PG 404
 σικῶς ἀναπνέομεν τὸν ἀέρα· πάντα δὲ ταῦτα τῶν ἀβουλήτων, ὡς ἔφην. ὁ γὰρ μὴδὲν
 τούτων καταδεχόμενος ἀνάγκῃ τὸ τῆς ζωῆς ὑποδέχεται τέλος. εἰ τοίνυν φυσικὴ γέγονεν
 τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς καὶ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς ἡ ἔνωσις, ὑπ' ἀνάγκης τινὸς βιαζόμενος,
 ἀλλ' οὐ φιλανθρωπία κεκρημένος ὁ θεὸς λόγος συνήφθη τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, καὶ εὐρε- 5
 24 θήσεται ὁ τοῦ παντὸς νομοθέτης ἀναγκαστικοῖς νόμοις ἀκολουθῶν. ἀλλ' οὐ ταῦτα ἡμᾶς P 404
 ὁ μακάριος ἐδίδαξεν Παῦλος, τουναντίον δὲ ὅτι ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου Phil. 2, 7
 λαβών· τὸ δὲ ἑαυτὸν ἐκένωσεν τὸ ἐθελοῦσιον δείκνυσιν. εἰ τοίνυν γνώμη καὶ
 βουλήσει τῇ ἐξ ἡμῶν ἀναληφθείσῃ ἡνώθη φύσει, περιττὴ τῆς φυσικῆς λέξεως ἡ προσθήκη.
 ἀρκεῖ γὰρ ὁμολογῆσαι τὴν ἔνωσιν, ἔνωσις δὲ ἐπὶ τῶν διηρημένων λαμβάνεται· διαιρέσεως 10
 γὰρ οὐκ οὔσης, οὐκ ἂν ποτε ἔνωσις νοηθείη. ὁ τοίνυν τὴν ἔνωσιν λαμβάνων προσ-
 λαμβάνει τὴν διαίρεσιν. πῶς τοίνυν φησὶν μὴ δεῖν τὰς ὑποστάσεις διαιρεῖν εἴτ' οὖν
 φύσεις; καὶ ταῦτα εἰδὼς ὡς τελεία μὲν ἡ τοῦ θεοῦ λόγου ὑπόστασις πρὸ τῶν αἰώνων
 ὑπῆρχεν, τελεία δὲ ὑπ' ἐκείνης ἐλήφθη ἡ τοῦ δούλου μορφή, δι' ἧς καὶ ὑποστάσεις εἶπεν,
 ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν. εἰ τοίνυν ἑκατέρα φύσις τὸ τέλειον ἔχει, εἰς ταυτὸν δὲ συνήλθον 15
 ἀμφοτέραι, τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς δηλονότι λαβούσης τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, ἔν μὲν πρό-
 σωπον καὶ ἓνα υἱὸν καὶ Χριστὸν ὡσαύτως ὁμολογεῖν εὐσεβές, δύο δὲ τὰς ἐνωθείσας ὑπο-
 25 στάσεις εἴτ' οὖν φύσεις λέγειν οὐκ ἄτοπον, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀκόλουθον. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ
 ἐνὸς ἀνθρώπου διαιρούμεν τὰς φύσεις καὶ καλοῦμεν τὴν μὲν θνητὴν σῶμα, τὴν δὲ ἀθάνα-
 τον ψυχὴν, ἑκατέραν δὲ ἄνθρωπον, πολλῶι μᾶλλον τοῦ ἀνειληφότος θεοῦ καὶ ἀναληφθέντος 20
 ἀνθρώπου τὰς τῶν φύσεων ιδιότητας γνωρίζειν εὐλογον. εὐρίσκομεν δὲ καὶ τὸν μακά-
 ριον Παῦλον τὸν ἓνα ἄνθρωπον εἰς δύο ἀνθρώπους διαιροῦντα καὶ ποτὲ μὲν λέγοντα
 ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται, 2 Cor. 4, 16
 ποτὲ δὲ συνήδομαι τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ αὐθις Rom. 7, 22
 εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστόν. εἰ δὲ τὴν φυσικὴν συνά- Eph. 3, 16. 17
 φειαν τῶν ὁμοχρόνων φύσεων ὁ ἀπόστολος διαιρεῖ, πῶς ἀσεβείας γράφεται τοὺς τὰ ἴδια 26

SCHOLIA ARETHAE: 1sq. αἰσχρὸν καὶ ἱκανῶς ἄλογον ἐκ τῶν κάτω τῶν ἄνω λαμβάνειν τὴν
 εἰκασίαν καὶ τὸν ὑπεροῦσιον ἐκ τῶν ἐνύλων τεθμᾶσθαι [σταθμᾶσθαι?] οὐσιῶν καὶ ἀπὸ τῶν κτισμάτων
 ἑαυτοῦ τὸ ἄκτιστον ζυγοστατεῖν καὶ τὴν ἐν τοῦτοις ἀνάγκῃ τῷ ἔξ οὐκ ὄντων παραγαγόντι (καὶ συνε-
 λόντι φάναι ἀνάγκῃ καὶ αὐτὸν τοιαῦτα παραγαγεῖν) προσλογίζεσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγνώστων ὡς πάντῃ
 ἐγνωσμένων ζυγομαχεῖν.

3 εἰ οὐ φυσικὴ διὰ τὸ μὴ ἀνάγκῃ ὑποπεσεῖν, πῶς οὐ μᾶλλον ἀναγκαστικώτερον τὸ παρὰ φύσιν
 καὶ οὕτως ὡς καὶ τοῖς ἀβουλήτοις καὶ ἀθελήτοις ὑποκατακλίνεσθαι, ἐκβιδεσθαι;

19 φύσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν

26 — p. 118, 2 πῶς — ἀνθρώπου Timotheus arm. p. 65

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARW], Λς

1 οὐσίαν W βουλήσει ΥbIΛς βουλῇ VZARW 2 πάντα — τῶν VZl ταῦτα δὲ πάντα
 τῶν Υb πάντα δὲ πάντων ARΛς πάντα δὲ πάντως W ἀβουλήτων Φl ἀβουλήτως ARWΛς
 3 ὑποδέχεσθαι V 3/4 γέγονεν ἔνωσις τῆς¹ — δούλου μορφῆς Υb 4 ἔνωσις] καθ' ἔνωσιν σύ-
 νοδος VZ σύνοδος ΛςΣ 5 οὐχὶ V θεός] τοῦ θῷ in ras. b 7 ἐδίδαξεν ὁ μακάριος b
 10 εἰρημένων V 11/12 προλαμβάνει l 14 ὑπάρχει Υb δὲ om. V ἡ om. Z
 15 ἔχει om. Z ταυτὸ Ψ αὐτὸ Λς 17 Χριστὸν] ἓνα χῡ I ὡσαύτως om. V 18 καὶ
 λίαν ΥbI κατ' αἰτίαν VZARWΛς κατ' αἰτίαν καὶ λίαν Σ ut uidetur τοῦ om. A 19 διαιρούμεν
 ἄνῳ Z 20 ἑκατέρα Υ post καὶ superscr. τοῦ b ἀναλημφθέντος R 22 τὸν om. A
 διαιροῦντα ἄνῳ b 23 ὅσον ΦW ὅσω ARI ἔσωθεν b φθείρεται VA ἀνακε-
 νοῦται A 24 ὅτε A1 ὅτε RW quando Λς τῷ ΦIΛςΣ δὲ τῷ ARW enim Αρ τοῦ om. A
 24/25 καὶ αὐθις — ἀνθρωπον om. Z 26 ὁμοχρόνων ΦAΛρΣ ὁμοφρόνων RWI

τῶν φύσεων διαιρούντας τοῦ προαιωνίου θεοῦ καὶ τοῦ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἀναληφθέντος ἀνθρώπου ὁ τὴν κρᾶσιν ἡμᾶς δι' ἐτέρων ὀνομάτων διδάσκων;

P 412

Ἀπολογία κεφαλαίου γ

- 26 Ἄθρει δὲ ὅπως ὁ πάνσοφος οὗτος πρῶτον μὲν τὸ ἀσυμφανὲς τῶν εἰρημένων καταψεύδεται, ἀφεγγὴ δὲ καὶ σκοτεινὴν τὴν διάνοιαν ἔχων αὐτὸς σκοτεινὸν εἶναί φησι τὸν 5
PG 405 οὕτω διαφανῆ καὶ τοῖς εὖ φρονεῖν ἐθέλουσι γνωριμώτατον λόγον. ὠϊήθη δὲ ὅτι σύνοδον λέγεσθαι καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνάφειαν ὀνομάζεσθαι δεῖν ὁ πρὸς ἡμῶν γεγωνὺς διισχυρίζεται λόγος, εἴτα τῆς ἐνούσης εὐτεχνίας αὐτῷ ποιούμενος τὴν ἐπίδειξιν μίαν ἡμῖν ἀποφαίνει τὴν ἐκ τῶν σημαινομένων δύναμιν, κἂν εἴτε συνάφειαν εἴτ' οὖν σύνοδον πεπραχθεῖ τις λέγοι. ἐγὼ δὲ κἂν τούτῳ θαυμάσας ἔχω τῆς οὕτως ἰσχυρῆς εὐβουλίας αὐτόν· ἔγνω 10 γάρ, ὡς ἔοικε, μόνος τὸ μηδενί ποτε τάχα τῶν ὄντων ἀγνοηθῆναι, πεπατημένον δὲ οὕτως, ὡς καὶ αὐτοῖς εἶναι καταφανὲς τοῖς εἰς ἅπαν ἡμοιρηκόσι καὶ σοφίας κοσμικῆς καὶ λόγων
27 τριβῆς καὶ τῆς ἐκ παρακουσμάτων μετρίας τε καὶ οὐκ ἀκριβοῦς ἐπιστήμης. τεθαυμακῶς τοίνυν τῆς εὐμαθίας αὐτόν ἐκεῖνο φημί· βραχὺ διαγρηγορήσας καθάπερ ἐξ ὕπνου καὶ μέθης, ὁ τὸ πλατὺ καθ' ἡμῶν διευρύνων στόμα, ἄθρει λεπτῶς τὸ μυστήριον. τὴν ἐπὶ Χριστῷ 15 λεγομένην ἔνωσιν συκοφαντοῦσι τινὲς παρατρέποντες εἰς τὸ ἀκαλλὲς καὶ εἰς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς παρὰ γε τὸν σκοπὸν τῶν ἱερῶν γραμμάτων. φασὶ γὰρ δὴ διηρησθαι μὲν εἰς ἅπαν ἀλλήλων καὶ ὁλοτρόπως ἀποφοιτᾶν τὰς φύσεις ἰδίαί τε εἶναι καὶ ἀνὰ μέρος ἑκατέραν·
P 414 ἄνθρωπον δὲ οὕτω συνήφθαι θεῷ σχετικῶς διατείνονται κατὰ μόνην τὴν ἀξίαν ἢ τοῦ ἀυθεντίαν καὶ κατὰ τὴν τῆς υἰότητος ὁμωνυμίαν. ταύτην ἀναιρεῖ τὴν δόξαν ὁ ἀναθεμα- 20 τισμὸς καὶ ταῖς οὕτω βδελυρωτάταις κενοφωνίαις ἀντανίσταται διαβεβαιοῦται γὰρ ἔνωθέντα κατὰ φύσιν, τουτέστιν οὐ σχετικῶς, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν τῇ ἀγίᾳ σαρκὶ τὸν λόγον ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν νοερὰν κατὰ μηδένα τρόπον διατέμεσθαι δεῖν, ἵνα μὴ δύο νοώμεν
28 υἱοὺς, μερίζοντες τὸν ἀμέριστον. ὁ δὲ οὐ συνείδῃς ὅτι ποτέ ἐστιν ἔνωσις φυσικὴ, τουτέστιν ἀληθής, οὐ συγχέουσα τὰς φύσεις οὔτε μὴν ἀνακρινῶσα πρὸς γε τὸ δεῖν ἑκατέραν 25 ἑτεροίως ἔχειν ἢ ὅπερ ἐστίν, μεираκιῶδὲς τι καὶ ψυχρὸν δέχεται πρὸς ἀπόδειξιν ὧν εὖ ἔχειν ὑπέληφεν, καὶ δὴ καὶ φησιν· εἰ φυσικὴ γέγονεν ἡ ἔνωσις, οὐχ ἑκούσιος ἢ κένωσις τοῦ λόγου, ἀλλ' οἶον ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας· ἀναγκαστικὴ γὰρ ἡ φύσις. καὶ πρὸς γε δὴ

SCHOLIA ARETHAE: 8/9 μίαν ἡμῖν ἀποφαίνει] ἀλλ' εἰ μὴ μία, διάφορος δέ, παρὸν ἐλέγχειν, τί τὸ αἷτιον ἀμελεῖν ἐν ψιλαῖς ἐπαγγελίαις ἐναβρυνόμενον;

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWI], Λs

1 ἐσχάτων VbTim.

1/2 ἀναλημφθέντος R

2 ἡμῖν VZ

3 ἀπολογία — γ Y κυρίλλου ἀπολογία Yms ἀπολογία κυρίλλου πρὸς ταῦτα κεφάλ(αιον) Γ b ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀντίρρησις [ἀντίθεσις W] τοῦ ἁγίου κυρίλλου Ψ ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ 4 δὲ οὖν Vcorr οὗτος VZ 5 δὲ om. b 6 γνωριμώτατον Y 7 γεγωνὺς VZbcorrARWmgIΛsΣ om. YbW 8 αὐτόν l 9 ἀπόδειξιν l 8/9 ὑποφαίνει W 10 οὕτως om. Yb, corr. b ἐσχνήσ V 11/12 μηδενί — αὐτοῖς] μηδενί τοῖς [τοῖς in τοῦτοῖς corr.] Y 11 ποτε VZΛρ που bΨΛs ante τῶν superscr. τοῖς b 12 ἡμοιρηκόσι Y ἡμοιρηκόσι Ycorr ἀμοιρηκόσι RWI κοσμικοῖς Z 13 τριβῆς ex διατριβῆς corr. b τιμαῖς Z 14 εὐμαθείας Ψ διαγρηγορήσας VZΙΛsΣ διεγρηγορήσας YcorrBAW διεγρηγορήσας YRLρ καὶ καθάπερ l 15 διερευνῶν R θεωρεῖ VZ ἐν l 16 συκοφαντῆσαι V ἀκαλέσ A 17 φησὶ VZ δὴ YbARl om. VZW 18 ἀπαλλήλων A 19 θω ex χω corr. b 20 δι' δ ταύτην Ycorr 21 βεβαιοῦται b 23 νοοῦμεν ZR 24 συνείδ l 25 ἀνακρινῶσα ΦAΛρs ἀνακρινῶσα l ἀνακρίνουσα W ἀνακρίνασα R γε] τε Λs 26 ἐτέρως Y ἢ om. VZ 27 καὶ 1 om. b οὐχ — κένωσις om. R κένωσις] ἔνωσις W 28 δὲ om. Ψ

τοῦτο φαίη τις ἂν αὐτῷ· πείνά τε καὶ δίψα καὶ τὰ λοιπά, καθάπερ ἔφησ' αὐτός, σαρκὸς ἂν εἶεν ἄρρωσθήματα φυσικὰ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν κίνησιν ἔχει, ὅτι καὶ τυραννουμένην τοῖς πάθεσιν τὴν φύσιν κεκτήμεθα· ἡ δὲ γε θεία τε καὶ ἀπόρρητος τοῦ λόγου φύσις πάθους καὶ ἀνάγκης ἀνεπίδεκτος οὕσα παντελῶς οὐ βεβίασται πρὸς τινος οὔτε μὴν ἐξ ἑαυτῆς πρὸς γε τὸ δεῖν ἀβουλήτως γενέσθαι σὰρξ ἢ γοῦν τὸ ἀνθρώπινον οἰκειώσασθαι μέτρον 5 ἐπιλαβέσθαι τε σπέρματος Ἀβραάμ.

Hebr. 2, 16

29 "Ὅτι δὲ ἀκατάσκεπτος κομιδῇ γέγονεν ὁ λόγος αὐτῷ, χαλεπὸν οὐδὲν τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν. ἔφη γὰρ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τὰ κατὰ φύσιν τοῖς τῆς ἀνάγκης ὑποκείμεται P 416 νόμοις, καὶ παρεκόμισεν εἰς ἀπόδειξιν τὸ ἀβουλήτως ἡμᾶς πείναν τε καὶ δίψαν εἰσδέχεσθαι, PG 408 καλούσης εἰς τοῦτο τῆς φύσεως, κἂν εἰ μὴ βούλοιτό τις. ἀλλ' ἦν ἀνδρὸς εὐμαθοῦς καὶ 10 ἠκονημένον ἔχοντος εἰς ταῦτα τὸν νοῦν καὶ τὰ ἕτερα τῶν πραγμάτων ἰδεῖν, ἃ καὶ λόγου πλείονος ἀξιοῖτ' ἂν εἰκότως. ἡ γὰρ οὐκ ἀληθὲς ὅτι λογικός ἐστι κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος; ἄρ' οὖν ἀβουλήτως καὶ ἠναγκασμένως ἐστὶ λογικός; τί δέ; εἰπέ μοι, καὶ ὁ τῶν ὅλων θεὸς οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶ θεός; οὐ κατὰ φύσιν ἅγιος δίκαιος ἀγαθὸς ζωὴ φῶς σοφία καὶ δύναμις; ἄρ' οὖν καὶ αὐτὸς ἀβουλήτως καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἃ ἐστίν; 15 ἀλλ' οἶμαι τὸ οὕτως ἐλέσθαι φρονεῖν τῆς εἰς λῆξιν ἠκούσης ἐμβροντησίας οὐκ ἀσυμφανῆς ἔλεγχος εἶη ἄν. τί τοίνυν ἡμῖν ὡς ἄμαχόν τι καὶ δυσκαταγώνιστον ἐπιτείχισμα ποιεῖται 30 τὸ ψεῦδος καὶ τῶν οὕτω σαθρῶν ἄπτεται προβλημάτων; καὶ φυσικὴν ἀκούων γενέσθαι τὴν ἔνωσιν, τουτέστιν ἀληθῆ, καὶ τροπῆς ἐλευθέραν καὶ ἀσύγχυτον παντελῶς τῶν ὑποστάσεων σύνοδον, περιτρέπειν πειράται τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν εἰς τὸ μὴ ὀρθῶς πεποιθ- 20 θῆναι δοκεῖν καὶ καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς ἡμᾶς οὐ δέδιδεν ὁ θρασὺς ἀφύκτοις ἀνάγκαις τὴν τοῦ λόγου φύσιν ὑποτιθεῖς. κεκένωκεν ἑαυτὸν οὐκ ἀβουλήτως, ἀλλ' ἐθέλοντῆς ὁ μονογενὴς γέγονεν ἄνθρωπος καὶ οὐχ ὡς σὺ φῆς, ἀνέλαβεν ἄνθρωπον, σχετικὴν αὐτῷ δωρούμενος τὴν συνάφειαν καὶ τῇ τῆς υἰότητος χάριτι στεφανῶν καθάπερ ἡμᾶς. ὥστε κἂν P 418

SCHOLIA ARETHAE: 9 καὶ παρεκόμισε] καλῶς γε ποιῶν· οὐ γὰρ ταυτὸν πάθος φυσικόν τε καὶ ἀδιάρρητον, δι' οὗ καὶ τὸ ἐπικαιρὸν [uoluit ἐπικηρον] τῆς ἥσπερ ἐστίν, ἀπελέγχεται φύσεως, τῷ ᾧ μόνῳ κατὰ τὸ κρείσσον καὶ εἰς αἰεὶ καὶ ἀναλλοιώτως εἰς παράστασιν τῆς τοῦ δηλουμένου φύσεως πρ(ό)σεστιν.

14 ἀλλὰ ταῦτα συστατικὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ εἰς αἰεὶ προσόντα· τὰ δὲ πρὸς δεῖγμα φθορᾶς οὔτε συμπαρόντα αἰεὶ ἐνεργῶς καὶ κατ' ἐξουσίαν τοῦ ᾧ πρόσεστιν, [τὸ] ἀνεργὰ ὁρᾶσθαι παραχωρούμενα. ὁ Θεοβίτης 'Ηλίας καὶ ὅσοι κατ' ἐκείνον τὴν ἀρετὴν, παρέξουσιν τὸ πιστόν.

19/20 τῶν ὑποστάσεων σύνοδον] μέχρι τίνος ὑποστάσεων φάσκων ἔνωσιν Νεστορίῳ θύρας ὑπανοίγεις βλασφημίας;

ibid.] ἰδοὺ καὶ νῦν ἀδιαστάτως σύνοδον συναφείαι ἐπάγεις ὥσπερ ἐπιλελησμένος τῆς ἐπαγγελίας τοῦ διὰφορον τὴν σημασίαν ἐκατέρου παρασχεῖν.

23/24 σχετικὴν . . . συνάφειαν] καὶ ποῦ σχετικῆς ἐνώσεως παρὰ Θεοδωρήτῳ λόγος;

17—20 Fcyr 59 τί — δύναμιν

Φ [= YZVb], Λρ(Σ), Ψ [= ARWl], Λ^s

1 τούτοις Y τοῦτο in ras. b ἂν om. Ψ αὐτῷ YbΨΛ^s αὐτῷ ὅτι VZΛρ πείναν Y
δίψαν Y 3 τε om. l 4 οὐκ ἐκβεβίασται Y αὐτῆς ZR 5 τὸ γενέσθαι Y οἰκει-
οῦσθαι Ψ 7 δὲ καὶ A κομηδῇ Y 8 ἰδεῖν ἢ μαθεῖν b πάντη τε] τέ πάντη l
9 μέτροις V ἡμᾶς om. Y 11 ἕτερα YΨΛρΣ στερρὰ VZb 12 ἢ l ἢ YARWΣ εἰ VZbΛρ^s
κατὰ φύσιν λογικός ἐστίν l κατὰ φύσιν ὁ ἀνὴρ ἐστίν b 13 ἄρ' οὖν YbΣ ἄρ' οὖν καὶ αὐτὸς Ψ
ἄρα VZΛρ^s δαί YZ 14 οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶ — φύσιν om. Z οὐ^s — ἅγιος om. Vb
15 καὶ αὐτὸς VZbΛρ^s αὐτὸς Y om. Ψ 16 ἐλέσθαι om. R δεῖξιν Zb 17 ἂν εἴη Vb
τι superscr. b τε V ποιεῖται] εἰ Fcyr 18 σαθρῶς Fcyr 18/19 ἀκούων — ἐλευθέραν om. V
18 γεγενῆσθαι Fcyr 19 τὴν ἀληθῆ ZbRlFcyr τὴν τῶν Fcyr 21 post dokein repetit
τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν Y τὴν om. b δέδειεν ZR δέδοικεν W 22 ὑποδεικνύσ
superscr. τιθεῖς V 23 προσέλαβεν Y 24 τὴν om. Y

νοῶμεν ἡγῶσθαι τὰς ὑποστάσεις ἐνανθρωπήσαι τε καὶ σαρκωθῆναι τὸν λόγον καὶ δοκῇ
 πως κατὰ τοῦτο φυσικῇ λέγεσθαι παρ' ἡμῶν ἡ ἔνωσις, τὴν οὐκ ἀληθῇ τε καὶ σχετικῇ
 ἐκβάλλουσα (ἦν ἡμεῖς ἐσχήκαμεν διὰ πίστεως καὶ ἀγιασμοῦ, ὅτι καὶ θείας φύσεως γεγό-
 1 Cor. 6, 17 ναμεν κοινωνοὶ καί, καθά φησιν ὁ Παῦλος, ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύματι
 ἐστίν), ἀλλ' οὐχ ὑποτίθῃσιν ἀνάγκαις καὶ πλεονεξίαις φυσικαῖς τὸν ἀπαθῆ καὶ ἐλεύθερον
 81 τοῦ θεοῦ λόγον. τὸ δέ γε μὴ θέλῃ μετὰ τὴν ἔνωσιν διαιρεῖσθαι δίχα τὰ ἡνωμένα καὶ
 ἀλλήλων ἀποφοιτᾶν, εἴη ἅν, ὡς γέ μοι φαίνεται, παντελῶς ἀνυπαίτιον καὶ μώμου μακράν,
 μάλισθ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ χρηστὸς οὗτοσι Θεοδώρητος τὸν ἕνα καθ' ἡμᾶς νοούμενον ἄνθρω-
 πον εἰς παράδειγμα λαβὼν οὐκ ἑαί τέμνεσθαι δίχα, καίτοι τῆς ἐπ' αὐτῷ θεωρίας οὐκ
 ἀπαράδεκτον ἐχούσης τὴν οἶονεῖ τομὴν καὶ διαίρεσιν, τό γε ἦκον εἰς τὸ εἰδέναι φημί ὡς
 ἕτερον μὲν τι κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ἕτερον δὲ κατ' ἰδίαν φύσιν ἡ σὰρξ. οὐκοῦν
 κατὰ γε τὸν ἴσον λόγον πολυπραγμονοῦντες τὴν ἔνωσιν, ἥπερ ἂν ἐπὶ Χριστῷ πεπραχῇ
 νοοῖτο, τῇ μὲν θεωρίᾳ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος σύνοδον ἀληθῇ καθ' ἔνωσιν γενέσθαι
 φαμέν, οὐκ ἡγνοηκότες ὅτι ἕτερος μὲν παρὰ τὴν σάρκα κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ ἐκ θεοῦ λόγος,
 ἑτέρα δὲ αὖ κατ' ἰδίαν φύσιν παρ' αὐτὸν ἡ σὰρξ. ἐνωθέντα δὲ ἅπαξ διατέμνειν οὐκ
 PG 409 ἀσφαλὲς οὔτε μὴν εἰς υἱοὺς καταμερίζειν δύο τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον ἐφήσι
 P 420 τισιν ὁ τῆς ὀρθότητος λόγος, παιδαγωγούσης ἡμᾶς εἰς τοῦτο τῆς ἀγίας καὶ θεοπνεύστου
 γραφῆς. ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν τῆς ἀληθείας δογμάτων ὀλίγος αὐτῷ παντελῶς ὁ λόγος
 καὶ τὸ εἰδέναι μὲν τι τῶν ἀναγκαίων εἰς δῆσιν οὐ μετρίως ἀποσπουδάζεται καθάπερ τι
 τῶν ἀδικεῖν πεφυκότων, ἐπισεμνύεται δὲ κατὰ τὸ εἶδος τῷ ψεύδει, καὶ τὸ εἰδέναι συκο-
 Ps. 51, 3. 4 φαντεῖν εὖ μάλα κατωρθωκῶς ἀκουέτω πρὸς ἡμῶν· τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίαι ὁ δυνα-
 τὸς ἀνομίαν; ὅλην τὴν ἡμέραν ἀδικίαν ἐλογίσαστο ἡ γλῶσσά σου.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς δ

82 Εἴ τις προσώποις δυσὶν ἢ γοῦν ὑποστάσεσιν τὰς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστο-
 λικοῖς συγγράμμασι διανέμει φωνὰς ἢ ἐπὶ Χριστῷ παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας ἢ παρ' 25
 αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ
 προσάπτει, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ θεοῦ λόγῳ, ἀνάθεμα ἔστω.

SCHOLIA ARETHAE: 2/3 ἐάλωκας, ὦ πάτερ, οἷς ἐπιμέμφῃ Θεοδωρήτῳ· ποῦ γὰρ οὗτος τοῖς
 νῦν σοι κεκαττυμένοις κατονειρώττων ἐάλωκεν;

14 sq. καὶ ποῦ ταῦτα ληροῦντος ἔστι Θεοδωρήτου ἀκοῦσαι; εἰ οὐδαμοῦ, βέβαιον αὐτῷ τὸ ψαλμικὸν
 ἐκεῖνο ἐρεῖν τὸ κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακὸν [Ps. 55, 6].

6—7 μακράν Timoth. arm. p. 73

11—15 Fcyr 60 οὐκοῦν — σάρξ

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs, uariam in anathematismo lectionem ΨΛs quaeras
 in V 148

1 δοκῇ Wcorr δοκεῖ ΦΨ 2 γενέσθαι Y ἡ om. R 3 καὶ 8τι καὶ b 4 καὶ
 YVZΛρs om. bΨΣ 5 καὶ — φυσικαῖς om. b 6 γε δὲ Rl διχῇ V 7 ἐπιφοιτᾶν V
 γε om. b 8 αὐτὸς δ] αὐτόν l ὁ χρηστὸς om. Y εἰ οὗτοσι l θεοδώριτος bAW καθ' YRLρΣ
 καὶ καθ' VZbAWIΛs 8/9 ἄνθρωπον om. b 9 δίχα τέμνεσθαι l 11 μὲν τι] μέντοι VZ
 ἐστίν — φύσιν om. Y post σάρξ add. ἕτερον δὲ ὁ θεὸς λόγος Ycorr δέ τι V 12 εἴπερ YZFcyt
 ἦνπερ Ycorr 8περ bW, corr. b χν Y χν in χω corr. b 14 σάρκα — φύσιν] φύσιν καὶ τὴν
 σάρκα b θυ θσ b 15 παρ' αὐτόν] ἐστίν Fcyr 16 υἱοῦς — δύο YZb δύο καταμερίζειν
 υἱοῦς V υἱοῦς διαμερίζειν δύο Ψ υἱὸν καὶ om. b ἀφήσιν b 17 τισιν om. b θεό-
 τητος W 18 ὀλίγος] ὁ λόγος b ὁ λόγος] ὀλίγος in ras. b 20 κατὰ τὸ YΨ καὶ ὡς VZ ὡς b
 21 κατορθωκῶς bRWIZ, corr. bR 21 ἡμᾶς b ἐγκαυχᾶ R 22 ἀδικίαν om. Z

23 τοῦ — δ Y κυρίλλου ἀναθεματισμὸς δ Yms ἀναθεματισμὸς τέταρτος VZb 26 νοουμένας Z
 27 ὡς VZbΛρΣ om. Y θυ VZbΛρΣ θυ πρσ YΛs

- P 424 εἰκὼν ἀπαράλλακτος, οὐκ ἄρα τοῦ θεοῦ λόγου ἢ ἄγνοια, ἀλλὰ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τῆς τοσαῦτα κατ' ἐκείνο τοῦ καιροῦ γινωσκοίσης ὅσα ἡ ἐνοικοῦσα θεότης ἀπεκάλυψεν.
- 84 ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων ἔστιν εἰπεῖν. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον τὸν θεὸν
- Mt. 26, 39 λόγον εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα· πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ; πολλὰ γὰρ ἐντεῦθεν 5
- πάλιν συμβαίνει τὰ ἄτοπα, καὶ πρῶτον μὲν τὸ διχονοεῖν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ ἕτερα μὲν βούλεσθαι τὸν πατέρα, ἕτερα δὲ τὸν υἱόν· ἔφη γάρ· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ· ἔπειτα πολλὴν αὖθις ἄγνοιαν ἐν τῷ υἱῷ θεωρήσομεν. εὐρεθήσεται γὰρ ἄγνων εἰ δυνατόν ἢ μή, παρελθεῖν τὸ ποτήριον· τοῦτο δὲ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου λέγειν 10
- Mt. 20, 18. 19 δυσσεβὲς καὶ βλασφημίας γέμον. ἥιδει γὰρ ἀκριβῶς ὁ διὰ τοῦτο παραγενόμενος, ὁ 10
- ἔκοντι τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀναλαβών, ὁ ἑαυτὸν κενώσας τοῦ τῆς οἰκονομίας μυστηρίου
- Mt. 20, 18. 19 τὸ τέλος, δι' ὃ καὶ τοῖς ἱεροῖς προύλεγεν ἀποστόλοις· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς χεῖρας ἐθνῶν εἰς τὸ
- Mt. 16, 22. 23 ἐμπαῖξαι αὐτὸν καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
- ἀναστήσεται. ὁ τοίνυν ταῦτα προκηρύξας καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπιτιμήσας ἀπευξαμένῳ 15
- τὸ γενέσθαι, πῶς ἀπεύχεται μὴ γενέσθαι, ὅς σαφῶς οἶδεν πᾶν τὸ ἐσόμενον; πῶς δὲ
- Ioh. 8, 56 οὐκ ἄτοπον Ἀβραὰμ μὲν πρὸ πολλῶν γενεῶν ἰδεῖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ καὶ χαρῆναι καὶ
- Ἡσαίαν ὡσαύτως προθεσπίσαι αὐτοῦ τὰ σωτήρια πάθη καὶ Ἱερემίαν καὶ Δανιὴλ καὶ Ζαχαρίαν καὶ πάντα τῶν προφητῶν τὸν χορόν, αὐτὸν δὲ καὶ ἀγνοεῖν καὶ ἀπαλλαγὴν αἰτεῖν καὶ ἀπεύχεσθαι ὃ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης ἔμελλεν ἔσεσθαι; οὐκοῦν οὐ τοῦ θεοῦ 20
- λόγου ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τῆς δειλιώσης τὸν θάνατον διὰ τὸ μήπω λυθῆναι τὸν θάνατον, ἥι ὁ θεὸς λόγος ταῦτα εἰπεῖν συνεχώρησεν, χώραν δεδωκώς
- P 426 τῇ δειλίᾳ, ἵνα φανῇ τοῦ δεχθέντος ἢ φύσις καὶ μὴ δόκησιν ἢ φαντασίαν τὸ ἐξ Ἀβραὰμ
- PG 413 καὶ Δαυὶδ ὑπολάβωμεν, ὃ τῶν δυσσεβῶν αἰρετικῶν ἢ συμμορία παθοῦσα ταύτην τὴν βλασφημίαν ἐγέννησεν. οὐκοῦν τὰ μὲν θεοπρεπῶς εἰρημένα καὶ πεπραγμένα τῷ θεῷ λόγῳ 25
- προσάφομεν, τὰ δὲ ταπεινῶς εἰρημένα καὶ πεπραγμένα τῇ τοῦ δούλου μορφῇ προσαρμόσομεν, ἵνα μὴ τὴν Ἀρείου καὶ Εὐνομίου βλασφημίαν νοσήσωμεν.

1—3 adfert Cyrillus infra 38
VIII 290]

1/2 adferuntur in Concilii quinti collatione V [L V 504 = M

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW1], Λs

2 τοῦ om. Yb 3 τῶν ὁμοίων VZbΨΛρΣ ὁμοίως Y ἂν om. Ψ ἔχει 1 4 πα-
ρελθάτω R 5 τοῦτο om. V 5/6 ἐντεῦθεν πάλιν VZΛρ ἐνταῦθα Yb πάλιν ἐντεῦθεν ΨΛs 6 διχά-
νοεῖν Y 8 αὖθις καὶ b θεωρήσωμεν V 9 ἢ μή om. Y 9/10 λέγειν δυσσεβέσ] λίαν
ἀσεβέσ Y 10 ὁ 1] ὅτι 1 11 ἐκὼν VZ post κενώσας add. διὰ τὴν ἡμῶν ὄριαν πῶς Ycorr
τὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ μυστηρίου τέλος Y, post οἰκονομίας superscr. ἀγνοεῖ Y 12 οὐ VZbRΛρΣ
ἀποστόλοις προύλεγεν Y 14 αὐτὸν YVbW1 αὐτῷ YmgZAR 15 ἐγερθήσεται Ψ ταῦτα om. Z
16 τὸ ZbΨ τῷ V ταῦτα Y ἐπεύχεται W ὃ Y πᾶν τὸ] πάντως Y 18 προθεσπίζειν Y
18/19 Ζαχαρίαν καὶ δανιὴλ b 19 πάντα τῶν VbΨ πάντα τὸν Z πάντων τῶν Y καὶ 2 om. b1
22 ἢ ὁ ZΛρΣ ἢ ὁ YV εἰ ὁ bARWΛρ ὁ δὲ 1 δέδωκας b 23 δεχθέντος ARΛs λεχθέντος bΛρ
δειχθέντος W ληφθέντος Y1 τεχθέντος VZ τὸ ΨΛρς τοῦ Y τὸν VZb τῷ bcorr 24 ὁ] ὦ AR
ἢ τῶν ἀσεβῶν αἰρετικῶν συμμορίᾳ W παθοῦσα] πόθεν ARW 26 προσάφομεν V, b in ras.
προσάψωμεν ZΨ συνάφομεν Y καὶ πεπραγμένα om. Y 26/27 προσαρμόσομεν YV, b in ras.
προσαρμόσωμεν ZΨ 27 μήτε A νοσήσωμεν YbcorrΨ νοσῶμεν VZb

Ἀπολογία Κυρίλλου κεφαλαίου δ

85 Καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον, ὦ τάν, τὴν τῶν εἰρημένων βασανίσαι δύναμιν μίσους τε καὶ προσπαθείας ἐλευθέραν ἔχοντα τὴν διάνοιαν; ἀλλ' ἥκιστα μὲν τοῦτο δρᾶν ἀξιοῖ, περιίστησι δὲ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ δὴ καὶ φησι

Συγγενῇ καὶ ταῦτα τοῖς ἤδη λεχθεῖσι· βούλεται γάρ, ὡς κράσεως γεγενημένης, μη- 5 p. 121, 2-5
δεμίαν εἶναι λόγων διαφορὰν τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ἢ τοῖς ἀποστολικοῖς συγγραμ-
μασιν εἰρημένων, καὶ ταῦτα πολεμεῖν ἴσως Ἀρείω καὶ Εὐνομίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς αἵρε-
σιάρχαις σεμνυνόμενος.

86 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος· ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ συγκεκράσθαι λέγειν ἀλλή-
λαις τὰς φύσεις φυρμόν τε καὶ συγχυσιν ὑπομεῖναι καὶ τροπὴν ὅσον καὶ αὐτὸς τοῦ δοξάζειν 10
ὀρθῶς. ἀλλ' οὐδὲ λόγων διαφορὰν ἀνηιρήκαμεν· ἴσμεν γὰρ ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν γεγόνασι
θεοπρεπῶς, οἱ δὲ ἀνθρωπίνως, καὶ οἱ μὲν τῇ ὑπερτάτῃ πρέπουσι δόξει, οἱ δὲ εἰσι τοῖς
τῆς κενώσεως μέτροις ἀρμοδιώτεροι. χρῆναι δὲ φαμέν αὐτοὺς οὐ προσώποις δυσὶν
ἀλλήλων εἰς ἅπαν διηρημένοις ἀπονέμεσθαι δεῖν· εἰ γὰρ ἐστὶν εἷς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς P 428
ὁ Χριστὸς μία τε πίστις ἢ εἰς αὐτὸν καὶ ἐν τῷ βάπτισμα, ἐν ἔσται πάντως αὐτοῦ καὶ Eph. 4, 5
πρόσωπον ὡς ἑνός, καὶ εἴπερ ἐστὶν ὁ αὐτὸς θεὸς τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπος, ἀρμόσειεν ἂν 16
αὐτῷ καὶ δίχα μῶμου παντὸς θεοπρεπῶς τε ὁμοῦ καὶ μέντοι καὶ ἀνθρωπίνως ποιεῖσθαι
τοὺς λόγους, οὔτε τῆς θείας αὐτοῦ καὶ ἀπορρήτου φύσεως μειονεκτουμένης κατὰ τι γοῦν
ὅλως τῆς τοῦ πατρὸς ὑπεροχῆς διὰ τοι τὸ λαλεῖν ἀνθρωπίνως οὔτε μὴν ἀπιστουμένης τῆς
οἰκονομίας τῆς μετὰ σαρκός, ὅταν μετὰ τοῦ εἶναι θεὸς καὶ ἀνθρώπος καθ' ἡμᾶς γενέσθαι 20
87 κηρύττηται. πάντα τοίνυν ἐστὶ τοῦ ἑνός Χριστοῦ, τὰ τε θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα.
εἰ μὲν γὰρ οὐ γέγονεν ἀνθρώπος ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, μὴ λαλείτω καθ' ἡμᾶς ἀνθρω-
πίνως· εἰ δὲ ἀληθὲς ὅτι παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς καὶ ὡμοιώθη κατὰ Hebr. 2, 14. 17
πάντα τοῖς ἀδελφοῖς, ἡμῖν δηλονότι, τί τὸ τῆς οἰκονομίας εὐτεχνὲς ἀνοητότατα διασύρουσιν,
φωνῆς ἀνθρωπίνης οὐκ ἀνεχόμενοι καὶ τὸ ἐν λόγοις μικροπρεπὲς διὰ τὴν οἰκονομίαν, ὡς 25
ἐτέρῳι κατ' ἰδίαν υἱῷ, τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, καθάπερ αὐτοὶ φασιν, ἀνατιθέναι σπουδά-
ζοντες; ἀσύνετον δὲ παντελῶς τὸ σκήπτεσθαι μὲν δεδιέναι τὰς τῶν αἱρετικῶν δυστροπίας,
εἴτα τῆς ὀρθῆς πίστεως τὴν παράδοσιν ἀποκομίζειν αὐτοὺς ἔξω τοῦ καθήκοντος λόγου.

SCHOLIA ARETHAE: 16sq. καὶ τί τοῦτο παραλλάττον τῆς Θεοδωρήτου περὶ Χριστοῦ ἀκριβο-
λογίας, εἰ μὴ τοσοῦτον ὅσον οἱ καὶ τὸ ἐν καὶ δέκα τοῦ μία καὶ δέκα διαφέρειν λογομαχεῖν ματαιούμενοι

9—14 Fcyr 61 ἐγὼ — δεῖν

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 ἀπολογία — δ Y κυρίλλου ἀπολογία δ Yms ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἀγίοις κυ-
ρίλλου πρὸς ταῦτα: κέ δ b ἀντίθεσις τοῦ ἀγίου κυρίλλου [κυρίλλου δ R] Ψ ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ
2 ὦ τάν V ὦ τάν YbAl ὦ τάν W ὦ πάν R ὅταν τις Z βασανίσῃ Z 3 ἔχων Z δρᾶν]
δὴ ἂν Z 4 καὶ δὴ καὶ YbARW καὶ δὴ VZl 5 διαλεχθεῖσι VZb διελεχθεῖσι bopp γενο-
μένης b 7 εἰρημένοις Y 9 ταυτὶ bAl συγκεκράσθαι RW 9/10 ἀλλήλας Z 10 τοῦ]
τοῦτο Z 11 ὡραίως Zb, superscr. γρ καὶ ὀρθῶς b οἱ μὲν αὐτῶν om Fcyr αὐτῷ Y
12 μὲν αὐτῶν b εἰσι om. Y 13 ἀρμοδιότεροι YR 14 διηρημένους Y ὑπονέμεσθαι Z
ἐστὶν om Y ὁ om Y 15 ὁ om. VbR τὸ om R superscr. Z 16 τὸ πρόσωπον b ὁ
om. VZ θσ τέ ὁμοῦ YbΨ τέ θσ ὁμοῦ Z τε ὁμοῦ θσ V ἂν om Ψ 17 παντὸς μῶμου l
μέντοι καὶ om V 19 τοι om Yb erasit l τῆς² om. Y 20 ὅταν τὴν Z 21 κη-
ρύττεται Rl τὰ τοῦ Y τε om. R 22 ante λόγος superscr θσ b 24 τί
om YZb τὸ om W, post οἰκονομίας superscr. W εὐτυχὲς V ἀνοητοτάτως VZ
ἀνοήτως b ἀνοητότατοι Λs 25 φωνὰς ἀνινάσ Zb σμικροπρεπὲς VΨ 26 τὴν — μορφὴν VZ
φησιν Z ἀντιτιθέναι A 27 σκέπτεσθαι b δεδιέναι δὲ Y

- PG 416 ἄμεινον δὲ φαίην ἄν καὶ πολὺ λίαν εὐμαθέστερον τὰς ἀνθρωπίνας ἀνάπτειν φωνὰς οὐχ
 ἐτέρωι προσώπωι μᾶλλον νοουμένωι τε ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱῶι, τῇ τοῦ δούλου μορφῇ,
 P 430 καθὰ λέγειν ἔθος αὐτοῖς, προσνέμειν δὲ μᾶλλον τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτροις·
 88 ἔδει γὰρ ὄντα θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον δι' ἄμφοιν ἵεναι τοῖν λόγοιιν. θαυμάζω δὲ
 ὅπως ὑποκρίνεται μὲν καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖν ὅτι περ εἰς ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ αὐτὸς δηλονότι 5
 θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, εἰς λήθην δὲ ὥσπερ ὑπενεχθεὶς ὦν εὖ ἔχειν ὑπέιληφεν, διίστησι
 Mt. 24, 36 πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα. παρατίθησι μὲν γὰρ τοῦ σωτῆρος φωνὴν λέγοντος· περὶ δὲ
 τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐδεὶς οἶδεν οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
 οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. εἶτα σοφίαν εἶναι διαβεβαιούμενος τὸν ἐκ θεοῦ πατρός
 φύντα λόγον πάντα τε εἰδέναι τὰ ἐσόμενα, προσεπάγει καὶ φησιν 10
 p. 122, 1-3 Οὐκ ἄρα τοῦ θεοῦ λόγου ἡ ἄγνοια, ἀλλὰ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τῆς τοσαῦτα κατ'
 ἐκείνο καιροῦ γινωσκούσης ὅσα ἡ ἐνοικοῦσα θεότης ἀπεκάλυπεν. ταῦτα καὶ περὶ τῶν
 ἄλλων τῶν ὁμοίων ἔστιν εἰπεῖν.
 Οὐκοῦν εἰ μὴ ψεύδῃ λέγων ἕνα Χριστὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν, τὸν αὐτὸν δηλονότι θεόν
 τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, διαιρεῖς ἀνθ' ὅτου καὶ δύο λέγων υἱοὺς οὐκ ἐρυθριαῖς; ἢ οὐχὶ 15
 δύο που πάντως εἶεν ἄν, εἴπερ ἐστὶν οὐχ ὁ αὐτὸς τῶι μεμετρημένην ἔχοντι γνῶσιν ὁ
 πάντα εἰδώς, τῶι μερικῇν δεχομένωι τὴν ἀποκάλυψιν ὁ τέλειος ἐν σοφίαι καὶ τοσαῦτα
 γινώσκων ὅσα καὶ ὁ πατήρ; καὶ εἴπερ ἐστὶν εἰς τε καὶ ὁ αὐτὸς διὰ τὸ τῆς ἀληθοῦς
 P 432 ἐνώσεως χρῆμα καὶ οὐχ ἕτερος καὶ ἕτερος διηρημένως τε καὶ ἀνὰ μέρος, αὐτοῦ πάντως ἔσται
 καὶ τὸ εἰδέναι καὶ μέντοι καὶ τὸ μὴ εἰδέναι δοκεῖν. οὐκοῦν οἶδεν μὲν θεικῶς ὡς σοφία τοῦ 20
 πατρός· ἐπειδὴ δὲ τὸ τῆς ἀγνοούσης ἀνθρωπότητος ὑπέδου μέτρον οἰκονομικῶς, οἰκείουται
 καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, καίτοι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἡγνοηκῶς οὐδέν, ἀλλ' εἰδώς
 Ioh. 4, 6 89 ἅπαντα μετὰ τοῦ πατρός. ἐπεὶ διὰ ποίαν αἰτίαν πεινῆσαι λέγεται καὶ καμῖν ἐξ ὁδοι-
 Ioh. 6, 51. 33 πορίας, καίτοι Ζωὴ καὶ Ζωοποιὸς ὑπάρχων ὡς θεός, καὶ αὐτὸς ὦν ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ
 Ps. 23, 10 τοῦ οὐρανοῦ καταβάς καὶ Ζωὴν διδούς τῶν κόσμῳ καὶ αὐτὸς ὦν ὁμοίως ὁ τῶν δυνάμεων 25
 κύριος; ἀλλ' ἵνα πιστεῦται κατὰ ἀλήθειαν γενόμενος ἄνθρωπος, οἰκείουται τὰ ἀνθρώ-
 πινα, τοῖς τῆς ἰδίας φύσεως ἀγαθοῖς ἐμφιλοχωρῶν καὶ ἀκλονήτως ἔχων τὰ ἐν οἷς ἦν αἰεὶ
 καὶ ἔστιν καὶ ἔσται διὰ παντός. ὁ γε μὴν ἀποκάλυψιν δεδόσθαι λέγων τῇ τοῦ δούλου
 μορφῇ παρὰ τοῦ ἐνοικήσαντος θεοῦ καὶ τοῦτο μεμετρημένην, προφήτην ἡμῖν ἀποφαίνει
 40 τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ θεοφόρον ἄνθρωπον καὶ ἕτερον οὐδέν. ἀλλὰ γὰρ οἶεταί τι σοφὸν 30
 Mt. 26, 39 καὶ ἀνανταγώνιστον εἰπεῖν. εἰ γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, φησὶν, ὁ κεκραγώς ἐστι πᾶτερ,

SCHOLIA ARETHAE: 14/15 θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον διαιρεῖς] συκοφαντία πλημμελής.

23 sq. ὡς ἔοικεν, κατεσχηματισμένα ταῦτα καὶ οὐκ ἀληθεῖαι προῆγεν ὁ θεὸς ἄνθρωπος· εἰ δὲ ἀλη-
 θεῖαι, μάτην ἢ πρὸς Θεοδώρητον ἀλλόκοτος μέμψις, τὰ αὐτὰ κάκεινου, εἰ καὶ τρανότερον, διεξιόντος.

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 ἄν om. VZ εὐμαρέστερον Z ἀνάπτειν Φ προσάπτειν Ψ 2 τε YVb τὰ Z τέ
 καὶ Ψ 3 αὐτοῦ om. W 4 τε om. VZ ἵεναι Φ1 εἶναι ARW 5 ὅπως VZbΨ ὅτι περ Y
 6 θσ ὁμοῦ VZ ὁμοῦ θσ b εὖ om. Zb 7 φωνὴν om. Y δὲ om. I 8 ἢ — ἐκείνησ
 YZRWLρΣ ἐκείνησ καὶ ὥρας V ἐκείνησ καὶ τῆσ ὥρας b ἐκείνησ ἢ τῆσ ὥρας A ἐκείνησ I 9 οὔτε Y
 πῆρ μόνος Y πατρός om. V 10 πάντα τε Φ καὶ πάντα τε RWI καὶ πάντα γε A 13 τῶν
 ὁμοίων AWLρs ὁμοίων bR ὁμοίως ΦIΣ 14 x̄v καὶ k̄v YZbΨΛρs k̄v καὶ x̄v V 15 ὁμοῦ om. VZ
 ἀνθρώτου διαιρεῖς VZA διαιρεῖν W λέγειν Wcop 16 που om. ΨΛs εἶε ἄν R ἢ ἕνα Y
 οὐχ om. Y 17 δεχομένωι] ἔχοντι Y 19 διηρημένως ΨΛρΣ διηρημένως YZb de V
 propter abbreviaturam non constat κατὰ I ἐστὶ Y 20 καὶ³ YVbA om. ZRWI μὴ
 τὸ I μὲν] μὲν καὶ αὐτόσ V 22 ἔφην om. W 23 ἐπειδὴ R 24 ὦν] ἐστὶν Y
 24/25 ὁ ἄρτος — ὦν om. I 25 ὦν] ἦν RW ὁμοίως om. Y ὁ om. VZ 27 τὰ] ἃ Z
 αἰεὶ om. b 28 καὶ ἔσται διὰ παντός] τί δαὶ πάντως Y γε] τε b ἀποκαλύψας Y λέγων
 δεδόσθαι V 29 τοῦτο YARLρs τότε W ταύτην VZbΛρ 30 τι om. Y 31 ἀνταγώνιστον Z
 ἀκαταγώνιστον b φησὶν ΦΛρ om. ΨΛs

εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πρῶτον μὲν διχονοεῖ πρὸς
τὸν πατέρα, παραιτεῖται δὲ οὐκ ὀρθῶς τὸ πιεῖν τὸ ποτήριον, καίτοι, φησὶν, οὐκ ἡγνοηκῶς PG 417
ὅτι τῷ κόσμῳ σωτήριον ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ παθεῖν αὐτόν. οὐκοῦν οὐκ ἂν εἶεν, φησὶν,
αἱ τοιαῖδε τοῦ θεοῦ λόγου φωναί. ἀντακούσεται τοίνυν καὶ πρὸς γε ἡμῶν ὁ τοῖς οὕτω P 434
κιβδήλοις νηχόμενος λογισμοῖς· οὐκοῦν ἐπειδὴ σοι δοκεῖ τοῦ μὲν θεοῦ λόγου τὰς τοιάσδε 5 Iob 11, 12
φωνὰς ἀποσοβεῖσθαι δεῖν, μόνῃ δὲ αὐτὰς ἀνάπτειν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, ἄρ' οὐκ εἰς
δύο πάλιν υἱοὺς καταδιαιρεῖς τὸν ἕνα; καὶ τίνι τοῦτο τῶν εὐφρονούντων ἀσυμφανές;
ἐρεῖ γὰρ ἴσως τις τοῖς σοῖς, ὦ οὗτος, ἐπόμενος λογισμοῖς, ὅτι καὶ ἀπίθανον καὶ λόγου
πέρα τοῦ πρέποντος τὸ παραιτεῖσθαι τὸ πάθος τὴν τοῦ δούλου μορφήν καὶ διχονοοῦσαν
ὁρᾶσθαι πρὸς τὸν πατέρα καὶ πρὸς αὐτόν δὲ τὸν ἐνοικήσαντα λόγον· ἥιδει γὰρ οἶμαι τὸ 10
πάθος πρὸς σωτηρίαν ἔσεσθαι τοῖς ὑπ' οὐρανὸν καὶ ζωῆς πρόξενον τοῖς θανάτῳ νενικη-
μένοις. ἔδει δὴ οὖν ὁρᾶσθαι, φησὶν, καὶ δειλίας ἀμείνω καὶ τοῖς θείοις νεύμασιν ἀκο-
λουθεῖν ἡρημένον. ἄρ' οὖν οὐκ αἰσθάνῃ πεφλυαρηκῶς εἰκῇ; τίς ἢ τοσαύτη τῶν ἐν-
41 νοιῶν χυδαίότης; ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν σμικρὰ τῷ ἐκ θεοῦ φύντι λόγῳ πάντα ἐστὶν τὰ
ἀνθρώπινα, φαίην ἂν ὅκνου δίχα παντός· ζητῶ δὲ τὴν κένωσιν τίνος ἂν γενέσθαι νοοῖτο 15
καὶ τίς ὁ τοῦτο παθὼν ἐκουσίως. εἰ μὲν γάρ, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἡ τοῦ δούλου μορφή
ἦτοί τὸ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαυὶδ, πῶς ἢ τίνα κεκένωται τρόπον, εἰ προσελήφθη παρὰ
θεοῦ; εἰ δὲ αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὑπάρχων λόγος ἑαυτὸν
κενῶσαι λέγεται, πῶς δὴ πάλιν ἢ τίνα κεκένωται τρόπον, εἰ παραιτοῖτο τὴν κένωσιν;
κένωσις δὲ τῷ θεῷ λόγῳ παθεῖν οὐκ εἰδότε τὴν τροπὴν τὸ ὁρᾶσαί τι καὶ εἰπεῖν τῶν 20
ἀνθρωπίνων διὰ τὴν πρὸς σάρκα σύνοδον οἰκονομικήν. ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, P 436
κατ' οὐδένα τρόπον αὐτὸν ὁ τοῦ μυστηρίου λόγος εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀδικήσειεν ἄν·
μεμένηκε γὰρ ὃ ἦν, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι καθιγμένος διὰ τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν καὶ ζωὴν.
οὐκοῦν οὐ προσώποις δυσὶν, ἀλλ' ὡς ἐνὶ Χριστῷ καὶ υἱῷ καὶ θεῷ τὰς τε εὐαγγελικὰς
καὶ τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἀναθήσωμεν φωνάς, οὔτε τὴν θείαν αὐτοῦ κατασμικρύνοντες 25
φύσιν τε καὶ δόξαν διὰ τὰ ἀνθρώπινα οὔτε μὴν ἀρνούμενοι τὴν οἰκονομίαν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ
λόγου γενέσθαι πιστεύοντες τὴν δι' ἡμᾶς ἐνανθρώπησιν.

SCHOLIA ARETHAE: 14 χυδαίότης] εἰ χυδαίότης, οὐκ οἶδα· τοῖς αὐτοῖς γοῦν καὶ αὐτὸς συμπερι-
φέρει λόγους.

14 [inde a 8ti μέν] — 22 adfert Iustinianus in epistula quam edidit Bandini [Catal. cod. gr. bibl.
Med. 1, 180 = PG 86, 1067]

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWI], Λς

1 παρελθάτο R ἀπελθέτω b 2 τοῦ πιεῖν Y 3 τῷ κόσμῳ om. V ὄριαν V
ἡμελλεν RWI 4 τοιαῖδε VZAI τοιάδε R, b in ras. τοιάδαι W τοιαῦται Y τοῦ — φωναὶ VZbΛρ
τοῦ λόγου φωναὶ ΨΛς φωναὶ τοῦ θῷ λόγου Y ἀκούσεται b τοίνυν] πάλιν b 5 τοιαύτας VZb
6 αὐτάς om. b 7 δύο VRW δύο καὶ Y δύο δὴ ZbAI καταδιαιρήσεις Ψ 8 λόγοις Y
9 πέραν V τὸ] τὸ γὰρ R τὸ γε A διχονοοῦσα R 11 ὄριαν RW 12 ἀμείνω Yb
ἀμείνονα Ψ ἀμείνων VZ 12/13 ἀκολουθοῦσιν l 13 ἡρημένον VZ τοσαύτη ΦΣ τοιαύτη ΨΛς
16 τοῦτου R 17 τὸ YΨΛρς ὁ VZ τοῦ b τοῦ om b 17—19 πῶς — πάλιν in margine
partim absciso add. l 17 προσελήμφθη R 17—19 προσελήφθη — εἰ om. V 18 αὐτὸς ὁ
YZIΛρς ὁ αὐτὸς b ὁ αὐτὸς ὁ ARW 19 κεκένωσθαι Y post τρόπον rep. εἰ προσελήφθη —
κεκένωται τρόπον A παρητεῖτο Y 20 τι add. Ycorr 21 καὶ om. RWI 22 αὐτὸς Y
εἰς om. Z, spatium relicto 23 καθιγμένον Ψ καθιγμένον YV κατηγμένον b καθειμένον, εἰ in ras., Z
24 ἐν] ἐν Y υἱῷ θῷ RI, corr. l 25 τὰς om. A 25 ἀναθήσωμεν Z αὐτοῦ YbΨΛρςΣ
τοῦ κῷ VZ 26 οἰκείαν οἰκονομίαν b 27 πιστεύοντες γενέσθαι b

Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς ἑ

42 Εἴ τις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον θεὸν εἶναι
Hebr. 2, 14 κατὰ ἀλήθειαν ὡς υἱὸν ἕνα καὶ φύσει, καθο γέγονε σὰρξ ὁ λόγος καὶ κεκοινώνηκε παρα-
πλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκὸς, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπή

5

43 Κεκοινωνηκέναι μὲν ἡμῖν παραπλησίως αἵματος καὶ σαρκὸς καὶ ψυχῆς ἀθανάτου τὸν θεὸν
PG 420 λόγον διὰ τὴν ἔνωσησιν τὴν πρὸς ταῦτα φαμέν· σάρκα δὲ τὸν θεὸν λόγον τροπῇ τινι γε-
γενῆσθαι οὐ μόνον οὐ λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγοντας ἀσεβείας γραφόμεθα. ἐναντίον
δὲ τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς εἰρημένοις ἔστιν ἰδεῖν. εἰ γὰρ ἐτράπη ὁ λόγος εἰς σάρκα, οὐ
κεκοινώνηκεν ἡμῖν σαρκὸς καὶ αἵματος· εἰ δὲ σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινώνηκεν, ὡς ἄλλος 10
παρὰ ταῦτα κεκοινώνηκεν εἰ δὲ ἄλλο τι παρ' αὐτὸν ἢ σὰρξ, οὐκ αὐτὸς ἐτράπη εἰς
P 438 σάρκα. οὐκοῦν τῷ τῆς κοινωνίας ὀνόματι χρώμενοι, ὡς ἕνα μὲν υἱὸν προσκυνοῦμεν
44 τὸν λαβόντα καὶ τὸ ληφθέν, τῶν δὲ φύσεων τὴν διαφορὰν γνωρίζομεν. καὶ τὸν θεο-
φόρον δὲ ἄνθρωπον ὡς πολλοῖς τῶν ἁγίων πατέρων εἰρημένον οὐ παραιτούμεθα, ὧν εἰς
Bas. de sp. ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ τούτῳ χρη- 15
s. 12 σάμενος τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῇ τοῦ πεντηκοστοῦ ἐνάτου ψαλμοῦ ἐρμηνεῖαι. καλοῦμεν
δὲ θεοφόρον ἄνθρωπον, οὐχ ὡς μερικὴν τινα θείαν χάριν δεξάμενον, ἀλλ' ὡς πᾶσαν ἡνω-
μένην ἔχοντα τοῦ υἱοῦ τὴν θεότητα. τοῦτο γὰρ ἐρμηνεύων ὁ μακάριος ἔλεγε Παῦλος·
Col. 2, 8, 9 βλέπετε, μή τις ἔσται ὁ συλαγωγῶν ὑμᾶς διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς
ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου 20
καὶ οὐ κατὰ Χριστόν, ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότη-
τος σωματικῶς.

Κυρίλλου ἀπολογία κεφαλαίου ἑ

45 Κάνταῦθα δὴ πάλιν εἰκαιμοθυοῦντα δεικνύειν χαλεπὸν οὐδέν. φαμέν γὰρ ἡμεῖς τὸ
μὴ χρῆναι πρὸς τινος θεοφόρον ἄνθρωπον ὀνομάζεσθαι τὸν Χριστόν, ἵνα μὴ καθ' ἕνα τῶν 25
ἁγίων νοοῖτο, θεὸν δὲ μᾶλλον ἀληθινὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον τὸν τοῦ θεοῦ
λόγον· ἐπιπλήττει δὲ πάλιν οὕτοσί τοῖς ὀρθῶς εἰρημένοις καὶ ποικίλως τερατεύεται καὶ
ψευδοηγορεῖ. φησὶ γὰρ ἡμᾶς εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν παρατετράφθαι λέγειν τὸν τοῦ

12/13 adfert Timotheus arim p 65

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs, uariam in anathematismo lectionem ΨΛs quaeras
in V 148

1 κυρίλλου — ἑ Y κυρίλλου ἀναθεματισμὸς Ymg ἀναθεματισμὸς πέμπτος VZb 2 ἄνδρα Y
δὴ VZb δὲ YΣ 2/3 κατὰ ἀλήθειαν θῶ εἶναι V θεὸν εἶναι ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπον Σ 3 ἕνα om Σ
καὶ φύσει VZb κατὰ φύσιν YΛρΣ κεκοινωνηκέναι Z

5 θεοδωρήτου ἀνατροπή Ymg ἀνατροπή VZ ἀνατροπή θεοδωρίτου ἐπὶ τῷ πέμπτῳ κε(φαλαίῳ) b
μέμψις θεοδωρίτου [θεοδωρήτου ε R θεοδωρίτου ἑ l] Ψ μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 6 μὲν om VZ
παραπλησίως ἡμῖν Ψ 7 θεὸν om Y 7/8 γενέσθαι Yb 8 γράφουεν l 9 τοῖς om R
ὁ θς λόγος Y 10 ἡμῖν VZbΨΛsΣ δὴ Ycom om. Λρ αιματος καὶ σαρκὸς ARW αιματος σαρκὸς l
δὲ ZVbΨΛρsΣ δὲ καὶ Y 12 τῷ] τὸ V 13 δὲ duo bl 14 ἁγίων om b εἰρημένων l
15 περὶ om W 16 καὶ — ἐρμηνεῖαι om Y, locum in homilia PG 29, 460 sq. non inueni vñ bl
ἐνάτου V 17 δὲ om. b 18 ὁ μακάριος ἐρμηνεύων V 19 ἔστω A om V ἡμᾶς bAl,
corr l σοφίας Zb 20 κόσμου τούτου W

23 κυρίλλου — ἑ Y κυρίλλου ἀπολογία ἑ Ymg ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυ-
ρίλλου πρὸς ταῦτα b ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου [κυρίλλου ἑ Rl] ΨΛs ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ 24 δὲ
YV, corr Y δεικνυσιν R δεικνυσιν ἑαυτὸν καὶ W 25 ἕνα] εἷς Y 25/26 νοοῖτο τῶν ἁγίων b

θεοῦ λόγον καὶ λογισμοὺς ἀνορύττει, δι' ὧν ἀποφαίνειν ἐσπούδακεν ὡς οὐκ ἂν εἴη τρεπτὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος. ὁ δὲ δὴ πλειστάκις ἔφην, τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαίως ἐρῶ· οὐδενὸς εἰς σάρκα τὴν ἀπὸ γῆς μεταπεποιῆσθαι λέγοντος τὴν θείαν τε καὶ ἀκήρατον τοῦ λόγου φύσιν, ἄτρεπτον δὲ ἀπάντων ὁμολογούντων αὐτήν, παύσασθε πόνους δαπανῶντες κενούς εἰς γε τὸ χρῆναι πληροφορεῖν τοὺς οὐδαμόθεν ἡπατημένους ὅτι καὶ ἄτρεπτος κατὰ φύσιν 5 P 440 καὶ ἀναλλοίωτός ἐστιν ὁ ἐκ θεοῦ θεὸς λόγος. τίς γὰρ οὕτως ἀπόπληκτος ἢ παράφρων ἐστίν, ὡς τὰ οὕτως αἰσχροὶ καὶ αὐτοῖς τάχα που τοῖς ἀνοήτοις ἀπόβλητα φρονεῖν ἐλέσθαι 46 καὶ λέγειν; καταπέπληγμαί δὲ ὅτι καίτοι διαβεβαιούμενος πανταχῇ θεὸν εἶναι τὸν Ἐμμανουήλ, προφητικὸν αὐτῷ μέτρον ἐκνεμερκῶς ἐν τούτοις εὐρίσκεται. ἄνθρωπον γὰρ εἶναι φησι θεοφόρον αὐτόν, ἵν' ὀρώιτο καθ' ἡμᾶς τοὺς ἔναυλον ἔχοντας διὰ τοῦ ἁγίου 10 πνεύματος τὸν τῶν ὅλων θεόν· κατοικεῖ γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ ἐσμέν ναοὶ θεοῦ PG 421 ζώντος. ἐστὶν δὲ οὐ ταυτόν ἄνθρωπον εἰπεῖν γενέσθαι τὸν λόγον καὶ θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ Eph. 3, 16 κατοικῆσαι νομίζειν. εἰ γὰρ καὶ ἐστὶν ἀληθὴς ἡ τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴ ὅτι ἐν 2 Cor. 6, 16 Col. 1, 19, 2, 9 αὐτῷ ἡυδόκησε κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς τουτέστιν οὐ σχετικῶς, ἀλλ' οὖν ἕνα φησὶν εἶναι θεὸν τὸν πατέρα καὶ ἕνα κύριον Ἰησοῦν 15 1 Cor. 8, 6 Χριστόν, δι' οὗ τὰ πάντα. φαίη δ' ἂν τις καὶ ἐν ἀνθρώπῳ κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. καὶ γοῦν γέγραπται περὶ τινων τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ Iob 4, 19 αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμέν· ἀλλ' οὖν εἰς νοεῖται καὶ ἐστὶν κατὰ σύνθεσιν 47 ἄνθρωπος ἀπὸ τε σαρκὸς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ κατοικουσῆς ψυχῆς νοεράς. τί τοίνυν δια- κυκῶν οὐ παύεται τὸν ὀρθόν τε καὶ ἀδιάστροφον τῆς πίστεως λόγον; ποτὲ μὲν γὰρ ἕνα φησὶν 20 Χριστόν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, τὸν αὐτὸν θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ποτὲ δὲ τοῖς τῶν προφητῶν ἐνίησι μέτροις, θεοφόρον ἄνθρωπον ὀνομάζων αὐτόν. ἡγνόηκεν δὲ τάχα που καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐν ἴσῳ τιθεῖς, εἶπερ ἐστὶν οὐ θεὸς ἀληθῶς, ναὸς δὲ μᾶλλον, ὡς ἐνοικούν- P 442 τος αὐτῷ τοῦ λόγου, καθὰ καὶ ἐν ἡμῖν. ἀλλ' οὐχ ὥδε ταῦτ' ἔχειν ἢ θεόπνευστος ἔφη γραφὴ (γέγονε γὰρ σὰρξ ὁ λόγος καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν), ἵνα μὴ τις οἴηται 25 Ioh. 1, 14 κατὰ τροπὴν καὶ μετάστασιν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς αὐτὸν μεταπεποιῆσθαι φύσιν. ὁ δὲ γεγωνὶς σὰρξ ἢ γοῦν ἄνθρωπος οὐκ ἄνθρωπος θεοφόρος ἐστίν, θεὸς δὲ μᾶλλον εἰς ἐθε- λούσιον κένωσιν καθεῖς ἑαυτὸν καὶ ἰδίαν ποιησάμενος σάρκα τὴν ἐκ γυναικός, σάρκα δὲ οὐκ ἄψυχον οὐδὲ ἄνουν, ἀλλ' ἔμψυχόν τε καὶ νοεράν. μεμνήμεθα δὲ καὶ ναὸν ὀνομά- Ioh 2, 19 σαντος τὸ ἴδιον σῶμα, πλὴν οὐ σχετικὴν ἐποίησατο τὴν ἐνοίκησιν, καθὰ καὶ ἐν ἡμῖν διὰ 30 τοῦ πνεύματος, ἀλλ' εἰς καθ' ἑνωσιν νοεῖται Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος.

SCHOLIA ARETHAE: 10 τί δαί, οὐχὶ καὶ Βασιλείῳ τῷ θείῳ [de spir. s. 12] καὶ Γρηγορίῳ τοῦτο δοκοῦν τῷ θεολόγῳ ἐν τῷ πρὸς Εὐνομιανούς λόγῳ;

19 sq. συκοφαντία καὶ τοῦτο ποῦ γὰρ Θεοδώρητος διετείνετο δύο πρόσωπα ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ πρεσβεύειν;

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARW1], Λs

1 ἀνορύττει — ἀποφαίνειν ΦΛρςΣ ἀποφαίνει δι' ὧν ἀνορύττειν Ψ ἄτρεπτος V 2 δὴ om. V
3 τὴν¹] τῆς R τοῖς I 4 φύσιν] φύσιν ὑπέχειν δεῖ τὴν ἀκοήν Ycorr δέ] τε Z διαπο-
νοῦντες Ψ καινοῦς R 5 γε] τε AR1 *autem* Λs 5/6 ἐστὶ κατὰ φύσιν καὶ ἀναλλοίωτος Ψ
6 ἐκ θῷ θῷ YZbΣ ἐκ θῷ Λs θῷ VΛρ τοῦ θῷ Ψ παράφορος Yms 7 που om. V 8 καίτοι
om. b πανταχοῦ ΑΛsΣ 9 προφητικῶς V 10 τοὺς] τὸ Z ἔχοντας om. Z 11 ναὸς b
12 εἰπεῖν ἄνῳ b λόγον] θῷ λόγον RΣ 14 εὐδόκησε ZA 15 τουτέστιν οὐ σχετικῶς
Φ1Σ om ARWΛρς θῷ εἶναι Y 16 δ' om Y κατοικεῖν om. V 17 τινων uitiu[m]
antiquissimum; latet <ψυχῶν τῶν ἀνθρῶ>πίνων siue tale quid, cf schol Cyrill. 13 [uol. V p. 194, 10]
de eodem uersu 20 φησὶν ἕνα Y 22 ἄνθρωπον om. Y 23 οὐ] ὁ I ἀληθὴς Y
24 ἔφη ἢ θεόπνευστος Ψ 24/25 γραφὴ ἔφη b 25 γὰρ ΦΑΩΛsΣ δὲ I om. RΛρ ἐσκή-
νωσεν om. V οἶεται b 26 καὶ μετάστασιν] ἢ μετάβασιν b αὐτόν Φ1ΛρΣ αὐτοῦ
ARWΛs μεταποιεῖσθαι YZ 28 ἑνωσιν b 29 τε om. Y 31 νοεῖται om. Y χσ
ὁ ὁ Y καὶ κσ ΦΛρΣ om. ΨΛs

Κυρίλλου ἀναθεματισμός ζ̄

48 Εἴ τις λέγει θεὸν ἢ δεσπότην εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ὡς γεγονότος σαρκος τοῦ Ioh. 1, 14 λόγου κατὰ τὰς γραφάς, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπή ζ̄

Phil. 2, 7 49 Ὁ μὲν μακάριος Παῦλος τὸ ληφθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου μορφήν δούλου προσαγορεύει· ἐπειδὴ δὲ πρὸ τῆς ἐνώσεως ἡ λήψις, περὶ δὲ τῆς λήψεως ὁ μακάριος διαλεγόμενος Παῦλος μορφήν δούλου τὴν ληφθεῖσαν προσηγόρευσε φύσιν, οὐκέτι χώραν ἔχει, τῆς ἐνώσεως γενομένης, τῆς δουλείας τὸ ὄνομα. εἰ γὰρ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ὁ ἀπόστολος γρά- P 444 Gal. 4, 7 φων ἔλεγεν ὥστε οὐκέτι εἰ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός καὶ ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς οὐκέτι 10 PG 424 Ioh. 15, 15 καλέσω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους, πολλῶι μᾶλλον ἢ ἀπαρχῇ τῆς ἡμετέρας φύσεως, δι' ἧς καὶ ἡμεῖς τοῦ τῆς υἰοθεσίας χαρίσματος ἡξιώθημεν, τῆς τοῦ δούλου προσηγορίας ἀπήλλακται. θεὸν τοίνυν ὁμολογοῦμεν καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφήν διὰ τὴν ἐνωθείσαν Ies. 7, 14 αὐτῇ τοῦ θεοῦ μορφήν καὶ πειθόμεθα τῷ προφῆτῃ καὶ Ἑμμανουὴλ τὸ βρέφος προσαγο- Ies. 9, 6 ρεύοντι καὶ τὸ γεννηθὲν παιδίον μεγάλης βουλῆς ἄγγελον καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον καὶ θεὸν 16 ἰσχυρὸν καὶ ἐξουσιαστήν καὶ ἄρχοντα εἰρήνης καὶ πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅμως δὲ ὁ αὐτὸς προφῆτης καὶ μετὰ τὴν ἐνωσιν κηρύττων τοῦ ληφθέντος τὴν φύσιν, δούλον προσα- Ies. 49, 3. 5. 6 γορεύει τὸν ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, οὕτως ἰδὼν λέγων· δούλός μου εἰ σύ, Ἰσραήλ, καὶ ἐν σοὶ δοξασθῆσομαι καὶ πάλιν οὕτως λέγει κύριος ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δοῦλον ἑαυτῷ καὶ μετ' ὀλίγα ἰδοὺ δέδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς 20 ἔθνων, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. τὸ δὲ πλασθὲν ἐν κοιλίᾳ οὐχ ὁ θεὸς λόγος, ἀλλ' ἡ τοῦ δούλου μορφή. οὐ γὰρ ὁ θεὸς λόγος τραπεῖς ἐγένετο σάρξ, ἀλλ' ἀνέλαβεν σάρκα ψυχὴν ἔχουσαν νοεράν.

SCHOLIA ARETHAE: 13 sq. τί τὸ διάφορον ἐνταῦθα τῷ ἀναθεματισμῷ, συνειδῆναι [sic] οὐκ ἔχω, ὥστε μάτην ἀλίσκονται διαπληκτιζόμενοι ἀλλήλοις οἱ προκείμενοι πατέρες, αἱ περὶ τὰ αὐτὰ στρεφόμενοι καὶ περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ διαβεβαιούμενοι καὶ συμφωνοῦντες <ὥστε> οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀνθότου διάφοροι καθίστανται ἀλλήλοις.

6—14 μορφήν Timoth. arm. p. 109

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWI], Λς; uarias in anathematismo lectiones ΨΛς quaeras in V 148

1 κυρίλλου — ζ̄ Y ἀναθεματισμός ἐκτος ZVb 2 θεὸν λόγον Σ 4 ἔστω om. Z

5 θεοδωρήτου ἀνατροπή ζ̄ Yms ἀνατροπή VZms ἀνατροπή θεοδωρίτου τοῦ ἔκτου κε(φαλαίου) b μέμψις θεοδωρίτου [θεοδωρήτου ζ̄ R θεοδωρίτου ζ̄ I] ΨΛς μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 7 δὲ om. Y λήμψις R δὲ om. VΣ λήμψεω R ὁ μακάριος διαλεγόμενος ZbΨΛρTim. αὐτός διαλεγόμενος ὁ μακάριος Y om. V ὁ μακάριος om. Σ 8 λημφθείσαν R φύσιν] ὁ αὐτός φύσιν Z φύσιν δι' ὅπερ Υαπ 8/9 τῆς ἐνώσεως γενομένης om. Y 9 ὁ ἀπόστολος ΦΑ^ωRWΛς ὁ ἀπόστολος παῦλος A ὁ μακάριος παῦλος ΛρΣ Παῦλος Tim. 10/11 οὐκέτι — ὑμᾶς VZb οὐκέτι ὑμᾶς καλέσω ΨTim. ὑμᾶς δὲ οὐκέτι καλέσω Y 11 πολλῶ YZbW πολλῶ δὲ R πολλῶ δὴ VAl 12 ἦν Zb οὐ V 13 ἀπηλάγη ἂν Z ἀπηλλάγει ἂν V 14 καὶ² om. YΛρ 14/15 προσαγορεύοντι ΦI πρόσαγορευθέντι R προσαγορεύσαντι AW 15 θαυμαστὸν καὶ ΛρΣ 16 καὶ ἐξουσιαστήν VZbΨΛρς ἐξουσιαστήν Y om. Σ 17 λημφθέντος R 17/18 προσαγορεύει] κηρύττει b 18 οὕτως om. V 19 ἐν om. Z οὕτως I 20 ἑαυτοῦ VZb 21/22 ἐκ κοιλίας V 23 ἔλαβε b ἔχουσα R

Κυρίλλου ἀπολογία <κεφαλαίου> ζ̄

- 50 Τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς τὸ μυστήριον τοῖς παρ' ἡμῶν γεγονόσιν καὶ νῦν οὐδὲν ἦττον συνασπιεῖ λόγοις καὶ τοῦ πρόποντος οὐκ ἡμοιρηκότας καταδείξειεν ἂν αὐτοὺς καὶ μάλα ραϊδίως. ὁ γὰρ ὑπάρχων ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ μονογενὴς υἱός, ὁ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἰσομέτρως ἔχων τῷ γεγεννηκότι, ὁ ἰσοκλεὴς καὶ ἐλεύθερος, μορ- 5 φὴν δούλου λαβὼν κεχηρημάτικεν ἀδελφὸς τοῖς ὑπὸ Ζυγὰ δουλείας, τουτέστιν ἡμῖν. καὶ P 446 γοῦν ὡς εἰς ἕξ ἡμῶν συντετέλεκε μὲν τοῖς δασμολογοῦσι τὸ δίδραχμον καὶ γέγονεν ὑπὸ Gal. 5, 1 νόμον ὡς ἄνθρωπος ὁ νομοθέτης ὡς θεός· ἐδίδασκε δὲ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ὅτι καὶ υἱός Gal. 4, 4 ἐστὶν ἀληθῶς καὶ ἐν μορφῇ δούλου διὰ τὴν σάρκα, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος ὢν ὡς ἐκ θεοῦ καὶ θεός, πλήν ὡς ἰδίαν ἔχων τὴν τοῦ δούλου μορφήν διὰ τὸ τῆς κενώσεως 10 μέτρον τοῖς τῶν τελῶν πρακτῆρσιν ὑπόφορος ἦν. ὥστε κἂν εἴ τις λέγοι δούλον αὐτὸν ὠνομάσθαι διὰ φωνῆς τῶν ἁγίων προφητῶν, κατ' οὐδένα τρόπον σκανδαλίζεσθαι πρέπει· ἠδεύσαν γὰρ ἀποκαλύπτοντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτι γεγωνῶς ἄνθρωπος ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος ἦν μὲν καὶ οὕτως ἐλεύθερος ὡς υἱός, οὐκ ἀπόβλητον δὲ τὸ τῆς εὐτε- 15 χνοῦς κενώσεως ἐποιεῖτο μέτρον, ἡμῖν τοῖς ὑπὸ Ζυγὰ δουλείας συμμορφούμενος. οὕτω 15 καὶ θεὸν ἑαυτοῦ τὸν πατέρα φησὶν, καίτοι φύσει θεὸς ὑπάρχων καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ κατ'
- 51 οὐδένα τρόπον τῆς τοῦ τεκόντος ὑπεροχῆς ἡττώμενος. Νέστοριον τοῖνυν ὡδὶ γεγραφό- PG 425 τος περὶ τοῦ Χριστοῦ ὥστε ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεῆμων, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τοῦ πεπονθότος Loofs p. 234, 14-16 θεός, καὶ θεὸν τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ὀνομάσαντος, προσθέντος δὲ τούτοις 20 ibidem δὲ ὁ αὐτὸς καὶ βρέφος καὶ τοῦ βρέφους δεσπότης, οὐκ ἐν κόσμῳ γενέσθαι τῷ δέοντι, p. 292, 3. 4 μᾶλλον δὲ καὶ δυσσεβῶς ἄγαν διαβεβαιούμεθα τοὺς λόγους αὐτῷ. εἰ γὰρ θεός ἐστὶν P 448 τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος, δύο που πάντως εἶεν ἂν καὶ ἀναμφιλόγως. πῶς P 448 δ' ἂν νοοῖτο καὶ βρέφος ὁ αὐτὸς καὶ τοῦ βρέφους δεσπότης; οὐκ ἂν οὖν λέγοιτο καὶ θεὸς ἑαυτοῦ καὶ δεσπότης ὁ Ἐμμανουήλ, εἴπερ ἐστὶν ὁ αὐτὸς θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, ὡς ἐνανθρωπήσας καὶ σεσαρκωμένος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος. ὅτι δὲ θεότης μὲν ἕτερόν τι 25 κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐστίν, ἕτερον δ' αὖ κατὰ φύσιν ἰδίαν ἀνθρωπότης, πῶς ἂν ἐνδοιά- σειέν τις; πλήν εἰς ἕξ ἀμφοῖν ὁ Χριστός, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος καθ' ἑνωσιν οἰκο- νομικήν.

18/19 cf. Exc. Eph. XI Cyrill. c. Nest. 3, 2

19/20 cf. Exc. Eph. XII

25—27 Feyer 62

ἔτι — τις

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λς

1 κυρίλλου ἀπολογία ζ̄ YWms ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου πρὸς ταῦτα b ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου [κυρίλλου ζ̄ R1] ΨAs 2 τὸ μυστήριον τοῦ μονογενοῦς b πρὸς VZ 3 ἦττον Φ ἔλαττον Ψ συνασπιεῖ ΦΙΣ συνάπτειν RWΛs συναφθέν A καὶ om. A 4 τοῦ om. W καὶ πρσ ΦΛρ πρσ ARIAs om. W 5 πάντα Y ἰσομερῶς Y ὁ ΦΙΣ om. ARW 6 Ζυγὸν Z Ζυγῷ b 7 δίδραχμον YR 8 ὡς²] καὶ Y δὲ om. ARW 9 ἀληθῆς Y ἐν om. Λs 9/10 ἐλεύθερος — ἰδίαν om. R 10 καὶ om. Λs 11 πρακτῆρσιν YAR πράκτορσιν VZb1 πράκτωρσιν W λέγη V 12 ὀνο- μάζεσθαι Zb 14 ἀπόβλητος I δὲ YZbΛρΣ δὲ καὶ οὕτως VΨAs 15 ἐνώσεως V ἐποιεῖ Y Ζυγῷ Yb 16 αὐτοῦ Y καὶ² om. VW 17 ὡδὶ om. b 18 ἱερεὺς I 19 θεός om. R ἐκ θῷ YZb τοῦ θῷ V θῷ ΨAs om. Λρ 20 ὁ αὐτός ΦΣ αὐτός Ψ καὶ¹ om. b 21 αὐτῷ YZbΣ αὐτοῦ VΨAs om. Λρ 22 καὶ om. VZbΣ ἀναμφιλόγως YVb ἀναμφιβόλως ZΨ 23 ἂν³ om. A 25 δὲ — μὲν] μὲν θεότης VΛs θεότητος μὲν Feyer 26 ἰδίως Y δ' αὖ [δὲ αὖ Y] YbARIAsFeyerΣ δὲ VZW ἡ ἀνθρωπότης Vb

Κυρίλλου ἀναθεματισμός ζ̄

- 52 Εἴ τις φησιν ὡς ἄνθρωπον ἐνηργῆσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξίαν περιῆφθαι ὡς ἑτέρωι παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπή

- 58 Εἰ θνητὴ τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις, ζωὴ δὲ ὁ θεὸς λόγος καὶ ζωοποιός, ἀνέστησεν δὲ 5
Ioh. 2, 19 τὸν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων λυθέντα ναὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνήγαγεν, πῶς οὐ δεδοξασται ἡ τοῦ δούλου μορφή διὰ τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς; εἰ γὰρ θνητὴ ὑπάρχουσα κατὰ φύσιν ἀθάνατος γέγονεν διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν λόγον ἔνωσιν, ἔλαβεν ὁ μὴ εἶχεν· ὁ δὲ μὴ εἶχεν, λαβοῦσα καὶ δοξασθεῖσα παρὰ τοῦ δεωκότου δεδοξασται. δι' ὃ καὶ ὁ ἀπόστολος βοᾷ·
Eph. 1, 19. 20 κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργηκεν ἐν τῷ 10 Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

P 450

Κυρίλλου ἀπολογία κεφαλαίου ζ̄

- 54 Οἱ Χριστὸν ὀνομάζοντες οὐχ ἓνα τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς κοινὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον τοῖς ἀκρωμένοις κατασημαίνουσιν, ὥστε κἂν εἴπερ τι τῶν θεοπρεπεστάτων ἐνηργῆσαι λέγοιτο διὰ τοῦ ἰδίου σώματος 15 ὀργανικὴν αὐτῷ πληροῦντος τὴν ὑπουργίαν, οὐδὲν ἦττον αὐτὸς ὁ τῶν δυνάμεων κύριος ὁ ἐνεργῶν ἔστιν, οὐ τὸ ἐνεργεῖν ἑτέρωι δύνασθαι διδούς, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῖς μακαρίοις ἀποστόλοις ἐξουσίαν ἐδίδου κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ
Mt. 10, 1 γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος οὐ γὰρ τολμῶ τι λέγειν, φησίν, ὧν οὐ κατειργάσατο 20
Rom. 15, 18. 19 δι' ἐμοῦ Χριστὸς λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων ἐν
PG 428 δυνάμει πνεύματος ἁγίου. χαίροντες δὲ καὶ οἱ μακάριοι μαθηταὶ προσήιεσάν ποτε
Lc. 10, 17 λέγοντες τῷ Χριστῷ· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ἡμῖν ὑποτάσσεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου. ἐνηργῆσθαι μὲν γὰρ διὰ Χριστοῦ ἐν πνεύματι τοὺς ἁγίους φαρμέν ὡς ἐτέ-

SCHOLIA ARETHAE: 16 εἰ ὀργανικὴν δίδως ὑπουργίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ τοῦ κυρίου, οὐδὲν δὲ ὄργανον ἄνευ τοῦ τεχνίτου τὸ ἑαυτοῦ ἐκτελέσειεν, τίς ἡ μέμψις τῷ τὰ αὐτὰ διατεινομένῳ ὑμῖν; ἐρεῖς ἴσως ὅτι καθὼ μὴδὲν πλέον ἔχον [ἔχων Υ] τῶν ἀποστόλων δίδεται τῷ κυρίῳ οὕτω προϊόντι; ἀλλ' ἀγνοοῦντος ὁ λόγος τί μὲν τὸ συνυπάρχον ἀεὶ ὄργανον καὶ ἀνθυπόβλητον τῷ τεχνίτῃ, τί δὲ τὸ δι' ἑτέρου καὶ ἐπικτήτου τὴν χρεῖαν ἀναπληροῦν. οὐδὲ γὰρ οἱ ἐύλινοι φερεπόδες εἰς χορίαν [sic] παραληφθέντες ταυτὸν τι τοῖς ἐγγενέσιν ποσὶν ὑποληφθεῖεν.

Φ [= YVZb], ΑρΣ, Ψ [= ARWI], Λς; uariam in anathematismo lectionem ΨΛς quaeras in V 148

1 κυρίλλου — ζ̄ ΥΥμε ἀναθεματισμός ζ̄ Ζ ἀναθεματισμός ἑβδομος Vb 2 φησιν om. Υ
ἐνηργεῖσθαι Υ 3 εὐδοξίαν Vb δόξαν Ζ ἀξίαν Υ αὐτῷ περιῆφθαι Ζ γρ καὶ ὡς ἕτερον παρ'
αὐτὸν ὑπάρχοντα bms ἑτέρου Υ ὑπάρχοντα Υ

4 θεοδωρήτου ἀνατροπή Υμε ἀνατροπή VZme μέμψις θεοδωρίτου ἥτοι ἀνατροπή b μέμψις αἰρετικοῦ ΑρΣ μέμψις θεοδωρίτου [θεοδωρήτου ζ̄ R θεοδωρίτου ἐβδόμη 1] ΨΛς 5 θνητῇ παθητῇ Σ δὲ om. V 6 λυθέντα ὑπὸ Ἰουδαίων b 8 τὸν om. VZb λόγον om. Σ 9—11 δι' ὃ — νεκρῶν om. Υ 10 ἐνήργηκεν ZAR1 ἐνήργησεν VbW 11 τῶν νεκρῶν bW, corr. b

12 κυρίλλου — ζ̄ Υ κυρίλλου ἀπολογία ζ̄ Υμε ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου πρὸς ταῦτα b ἀπολογία ὀρθοδόξου ΑρΣ ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου [κυρίλλου ζ̄ R1] ΨΛς 13 χν̄ VRLp χν̄ iv̄ YZbAW1Λς iv̄ χν̄ Σ τινὰ om. YV ὑμᾶς Ζ κοινὸν ἀνὼν bΨΛps κοινῶν ἀνῶν VZ ἀνῶν Υ ἄνθρωπον Σ 15 κἂν] καὶ Υ εἴπερ R θεοπρεπεστέρων 1 ἐνεργεῖσθαι Υ ἐνηργῆσθαι 1 16 τὴν om. Υ κσ̄ YZbΛps̄ χσ̄ RW1 κσ̄ χσ̄ VA 17 οὐ] ὁ V 19 πᾶσαν¹ om. Λς πᾶσαν² om. AW 20 τολμῶ τι] τολμῶσι A οὐ om. Υ κατηργάσατο W 21 ὁ χσ̄ b λόγῳ καὶ ἔργῳ ΨΛps̄ ἔργῳ καὶ λόγῳ YVZ om. b ἐν²] καὶ ἐν b 23 ἐπὶ] ἐν b 24 ἐνεργεῖσθαι Υb, corr. b

ρους ὄντας παρ' αὐτόν, οὐ μὴν οὕτω· καὶ κατὰ τὸν ἴσον τρόπον καὶ αὐτὸν ἐνηργῆσθαι τὸν Ἰησοῦν παρὰ τοῦ λόγου νοοῦμεν ἐν πνεύματι, ὡς ἕτερον ὄντα υἷον παρά γε τὸν ἐκ θεοῦ μονογενῆ· ἓνα γὰρ δέδειχεν ἡ ἔνωσις καὶ τὸ διαιρεῖν εἰς δύο παραιτούμεθα. εἰ γὰρ καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος κατὰ τὰς γραφάς, ἀλλ' ἔστιν καὶ οὕτως υἱὸς μονογενὴς καθ' ἔνωσιν Ioh. 1, 14 ἀληθῆ τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον. αὐτὸς τοιγαροῦν ὁ εἷς τε καὶ μόνος Χριστὸς Ἰησοῦς 5 P 452 ὡς δι' ὀργάνου τοῦ ἰδίου σώματος ἐνήργηκεν τὰς θεοσημείας καὶ οὐκ ἐνηργῆσθαι φαμέν 55 αὐτὸν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀγίων· ἀνόσιον γὰρ τοῦτο καὶ ἀπηχὲς κομιδῇ. εἰ δὲ καὶ ἤγει-
 ρεν ἐκ νεκρῶν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, καθὼ καὶ Ζωὴ καὶ Ζωοποιός ἐστιν, αὐτὸς ἑαυτὸν δοξάζων ὁράται, Ζωοποιὸν ἀποφάνας τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ οὐχ ἑτέρω τινὶ παρ' ἑαυτὸν τὴν ἐπὶ τούτῳ κεχάρισται δόξαν. καὶ γοῦν ἔφασκεν πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν· 10
 πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ Ioh. 17, 5 σοί, καίτοι καὶ θεός ἐστιν καὶ ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν καὶ τῆς δόξης κύριος. εἶτα πῶς 1 Cor. 2, 8 ὡς δόξης ἐπιδεῆς τὴν προκόσμιον αὐτοῦ δόξαν αἰτεῖ; ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, καθά φησιν ὁ μακάριος Hebr. 2, 9 Παῦλος, τῆς ἐντεῦθεν ἀδοξίας τὸν ὀνειδισμόν παραιτούμενος προαναφωνεῖ τὴν ἀνάστασιν, 15
 δι' ἧς ὅτι καὶ Ζωὴ καὶ Ζωοποιός ἐστιν ὡς θεός, εὖ μάλα διαγινώσκεται οὕτω τε πρὸς ἡμῶν πιστεύεται. ἐδόξασε τοίνυν οὐχ ἕτερόν τινα μᾶλλον, ἀλλ' ἑαυτόν, θανάτου κρείττονα τὸν ἐνωθέντα αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν ἀποφάνας ναόν· ὅτι δὲ τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ σῶμα οὐκ ἄψυχον οὐδὲ ἄνουν εἶναι πιστεύομεν, ἀλλ' ἔμψυχόν τε καὶ ἔνουν, πλειστάκις εἰρήκαμεν.

Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς ἥ

20

56 Εἴ τις τολμᾷ λέγειν τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ θεῷ λόγῳ καὶ συνδοξάζεσθαι καὶ συγχρηματίζειν θεὸν ὡς ἕτερον ἑτέρω [τὸ γὰρ $\overline{\sigma\upsilon\nu}$ αἰὲν προ- P 454
 στιθέμενον τοῦτο νοεῖν ἀναγκάσει] καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμᾷ τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ μίαν αὐτῷ τὴν δοξολογίαν ἀνάπτει, καθὼ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἀνάθεμα ἔστω.

SCHOLIA ARETHAE: 2/3 καὶ τίς τοῦτο τῶν εὐσεβῶν κἂν ἐπ' ἐννοίαι ἔλαβεν, ὅπου γε μηδὲ Θεοδώρητος; διὸ ἀκίχητα διώκεις, τὰ μηδὲ ὄναρ ὑποτετοπημένα τῷ διωκομένῳ ἐπιχειρῶν ἀναιρεῖν.

3 ἓνα γάρ — 5 Timoth. arm. p. 107

5/6 Fcyr 63 αὐτόσ — θεοσημείας

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWl], Λs; uariam in anathematismo lectionem ΨΛs quaeras in V 148

1 καὶ¹ om. Vb ἐνεργεῖσθαι Yb, corr. b ἐνηργῆσαι V 2 νοοῦμεν om. VZ ὅσοι μὲν b
 γρ ἐνηργῆσθαι τὸν $\overline{\iota\nu}$ παρὰ τοῦ λόγου νοοῦμεν ἐν $\overline{\pi\nu\iota}$ bmg ὡς om. V τὸν $\overline{\upsilon\nu}$ Y 4 ὁ
 λόγος σὰρξ Z ἔστι] ἔτι Z μονογενὴς om. Σ 5 τὴν ΦΛρςΣ om. Ψ τε om. VIFcyr
 $\overline{\iota\sigma}$ $\overline{\chi\sigma}$ b 6 ὡς om. Fcyr θεοσημείας VbcorrAl ἐνεργεῖσθαι Z 7 τοῦτο ΦΛρς καὶ τοῦτο Ψ
 κομιδῇ Y 8 αὐτοῦ τὸ V ζωὴ VΨΛρςΣ ζῶν YZb 8/9 ὁράται δοξάζων b 9 αὐτὸν Rl
 10 τοῖς οὐρανοῖς VZ 12 ἐκ $\overline{\theta\upsilon}$ $\overline{\upsilon\sigma}$ Y 13 ἑαυτοῦ ZbWl αἰτεῖ] ἐπιζητεῖ A 16 ζωὴ
 καὶ om. V ζῶν Z καὶ ὡς $\overline{\theta\sigma}$ Ycorr om. W γινώσκεται b τι A 18 ὅτι om. Λρ
 δὲ om. Y 19 ἄνουν A ἀλλ' — εἰρήκαμεν om. Λρ

20 κυρίλλου — ἥ YΥmg ἀναθεματισμὸς ἥ Z ἀναθεματισμὸς ὁγδοὸς Vb 22 $\overline{\theta\nu}$ VZbΛρ
 θεῷ YΣ ἐν ἑτέρω VZbΣ 22/23 τὸ γάρ — ἀναγκάσει Yb om. VZΛρΣ, cf. Solut. XII cap.
 [V 148] 22. apolog. adv. Orient. 62 23 δὴ om. Y τιμᾷ ZbΛρΣ τιμᾶν YV 24 αὐτοῦ b
 ἀνάπτει Z ἀναπέμπειν YV προσάπτει b καθά V

Θεοδωρήτου ἀνατροπή

- 57 Μίαν μέν, ὡς πολλάκις ἔφην, τὴν δοξολογίαν προσφέρομεν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον ὁμολογοῦμεν, τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ὁ τῆς ἐνώσεως ἐδίδαξε λόγος· τῶν δὲ φύσεων τὰς ιδιότητας οὐ παραιτησόμεθα λέγειν. οὔτε γὰρ ὁ
PG 429 θεὸς λόγος τὴν εἰς σάρκα τροπὴν ἐδέξατο οὔτε πάλιν ὁ ἄνθρωπος ἀπώλεσε μέν ὃ ἦν, εἰς 5
δὲ τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν μετεβλήθη. οὐκοῦν ἑκατέρας φύσεως τὰ ἴδια λέγοντες τὸν δε-
σπότην προσκυνούμεν Χριστόν.

Κυρίλλου ἀπολογία ἡ

- 58 Ἡμεῖς δέ, ὦ τάν, τὰ ἀμείνω τε καὶ ἀληθέστερα φρονεῖν εἰωθότες καὶ ἰσχυρότερων ἐννοιῶν ἀπτόμενοι πρὸς τὴν τοῦ μυστηρίου διασάφησίν τε καὶ εἵδησιν ἀκριβῆ καὶ κατὰ γε 10
τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν δοκοῦν καὶ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἐπιεικείαις, οὐκ ἄνθρωπον ἀνελήφθαι φαμέν παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου συνῆφθαί τε κατὰ σχέσιν αὐτῷ τὴν θύραθεν ἐπι-
νουμένην, ἄνθρωπον δὲ μᾶλλον αὐτὸν γενέσθαι διοριζόμεθα ταύτης τε ἕνεκα τῆς αἰτίας τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων ἐξεστηκέναι φαμέν τοὺς τολμῶντας λέγειν τὸν ἀναληφθέντα
ἄνθρωπον χρῆναί τε διαβεβαιουμένους αὐτὸν ὡς ἕτερον ἐτέρῳ συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ 15
P 456 υἱῷ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ ἔστιν ὁ αὐτὸς θεὸς τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, προσκυνεῖται μᾶλλον ὡς εἰς προσκυνήσει μιαὶ καὶ οὐχὶ συμπροσκυνεῖται καὶ συγχρηματίζει θεός, ἵνα μὴ ἄνθρω-
πος ἀπλῶς κοινός τε καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ Ἐμμανουὴλ εἶναι πιστεύηται, θείας δόξης μετεσχη-
κῶς κατὰ χάριν, ὁμολογῆται δὲ μᾶλλον θεὸς ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς ἦτοι κατὰ ἀλήθειαν ἄν-
θρωπος γεγονώς, οὐ μεταστάσει φύσεως τῇ κατ' ἁλλοίωσιν καὶ τροπὴν, ἀλλ' ἐνώσεως 20
οἰκονομίαι.

Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς ὁ

- 59 Εἴ τίς φησι τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ πνεύματος ὡς ἁλλοτρίαι δυνάμει τῇ δι' αὐτοῦ χρώμενον καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι

SCHOLIA ARETHAE: 1—7 οὐ κατὰ σκοποῦ οὔτοι βάλλοντες οἱ λόγοι. ὁ μὲν γὰρ δυάδα προσώπων ἐκκλίνειν φησίν, οὐδὲ [leg. ὁ δέ] ἐπὶ φύσεων ἐνώσει τὴν ἐκκλινῶν ἀκοῦει, ἐκεῖνο μεμφόμενος, οὐ μηδεμία διαστολὴ γέγονε.

12 καὶ τοῦτο περιεργότερον καὶ σοφιστικὸν καὶ κατὰ τὸ ἐν Ἰωβ [11, 12] βροτὸς δ' ἄλλως ἐπινῆχεται λόγοις. ποῦ γὰρ Θεοδωρήτῳ λόγος σχετικῆς ἐνώσεως ἐφ' ἣν βρενθῆσθαι οὐδαμῶς κατηκνεῖ [sic Y, καθήκῃ σοι?]

1—3 Timoth. arm. p. 70; 6/7 p. 65

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs; uariam in anathematismo lectionem ΨΛs quaeras in V 148

1 Θεοδωρήτου ἀνατροπή Yms ἀνατροπή VZ μέμψις Θεοδωρίτου [Θεοδωρήτου ἡ R Θεοδωρίτου ἡ I] ΨbΛs μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 2 μέν om. W ἀναφέρομεν Y 3 αὐτοῦ R θῶ ὁμοῦ VZAWI θῶ τέ ὁμοῦ b θῶ ὁμοῦ τε R ὁμοῦ θῶ YTim. ὁμοῦ Σ ὁ τῆς ἐνώσεως ἡμᾶς Y 5 οὐδὲ Ψ μέν om. Y 6 τὴν om. Y μετεβλήθη φύσιν Y 6/7 προσκυνούμεν τὸν δεσπότην χῶ b

8 κυρίλλου ἀπολογία ἡ YYms ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου b ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου [κυρίλλου ἡ RI] ΨΛs 9 δέ om. Y μέν Σ τάν ZV τάν YbRWI ταν A οἱ τὰ VZb τε om. Y ἀληθέστατα V εἰωθότες φρονεῖν Y ἰσχυροτέρων b 10 καὶ⁸ om. bALPΣ 12 ἀνελήφθαι YZ τε καὶ κατὰ V τε καὶ I 13 τε om. IAP ἕνεκεν Y 15 τε ΦΑΛΣ δέ RWI ὡς om. Y 16 εἰ] εἰς W τε om. Ψ 17 καὶ¹ om. VZ 18 κοινὸς VbARIALPΣ κοινῶς ZW om. Y εἶναι πιστεύηται om. V εἶναι om. b, corr. b θείας τε VZb, τε del. b 19 ὁμολογεῖται YVΛps μᾶλλον om. b

22 κυρίλλου — ὁ YYms ἀναθεματισμὸς ὁ [ἐννατος V] VZb 23 φησι om. Y δεδοξάσθαι Vb δεδοξάσθαι λέγει Z δεδοξάσθαι λέγοι Y

κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμά φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργηκε τὰς θεοσημείας, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπή θ

60 Ἐνταῦθα σαφῶς οὐ τοὺς νῦν εὐσεβοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάλοι γεγενημένους κήρυκας τῆς ἀληθείας καὶ αὐτοὺς τοὺς τῶν θείων εὐαγγελίων συγγραφέας καὶ τὸν τῶν ἱερῶν ἀποστόλων χορὸν καὶ πρὸς τούτοις Γαβριὴλ τὸν ἀρχάγγελον ἀναθεματίζειν ἐτόλμησεν. τὸν γὰρ κατὰ σάρκα Χριστὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου γεγεννηθῆναι πρῶτος ἐκείνος καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως ἐκήρυξεν καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν τὸν Ἰωσήφ ἐδίδαξεν, πρὸς μὲν τὴν Μα- P 458 ρίαν ἐρωτῶσαν πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; λέγων πνεῦμα Lc. 1, 34. 35 ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· δι' ὃ καὶ 10 τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ· πρὸς δὲ τὸν Ἰωσήφ μὴ φοβηθῆις Mt. 1, 20 παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύ- ματός ἐστιν ἁγίου. καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς μνηστευθείσης δέ, φησί, τῆς μη- PG 432 τρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῇ Ἰωσήφ, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος Mt. 1, 18 ἁγίου. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαβὼν Lc. 4, 16-18 τὸν προφήτην Ἡσαΐαν καὶ ἀναγνούς τὸ χωρίον ἐν ᾧ λέγει πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, 16 οὐ εἵνεκεν ἔχρισέν με καὶ τὰ ἑξῆς, ἐπήγαγεν· σήμερον ἐπληρώθη ἡ γραφή Lc. 4, 21 αὕτη ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος πρὸς Ἰουδαίους δια- λεγόμενος ἔφη· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν ἔχρισεν ὁ θεὸς τῷ πνεύματι Act. 10, 38 τῷ ἁγίῳ. καὶ Ἡσαΐας δὲ πρὸ πολλῶν γενεῶν τοιαῦτα προεθέσπισεν· ἐξελεύσεται Ies. 11, 1-3 ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται καὶ ἐπα- 21 ναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλήs καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· πνεῦμα φόβου θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν. καὶ πάλιν· ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἡριετισάμην, ὃ Ies. 42, 1 ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου, θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' 25 αὐτόν· κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. ταύτην δὲ τὴν μαρτυρίαν καὶ ὁ εὐαγγε- λιστὴς ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασιν τέθεικεν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις Mt 3, 17 πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, Mt. 12, 28 ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἄρα ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ ἀποστείλας Ioh. 1, 33 με, φησὶν, βαπτίζειν ἐν ὕδατι, αὐτὸς μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα 30 καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι

7/8 adfert Cyrillus infra 65

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 πῶν VZbΛρ πάντων τῶν Y εἰς ἀνθρώπους om. bΛρ θεοσημίας Vb 2 ἴδιον om. Y
φασὶ Y ἐνήργηκε Zb ἐνήργηκεναι Y ἐνήργησε V θεοσημίας Vb
3 Θεοδωρήτου — θ Yms ἀνατροπή VZ μέμψις Θεοδωρίτου AWbΛs μέμψις Θεοδωρήτου [Θεοδωρίτου
1] θ Rl μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 4 μόνον om. Y 5 τοὺς oin. Z τὸν om. V 6 ἀρχι-
στράτηγον 1 ἀναθεματίσαι τετόλμηκεν Y 7 τὸν ΦΣ τὸ Ψ κατὰ σάρκα ᾱν VZbARW/ΛρΣ
ᾱρα ᾱν κατὰ σάρκα Y κατὰ σάρκα τὸν ᾱρα ᾱν 1 γεγεννηθῆναι bAWIΛρΣ, corr. Wl 8 συλ-
λήμψεως R ἐδίδαξε, superscr. κήρυ V 8/9 μαριὰμ Ψ 9 ἐρωτήσασαν Y om. W
μοι om. Y λέγει b 11 ἅγιον om. W φοβηθεῖς YV 13 ἁγίου ἐστὶ Z δὲ VZbΨΛρΣ
om. YΛs φησί om. V 15 ἐλθὼν b 17 προφητεία V γρ γραφή Yms ἡ γραφή om. b
18 δὲ om. VZ πρὸς Ἰουδαίους VZb Ἰουδαίους Y πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Ψ 20 δὲ ὁ R τοιαῦτα A
24 ἡρέτισα b 25 εὐδόκησεν RW 26 κρίσιν VZΨΛs καὶ κρίσιν YbΛρ 27 οἰκείοις YZb
ἰκείοις, κεί ex corr., V ἰδίοις Ψ 28 ἐγὼ om. V 29 ἐφ' ὑμᾶς ἄρα VZbΨΛs ἄρα [ἄρα Ycorr]
ἐφ' ὑμᾶς YΛρ τοῦ θεοῦ] τῶν συνων Z 30 οὗτος b εἶπεν] ἔφη W 31 οὗτός Vb

- 61 ἁγίωι. οὐ τοίνυν προφήτας μόνους καὶ ἀποστόλους οὐδὲ Γαβριὴλ τὸν ἀρχάγγελον ἀνεθεμάτισε μόνον ὁ ἀκριβὴς τῶν θείων δογμάτων ἐξεταστής, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν σωτήρα τῶν ὅλων τὴν βλασφημίαν ἐξέτεινεν. ἐδείξαμεν γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν κύριον νῦν
 P 460 μὲν τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πνεύμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἵνεκεν
 Lc. 4, 18. 21 ἔχρισέν με, φήσαντα σήμερον ἡ γραφὴ αὕτη ἐπληρώθη ἐν τοῖς ὤσιν ὑμῶν· 5
 Mt. 12, 24. 28 νῦν δὲ πρὸς τοὺς εἰπόντας ἐν Βεελζεβούλ αὐτὸν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια εἰρηκότα ἐν πνεύ-
 62 ματι θεοῦ ἐκβάλλειν τοὺς δαίμονας. διαπλασθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ
 χρισθῆναι οὐ τὸν θεὸν λόγον φαμέν τὸν τῷ πνεύματι ὁμοούσιον καὶ συναίδιον, ἀλλὰ τὴν
 ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ὑπ' αὐτοῦ ληφθεῖσαν ἀνθρωπίαν φύσιν. ἴδιον δὲ τὸ πνεῦμα
 τοῦ υἱοῦ, εἰ μὲν ὡς ὁμοφυὲς καὶ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον ἔφη, συνομολογήσομεν καὶ ὡς 10
 εὐσεβῇ δεξόμεθα τὴν φωνήν· εἰ δὲ ὡς ἐξ υἱοῦ ἢ δι' υἱοῦ τὴν ὑπαρξιν ἔχον, ὡς βλάσφημον
 Ioh. 15, 26 τοῦτο καὶ ὡς δυσσεβὲς ἀπορρίψομεν. πιστεύομεν γὰρ τῷ κυρίῳ λέγοντι τὸ πνεῦμα,
 ὃ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ τῷ θειοτάτῳ δὲ Παύλῳ ὁμοίως φάσκοντι·
 1 Cor. 2, 12 ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ
 πατρὸς. 15

PG 433

Κυρίλλου ἀπολογία ᾠ

- 68 Φθάσας ἔφην ὅτι τοῖς Νεστορίου βατταρισμοῖς ἡ γοῦν δυσφημίαις καὶ τοῖς ἄγαν
 ἀτημελῶς εἰρημένοις ἢ τῶν κεφαλαίων μάχεται δυνάμεις. ἐκείνου γὰρ λέγοντος περὶ τοῦ
 Loofs p. 294, ἁγίου πνεύματος 'τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην τῷ Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν, τὸ δαίμοσιν
 4. 5. 293, 17. αὐτὸν φοβερὸν ἐργασάμενον, τὸ τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ τὴν εἰς οὐρανοὺς χαρισάμενον' καὶ 20
 18. 294, 2. 3 ὡς περὶ τινος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου κοινοῦ τὰ τοιάδε πεφλυαρηκότος, γέγονεν ἀναγκαίως
 ὁ ἀναθεματισμός, οὐ κατὰ γε τῶν λεγόντων δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸν
 Ἰησοῦν, τουτέστιν ἐνανθρωπήσαντα τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, κατ' ἐκείνων δὲ μάλλον οἱ καὶ
 P 462 64 ἀναίδην αὐτὸν ὡς ἄλλοτρίαι δυνάμει τῇ διὰ τοῦ πνεύματος κεκρῆσθαι φασι. μεμνήμεθα
 Ioh. 16, 14 γὰρ δὴ εἰπόντος σαφῶς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει ἴσμεν τε πρὸς 25
 τούτῳ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείᾳ τὰς πονηράς τε καὶ ἀκαθάρτους δυνάμεις συντρί-
 βοντα· ἀλλ' οὐχ οὕτω φαμέν αὐτὸν καθάπερ ἀμέλει καὶ τῶν ἁγίων ἕκαστον ὡς ἄλλοτρίαι
 δυνάμει κεκρῆσθαι τῇ διὰ τοῦ πνεύματος. ἦν γὰρ καὶ ἔστιν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα, καθάπερ
 ἀμέλει καὶ τοῦ πατρὸς. καὶ τοῦτο ἡμῖν εὖ μάλα σαφηνιεῖ γεγραφῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος·
 Rom. 8, 8. 9 οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ ἄρεσαι οὐ δύνανται· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν 30

19—21 cf. Cyrill. adu. Nestor. 4, 3

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 τοίνυν ΦΙΑρΣ γὰρ ARW μόνον Y καὶ] οὐδὲ b 2 δογματῶν om. Y 4 ἀνάγνωσιν Y
 τοῦ] τῶν προφητικῶν τοῦ b 5 σήμερον φήσαντα b πεπλήρωται l 6 ἐκβάλλειν VZbΨΛρΣ
 ἐλαύνεσθαι Y 7/8 καὶ χρισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος b 8 πνι VZWΛρΣ πρι YbARl
 9 ὑπ' αὐτοῦ om. Σ αὐτοῦ VZbΨΛρΣ τοῦ θῦ Y 10 συνομολογήσωμεν R 11 δεξιόμεθα R
 ὡς² om. Λs 12 τοῦτον R om. Y ὡς om. YbΛρ 13 δὲ om. b 14/15 τοῦ πρσ VZbΛρΣ
 τοῦ θῦ YRWl θῦ A deo Λs

16 κυρίλλου ἀπολογία ᾠ YΥmg ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου b ἀπο-
 λογία ὀρθοδόξου ΛρΣ ἀντίθεσις τοῦ ἁγίου κυρίλλου [κυρίλλου ᾠ Rl] ΨΛs 17 βατταρίσμασιν Y βαρβα-
 ρισμοῖς Z 19 δὴ τῷ — χαρισάμενω l τῷ xw VZbΨΛρΣ αὐτῷ Y 20 τὴν² om. R
 οὐνον Y καὶ om. Λs 21 ὡς περὶ] ὡςπερὶ V τοῦ b τοιαῦτα Y ἀναγκαίως
 VARWΛρΣ ἀναγκαίως YZlΛs ἀναγκαίως καὶ b 22 λεγόντων VZbΨΛρΣ λεγομένων Y 24 ἀναί-
 δην YVZΛρΣ ἀνέδην bΨ κεκρῆσθαι WΛs 25 γὰρ δὴ εἰπόντος WΛρΣ γὰρ διεπόντος ARl δὲ δὴ
 εἰπόντος VZ δὴ εἰπόντος b δὲ εἰπόντος Y τε VZARl δὲ YbΣ om. WΛρΣ 26 τούτῳ VZbAWΣ
 τοῦτο Rl τούτοις YΛs 27 καὶ om. YΛs 28 κεκρῆσθαι W τῇ om. W τοῦ ἁγίου Y
 28/29 ἦν γὰρ — πατρός om. b 28 ἔστιν om. Y

σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἶπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ. ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνήν, ἀλλ' οὐκ ἄλλο- Ioh. 15, 26
 τριὸν ἐστὶν τοῦ υἱοῦ· πάντα γὰρ ἔχει μετὰ τοῦ πατρός. καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰπὼν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμὰ ἐστὶν· διὰ τοῦτο Ioh. 16, 15
 εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. οὐκοῦν ἐδόξασεν ὁ μὲν τὸν Ἰησοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνεργεῖν τὰ παράδοξα, πλὴν ὡς πνεῦμα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἄλλοτρία δύνამεις καὶ κρείττων αὐτοῦ, καθὼ νοεῖται θεός. οὐ δεδυσφημήκαμεν τοίνυν εἰς ἁγίους ἀγγέλους οὔτε μὴν εἰς προφῆτας, καθὰ τετόλμηκεν εἰπεῖν ὁ μόνον εἰδώς
 65 τὸ κατηγορεῖν· ἐπειδὴ δέ ἐστὶν σκοπὸς αὐτῷ τε καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν τὸ διαβεβαῖν εἰς 10
 δύο Χριστοὺς τὸν ἕνα καὶ τὸν μὲν δοξαζόμενον τε καὶ ἐνεργούμενον, τὸν δὲ δοξάζοντά τε καὶ ἐνεργούντα λέγειν, κατασκώπτουσιν ἄσυνέτως πάντα λόγον εὐσεβῆ καὶ τῆς τοιαύτης P 464
 αὐτοῦ ἀφιστῶντα κακοδοξίας. καὶ γοῦν περὶ τοῦ μακαρίου Γαβριὴλ τὸν λόγον ποιού-
 μενος ὁ φιλαίτιος οὕτως· τὸν γὰρ κατὰ σάρκα, φησὶν, 'Χριστὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου γε- p. 133, 7. 8
 γενῆσθαι πρῶτος ἐκεῖνος καὶ πρὸ τῆς διαπλάσεως ἐκήρυξεν'. ἕτερος οὖν ἄρα ἐστὶν 15
 Χριστὸς ὁ κατὰ σάρκα καὶ ἕτερος ἰδικῶς Χριστὸς δὴ πάλιν ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος. PG 436
 ποῦ τοιγαροῦν ἡ ἔνωσις καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν ὄφελος, εἰ δύο Χριστοὶ καὶ ἰδικῶς ἀνὰ μέρος
 ἑκάτερος νοεῖται καὶ λέγεται; οὐκοῦν κὰν τὸ τῆς εὐσεβείας προσωπεῖον ἑαυτοῖς περι-
 πλάττοντες ἕνα λέγωσι Χριστόν, δύο φρονούντες κατὰ ἀλήθειαν, ἀκουέτωσαν πρὸς ἡμῶν·
 ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; ὀρθοποδεῖν γὰρ 3 Reg. 18, 21
 ἄμεινον πίστιν ἔχοντας τὴν ἀβέβηλον καὶ ἐρηρυσμένην καὶ οὐκ ἄσυνέτοις σκάζουσιν 21
 λογισμοῖς.

Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς ἱ

66 Ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγενῆσθαι Χριστὸν ἡ θεία λέγει γραφὴ Hebr. 3, 1
 προσκεκομικέναι τε ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. εἴ τις 25 Eph. 5, 2

SCHOLIA ARETHAE: 10 οὐ μὰ τὸν κύριον τῆς δόξης ἔργον ποιούμενος τὸ κατηγορεῖν, εἰ μὴ καὶ ἐναλήθως καθικνούμενος τῶν προτεθέντων λόγων.

10sq. καὶ τοῦτο συκοφαντία· ποῦ γὰρ καὶ πόθεν ἐστὶ δεῖξαι τοῦτο;

15 εἰ τὸ κατὰ σάρκα μέμφη, μεμπτός σοι καὶ Πέτρος ὁ ἀπόστολος πρῶτος τοῦτο εἰσηγησάμενος ἐν οἷς δημηγορῶν φησι πρὸς Ἰουδαίους περὶ τοῦ Δαυὶδ λέγοντος περὶ Χριστοῦ· προφῆτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς ὅτι ὁρκωὶ ὁμοσεῖν [sic] αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ τῆς ὁσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστόν [Act. 2, 30].

18sq. ἀπροσπαθῶς καὶ φιλαλήθως ἐρεῖν οὗτοι, κενοδοξία κατακρατούμενοι καὶ τὸ [leg. τῷ] τίς τῷ ὀλεθρίῳ ταινωθείῃ αὐτῆς κράτει, οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν ὡς τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμολώσας διεξιόντες [sic] κακεντρεχεῖαι δόξης κενῆς διάφωνα δεικνύειν ἀπηυθαδίσαντο.

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λς; uariam in anathematismo lectionem ΨΛς quaeras in V 148

2 μὲν om. YW γὰρ ὡς V 6 λήψεται ΦΛρς λαμβάνει Ψ 7 ἐνεργεῖν τὰ] ἐνεργούντα
 1Λρς 8 κρείττον Z οὐκ ἐδυσφημήσαμεν VZ 9 τοὺς ἁγίους Z om. Σ καθὼ ARW
 μονοειδῶς R 10 ἐπεὶ V ἔτι ἐστὶν Λρ τίς σκοπὸς b τοῖς] τῶν Z 11 τε¹ om b
 12 ἄσυνέτως VZbΨΛρςΣ ἀσεβῶς Y 13 αὐτοὺς om. l ἀφιστῶντος V ἐφιστῶνται Λς ut uidetur
 14 οὕτως Y τὸν ΦΙΣ καὶ ARW γὰρ om. b ᾧ AR, corr. A 14/15 γεγενῆσθαι ZbAΛρΣ,
 corr. b 15 ἄρα [ἄρα VR cf. Λρ] ἐστὶ VZbΨ ἔστιν ἄρα YΣ 16 ὁ ᾧ ὁ bA, corr. b λόγος
 om. Σ 17 καὶ ἰδικῶς ΦARWΛς ἰδικῶς καὶ ΙΣ; aut haec coniectura recipienda est aut ἀνὰ μέρος
 delendum 17/18 ἑκάτερος ἀνὰ μέρος W ἀνὰ μέρος b 18 νοεῖτο R κὰν] καὶ Z 18/19 περι-
 πλάττονται ἕνα Zcorr; fuit, ni fallor, περιπλάττοντες sine ἕνα 19 λέγωσι ᾧ ZbA λέγουσι ᾧ YRWΛς
 ᾧ λέγωσι V δύο] οὐ b παρ' VZ 20 ταῖς om. ARW 21 ἐρηρυσμένην YZ ἐρηρυσμένην R

23 κυρίλλου — ἱ YΥmg ἀναθεματισμὸς ἱ [δέκατος Vb] VZb 24 τὸν ᾧ b γραφὴ λέγει Z
 25 προσκεκομικέναι τε YVZbΣ προσκεκομικε δὲ Λρ cf. Solut XII cap. 26 apol. adu. Orient. 80
 ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν Y

τοίνυν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαι λέγει οὐκ αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ
 P 466 γυναικός, ἥ εἴ τις λέγει καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸν τὴν προσφορὰν καὶ οὐχὶ
 δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν (οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἀμαρτίαν), ἀνά-
 θεμα ἔστω.

5

Θεοδωρήτου ἀνατροπή

67 Οὐκ εἰς σαρκὸς φύσιν ἢ ἄτρεπτος ἐτράπη φύσις, ἀλλ' ἀνθρωπίαν ἀνέλαβε φύσιν
 καὶ ταύτην ὑπὲρ τοὺς κοινούς ἀρχιερέας κατέστησεν, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος διδάσκει λέ-
 Hebr. 5, 1-3 γων· πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων
 καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ 10
 ἀμαρτιῶν μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἄγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ
 καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ
 λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν περὶ ἀμαρτιῶν. καὶ μετ' ὀλίγον
 Hebr. 5, 4-5 τοῦτο ἐρμηνεύων φησὶν· καθάπερ καὶ Ἀαρών, οὕτως καὶ ὁ Χριστός. εἶτα
 Hebr. 5, 7-10 δεικνύς τὴν τῆς ἀναληφθείσης φύσεως ἀσθενείαν φησιν· ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς 15
 σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν
 αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ
 εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν,
 τὴν ὑπακοὴν καὶ τελειωθείς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος
 σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν 20
 τάξιν Μελχισεδέκ.

68 Τίς τοίνυν ὁ πόνοις ἀρετῆς τελειωθείς καὶ μὴ φύσει τέλειος ὑπάρχων; τίς ὁ πείραι
 μαθὼν τὴν ὑπακοὴν καὶ ταύτην ἀγνοῶν πρὸ τῆς πείρας; τίς ὁ εὐλαβείαι συμβιώσας καὶ
 μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων τὰς ἱκετείας προσενεγκὼν καὶ σώζειν ἑαυτὸν οὐ ду-
 νάμενος, ἀλλὰ τὸν δυνάμενον σώζειν παρακαλῶν καὶ τοῦ θανάτου τὴν ἀπαλλαγὴν αἰτῶν; 25
 οὐχ ὁ θεὸς λόγος ὁ ἀθάνατος ὁ ἀπαθὴς ὁ ἀσώματος, οὐ ἡ μνήμη κατὰ τὸν προφήτην
 Ies. 25, 8 εὐφροσύνη καὶ δακρύων ἀπαλλαγὴ (αὐτὸς γὰρ ἀφείλε πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς
 PG 437 προσώπου, καὶ πάλιν ὁ προφήτης ἐμνήσθη, φησί, τοῦ θεοῦ καὶ εὐφράνθη),
 Ps. 76, 4 ὁ στεφανῶν τοὺς εὐλαβεῖαι συζῶντας, ὁ πάντα γινώσκων πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ πάντα
 Sus. 42 P 468 ἔχων τὰ τοῦ πατρὸς καὶ εἰκὼν ὑπάρχων ἀπαράλλακτος τοῦ γεννήσαντος, ὁ ἐν ἑαυτῷ 30

7/8 adfert Tim. arm. p. 65; 14 — p. 137, 11 p. 100; 22 — p. 137, 2 κρῶτος [ualde abbreviata] p. 137
 7—13. 22—25 adfert Cyrillus infra 78. 81 22—26. p. 137, 1—6 adferuntur in Concilii quinti coll. V
 [L V 504 = M VIII 291]

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWl], Λs

1 καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαι λέγει VZb φησί καὶ ἀπόστολον γεγενῆσθαι Y λόγον ZVbΣ
 θv̄ Y ὅτι Zb 3 καὶ¹ YVZΣ om. bΛρ; cf. Solut. XII cap. 26 apolog. adu. Orient. 80
 4 μόνων ἡμῶν VZb ἡμῶν μόνων Y ἡμῶν μόνον Y^{corr} ἂν om. YΛρ

6 Θεοδωρήτου ἀνατροπή Y^{ing} ἀνατροπή VZ μέμψις θεοδωρίτου [θεοδωρίτου ī 1] ΨΛs μέμψις θεο-
 δωρίτου ἦτοι ἀνατροπή b μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ 7 οὐχ Y ἢ om. V ἔλαβεν R 8 τοὺς
 κοινούς ἀρχιερέας VZbΨΛρsΣTim. τοῦ κοινου γένους ἀρχιερέα Yl 10 τε om. Y 12 διὰ ταύτην Y
 διὰ ταύτησ b καθὼς καὶ l 13 αὐτοῦ Z ὀλίγα Y 14 καὶ om. ALs ἀβραάμ A
 ὁ om. V 15 ἀναλημφθῆσθαι, ei supersci. R 16 ἱκεσίας b 16/17 αὐτὸν σώζειν Ψ 18 ἀφ'
 ὧν ἔπαθεν ἔμαθε l 22 ὁ om. VZb 24 ἰσχυρᾶς om. Y ἱκετηρίας YVR 24/25 καὶ σώζειν
 — ἀλλά] πρὸς R 24 οὐ Φ μὴ AWl 26 ὁ ἀπαθὴς ὁ ἀθάνατος V ὁ ἀθάνατος καὶ ἀπαθὴς A
 27 ἀφείλετο Y 27/28 προσώπου παντὸς V 28 φησί ZbΨΛρsTim. om. YVΣ ηὐφράνθη
 VbRWl 29 ἐν εὐλαβείᾳ bΛ ζῶντας A γινώσκων — πάντα om. bΛρ 30 γεννήσαντος] πρὸς V
 αὐτῷ YbRl

δεικνὺς τὸν πατέρα· ἀλλὰ τὸ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ληφθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τὸ θνητὸν τὸ παθη-
τὸν τὸ δεδιὸς τὸν θάνατον, εἰ καὶ αὐτὸ μετὰ ταῦτα κατέλυσε τοῦ θανάτου τὸ κράτος διὰ
τὴν πρὸς τὸν ἀνειληφότα θεὸν ἔνωσησιν, τὸ διὰ πάσης ὁδεύσαν δικαιοσύνης καὶ πρὸς τὸν
Ἰωάννην φῆσαν· ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρότερον ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δι- Mt. 3, 15
καιοσύνην, τοῦτο τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν προσηγορίαν ἔλαβεν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. 5
αὐτὸ γὰρ περιέκειτο τῆς φύσεως τὴν ἀσθένειαν καὶ οὐχ ὁ πάντα δυνάμενος θεὸς λόγος.
69 δι' ὃ καὶ πρὸ βραχέων ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος· οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνά- Hebr. 4, 15
μενον συμπαθεῖσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα
καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. ἐν πείρῃ δὲ γέγονε τῶν ἡμετέρων παθημάτων
ἄνευ ἁμαρτίας ἢ ἐξ ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν λημφθεῖσα φύσις, οὐχ ὁ ταύτην λαβὼν τῆς ἡμετέρας 10
ἐνεκα σωτηρίας. καὶ ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ κεφαλαίου τούτου τοιαῦτα πάλιν διδάσκει κατα- Hebr. 3, 1. 2
νοήσατε, λέγων, τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν,
πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωυσῆς ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ
αὐτοῦ. ποίημα δὲ οὐκ ἂν τις εἴποι τὴν ὀρθοδοξίαν πρεσβεύων τὸν ἄκτιστον καὶ
ἀποίητον καὶ τῷ πατρὶ συναίδιον θεὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν ἐξ ἡμῶν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον, 15
οὔτε μὴν αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον χειροτονηθῆναι ἡμῖν ἀρχιερέα, ἀλλὰ τὸν ἐκ σπέρματος
Δαυὶδ, ὃς πάσης ἁμαρτίας ὑπάρχων ἐλεύθερος ἀρχιερεὺς ἡμῶν καὶ ἱερεῖον ἐγένετο, αὐτὸς
ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ θεῷ προσενεγκών, ἔχων ἐν ἑαυτῷ δηλαδὴ τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον
ἠνωμένον αὐτῷ καὶ ἀχωρίστως συνημμένον.

Κυρίλλου ἀπολογία ι

20

70 Ὁ προφήτης Ἰερεμίας προσκεκρουκότι τῷ Ἰσραὴλ καὶ καταθήγοντι πρὸς ὄργας τὸν
τῶν ὄλων θεὸν ἐπιστυγνάζων ἔφασκεν τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς Jer. 9, 1
ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας P 470
καὶ νυκτός; οἶμαι δὲ ἔγωγε τὰς τοιάσδε φωνὰς οὐκ ἐκείνοις μᾶλλον εἰκέναι τε καὶ
πρέπειν, ἀλλὰ τοῖς ἀπύλῳτον καὶ ἀκρατές ἔχουσιν ἐπὶ Χριστῷ τὸ στόμα, οἱ καὶ τῆς ἀρρή- 25
του καταφλυαροῦσι δόξης, τολμηταὶ καὶ αὐθάδεις ὄντες κατὰ τὸ γεγραμμένον. 2 Petr. 2, 10
θρήνου δὴ οὖν καὶ οἰμωγῆς ἄξιοι κατὰ τὸ ἀληθὲς εἶεν ἂν οἱ ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀβελτηρίας
τὴν εἰς εὐθύ τε καὶ ἀδιάβλητον τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀφέντες ὁδὸν τροχιάς ποιοῦνται
τὰς διεστραμμένας καὶ κατεφθαρμένους ἐννοιῶν εὐρήμασι τὸ τῆς ἀληθείας παρασημαίνουσι
71 κάλλος. οὐκοῦν ἀκουέτωσαν τὰ πᾶσιν ἀπόβλητα φρονεῖν ἡιρημένοι· πλανᾶσθε μὴ 30 Mt. 22, 29
εἰδότες τὰς γραφὰς μήτε μὴν τὸ σεπτὸν καὶ μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον. PG 440
αἱ μὲν γὰρ θεόπνευστοι γραφαὶ θεὸν ἡμῖν ἐνηνθρωπηκότα διακηρύττουσιν τὸν Ἐμμανουὴλ

5—11 Timoth. arm. p. 80; 6 p. 137

16—19 cf. Cyrill. infra 83

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARW], Λ^s

1 τὸ] τί τὸ VZ 2 κατέλυσε μετὰ ταῦτα Ψ 3 ἀνειληφότα ex ἀναληφθέντα corr. b
4 ἰωσήφ I 5 εἴληφε A 6 τὴν om. V παντοδύναμος Y 7 καὶ om. W παῦλος
ἐφη R 8 κατὰ om. Vb 9 καὶ καθ' ZR Tim. p. 100 δέ add. Y^{corr} 10 λημφθῆσα R
11 ἐνεκεν Y πάλιν] που V 13 μωσῆς Y 14 πρεσβεύων τὴν ὀρθοδοξίαν b 15/16 τὸν
ἐξ — ἀλλὰ YI om. VZbΨΛρςΣ 16 θῶ Y om. I 17 ἡμῖν Y 18 ἑαυτοῦ I ἐκ [om Y]
θῶ θῶ ΦRWΣ ἐκ θῶ AL^s ἐκ θῶ πρσ I

20 κυρίλλου — ι YΥ^{ms} ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία τοῦ ἀγίου κυρίλλου b ἀπολογία ὀρθο-
δόξου ΑρΣ ἀντίθεσις τοῦ ἀγίου κυρίλλου [κυρίλλου ι R κυρίλλου δεκάτη I] ΨΛ^s 21 καταθήγοντι]
καθηγόν Y ὀργὴν VA 24 τοιάσδε VbΨ τοιαύτας YZ 25 χῦ bl οἱ ΦIΛρςΣ om. ARW
26 ὄντως A 27 γοῦν Ψ οἰμογῆς YA ἀβελτερίας R ἀβελτηρίας Y ἀβελτηρία Y^{corr}
28 ποιοῦντες Y 29 εὐρέμασι Y καταπημαίνουσι V 30 τὰ] τοῖς Y πλανᾶσθαι ZR
31 τὸ μέγα καὶ σεπτὸν μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως b 32 κηρύττουσι Y

Acta conciliorum oecumenicorum 11, 6

18

Hebr. 2, 14 μετεσχηκέναι τε σαρκὸς καὶ αἵματος παραπλησίως ἡμῖν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός διαβε-
 Ioh. 1, 14 βαιοῦνται λόγον σάρκα τε γενέσθαι, τουτέστιν ἄνθρωπον, οὐ κατὰ τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν,
 Eph. 4, 5 ἀλλ' ἐνώσεως ἀφράστου δυνάμει. ταύτηι τοι καὶ ἓνα φαμέν Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον
 72 μίαν τε τὴν πίστιν καὶ ἓν τὸ ἅγιον βάπτισμα. οἱ δὲ τῶν οὕτως ὀρθῶν ἀποφοιτῶντες
 δογμάτων καὶ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν σκληρὸν καὶ ἀγέρωχον ἀντανιστάντες τὸν νοῦν πρὸς 5
 μόνον ὀρῶσι τὸ αὐτοῖς εὖ ἔχειν δοκοῦν, ἄνθρωπον δὲ ἀνελήφθαι παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου
 Amos 7,14.15 φασὶ κατ' ἐκείνῳ που τάχα τὸ δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν εἰρημένον· οὐκ ἤμην προ-
 P 472 φήτης οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ' αἰπόλος ἤμην κνίζων συκάμινα, καὶ ἀνέ-
 Ps. 146, 6 λαβέ με κύριος ἐκ τῶν προβάτων· ἢ καὶ καθά φησιν ὁ μακάριος Δαυὶδ· ἀνα-
 λαμβάνων πρᾶεῖς ὁ κύριος, κατὰ σχέσιν δηλονότι καὶ οἰκειότητα τὴν πνευματικὴν 10
 1 Cor. 6, 17 τὴν ὡς ἐν θελήσει καὶ χάριτι καὶ ἁγιασμῷ, καθὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ κολλώμενοι τῷ κυρίῳ
 ἐν πνεύμα ἑσμέν κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' οὐχὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἐνανθρωπήσαι θεὸν
 οὔτε μὴν παραπλησίως ἡμῖν μετασχεῖν αἵματος καὶ σαρκός, οἰκειώσασθαι δὲ μᾶλλον ἄν-
 θρωπον καὶ οὐ καθ' ἕτερον τρόπον ἢ καθ' ὃν ἂν λέγοιτο καὶ προφήτας καὶ ἀποστόλους
 78 καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἁγίους. ἄρ' οὖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος πεφενάκικε τοὺς ἡγια- 15
 2 Cor. 8, 9 σμένους διὰ τῆς πίστεως, ἐναργέστατα λέγων περὶ τοῦ μονογενοῦς ὅτι πλούσιος ὢν ἐπτώ-
 χευσεν δι' ἡμᾶς; μὴ γένοιτο· ἀληθεύει γὰρ πάντως τῆς ἀληθείας ὁ κῆρυξ. ἀλλὰ γὰρ
 τίς ὁ πλούσιός ἐστιν καὶ τίνα τρόπον ἐπτώχευσεν, βασανίζετω καὶ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν.
 εἰ μὲν γὰρ καθὰ καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν αὐτοὶ τεθαρήκασιν, ἄνθρωπος ἀνελήφθη παρὰ
 τοῦ θεοῦ, πῶς ἐπτώχευσεν ὁ ἀναληφθεὶς καὶ τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀξιώμασιν ἐκλελαμπρυσμένος; 20
 δεδοῦνται γάρ· ἢ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν ἀληθές, διαβεβλήσεται παρ' αὐτῶν ἡ ἀνάληψις, ὡς
 κατακομίσασα πρὸς τὸ μείον καὶ πρὸς γε τὸ δυσκλεέστερον τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον.
 ἀλλ' ὥδε φρονεῖν ἀπηχές· οὐκοῦν οὐκ ἐπτώχευσεν ὁ ἀναληφθεὶς.λείπεται τοίνυν
 P 474 74 εἰπεῖν ὅτι γέγονεν ἐν πτωχείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ πλούσιος ὡς θεός. εἶτα πῶς ἐπτώ-
 χευσεν; φέρε δὴ φέρε καταθρήσωμεν ἀναγκαίως. ἄτρεπτος μὲν γὰρ κατὰ φύσιν 25
 ἐστὶν ὁμολογουμένως· οὐ μετακεχώρηκεν εἰς φύσιν σαρκός, τὴν ἰδίαν ἀφείς· μεμένηκεν
 ὅπερ ἦν, τουτέστι θεός. ποῦ τοιγαροῦν ὁψόμεθα τῆς πτωχείας τὸ ὑφειμένον; ἄρ' ἐν
 τῷ τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀναλαβεῖν, καθὰ φάναι τετολμήκασιν οἱ τῆς Νεστορίου δυσσεβείας
 παράσιτοι; καὶ ποῖος ἂν γένοιτο πτωχείας αὐτῷ καὶ κενώσεως τρόπος; ὡς ἐν γε δὴ

SCHOLIA ARETHAE: 6 καὶ ποῦ τοῦτο Θεοδώρητος οὗτος ἐάλω φθεγξάμενος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν,
 ὥστε συκοφαντεῖται νῦν ὁ ἀνὴρ.

15—24 adfert Iustinianus in epistula quam edidit Bandini [cf. supra] = PG 86, 1067

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs
 1 καὶ²] τε καὶ Y 2 ἢ VZbΨΛρΣ καὶ Y 3 φαμέν καὶ ἓνα Y καὶ κν Z 4 τὴν
 om. VA τὸ om. V ἅγιον om. Σ οὕτως] δντως Y ὀρθῶς I 5 ἀντανιστῶντες Yb
 6 ἔχοι I δὲ VZbΨΛs τε YΛρΣ 7 τάχα που b τάχα Y ἁγίων om. b οὐκ εἰμὶ,
 superscr. γρ οὐκ ἤμην b 8 ἀλλ' ἢ bARW 9 κσ ΦΙΣ *deus* Λρ om. ARWΛs ἢ καὶ Φ *aut*
forte Λρ ἢ Σ καὶ IZWΛs om. A 10 δηλαδὴ Y τὴν om. YI 11 ἐν YbARWΛs om. VZWΛρ
 14 ὃν ἂν] ἓνα Z 15 πεφαινάκικε YRW πεφενάκικε I 16 διὰ τῆς πίστεως om. Y 17 ἀλη-
 θεύει ΦΑΛsΣ ἀληθεύσει RWIΛρ 17/18 γὰρ τίς VbΨ τίς γὰρ Z τίς Y 18 βασανιζέσθω WΛs
 19 καθὼ Y τεθαρήκασιν YV ἀνελήμφθη R 20 τῷ θω V ἀναλημφθεὶς R
 21 ἢ εἰ] εἰ γὰρ Z ἀνάλημψις R 22 μὴδὲν superscr. εἰ R μείζον Y, corr. Y, superscr. γρ
 καὶ μείζον b δυσκληρέστερον Y τὸ — μέτρον om. VZ 23 ἄλλως δὲ Y οὐκοῦν
 οὐκ YbΨΣ οὐκοῦν Z οὐκοῦν V 24 ὁ πλούσιος ὡς VZΨΛsΣ ὁ πλούσιος b ὡς πλούσιος ὁ YΛρ
 25 μὲν om. I 25/26 ἐστὶ κατὰ φύσιν Y 26 οὐ VZbARWΛs καὶ οὐ YIΛρΣ μετακεχώρηκε
 δὲ b μεμένηκε ZΛρ μεμένηκε δὲ YΣ μεμένηκε γὰρ VbΨΛs 28 νεστορίου δυσσεβείας ZbΨ
 δυσσεβείας νεστορίου Y δυσσεβείας τοῦ νεστορίου V 29 λέγοιτο Σ

μόνῳ τῷ ἐθελῆσαι τυχὸν τιμῆσαι τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον; ἀδικεῖται γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον ἀγαθουργῶν ὁ τῶν ὅλων θεός. πῶς οὖν ἐπτάχουσεν; ὅτι θεός PG 441 ὢν φύσει καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαυὶδ γεγέννηται κατὰ σάρκα καὶ δουλοπρεπὲς ὑπέδυ μέτρον, τουτέστι τὸ ἀνθρώπινον ὃ ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ὃ δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός. 5 ἄνθρωπος δὲ γεγωνὺς τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον οὐκ αἰσχύνεται· ὁ γὰρ αὐτὸ τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀπόβλητον ποιησάμενος τίνα δὴ τρόπον παραιτοῖτο ἂν τὰ δι' ὧν ἦν ἰδεῖν γεγονότα κατὰ ἀλήθειαν δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς; ὅταν οὖν τῶν ἀνθρωπίνων αὐτὸν ἀποστήσωμεν καὶ πραγμάτων καὶ λόγων, κατ' οὐδένα διοίσωμεν τρόπον τῶν, εἴπερ τι τῶν ἐνδεχομένων ἦν, μόνον οὐχὶ καὶ ἀποδυνάμει αὐτὸν τῆς σαρκὸς καὶ ἀπιστούντων τῇ θεο- 10 πνεύστῳ γραφῇ ἀνατρεπόντων τε εἰς ἅπαν τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον, τὴν τοῦ 75 κόσμου σωτηρίαν, τὴν ἐλπίδα, τὴν πίστιν, τὴν ἀνάστασιν. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις μικρὸν P 476 εἶναι τῷ θεῷ λόγῳ καὶ ἀπεικὸς εἰς ἅπαν τὸ κλαῦσαι, τὸ δεδιέναι τὸν θάνατον, τὴν τοῦ ποτηρίου παραίτησιν, τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα. ναί, φαίην ἂν [ὅτι] καὶ αὐτὸς ἐγώ, τῇ θείᾳ καὶ ὑπερτάτῃ φύσει τε καὶ δόξῃ τὰ τοιαῦτα σμικρά· ἀλλ' ἐν αὐτοῖς θεοθέμεθα τὴν 15 πτωχείαν ἣν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν ἐκὼν. ὅταν σοι φαίνεται φορτικὸν τὸ ἐκ τῆς κενώσεως δυσκλεές, θαύμαζε μειζόνως τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ υἱοῦ· ὁ γὰρ σὺ μικρὸν εἶναι φῆς, τοῦτο θελητὸν ἐποιήσατο διὰ σέ. ἔκλαυσεν ἀνθρωπίνως, ἵνα τὸ σὸν περιστείλῃ δάκρυον· Ioh. 11, 35 ἐδειλίασεν οἰκονομικῶς ἐφίεις τῇ σαρκὶ καὶ πάσχειν ἔσθ' ὅτε τὰ ἴδια, ἵν' εὐτολμοτάτους Mt. 26, 37 ἡμᾶς ἀποφῆνῃ· παρητήσατο τὸ ποτήριον, ἵνα τῆς Ἰουδαίων δυσσεβείας ὁ σταυρὸς κατη- 20 Mt. 26, 39 γορῇ· ἀσθενῆσαι λέγεται κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἵνα παύσῃ τὴν σὴν ἀσθενείαν· δέησεις Hebr. 5, 2 ἀνέτεινε καὶ ἱκετηρίας, ἵνα καὶ ταῖς παρὰ σοῦ λιταῖς βάσιμον ἀποφῆνῃ τὴν τοῦ πατρὸς Hebr. 5, 7 ἀκοήν· ἐνύσταξεν, ἵνα σὺ μάθῃς μὴ νυστάζειν ἐν πειρασμοῖς, συντείνεσθαι δὲ μάλλον εἰς Mt. 8, 24 προσευχάς. καὶ γοῦν ἐπητιᾶτο νυστάζοντας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ Mt. 26, 40. 41 προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. ἀνατύπωσιν γὰρ ὥσπερ 28 εὐαγοῦς πολιτείας τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀναθεῖς ὠφέλησε τὴν ὑπ' οὐρανόν· τὰς τῆς ἀνθρωπότητος ἀσθενείας ὠκικώσατο, διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος γενέσθαι P 478 76 πιστεύηται, καίτοι μεμενηκὼς ὅπερ ἦν, τουτέστι θεός. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ Χριστὸν

SCHOLIA ARETHAE: 29sq. τίς ὁ τοσοῦτος παράλογος ἐφ' ὅσον οὐδὲν τῶν δοκούντων διὰ τούτων ἐλέγχεσθαι Θεοδώρητος κατελήπται πρεσβέων;

ibid. συκοφαντία τοῦτο· ἢ δεικνύσθω τοῦτο.

2—6 πῶς οὖν — αἰσχύνεται Tim. arm. p. 73

8—12. 12—29 Timoth. arm. p. 84. 113

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARW], Λs

1 μόνῳ VΨΛs μόνον YZb τῷ VZARl τὸ YbW ἐκθελῆσαι R θελήσαι VZb τινὰ —
 ἀνὸν bΨΛρΣ τινὰ — ἀνὼν YZ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνὸν τινὰ V 2 ὅλων VZbΨΛsΣ ὅλων δεσπό-
 τησ Y θεός²] πλούσιος b 3 τοῦ² om. Y 4 ὑπέστη Y 5 ὁ τῶν Y 6 γε-
 γωνὺς καθ' ἡμᾶς Tim. 7 ποιησάμενος] ἡγησάμενος b δὴ om. VZ 7/8 ἰδεῖν γεγονότα]
 γεγονὺς Y 8 δι' ἡμᾶς om. Λρ καθ' ἡμᾶς om. YV 11 τε] δὲ VΣ τὸ τῆς ἐνανθρω-
 πήσεως YV 12 τὴν ἐλπίδα om. Λs τὴν πίστιν om. V 14 χρίσμα b ναί om. W
 ὅτι — ἐγὼ YZbARW καὶ — ἐγὼ ὅτι VΛsΣ Tim., ὅτι deleui 15 θεῖα τέ καὶ b φύσει] τιμῇ W
 μικρά Yb, corr. Y 16 ἐκ om. A 19 καὶ YZV τὸ bΨ 19/20 ἡμᾶς εὐτολμοτάτους Y
 22 ἀνέτεινε YZlAr Tim. ἀνατείνει bARWΛs om. spatio rel. V τὰς — λιτὰς R 23 ἐνύσταξεν
 VbΨ om. YZΛρΣ Tim. τοῖς πειρασμοῖς b 24 γοῦν] νῦν Y ἐπητιᾶτο [ἐπαιτιᾶτο R]
 νυστάζοντας bΨΛρΣ Tim. ἐπαιτιᾶται νυστάζοντας Y ἐπὶ τινὰς ἀπονυστάζοντας VZ τοὺς — δὴ καὶ
 [καὶ om. l] YbΨΛρΣ Tim. τῶν ἁγίων ἀποστόλων VZ 25 ἀγρυπνήσαι b 26 εἰσέλθῃτε YbWΛρΣ Tim.
 ἐμπέσῃτε VZARl 27 τὰ καθ' om. W ἀνατιθεῖς b καὶ τὰς l 28 οὖν αἰτίαν Y γενέσθαι καὶ Z

- ἓνα λέγειν ὑποκρινόμενοι καὶ υἷὸν καὶ κύριον, τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ ἄνθρωπον, οὐ τὸν ἐκ
 Hebr. 3, 1 θεοῦ φύντα λόγον χρηματίσαι φασὶν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὅτε
 γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερόν τινα κατὰ μόνας ἄνθρωπον τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ
 κεκλησθαι πρὸς τοῦτο δισχυρίζονται δεδιότες τάχα πού μὴ τῆς Νεστορίου κακοδοξίας ὀλι-
 PG 444 γωρήσαντες ὀρθὰ φρονούντες ἀλίσκοιντο. ἔφη γὰρ οὕτως ἐκεῖνος 5
 Loofs, 77 Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ θεῷ πεπονημένος ἀρχιερεὺς (ἐγένετο γὰρ οὗτος, οὐκ αἰδίως
 p. 235, 6-9 προῆν)· οὗτος ὁ κατὰ μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἰρετικέ, προκόψας ἀξίωμα.
 Εἶτα, καθάπερ οἶεται, βεβαιῶν εἰς ἀλήθειαν τὰς ἑαυτοῦ φωνάς, ἐπιφέρει καὶ φησιν
 ibid. p. 236, Περὶ οὗ καὶ Ἰωάννης ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐβόα· Ἰησοῦς δὲ προέκοπτεν ἡλικία 10
 1.2 Lc. 2, 52 καὶ σοφίαι καὶ χάριτι.
 ibid. p. 240, Καὶ πάλιν· ὄντος ἡμῖν τούτου μόνοι ἀρχιερέως συμπαθοῦς καὶ συγγενοῦς καὶ βεβαίου,
 2-9 τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παρατρέπεσθε πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας
 ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπεστάλη, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γένους τὴν τοῦ σώματος θυσίαν
 συνεπαγόμενος.
 78 Ὁ δὲ τῆς ἐκείνου βδελυρίας ἄριστος μιμητής, ὁ χρηστὸς οὗτοσι Θεοδώρητος οὐκ 15
 p. 136, 7-13 ἐρυθρίαί λέγων· ἀνθρωπείαν φύσιν ἔλαβεν καὶ ταύτην ὑπὲρ τοὺς κοινούς ἀρχιερέας κατέ-
 Hebr. 5, 1-3 στησεν, καθὰ καὶ Παῦλός φησιν· πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανό-
 P 480 μενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, μετριοπαθεῖν δυνά-
 μενος τοῖς ἁγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει ὥσπερ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ αὐ- 20
 τοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν.
 79 Ἄρ' οὐκ ἄνθρωπον ἡμῖν κοινόν, τό γε ἦκον εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἀποτετέλεκε τὸν
 Ἑμμανουήλ; οὐκ ἀδελφὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν ὠνομασμένων τὰ φρονήματα καὶ τὴν ἴσιν
 ὠδίνοντα δυσφημίαν; δέδιας, εἰπέ μοι, τῆς ἱερωσύνης τὸν τρόπον τοῦ πάντων ἡμῶν
 σωτῆρος Χριστοῦ; ἀνάρμοστον εἶναι φῆς τῷ θεῷ λόγῳ τὸ ἱεουργεῖν ἀνθρωπίνως 25
 διὰ τὴν οἰκονομίαν; οὐκοῦν ἄφελε τὸ προσωπεῖον, ἄρνού μὴ ὑπεσταλμένως τοῦ λόγου
 τὴν ἐνανθρώπησιν, δι' ἣν ὠνόμασται καὶ ἀρχιερεὺς. ἄρα θύοντα βλέπεις, ὡς ἐτέρωι

SCHOLIA ARETHAE: 16 εἶτα σὺ τί φῆς; οὐκ ἀνθρωπείαν φύσιν ἀνελιγμένην τὸν θεὸν λόγον, ἀλλὰ τινα ἄνθρωπον; τῆς ἐμπλήκτου συμφωνίας πρὸς τοὺς εἰς δύο ὑποστάσεις τὸν ἓνα διαιρούντας Χριστόν, καὶ ὅπως φθάσαντες παρεθέμεθα.

26 ἀλλὰ σὺ τί λέγεις; ἀρχιερεὺς οὐ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἑαυτοῦ ὁ Χριστός, ἀλλὰ κατὰ τὸ θεῖον ἐλέχθη; καὶ τὸ θεικὸν αὐτοῦ τὸ χρίσμα τὸ ἱερατικὸν ἔσχκε καὶ τὸ κατὰ τὴν τὰς Μελχισεδέκ ἱερατεύμα; τῆς ἀναισθήτου βίας καὶ τοῦ μηδὲ ὡς Κδιν εἰδότος πρὸς οἷς μὴ ὀρθῶς κρίνει[ν] μηδὲ ὀρθῶς διαιρεῖ[ν] [Gen. 4, 7].

77 cf. Cyrill. adu. Nestor. 3, 4, 5 = Exc. Eph. XVII. XX. adu. Orient. 85

Φ [= YZVb], ΑρΣ, Ψ [= ARWl], Λs

1 τὸν — θεόν] καὶ θν τὸν αὐτὸν b 2 φησὶν Y 3 ὅτε YVZWlAps 4 ὅτι bAR 5 ὡς
 om. Y τὸν] τὸ Y σπέρματος τοῦ ARl 6 φρονούντες YVZAr φρονεῖν bΨAs ἀλί-
 σκωνται b 6 γὰρ om. Y οὕτως W 7 προῆν VARAps 8 πρῶην YZbWl εἰς ἀρχιερέως αἰρετικέ
 VbRWlAps αἰρετικέ εἰς ἀρχιερέως A εἰς ἀρχιερέως ἀρθεῖς καὶ Y εἰς ἀρχιερέως ἱερατικὸν Z εἰς ἀρχιε-
 ρέως Σ 8 καθάπερ οὖν bΨ 9 ἰωάννης YVZArCyrill. adu. Nest. Exc. Eph. λουκάς bΨAsΣ,
 nomen a Nestorio omissum et ab excerptore falso illatum esse uidetur ἐβόα] φησὶν V 11 ἡμῖν
 VbWlAs ὑμῖν YZARWcorrAps 12 ἐβεβαίου Y 12 παρατρέπεσθαι YbRl πίστεως] φύσεως ΑρΣ
 14 ἐπαγόμενος Y 15 βδελυρίας YZb οὗτος bΨ Θεοδώρητος bAWl 16 λέγων ὅτι VZA
 ἀρχιερεῖς Vl 20 διὰ ταύτην Y ὡς V ὑπὲρ add. Ycorr τοῦ ZVbWlAps τῶν τοῦ YARl
 περὶ YbAcorrRWl ὑπὲρ ZVA 23 τὴν] τῶν Y 24 ὠδινόντων Y δέδιας R 24/25 τοῦ —
 Χριστοῦ om. V 26 διὰ om. Y ἀφελε] ἀδελφέ Y πρόσωπον R ὑποστελλόμενος Y
 27 βλέπεις ὡς] βόας ἢ σπένδοντα Y

- θεῶι καὶ προύχοντι, τῷ πατρί; βουθυτοῦντα τεθέασαι κατ' ἐκείνους τοὺς ἐξ ἀνθρώπων
ληφθέντας μετριοπαθεῖν τε δυναμένους τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις διὰ τὸ εἶναι καὶ
αὐτοὺς ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἀσθενείαις; οὐκ ἐννενόηκας ὅτι τὴν παρὰ πάντων πίστιν ἢ γοῦν
τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν ἑαυτῷ καθιεροῖ καὶ τῷ παναγίῳ πατρί; ἄρ' οὖν, εἰπέ μοι,
τρόπος ἐστὶν ἀνθρωπίνης ἱεουργίας τὸ πίστιν αἰτεῖν τοὺς εἰς ὁσμήν εὐωδίας προσκεκο- 5 Eph. 5, 2
80 μισμένους ἐν πνεύματι; ὅρα δὲ καὶ ἑτέρως ὄντα θεόν, κἂν εἰ ἀνθρωπίνως ἱεράσθαι
λέγοιτο διὰ τὴν οἰκονομίαν· συνεδρεῦει γὰρ τῷ θεῷ καὶ πατρί καὶ ἐν τοῖς ἀνωτάτω θώκοις
ὁράται διαπρεπής. θορυβεῖ σε τὸ ἀνθρώπινον; οὐκ ἀπαλλάττει δειμάτων τὸ θεοπρεπές;
οὐκ ἀνέχηι δι' αὐτῶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον ὄντα τὸν Ἐμμανουήλ,
ἀλλ' οὕτως ἀνέδην καὶ ἀπηνῶς, μᾶλλον δὲ δυσσεβείας ἀπάσης ἐπέκεινα τρέχων 10 P 482
τετελειῶσθαι φῆς κατ' ἀρετὴν ἐν πόνοις αὐτὸν καὶ προκόψαι κατὰ βραχὺ εἰς ἀρχιερέως
ἀξίωμα; εἰ προέκοψεν, ποῦ κεκένωται καὶ ἐπτύχευσεν; εἰ τετελείωται κατ' ἀρετὴν,
ἐξ ἀτελοῦς δηλονότι καὶ ἐν χρόνῳ γέγονε τέλειος· τὸ δὲ ἀτελὲς ἅπαν εἰς ἀρετὴν ὑπὸ PG 445
μῶμου γραφὴν καὶ τὸ ὑπὸ μῶμον ὑφ' ἁμαρτίαν. πῶς οὖν γέγραπται περὶ αὐτοῦ ὅτι 1 Petr. 2, 22
81 ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν; τετόλμηκας εἰπεῖν τὰ ὑποτεταγμένα 15
Τίς τοίνυν (ὁ ἱερατεύσας, φησὶν) ὁ πόνοις ἀρετῆς τελειωθείς καὶ μὴ φύσει τέλειος p. 136, 22-25
ὑπάρχων; τίς ὁ πείραι μαθὼν τὴν ὑπακοὴν καὶ ταύτην ἀγνοῶν πρὸ τῆς πείρας; τίς ὁ
εὐλαβεῖαι συμβιώσας καὶ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων ἱκετείας προσενεγκὼν καὶ
σώζειν ἑαυτὸν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ τὸν δυνάμενον σώζειν παρακαλῶν;
- 82 Ὡς παντόλμου φωνῆς καὶ μιαρωτάτης. ποῖον ἀρκέσει δάκρυον εἰς ἀπόνιψιν ἁμαρ- 20
τίας τοῖς τοιάδε φρονεῖν ἡιρημένοις; εἰ καταδέχηι τὴν ἔνωσιν, πῶς ἡγήνησας ὅτι περὶ
θεοῦ σοι λόγος ἦν ἐνηνθρωπηκότος; τεταπείνωκεν ἑαυτὸν διὰ σέ, καὶ ἀνοσίως ἀνα-
φωνεῖς· ἴλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. οὐκοῦν ἀκούσῃ λέγοντος· Mt. 16, 22, 23
83 Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ. ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τέλει τῶν ἑαυτοῦ
λόγων φησὶν 25

Οὐκοῦν ὁ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ἀρχιερεὺς, ἔχων ἐν ἑαυτῷ δηλονότι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον p. 137, 16-19
ἡνωμένον καὶ ἀχωρίστως συνημμένον.

Πῶς οὖν ἡνώσθαι φῆς τῷ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, εἰ μόνῳ τῷ

SCHOLIA ARETHAE: 10 sq. εἰ Θεοδωρήτου ταῦτα, ἀλλ' οὐ τοῦ θείου Παύλου τὰ ῥήματα, καλῶς
ἔχει σοι τὰ ἐγκλήματα· εἰ δὲ τοῦ θείου Παύλου, ἀφείς τῷ γεννήτορι τῶν [τὸν Υ] λόγων τὰς μέμψεις
ἐπανατείνεσθαι Θεοδωρήτῳ ἐπηρεάζειν προήρησαι. ἐπεὶ δὲ Παῦλον οὐκ ἔχων ἐλέγχειν (οἶδας γὰρ,
δοκῶ μοι, ὅπως ἐκεῖνος φρονῶν ταῦτα προφέρει, ὡς γε δὴ καὶ Θεοδώρητος), ἄρα τῆς ἐπὶ τοῖς ῥητοῖς
τούτοις ἐκλήψεως ὠλιγώρησας [ὀλιγωρησας Υ] τοῖς δ [legas τῷ ἴσα] τοῖς ἐνδιαστρόφως ταῦτα φέρουσιν
τὰ ὀνειδή Θεοδωρήτῳ προσάπτεσθαι; τῆς ἀδικοδοξίας.

15 Παύλῳ ταῦτα ἐγκαλῶν, ἐπὶ μὴ ὡς ἐκεῖνος εἴρηκεν, ταῦτα νοεῖν ἐκὼν τυφλώπτεϊς, μέγας
ἔσθι πρόβολός τε καὶ πρόμαχος τῶν ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὰ ἐνδιαστρόφων νοημάτων εἰς ὀλεθρίας αἰρέσεις
ὀλισθησάντων.

28—p. 142, 5 Timoth. arm. p. 77

Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWI], Λs

1 τῷ ΦΙΛρΣ θῶ τῷ ARWΛs οὖν τεθέασαι Υ 2 δυνάμενον Υ δυνάμενος I 3 οὐκ
ἐννενόηκας Ψ οὐκ ἐννενόηκας Υb οὐ νενόηκας VZ 4 πρὶ VZΨΛρs πνὶ ΥbΣ 5 τοῦς] τὸ Υ
6 ὅρα] ἄρα Υ κἂν] καὶ Υ 7 πρὶ καὶ θῶ Υ θάκοις R 9 ἰδεῖν om. Υ ὁμοῦ
τέ b ὄντα τὸν ἔμμανουήλ καὶ ἄνῶν Υ 10 ἀναιδὴν VR ἀναιδῶς Υ ἀπανθρώ-
πῳς A τρέχον Z 11 τελειῶσθαι Z 12 πῶς V τετελείται V 14 νό-
μου W γραφὴν καὶ τὸ ΥΛρsΣ γραφὴν τὸ bAR γράφοιτο W γραφὴν τὸ δὲ VZl post οὖν
superscr. εἰ Υ 15 πῶς τετόλμηκας b 16 φησὶν om. ΥΛρsΣ 18 μετὰ δακρύων Υ
ἱκετηρίας b 19 οὐ om. ZbA, superscr. b, μὴ superscr. A 20 ἀπόνιψιν YZW 21 τὰ
τοιᾶδε YV 22 ὁ λόγος I ὅτι τεταπείνωκεν b 26 ἐν om. AR ἐν ἑαυτῷ om. b 28 φῆς
εἰ Υ φησὶ Λρ τῷ — λόγον om. Σ 28—p. 142, 1 τὸν — Δαυὶδ om. Υ 28 εἰ bWΙΛρs Tim.
εἰ δὴ Z ἢ δὲ V εἰ δε R πῶς δε A μόνον Zb

P 484 ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ἐκνενέμηκας τὴν ἱερωσύνην; εἰ γὰρ ἀληθὴς ἡ ἔνωσις, οὐ δύο που πάντως εἰσὶν, ἀλλ' εἷς τε καὶ μόνος ὁ ἐξ ἀμφοῖν νοεῖται Χριστός. πρόδηλον οὖν ὅτι πλάττονται μὲν ὁμολογεῖν τὴν ἔνωσιν τὰς τῶν ἀπλουστέρων ὑποτρέχοντες γνώμας, συνάφειαν δὲ φρονοῦσι τὴν ἕξωθὲν τε καὶ σχετικήν, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐσχήκαμεν, κοινωνοὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἀναδεδειγμένοι διὰ τοῦ πνεύματος. προσεκτέον τοιγαροῦν οὐ τοῖς ἐκείνων 6 βατταρισμοῖς, ἀλλὰ τῇ ὀρθῇ τε καὶ ἀμωμήτῳ πίστει καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς τε καὶ ἀποστολικοῖς θεσπίσμασιν.

Κυρίλλου ἀναθεματισμός ια

84 Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἐτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν 10 ἀξίαν ἢ γοῦν ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιόν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπὴ ια

85 Ἐοικεν ἐκὼν, ὡς οἶμαι, τῆς ἀσαφείας φροντίζειν, ἵνα ταύτη τὴν κακοδοξίαν συγκαλύψας λάθῃ τὰ αὐτὰ τοῖς αἰρετικοῖς δογματίζων. ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἀληθείας δυνατώτερον, 15 ἥτις ταῖς οἰκείαις ἀκτίσι γυμνοῖ τὸ ζοφῶδες τοῦ ψεύδους. ταύτη φωτιζόμενοι δὴλην αὐτοῦ τὴν ἐτερόδοξον καταστήσομεν πίστιν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδαμοῦ σαρκὸς νοερᾶς P 486 ἐμνημόνευσεν οὔτε ἄνθρωπον τέλειον τὸν ἀναληφθέντα ὡμολόγησεν, ἀλλὰ πανταχοῦ σάρκα λέγει, τοῖς Ἀπολιναρίου δόγμασιν ἀκολουθῶν· ἔπειτα τὴν τῆς κράσεως ἔννοιαν ἐτέροις PG 448 ἐμβαλὼν ὀνόμασι κατασπεῖρει τοῖς λόγοις. ἐνταῦθα γὰρ σαφῶς ἄψυχον τὴν τοῦ κυρίου 20 σάρκα φησὶν· εἴ τις γάρ, φησὶν, [οὐχ] ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα μὴ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ

SCHOLIA ARETHAE: 3 sq. ἀληθὴ τὴν ἔνωσιν καὶ πιστεύομεν καὶ κρειττόνως ἡ σύ· οὐ γὰρ ἐκ δύο ὑποστάσεων ταύτην φαμέν, ὡς σὺ πολλάκις ἀλίσκῃ φρονῶν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, μίας δὲ ὑποστάσεως τοῦ θείου λόγου, ὃς φύσιν ἀνθρωπίνην λαβὼν ἦτον ψυχὴν καὶ σῶμα ἡτώμωσεν [sic] ἐν ἑαυτῷ, καθὼ καὶ σύνθετος ἡ τοῦ κυρίου ὑπόστασις πρεσβεύεται τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίαι. δύο δὲ φύσεις αὐτοῦ ἀκενοτόμητοι [sic], αἷς δυοὶ φύσεις τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἐνήργει, οὐκ ἀνὰ μέρος δὲ διὰ τὴν ἄκραν ἔνωσιν· πῶς δέ, αὐτῷ μόνῳ ἀνάκειται ἀκριβῶς εἰδέναι. εἰ δὲ σὺ τὴν ἀκρίβειαν ταύτην ἑαυτῷ ἐπανατιθεῖς τὸ τινα ἑαυτὸν εἶναι θηρᾶις, οὐδεὶς σοὶ φθόνος πλὴν ἀποσχομένῳ τοῖς τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄδολον μυστήριον ἀπλῶς μετιοῦσιν βλασφημῶς προσφέρεσθαι, καίτοι γε φιλαληθῶς ἐρεῖν [legas ἐκείνοις] οἷς βάλλεις [βαλλεῖν Y] ἄλλους τούτοις [τούτους Y] αὐτὸς πρῶτος ἐνεχόμενος.

usque ad 7 Φ [= YZVb], ΛρΣ, Ψ [= ARWl], Λs, inde a 8 YZVb, l [praeter 8—12], ΛρΣ

1 ἡ γὰρ ἀληθὴς ἔνωσις b που om. l 2 νοεῖται] ὁ εἷς τε b μὲν οὖν b 3 μὲν om. b 4 δὲ VZΛsΣ τε YbΨ namque Λρ ἔξοδον Y τε om. Yb δσίας V ούσιας Z 5 οὐ προσεκτέον τοιγαροῦν VZ post θεσπίσμασιν pergunt θεός ἐστιν ἐν σαρκὶ καὶ αἵματι κτλ. [= apolog. adu. Orient. 89] bΨΛs

8 κυρίλλου — ια YΥmg ἀναθεματισμός ια Z ἀναθεματισμός ἐνδέκατος Vb 9/10 τὸν — λόγον Z 10 συνημμένῳ Y αὐτῇ b 11 ὡς om. b ζωοποιὸν om. Z 12 ζωογονεῖν Z ἐνισχύοντος b

13 θεοδωρήτου — ια Y ἀνατροπὴ VZ μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ post oblocutionem Orientalium εὐρηται ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ καὶ αὕτη ἡ ἀνατροπὴ τοῦ θεοδωρ(ή)τ(ου), in mg. ā μέμψις b item post oblocutionem Orientalium τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλως l 14 ἐκὼν Yl om. ZVbΛρΣ οἶμαι] ἔφην b ἀσαφείας YblΛρΣ ἀληθείας VZ 15 λάθῃ om. Σ ταυτὰ Yl 17 καταστήσομεν τὴν ἐτερόδοξον l οὐδαμῶς b 17/18 ἐμνημόνευσε νοερᾶς Y 19 συνακολουθῶν V 20 γὰρ VZbΛρΣ δὲ Yl ἄψυχον εἶναι Yl 21 φησὶν — σάρκα om. Z φησὶν YVl λέγει b φησιν ὁμολογεῖ Λρ φησιν οὐχ ὁμολογεῖ lΣ οὐχ ὁμολογεῖ Y φησιν Vb μὴ ἰδίαν YZVΛρ οὐχ ὁμολογεῖ μὴ ἰδίαν b ἰδίαν lΣ 21—p. 143, 1 τοῦ — λόγου om. l

ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἐτέρου παρ' αὐτόν, ἀνάθεμα ἔστω. ἔξ ὧν εὐδην ὡς οὐχ ὁμολογεῖ ψυχὴν ἀνειληφέναι τὸν θεὸν λόγον, ἀλλὰ σάρκα μόνην, αὐτὸν δὲ εἶναι ἀντὶ ψυχῆς τῇ σαρκί. ἡμεῖς δὲ ζωοποιὸν εἶναι φαμέν τὴν ἔμψυχον καὶ λογικὴν τοῦ κυρίου σάρκα διὰ τὴν ἡνωμένην αὐτῇ ζωοποιὸν θεότητα. ὁμολογεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ἄκων τῶν δύο φύσεων τὸ διάφορον, σάρκα λέγων καὶ θεὸν λόγον καὶ ἰδίαν αὐτοῦ προσαγορεύων τὴν σάρκα. οὐκοῦν οὐχ ὁ θεὸς λόγος εἰς σαρκὸς ἐτράπη φύσιν, ἀλλ' ἰδίαν ἔχει σάρκα τὴν ἀναληφθεῖσαν φύσιν καὶ ζωοποιὸν αὐτὴν τῇ ἐνώσει πεποίηκεν.

Ἀπολογία Κυρίλλου ᾱ

- 86 Οἱ τῶν εἰς ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν ἐννοιῶν ἐξ ἀμαθίας ἀπολισθῆσαντες καὶ μόνον οὐχὶ λέγοντες ἐθέμεθα ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν καὶ τῷ ψεύδει σκεπασθῇ- 10 Ies. 28, 15
σόμεθα, τὴν καθ' ὧν ἂν ἔλαιντο ψῆφον ἀπεριμερίμνως ἐκφέρουσιν, οὐ μεμνημένοι λεγούσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς κρίμα δίκαιον κρίνετε καὶ πάλιν μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. ἡμεῖς γὰρ ζωοποιὸν εἶναι φαμέν τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ πάντων 15 Zach. 7, 9
ἡμῶν σωτήρος Χριστοῦ· καὶ γὰρ ἔστιν οὐχ ἑνὸς ἀπλῶς τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου κοινοῦ, ἴδιον δὲ ἀληθῶς τοῦ τὰ πάντα ζωογονούντος λόγου, ἴδιον δὲ οὕτως ὡς ἂν εἰ καὶ τῶν καθ' 15 P 488
ἡμᾶς ἐκάστου τυχὸν ἴδιον λέγοιτο τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὁ δὲ χρηστὸς οὗτοσι καὶ τῆς καθ' ἡμῶν γλωσσαλγίας οὐδένα τρόπον ἀνεπιτήδευτον ἀφείς, καίτοι συναινῶν οἷς ἔφην, ἐπιφη-
μίζει πάλιν ἡμῖν τῆς Ἀπολιναρίου κακοδοξίας τὸν μῶμον καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων ὅτι λέξεσιν ἐτέραις τὸ τῆς κράσεως ἦτοι συγχύσεως ἐπικρύπτει χρῆμα καὶ ἄψυχον εἶναι διαβε-
87 βαιοῦται τὴν ἐνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα. ἀλλ', ὦ βέλτιστε, φαίη τις ἂν εἰκότως, ἄρ' 20
οὐν τοῖς ἴσοις περιβαλεῖς ἐγκλήμασι καὶ τὸν μακάριον εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην; ἔφη γὰρ ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. καταλαζονεύσῃ καὶ αὐτοῦ καὶ δὴ καὶ ἐρεῖς ὅτι ψυχῆς Ioh. 1, 14
ἡμνημόνησε νοερᾶς καὶ ἄψυχον εἶναί φησι τοῦ κυρίου τὴν σάρκα; τί δὲ ὅταν καὶ αὐ-
τοῦ λέγοντος ἀκούσῃς τοῦ πάντων ἡμῶν σωτήρος Χριστοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ Ioh. 6, 53
φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ 25
ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς καὶ πάλιν ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου Ioh. 6, 56

SCHOLIA ARETHAE: 18q. συκοφαντία τοῦτο· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, εὐρίσκεται καὶ <ὁ> θεολόγος Ἰωάννης τῇ αὐτῇ ἐνεχόμενος αἰτία δι' ὧν φησι καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο [Ioh. 1, 14].

9 οὕτως οἶμαι ὀρθῶς προενεχθείη τὰ προκείμενα τοῦ λόγου· οἱ τῶν ἐννοιῶν τῆς ὀρθότητος καὶ ἀληθείας ἀπολισθῆσαντες. ὡς γὰρ νῦν ἔχει, ἀσύντακτον ὅλως καὶ ἀνελλήνευτον.

13—16 Timoth. arm. p. 88 13—15 Doctr. patr. 20, 4 ἐκ τῶν κατηγοριῶν Θεοδωρήτου·
'ἡμεῖς μὲν γάρ — ζωογονούντος λόγου'.

YZVb, I, AρΣ

1 λόγου om. b ὡς om. Y ἐτέρου YVZbAρΣ ἐτέρου τινὸς bcoπl ὡς om. VZ
2 σάρκα ζωσαν I 3 ἔμψυχον καὶ om. Σ 4 καὶ om. V 6 οὐχ ὁ θς λόγος VZAρΣ οὐχ
ὁ θς b ὁ θς λόγος οὐκ Y ὁ θς λόγος οὔτε I σαρκός] σάρκα Y τὴν φύσιν Y 6/7 ἀλλ' —
φύσιν om. YI

8 ἀπολογία — ᾱ Y κυρίλλου ἀπολογία ᾱ Yms ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία ὀρθοδόξου AρΣ
ἀπολογία τοῦ ἁγίου κυρίλλου statim post Theodoretī oblocutionem b τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλως post respon-
sionem aduersus Orientales I 9 εἰς — ἀλήθειαν ZVb τὴν ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν Y τῆς ὀρθότητος
καὶ ἀληθείας I cf. schol. Arethae ὀλισθῆσαντες I 10 καὶ om. V 11 τὴν — ψῆφον om. V
ἀμερίμνωσ YI 12 κρίνατε b ψευδῆς om. I 13 μὲν γὰρ YI φαμέν εἶναι VTim.
ἅγιον om. Σ 14 κοινοῦ om. Σ 17 ἐν οἷς YI 18 ἡμῖν om. YI 21 οὐν om. Y
περιβαλεῖς [περιβάλλεις Z] ἐγκλήμασι VZb accusabis Aρ παραβάλλεις ἐγκλήμασι I ἐγκλήμασι περιβαλεῖς Y
22 καὶ YbI γὰρ καὶ VZ καὶ δὴ καὶ Yb καὶ δὴ I καὶ VZ 23 ἡμνημόνευσε b ἐμνημόνευσε V,
μὴ add. Vms φῆις Y τὴν τοῦ κῡ Y δαι YI 24 σρς ἡμῶν Y ἀμὴν ἀμὴν V
25 τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου om. b ποίητε V πίετε I αὐτοῦ om. b

Ioh. 6, 51 τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ πάλιν καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐπιπῆδησον, εἰ δοκεῖ, καὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις· σάρκα γὰρ ὀνομάζει μόνην καὶ ψυχῆς ἐν τούτοις τῆς νοερᾶς οὐδεμίαν 88 παντελῶς πεποιῆται μνήμην. ἀλλ' εἶπερ ἡσθὰ τις σοφὸς καὶ ἀγχίνους, οὐκ ἂν ἡγνόνησας PG 449 ὅτι καὶ ἀπὸ μόνης ἔσθ' ὅτε τῆς σαρκὸς τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος κατασημαίνεται ζῶιον, 5 **Ies. 40, 5** τουτέστιν ἄνθρωπος. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον P 490 τοῦ θεοῦ. οὐκοῦν ὁ σάρκα λέγων γενέσθαι τὸν λόγον οὐκ ἡγνόνηκεν ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως καὶ ψυχῆς νοερᾶς πεποιῆται μνήμην. ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔφην ἐν ἀρχαῖς, ἀπορήσας εἰς ἀντίστασιν σκέπην ἑαυτῷ ποιεῖται τὸ ψεῦδος καὶ πειράται συκοφαντεῖν, ἵνα δοκῇ τι λέγειν. οὐκ ἄνθρωπον δὲ ἀνελήφθαι παρὰ θεοῦ τοῖς ἀγίοις πατράσι δοκεῖ· πεφρονήκασι 10 γὰρ οὐχ ὥδε· πόθεν; αὐτὸν δὲ μᾶλλον τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἄνθρωπον γενέσθαι φασίν, ἐνωθέντα σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν νοεράν (ἀσύγχυτος δὲ καὶ τροπῆς ἐλευθέρα παντελῶς ἢ ἔνωσις· ἀναλλοίωτος γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος), καὶ οὕτως πιστεύομεν.

Κυρίλλου ἀναθεματισμὸς ιβ

89 Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ καὶ 15 θανάτου γευσάμενον σαρκὶ γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὼς ζωὴ ἐστὶ καὶ ζωοποιὸς ὡς θεός, ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀνατροπὴ ιβ

90 Τὰ πάθη τοῦ παθητοῦ ἴδια· ὁ γὰρ ἀπαθὴς παθῶν ἐστὶν ὑψηλότερος. ἔπαθεν τοίνυν ἢ τοῦ δούλου μορφὴ, συνουσίης αὐτῇ δηλονότι τῆς τοῦ θεοῦ μορφῆς καὶ συγχωρούσης μὲν 20 παθεῖν διὰ τὴν ἐκ τῶν παθῶν τικτομένην σωτηρίαν, οἰκειουμένης δὲ διὰ τὴν ἔνωσιν τὰ παθήματα. οὐκοῦν οὐχ ὁ θεὸς ὁ παθών, ἀλλ' ὁ ἐξ ἡμῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ληφθεὶς ἄν- **Ies. 53, 3**θρωπος. δι' ὃ καὶ ὁ μακάριος Ἡσαίας προθεσπίζων βοᾷ· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν P 492 καὶ εἰδῶς φέρειν μαλακίαν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ δεσπότης Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰου- **Ioh. 8, 40**δαίους ἔλεγεν· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν 25 λελάληκα; ἀποκτείνεται δὲ οὐχ ὁ αὐτοζωή, ἀλλ' ὁ θνητὴν ἔχων τὴν φύσιν. καὶ **Ioh. 2, 19** τοῦτο διδάσκων ἐτέρωθι ὁ κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· λύσατε τὸν ναὸν τοῦ- τον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. οὐκοῦν ἐλύθη μὲν ὁ ἐκ Δαυὶδ, ἀνέστησε δὲ τοῦτον λυθέντα ὁ ἐκ πατρὸς ἀπαθῶς γεννηθεὶς πρὸ τῶν αἰώνων μονογενὴς θεὸς λόγος.

80

19—20 μορφῆς, 22—23 ἄνθρωπος *Timoth. arm. p. 80. 137*

YZVb, 1 [praeter 14—17], ΛρΣ, Λς [inde a 19]
 1 καὶ² VZb om. Y1ΛρΣ δὲ VZΛρ om. Yb1Σ 2 ἐστὶν δν [ἦν V] ἐγὼ δώσω VΣ 2/3 ἐπι-
 πῆδησον δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις, εἰ δοκεῖ b 3 αὐτοῦ] αὐτοῦ ἄρτου Z 4 μνείαν Y 6 ὁ
 ἄνθος Yb γέγραπται] ἔφη V ὅτι om. 1 7 ὁ om. V γεγεννησθαι 1 τέ πάντῃ 1
 8 καὶ om. 1 νοερᾶς om. Σ 9 ἑαυτοῦ b 9/10 ἵνα δοκῇ τι [τί δοκεῖ Z] λέγειν ZVb1ΛρΣ
 οὐκ εἰδῶς δ λέγει Y 11 ὥδε· πόθεν; Pusey secundum Σ ὥδε ποθέν Y γρ ὥδε ποθέν bms ὁ δὲ
 ποθέν Z ὠδίποθεν V ὥδε ποτέ b1Λρ θῦ πρσ V θῦ θν 1 12 πάντως VZ
 14 κυρίλλου — ιβ YΥms ἀναθεματισμὸς δωδέκατος VZb 15/16 καὶ θανάτου — σαρκὶ om. Y
 16 τε om. Y τῶν om. V καθὰ Z καὶ ζωὴ Λρ 17 ὡς θεός om. Λρ
 18 θεοδωρήτου — ιβ Yms ἀνατροπὴ VZ μέμψις αἰρετικοῦ ΛρΣ ἀντίρρησις θεοδωρίτου b, post oblo-
 cutionem Orientalium τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλως 1 19 ὑψηλότερος ἐστὶν 1 20 μὲν Yb1Λρs om. VZΣ
 21 οἰκειουμένης Y1ΛρsΣTim. οἰκειούμενος VZb 22 θεός ZbΛρsΣTim. θς λόγος Y1 x̄s V θῦ
 ZVbΛρ θῦ λόγου Y1 23 βοᾷ ZVbΛρΣ ἐβόα Y1Λs 24 δὲ om. Y1 25 δς ZVb1 ὅστις Y
 26 ἀποκτείνεται Y1 οὐχ ὁ αὐτοζωή Y1 οὐκ αὐτὴ ἡ ζωὴ ZVb 27 ὁ κς ἐτέρωθι 1 ἔφη πρὸς
 τοὺς Ἰουδαίους Y 28 ἐκ om. V 29 τοῦτον YZV1Λs τὸν bΛρ ἀπαθῶς ZVbΛρsΣ om. Y1

Κυρίλλου ἀπολογία ιβ

- 91 Ἔστι μὲν ἀπαθὴς ὁμολογουμένως ἡ τοῦ λόγου φύσις, καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀσυμφανές, οὐδ' ἂν εἰς τοῦτο φρενοβλαβείας καθίκοιτό τις, ὡς τὴν ἀπόρρητον καὶ ὑπερφυᾶ καὶ τοῦ δύνασθαι τι παθεῖν ἐπέκεινα φύσιν ἀσθενείαις ταῖς καθ' ἡμᾶς ἐνισχῆσθαι λέγειν. ἐπειδὴ δὲ ἦν τὸ παθεῖν τῷ κόσμῳ σωτήριον καὶ πάλιν ἀμήχανον τὸ παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον, μέτεισιν εὐτεχνῶς τῆς οἰκονομίας τὸ χρήμα. ἴδιον γὰρ ἐποίησατο σῶμα τὸ παθεῖν δυνάμενον, ἵνα τῷ παθεῖν πεφυκότι λέγοιτο παθεῖν, καίτοι μεμενηκώς ἀπαθὴς κατ' ἰδίαν φύσιν αὐτός. ἐπειδὴ δὲ σαρκὶ πέπονθεν ἐκὼν, ταύτῃ τοι τῶν ὄλων σωτὴρ ἐστὶ τε καὶ ὀνομάζεται. ὡς γὰρ ὁ Παῦλος PG 452 φησι, χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντός ἐγεύσατο θανάτου· μαρτυρήσει δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος 10 Hebr. 2, 9 Πέτρος, σοφώτατα λέγων Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ φύσει θεότητος 1 Petr. 4, 1 μᾶλλον, ἀλλὰ σαρκί. ἐπεὶ τίνα τρόπον ὁ τῆς δόξης κύριος ἐσταυρῶσθαι λέγεται; πῶς P 494 δὲ ὁ δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκεν, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, 1 Cor. 2, 8 ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐπίνοησάντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὃς ἐκ τῆς ἀφύλης τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, γέγονε δὲ καὶ πρω- Hebr. 2, 10 Col. 1, 17. 18 τότοκος ἐκ νεκρῶν; οἰκειωσάμενος δηλονότι τὰ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ συμβαινόντα πάθῃ. κύ- 15
- 92 ριος δὲ τῆς δόξης οὐκ ἂν γένοιτο κοινός καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. ἀλλ' ἐρεῖς ἐκεῖνό που τάχα ὡς ἀπόχρη λίαν ἡ ἔνωσις εἰς τὸ ἀποφῆναι Χριστὸν ἓνα καὶ κύριον τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκοῦν λεγέσθω πάντα αὐτοῦ καὶ ὁμολογείσθω σωτὴρ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, μεμενηκώς μὲν ἀπαθὴς τῇ τῆς θεότητος φύσει, σαρκὶ δὲ παθὼν, ὡς εἶπεν ὁ Πέτρος. 1 Petr. 4, 1 αὐτοῦ γὰρ ἦν ἴδιον καθ' ἑνῶσιν ἀληθὴ τὸ τοῦ θανάτου γευσάμενον σῶμα. ἐπεὶ τίνα 20 τρόπον ἐξ Ἰουδαίων κατὰ σάρκα Χριστὸς καὶ θεὸς ἐπὶ πάντων ἐστὶν καὶ εὐλογητὸς εἰς Rom. 9, 5 τοὺς αἰῶνας, ἀμήν; εἰς τὸν τίνος θάνατον βεβαπτίσμεθα; τὴν τίνος ἀνάστασιν ὁμολογοῦντες Rom. 6, 3 δικαιούμεθα; καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν θανάτου κρείττων ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, μᾶλλον δὲ αὐτόχρομα ζωῇ. ἄρ' οὖν εἰς θάνατον ἀνθρώπου κοινὸν βεβαπτίσμεθα καὶ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα; ἡ, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ καὶ παθόντος ὑπὲρ 25 ἡμῶν σαρκὶ τὸν θάνατον καταγγέλλομεν καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν τὸ τῆς ἀμαρτίας ἄχθος ἀποπεμπόμεθα; ἡγοράσμεθα γὰρ τιμῆς, οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, 1 Cor. 6, 20 ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐπίνοησάντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὃς ἐκ τῆς ἀφύλης τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, γέγονε δὲ καὶ πρω- 1 Petr. 1, 18. 19 τότοκος ἐκ νεκρῶν; οἰκειωσάμενος δηλονότι τὰ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ συμβαινόντα πάθῃ. κύ- 15

1—12 Feyer 64 ἔστι — σαρκί

18—28 Tim. arm. p. 197

YZVbIApΣ

1 κυρίλλου ἀπολογία ιβ YΥμε ἀπολογία κυρίλλου VZ ἀπολογία ὀρθοδόξου ΛρΣ ἀπολογία τοῦ ἐν ἀγίοις κυρίλλου πρὸς ταῦτα b τοῦ αὐτοῦ ἄλλως l 2 καὶ ὁμολογουμένως VZ λόγου ZbΛρΣFeyer θῷ λόγου YIV 3 φρενοβλαβείας VZbΛρΣFeyer φρενοβλαβείας καὶ εἰκαιότητος YI καθίκοιτό VZbΛρΣFeyer ἔλθοι YI τισ om. Y τὸν l 4 καὶ l 4/5 ἐνισχῆσθαι VZbFeyer ἐνισχεῖσθαι Y ἐνηχεῖσθαι l 5 τὸ — σῶμα ZVbFeyer τὸ — σῶμα Y τῷ κόσμῳ σῶμα τὸ παθεῖν l 5/6 τὸ παθεῖν ἀμήχανον l τὸ μὴ παθεῖν ἀμήχανον ἦν Feyer 6 τὸν — λόγον εἰς ἰδίαν φύσιν l 7 γὰρ om. VZ δὲ Σ ποιεῖται Y τὸ σῶμα τὸ Zb τὸ Y 8 κατ' ἰδίαν φύσιν ἀπαθὴς Feyer κατ' ἰδίαν φύσιν l ὁ αὐτός YI 9 τε om. Y 11 σαφέστατα b 12 μᾶλλον om. Y σαρκὸς V 13 δὲ δι' Y καὶ — πάντα YbΛρΣ om. ZVI 15 ἐκ νεκρῶν om. YI οἰκεία Yb 16 ἐρεῖ Y 17 καὶ om. l 20 ἑαυτοῦ YI 22 τοὺς om. VZ βεβαπτίσμεθα — ὁμολογοῦντες om. l βεβαπτίσμεθα Ycor in ras. 23 δικαιούμεθα ZVbΛρΣTim. βεβαιούμεθα YI 24 κοινὸν om. Σ 25 πιστεύσαντες Y ἡ καὶ l 27 ἡγοράσθημεν V φθαρτοῖς VZTim. φθαρτῆς bl φθαρτῶν YΣ ἡ χρυσίῳ om. Y 28/29 καὶ — τούτοις l καὶ — τούτοις ἦν V καὶ πλείστα μὲν ἦν ἕτερα πρὸς τούτοις ZbΣ πλείστα μὲν οὖν ἕτερα πρὸς τούτοις Y 29 χαλεπὸν οὐδὲν YbIAp χαλεπὸν δὲ [καὶ χαλεπὸν Σ] οὐδὲν ἦν VZΣ παρα- θῆναι YV

P 496 ἀρκέσει δέ, οἶμαι, καὶ ταῦτα τοῖς εὐμαθεστέροις. γέγραπται γὰρ ὅτι δίδου σοφῶι
 Prou. 9. 9 ἀφορμήν, καὶ σοφώτερος ἔσται· γινώριζε δικαίωι, καὶ προσθήσει τοῦ
 δέχεσθαι.

170 Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας περὶ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου
 σαρκώσεως 5

Θεοῦ χάριτι τὸ πῶς δεῖ πιστεῦειν περὶ τῆς σαρκώσεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ
 τοῦ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, νόμου προμηνύσαντος, προφητῶν μαρτυρησάν-
 των, ἀποστόλων κηρυξάντων, αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ λόγῳ διδάξαντος καὶ ἔργῳ ἑαυτὸν
 φανερώσαντος,

α̅ εἴ τις λέγει δοκῇσαι πεφανερῶσθαι τὸν Χριστὸν τῷ κόσμῳ καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν 10
 ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·

β̅ εἴ τις λέγει ἄψυχον ἢ ἀνόητον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν τέλειον
 κατὰ πάντα, ἕνα καὶ τὸν αὐτόν, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·

γ̅ εἴ τις λέγει μέρος ἀνθρώπου ἀνεληφέναι τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν καθ'
 Hebr. 4. 15 ὁμοιότητα [ἡμῶν] κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω· 15

δ̅ εἴ τις λέγει τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν ἄτρεπτον τῷ
 πνεύματι, ἄφθαρτον τῇ σαρκί, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·

ε̅ εἴ τις λέγει ἄνθρωπον [τέλειον] τὸν Χριστὸν διαιρετῶς καὶ θεὸν τὸν λόγον διαιρετῶς
 καὶ μὴ ὁμολογεῖ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·

10—19 Timotheus arm. p. 189 [Tarm] = Anecd. syr. ed. Land 3, 153 [Tan] 16/17 Dialogus
 orthodoxi et Seueriani quem edidit Bonwetsch, Nachr. d. Gött. Ges. d. Wiss. 1909, 143: ὁ . . . θαυ-
 ματουργὸς Γρηγόριος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀναθεματισμοῖς φησιν ὅτι εἴ τις οὐ λέγει τὸν Χριστὸν ἄτρεπτον μὲν
 τῷ πνεύματι, ἀφθαρτον δὲ τῇ σαρκί, ἀνάθεμα ἔστω

YZVbIAPΣ

ι ἀρκέσει δὲ bIΣ ἀρκεῖ δὲ Y ἀλλ' ἀρκέσει Z ἀλλ' ἀρκέσειν VΛρ καὶ om. YI ταυτί I
 subscr. litteras secretas quibus superscripsit τέλος τῆς φιλονεικίας Z τέλος τῶν παρὰ τοῦ ἁγίου κυ-
 ρίλλου ἐκτεθέντων iβ̅ κεφαλαίων, ὅτε ὁ δυσσεβὴς καθηρέθη νεστόριος, τῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου
 κυρίλλου καὶ ἐτέρων ὀρθοδόξων ἀναθεματισθέντων καὶ ἀναθεματιζομένων, τῆς ὑπὲρ τῶν τοιούτων κε-
 φαλαίων ἀνατροπῆς τοῦ θεοδωρήτου καὶ τῆς πρὸς τὰ παρὰ τοῦ θεοδωρήτου γραφέντα ἀπολογία τοῦ
 ἁγίου κυρίλλου: V

VRB, Σ [= Timotheus syriace editus a Lagardio in Anal. syr. p. 65sq. et Pitra in Anal.
 sacr. 4, 95sq.]

ρ̅ V 4 τοῦ — νεοκαισαρείας V τοῦ ἐν ἁγίοις γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ B τοῦ αὐτοῦ μεγάλου
 γρηγορίου R τοῦ αὐτοῦ Σ 4/5 περὶ — σαρκώσεως R ἐκ τοῦ λόγου περὶ τῆς σαρκώσεως καὶ πίστεως Σ
 κεφάλαια περὶ πίστεως ἐν οἷς καὶ ἀναθεματισμὸς κεῖται ὑπ' αὐτοῦ V περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θ̅
 λόγου πίστις ἐκτεθεῖσα ἐν κεφαλαίοις iβ̅ καὶ ἐρμηνευθεῖσα B 6—9 θεοῦ — φανερώσαντος om. Σ
 6 τὸ πῶς R ὅπως VB 7 προμηνύοντος καὶ B 7/8 προμαρτυρουμένων V διαμαρτυρουμένων
 καὶ B 8 καὶ αὐτοῦ B διδάξαντος om. B ἑαυτὸν R ἑαυτὸν ἡμῖν B αὐτοῦ V

ordinem capitulorum exhibui secundum RBΣ; explicationum secundum RΣ; singulas explicationes
 singulis capitibus subiungunt VB; totum ordinem inuertit V 10 α̅ RBΣ iβ̅ V τὸν χ̅ν δοκῇσαι
 πεφανερῶσθαι B 11 ἐν σαρκὶ om. V ἐν om. B ὡς γέγραπται R om. V ἀνάθεμα ἔστω B
 12 β̅ RBΣ iα̅ V ἄνουν B χ̅ν RBΣTarmTan κυ V αὐτό B 13 πάντα RBΣTarm ἄνθρωπον V
 καθὼς γέγραπται om. V 14 γ̅ RBΣ i V εἰληφέναι B 15 ἡμῶν VΣTan om. RBTarm κατὰ
 om. B καθὼς γέγραπται om. V ἀνάθεμα ἔστω B 16 δ̅ RBΣ θ̅ V οὐχ B
 17 ἀφθαρτον RBΣTarmTan φθαρτὸν V τῷ σώματι B καθὼς γέγραπται om. V ἀνά-
 θεμα ἔστω B 18 ε̅ RBΣ η̅ V ἄνθρωπον Σ ἄνθρωπον τέλειον RBTarmTan τέλειον ἄνθρωπον V
 καὶ θεὸν — διαιρετῶς om. VTan 19 iν̅ χ̅ν θ̅ν σεσαρκωμένον B om. V

- ς εἴ τις λέγει σωιζόμενον τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ φῶς τοῦ κόσμου, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·
- ζ εἴ τις λέγει· ἄλλος ὁ παθὼν καὶ ἄλλος ὁ μὴ παθὼν, καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν τὸν ἀπαθῆ θεὸν λόγον σαρκὶ ἰδία παθόντα ἀτρέπτως, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·
- η εἴ τις λέγει· ἄλλος ὁ πρὸ αἰώνων υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλος ὁ ἐπ' ἐσχάτων, καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν τὸν προαιώνιον τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτων, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·
- θ εἴ τις λέγει ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς γεγεννησθαι τὸν Χριστὸν [ἐκ παρθένου] ὡς πάντες ἄνθρωποι, καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας παρθένου σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω· 10
- ι εἴ τις λέγει ἄνθρωπον τέλειον ἀνελιφέναι τὸν Χριστὸν ὡς ἓνα τῶν προφητῶν καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν σαρκῶσαι τῇ ἐκ παρθένου γενόμενον ἄνθρωπον τὸν ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντα καὶ ἐν Ναζαρετ ἀνατραφέντα καὶ προκοπὴν ἡλικίας ἐπιδειξάμενον καὶ χρόνων ἀρίθμησιν ποιησάμενον ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς μαρτυρηθέντα οὕτως ἐστὶν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω· 15
- ια εἴ τις λέγει τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ ὁμοούσιον τῆς θεότητος καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχοντα θεὸν προαιώνιον καὶ ἑαυτὸν κενώσαντα καὶ λαβόντα δούλου μορφήν, καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω·
- ιβ εἴ τις λέγει ἄκτιστον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ὁμολογεῖ αὐτὸν τὸν ἄκτιστον θεὸν λόγον ἐκ τῆς κτιστῆς ἀνθρωπότητος τὴν σάρκωσιν καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν ἐπιδειξάμενον, 20 καθὼς γέγραπται, ἀναθεματιζέσθω.
- ιβ Πῶς γὰρ ἂν ἄκτιστον λέγοιτο τὸ σῶμα; τὸ γὰρ ἄκτιστον ἀπαθὲς ἄτρωτον ἀψηλάφητον, Χριστὸς δὲ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς τύπον ἦλυν καὶ νύξιν λόγχης καὶ ψηλάφησιν σώματος ἐπεδείκνυτο τοῖς μαθηταῖς, καίτοι τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσελθὼν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ τῆς θεότητος τὴν ἐνέργειαν καὶ τοῦ σώματος τὴν ἀλήθειαν [, ὅτι θεὸς ὢν 25 ἄνθρωπος ἐγνωρίζετο φυσικῶς καὶ ἄνθρωπος γενόμενος ἀληθῶς θεὸς τοῖς ἔργοις ἐφαίνετο].

3—10. 16—p. 148, 2 Tarm p. 190. 191 = Tan 3, 153; 3/4 Tarm p. 141; 5—7 p. 60; 19—p. 148, 2 Tim. syr. f. 31r

VRBΣ

1 ζ RBΣ ζ V 1/2 καὶ²—κόσμου om. V 3 ζ RBΣ ζ V αὐτὸν om. V 4 θεὸν VΣTarm om. RB σαρκὶ—ἀτρέπτως [ἀτρέπτως om. TarmTan] RBΣTarmTan καὶ ἄτρεπτον σαρκὶ ἰδία παθόντα V ἀνάθεμα ἔστω VB 5 η RBΣ ε V τοῦ om. V 6 τὸν om. R προαιώνων VB αὐτὸν R τὸν Rcop αὐτὸν καὶ B καθὼς γέγραπται om. V 6/7 ἀνάθεμα ἔστω V 8 θ RBΣ δ V ἐκ παρθένου om. BΣTarmTan καθὼς B πάντες οἱ B 9 πνεύματος ἁγίου καὶ om. R μαρίας τῆς VTan 10 ἀνάθεμα ἔστω V 11 ι RBΣ γ V Χριστὸν] θν λόγον B 12 τῇ σαρκῶσαι τῇ V γεγεννημένον V 13 ἐπιδειξάμενον ἡλικίας B ἐπιδειξάμενον Σ om. V 14 ποιησάμενον VBΣ ἐπιδειξάμενον R τοῦ om. B 15 ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα B om. R ἀνάθεμα ἔστω V 16 ια RBΣ β V λέγει om. R κῦ B αὐτὸν τὸν B 17 πρὸ αἰώνων B καὶ¹ om. B 18 ἀνάθεμα ἔστω V 19 ιβ RBΣ α V 19/20 τὸν—λόγον om. Tarm 19 θν RBΣTarmTan τοῦ θν V 20 ἐπιδειξάμενον ΣTarmTan ἐπιδειξάμενον RVB 21 ἀνάθεμα ἔστω V 22 ιβ erasum R α V γὰρ ἂν [ἂν om. R] RBΣTarm δ' ἂν V ἄκτιστον λέγοιτο [λέγοιτο ἄκτιστον V] τὸ [om. R] σῶμα VRΣ λέγοι τις τὸ σῶμα τοῦ χῡ ἄκτιστον B 23 λόγχης νύξιν B 23/24 σώματος ψηλάφησιν B ψηλάφησιν σῶματι R 24 ἀλλ' om. ΣTan 25—27 ὅτι—ἐφαίνετο om. RΣTarmTan 25 ὅτι B καίτοι V 26 γενόμενος B ὑπάρχων V 127 post ἐφαίνετο secuntur in B p. 150, 15 ἐπὶ ταύτῃ—p. 151, 3

ἰα Πῶς δὲ ἢ μετὰ χρόνον σὰρξ ὁμοούσιος ἂν λέγοιτο τῆς ἀχρόνου θεότητος; ὁμοούσιον γὰρ λέγεται τὸ ταυτὸν τῇ φύσει καὶ τῇ αἰδιότητι ἀπαραλλάκτως.

ἰ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἀνθρώπου γενομένου τῇ ἐκ παρθένου σαρκώσει; διὸ γέγραπται ὅτι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ἐπειδὴ δὲ ἐκ γῆς πλασθεὶς εἰς γῆν ἀπελή-
 λυθεν, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος εἰς οὐρανοὺς ἀνελήλυθεν. καὶ λέγεται ὁ πρῶτος Ἀδὰμ
 καὶ ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ, καὶ ὡς περ ὡμολόγηται ὅτι ὁ δεύτερος ἐκ τοῦ πρώτου τὸ κατὰ
 σάρκα, διὸ καὶ ἄνθρωπος καὶ υἱὸς ἀνθρώπου Χριστός, οὕτως μεμαρτύρηται ὅτι ὁ δεύ-
 τερος τοῦ πρώτου σωτήρ, διότι κατελήλυθεν ἐξ οὐρανοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἐξ οὐρανοῦ κα-
 ταβάς ὁ λόγος καὶ ἄνθρωπος γενόμενος εἰς οὐρανοὺς ἀνελήλυθεν, διὰ τοῦτο λέγεται ἐξ οὐρανοῦ ὁ δεύτερος Ἀδὰμ.

θ Πῶς δ' ἂν λέγοι τις ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς γεγενῆσθαι τὸν Χριστὸν ἐκ παρθένου,
 τοῦ ἁγίου ἀγγέλου [καὶ τοῦ] εὐαγγελισαμένου τὴν Μαριάμ [τῆς παρθένου εἰρηκυίας πῶς
 ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; δι' ὃ λέγει] πνεῦμα ἅγιον ἐπε-
 λεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύνάμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· δι' ὃ καὶ τὸ γεν-
 νώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου. καὶ τῷ Ἰωσήφ λέγει·
 μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ
 γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέκεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσουσι
 τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ, ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν
 ὁ θεός.

ῆ Πῶς δ' ἂν λέγοιτο ἄλλος ὁ πρὸ αἰώνων τοῦ θεοῦ υἱὸς καὶ ἄλλος ὁ ἐπ' ἐσχά-
 των, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος πρὸ τοῦ Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμὶ καὶ
 ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκω καὶ πάλιν πορεύομαι πρὸς τὸν πα-
 τέρα μου;

ζ Πῶς δ' ἂν λέγοιτο ἄλλος ὁ παθὼν καὶ ἄλλος ὁ μὴ παθὼν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέ-
 γοντος δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι καὶ ὅταν ἴδητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
 καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ;

3—4 σαρκώσει Tarm p. 87

VRB, Σ [usque ad 2; post 2 add. Tan [p. 154, 5—13] quae a ceteris testibus aliena sunt]

1 ἰα erasum R β V γάρ B 1/2 θεότητος — φύσει om. V 1 ἀχρόνου B ὁμοούσιος R
 2 ιδιότητι Tan ἀπαραλλάκτος V 3 ἰ erasum R γ V δ' ἂν R γάρ ἂν B om. V λέγοι
 τις B λέγοιτο RTarm λέγει V κν RB χν V 4 ὅτι om. VB 5 δὲ om. B δὲ ὁ V 6 ὁ
 δὲ B ἄνθρωπος R ἄνθρωπος γενόμενος V ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ ὁ καταβάς λόγος καὶ ἄνθρωπος
 γενόμενος B ὁ om. V 7 ὁμολογεῖται V ἐκ τοῦ πρώτου ὁ δεύτερος VB 8 οὕτω
 καὶ V 9 διότι B δι δν R διὸ V 9/10 ἐπειδὴ — καταβάς om. B 9 δὲ om. R 10 τοὺς
 οὐρανοὺς V διὰ τοῦτο VB καὶ R 10/11 ἐξ οὐρανοῦ om. B ἀνός B 12 θ erasum R δ V
 δ' [om. B] ἂν λέγοι τις RB γάρ λέγοιτο V ἐκ παρθένου om. B 13 ἀγγέλου V εὐαγγελίου καὶ
 τοῦ RB μαρίαν R ἁγίαν μαρίαν καὶ B 13/14 τῆς — εἰρηκυίας [εἰρηκυῆς πῶς ἔσται μοι
 τοῦτο ἐπεὶ R] ἄνδρα οὐ γινώσκω διὸ λέγει RB εἰπόντος V 16 ὑψίστου R θῦ B θῦ προειρήκει
 γὰρ ἡ ἁγία παρθένος πῶς ἔσται μοι τοῦτο ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω V 19/20 ἑμμανουήλ — θς RB
 ἰν αὐτός γάρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν V 21 ε V δ' γάρ B λέ-
 γοιτό τις V υἱὸς τοῦ θῦ B 22 λέγοντος ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν B πρὸ τοῦ R πρὶν VB
 23 ὅτι ἐκ VB 24 μου om. B 25 ε V δ' γάρ B λέγοι τις V 25/26 λέγοντος τοῦ
 κῦ B 26 ἀποκτανθῆναι VR ἀποδοκιμασθῆναι B 27 ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν V 28 ἐκ
 δεξιῶν B

- ζ Πῶς δ' ἂν λέγοι τις σωιζόμενον τὸν Χριστόν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος ἐγὼ Ioh. 11, 25 εἰμὶ ἡ Ζωή, καὶ ἐλήλυθα, ἵνα Ζωὴν ἔχωσιν καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ θάνατον Ioh. 10, 10 οὐ μὴ θεωρήσῃ, ἀλλ' ὄψεται τὴν Ζωὴν τὴν αἰώνιον; cf. Ioh. 8, 51
- ε Πῶς δ' ἂν λέγοι τις ἄνθρωπον τέλειον τὸν Χριστόν διαιρετῶς καὶ θεὸν λόγον διαιρετῶς, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος τί ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν Ioh. 8, 40 ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός; οὐ γὰρ ἄνθρωπον ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ θεὸς λόγος ἄνθρωπος γενόμενος δι' ἡμᾶς, δι' ὃ λέγει· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις Ioh. 2, 19, 21 ἔγερῶ αὐτόν. αὐτὸς δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
- δ Πῶς δ' ἂν λέγοι τις τρεπτόν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Χριστόν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος Ioh. 10, 18 ἐγὼ εἰμὶ καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι καὶ πάλιν οὔτε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐγκατελήφθη εἰς Mal. 3, 6 αἶδην οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν; Act. 2, 31
- γ Πῶς δ' ἂν λέγοι τις μέρος ἀνθρώπου ἀνειληφέναι τὸν Χριστόν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος τὴν ψυχὴν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν, καὶ ἡ σὰρξ μου ἀληθὴς Ioh. 10, 18 ἐστὶν βρώσις καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθὴς ἐστὶ πόσις, καὶ ὁ τρώγων μου τὴν Ioh. 6, 55 σὰρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει Ζωὴν αἰώνιον; Ioh. 6, 54 18
- β Πῶς δ' ἂν λέγοιτο ἄψυχον ἢ ἀνόητον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ; ταραχὴ γὰρ καὶ λύπη καὶ ἀδημονία οὔτε σαρκὸς ἀψύχου οὔτε ψυχῆς ἀνοήτου οὔτε θεότητος ἀτρέπτου οὔτε δοκίσεως ἔνδειξις οὔτε ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἦττημα, ἀλλὰ τῶν καθ' ἡμᾶς παθῶν τὴν ἐπίδειξιν ἐν ἑαυτῷ ἐποιεῖτο ὁ λόγος καταδεξάμενος τὸ παθητικόν, καθὼς γέγραπται ὅτι 20 αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. τα- Mt. 8, 17 ραχὴ γὰρ καὶ λύπη καὶ ἀδημονία ψυχῆς νοσήματα, κόπος δὲ καὶ ὕπνος καὶ τρώσις σώματος σαρκὸς ἀσθενήματα.
- α Πῶς δ' ἂν λέγοι τις δοκήσει πεφανερῶσθαι τὸν Χριστόν τῷ κόσμῳ τὸν ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντα καὶ περιτομῇ σαρκὸς προσαγόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Συμεῶνος βασταχθέντα καὶ 25 δωδεκαετὴ ἀνατραφέντα καὶ τοῖς γονεῦσιν ὑποταγέντα καὶ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντα καὶ σταυρῷ προσηλωθέντα καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα; δι' ὃ κἂν λέγεται· ἐταράχθη τῷ πνεύματι, ἐλυπήθη τῇ ψυχῇ, ἐτρώθη τῷ σώματι, τὰς κατὰ τὴν ἡμετέραν σύστασιν τῶν παθῶν προσηγορίας παριστῶν καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν κόσμῳ καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. ἐγεννήθη γὰρ ἐν 30 Βηθλεὲμ θεοπρεπῶς κατὰ σάρκα, ἀγγέλων οὐρανίων ἐπεγνωκότων τὸν ἑαυτῶν ποιητὴν καὶ

VRB, Σ [inde a 17]

1 ζ V	δ'] γάρ B	λέγοντος τοῦ κυ B	3 αἰώνιον καὶ οὐ μὴ ἀπόληται εἰς τὸν αἰῶνα B	4 η V	δ'] γάρ B	διαιρετῶς om. V	θν τὸν λόγον V	5 με ζητεῖτε VB
6 οὐδέ B	7 δέδωκεν R	ὑπὲρ ἡμῶν om. B	7/8 ὁ θεὸς — ἡμᾶς om. R	9 δέ] γάρ B	10 θ V	γάρ ἂν τις λέγοι B	λέγει VR, corr. R	αὐτοῦ om. B
11 ὅτι οὔτε B	ἐγκατελείφθη VB	12 ἄδου V	13 ι V	λέγοιτό V	μέρος RB	τρεπτόν ἢ ἀλλοιωτὸν ἢ μέρος V	14 ἵνα — αὐτήν R	ὑπὲρ τῶν προβάτων VB
καὶ ὅτι B	15 τὸ αἷμα — ἐστὶ om. R	17 ια V	δ'] γάρ B	λέγοιτο RBΣ	λέγει τίς V	χϛ RBΣ	κυ V	20 ὁ λόγος ἐν ἑαυτῷ ἐποίησατο B
ἀσθενείας ἡμῶν B	ἔλαβε V	22 ὕπνος VBΣ	πόνος R	τρώσεις V	24 ιβ V	δ'] γάρ B	τὸν χν δοκήσει πεφανερῶσθαι B	τὸν ¹ om. V
καετὴ — ὑποταγέντα καὶ om. R	τοῖς om. B	ὑποτασσόμενον B	27 ἐν σταυρῷ V	κἂν om. B	λέγεται RΣ	λέγεται ὅτι B. om. V	28 καὶ ἐλυπήθη B	29 παριστῶν B
ἴστησι V	30 συνανεστράφη καθ' ὁμοιότητα [καθ' ὁμοιότητα om. B]	χωρὶς ἁμαρτίας RB	συνανεστράφη — ἁμαρτίας καὶ ὅτι ἐν αἰδῇ ἐπαράθη καὶ τοῖς ἐκεῖ ἐφανερῶθη καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας Σ	ἐφανερῶθη καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἀσθενείας V	31 ἐπουρανίων V	αὐτῶν V	ποιητὴν RΣ	δεσπότην VB

- Lc. 2, 14 ἀνυμνούντων τὸν ἐν φάτνῃ σπαργανωθέντα καὶ λεγόντων δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶι καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν Ναζαρέτ ἀνετράφη θεοφανῶς, ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καθε-
 ζόμενος καὶ ἐκπληττων αὐτοὺς τῇ σοφίᾳ παρὰ καιρὸν ἡλικίας τῆς κατὰ τὸ σῶμα, ὡς
 ἀπαριθμεῖται ὁ εὐαγγελικὸς λόγος· ἐν Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη, οὐχ ἁγιασμοῦ πρὸς λῆψιν
 προσαγόμενος, ἀλλ' ἁγιασμοῦ μετοχὴν χαριζόμενος· ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπειράσθη, οὐ πειρασμῷ 5
 ὑποκείμενος, ἀλλὰ τοὺς ἡμετέρους πειρασμοὺς ἐν τῇ προσκλήσει τοῦ πειράζοντος προβαλ-
 Ioh. 16, 33 λόμενος, ἵνα μάταιον δείξῃ τὸν πειράζοντα, δι' ὃ λέγει θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν
 κόσμον, οὐ θεικὴν πάλιν προβαλλόμενος, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν σάρκα νικητήριον πάθους καὶ
 θανάτου καὶ φθορᾶς ἐπιδεικνύμενος, ἵνα δι' ἧς σαρκὸς ἡ ἁμαρτία εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον
 καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν πάντων ἀνθρώπων, διὰ τῆς αὐτῆς σαρκὸς 10
 καθ' ὁμοιότητα κατακριθῇ ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ σαρκὶ καὶ νικηθῇ ὁ τῆς ἁμαρτίας ἔφορος ὁ
 πειράζων καὶ καταλυθῇ ὁ θάνατος τοῦ μηκέτι βασιλεῦν καὶ καταργηθῇ ἡ φθορὰ ἐν
 ταφῇ τοῦ σώματος καὶ ἀπαρχὴ ἀναστάσεως ἀναδειχθῇ καὶ ἀρχὴ δικαιοσύνης ἐν κόσμῳ
 πολιτεύσῃται διὰ τῆς πίστεως καὶ βασιλεία οὐρανῶν ἐν ἀνθρώποις εὐαγγελισθῇ καὶ θεοῦ
 πρὸς ἀνθρώπους γένηται κοινωνία. ἐπὶ ταύτῃ τῇ χάριτι δοξάσωμεν τὸν πατέρα τὸν 15
 δεδωκότα τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· δοξάσωμεν τὸν
 υἱὸν τὸν δεδωκότα ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας· δοξάσωμεν τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον τὸ ἐνεργοῦν, τὸ ζωοποιοῦν ἡμᾶς, τὸ παρέχον χαρίσματα πρὸς θεοῦ κοινωνίαν
 καὶ μὴ περιεργασώμεθα τὸν εὐαγγελικὸν λόγον λέξεσι περιζήροις, ἀπεράντους ζητήσεις καὶ
 λογομαχίας περισπεύροντες καὶ τὸν λεῖον καὶ εὐθύτατον λόγον τῆς πίστεως τραχύνοντες, 20
 ἀλλὰ μᾶλλον ἐργασώμεθα τὸ ἔργον τῆς πίστεως, τὴν εἰρήνην ἀγαπήσωμεν, τὴν ὁμόνοιαν
 ἐπιδεικνύμεθα, τὴν ἐνότητα φυλάξωμεν, τὴν ἀγάπην γεωργήσωμεν, δι' ἧς εὐαρεστεῖται θεός.
 Act. 1, 7 ὥσπερ οὐχ ἡμῶν ἐστὶν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ
 ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, πιστεῦσαι δὲ δεῖ ὅτι καὶ χρόνου ἔσται τέλος καὶ μέλλοντος αἰῶνος ἔσται
 φανέρωσις καὶ κρίσεως ἀποκάλυψις καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ παρουσία καὶ ἔργων ἀνταπόδοσις 25
 καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρονομία, οὕτως οὐχ ἡμῶν ἐστὶν γινῶναι τὸ πῶς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
 Ies. 53, 8 ἄνθρωπος γέγονεν (τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, καθὼς γέγραπται ὅτι τὴν γενεὰν
 αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ), ἀλλὰ πιστεῦσαι
 Bar. 3, 38 ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη
 καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανέστράφη κατὰ τὰς γραφὰς καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας 30
 καὶ ὅτι ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καθὼς γέγραπται, καὶ ὅτι εἰς οὐρανοὺς
 ἀνελήλυθεν καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὅθεν ἤξει κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καθὼς

VR, B [cf. ad p. 147, 27], Σ [usque ad 2 εἰρήνη et 12 καὶ καταλυθῇ — 13 ἀναδειχθῇ]

1 ὑμνούντων B σπαργανωθέντα θV 2 εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία [εὐδοκία τούτεστι
 καταλλαγὴ B] VB ἐμέσω R τῶν om. VB 3 τὸ om. V 3/4 ὡς ἀπαριθμεῖται VB
 ἀπαριθμεῖται ὡς R 4 πρόσληψιν ἁγιασμοῦ B προσλήψει V 5 μετοχὴν ἁγιασμοῦ B
 6 πειρασμοὺς om. V τῇ om. B 6/7 προσλαβόμενος B 7 δείξῃ μάταιον V 8 πάλιν
 θεικὴν B 11 ἐν — νικηθῇ] καὶ νικηθῇ ἐν σαρκὶ B 11/12 ὁ πειράζων om. B 12 καὶ ὁ θάνατος
 καταργηθῇ τοῦ B μὴ V καταργηθῇ ἡ φθορὰ VΣ καταλυθῇ ἡ φθορὰ R ἡ φθορὰ καταλυθῇ B
 13 τῇ τοῦ σώματος ταφῇ V ἀναστάσεως δειχθῇ V δειχθῇ ἀναστάσεως B τῷ κόσμῳ V
 14 πολιτεύεται B τῆς om. B ἐν om. VB 15 δοξάσωμεν B 16 μονογενῆ B
 16/17 δεξάσωμεν — σωτηρίας om. V 17 αὐτόν VR ἡμετέρας] τοῦ κόσμου B 18 τὰ χα-
 ρίσματα V 19 περιεργαζώμεθα — λόγον R τὸν — λόγον μὴ περιεργασώμεθα B 19/20 καὶ
 ἀπεράντοις ζητήσεσι καὶ λογομαχίαις ζιζάνια σπείροντες B 20 σπείροντες V τραχύνοντες VB
 21 ἐργαζώμεθα R 22 εὐχαριστεῖται R 23 ὥσπερ γὰρ B τὸ γινῶναι V ἢ] καὶ B
 24 δεῖ om. V καί¹ om. VB τέλος ἔσται B ἔσται om. VB 25 καί² om. V
 26 οὐρανῶν βασιλείας VB ἐστὶν om. V 27 γέγονεν ἄνθρωπος V ὅτι om. B 28 πι-
 στεῦσαι δεῖ V 29 ὁ RB ἀληθῶς V ἐγένετο R ἀληθῶς γέγονεν B ἀληθῶς ἐγεννήθη κατὰ
 σάρκα V 29—31 ἐπὶ — ὅτι¹ om. B 30 καθ' — ἁμαρτίας κατὰ τὰς γραφὰς V 31 ὑπὲρ
 ἡμῶν ἀπέθανε B 32 ζῶντας κρίναι B 32 — p. 151, 1 κατὰ τὰς γραφὰς B

γέγραπται, μήποτε ἡμῶν λογομαχούντων πρὸς ἀλλήλους βλασφημῆσώσι τινες τὸν τῆς πίστεως λόγον καὶ ἐπέλθῃ τὸ εἰρημένον· δι' ἡμᾶς διὰ παντὸς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Rom. 2, 24 βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. δόξα σοι, Χριστέ βασιλεῦ.

171 = A 135. Latinae versiones extant duae, altera in Collectione Casinensi 305, altera Dionysii exigui in Sichardiana 8

5

Ὑπομνηστικὸν τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν μακαριώτατον Σούκενσον ἐπίσκοπον τῆς Διοκαιοσαρέων κατὰ τὴν Ἰσαύρων ἐπαρχίαν

- 1 Ἐνέτυχον μὲν τῷ ὑπομνηστικῷ τῷ παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ἀποσταλέντι, ἥσθην PG 77, 228
δὲ ἄγαν ὅτι καίτοι δυνάμενος ἡμᾶς τε καὶ ἑτέρους ὠφελεῖν ἐκ πολλῆς φιλομαθείας προ- [ep. 45]
τρέπειν ἀξιοῖς, ἃ εἰς νοῦν ἔχομεν καὶ εὖ ἔχειν ὑπειλήφαμεν, ταῦτα καὶ γράψαι. φρο- PG 229
νοῦμεν τοίνυν περὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας ἃ καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἄγιοι πατέρες·
ἀναγνόντες γὰρ τοὺς ἐκείνων πόνους τὸν ἑαυτῶν νοῦν καταρυθμίζομεν, ὥστε κατόπιν αὐ-
2 τῶν ἵνα καὶ μηδὲν τῇ τῶν δογμάτων ὀρθότητι καινὸν ἐπείσφρῃσαι. ἐπειδὴ δὲ ἡ σὴ
τελειότης διαπυνθάνεται, πότερον ποτε χρὴ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις ἢ μὴ, δεῖν ὠήθη
πρὸς τοῦτο εἰπεῖν. Διόδωρός τις, πνευματομάχος ὢν κατὰ καιρούς, ὥς φασι, κεκοι- 15
νῶνθηκε τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· οὗτος ἀποθέμενος, ὥσπερ οὖν ἐνόμισεν, τὸν τῆς
Μακεδονιανῆς αἱρέσεως σπῖλον, εἰς ἑτέραν ἐμπέπτωκεν ἀρρωστίαν. πεφρόνθηκε γὰρ καὶ
γέγραφεν ὅτι ἕτερος μὲν υἱὸς κατ' ἰδίαν ἐστὶν ὁ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ γεννηθεὶς ἐκ τῆς
ἀγίας παρθένου, ἕτερος δὲ πάλιν ἰδικῶς υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος. κωδίῳ δὲ ὥσπερ Mt. 7, 15
προβάτου κατασκιάζων τὸν λύκον, προσποιεῖται μὲν Χριστὸν ἕνα λέγειν, ἀναφέρων τὸ 20
ὄνομα ἐπὶ μόνον τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον γεννηθέντα υἱὸν μονογενῆ, ὥς ἐν χάριτος δὲ

6 ἀναγκαῖα ἀναγινώσκεσθαι Wmg

Fcyt 36 ἐκ τοῦ πρώτου ὑπομνηστικοῦ τοῦ πρὸς Σούκενσον ἐπίσκοπον τῆς Διοκαιοσαρέων κατὰ τὴν Ἰσαύρων ἐπαρχίαν, οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἐνέτυχον — ἀποσταλέντι

VRB

1/2 τὸν λόγον τῆς πίστεως βλασφημῆσας τινὲς B 2 ἀπέλθῃ τὸ εἰρημένον V τὸ εἰρημένον
ἐπέλθῃ B δι' ὑμᾶς V ἐφ' ἡμᾶς B διὰ — τοῦ θῦ R τὸ ὄνομά μου διὰ παντὸς V διὰ παντὸς
τὸ ὄνομα μου δι' ὑμᾶς B 3 ἐν — ἔθνεσι βλασφημεῖται B δόξα — βασιλεῦ R τῷ δὲ θῷ
καὶ πρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν B om. V

VARWBEFLUZA^dAc

ροα' V 6 ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας V τοῦ αὐτοῦ ἁγίου κυ-
ρίλλου ἀλεξανδρείας ἐπιστολὴ Z τοῦ ἐν ἁγίοις κυρίλλου ἐπισκόπου ἀλεξανδρείας ἐπιστολὴ F τοῦ αὐτοῦ
ἐπιστολὴ BU ὑπομνηστικὸν τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἀγιωτάτου [καὶ ἀγιωτάτου om. L] ἀρχιεπισκόπου κυ-
ρίλλου [κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου R] REL τοῦ αὐτοῦ ὑπομνηστικὸν A τοῦ αὐτοῦ W 6/7 τὸν μακα-
ριώτατον [μαριώτατον V μακάριον L] σούκενσον ἐπίσκοπον [ἐπίσκοπον σούκενσον ARW] VARWELUZ
σούκενσον τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον B σούκενσον ἐπίσκοπον F 7 τῆς διοκαιοσαρέων L διοκαιο-
σαρέων E τῆς διοκαιοσαρέων τῆς VUZ τῆς διοκαιοσαρέων τῶν AR τῆς διοκαιοσαρέων πόλεως W τῆς
διοκαιοσαρέων ἐκκλησίας B διοκαιοσαρείας F κατὰ τὴν [τῶν R om. A] Ἰσαύρων [Ἰσαυρέων AR] ἐπαρχίαν
VARWBELUZ τῆς Ἰσαύρων χώρας F post ἐπαρχίαν add. περὶ πίστεως VARW περὶ τῶν δυσσε-
βεστάτων νεστορίου δογμάτων Z 8 μὲν om. L ἡγάσθην Z 9 πολλῆς ἄγαν VU
φιλομαθείας VAL 9/10 προτρέπων UZ 10 εὖ ἔχειν BEFL^dAc σὲ νῦν R σὲ W σὲ νῦν εὖ
ἔχειν LUZ σὲ φρονεῖν VA καὶ om. ARW 11 τοίνυν om. ARW τοῦ om. U ἡμῶν
om. ARW 13 δογμάτων αὐτῶν FL^c καινῶς ex καινός corr. F ἐπισφρῆσαι REF 14 πυν-
θάνεται W πότερον ποτε om. A ποτε om. VUZ χρὴ om. U ὠήθημεν V 15 ταῦτα L^c
16 οὖν om. FU post ἐνόμισεν coll. Z 17 μακεδονιακῆς VWZ ἐκπέπτωκεν VB 18 γεγρά-
φηκεν ARW ἐστὶν om. ARWL 19 παρθένου καὶ θεομήτορος V δὲ om. V ὡς περὶ F
20 ὁ ἕνα BEF ἕνα ὁ VARWL 21 λόγον om. BF μονο-
γενῆ B^{corr}F^{corr}

τάξει προσνέμων αὐτό, καθά φησιν αὐτός, καὶ τῷ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ υἱὸν ἀποκαλεῖ, ὡς ἐνωθέντα, φησὶν, τῷ κατὰ ἀλήθειαν υἱῷ, ἐνωθέντα δὲ οὐχ ὥσπερ ἡμεῖς δοξάζομεν, 8 ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν ἀξίαν καὶ κατὰ αὐθεντίαν καὶ κατὰ ἰσοτιμίαν. τούτου γέγονεν μαθητῆς Νεστόριος καὶ ἐκ τῶν ἐκείνου βιβλίων ἐσκοτισμένος προσποιεῖται μὲν Χριστὸν ἓνα καὶ υἱὸν καὶ κύριον ὁμολογεῖν, μερίζει δὲ καὶ αὐτὸς εἰς δύο τὸν ἓνα καὶ ἀμέριστον, 5 ἄνθρωπον συνήφθαι λέγων τῷ θεῷ λόγῳ τῇ ὁμωνυμίᾳ, τῇ ἰσοτιμίᾳ, τῇ ἀξίᾳ. καὶ γοῦν τὰς φωνὰς τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς κηρύγμασιν περὶ Χριστοῦ κει- μένας διορίζει καὶ φησιν τὰς μὲν ἐφορμώζεσθαι δεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, δηλονότι τὰς ἀνθρω- πίνας, τὰς δὲ πρέπειν κατὰ μόναν τῷ θεῷ λόγῳ, δηλονότι τὰς θεοπρεπεῖς. καὶ ἐπειδὴ διίστησι πολλαχῶς καὶ ἀνὰ μέρος τίθησιν ὡς ἄνθρωπον ἰδικῶς τὸν ἐκ τῆς ἀγίας 10 παρθένου γεγεννημένον καὶ ὁμοίως ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, 4 διὰ τοῦτο τὴν ἀγίαν παρθένον οὐ θεοτόκον εἶναί φησιν, ἀνθρωποτόκον δὲ μᾶλλον. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ταῦτ' ἔχειν διακείμεθα, ἀλλ' ἐδιδάχθημεν παρὰ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων πατέρων ἓνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον ὁμολογεῖν, τουτέστιν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, γεννηθέντα μὲν ἐξ αὐτοῦ πρὸ αἰώνων θεοπρεπῶς καὶ ἀρρήτως, ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ 15 αἰῶνος καιροῖς τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς γεννηθέντα κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, καὶ ἐπειδὴ θεὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ σαρκωθέντα γεγέννηκεν, διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζομεν θεο- τόκον αὐτήν. εἰς οὖν ἐστὶν υἱός, εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν. οὐ γὰρ ἕτερος ἦν υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ἕτερος δὲ πάλιν ὁ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου· ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ προαιώνιος καὶ κατὰ σάρκα ἐκ γυ- 20

PG 232 ναικὸς γεγεννησθαι πιστεύεται, οὐχ ὡς τῆς θεότητος αὐτοῦ λαβούσης ἀρχὴν εἰς τὸ εἶναι ἢ γοῦν εἰς ἀρχὴν ὑπάρξεως κεκλημένης διὰ τῆς ἀγίας παρθένου, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον, ὡς ἔφην, προαιώνιος ὢν λόγος ἐξ αὐτῆς γεγεννησθαι λέγεται κατὰ σάρκα. ἰδία γὰρ ἦν αὐτοῦ ἡ 5 σὰρξ καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡμῶν ἐκάστου τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα. ἐπειδὴ δὲ τινὲς ἐπιπλέ- κουσιν ἡμῖν τὰς Ἀπολιναρίου δόξας καὶ φασιν ὅτι εἰ ἓνα λέγετε καθ' ἑνωσιν ἀκριβῆ καὶ 25 συνεσταλμένην υἱὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον, τάχα που κάκεῖνο φαντάζεσθε καὶ φρονεῖν ἐγνώκατε ὅτι σύγχυσις ἦτοι σύγκρασις ἢ φυρμός ἐγένετο τοῦ λόγου πρὸς τὸ σῶμα ἢ γοῦν τοῦ σώματος εἰς φύσιν θεότητος μεταβολή,

13. 14 Doctr. patr. 24, 12 p. 168, 10 Κυρίλλου ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς· 'ἐδιδάχθημεν — ὁμολογεῖν'

24 — p. 153, 4 Feyer 36 ἐπειδὴ — οἰκονομικῇ

VARWBEFLUZΛΔΛc

1 αὐτὸ ARWBEZΛc αὐτῷ VFLUZcorrΛd φασὶν F τῷ BE τὸ FZ τὸν VARWLU καὶ BEFZΛd om. VARWLU υἱὸν αὐτόν Z καλεῖ FU 3 κατὰ² om. F κατὰ² om. BEL 4 βί- βλων L ὁ ἐσκοτισμένος W 4/5 ἓνα $\overline{\chi\nu}$ B ἓνα F 5 καὶ κύριον om. L τὸν ἓνα εἰς δύο ARW ἀμέριστον BEFLUZΛdc ἀνὰ μέρος τὸν ARW ἀνὰ μέρος V 6 τῇ ἀξίᾳ BEFLUZΛdc τῇ τάξει τῇ ἀξίᾳ VARW 7 τοῖς ἀποστολικοῖς ELU 8 διορίζει] μερίζει F δεῖ WF 8/9 ἀνθρω- πίνας — δηλονότι τὰς om. Z 8 δῆλον δὲ ὅτι L 10 ἐπειδὴ διίστησι] ἐπιδίιστησι E 11 καὶ² om. E 12 εἶναι om. U φασὶν F 13 οὐ ταῦτα οὕτως ARW διατεινόμεθα U παρά τε τῆς BDoctr. 14 πρῶν ἡμῶν L τουτέστιν om. Z αὐτὸν τὸν F 16/17 κατὰ σάρκα — ἐνανθρωπήσαντα om. F 17/18 θεοτόκον ὀνομάζομεν ARW 18 Ἰησοῦς] εἰς F τῆς σαρκὸς F σαρκώσεως L 19 τὴν om. L ὁ $\overline{\psi}$ ὁ RB ὁ F 20 ὁ ἐκ τῆς] τῆς L ἀγίας om. ARW πρὸ αἰῶνος AR πρὸ αἰώνων L 21 λαβούσης — εἶναι EL ἀρχὴν λαβούσης εἰς τὸ εἶναι V ἀρχὴν εἰς τὸ εἶναι λαβού- σης UZ λαβούσης ἀρχὴν τοῦ εἶναι BF τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ARW 22 κεκινημένης F 23 ὁ λόγος ARWBL γεγενῆσθαι L κατὰ VBUZ *secundum* Λdc κατὰ τὴν EF διὰ τὴν ARWL 24 σῶμα αὐτοῦ Z 25 εἰ] εἰς L λέγεται RBFLZ, corr. B καὶ om. R 26 συνε- σταλμένην BEUΛcFeyr συνεσταλμένον F συγκεκραμένην VAWL συγκεκραμένην R συγκεκραμένην Z 27 φαντάζεσθαι VARBEFLZ ἐγνώκαται F σύγχυσις ἦτοι σύγκρασις ELΛdcFeyr σύγχυσις ἢ κράσις UZ σύγκρασις ἦτοι σύγχυσις VARWBF 28 γέγονε VARW γοῦν om. EFeyr μετα-βολὴν RWBE, corr. B καὶ μεταβολὴν Wcorr

ταύτηι τοι καὶ μάλα ἐμφρόνως ἡμεῖς ἀποκρουόμενοι τὴν συκοφαντίαν φαμέν ὅτι ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος ἀπερινοήτως τε καὶ ὡς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἤγνωσεν ἑαυτῷ σῶμα ἐψυχωμένον ψυχῇ νοερᾷ καὶ προήλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, οὐ μεταβολῇ φύσεως καθ' ἡμᾶς γεγινώς, ἀλλ' εὐδοκίαι μᾶλλον οἰκονομικῇ. ἠθέλησε γὰρ ἄνθρωπος γενέσθαι τὸ εἶναι θεὸς κατὰ φύσιν οὐκ ἀποβαλὼν, ἀλλ' εἰ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καθίκετο μέτροις καὶ πεφόρηκε τὴν τοῦ 5 δούλου μορφήν, καὶ οὕτως μεμένηκεν ἐν ταῖς τῆς θεότητος ὑπεροχαῖς καὶ ἐν κυριότητι τῇ φυσικῇ. ἐνοῦντες τοίνυν ἡμεῖς τῇ ἁγίᾳ σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν νοερὰν ἀπορρήτως τε καὶ ὑπὲρ νοῦν τὸν ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγον ἀσυγχύτως ἀτρέπτως ἀμεταβλήτως, ἓνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον ὁμολογοῦμεν, τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ ἄνθρωπον, οὐχ ἕτερον καὶ ἕτερον, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτο κάκεινο ὑπάρχοντα καὶ νοοῦμενον. τοιγάρτοι ποτὲ μὲν 10 ὡς ἄνθρωπος οἰκονομικῶς ἀνθρωπίνως διαλέγεται, ποτὲ δὲ ὡς θεὸς μετ' ἐξουσίας τῆς θεοπρεποῦς ποιεῖται τοὺς λόγους. φαμέν δὲ κάκεινο· βασανίζοντες εὐτεχνῶς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸν τρόπον καὶ περιαρθρύντες ἰσχνῶς τὸ μυστήριον, ὁρῶμεν ὅτι ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος ἐνηνθρώπησέν τε καὶ ἐσαρκώθη καὶ οὐκ ἐκ τῆς θείας ἑαυτοῦ φύσεως τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πεπλαστούργηκε σῶμα, ἀλλ' ἐκ παρθένου μᾶλλον ἔλαβεν αὐτό, ἐπεὶ πῶς 15 γέγονεν ἄνθρωπος, εἰ μὴ σῶμα πεφόρηκε τὸ ἀνθρώπινον; ἐννοοῦντες τοίνυν, ὡς ἔφη, τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸν τρόπον ὁρῶμεν ὅτι δύο φύσεις συνῆλθον ἀλλήλαις καθ' ἑνωσιν ἀδιάσπαστον ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως· ἡ γὰρ σὰρξ σὰρξ ἐστὶν καὶ οὐ θεότης, εἰ καὶ γέγονεν θεοῦ σὰρξ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λόγος θεὸς ἐστὶν καὶ οὐ σὰρξ, εἰ καὶ ἰδίαν ἐποίησατο τὴν σάρκα οἰκονομικῶς. ὅταν οὖν ἐννοῶμεν τοῦτο, οὐδὲν ἀδικοῦμεν τὴν εἰς ἐνότητα 20 συνδρομὴν ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι λέγοντες· μετὰ μέντοι τὴν ἑνωσιν οὐ διαιροῦμεν τὰς φύσεις ἀπ' ἀλλήλων οὐδὲ εἰς δύο τέμνομεν υἱοὺς τὸν ἓνα καὶ ἀμέριστον, ἀλλ' ἓνα φαμέν υἱὸν καὶ ὡς οἱ πατέρες εἰρήκασιν, μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην. οὐκοῦν ὅσον

7—10 νοοῦμενον Fcyt 37 10 Doctr. patr. 29, 15 [ex Eulogio] p. 212, 18 ὁ ἐν ἁγίοις φησὶ Κύριλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ· 'ἓνα — ὑπάρχοντα', idem locus adfertur 30, 3 p. 219, 27 12 φαμέν — 16 ἀνθρώπινον Fcyt 38 16—20 Fcyt 39 Ephraim ap. Phot. bibl. 229 p. 262 b 2 Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ . . . 'ἐννοοῦντες — οἰκονομικῶς'. Doctr. patr. 24, 12 p. 169, 21 K. ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον α' ἐπιστολῆς· 'ἐννοοῦντες — οἰκονομικῶς'. item Theodoret. eran. 2, 168 = flor. Chalc. 14 17—p. 154, 2 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 141] Κυρίλλου ἐκ τῆς πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῆς· 'ὁρῶμεν — φαμέν'. 18—20 flor. R II 31 ἡ γὰρ σὰρξ — οἰκονομικῶς 20—p. 154, 1 Doctr. patr. 2, 19 [= flor. cod. Paris. 1115 f. 250 v] ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς· 'ὅταν οὖν — ἐποίησατο σάρκα'. 20—22 Fcyt 40 ὅταν — ἀμέριστον 21/22 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 129] Κυρίλλου· 'μετὰ μέντοι — ἀμέριστον'. 21/22 floril. R II 2 μετὰ μέντοι — ἀλλήλων 23—p. 154, 3 Ephraim ap. Phot. 229 p. 262 b 8 et Iustinian. PG 86, 1001 [ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ] 'οὐκοῦν — σεσαρκωμένην' Fcyt 42 οὐκοῦν — κύριον

VARWBEFLUZΛδΛε

1 ἡμεῖς om. ARWL 2 τὸ σῶμα F ἐμψυχωμένον LZ 4 ἠθέλεν L 4/5 τῇ φύσει ARW 5 καθέικετο EZ πεφόρεκε VARWF^{corr}U 6 μεμένηκως E κυριότητι τῇ VEU τῇ κυριότητι τῇ LZ κυριότητι ARWBF 7 ἐννοοῦντες BEFcyt, corr. B 8 τε om. Fcyt 8/9 υἱὸν καὶ $\chi\bar{\nu}$ καὶ $\kappa\bar{\nu}$ BFZΛδFcyt $\chi\bar{\nu}$ καὶ υἱὸν καὶ $\kappa\bar{\nu}$ VΛδ $\bar{\nu}\bar{\nu}$ καὶ $\chi\bar{\nu}$ E $\bar{\nu}\bar{\nu}$ καὶ $\kappa\bar{\nu}$ LU $\chi\bar{\nu}$ καὶ υἱὸν ARW 10 τοῦτο τέ BF καὶ νοοῦμενον VBEFLUZΛδFcyt νοοῦμεν ARW ἐνούμενον pro νοοῦμενον legisse uidetur Λδ 11 ἀνθρωπίνως EFUZΛδ καὶ ἀνθρωπίνως VARWBL δὲ om. B ὡς θεός om. ARW τῆς om. U 12 τοὺς λόγους ποιεῖται B 13 περιαρθρύντες WFFcyt ὁρῶμεν om. B 14 θείας ἑαυτοῦ BFUZ θείας αὐτοῦ EL utrumque Fcyt codd. ἑαυτοῦ θείας VARW 15 παρθένου ARWBF ex uirgine Λδ τῆς παρθένου EFcyt τῆς παρθένου μαρίας VLuz ex uirgine sancta Λδ 16 πεφόρεκε VARWUFcyt ἀνθρώπινον] ἡμέτερον V ἐνοῦντες E 17 ἀλλήλαις συνῆλθον B 18 καὶ¹ VARW^{corr}BEUZΛδ Fcyt Theod. Leont. om. WFL Ephr. Doctr. 18/19 εἰ — σὰρξ om. V 19 θεοῦ] θς B εἰ δὲ καὶ V εἰ om. Fcyt 20 ἐννοοῦμεν F οὐδέ B 21 διαιροῦντες VZ 22 οὔτε Fcyt 23 λόγου BEUZΛδ Leont. θς λόγου VARWFL Doctr.

PG 233 μὲν ἦκεν εἰς ἔννοιαν καὶ εἰς μόνον τὸ ὁρᾶν τοῖς τῆς ψυχῆς ὁμμασιν τίνα τρόπον ἐνην-
 θρώπησεν ὁ μονογενής, δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμέν τὰς ἐνωθείσας, ἓνα δὲ Χριστὸν καὶ
 υἱὸν καὶ κύριον, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον. καὶ εἰ δοκεῖ,
 δεξιόμεθα πρὸς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς σύνθεσιν καθ' ἣν ἐσμὲν ἄνθρωποι.
 συντεθείμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σωματος καὶ ὁρῶμεν δύο φύσεις, ἑτέραν μὲν τὴν τοῦ
 σώματος, ἑτέραν δὲ τὴν τῆς ψυχῆς· ἀλλ' εἰς ἕξ ἀμφοῖν καθ' ἐνωσιν ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ
 τὸ ἐκ δύο συντεθεῖσθαι φύσεων ἀνθρώπους δύο τὸν ἓνα παρασκευάζει, ἀλλ' ἓνα τὸν ἄν-
 θρωπον κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. ἔαν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ
 ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἰς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστός, ἀδιάσπαστος ὢν μετὰ τὴν
 ἐνωσιν, ἐροῦσιν οἱ τῇ ὀρθῇ δόξει μαχόμενοι· εἰ μία φύσις τὸ ὅλον, πῶς ἐνηνθρώπησεν 10
 ἡ ποῖαν ἰδίαν ἐποίησατο σάρκα;

8 Ἐπειδὴ δὲ εὖρον ἐν τῷ ὑπομνηστικῷ ἔμφασιν τίνα λόγου τοιαύτην ὅτι μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ εἰς θεότητος φύσιν μετα-
 κεχώρηκεν, ὡς εἶναι τὸ ὅλον θεότητα μόνην, δεῖν ὠιήθην καὶ πρὸς γε τοῦτο εἰπεῖν. ὁ
 μακάριος γράφει Παῦλος, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὰς αἰτίας 15
 Rom. 8, 3. 4 ἡμῖν ἐξηγούμενος, ποτὲ μὲν ὅτι τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ
 τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμπας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς
 ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα
 τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπα-
 Hebr. 2, 14-17 τοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· ποτὲ δὲ πάλιν ἐπειδὴ γὰρ τὰ παιδία κεκοινώ-
 νηκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν,

2/3 Doctr. patr. 2, 12 p. 170, 6 et Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 133] ἐκ τῆς πρὸς
 Σούκενσον ἐπιστολῆς· 'δύο τὰς φύσεις — σεσαρκωμένον' 3—6 Fcyr 41 Ephraim ap. Phot. 229
 p. 250 a 8 κἀν τῇ προτέραι πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ· 'καὶ εἰ — ψυχῆς' 4—8 Leont. c. Monoph.
 [Mai, scriptt. uett. 7, 142] δεξιόμεθα — σώματος καὶ ψυχῆς 8—11 floril. R II 1 ἔαν γὰρ —
 ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενής, Eulog. ap. Phot. 230 p. 273 a 21 ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αἱ τὸν Σούκενσον
 ἐπιγράφονται . . . 'ἔαν γὰρ — ἐνηνθρώπησεν' 10/11 Fcyr 43 Doctr. patr. 2, 51 p. 25, 13 'εἰ
 μία — σάρκα

VARWBEFLUZΛδΛc

1 μὲν om. BFUZ ἐννόιας FZFcyr εἰς BEFUZFcyr Ephr. Leont. Doctr. εἰς γε
 VARWL 2 τὰς om. UZ εἶναι φαμέν τὰς ἐνωθείσας VLUZ εἶναι φαμέν ἐνωθείσας E
adunatas Λδ *unitas* Λc ἡνώσθαι φαμέν FPar. εἶναι φαμέν ARWB Ephr. Leont. 2/3 υἱὸν καὶ
 ὡν καὶ ὡν ARWFFcyr 3 ὡν ὡν VLUZ 4 δεξιόμεθα F αὐτοὺς om. R αὐτοῦ L,
uaria lectio in Doctr. 5 συντιθέμεθα FEphr. Leont. 5—8 καὶ ὁρῶμεν — σώματος om. U,
add. Umg, ubi 5 καὶ ὁρῶμεν — μὲν τὴν *abscissa sunt* 5 δύο τὰς φύσεις F τὴν om. ARWF
 Leont. τῆς E 6 τὴν om. ARWF Leont. εἰς om. ARW Leont. 6/7 οὐχὶ τὸ EFUΛδc Doctr.
 οὐχὶ τοι B οὐχὶ ὅτι VARWLZ Leont. 7 ἐκ] καὶ B συντεθείσθαι EFUΛδc Doctr. συντέθεται
 VARWLZ Leont. συνημμένων B ἀνθρώπους δύο EUΛδc ἀνθρώπους [ἀνὸς F] δύο νοεῖσθαι BF Doctr.
 ὁ ἄνθρωπος δύο ἀνθρώπους VLZ ὁ ἄνθρωπος δύο ARW Leont. παρασκευάζει BEFUΛδc Doctr.
 νομιστέον VARWLZ Leont. 7/8 τὸν ἄνθρωπον BEFΛδc ἄνθρωπον U τὸν αὐτὸν VARWLZ Leont.
 8 σύγκρασιν B τὸν VELUZΛδc τὴν ARWBF Leont. σώματος [τοῦ σώματος A] καὶ ψυχῆς
 ARW Leont. *post* σώματος *habent* καὶ οὐχὶ τὸ ἐκ δύο συντεθείσθαι φύσεων ἀνθρώπους δύο
 τὸν ἓνα παρασκευάζει ἀλλ' ἓνα ἄνθρωπον κατὰ σύνθεσιν ὡς ἔφην τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος VZ
 γὰρ] οὖν UZ ἀνέλω B 9 ἐκ δύο καὶ ἐκ E καὶ μετὰ VLUZ 10 ὀρθοδοξία ARW
 11 ἡ — σάρκα om. R ἐποίησατο] ἔχειν ὁρῶτο B 12 εὖρομεν B 14 ὡς ὅλον θεότητα
 εἶναι ARW 14/15 ὁ — παῦλος EFL ὁ μακάριος παῦλος γράφει VBuz παῦλος ὁ μακάριος
 γράφει ARW 15 τοῦ θεοῦ om. Z 16 ἡμῖν om. V 18 καὶ περὶ ἁμαρτίας om. L
 τίας R 20 ἐπεὶ L γὰρ] οὖν LΛc δὲ W om. Λδ 20/21 κεκοινώνηκε τὰ παιδία UZ
 21 σαρκὸς καὶ αἵματος BLΛc παραπλησίως καὶ αὐτὸς F

ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστιν τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἐνοχοὶ ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δὴ πού ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα 9 τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι. φαμέν οὖν ὅτι ἐκ τῆς παραβάσεως τῆς ἐν Ἀδὰμ τῆς 5 ἀνθρωπίνης φύσεως παθούσης τὴν φθορὰν καὶ τυραννουμένης τῆς ἐν ἡμῖν διανοίας ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἡδονῶν ἥτοι κινήματων ἐμφύτων, ἀναγκαῖον γέγονεν εἰς σωτηρίαν ἡμῖν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἐνανθρωπήσαι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἵνα τὴν σάρκα τὴν ἀνθρωπίνην ὑπενήνεγμένην τῇ φθορᾷ καὶ νοσήσασαν τὸ φιλήδονον ἰδίαν ποιήσῃται καὶ ἐπειδήπερ ἐστὶν 10 ζωὴ καὶ ζωοποιός, καταργήσῃ μὲν τὴν ἐν αὐτῇ φθορὰν, ἐπιτιμήσῃ δὲ καὶ τοῖς ἐμφύτοις 10 κινήμασιν, τοῖς εἰς φιληδονίαν δηλαδὴ. ἦν γὰρ οὕτως νεκρωθῆναι τὴν ἁμαρτίαν ἐν αὐτῇ· μεμνημέθα δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Παύλου νόμον ἁμαρτίας καλέσαντος τὸ ἐν ἡμῖν Rom. 7, ἔμφυτον κίνημα. οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἡ ἀνθρωπίνη σὰρξ γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου, πέπαυται 23· 25 μὲν τοῦ ὑποφέρεσθαι τῇ φθορᾷ καὶ ἐπειδὴ ἁμαρτίαν οὐκ οἶδεν ὡς θεὸς ὁ οἰκειωσάμενος PG 236 αὐτὴν καὶ ἰδίαν ἀποφῆνας, ὡς ἔφην, πέπαυται καὶ τοῦ νοσεῖν τὸ φιλήδονον. καὶ οὐχ 15 ἐαυτῷ τοῦτο κατώρθωκεν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος (ἔστι γὰρ ὁ ἐστίν, αἰεὶ), ἀλλ' ἡμῖν δηλονότι. εἰ γὰρ ὑπενήνεγμεθα τοῖς ἐκ παραβάσεως τῆς ἐν Ἀδὰμ κακοῖς, ἥξει πάντως ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὰ ἐν Χριστῷ, τουτέστιν ἡ ἀφθαρσία καὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ νέκρωσις. οὐκοῦν γέγονεν ἄνθρωπος, οὐκ ἄνθρωπον ἀνέλαβεν, ὡς Νεστορίῳ δοκεῖ, καὶ ἵνα πιστευθῇ 20 γεγωνὶς ἄνθρωπος, καίτοι μεμενηκὼς ὅπερ ἦν, δῆλον δὲ ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν, ταύτῃ τοι 20 Mt. 4, 2 καὶ πεινῆσαι λέγεται καὶ καμῖν ἐξ ὁδοπορίας, ἀνασχέσθαι δὲ καὶ ὕπνου καὶ ταραχῆς καὶ 20 Ioh. 4, 6 Mt. 8, 24. λύπης καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων καὶ ἀδιαβλήτων παθῶν. ἵνα δὲ πάλιν πληροφορῇ 26, 38 τοὺς ὁρῶντας αὐτὸν ὅτι μετὰ τοῦ εἶναι ἄνθρωπος καὶ θεὸς ἐστὶν ἀληθινός, εἰργάζετο τὰς θεοσημείας, θαλάσσαις ἐπιτιμῶν, νεκροὺς ἐγείρων καὶ τὰ ἕτερα παράδοξα κατορθῶν. Mt. 8, 26 ὑπέμεινεν δὲ καὶ σταυρόν, ἵνα σαρκὶ παθῶν τὸν θάνατον καὶ οὐ φύσει θεότητος γένηται 25 πρῶτότοκος ἐκ νεκρῶν καὶ ὁδοποιήσῃ τῇ ἀνθρώπου φύσει τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ὁδὸν καὶ Col. 1, 18 10 σκυλεύσας τὸν αἶδην τὰς αὐτόθι καθειργμένας ἐλέησῃ ψυχάς. μετὰ δὲ γε τὴν ἀνά-

5 — 12 Fcyt 44 φαμέν — ἐν αὐτῇ 18/19 Eulogius ap. Phot. cod. 230 p. 272 v 30 et p. 276 b 39 ἐν ταῖς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολαῖς· 'οὐκοῦν — δοκεῖ' 21—27 Fcyt 45 πεινῆσαι — ψυχῆς 27—p. 156, 5 Fcyt 46 μετὰ — θεοπρεπεστάτη

VARWBEFLUZA^dΛc

1 καταργήσῃ F θανάτου om. R 4 ἀλλὰ — ἐπιλαμβάνεται om. Z. 5 τῆς ἐν om. F τοῦ V 6 φύσεως] *substantiam* Λd διαφθορὰν Fcyt τῆς — διανοίας τυραννουμένης B 7 ἡ F κινήματων R κοινημάτων U ἐμφύτων ἐπεισενεχθέντων τῇ φύσει EΛdFcyt ἡμῖν εἰς ὁρίαν VARWUZ 8 τῆς om. ARWU 9 ποιήσεται F 10 ζωὴ om. UZ κατήργησε ARWFL Fcyt αὐτῷ L ἐπιτιμήσῃ E ἐπιτίμησε ARWFL Fcyt 11 νεκρῶν L ἁμαρτίαν BEFUZFcyt ἁμαρτίαν τὴν VAWL^c ἁμαρτίαν τῇ R 13 οὐκοῦν ἐπειδήπερ VBEFLUZA^d ἐπειδὴ τοίνυν ARW 14 τὸ ὑποφέρεσθαι VARWL καὶ om. UZ ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ U οἶδεν BEFUZA^d ἐποίησεν VARWL ὁ θς F ὁ EFL^d om. VARWBLUZ 15 τοῦ] τὸ R 16 τούτῳ F κατώρθωσεν F λόγος τοῦ θς U 17 γὰρ ARWBEFL^d γὰρ μὴ VLUZ τῆς] τοῖς VRWF, corr. V 18 τῷ χῳ L ἀφθαρσίας R 19 καὶ οὐκ B καθάπερ F 20 ἀνὸς γεγωνὶς VUZ κατὰ φύσιν θς L 21 ἀνέχεσθαι ARW δέ] τε UZ ὕπνου καὶ λύπης καὶ ταραχῆς F λύπης E 22 πληροφορήσῃ VARWL 23 τοῦ] τὸ B 24 θεοσημίας VABU θαλάσσει LFcyt καὶ νεκροὺς BFcyt 25 ὑπομένει UZ ὑπομείναι Fcyt ἵνα σαρκὶ — γένηται VEFUZA^d Fcyt σαρκὶ — θεότητος ἵνα γένηται ARWBΛd καὶ om. U γένηται καὶ L 26 τῶν νεκρῶν VFLUZ ὁδοποιήσῃ RF ὁδοποιήσας LUZ ἄνοδον L 27 τὸν δδην σκυλεύσας B ἐλέησῃ RWBLZA^c ἐλέησει EFLU utrumque Fcyt codd. ἐλευθερώσῃ VA γε om. FL

στασιν ἦν μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ πεπονθός, πλὴν οὐκέτι τὰς ἀνθρωπίνας ἀσθενείας ἔχον ἐν ἑαυτῷ. οὐ γὰρ ἔτι πείνης ἢ κόπου ἢ ἐτέρου τινὸς τῶν τοιούτων δεκτικὸν εἶναι φαμέν αὐτό, ἀλλὰ λοιπὸν ἄφθαρτον καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ζωοποιόν· ζωῆς γὰρ σῶμά ἐστιν, τουτέστιν τοῦ μονογενοῦς, καταλαμπρύνθη δὲ καὶ δόξει τῇ θεοπρεπεστάτῃ καὶ νοεῖται θεοῦ σῶμα. τοιγάρτοι κἂν εἴ τις αὐτὸ λέγοι θεῖον, ὥσπερ ἀμέλει τοῦ ἀνθρώπου [τὸ] ἀνθρώπινον, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ πρέποντος λογισμοῦ· ὅθεν οἶμαι καὶ τὸν 5

2 Cor. 5, 16 σοφώτατον Παῦλον εἰπεῖν· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν. θεοῦ γάρ, ὡς ἔφην, ἴδιον σῶμα ὑπάρχον, ὑπερέβη πάντα τὰ ἀνθρώπινα, μεταβολὴν δὲ τὴν εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν οὐκ ἐνδέχεται παθεῖν σῶμα τὸ ἀπὸ γῆς· ἀμήχανον γάρ, ἐπεὶ καταγορεύσομεν τῆς θεότητος ὡς γεννητῆς καὶ ὡς προσλα- 10 βούσης τι ἐν ἑαυτῇ ὃ μὴ ἐστὶν κατὰ φύσιν ἴδιον αὐτῆς. ἴσον γάρ ἐστὶν εἰς ἀτοπίας λόγον τὸ εἰπεῖν ὅτι μετεβλήθη τὸ σῶμα εἰς θεότητος φύσιν, καὶ μὴν κάκεῖνο ὅτι μετεβλήθη ὁ λόγος εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν. ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἀμήχανον (ἄτρεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοιώτως ἐστὶν), οὕτως καὶ τὸ ἕτερον· οὐ γὰρ ἐστὶν τῶν ἐφικτῶν εἰς θεότητος οὐσίαν ἦτοι φύσιν μεταχωρησαί τι δύνασθαι τῶν κτισμάτων· κτίσμα δὲ καὶ ἡ σὰρξ. οὐκοῦν 15 θεῖον μὲν εἶναι φαμέν τὸ σῶμα Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ θεοῦ σῶμά ἐστιν, καὶ ἀρρήτῳ δόξει κατηγλαισμένον, ἄφθαρτον ἅγιον ζωοποιόν· ὅτι δὲ εἰς φύσιν θεότητος μετεβλήθη, οὔτε τῶν πατέρων τις τῶν ἁγίων ἢ πεφρόνηκεν ἢ εἶρηκεν οὔτε ἡμεῖς οὕτω διακείμεθα.

11 Μὴ ἀγνοεῖτω δὲ κάκεῖνο ἢ σὴ δόσιότης ὅτι ὁ τῆς μακαρίας μνήμης ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος ὁ γενόμενος κατὰ καιροὺς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος, κεκινημένων τινῶν κατ' 20

PG 237 ἐκεῖνο καιροῦ, γέγραπεν ἐπιστολὴν πρὸς Ἐπίκτητον ἐπίσκοπον τῆς Κορίνθου πάσης ὀρθο-δοξίας μεστήν· ἐπειδὴ δὲ ἡλέγχετο καὶ ἐξ αὐτῆς Νεστόριος καὶ οἱ τῇ ὀρθῇ πίστει συναγορεύοντες ταύτην ἀναγινώσκοντες ἐξεδυσώπουν τοὺς τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἐθέλοντας, ἀπειρη-κότες πρὸς τοὺς ἐντεῦθεν ἐλέγχους ἐμηχανήσαντό τι πικρὸν καὶ αἰρετικῆς δυσσεβείας ἄξιον.

11—18 Doctr. patr. 5, 3 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον α' ἐπιστολῆς· 'ἴσον γὰρ — διακείμεθα' 14/15 Ephr. ap. Phot. 229 p. 251 b 31 Κυρίλλου ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον πρώτης ἐπιστολῆς· 'οὐ γὰρ — σαρξ' 16—18 Fcyr 47 θεῖον — διακείμεθα

VARWBEFLUZAdAc

1 πλὴν om. Fcyr ἀσθενείας ἔχον AWBUZ ἀσθενείας ἔχων VRFL ἔχων ἀσθενείας E δ. ἔχων et ἔχων δ. Fcyr codd. 2 τῶν τοιούτων τινὸς VUZ δεκτέον ARW 3 αὐτὸν F γὰρ om. V 4 ἐστὶ σῶμα VUZ τουτέστιν τοῦ μονογενοῦς om. B 4/5 θεοπρεπεστάτη τοῦ μονογενοῦς B 5 λέγει L 6 ἀνθρώπινον scripsi ἀνθρώπειον W τὸ ἀνθρώπινον VRBEFLUZ τὸ ἀνθρώπειον A οὐχ ἀμάρτοι UZ 7 εἰ καὶ VARWELUZAd εἰ δὲ καὶ BFAc 8 ὑπάρχον ἴδιον σῶμα F 9 τὴν τῆς θεότητος φύσιν VARWELUZ αὐτὴν τῆς θεότητος φύσιν F τὴν φύσιν τῆς θεότητος B τὸ om. F 10 καταγορεύσομεν scripsi derogabimus Adc καταγορεύομεν VARWFLUZ κατηγοροῦμεν BE γεννητῆς W καὶ ὡς] καὶ ἡ B 10/11 προλαβούσης REL 11 ἑαυτῇ VEL αὐτῇ ARWBFUZ 12 ἐκεῖνο R 13 τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν BEUZ τὴν τῆς σαρκὸς οὐσίαν FAd φύσιν σαρκὸς VARWL *humanam naturam* Ac ante ὥσπερ habent τῷ λέγειν μετακεχωρηκέναι τὴν θεότητα εἰς φύσιν σαρκὸς VAR γὰρ¹ BEFUZAdc δὲ VARWL 13/14 ἐστὶ καὶ ἀναλλοιώτως B καὶ ἀναλλοιώτως A 14 τὴν τῆς θεότητος BF 14/15 φύσιν ἦτοι οὐσίαν B 15 δύνασθαι τι μεταχωρησάαι ARW μεταχωρησαί τι B 16 φαμέν τὸ σῶμα εἶναι ARW τοῦ $\chi\upsilon$ VUZ ἐπεὶ ARWL καὶ¹ om. EAdc δὲ Fcyr σῶμα θῷ E Fcyr 17 θεότητος φύσιν VUZ οὐ μετεβλήθη RL μετεβλήθη οὐ γὰρ μετεβλήθη εἰς τὴν φύσιν τῆς θεότητος ἢ σαρξ Z 17/18 τῶν $\pi\rho\omega\nu$ τῶν ἁγίων BFUZ τῶν ἁγίων $\pi\rho\omega\nu$ V 18 διακείμεθα φρονεῖν W 19 δὲ om. VUZ κάκεῖνο om. F ὅτι om. E ὁ om. R μνή-μης ὁ $\pi\eta\rho$ ἡμῶν EUZ μνήμης $\pi\eta\rho$ ἡμῶν VABFL ἡμῶν μνήμης $\pi\eta\rho$ RW 20 τῆς om. A 21 καιροῦ ζητημάτων BAd ἔγραπεν V τῆς om. L πάση R 22 ἐπεὶ VUZ εὐθέτως B 23 αὐτὰ BAc αὐτοῦ EFLUZ αὐτὰ αὐτῷ VARW *similia*... Nestorio Adc 23/24 ἀπειρηκότες οὖν BF ἀπειρηκότες οἱ αἰρετικοὶ W *impii formidantes* Adc 24 ἐμηχανήσατό R μικρὸν A πονηρὸν V τῆς αἰρετικῆς VUZ

παραφθείραντες γὰρ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰ μὲν ὑφελόντες, τὰ δὲ προσθέντες ἐκδεδώκασιν, ὡς δοκεῖν καὶ τὸν ἀοίδιμον ἐκείνον συνωιδὰ φρονεῖν Νεστορίῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν. ἦν οὖν ἀναγκαῖον ὑπὲρ τοῦ μὴ κάκεισέ τινας παρεφθαρμένην αὐτὴν ἐπιδεικνύειν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀντιγράφων τὸ ἴσον λαβόντας ἀποστεῖλαι τῇ σῇ θεοσεβείᾳ. καὶ γὰρ ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοσεβέστατος ὁ τῆς Ἑμεσηνῶν ἐπίσκοπος Παῦλος ἐλθὼν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 6 κέκίνηκε περὶ τούτου λόγους καὶ εὐρέθη μὲν ἔχων τὸ ἴσον τῆς ἐπιστολῆς, παρεφθαρμένον δὲ καὶ παραποιηθὲν παρὰ τῶν αἰρετικῶν, ὥστε καὶ ἠξίωσεν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀντιγράφων τὸ ἴσον τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκπεμφθῆναι· καὶ δὴ πεπόμφαμεν.

- 12 Ἀκολουθοῦντες δὲ πανταχῇ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὀρθοδοξίαις, κατὰ τῶν Νεστορίου δογμάτων συγγεγράφαμεν βιβλίον, καὶ ἕτερον δὲ διαβεβληκότων τινῶν τῶν κεφαλαίων 10 τὴν δύναμιν, καὶ ταῦτα ἀπέστειλα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ, ἵν' εἴ τινες εἴεν ἕτεροι τῶν ὁμοπίστων τε καὶ ὁμοψύχων ἡμῶν ἀδελφῶν ταῖς τινων φλυαρίαις συνηρπασμένοι καὶ νομίζοντες ὅτι μετέγνωμεν ἐπὶ τοῖς κατὰ Νεστορίου λεχθεῖσιν, ἐλεγχθεῖεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μάθωσιν ὅτι καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐπετιμήσαμεν ὡς πεπλανημένῳ καὶ νῦν οὐδὲν ἥττον ἐγκείμεθα πανταχοῦ μαχόμενοι ταῖς αὐτοῦ δυσφημίαις. ἡ δὲ σὴ τελειότης τὰ ἔτι μείζω νοεῖν 15 ναμένη καὶ ἡμᾶς ὠφελήσει καὶ γράφουσα καὶ προσευχομένη.

172 = A 136. Latinae versiones extant duae, altera in Collectione Casinensi 306, altera Dionysii exigui in Sichardiana 9

Ἔτερον ὑπομνηστικὸν ἀντιγραφὲν πρὸς τὰς πεύσεις ἡμῶν παρὰ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν PG 77, 237 [ep. 46]
Σούκενσον

- 1 Ἐμφανῇ μὲν ἑαυτὴν καθίστησιν ἡ ἀλήθεια τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν, κρύπτεται δὲ οἶμαι 21 καὶ πειράται λανθάνειν τὰς τῶν πολυπλόκων ἐννοίας· οὐ γὰρ ἀξίους ἑαυτοὺς ἀποφαίνουσιν τοῦ λαμπροῦς ὁμασιν κατιδεῖν αὐτήν. καὶ οἱ μὲν τῆς ἀμωμότητος πίστεως ἔρασταί

19 Fcyt 48 ἐκ τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκενσον δευτέρου ὑπομνηστικοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἐμφανῇ — ἀγαπῶσιν αὐτήν

VAR, W [usque ad 16], BEFLUZΛΔΛc

1 μὲν αὐτῆς FLΔ οὕτως αὐτὴν ἐκδεδώκασιν F 2 τῷ νεστορίῳ φρονεῖν VUZ τέ
καὶ B 3 οὖν om. U παρεφθαρμένον αὐτόν V ἐπιδεικνύειν VARWL 4 παρ' ἡμῖν]
αὐτῶν ARW 4 καὶ γὰρ καὶ E 5 καὶ θεοσεβέστατος om. ARWEΛΔ δ om. WBF τῆς
ἐμεσηνῶν [ἐμισηνῶν AL] ἐπίσκοπος [ἐπισκοπῆς WZ] παῦλος VARWELUZ ἐπίσκοπος παῦλος ὁ τῆς
ἐμεσηνῶν [ἐμισηνῶν F] BF 6 λόγους BEFLZΛc λόγον VARWUΛΔ κατεφθαρμένον L
7 ὑπὸ F ἐκ VBEFUZ παρὰ ARWL παρ'] ἐν ARW 8 τὸ ἴσον — ἐκπεμφθῆναι [πεμ-
φθῆναι E] VARWELUZ πεμφθῆναι τὸ ἴσον τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν [ἀντιοχέων F] BF καὶ δὴ
καὶ VARWLU πέπομφα F 9 πανταχοῦ L πατέρων om. UZ πρῶν ἡμῶν L δό-
ξαις BFΛc 10 συγγεγράφηκα F ἐτέρων FLc δὲ om. F 10/11 τὴν τῶν κεφαλαίων L
κεφαλαίων τὴν ZΛc 11 ἀπεστείλαμεν L 12 τε om. Z ἡμῶν ARWEΛΔc ἡμῖν VBFUZ
τῶν τινῶν Z συνηρπαγμένοι F 13 νεστορίον EZ λεχθεῖσιν om. EUZ *gessimus* ΔΔ *scripsimus* Λc
ἐλεγχθεῖεν om. FLc εἰδῶσιν B καὶ om. FLc 14 καὶ καλῶς καὶ ARW 15 τὰ ἔτι μείζω
om. F 16 ὠφελῆσαι F

19/20 Ἔτερον — σούκενσον E Ἔτερον — παρὰ τοῦ αὐτοῦ [παρ' αὐτοῦ VU] VLU Ἀντίγραφον
πρὸς τὰς πεύσεις ἡμῶν παρὰ τοῦ αὐτοῦ κυρίλλου πρὸς τὸν αὐτὸν σούκενσον [ἐπισκόπου ἀλεξανδρείας
πρὸς σούκενσον R] AR τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον σούκενσον περὶ τῶν δύο φύ-
σεων B τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σούκενσον ἐπιστολὴ δευτέρα F τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ δευτέρα πρὸς
σούκενσον: — ἕτερον ὑπομνηστικὸν ἀντιγραφὲν πρὸς τὰς πεύσεις ἡμῶν παρ' αὐτοῦ Z 21 ροβ V
ἑαυτὴν καθίστησιν BFL καθίστησιν ἑαυτὴν VARUZ Fcyt καθίστησιν E κέκρυπται A 22 ἀξίους
δντας BF 23 τοῦ] τοῖς V

Sap. Sal. 1, 1 Ζητούσι τὸν κύριον ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ, καθὰ γέγραπται· οἱ δὲ καμπύλας τροχιάς ἐρχόμενοι
 Ps. 100, 3 καὶ καρδίαν ἔχοντες σκαμβὴν κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς εἰρημένον διεστραμμένων ἐννοιῶν πολυ-
 πλόκους ἑαυτοῖς συναγείρουσιν ἀφορμάς, ἵνα διαστρέψωσιν τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας
 PG 240 καὶ τὰς τῶν ἀπλουστέρων παρακομίσωσι ψυχὰς εἰς τὸ χρήναι φρονεῖν ἢ μὴ θέμεις. καὶ
 ταῦτα φημί τοῖς παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ὑπομνηστικοῖς ἐντυχῶν, εἴτα τινὰ εὐρῶν ἐν αὐ- 5
 1 Tim. 6, 20 τοῖς οὐκ ἀσφαλῶς προτεινόμενα παρὰ τῶν οὐκ οἶδ' ὅπως ἡγαπηκότων τῆς ψευδωνύμου
 γνώσεως τὴν διαστροφήν. ἦσαν δὲ ταῦτα

2 Εἰ ἐκ δύο, φησὶν, συνηνέχθη φύσεων ὁ Ἐμμανουήλ, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μία φύσις
 νοεῖται τοῦ λόγου σεσαρκωμένη, ἔψεται πάντως τὸ χρήναι λέγειν αὐτὸν παθεῖν εἰς
 ἰδίαν φύσιν. 10

Οἱ μακάριοι πατέρες οἱ τὸ σεπτὸν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἡμῖν ὀρισάμενοι σύμβολον αὐ-
 τὸν ἔφασαν τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸν μονογενῆ τὸν δι' οὗ
 τὰ πάντα, σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ οὐ δήπου φαμέν ἀγνοῆσαι τοὺς ἀγίους ἐκεί-
 νους ὅτι τὸ ἐνωθὲν τῷ λόγῳ σῶμα ἐψύχωτο ψυχῇ νοερά, ὥστε εἴ τις σαρκωθῆναι λέγοι
 τὸν λόγον, οὐ δίχα ψυχῆς νοερᾶς ὁμολογεῖ τὴν σάρκα τὴν ἐνωθεῖσαν αὐτῷ. οὕτως 15
 γάρ, ὡς γε οἶμαι, μᾶλλον δὲ ὡς ἔστι τεθαρρηκότως εἰπεῖν, καὶ ὁ πάνσοφος εὐαγγελιστῆς
 Ioh. 1, 14 Ἰωάννης τὸν λόγον ἔφη γενέσθαι σάρκα, οὐχ ὡς ἀψύχῳ σαρκὶ ἐνωθέντα, μὴ γένοιτο, ἀλλ'
 οὐδὲ ὡς τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν ὑπομείναντα. μεμένηκε γὰρ ὅπερ ἦν, τουτέστι φύσει θεός,
 προσλαβὼν δὲ καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπος ἥτοι γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα,
 πάλιν εἰς μεμένηκεν υἱός, πλὴν οὐκ ἄσαρκος καθὰ καὶ πάλαι ἥτοι πρὸ τῶν τῆς ἐνανθρω- 20
 πήσεως καιρῶν, ἀμφιεσάμενος δὲ ὥσπερ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ἔστιν
 ὁμοούσιον τῷ ἐκ θεοῦ πατρός φύντι λόγῳ τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ σῶμα καὶ ψυχῆς ἐνούσης
 αὐτῷ νοερᾶς, ἀλλ' οὖν ὁ μὲν νοὺς φαντάζεται τὸ ἑτεροφυῆς τῶν ἐνωθέντων, ἓνα γε μὴν
 ὁμολογοῦμεν υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον ὡς γεγονότος σαρκὸς τοῦ λόγου· τὸ δὲ σαρκὸς
 ὅταν εἴπωμεν, ἀνθρώπου φαμέν. ποία τοίνυν ἀνάγκη παθεῖν αὐτὸν εἰς ἰδίαν φύσιν, εἰ 25
 λέγοιτο μετὰ τὴν ἔνωσιν μία φύσις υἱοῦ σεσαρκωμένη; εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἦν ἐν τοῖς λό-
 γοις τῆς οἰκονομίας τὸ πεφυκὸς ὑπομένειν τὸ πάθος, ὀρθῶς ἂν ἔφασαν ὅτι μὴ ὄντος τοῦ
 πεφυκότος πάσχειν πᾶσά πως ἀνάγκη τῇ τοῦ λόγου φύσει συμβαίνειν τὸ πάθος· εἰ δὲ

11—15 F^{cyt} 48 οἱ μακάριοι — αὐτῷ 16—18 F^{cyt} 49 ὁ πάνσοφος — θεός 25/26 flor. R 1 3
 ποία — σεσαρκωμένη = Timoth. arm. p. 178

VARBEFLUZAdAe

1 Ζητούσι ARBFLA^c αἰτούσι VEUZAd καθὼς V 2 καὶ om. B 3 ἑαυτοὺς E συνεγεί-
 ρουσιν EZ διαστρέψωσι F 4 παρακομίζωσι ABL παρακομίζουσι R εἰς γε F 5 φησι F ἐντυχῶν
 ὑπομνηστικοῖς VLUZ 8 φησὶν συνηνέχθη φύσεων ARE φησὶ συνήφθη φύσεων F φύσεων συνηνέχθη
 φησὶν VUZ φύσεων φησὶ συνηνέχθη B φησὶ φύσεων συνηνέχθη L 9 νοεῖται om. FL^c τοῦ om. E
 σεσαρκωμένου E παθεῖν αὐτὸν λέγειν V λέγειν παθεῖν αὐτὸν UZ 11 μακάριοι] μακάριοι καὶ
 ἄγιοι L ὀρθῆς om. VUZ ἡμῖν om. VLUZ 11/12 αὐτοὶ αὐτὸν B 12 ἔφασκον V
 τοῦ θῷ R μονογενεῖ BF^{com} 13 τε καὶ RBF οὐ δὴ πω Z οὐπω EF^{cyt} δ οὐπω Ae οὐτι που F
 13/14 τοὺς ἀγίους ἐκείνους ἀγνοῆσαι U 14 ἐνωθέν τῷ λόγῳ τὸ ARL ἐμψύχωτο Z λέγοι
 ARBFLAd λέγει VELUZAcF^{cyt} 15 οὐχὶ E 16 γὰρ] γὰρ καὶ Z δὲ ὡς ἔστι om. F δ ὁ L
 17 ἔφη τὸν λόγον γεγενῆσθαι F σάρκα γενέσθαι F^{cyt} ἀψύχως ἀψύχῳ F 18 οὐδ' ὡς VZ
 οὐδὲ F τουτέστι om. L φύσει om. VF^{cyt} 19 ἥτοι om. E γεγενῆσθαι L
 20 πρῶτον [πρὸ τοῦ F^{com}] τῆς ἐνανθρωπήσεως καιρὸν [καιροῦ F^{com}] F 20/21 καιρῶν τῆς ἐναν-
 θρωπήσεως B 21 ἀμφιεσάμενος BEF ἀμφιασάμενος VARLUZ 22 ἐκ — φύντι om. FL^c
 23 ἀλλ' — νοὺς VBEUZ ἀλλ' ὁ νοὺς μὲν ARL καὶ ὁ νοὺς F 24 καὶ Χριστὸν om. B ὡς]
 ἢ B 25 ἀνάγκη — φύσιν BFL flor. Tim. παθεῖν αὐτὸν ἀνάγκη εἰς ἰδίαν φύσιν VEUZ παθεῖν
 αὐτὸν [αὐτὸν παθεῖν A] εἰς ἰδίαν φύσιν ἀνάγκη AR 27 τῆς οἰκονομίας om. V ὀρθῶς] ὁ θῷ F
 ἔφησαν VAREUZ

ἐν τῷ σεσαρκωμένην εἰπεῖν σύμπας ὁ λόγος τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας εἰσφέρεται (ἐσαρκώθη γὰρ οὐχ ἑτέρως, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβανόμενος καὶ ὁμοιωθεὶς κατὰ Hebr. 2, 16. πάντα τοῖς ἀδελφοῖς καὶ μορφήν δούλου λαβών), εἰκῆι πεφλυαρήκασιν οἱ λέγοντες ἀκολου- 17 Phil. 2, 7 θεῖν τὸ χρῆναι πάντως αὐτὸν εἰς ἰδίαν ὑπομεῖναι φύσιν, ὑποκειμένης τῆς σαρκὸς, περὶ ἣν ἂν εἰκότως συμβῆναι τὸ παθεῖν νοοῖτο ἀπαθoὺς ὄντος τοῦ λόγου. ἀλλ' οὐκ ἔξω διὰ 5 τοῦτο τίθεμεν αὐτὸν τοῦ λέγεσθαι παθεῖν· ὥσπερ γὰρ ἴδιον αὐτοῦ γέγονεν τὸ σῶμα, οὕτω καὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος δίχα μόνης ἁμαρτίας λέγοιτο ἂν οὐδὲν ἦττον αὐτοῦ κατ' οἱ- Hebr. 4, 15 κείωσιν οἰκονομικήν.

8 Εἰ μία φύσις, φησί, τοῦ λόγου σεσαρκωμένη, πᾶσά πως ἀνάγκη φυρμόν γενέσθαι PG 241 καὶ σύγκρασιν, μειουμένης ὥσπερ καὶ ὑποκλεπτομένης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν αὐτῷ. 10

Ἦγνόησαν πάλιν οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες ὅτι κατὰ ἀλήθειάν ἐστι μία φύσις τοῦ λόγου σεσαρκωμένη. εἰ γὰρ εἷς ἐστὶν υἱὸς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος ἀπορρήτως γεννηθεὶς, εἴτα κατὰ πρόσληψιν σαρκὸς οὐκ ἀψύχου μᾶλλον, ἀλλ' ἐψυχωμένης νοερῶς προῆλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, οὐκ εἰς δύο μερισθῆσεται διὰ τοῦτο πρόσωπα καὶ υἱούς, ἀλλὰ μεμένηκεν εἷς, πλὴν οὐκ ἄσαρκος οὐδὲ ἔξω σώματος, ἀλλ' ἴδιον 15 ἔχων αὐτὸ καθ' ἑνωσιν ἀδιάσπαστον. ὁ δὲ τοῦτο λέγων οὐ φυρμόν, οὐ σύγχυσιν, οὐχ ἑτερόν τι τῶν τοιούτων πάντῃ τε καὶ πάντως δηλοῖ οὔτε μὴν ὡς ἐξ ἀναγκαίου λόγου τοῦτο ἀκολουθήσει, πόθεν; εἰ γὰρ καὶ εἷς λέγοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ σεσαρκωμένος καὶ ἐνανθρωπήσας, οὐ πέφυρται διὰ τοῦτο κατὰ τὸ ἐκείνοις δοκοῦν οὔτε μὴν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν μεταπεφοίτηκεν ἢ τοῦ λόγου φύσις, ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῆς 20 σαρκὸς εἰς τὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ιδιότητι τῇ κατὰ φύσιν ἐκατέρου μένοντός τε καὶ νοου-

3—8 flor. R I 4 = Tim. arm. p. 178 εἰκῆι — οἰκονομικήν 11—p. 160, 2 flor. R I 17 = Timoth arm. p. 179 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπίσκοπον Διοκαισαρείας ἐπιστολῆς β' ἡγνόησαν — σεσαρκωμένη 12—16 cf. Eulog. ap. Phot. 230 p. 281 a 38 14/15 Doctr. patr. 24, 12 p. 172, 6 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς· 'καὶ οὐκ εἰς δύο — μεμένηκεν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς κύριος Ἰησοῦς Χριστός'. 18—p. 160, 1 Fcyr 50 εἰ γὰρ καὶ — λόγον 18—21 Ephraim. ap. Phot. 229 p. 263 b 3 ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον δευτέρῃ ἐπιστολῇ· 'εἰ γὰρ καὶ — νοουμένου' 18—p. 160, 2 Doctr. patr. 24, 12 p. 171, 7 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον β' ἐπιστολῆς· 'εἰ γὰρ καὶ — σεσαρκωμένην' 18—p. 160, 1 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 133] ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον δευτέρας ἐπιστολῆς· 'εἰ γὰρ καὶ — ἀποδοθέντα λόγον' 19—p. 160, 2 Ephraim. l. c. p. 250 b 16 'οὐ πέφυρται — σεσαρκωμένην' 20. 21 flor. R II 4 οὔτε μὴν — νοουμένου 21—p. 160, 3 Leont. c. Monoph. l. c. 143 Κυρίλλου ἐκ τῶν πρὸς τὰς ἀπορίας ὑπαντήσεων· ἐν ιδιότητι — λέγεται'

VARBEFLUZAΔΛc

1 σεσαρκωμένον BEΛd 2 ἐπιλαβόμενος VBUZ 3 εἰκῆ καὶ VZ εἰ καὶ E 4 αὐτὸν — φύσιν BE flor. Tim. αὐτὸν εἰς ἰδίαν φύσιν ὑπομεῖναι VFUZ παθεῖν αὐτὸν εἰς ἰδίαν φύσιν ARL ὑποκειμένης γὰρ V ὑποκλεπτομένης ὑποκειμένης F 5 εἰκότως ἂν VUZ 6 τίθεμεν ARBEFLUZAΔ flor. Tim. λέγομεν V *asserimus* Λd αὐτὸν τοῦ] αὐτοῦ τὸ ARL λέγεσθαι om. F flor. Tim. 7 τὰ om. F λέγοιντο E αὐτοῦ om. F flor. Tim. 9 εἰ EFLΔc ἀλλ' ἐροῦσιν οἱ δι' ἐναντίας εἰ VARBLUZ ὡς ἐξ ἀντιθέσεως τῶν λεγόντων δύο φύσεις μετὰ τὴν ἑνωσιν: — Fmg φύσις BEFLΔc φύσις ἦν VARLUZ φησὶ VEUZ *aiunt* Λd *inquiunt* Λc om. ARBFL ἀνάγκη EΛd ἀνάγκη λέγειν VARBEFLUZAΔ 9/10 καὶ σύγκρασιν γενέσθαι L 10 καὶ om. L τῆς ἀνθρωπίνης ARBELAΔ τῆς τοῦ ἀνoυ VUZ om. F *nostra* Λc *substantia* Λd 11 ἡγνόησαν δὲ πάλιν U παντάπασιν ἡγνόησαν B 12 ἀληθῶς B ὁ om. ARB flor. 13 λόγος ὁ VUZ μᾶλλον om. VUZ 13/14 ἐμψυχωμένης Z 14 μερισθῆσεται] χωρισθῆσεται B 14/15 πρόσωπα διὰ τοῦτο L 16 αὐτῷ RF 16/17 οὐχ — δηλοῖ om. Z 17 οὔτε] οὐ B τοῦ λόγου VUZ 18 ἐξακολουθήσει L μονογενὴς Fcor 18/19 υἱὸς τοῦ θεοῦ] τοῦ θεοῦ υἱὸς Fcyr τοῦ θo λόγος L 20 μὴν — οὐδέ] γὰρ [= Λd] τοῦ λόγου φύσις μετακεχώρηκεν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν οὐδέ Fcyr τὴν σαρκὸς φύσιν U τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς B φύσις VARBELZAΔ Fcyr flor. II Ephr. p. 263 b 7 *substantia* Λd om. FU flor. I Tim. Ephr. p. 250 b 18 Leont. Doctr. 21 αὐτοῦ τοῦ λόγου Fcyr τῇ om. L Ephr. p. 250 b 19 τε om. ARF flor. II

μένου κατά γε τὸν ἀρτίως ἡμῖν ἀποδοθέντα λόγον ἀρρήτως καὶ ἀφράστως ἐνωθεὶς μίαν ἡμῖν ἔδειξεν υἱοῦ φύσιν, πλήν, ὡς ἔφην, σεσαρκωμένην. οὐ γὰρ ἐπὶ μόνων τῶν ἀπλῶν κατὰ τὴν φύσιν τὸ ἐν ἀληθῶς λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ σύνθεσιν συνηγμένων, ὁποῖόν τι χρῆμά ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. ἑτεροειδῆ μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλλήλοις οὐχ ὁμοούσια· ἐνωθέντα γε μὴν μίαν ἀνθρώπου φύσιν ἀπετέλεσαν, καὶ 5 τοῖς τῆς συνθέσεως λόγοις ἐνυπάρχει τὸ διάφορον κατὰ φύσιν τῶν εἰς ἐνότητα συγκεκομισμένων. περιττολογοῦσι τοίνυν οἱ λέγοντες ὡς εἶπερ εἴη μία φύσις τοῦ λόγου σεσαρκωμένη, πάντῃ τε καὶ πάντως ἔποιτο ἂν τὸ φυρμὸν γενέσθαι καὶ σύγκρασιν, ὡς μειομένης καὶ ὑποκλεπτομένης τῆς ἀνθρώπου φύσεως. οὔτε γὰρ μεμείωται οὔτε καθάφασιν, ὑποκλέπεται· ἀρκεῖ γὰρ πρὸς δῆλωσιν τὴν τελειοτάτην τοῦ ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, 10 τὸ λέγειν ὅτι σεσάρκωται. εἰ μὲν γὰρ τοῦτο σεσίγηται παρ' ἡμῶν, ἔσχεν ἂν τινα χώραν αὐτοῖς ἢ συκοφαντία· ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαίως προσεπενήνεκται τὸ ὅτι σεσάρκωται, ποῦ τῆς μειώσεως ἦτοι κλοπῆς ὁ τρόπος;

4 Εἰ τέλειος, φησὶν, θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς νοούμενος καὶ ὁμοούσιος μὲν τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα ὁμοούσιος ἡμῖν, ποῦ τὸ τέλειον, 15 εἰ μηκέτι ὑφέστηκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις; ποῦ δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιος ἡμῖν, εἰ μηκέτι ἔστηκεν ἡ οὐσία, ὅπερ ἐστὶν ἡ φύσις, ἡμῶν;

PG 244 Ἀρκεῖ καὶ τούτοις εἰς διασάφησιν ἡ ἐπὶ τῷ προτεταγμένῳ κεφαλαίῳ λύσις ἢ γοῦν ἀπολογία. εἰ μὲν γὰρ μίαν εἰπόντες τὴν φύσιν τοῦ λόγου σεσιγήκαμεν οὐκ ἐπενεγκόντες τὸ σεσαρκωμένην, ἀλλ' οἶον ἔξω θέντες τὴν οἰκονομίαν, ἣν αὐτοῖς τάχα πού καὶ οὐκ ἀπί- 20 θανος ὁ λόγος προσποιούμενοις ἐρωτᾷ ποῦ τὸ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι ἢ πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δῆλωσις εἰσκεκόμισται διὰ τοῦ λέγειν σεσαρκωμένην, παυσάσθωσαν καλαμίνην ῥάβδον ἑαυτοῖς ὑποστήσαντες. τοῦ γὰρ ἐκβάλλοντος τὴν οἰκονομίαν καὶ ἀρνούμενου τὴν σάρκωσιν ἦν τὸ ἐγκαλεῖσθαι δικαίως, ἀφαιρουμένου τὸν υἱὸν τῆς τελείας ἀνθρωπότητος· εἰ δέ, ὡς 25

5—7 Ephraim. ap. Phot. 229 p. 250^b 14 'καὶ — συγκεκομισμένων' 7—13 Timotheus arm. p. 161 9/10 Ephraim l. c. p. 250^b 12 'οὔτε μεμείωται — ὑποκλέπεται' 14—24 Timotheus in Anecd. syr. ed. Land 3, 159 19—p. 161, 8 Iustinian. PG 86 p. 1001 ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκενσον ἐπιστολῇ . . . 'εἰ μὲν γὰρ — πέπονθε σὰρξ' 19—24 Fcyr 51 Eulog. ap. Phot. 230 p. 281^a 11 et Doctr. patr. 2, 20 [= floril. cod. Paris. 1115 f. 251^r] 'εἰ μὲν γὰρ — ὑποστήσαντες' 19—23 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 126] ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ . . . 'εἰ μὲν γὰρ — παυσάσθωσαν' 22/23 Ephraim. ap. Phot. 229 p. 250^b 9 'ἡ ἐν — σεσαρκωμένην' 25—p. 161, 3 Ephraim. l. c. p. 258^b 29 ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ . . . 'εἰ δέ ὡς — ἐν ἀνθρωπότητι'

VARBEFLUZAdΛc

1 γε om. Flor. ἀρρήτως καὶ ἀφράστως ἐνωθεὶς [καὶ ἐνωθεὶς E] VARBEUZAd Leont. ἡ ἀρρητος καὶ ἀφραστος ἐνωσις FLc flor. Tim. Ephr. Doctr. om. L 1/2 ἔδειξε μίαν ἡμῖν L 3 τὴν om. VA ἐν om. Z ἀληθὲς V συνηγμένων Fcor 4 ὁ ἐκ VLUZAd ἐκ ARBEF 5 φύσιν ἀνὸς F ἀπετέλεσε B 6 ἐνυπάρχει FL τὴν φύσιν VUZ 7 ὡς εἶπερ] ὡς περ L 7/8 εἴη ABEL Tim. post σεσαρκωμένη coll. V εἰ ἢ L ἢ FZ εἰ R om. U 7 τοῦ λόγου φύσις AREL 8 ἂν τῷ [ex corr.] φυρμὸν Z ἂν φυρμὸν ARL ἀναφυρμὸν F καὶ²] ἢ AR 9/10 καθά φησιν VFZ Ephr. om. L 10 ὑποκλέπεται VARFLUZAd ὑποκλέπεται BE Ephr. τὴν om. L τελεωτάτην ARL τελειωτάτην V 11 σεσίγηται FL σεσίγητο VARBUZ εἰσιγήθη E εἶχεν AR 12 χρόαν Ad προεπενήνεκται L τὸ ὅτι σεσάρκωται om. FLc Tim. 13 ἦτοι VARELU ἢ τῆς BFZ τρόπος VARBEFLUZAd Tim. τόπος Λc 14 ἐξαντιθέσεως Fmg θεὸς ELAd θεὸς ὁ χσ VARBFLUZAd Tim. 15 τὴν ἀνθρωπότητα δὲ AR 16 ὁμοούσιος EFCorAd ὁμοούσιον VARBFLUZAd ἡμῖν om. Z ἔστηκεν EFLAd ὑφέστηκεν VARBLUZ 18 κεφαλαίῳ λύσις] κεφαλαίῳς E 19 τὴν VELUZ Iust. om. ARBF Fcyr Ephr. Par. Leont. λόγου] λόγου σεσαρκωμένην B ἀπενεγκόντες Fcyr 20 τὸ om. F τιθέντες FEphr. Doctr. Leont. ἦν ἂν BU 20/21 οὐκ — ποῦ om. Z 21 τὸ om. L 22 ὅμως L 23 κεκόμισται E 24 ἐκβάλλοντος B ἐκβαλόντος L, corr. B 25 καλεῖσθαι L δικαίως] καὶ ὡς B δέ] δὲ καὶ VUZ

ἔφην, ἐν τῷ σεσαρκῶσθαι λέγειν αὐτὸν σαφὴς ἐστίν καὶ ἀναμφίβολος ὁμολογία τοῦ ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲν ἔτι κωλύει νοεῖν ὡς εἰς ὑπάρχων καὶ μόνος υἱὸς ὁ Χριστός ὁ αὐτὸς θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἐν θεότητι τέλειος, οὕτως καὶ ἐν ἀνθρωπότητι ὀρθότατα δὲ καὶ πάνυ συνετῶς ἢ σὴ τελειότης τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐκτίθεται λόγον, οὐκ αὐτὸν τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱόν, καθὼ νοεῖται καὶ ἔστι θεός, παθεῖν εἰς ἰδίαν 5 φύσιν [τὰ σώματος] ἰσχυριζομένη, παθεῖν δὲ μᾶλλον τῇ χοικῇ φύσει ἔδει γὰρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρω σῶζεσθαι τῷ ἐνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱῷ, καὶ τὸ μὴ πάσχειν θεικῶς καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως· ἢ αὐτοῦ γὰρ πέπονθε σὰρξ. ἀλλ' οἶονται πάλιν ἐκεῖνοι τὴν καλουμένην παρ' αὐτοῖς θεοπάθειαν ἡμᾶς εἰσφέρειν διὰ τούτου καὶ οὐκ ἐννοοῦσιν τὴν οἰκονομίαν, κακουργότατα δὲ πειρῶνται μεθιστᾶν εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς τὸ πάθος, εὐσέβειαν 10 ἐπιζήμιον ἀσυνέτως ἐπιτηδεύοντες, ἵνα μὴ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ὁμολογῇται σωτὴρ ὡς τοῦ ἰδίου ὑπὲρ ἡμῶν αἷμα δούς, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ἄνθρωπος ἰδικῶς καὶ καθ' ἑαυτὸν νοούμενος Ἰησοῦς τοῦτο λέγεται κατορθῶσαι. κατασεῖει δὲ τὸ οὕτω φρονεῖν ἅπαντα τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸν λόγον καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν μυστήριον εἰς δύναμιν ἀνθρωπολατρίας περιστήσιν οὐκ ἀσυμφανῶς καὶ οὐκ ἐννοοῦσιν ὅτι τὸν ἐξ Ἰουδαίων κατὰ σάρκα, τουτέστι 15 τὸν ἐκ σπέρματος Ἰεσσαὶ καὶ Δαυὶδ Χριστὸν καὶ κύριον τῆς δόξης καὶ θεὸν εὐλογητὸν εἰς 1 Cor 2, 8 τοὺς αἰῶνας καὶ ἐπὶ πάντας ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος, ἴδιον ἀποφήνας τὸ σῶμα τοῦ Rom 9, 5 λόγου τὸ τῷ ζύλῳ προσηλωθὲν καὶ αὐτῷ τὸν σταυρὸν διὰ τοῦτο προσνέμων.

5 Μανθάνω δὲ ὅτι καὶ ἕτερόν τι πρὸς τούτοις ἐστὶ τὸ ζητούμενον. ὁ γάρτοι λέγων σαρκὶ παθεῖν γυμνῇ τὸν κύριον ἄλογον καὶ ἀκούσιον ποιεῖ τὸ πάθος· ἂν δέ τις εἴπη μετὰ 20 ψυχῆς νοεράς παθεῖν αὐτόν, ἵνα ἦι τὸ πάθος ἐκούσιον, οὐδὲν κωλύει λέγειν τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος αὐτὸν παθεῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, πῶς οὐ τὰς δύο φύσεις ὑφειστάναι δώσομεν μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀδιαιρέτως; ὥστε εἴ τις λέγει Χριστοῦ οὖν παθόντος 1 Petr 4, 1 ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, οὐδὲν ἕτερον λέγει πλην ὅτι Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν τῇ ἡμετέροι φύσει.

25

Μάχεται πάλιν οὐδὲν ἥττον τὸ πρόβλημα τοῖς μίαν εἶναι λέγουσιν τὴν τοῦ υἱοῦ φύσιν PG 245

3 Ephraim 1 c. p 250^a 42 ὥσπερ — ἀνθρωπότητι 4—8 Feyer 52 Doctr patr. 2, 21
[= floril. cod. Paris 1115 f. 251^r] ὀρθότατα — πέπονθε σὰρξ 4—6 Doctr patr 2, 36 [ex
Seuero] ὀρθότατα — χοικῇ φύσει 5—8 flor. R II 5 οὐκ αὐτόν — σὰρξ 5/6 Ephr 1 c
p 250^b 1 ὁὐκ αὐτόν — χοικῇ φύσει 6—8 Ephr 1 c p 250^b 4 δέ — σαρξ 26—p 162, 2
Latine extant in Coll cum Seuarianis t IIII 2 p 178, 24 26—p 162, 1 Doctr patr. p 51, 10
Leont. c Monoph. [Mai, scriptt uett 7, 140]

VARBEFLUZAdAc

1 λέγειν σεσαρκῶσθαι B ὁμολογία RELUZ Ephr Iust *confessionis* Ad ἡ ὁμολογία VAB ἀπο-
λογία FAc 2 κωλύει BE 2/3 ὁ αὐτὸς ARBFAC Ephr Iust αὐτὸς VELUZAd 3 ἐστὶ θς F
4 πανσυνέτως E πάνυ συνετώτατα Feyer ἐκτίθεται VARBELUZAc Par Doctr ἐκτέθηται F ἐκτέθεικε
Iust *exprouit* Ad 5 μονογενῆ Fconp τοῦ θς υἱόν VAREFLUZ flor. Ephr Doctr 2, 36 υἱόν τοῦ θς
B Iust Par 6 φύσιν EAd Par φύσιν τα σώματος VARBFLUZAc flor R Feyer Ephr Iust Doctr 2, 36
πάσχειν Feyer ἔδει VEUZAd flor. R δεῖ ARBFAC Ephr Iust Par 7 καὶ¹ om Feyer 8 οἶ-
ονται] οἶοντο τέ Z 9 αὐτοῦ U εἰσφέρειν ἡμᾶς B τοῦτο R 12 αἷμα δους
ὑπὲρ ἡμῶν B τὸ αἷμα F 13 ἰς EAd υἱὸς VARBFLUZAc λέγεται F δέ] γὰρ B
τῷ L 14 δύναμιν ἀνθρωπολατρίας [ἀνθρωπολατρία VABEU] VARBELUZ ἀνθρωπολατρίαν FAdc
15 περιστήσουσιν UZ παραστήσουσιν V ἀσυμφωνῶς R ἰουδα U 16 σπέρματος]
σπέρματος ἀβραάμ καὶ V 17 καὶ om FAd παῦλος ἔφη E το σῶμα om B 18 τῷ
om U τὸν om ARL 19 ὃ] οὐ R 20 τὸν κν γυμνῇ E ποιεῖται VUZ εἴπη
τίς U 22 εἰ — οὐ] ἀλλ' οἱ τοῦτο μὴ γινόντες φασὶ πῶς οὖν B δέ] δὲ καὶ V δυο
om F 23 λέγει U λέγει BF 24 σαρκί — ἡμῶν om VL ἐρεῖ F χυ BEAd
χυ οὖν ARUZAc χυ θς F ὑπὲρ ἡμῶν om U 26 τὸ πρόβλημα οὐδὲν ἥττον VUZ τὴν
om VUZ υἱοῦ] θς L λόγου Leont

σεσαρκωμένην, καὶ οἷον εἰκαῖον ἀποφαίνειν θέλοντες αὐτό, φιλονεικοῦσι πανταχοῦ δύο φύσεις ὑφεστῶσας ἀποφαίνειν. ἀλλ' ἡγνόησαν ὅτι ὅσα μὴ κατὰ μόνην τὴν θεωρίαν διαιρεῖσθαι φιλεῖ, ταῦτα πάντως καὶ εἰς ἑτερότητα τὴν ἀνὰ μέρος ὁλοτρόπως καὶ ἰδικὴν ἀποφοιτήσκειν ἂν ἀλλήλων. ἔστω δὲ ἡμῖν εἰς παράδειγμα πάλιν ὁ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. δύο μὲν γὰρ καὶ ἐπ' αὐτοῦ νοοῦμεν τὰς φύσεις, μίαν μὲν τῆς ψυχῆς, ἑτέραν δὲ τοῦ σώματος· ἀλλ' ἐν ψιλαῖς διελόντες ἐννοίαις καὶ ὡς ἐν ἰσχυαῖς θεωρίαις ἦτοι νοῦ φαντασίαις τὴν διαφορὰν δεξάμενοι οὐκ ἀνὰ μέρος τίθεμεν τὰς φύσεις οὔτε μὴν διαμπᾶξ διατομῆς δύναμιν ἐφίεμεν αὐταῖς, ἀλλ' ἐνὸς εἶναι νοοῦμεν, ὥστε τὰς δύο μηκέτι μὲν εἶναι δύο, δι' ἀμφοῖν δὲ τὸ ἐν ἀποτελεῖσθαι ζῶιον. οὐκοῦν κἂν εἰ λέγοιεν ἀνθρωπότητος φύσιν καὶ θεότητος ἐπὶ τοῦ Ἑμμανουήλ, ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότης γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου καὶ εἰς υἱὸς 10

1 Petr. 4, 1 νοεῖται σὺν αὐτῇ. τῆς γε μὴν θεοπνεύστου γραφῆς σαρκὶ παθεῖν αὐτὸν λεγούσης, ἄμεινον καὶ ἡμᾶς οὕτως λέγειν ἢ γοῦν τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα, εἰ μὴ δυστρόπως λέγοιτο καὶ τοῦτο πρὸς τινων, ἀδικήσκειν ἂν οὐδὲν τὸν τοῦ μυστηρίου λόγον. τί γὰρ ἐστὶν ἀνθρωπότητος φύσις ἕτερον πλὴν ὅτι σὰρξ ἐψυχωμένη νοερώς; καὶ πεπονθέναι φαμέν σαρκὶ τὸν κύριον. περιεργότατα τοῖνυν φασὶν τὸ τῇ φύσει τῆς 15 ἀνθρωπότητος αὐτὸν παθεῖν οἷον ἀποδιστάντες αὐτὴν τοῦ λόγου καὶ ἔξω τιθέντες ἰδικῶς, ἵνα δύο νοῶνται καὶ οὐχ εἰς ἔτι σεσαρκωμένος καὶ ἐνανθρωπήσας ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ λόγος. τὸ δὲ ἀδιαίρετως προστεθὲν δοκεῖ μὲν πως παρ' ἡμῖν ὀρθῆς εἶναι δόξης σημαντικόν, αὐτοὶ δὲ οὐχ οὕτως νοοῦσιν. τὸ γὰρ ἀδιαίρετον παρ' αὐτοῖς κατὰ τὰς Νεστορίου κενοφωνίας καθ' ἕτερον λαμβάνεται τρόπον· φασι γὰρ ὅτι τῇ ἰσοτιμίαι, τῇ ταυτοβουλίαι, τῇ αὐθεντίαι 20 ἀδιαίρετός ἐστι τοῦ λόγου ὁ ἐν ᾧ κατώκηκεν, ἄνθρωπος, ὥστε οὐχ ἀπλῶς τὰς λέξεις προφέρουσιν, ἀλλὰ μετὰ τινος δόλου καὶ κακουργίας.

2—4 Iustinian. PG 86, 1007 ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον δευτέραι ἐπιστολῇ . . . 'ἀλλ' ἡγνόησαν — ἀλλήλων 4—9 Ephraim ap. Phot. 229 p. 249^b 2 ἐκ τῆς δευτέρας πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς . . . 'ἔστω — ζῶιον'. item Doctr. patr. 29, 10 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον β' ἐπιστολῆς 4—7 Fcyr 53 ἔστω — φύσεις 6—8 Doctr. patr. p. 199, 18 'ἐν ψιλαῖς — αὐταῖς' 8/9 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 141] ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς 'ὥστε — ζῶιον' 9—11 Fcyr 54 Leont. l. c. p. 128 ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον 'οὐκοῦν — αὐτῇ' 14 Leont. c. Monoph. [Mai, scriptt. uett. 7, 126] 'τί γὰρ — νοερώς' 18—22 Leont. l. c. p. 140 'τὸ γὰρ ἀδιαίρετως — κακουργίας' 18—21 Eulog. ap. Phot. cod. 230 p. 268^b 16 κατὰ τὸ πέρας τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς 'τὸ δὲ ἀδιαίρετον — ἀνθρωπος' 18/19 Eulog. l. c. p. 277^a 17 κατὰ τὸ τέλος τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς . . . τὸ ἀδιαίρετως — νοοῦσιν 18—20 cf. Doctr. patr. p. 151, 15

VARBEFLUZΛ^dΛ^c

1 ἐθέλοντες VARBUZ φιλονεικοῦσι [φιλονικοῦσι E] πανταχοῦ VARBEUZ πανταχοῦ φιλονεικοῦσιν [φιλονικοῦσιν F] FL 2 ἀποφαίνειν ὑφεστῶσας B ὅσα μὴ κατὰ om. V spat. rel. μὴ ARBEFL^c om. LUZΛ^dIust. 3 ταῦτα VARBEFUZΛ^c ταῦτ' οὐ ΛΛ^dIust. καὶ¹ om. FL τὴν om. F ἰδικὴν VEUZΛ^d ἰδικῶς ARBFL^cIust. 4 ἂν om. FL 5 γὰρ om. B καὶ ARBEFLUZ Fcyr Ephr. Doctr. om. VΛ^d τὰς φύσεις om. L τῆς VARBEU Ephr. τὴν τῆς FLZ Fcyr Doctr. τοῦ VAREUZ τὴν τοῦ BFL Fcyr Ephr. Doctr. 7 μὴν] τὴν F διατομῆς BEF Ephr. Doctr. διὰ τῆς τομῆς RLZ διὰ τῆς spat. uac. V ἴσως ἑτερότητος Vm^s τῆς τομῆς AU 8 δύναμιν ἐφίεμεν BEF Ephr. Doctr. τὴν δύναμιν ἐφίεμεν ARL ἐφίεμεν τὴν δύναμιν VUZ αὐτοῖς ARE ἀλλ'] ἀλλὰ μίαν F Ephr. νοοῦμεν εἶναι A τὰς VFLUZΛ^d τὰ ARBE Ephr. Leont. δύο] δύο δὴλον ὅτι ἑκάτερον καθ' ἑαυτὸ EΛ^d 9 λέγοιμεν B 10 ἐστὶν υἱὸς καὶ Z 11 αὐτῷ B λεγούσης σαρκὶ παθεῖν αὐτὸν BFL 12 ἡγούνη] ἢ γὰρ F ἀνθρωπότητος] ἀνθρωπότητος αὐτὸν παθεῖν F εἰ] εἰ γὰρ Z 13 εἰ om. U λέγοιτο τοῦτο VUZ καὶ τοῦτο λέγεται [λέγεται R] AR 14 τί] εἰ F ἕτερόν ἐστιν ἀνθρωπότητος φύσις AR ἐστὶν ἀνθρωπότητος φύσις F Leont. ἐμψυχωμένη Z 15 καὶ ARBEFLΛ^d ἢ καὶ VU εἰ καὶ Z σαρκὶ φαμέν LU σαρκὶ AR τὸ] τῷ L οὗτοι F 16 ἀποδιστάντες AR 18 προστεθὲν ARBEΛ^d Eulog. Leont. προστεθὲν παρ' αὐτοῖς VL προστεθὲν παρ' αὐτῶν UZΛ^c προστιθέμενον παρ' αὐτοῖς F παρ' ἡμῖν om. Λ^d αὐτοὶ VARBEUZΛ^d Leont. οὗτοι FLΛ^c 19 κενοφωνίας νεστορίου VUZ 20 αὐτοβουλία F αὐθεντεῖται L 21 ἀδιαίρετος E λόγου BEΛ^d Leont. θεοῦ λόγου VARFLUZΛ^c Eulog. κατώκησεν VUZ Eulog. Leont. 22 προσφέρουσιν VR προσφέρωσιν Z δόλου] λόγου Λ^d

INDICES

I

IN HAC VOLVMINIS I PARTE VI CONTINENTUR

Cyrilli libri V contra Nestorium	166 p. 13—106
Capitula ex Nestorio in Cyrilli V contra eum libris excerpta	165 p. 3—13
Cyrilli apologia XII capitulorum contra Theodoretum	167—169 p. 107—146
commonitoria I. II ad Successum [ep 45 46]	171 172 p. 151—162
[Gregorii thaumaturgi] de dei uerbi incarnatione	170 p. 146—151

II

ADFERVNTVR

Gen. 2, 7	17, 14	Ps. 2, 6	83, 28
3, 7	74, 13	17, 12	53, 9
3, 16	17, 27	23, 10	124, 25
3, 19	17, 32 65, 33	32, 6	78, 27
3, 24	102, 10	32, 15	40, 14
4, 1	57, 18	42, 3	55, 13
4, 26	29, 30	44, 8	41, 13
11, 7	67, 12	49, 3	104, 8
28, 7 11—13. 18. 29, 1	37, 15	51, 3. 4	120, 21
32, 24—26	66, 16	54, 13—15	14, 19
32, 30. 31	66, 21	62, 9	52, 6
32, 31	66, 35	68, 24	102, 1
Exod 3, 10	39, 26	76, 4	136, 28
4, 10	39, 28	80, 9 10	51, 35
4, 22	6, 30 39, 11	80, 16	39, 24
7, 1	6, 29. 39, 10. 29	81, 6	39, 37. 92, 20
12, 13	75, 10	88, 7	35, 33
19, 18	38, 23	100, 3	158, 2
26, 3	42, 13	101, 28	109, 1
26, 6	42, 11	102, 15 16	21, 10
Leu. 4, 13. 14	75, 14	103, 30	38, 24. 67, 16
4, 20	75, 19	106, 20	38, 18
Num 21, 8	76, 2	106, 42	73, 27
Deut. 32, 32	60, 35	109, 1	10, 5 76, 34
32, 43	54, 32	117, 22	37, 23
¹ Reg 2, 35	54, 16	118, 91	89, 12
cf. 17, 45	31, 35	119, 2	110, 23
24, 7	6, 31. 39, 12	127, 2	52, 33
² Reg. 7, 12—14	54, 6 19	140, 3 4	32, 7
³ Reg. 18, 21	105, 5. 135, 20	140, 4	32, 40

Ps. 146, 6	138, 9	Ier. 22, 17	88, 26
Prou. 8, 11	13, 13	23, 16	39, 18
9, 9	146, 1	23, 24	20, 18
9, 18	32, 13	Baruch 3, 36—38	68, 28
18, 19	110, 9	3, 38	150, 29
18, 21	32, 13	Ezech. 34, 18. 19	43, 37
19, 2	143, 12	Os. 13, 14	17, 34
Eccles. 7, 16	92, 36	Amos 7, 14. 15	138, 7
Cant. 2, 1	33, 39	Micha 5, 2	64, 31
Iob 4, 19	127, 17	Habac. 3, 1	24, 22
11, 12	125, 5	3, 2	55, 39
38, 16. 17	102, 14	3, 3	57, 30. 89, 43. 104, 9
Sap. Sal. 1, 1	158, 1	Zach. 7, 9	143, 12
Sir. 5, 12	32, 15	Mal. 3, 6	109, 3. 149, 11
Ies. 5, 20	24, 8	4, 2	3, 15. 19, 40
6, 6. 7	33, 18	Sus. 42	136, 29
7, 14	25, 22. 128, 14	Mt. 1, 18	133, 13
7, 15. 16	70, 33	1, 20. 21. 23	148, 17
9, 6	22, 26. 128, 15	1, 20	10, 16. 81, 2. 109, 20. 133, 11
11, 1—3	133, 20	1, 23	25, 24. 34, 5. 104, 2. 110, 1
13, 3	6, 34. 39, 15	2, 13	3, 23. 18, 34
25, 8	136, 27	3, 15	137, 4
28, 10	37, 23	3, 17	14, 38. 133, 27. 147, 14
28, 15	143, 10	5, 14	35, 10
30, 10	13, 42	7, 15	151, 19
32, 6	25, 9	8, 3	40, 22. 43, 31. 48, 20
36, 6	160, 23	8, 17	149, 21
40, 5	144, 6	8, 24	139, 23
42, 1—3	70, 17	9, 6	61, 32
42, 1	133, 24	9, 28	43, 29
42, 6. 7	65, 37	10, 1	77, 36. 130, 18
42, 8	35, 31	10, 8	35, 11
43, 20. 21	65, 39	10, 19. 20	80, 22
43, 25	61, 23. 73, 31	10, 20	10, 12. 27, 29. 76, 41
45, 1	6, 33. 39, 14	12, 16	70, 21
45, 14. 15	53, 26	12, 24. 27	78, 5
45, 15	53, 39. 42, 44. 54, 1. 3	12, 24. 28	134, 6
49, 3. 5. 6	128, 18	12, 24	81, 39
49, 6	53, 31	12, 28	10, 19. 81, 5. 36. 133, 28
49, 7	101, 21	12, 33	14, 1
49, 9	102, 13. 106, 7	12, 35	14, 3
50, 3	101, 35	13, 45. 46	33, 36
50, 6	69, 37. 101, 10	16, 18	56, 22
50, 7. 8	101, 12	16, 20	43, 5
50, 11	14, 15	16, 22. 23	122, 15. 141, 23
52, 6	67, 2	16, 23	66, 12
53, 3	144, 23	17, 24 ^{sq.}	129, 7
53, 5	16, 9. 74, 3	17, 27	38, 40
53, 6	74, 23	19, 6	52, 3
53, 8	31, 20. 64, 34. 42. 150, 27	19, 28	148, 27
57, 3. 4	14, 11	20, 18. 19	122, 12
57, 10	45, 27	22, 29	99, 33. 137, 30
57, 19	95, 27	24, 30	11, 13. 87, 38. 88, 41. 90, 2
61, 1. 2	66, 40	24, 36	121, 14. 21. 124, 7
63, 9	38, 19. 67, 1	26, 26	11, 20. 90, 27. 91, 4
Ier. 3, 22	53, 37	26, 28	11, 23. 90, 30
9, 1	137, 22	26, 37	139, 19

Mt. 26, 39 . . . 98, 27. 121, 13. 122, 4, 124, 31.
 139, 20
 26, 40. 41 139, 25
 26, 41 98, 31
 26, 55. 56 100, 16
 27, 40. 42 91, 25
 27, 45 101, 32
 27, 46 . . . 7, 33. 12, 17. 47, 11. 101, 1. 31.
 121, 12
 Mc. 4, 39 48, 21
 8, 31 148, 26
 8, 38 148, 28
 16, 20 7, 14. 43, 5
 Lc. 1, 1. 2 104, 11
 1, 2 16, 31
 1, 15 4, 30. 25, 4
 1, 17 25, 25
 1, 34. 35 133, 9. 148, 13
 1, 42 17, 37
 1, 76 25, 25. 27
 2, 14 150, 1
 2, 52 . . . 9, 16. 68, 16. 70, 7. 40. 140, 9
 4, 16—18 133, 15
 4, 18. 21 134, 4
 4, 18 9, 8. 62, 28
 4, 19 53, 20
 4, 21 133, 17
 6, 19 78, 25
 7, 14 40, 23
 8, 44—46 78, 17
 8, 54 48, 20
 10, 17 78, 11. 130, 23
 21, 14. 15 80, 25
 22, 19 11, 19. 90, 26
 22, 20 11, 24. 90, 31
 23, 43 102, 12
 24, 39 12, 25. 103, 13
 Ioh. 1, 1. 3 14, 41. 31, 21
 1, 1 15, 29
 1, 12. 13 59, 7
 1, 12 40, 38
 1, 14 . . . 5, 16. 22. 10, 4. 15, 6. 16, 41.
 21, 35. 28, 33. 39. 30, 25. 53, 41.
 76, 33. 77, 12. 15. 84, 9. 90, 11.
 109, 6. 111, 25. 127, 25. 128, 3.
 131, 4. 138, 2. 143, 22. 158, 17
 1, 15 63, 10
 1, 18 15, 22. 72, 17
 1, 29. 30 63, 12
 1, 32—34 67, 31. 79, 26
 1, 32 10, 20. 81, 6
 1, 33. 34 106, 27
 1, 33 133, 29
 2, 19. 21 149, 8
 2, 19 . . . 103, 31. 114, 19. 22. 127, 29.
 130, 6. 144, 27
 2, 23—25 40, 7

Ioh. 3, 12. 13 63, 30
 3, 13 34, 8
 3, 16. 18 72, 12
 3, 16 50, 1. 92, 22
 3, 17 55, 15
 3, 31 38, 8
 3, 33. 34 55, 18
 3, 34 40, 17. 77, 39
 4, 6 97, 38. 124, 23
 5, 46 75, 5
 6, 33 97, 37. 124, 25
 6, 38. 39 98, 38
 6, 47—51 86, 38
 6, 51 124, 24. 144, 1
 6, 53—57 87, 6
 6, 53 10, 34. 84, 19. 143, 24
 6, 54 149, 15
 6, 55 149, 14
 6, 56 . . . 10, 25. 83, 41. 84, 35. 143, 26
 6, 57 . . . 10, 26. 28. 30. 31. 83, 42. 84, 5.
 85, 13
 6, 63 84, 38
 7, 25—27 64, 38
 7, 40—42 64, 45
 8, 23 38, 10
 8, 40 . . . 7, 31. 47, 9. 48, 24. 144, 25.
 149, 5
 8, 42 55, 16. 148, 23
 8, 46 73, 38
 8, 51 149, 2
 8, 54 7, 12. 43, 3
 8, 56 122, 17
 8, 58 . . . 9, 4. 58, 25. 62, 25. 36. 63, 6. 28.
 68, 37. 71, 38. 72, 10. 148, 22
 9, 24 73, 36
 9, 35—37 50, 25
 10, 10 149, 2
 10, 11 93, 7. 101, 25
 10, 15 73, 42. 92, 10
 10, 18 34, 6. 149, 14
 10, 30 99, 1
 10, 33 82, 5. 91, 32
 10, 34—36 65, 18
 11, 25 88, 35. 103, 22. 149, 1
 11, 35 139, 18
 12, 27 121, 14
 12, 44. 45 28, 13. 48, 3
 12, 45 50, 2
 14, 1 28, 15. 48, 2
 14, 6 80, 1. 93, 36
 14, 9 . . . 9, 6. 58, 27. 62, 26. 64, 2. 16.
 99, 2
 14, 12 148, 23
 cf. 14, 23 30, 14
 14, 30 17, 41. 75, 33
 15, 15 128, 10
 15, 16 10, 10. 80, 8

loh.	15, 26		79, 42, 134, 12, 135, 3
	16, 13, 14		7, 13, 10, 7, 43, 4, 76, 36
	16, 14		 134, 25
	16, 15		82, 11, 121, 20, 135, 5
	16, 33		 150, 7
	17, 1		 83, 1
	17, 3		 50, 4
	17, 4, 5		 94, 8
	17, 5		 94, 20, 26, 131, 11
	17, 10		 82, 9
	17, 17		 10, 11, 76, 39, 80, 18
	17, 19		 73, 44
	17, 20—23		 93, 42
	17, 21—23		 94, 27
	18, 3—6		 100, 5
	19, 7		 91, 35
	19, 37		 11, 15, 87, 40, 89, 1, 90, 4
	20, 22		 40, 24, 67, 40
	20, 28, 29		 104, 23
	20, 28		 12, 27, 103, 15
Act.	1, 2		 10, 22, 81, 8, 82, 26
	1, 7		 150, 23
	1, 11		 90, 13
	2, 31		 149, 11
	2, 32, 33		 12, 29, 103, 18
	2, 32		 12, 20, 22, 103, 8, 23, 104, 3
	4, 10		 78, 10
	4, 32		 22, 19
	10, 38		 133, 19
	17, 28		 15, 44
	17, 30, 31		 4, 4, 21, 24
	17, 31		 121, 27
Rom.	1, 3, 4		 69, 3
	1, 3		 8, 12, 52, 23
	1, 16		 55, 34
	1, 25		 41, 5, 93, 21
	2, 24		 151, 2
	3, 19, 20		 61, 13
	4, 15		 61, 16
	4, 25		 74, 1
	5, 1		 94, 40
	5, 10		 11, 28, 92, 33, 93, 23
	5, 14		 92, 2
	5, 19		 17, 30, 74, 16
	6, 3		 145, 22
	7, 22		 117, 24
	7, 23, 25		 155, 12
	8, 3, 4		 154, 10
	8, 3		 15, 42, 87, 22
	8, 4		 74, 8
	8, 8, 9		 68, 1, 134, 30
	8, 14		 68, 4
	8, 29, 30		 59, 37
	8, 29		 52, 16, 72, 20
	8, 31, 32		 92, 16
	9, 5		 145, 21, 161, 16
	10, 8—10		 33, 27

Rom.	11, 33, 34		 76, 21
	13, 10		 110, 12
	13, 14		 88, 33
	15, 18, 19		 130, 20
1 Cor.	1, 23		 91, 21, 101, 15
	1, 24		 80, 15
	2, 8		 11, 30, 95, 31, 97, 5, 98, 13, 131, 12, 145, 12, 161, 16
	2, 12		 67, 40
	3, 10		 89, 14
	3, 16, 17		 113, 14
	3, 16		 30, 18
	4, 7		 82, 43
	6, 17		 120, 4, 138, 11
	6, 20		 145, 27
	8, 5		 37, 2
	8, 6		 36, 34, 48, 27, 127, 15
	8, 12		 14, 18, 32, 19
	9, 26		 56, 8
	10, 9		 75, 43
	10, 11		 75, 38
	10, 13		 61, 38
	10, 15		 85, 33
	11, 22—26		 86, 9
	11, 26		 11, 2, 6, 7, 9, 10, 12, 87, 27, 88, 16, 37
	12, 3		 13, 21, 39, 19
	12, 8, 9		 77, 40
	12, 10		 13, 18
	15, 10		 76, 29
	15, 16—18		 71, 20
	15, 17		 17, 44
	15, 20		 95, 24, 102, 40
	15, 45		 148, 6
	15, 46		 74, 9
	15, 47		 148, 4, 10
	15, 49		 60, 3
	15, 53		 88, 31
cf.	15, 55		 17, 34
2 Cor.	2, 12		 134, 14
	2, 14		 53, 22
	2, 15		 54, 35
	3, 6		 61, 17
	3, 9		 61, 12
	3, 18, 17		 59, 28
	4, 4		 14, 6
	4, 16		 117, 23
	5, 15		 93, 18
	5, 16		 156, 7
	5, 17		 66, 9, 99, 10
	5, 21		 15, 44
	6, 14		 73, 28
	6, 16		 30, 12, 77, 18, 127, 11
	8, 9		 15, 31, 38, 36, 65, 8, 97, 33, 138, 10
	13, 4		 12, 2, 95, 39, 97, 27, 98, 10, 22
Gal	1, 8		 108, 10

Gal. 2, 16	61, 24	2 Tim. 4, 7	100, 26
2, 18	69, 29	Hebr. 1, 1—3	3, 25, 21, 19
2, 19—21	93, 13	1, 3	35, 42, 57, 1, 64, 25, 96, 21
3, 24	102, 6	1, 5	54, 13
3, 27	88, 34	1, 6	40, 35, 49, 25, 52, 9, 54, 31, 72, 19
4, 4	6, 18, 20, 26, 15, 30, 36, 25, 27, 37, 36, 42, 38, 32, 55, 11, 92, 9, 129, 7	1, 12	109, 2
4, 6	59, 15	2, 9	71, 24, 74, 1, 83, 9, 95, 22, 103, 28, 131, 14, 145, 10
4, 7	128, 10	2, 11, 12	58, 38
4, 19	59, 26	2, 12	58, 35
5, 1	129, 6	2, 14—17	154, 20
6, 14	91, 11	2, 14, 17	123, 23, 15, 26
6, 16	108, 12	2, 14	17, 21, 59, 4, 76, 6, 79, 12, 83, 39, 99, 36, 105, 27, 126, 3, 138, 1
Eph. 1, 19, 20	130, 10	2, 16—18	8, 30, 58, 18
2, 6	15, 34	2, 16, 17	9, 21, 68, 20, 159, 2
2, 12, 13	47, 38	2, 16	17, 20, 58, 10, 29, 119, 6
2, 13—17	94, 33	2, 18	9, 22, 62, 15, 68, 22
2, 13	93, 40	3, 1, 2	54, 24, 137, 11
2, 18	33, 24, 55, 25	3, 1	8, 20, 54, 39, 75, 26, 135, 24, 140, 2
3, 1—6	85, 43	3, 3	9, 20, 68, 20
3, 10—12	53, 4	3, 5, 6	30, 15, 54, 21
3, 15	95, 10	3, 5	40, 29
3, 16, 17	117, 25	4, 2	22, 14
3, 16	127, 11	4, 15	137, 7, 146, 15, 159, 7
4, 5	123, 14, 138, 3	5, 1—3	136, 9, 140, 17
4, 10	38, 6, 45, 28	5, 1	8, 28, 55, 8, 57, 9
4, 14	69, 27	5, 2	139, 21
5, 2	54, 34, 57, 5, 75, 3, 28, 135, 25, 141, 5	5, 4, 5	136, 14
5, 27	32, 27	5, 5	9, 22, 68, 21
Phil. 2, 5—7	109, 8	5, 7—10	136, 15
2, 6—9	96, 16	5, 7—9	9, 11, 68, 11
2, 6, 7	15, 24, 106, 4	5, 7	139, 22
2, 6	97, 1	5, 8, 9	9, 22, 68, 22
2, 7	37, 6, 54, 27, 100, 20, 117, 7, 128, 6, 159, 3	5, 9, 10	9, 18, 68, 18
2, 8	96, 23	5, 10	9, 23, 68, 23
2, 9—11	8, 1, 48, 33	6, 19, 20	82, 30
2, 10, 11	89, 27, 98, 19	6, 19	26, 9, 45, 29, 71, 26
2, 11	49, 32	7, 16	62, 11
Col. 1, 12—18	102, 20	7, 23—25	61, 40
1, 17, 18	145, 13	7, 26—28	74, 27
1, 18	95, 24	7, 26	75, 25
1, 19 cf. 2, 9	109, 26, 127, 13	7, 28	74, 41
1, 21—23	106, 10	8, 1, 2	62, 4
2, 3	70, 11	8, 1	71, 12
2, 8, 9	126, 19	8, 13	53, 34
2, 9	30, 26, 36	9, 8	102, 4
2, 12	15, 33	9, 14	96, 7
2, 14	96, 8	10, 1	75, 3
1 Thess. 5, 21, 22	13, 28	10, 5—7	96, 9
1 Tim. 2, 7	15, 35, 59, 37, 89, 15	10, 14	62, 14
3, 16	10, 18, 53, 2, 81, 4	10, 20	82, 29, 102, 42
6, 3	83, 33	10, 28, 29	86, 24
6, 16	83, 7	10, 28	61, 17
6, 20	158, 6		

Hebr. 12, 2	69, 35. 101, 7
13, 8	9. 4. 62, 24. 34. 37. 40. 68, 37.
	71, 37. 79, 24
1 Petr. 1, 8—12	105, 32
1, 18. 19	145, 27
2, 9. 10	66, 1
2, 22	70, 29. 141, 14
4, 1	37. 30. 90, 12. 96, 16. 97, 8.
	103, 5. 145, 11. 19. 162, 11
2 Petr. 1, 4	52, 5. 53, 19. 60, 12. 18.
	66, 6. 93, 39. 106, 37
2, 10	137, 26
1 Ioh. 1, 1. 2	104, 14
1, 1	50, 29
4, 13	20, 25. 77, 18
5, 5—10	106, 16
Iac. 1, 17	99, 35. 112, 10
3, 6. 8	32, 6
Iuda 14	62, 29
Apoc. 5, 9	74, 22
Preuschen, Antileg. XIII	13, 27
Symbolum Nicaenum 5, 1. 6. 10. 12, 32. 13, 2.	
28, 3. 24. 29, 3. 24. 29, 3. 13. 32, 30.	
	79, 5. 158, 11
Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ [de sp. s. 12]	126, 15
— ἐν τῇ τοῦ πεντηκοστοῦ ἐνάτου ψαλ- μοῦ ἐρμηνείᾳ	126, 16
Nestorius p. 225, 14—21	7, 12. 43, 3
p. 226, 20—227, 5	10, 4. 76, 33
p. 227, 3—5	78, 34
p. 227, 3. 4	77, 10
p. 227, 4	77, 13
p. 227, 6—8	10, 10. 76, 39. 80, 8
p. 228, 4—16	10, 25. 83, 41
p. 228, 10. 11. 14—16	85, 13
p. 229, 4—16	12, 8. 99, 20
p. 229, 17—230, 5	11, 18. 90, 25
p. 232, 8—17	8, 20. 54, 39
p. 232, 11—14	56, 9
p. 232, 14—17	69, 23
p. 232, 15—17	56, 32
p. 233, 4—7	8, 27. 55, 6. 57, 8
p. 234, 5—235, 1	8, 30. 58, 18
p. 234, 7. 9. 10	59, 18
p. 234, 9. 10	59, 24
p. 234, 10—16	60, 27
p. 234, 14—16	62, 18. 129, 18
p. 234, 16—235, 4	62, 24
p. 234, 16—235, 3	71, 37
p. 234, 18—235, 1	64, 1
p. 235, 1—4	9, 7
p. 235, 1—3	65, 12
p. 235, 6—236, 14	9, 9. 68, 9

Nestorius p. 235, 6—9	140, 6
p. 236, 1. 2	140, 9
p. 236, 9. 10	70, 43
p. 236, 12—14	71, 6
p. 240, 2—9	140, 11
p. 240, 4—9	9, 26. 71, 31. 73, 24
p. 245, 15—27	5, 23. 31, 6
p. 248, 7—10	8, 11. 52, 22. 69, 7
p. 248, 12. 13. 19—249, 4	8, 14. 52, 25
p. 259, 16—260, 7	7, 29. 47, 7
p. 260, 3—5	12, 17. 101, 1
p. 261, 17—262, 2	8, 1. 48, 33
p. 262, 3. 4	8, 5. 50, 8
p. 262, 5. 6	50, 34
p. 262, 7—12	8, 7. 51, 5
p. 267, 11—268, 3	12, 19. 103, 7
p. 268, 1—3	104, 31
p. 268, 12—14	12, 29. 103, 18
p. 268, 21—269, 5	3, 25. 21, 19
p. 269, 6—13	4, 4. 21, 4
p. 272, 13—273, 17	6, 2. 34, 20
p. 273, 18—274, 17	6, 14. 36, 21
p. 275, 1—14	7, 17. 44, 8
p. 275, 5—9	45, 1
p. 275, 9—14	45, 41
p. 277, 19—278, 2	3, 13. 18, 24
p. 277, 22—278, 2	20, 36
p. 278, 5—7	3, 19. 18, 30
p. 280, 17—281, 9	7, 6. 42, 1
p. 287, 5—18	5, 15. 28, 32
p. 289, 6—15	6, 29. 39, 10
p. 289, 14. 15	41, 17
p. 292, 3. 4	129, 19
p. 293, 11—294, 6	10, 15. 81, 1
p. 293, 11—14	81, 15
p. 293, 17. 18	134, 19
p. 294, 2. 3	134, 20
p. 294, 4. 5	134, 19
p. 294, 4—6	82, 34
p. 295, 1—12	4, 37. 27, 3
p. 295, 3. 4	27, 33
p. 296, 1—6	5, 6. 27, 10
p. 296, 6—9	28, 28. 29, 40
p. 296, 7—9	5, 12. 27, 16
p. 297, 4—8	6, 26. 37, 42
p. 327, 21—328, 2	4, 10. 22, 2
p. 328, 3. 4	4, 14. 22, 32
p. 328, 5—8	4, 17. 22, 35
p. 352, 2—6	4, 19. 23, 28
p. 352, 6—14	4, 22. 23, 31
p. 352, 11—14	24, 25
p. 352, 13. 14	24, 35
p. 352, 15—21	4, 29. 25, 3
p. 352, 22—25	4, 34. 26, 11
p. 353, 1—12	3, 5. 16, 20
p. 353, 17—20	5, 32. 31, 32
p. 354, 7—11	7, 3. 41, 23

Nestorius p. 354, 12—18	9, 30, 72, 34	Nestorius p. 357, 5—10	11, 26, 92, 31
p. 354, 22—24	7, 26, 46, 38	p. 357, 10	93, 28
p. 355, 8, 9	10, 13, 78, 39	p. 357, 11—21	11, 30, 95, 31
p. 355, 9	79, 19	p. 357, 18, 19	97, 14
p. 355, 13—18	10, 33, 84, 18	p. 357, 22—26	12, 1, 95, 38, 97, 26
p. 356, 12—357, 4	11, 1, 87, 26	p. 358, 1—5	12, 5, 97, 42
p. 356, 12—14	88, 12	p. 358, 9—12	12, 32
p. 356, 14—19	88, 16	p. 358, 9—18	105, 8
p. 356, 19—357, 4	88, 37	p. 358, 12—18	12, 35
p. 356, 25, 26, 29—357, 3	89, 18	Successus episcopus Diocaesareae Isau-	
p. 356, 29—31	90, 1	riae commonitoria ad Cyrillum	151, 8,
p. 357, 2—4	90, 4, 6, 7		154, 12, 158, 5, 161, 4

ceteri indices in calce uoluminis proponuntur